

فی ۲۵ غروش

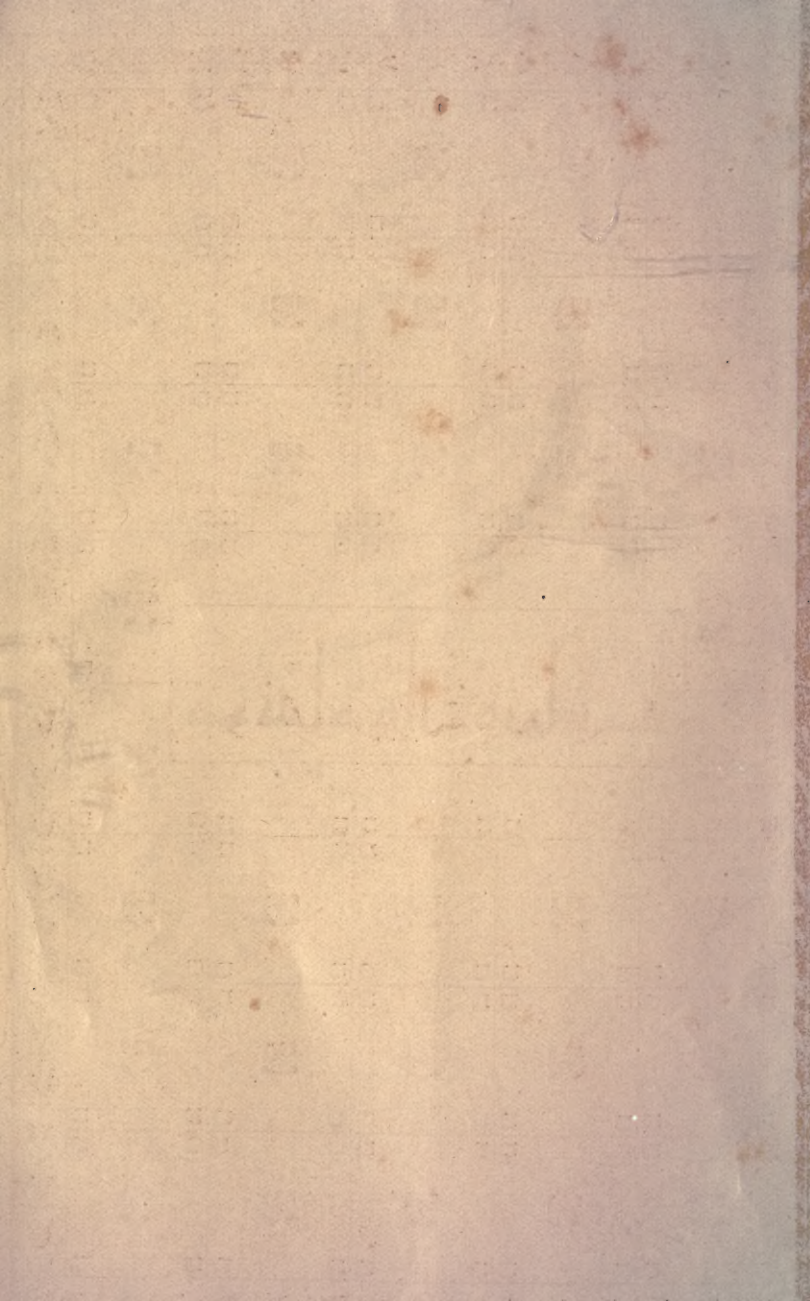

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّا كَسَبَ
سَافَرْنَا بِهِ خَالِدًا أَبَدًا
إِنْ أَرَادْتَ عَشْرًا أَهْوَى

نمونه ادبیات عثمانیه

فهرس نمونه ادبیات

۵۴۴

صحیفه	صحیفه
مباحث ادبیه به دائر حامد بکه مکتوب ۵۱۷	میدیللی مکتوبی ۴۸۷
صاحب کتابه مکتوب ۵۲۲	بر ملاحظه ادبیه ۴۹۷
کذا صاحب کتابه ۵۲۷	انشآت عمومیه ۵۰۱
	مقدمه حز میدان ۵۰۹

صحیفه	صحیفه
۳۳۶ وطن	۲۵۴ ضیا پاشا
۳۴۰ نفوس	۲۶۳ خاطرہ
۳۴۲ لوندرہ	۲۷۲ اختلاف امتی رحمة
۳۵۸ کلیبولی	۲۷۶ حقوق و محاکم
۳۶۳ طائلہ	۲۸۱ اندلس تاریخنندن بر قاج
۳۶۹ گورہ نك	سطر
۳۷۴ مدنیت	۲۸۳ دفتر اعمالندن
۳۸۱ حقوق	۲۸۸ شعر و انشا
۳۸۵ حقوق عمومیہ	۲۹۵ طرز تخریر منزه دائر ملاحظہ
۳۸۸ معارف	۲۹۸ مخبر غزنیہ سی
۳۹۹ جلال الدین خوارزمی	۳۰۰ حریت غزنیہ سی تبریک
۴۱۰ حب الوطن من الایمان	۳۰۵ سعید اللہ پاشا
۴۱۳ وشاور ہم فی الامر	۳۰۶ شارلوتنبورغ سرایی
۴۱۷ حریت	۳۱۰ ۱۸۷۸ پارس اکسیو -
۴۲۲ محبت	زیسیونی
۴۳۶ حیثیت	۳۱۴ براین مکتوبی
۴۴۶ نوروز بک مقدمہ سی	۳۱۶ تعزیتنامہ
۴۵۶ محاکمہ تاریخیہ	{ ۳۱۸
۴۶۹ جامع الخروفہ مکتوب	{ ۳۲۱
۴۷۱ کذا .	۳۲۵ کمال
۴۷۴ عبدالحق حامد بکہ	۳۲۹ سعی
مکتوب	

صفیحه

صفیحه

نطق مرتب (انجمن دانش
ایچون) ۱۷۷

۹۵ مترجم عاصم

۱۸۲ فواد پاشا

۹۹ بر لایحه تاریخیه

۱۰۴ حسبحال

۱۸۷ سوریه مکتوبی

۱۰۵ بر مقاله مزینفانه

۱۹۴ شناسی به بر تذکره سی

۱۰۷ حادثه غریبه

۱۹۵ غزته کنارینه یازدینی بر

۱۱۳ عقل

ملاحظه

۱۱۴ اصطفالین

۱۹۷ ادهم پرتو پاشا

۱۱۵ فصاحت
بلاغت

۲۰۱ اطلاق الافکار

۱۱۶ شاهدارو

۲۰۶ عوعوه

۱۱۸ عاکف پاشا

۲۲۱ بر مکتوب شرحی

۱۲۲ منقبه هزل آمیز

۲۲۶ شناسی

۱۲۴ بر تذکره مسو-

۲۳۲ سئله

تبره سندن

ده سی

۲۳۴ انفاق محتاجین

۱۳۳ تصویر افعال

۲۳۷ تذکره الشعراء

۱۴۱ استطراد

۲۴۰ استانبول سوقاقلربنک

۱۴۲ تبکیت

تنویر و تطهیری

۱۴۳ مبحث ثانی

۲۴۷ جریده عسکریه

۱۴۹ شیخ مشتاقه جوابنامه

۲۴۹ والده سنه بر مکتوبی

۱۵۶ رشید پاشا

۲۵۱ ملاحظه مخصوصه مؤلف

۱۶۳ لایحه سیاسیہ

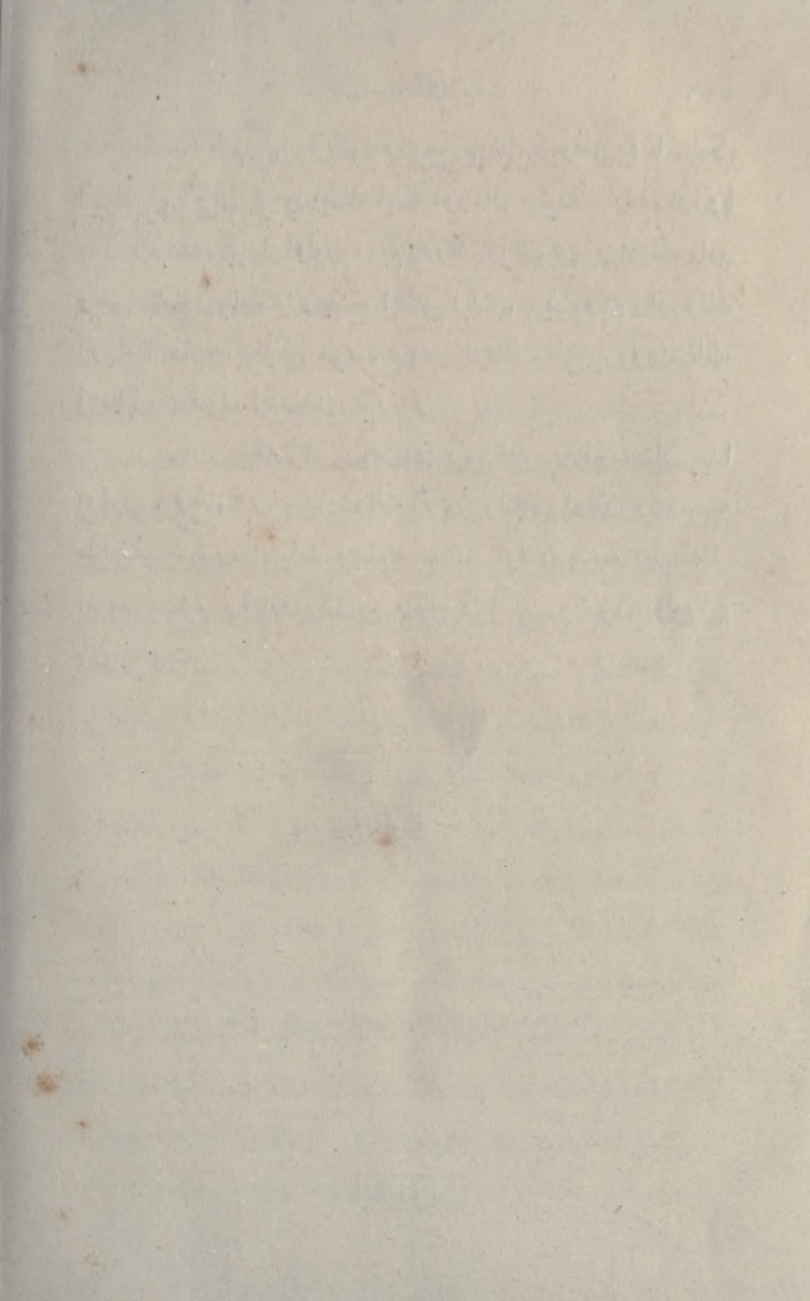
۲۵۲ زیور افندی به تبریکنامه سی

۱۷۵ مابین باش کتابتنه بر

تذکره سی

فهرس نمونه ادبیات

	صفحه		صفحه
ابشیر باشانك مخصوصاتنه	۴۳	احباب مطالعه به خطاب	۵
داثر برقره		لاحقه مؤلف	۹
ندیم	۴۵	سنار پاشا	۱۳
عبدالرحمنك فراری	۴۶	الهیات	۱۴
کانی	۴۹	خطابیات	۱۶
یکن محمد پاشاه مکتوبی	۵۵	کفتکوی متصوفانه	۱۷
بعض مکتوبلرندن مفرز	۵۷	حکمیات	۲۰
قره لر .		انفعالات	۲۳
هره نامه	۶۲	عشق	۲۴
باشه داثر تعبیرات واصنطلا-	۶۳	فضولی	۲۶
حانی حاوی بر مکتوبی		شکایتنامه	۲۹
حق پاشا	۶۸	قوچی بك	۳۶
بر مکتوبی	۶۹	سلاطین ماضیه زمانلرنده	۳۷
قوجه سكبان باشی	۷۰	احوال عمومیه	
خلاصه الکلام فی رد العوام-	۷۱	ذم-یجا	۴۲

مقصد ظنم کبی و یقتورین ساردونک (وطن) نامنده کی
 اثریله بنم اثرمی قیاس ایتمک ایسه اوزمان حقیقه آره ده اوروپا
 قدر بر مباعده پیدا اولور ؛ بنم اثرک موضوعی بر آدمک مادر
 وطنی جاننه، جاناننه ترجیح ایتمسی ایدی. و یقتورین ساردونک
 اثرینه انتخاب ایتمدیگی موضوع، بر آدمک وطن پرورلک نامنه
 [دیاتی] قبول ایتمسندن عبارتدر .

ادبیات عتیقه ایله آره مزده دنیا قدر بر قبرستان پیدا
 اولدی . و یقتورین ساردونک اثری یولنده اولان و روسیه
 مؤاخذینه گوره ادبیات و صنعته مطابق بولنان بدیعه و یا بدعتلر
 ایله ده بینمزه بر قطعه دکل ، بر قاچ دنیا گیرسه ممنون اولوروز .
 باقی اخوت .

قرداشک

کمال

۴

خاتم تمثیل سادس فی ۶ شوال ۱۳۴۰

ملته اولان حسابات وطن پرورانه بی تصویر ایدی . تیاترو یازمقده مهارت گوسترمک دکل ایدی .

معرض دوستمز سلستره بی فکرینه مطابق گوره مدیکه چون اترک علینه چیقابیله جک هر نه ایشتمشسه اینامش ، سلستره ننگ یالکز بر کره اوینانیدیغندن بحث ایدیور . قاج تیاتروده ، قاج کره معرض تماشادن کچدیگنی ایسه هر کس بیلور . بنمله مقایسه ایتمک استدیگی [ویقتورین ساردو] ننگ سلستره قدر اوینامش هیچ بر اثری اولدیغنه معرض جنابلرینی نه درلو استرسه تأمین ایده بیلورم .

معرض مقاله سنده « کمال ایله ویقتورین ساردونک آره سنده قوجه بر اروپا وار » دیور . واقعا بویله آثار وطن پرورانه دن بحث اولدیغنی صرمده کنیدیسیچون بنم ایله روسیه ادباسی آره سنده بر مقایسه یایمق قابل اوله ماز ، چونکه آثار وطن پرورانه ایله روسیه شاعرلری یئنده غایت عظمتلی ، غایت دهشتلی برسبریا صحراسی موجود اولدیغنی کنیدیسی بزدن انی بیلور . فقط بویله بر مقایسه ده اروپا مؤلفلرندن ویقتورین ساردونک انتخابنه آنکده (وطن) نامنده بر تیاتروسی اولد . یغندن بشقه برسب بوله مدم . چونکه بنی ویاخود خلقی بدایع ادبیه ارشاد ایچون بر مثال گوستریله جک ایسه اوروپاده (ویقتو- رین ساردو) دن بیوک برچوق ادیب واردر . بنی تذیل مقصدی اوزرینه بره مؤلف ایله مقایسه یه لزوم گورلدی ایسه ویقتورین ساردون کوچک مؤلف بیوکلرندن دهها زیاده در .

روسیه غزته سنکده بر مقاوله سنی گوندرمش ایدک . صره سی
ککش ایکن بر ازده آندن بخت ایدلم : بوغزته ده مؤاخذات
ادبیه یازان، سلستریه داثر اولان مقاله سنه : « کیم مأمول ایدر -
دیده عثمانیلرده ده اوروپا ملتلی کچی وطن نامنه یازلمش
تیاثرلر، اثرلر بولنسون ! » مآلنده بر عباره ایله باشایور .

واقعا بر روسیه بحررینه گوره عثمانیلرده اوله بر حس حالینک
وجودی آرزو اولنه جق شیلردن اولمدیغیچون مؤاخذ افندی اثر
حاجزانه می گوردیکی زمان نه قدر استبعاد ایتسه تعیب اولنماز .
فقط معترضک بو استبعادی بنم ایچون بر بیوک مفخرتدر . افتخار،
حاجی ابراهیم افندی حضر تلرینه نه قدر کره گورینورسه گورنسون
بویله یرلرده انسانک تربیه سنه . فکر متواضعانه سنه غلبه ایدیور .
معترض وقتله قزاقلرک اللرینه کچن اسیرلری یر قزاقمق
ایچون چکه لر یله دیزلرینی بریره گتوره رک طور طوپ ایتدکن
واو حال ایله صقیجه باغلادقدن صکره کوفیه قویدقلرینی ،
آندیره جق بر مهارتله سلستره نک مآلی خلاصه ایتدکن صکره ،
اویونک ادبیات وضعته بر مزیتی اولدیغی سویلیور . آنی
بیلمیورکه سلستره نک موضوعی مؤلفنک خیالی دکلدر . بنم
یابدیغ شی روم ایلینجه محمود ثانی زماننده کی شمنی محاصره سنده
نقل اولنان بر حکایه بی بر درجه یه قدر توسیع ایچون گوردیگم
مجبوریت اوزرینه ، قریم محاربه سی صره سنده وقوع بولان
سلستره محاربه سنه نقل ایتدکن عبارتدر . ومقصد تألیف ایسه

شوه مقاله ده چالیشه ، اوغراشه بولدقلری تأویل ایسه
 تأیفلرنده یازدقلری سوزه تامیله مطابق اولدوقدن بشقه ، مقدّ
 مهسی نتیجه سنه اویماز بر معالطدن عبارتدر . ملومدرکه « الجا
 لفظی ضرورت مس ایتدیرمک معناسنه بر تعبیر بسیط اولدیغنه »
 دینلنجه بومقدمه نك نتیجه ضروریه سی الجای ضرورت ترکیب نك
 خطا اولدیغی بیاندن عبارت قالور . مقتضای مقامه مطابق
 مسئله سی صدر بحثك ، مقتضای حالك بتون بتون خارجنده در .
 غالباً بن قاموسك عباره سنی گوسترنجه یه قدر حاجی افندی
 حضرتلری او یقوده ایشلر ، که الجای ضرورت تعبیر نك جائز
 اوله جغنی بیله مامش لرده درس بلاغتلرنده بر تعبیر صحیحی سقیم
 گوسترمگله طالب لره تعلیم جهل ایشلر .

مکتوبمده کی « اختیارلق سیده سیله آیاقده طوره میانلرک »
 سوزینی حاجی افندی حضرتلری شخصه معطوف بر تعریض
 قیاس ایشلر کی کورنیور . حال بوکه بوسوز ادبیات عتیقه
 طرفدارلرینک هیئات مجموعه سنه بر مثال اوله رق ایراد اولمش
 ایدی . بو هیأت آره سنده بزم اولادمز مقاننده بولنه جق قدر
 کنجلرده واردر . یوقسه امین اولسونلر که ادبیات عتیقه
 طرفدارلری یالکز کندیلری اولسه ایدی ، اومسلکی موضوع
 بحث ایتک کی مسه نك خاطرینه بیله کلز ایدی .

§

سلسیره ترجمه سنه دائر [نوهیه وره میه] نامنده اولان

« الجأته اليه الضرورة والضرورة والضرورة » عباره سی عیناً مندرج ایکن یوننده اولان سوزمی وهم عد اییدیورلرده عباره قاموسده یوقدر ، او عباره یی مترجم عاصم افندی مثال اوله رق یازمشدر بیوریورلر . عفولرینی رجا ایله کندمی بختیار عد ایده رک شونی بیان ایدرم ، که بزده شمعی قاموس دینلنجه قاموس ترجمه سی مراد اولنیور . قاموس ترجمه سی آگلاشیلنیور . حتی اصل قاموسدن بحث اولنمق استلدیگی حالده تصریح مرام ایچون اولفظه برده عربی وصفی علاوه ایتمک کبی بعض تکلفاته احتیاج کورنیور . بوحاله نظراً حاجی افندی حضرتلرینک ترتینه چالشدقیری مغالطه ، بنم افاده می وهمیات صرہ سنه ادخال ایده من کتوردیگم دلیلمک فیروز آبادیده موجود اولماسی قوتی قطعاً تفتیص ایده من . حواجه افندی حضرتلری نه دیمک استرلر ، قاموس صاحبینی تخطئه ایتمامشدرده قاموس مترجمه می خطا اسناد ایلمشدر؟ خیر آگاده جسارت ایده میورلر « بز ترکیب کلیاً خطادر دیمک ، بومقامده اولی اولان الجای وقت و حال دیمک ابدی » بیوریورلر . بو اولویتی عجا عاصم افندی نیچون دوشونماشده « الجأته اليه الضرورة » عباره سنی تألیف جلیلنده مثال اوله رق کوسترمش . بنم عباره مده کی مقامه کوره اولی اولان (الجای وقت و حال) ایسه الجای ضرورت هانکی مقامده قوللانیلورایمش . حاجی افندی حضرتلری اوجهنلره هیچ تعرض ایتمورلر . حال بوکه بوتفریق ، ویردکری درس بلاغتك وظائفندن ایدی .

اوراق پریشان ایچنده اگر اوعبارینی بولورلرسه طرز عتیق جدله اتباعا کتابی باشمزه اورسونلر .

ینه بیك یمین ایله، برقاچ بیك اصحاب مطالعه ایله تأمین ایدرم، که بن اوعبارینی تصویر افکارده نشر ایتشدم. عبارینی حاوی اولان مقالهده برچوق ترتیب سهولری واردر . فقط شهبال کلمهسی (نهال) دگل هیچ بردیشی قیرلماش اوچ نقطهلی برشین ایله شهبال اولهرق یازلمشدر . تصویر افکار مجموعهسی بیك چوق یرده بولنه بیلور . از جمله سنده وار . حاجی افندی بیك مراق ایدرلرسه گوسترمکده درینغ مروت ایتمزسک! اوراده نهال کلمهسنی بولدقلری حالده بزدر حال مدعالرینی تسلیمه حاضرز . فقط اوراق پریشانده اوپله برعباره، تصویر افکار مجموعه سنده کی عبارده اوپله برکله بوله مازلر ایسه انصافلرندن مأمول ایدرز، که کندی خیانی غیره اسناد ایتمک توّهات عظمتکارانهسی کندیارینه عاند برحال اولدیغنی اعتراف ایدرلر .

یوقاریده کی ایضاحاتدن آگلاشلدی، که بن عمر مده داللی بوداقلی قوش تصور ایتدم . عجایب مخلوقات آره سنده ده مثلی بولنمیان او حیوان نباتی کندی شکار معرفتلیدر . اوجهتله هرکسه پیشکش ایدلمکدن ایسه (قزغان نوال وعطا) لرنده طبیح اولنان پلاوه قارشیدرلرسه، حاضر نعم ادبیات کر بمانه لرینه برقات دها لذت و برلمش اولور .

حاجی افندی حضرتلری نیم قاموسده ضرورت ماده سنده:

او کر تمہ دن اول کنڈیلری دہ پک چوق امثال عالیلری گبی تر جہ
بر مسئلہ تصویر ایتک اقتدارینہ مالکمی دکلدیلر .

انطق الله ! حاجی ابراهیم افندی حضرتلری (اوراق
پریشانده قوشلره طاقیلان داللرک طراوتی زائل اولدی ؛
تازہ لیمہ جک برشیدہ بتکرار دال صالیورمک داعیہ سنہ دوشمہ نك
سینی دخی آ گلایہ مدق دیمشدر) بو، آ گلایہ مدق تعیرینک
مفید اولدینی صیغہ جمده بنده داخلم . چونکہ قوشلره داللر
طاقان کنڈیلری، اوداللرک طراوتی زائل ایدن ایسه حقیقتدر .
بویله ایکن کنڈی صنعلرینی بگا اسناد ایله تازہ لیمہ جک برشیدہ
دال بوداق صالیورمک داعیہ سنہ ینہ کنڈیلری دوشیورلر،
صکرده سینی آ گلایہ مدق دیورلر !

خواجہ افندی حضرتلری بو گادہ قاعت ایتما مشلرده اشہبال
کلمہ سنی نہال او قیور دیور اما، بوسوزی اوراق پریشانہ یازمش
اولدینی ترکیبی بردها گوزدن کچورمک سزین سویلیور . بیورمشلر!
ومن العجایب اعمش کمال !.. لطف بیورسونلرده اوراق پریشانی
بر کره کنڈیلری گوزدن کچورسونلر . بن بیگ یمین و اوراق
پریشانی او قویانلردن بر قاج بیگ شاهد الله کنڈیلرینی تأمین
ایدرم، کہ اوثر عاجزانه مدہ (پرتو ذکا) کلمہ سیاه باشلایان و حاجی
افندی حضرتلرینک قولنجہ (نہال) کلمہ سنی حاوی اولمق لازم
کلان عبارہ نك حتی بر سطریدہ مندرج دکلدلر . بگا واصحاب
مطالعہ یه اینانمز لرسہ کنڈی گوزلرینہ اعتماد ایده بیورلر .

حاجی ابراهیم افندی حضرتلری « اوراق پریشانده کی بعض غلط و خطا اوزرینه اولان تعریضک و قوعی درت سنه یه تقرب ایتدیگی حالده آنک مدافعه سنه شمدی قیام اولمسنک سینی ده آگلایه مدق » دیورلر . کندی رایلرنجه « تیمور طاونده هر ایش چاغنده گرك » ایمش .

ظن ایدرم که حاجی افندی حضرتلری مکتوبمک خامه سنی اونوتمشله . یاخود اوصرده اکرم بک افندی ، مدحت افندی معلم ناجی افندی حضراتیله ایتدکلیری بختی نخطر ایده مامشله . بن اوزمان اویقوده دگلدیم ، ققط حالت صحوده بولنان بر آدم ایچون شتم اینمکه عرض نفس ایتمک انتباه لوازمندن اولدیغنی سایه لرنده او گرنمشدم .

برده مرور زمان دعوا سی محاکمات ادبیه دهه جاری می ایمش که حاجی افندی حضرتلری اعتراضلرنک و قوعندن تقریباً درت سنه مرور ایتدیگنی بیان ایدیورلر ! اگر جاری ایسه بنده اثرلرمدن بعضیلرنک ظهورندن حاجی افندی حضرتلر - ینک و قوع تعریضنه قدرت درت دکل بلکه اون درت سنه گذار ایلدیگنی بیان ایده بیلیرم . اوزمانلر کندیلری اویقوده - میدیلر ، یوقسه « تیمور طاونده هر ایش چاغنده گرك » مثللرینی ده ایشتماشلرمی ایدی ؟ یوقسه آثار جلیله لرنده جهلا ، فلان کبی تعیرلرله لطفاً تحقیره تنزل بیوردقلری ادبیات جدیده طرفدارلری یازی یازمغه باشلایوبده شیوه لسانی خلقه

استادلرمزك ، مقتدرالرمزك طوغرى سويلدكلرينى بزاگلش
آگلارسهق قصور بزده اولور . فقط بزه ياگلش اوگرهدير-
لرسه ، ياگلش مثال گوسترلرسه اوزمان مسوليت بالطبع
آنلره قالور .

حاجى ابراهيم افندى حضرتلرى مقاله لرنده « صاحب
مكتوبك استاد بلاغت ديو تعريف ايتك ايستديكى آدم كيم
اولديغى بن بيلورم . اق آدم جامى طويله يه ، طلبه يي آته ،
صيدانى فاريه تشبيه ايتك كبي برامر قيجى هيج بروقده ارتكاب
ايتديكى ده يقيناً بيلورم . » بيوربورلرده بو تشبهاتى « صاحب
مكتوبك خامه سندن صادر اولمش كوردكلرى اجلدن » بزم صنعمز ،
بزم اختراعمز اولديغى آگلالمشلسه ده كندى خيالاتمزي ديگره
اسنادك نه معناسى اولديغى آگلاليه مدقلرينى سويليورلر .

ذهنلرنده حاصل اولان مشكلك حلى كوچ بر شى دكلدر .
جامعلرده طلبه علومه بدل چوجقلمه درس و برلمسى حقنده
ميدانه آتلمش بر مطالعه اوزرينه يازدقلى شيلرى بر كره كوزدن
كچورسونلر . طويله ، بارگير ، فاره تشبهلرى هانگيمزك قلمندن
صادر اولديغى يك قولاي آگلارلر . او حالده ايسه كندى
خيالمزى غيره اسناد ايتديگمزه ده حكم ايدرلر .

بزم قولمز ، سائره اسناد خيال قيبندن ايسه ، اق مباحثه ده نه
ديدكلرينى لطفاً بردها ايراد بيورسونلرده كوره لم . قصورمزوار
ايسه اعترافده تردد ايتمز .

افندی حضرتلرنجه خطا عد اولتان سوزلرک اکثری ده صوابدره
 نته کیم بومقاله به تعلق اولانلرینی زرده اثبات ایده جگم . فقط
 شوراسنی دها اول بیان ایده یم: حاجی ابراهیم افندی حضرتلری
 کبی مرده پرست استادلرمز و آنلرک التزام ایتدکاری ادبای عتیقه
 کبی « ترکی عجمی » وصف غریبیله یاد اولنمغه لایق مستشهداتمز
 موجود ومرعی اولدقجه هیچ کیمسه ایچون یازی یازمقدمه غلطن
 سلامت قابل اوله ماز . بن (مطبوع الاندام) تعیرینی قوللانديغم زمان
 لغتده یاخود ادبای معروفده گورمدیکم بر تعیری یازمامق مراقنده
 ایدم . او وقتکی تبعمک، دقتمک درجه سنیه ده بیلیرسک . بونکله
 برابر اوغلطی یازمشم . چونکه مستشهداندن عد اولتان آتارده
 موجود ایتمش . (عثمان زاده نائب) الماس محمد پاشانک ترجمه
 حالنده « متناسب الاندام » تعیرینی قوللانتمش . بن نائب کبی
 مشاهیر ادبا و خصوصیله اعظم علمادن معدود برذاتک قوللانديغنی
 کلمه لرده عربی بی فارسیدن تفریق ایتمدیگنی زهدن دوشونیم ؟
 اگر اوزمانلر خواجه ابراهیم افندی حضرتلرینک « حدیقه -
 البلاغه » لری موجود اولسه ده اله کچسه ایدی ایچنده « قزغان
 نوال وعطا » بی گوریردم . قزغان ترکیه دکل ایتمش ؛ اگر اولسه
 ایدی حدیقه الیان صاحبی کبی بر تلقیح آشنای اجناس امارسخن ،
 البته ترکیه بر کلمه نک عربی بر کلمه یه اضافت فارسیه ایله اضافتی
 جائز اولمیه جغنی بیله جگندن (قزغان نوال) ترکیبنی قوللانمازدی
 دیردم . (قزغان حدت) فلان کبی بر تعیرده بن استعمال ایدردم .

نه حاجت کنديلری اوروپا لسانلرندن برينه واقف دگکلسره
 عربی به منتسبلردر. اق « صنایع بیانیه و بدیعیه ایله مصنع، مثل-
 مخیل لطیف » لرینی عربی به ترجمه ایتسونلر، اگر اوقونور؛
 هضم اولنور برشی میدانه چیقارسه بن بلا تردد ملزم اولدیغی
 اعتراف ایدرم .

ایشته بنم اثرمک ترجمه اولمسنندن طولایی افتخارم حسیات
 ملیه نی، بر بیوک کشورک قوه نامیه سنه بر کوچک یابراق ایله مثال
 گوستره جک قدر تصویر ایده بیلدیگمندنر . بوافتخار ایسه
 حاجی ابرهیم افندی حضرتلرینک نوهملری گبی افراد ملته
 توزیع اولنمق لازم کلز. بالعکس تصویر ایتدیگم حسیات، ملتک
 حالی اولسنه نظراً نائل اولدیغم مفخرتدن طولایی وطنداشریمک
 هر فردینه طرف عاجزانه مدن بر حصه شکران تقدیمی اقتضایدر .
 حاجی خواجه افندی حضرتلری متصف اولدقلری ظرافت
 ادا ایله « شوراسی معلوم ظریفانه لری بیورلسون که موسیوهازی
 هارطک سلسره تیاتروسی ترجمه ایتسنی اوراق پریشانده و سائر
 محللرده وقوع بولان غلطاتی تصحیح ایده مز. « دیمشلهر . پک اعلا!
 فقط کنديلرینکده شوراسی معلوم اظرفانه لری بیورلسون، که
 اگر غلطاتدن مراد بر بلاغت درسی ویردکلری صره ده تحریات
 مخصوصه ایله بوله بیلدکلری بر قاچ لفظ خطاستندن عبارت ایسه
 گناهی بیونلرینه . فخر ایچون یدیه برسند ویرلرده « کفی المرء
 نبلا ان تعد معایبه » مصراعیله تمثیل ایدرم . خصوصیه حاجی

اولان مائردن برینک لسانه ترجمه اولنه بیله جک بر اثر میدانه قویه بیلمشم . حاجی ابراهیم افندی حضرت تلی ده ایکی سطرلق بریازیلرینک برلسانه ترجمه اولندیغنی کورسونلر، اوزمان نه قدر افتخار ایدرلرسه ایتسونلر. فقط امین اولسونلر، که وادی قدیم . ادب ایچون « شیخ الوادی » اولسه لرده « سوخته دلان لهاث سسی و تبتی قیامته قدر شربت شهد آمیز مرحبا وقوه تعب . فرسای الفت انگیزاهلا و نهلا ایله « تلطیف و اکرام و » مطبخ عمارت عاصره جود و سخا لرنده غلبان ایدن قزدا نوال و عطادن تعیین شوربا و پلاو زرده « ایله اطعام ایلسه لر، ینه یازدقلری شیرلی بر اوروپالی به اوقوتمه موفق اوله مازلر .

اوروپا اصحاب تبتی سائرمه لرك آثارنده مسائل فیه و یا خود حسیات و تخیلات ادیه آرایورلر . حاجی افندیکن ظن ایتم که فنون صحیحه دن برشی تألیفه قنارلری اولسون . بگنهرک، هر درلو قصور دن سالم عد ایده رک بیت خرابی تعمیره چالشدقلری نایدنک :

« کیت باده بی سور قان قشان دیر نجه یه دک
اوشوخی مجلس وصله داداندیر نجه یه دک »

کبی لطیف سوزلرله مالا مال اولان دیواتی ترجمه ایتمدکلری کبی ، ابراهیم افندی حضرت تلیرینک « صنایع بیساتیه و بدیعیه ایله مصنع بر مثل مخیل لطیف » عنوانیه یاد ایده رک تعظم و توهملرینک درجه سنی حقیله اعلان ایلدکلری (پلاو زرده) مقاله سنی ده لسانه آمازلر . چونکه بویله خاییده عجم مضمو . نلرینک حسیات و تصورات ادیه ایله قطعاً مناسبتی یوقدر .

مباحث ادبیه اوزرینه جامع الحروفه دیگر بر مکتوبی

برادر

سلسره ترجمه سنه دائر یازدیغ مکتوب مجموعه گده نشر اولمش ، برچوق حدتلی شدتلی موجب اولمش . سعادتلو حاجی ابراهیم افندی حضرتلریله بشیر فؤاد بك افندی ترجمان حقیته کوندر دکلی برر مقاله ایله مکتوبک مندرجاتی جرح ایتمک ایستمشلر . مکتوبک خاتمه سنده کی « از جمله سوگیورلر » سوزی اولدجه تأثیر ایتدیگنی کوریورم . سعادتلو حاجی ابراهیم افندی حضرتلری ممکن اولدینی قدر شتمدن توفی بیورمشلر . بوموفیتدن طولایی کنیدی بختیار عد ایدرم . اول امرده مشار ایله حضرتلرینک مقاله لرینی نظر دقه آلام : بشیر فؤاد بك افندی ایله صکره قونوشوروز . ماضی ایله بختمزی بیتورهلم ؛ استقبالهده نوبت کلور . حاجی ابراهیم افندی حضرتلری بکا بر (تعظم) اسناد ایدیورده محصول توهمی اولان بو حاللره (وهم) نامی و بناء علیه مقاله سنه (رد اوهام) عنوانی ویریور . اصحاب مطالعه تمیز حقیقه ایکمزدنده مقتدردر . تعظم و توهم نه طرفده اولدیغی قولای آکلار .

فخر مسئله سی طوغریدر . اثر عاجزانه مک بر آلمان صاحب قلمی طرفندن ترجمه ، بر دیگری طرفندن ده تقدیر اولمشندن طولایی افتخار ایتدم ؛ ینهده ایدرم . چونکه جهان ترقی به مالک

عثمانیلرک دکل ، فرانسزلرک اعظم ادباسنی ده تجمیل ایدیور .
 مثلا قلبه حس اسناد ایتمک جهالت اولدیغندن و بناءً علیه اویله
 برخطایی حاوی اولان اثرلره شعر دینله میه جگندن بحثلر ایدرک ،
 لسان ابدن مجازی ، کنایه یی بتون بتون قالدیرمق ایستیور !
 برمدتن بری ادبیات صحیحیه متعلق نشریاتده گوریلان
 نقصان ایسه بویولده کی بیوقوفانه تعریضلرک نتایجندن اولدیغنه
 شبهه یوقدر . بونلره لایق اولدیغی کبی سکوت ایله جواب ویرلسه
 حقیقتک مغلوبیتته ، اصحاب تحصیلک غفلتنه سبب ویرلمش
 اولیور . دلیل ایله مقابله اولنسه اصحاب اعتراض مناظره ایله
 غلبه یه امکان گورمدکری کبی ، هرکسک قوللانمغه تزل ایدمه .
 جکی برطاقم سلاحر استعمالنه قالدیشیور ؛ از جمله سوکیورلر !
 حقیقت نظرنده ایسه بو تعریضلر ، بونجاوزلر هپ یا اختیارلق
 سینه سیله آیاقده طوره میانلرک و یا خلقتک مساعد اولمدیغی
 یرلره چیقمنغه چالیشوبده مقتدر اوله میانلرک سقوطندن اطرافه
 طاغیان طور اقلر قیلندندر . آنلرکده زمان ثورانی چوق
 سورمر . ان شالله لسانمزده ملتک سلامت افکار و متانت
 اخلاقه جدأ دلالت و بلیکه خدمت ایدمک و سائر ملل متمدنه
 عنندنه دخی مظهر تقدیر اوله جق بر چوق اثرلر گوریرده
 افتخار ایدرز . باقی بقا

قرداشک

کمال

ردوس - فی ۱۵ محرم سنه ۱۳۰۴

عصر مزده لسانك ماهيته اولان استعداد بلاغت قوتيله
 شرقك خيالات شاعرانه سی عثمانلیغه مخصوص بر طرز لطافتله
 جلوم ساز اولمغه باشلادی، غریبدر، که مملکتده اڭ زیاده ترقی یه
 قابلیت گوسترن بو طرز ادب، اڭ زیاده خصومه اوغراددی .
 اغریبدر، که معترضك دائره فاسده سنده افراط و تفریط نقطه لری
 بر برینه التصاق ایدرهك طرز عتیق طرفدار لریله اوروپا فکرینه
 یلتمکله مألوف اولانلر طرز جدید ادبه عداوتده بر بردن گبرو
 قالدیلر ! طرز عتیق طرفدار لرندن بری چیقور؛ استاد بلاغت
 اولمق ادعاسنه قالدیشیور. بزم آکلایه میه جغمز بر مهارت ادیبانه ایله
 جامی (طوبله یه)، طلبه یی (آته) ، صیانی (فاره یه) تشبیه اید یور!
 صکره دیگر نك بر اثر نده اولان شهبال کله سنی (نهال) ارقیور
 عبارتهك سیاق و سباقی دوشمکه بیله تنزل ایتمکسزین برات
 (نهاله) بگزه میور دیور ! عریبده بیاغی ز محشری ایله مساوات
 دعواسنه قالدیشه جق درجه لرده اقتدار دعواسنده بولنیور !
 صکره قاموسده ضرورت ماده سنده « یقال الجائمه الیه الضرورة
 والضرورة والضاورور » عیناً مندرج اولدینی حالده هم تألیف .
 همده مکاتب عالیده تدریس ایتدیگی بر کتابده بشقه برینك
 یازدینی (الجمای ضرورت) ترکیبی یا گلش اولدینی بیان
 ایدرهك قاموس صاحبی تخطئه ایتمکدن چکنمیور !

اوروپا فکرینه یلتمکله مألوف اولانلردن بری چیقور؛
 ترکیبده طوغری بریت او قومغه مقتدر اولدینی حالده یالکنز

ادبیاتند. احاطه کلیه سی اومدجه برلیر تاغبلات غزته سنه مؤاخذات ادبیه یازمق کبی بروظیفه ایله مکلف اوله میه جنی معلوم اولان برقدرتلی ذاتک (سلستره) ده کی تصورات شا . عرانهک دگل ، حتی افکار وحسیانک بیله بتون بتون عثمانلی مخصوصاتندن اولدیغی ادعا ایتماش و او اثری عثمانلیلرده بر سلامت فکر و اخلاق ملیّه بر اساس قوی بولندیغه دلیل طومش اولسی نهمجه نه قدر بیوک برمدار مفخرت اولدیغی ایضاح اقتضا ایتمز . شو قدر وارکه ملتک سلامت افکار و منانت اخلاقه بو اثرجک ایله استدلال ، برارضک قوه نامیه سنه بر کوچک یپراغی دلیل طومق قیلندن اولور . واقعا بر کوچک یپراق قوه نامیه نک وجودیغی اثبات ایدر ؛ فقط درجه فیضی گوستره مز . عثمانلیلرک سلامت افکار و منانت اخلاقه مرئبه کمالی تعریفه ایسه ، آتی یوزسنه دن بری بتون جهانه قارشى سیاست وشهامت عالمیله اظهار ایتدکلی افعال عظیمه غایت بلیغ برلسان حال عد اولتمق لازم گلور . قدمانک اقتدار علم و عرفانی اوسلامت و منانت قلماً دخی برچوق دلیللر گوسترمگه کافی ایدی . فقط حیف که ادبیات ایرانیه مقلدگی سیئه سیمیه النهیانک خارخنده کی شعرلر یامد اخلق ، یا بازیمجه افکار قیلندن اوله رق سوبلنمش ؛ نزلر یالکز صنایع لفظیه ده مهارت گوسترمک ایچون یازلمش اولمق جهتیله آرده افکار و اخلاق ملیّه بی گوستره جک یولده آثار ادبیه میدانه گله مامش ایدی .

گوسترمش ایکی بیوک شاعرہ مالک اولان آلمانر ، معارفک
 هرجهتندہ اوروپادہ کی اقوامک کافہسنہ تفوق ایتدکاری حالده
 ادبیاتده حقایق فنیہ ویا علوم متعارفہ متعلق سوزلر آرامیور ،
 یالکز افکار شاعرانه وَحسیاتک صورت تصویرینہ باقیورلر .
 بوصورت تصویر ایچوندہ لسان عثمانیہ مخصوص شعشعلی
 ربلاغت موجود اولدیغندن وَاو بلاغت بشقہ لسانہ نقل
 اولندیغنی زمان بیله قوتنی غائب ایتدیگندن بحث ایدیورلر .
 جملہسی طبیعت شاعرانه دن وُهله کیمیسی نژده بیله املا
 وربطی یرنده ایکی سطر برمکتوب ایله افاده مرام اقتدارندن
 محروم بعض نشریات مبتلارینک یازمقدن بردرلو اوصانه .
 مدقلری صحیفه لر طولوسی سوزلر آره سنده اورویانک قواعد
 ادبیہ سندن اولمق اوزره دنیاده هیچ برشیئہ بگزہ من رطاقم
 غرابہ تصادف ایدوبده شعر حقندہ بر مطالعه صحیحہ پیدا
 ایدہ بیلمکدن عاجز قالان ادبیات مراقیلری ایچون (سلستره) .
 نک بر آلمان ادیبی نظرندہ ترجمہ لایق کورولمسی وخصوصیله
 (برلینر تاغبلات) ک بو اثرده افکار شاعرانه وَحسیاتک صورت
 تصویرینہ ثنا خوان اولمسی شایان نظر بر نمونه عبرتدر .

آثار عاجزانه مدہ اولان بعض تصورات شاعرانه نک بزم
 اصحاب قلم ایچنده — ادعاسنه دلیل استیلورسه ترتب ایدہ جک
 عجز ومغلوبیتی دوشنمکسزین — هپ شاتو بریاندن ، آلکساندر
 دومادن مأخوذ اولدیغنی ادعا ایدنلر بولندیغنی حالده ، اوروپا

طورسونلر. سن موقع ادبگده قائم اول ! حاکمک هیچ اولمزسه
استقبال اوله جقدر .

« اوکنده نامتناهیلکی قیلار تصویر
پینده سایهسی قالمش بودولت وملت »

بیئیله :

« ظرلامه، ظرلامه آمان صوص صوص !
حاجی بابا یمش بوشب قوس قوس »

بیئیلری کبی آتارک ماہیتده کی فرق ایسه نه زمان اولسه ظاهره
چیقا جقدر . باقی استقبال ادبدن قلباً امین اول ! ادب ابدیدر
قرداشم ، حامدم .

کمال

فی ۴ ربیع الاول سنه ۹۹

مکتوب

ابوالضیا توفیق بک برادرمه

« سلستره » بی السنه شرقیه ایله اشتغال ایدن آلمانیا ادبا -
سندن [هانری هارط] نامنده برذات ترجمه ایتسی اوزرینه
[برلینر تاغبلات] غزته سنده بو اثر عاجزانه یه دائر مندرج اولان
فقره نك ترجمه سنی گوندرمشسك . بالطبع ممنونیتله اوقودم .
دیمك كه (كوته) وَ (شیللر) کبی بری ، بر اثر نده خلاف
طبیعت اعاده شباب ایدن بر اختیار تصور ایتمش ، وَ دیگر
تاریخك اڭ جدتی بروقه سنی بتون بتون تغییر ایله [ژاردار قك]
آتش ظلمه بدل میدان حرب ایچنده فدای جان ایتدیگنی

علویاتی بیک درلو حسیات ایله قاریشدیردم، آتارمی استدیکم
درجهیه کتیره مدم . بقالم سن کتیره بیلیرمیسک! کتیره بیلیرسهک
برملتک مرتییان عرفانندن معدود اولورسک . بن داتما
شناسی بی یاد ایده گلدیگیم کبی سن ده کالی یاد ایدرسک .

وقتیله بر کرّه باقوب ده یگی طوغمش قرق بلوطلر آره سنه
یابیلان خیاط شعاعنه بگرتدیگک صاچلرمی شمدی کورسهک ،
مهتابک کره دن آریلرکن سحاب ایچنده آره صره بر اقدینی
انعطافلر قدر قره لی ، بیاضلی بولورسک .

ادبیات ایچون بک چوق ذوات ایله اوغراشمشیدیم .
حال بوکه شمدی اومعتزلردن بعضیلری ینه بی ادبیات مجدد-
لرندن عد ایدوب طور بورلر . مجددک حقی ایسه یاشناسینک،
یاخود سنکدر . بن آره ده بر خط اتصالم . ظن ایدرمیسک که
اومعتزلر بر زمان بو حقیقتی ده تسلیم ایتمسونلر . تاریخ هجری
اعتباریله قرق بش یاشنه گیرمش بر بیوک ویا تعمیر صحیحجه مسن
قرداشکک سوزینه اعتماد ایت، که حق عرفانک معتزلر
عندنده بتون بتون ضایع اولماز . بن وقتیله بیلیم نه مطالعهیه
ذاهب اولشدمده ادبیات عالنده بولمغه لایق اولمیه جق بر طاقم
بمخترله غزته لر مزک بر خیلی ستونلرینی طولدیرمشدم . او عیب
بکا عاڈ ، بوتزلر سکا و سنکله برابر ادبک ایکی معناسیله
واردینی درجهیه راجعدر .

سنی استدکلری قدر (باکتله ژاکتله) خرپالاسونلر

کیمسه به تعارض ایتماش اولدیغمز دخی نابت اوله جفتدن، حدتمزی
بیلدیگمز ایچون اولسون مؤاخذه دن قورتیلوروز .

غریبدرکه انسانلر هر نصلسه بزم (نهیقلره) دیگر طاقمک
نغمه لرندن زیاده رغبت ایدیورلر ! نه یازارسق خلق عندنده
(آدم افندیلرک) آتارینه ترجیحاً مقبول اولور؛ سانیلور ؛
اوقونیور . بودلائل تجریبه اوزواتمک بزى گوسترمک
استدکلی قدر محقر اولدیغمزی پکده انبات ایده منز دکلمی ؟
بگا گلان بر مکتوبکده :

یوکسل هنرگله قانع اوله
احسان خدایه مانع اوله!

بیتمی بگندیگکدن بحث ایتمشیدک ! اعتقادجه آشاغیدن یوقاری
آتیلان طاشلره ، یوقاریدن آشاغی بر نظر اهمیتله باقق دخی
احسان خدایه برنوع مانعلکه چالشمقدر . نه اولمش ؟ سمان
زمینه نازل اولان اوامریبله تعریضات غیر محقه دن قوز تلمشی، که
سنک آتارگده کی علویت شونک ، بونک معانده سنه مانع
اوله بیلسون !

ینه جواب و برمه ! کونشک خیط شعله سی مذبله یه ده
دوشر . فقط اوسقوطی کورمک، استیلجهک حاللردر دکلدر .
الله ذهنگی کونش قدر بارلاق براتمش ؛ فکرکده ضیا
کبی دانما تعالی ایله متصف اولمق قدرگه دها شایان اولور .
چالیش ! چالیش ! بن ادبیات عثمانیه ایچون تصور ایتدیگم

زیارت ایله ! اوزیارتکده کی حسیاتی ، اوپادشاه عظیم الشانه ندیم
خاص اولان حسن جانک وجداندن صدور ایتمش قدر روحانی
بر بلاغته تعریف ایت ! سلیم اولک مزیت سیاسی سنی عثمانلی
اصحاب قامی آره سنده ائک اول تعریفه نثراً موفق اولان کمال ،
نظمکه نظیره سویلگه چالشسون ! سکا قدر تک موجهه مخصوصه سی
آنی اقتضا ایدر .

اما بز (چونکه ادبیات صحیحه طرفدار لرینی کندمدن
آیره مم) ابدان دکلمشزده معترضلرک تأویلات ظریفانه سنه
گوره « قاباق مجموعی » ایتمشز . نه مانع ؟ نشر یاتده بز لره خلف
اولق ایستیان ذواتی ده بعض طرفا بادنجان قیلندن عدایده بیلیر .
اوحالده ایسه « کدوافناد ، بادنجان بر آمد » مثل ایکی طرفک
حاله بر ضریب معرف اولور . یاخود بشقه بر روایت گوره
(اشک) ایتمشز . آنکده ضرری یوق . راولر انسان
اولدقلرینه یک معتمد و مغرور ایسه ، بز ادبیات حرمته اوله رق
حیوانلغی ده قبول ایدرز .

یوقاریدهده سویلشیدیم یا ؛ ایکی طرفک اشعاری ، آتاری
میدانده طور بیور . مقایسه اولنیویرسون ! قوه ناطقه هانگی
طرفه عائد اولدینی یک قولای ظاهر اولور . هله تاریخ ، البته
بر زمان اوله جقدر ، که هر کسک مزیتی میدانده قویه جقدر .
ایلروده او اصحاب ادبک ادعاسی کی بز لرک (اشک) اولدیغمزه
افکار عمومیه قرار ویررسه . باری اشکلگمزی آکلاشده

متأثر اوله سگ، البته اولما مشکدر ! بلکه اوغردیغک تعریضله
افتخار ایتمشکدر .

هیچ اویله سوزی کونش کبی پارلاق بر فکر دن اقباس
ایدن، مهتاب قدر صاف بروجدان، شونک بونک کونک یوزینه
طاش آتق قیلندن اولان تعریضانه اهمیت ویرمک قابلیدر ؟
آما شناسینک آچدیغی رایت ادب، علم جهالت ایمش ،
نمانع ! شمدی او علم جهالتک آتنده بزلر بولنیوروز؛ اثر لر مزده
میدانده در .

ادبیات عتیقه ویا فاسده طرفدار لری شوو بارقه ظفره ،
شودختر هندویه برر نظیره یازسه لر، ادبیات صحیحه به مقلد اولمقله
برابر سگا تعرض ایدنلر بنم و اویلانک ، و سنک طارقه کی
شعریکک (شیخ غالب مرحوم طرفدن ایراد اولسان تکلیف
کبی بش بیته دکل) اڭ بکنمدکاری بر بیته بر نظیره سویلسه لر
نه اولور ؟

نه اوله جق هیچ برشی اولماز ! فقط معترضلر یالکنز اعتراض
ایتمکی بیلر لرده اویله شعر سویلیه مزلر، سویلر ز دبر لره ادب
دآره سندن چیقما سونلرده سویلسونلر . عمومک افکاری بر
امتحان میدانیدر اوزمان هر کسک قدرتی، ماهیتی معلوم اولور .
سنک نه وظیفه ک حامد ! سن تاریخ دیدیگمز عمان ظلمتک
اعماق خفا سنه گیر ! بزه [اشیر] کبی کتابلر یاز ! اسکندرک
اخلاق دن بیوک اخلاق تصور و تصویر ایت ! سلیم اولک تر به سنی

جامع اولغله برابر ، دولتك بريوجك محاربه سنه ده تعلق ایلدیگی
ایچون نظر مطالعهیه شایسته در اعتقادنده بولندق ؛ آنک ایچون
تحریرینه جسارت ایدیورز .

[مقدمه جزی]

مباحث ادبیهیه دائر بر مکتوب

(حامد بکه)

حامد ! سنی مخاطب ایتمگه آدکدن بیوک برکله بوله میورم!...
برچوق زمانلر مکتوب یازمه ماهشدم ، مشغول ایدم ، کیفسز ایدم .
یونلردن بشقه شعردن ، انشادن هدیه گوندره جک بر ائرده
یوق ایدی .

دها صکره مباحثات « ادبیه » میدانه چیقدی . یازیلان
شیلری بالضروره ویا تعیر صحیحله کفاره لذنوب اوله رق ارقومق
لازم کلدی . خالی زمانلرمک بر خیلینسی ده اومشغولیت افنا ایتدی .
مباحثه دن بن جدأ متأثر اولدم . چونکه شناسی بی . سنی
حاصلی گرچکدن ادیب اولانلری نظر حقارتله گورنلرک قالنده ،
قلمنده بنم اثر لر مستشهادتن گوسترلمکده ، بنم نامم ادبیات جدیده
دیدکلری ادبیات صحیحه نك موجودلری صره سنه یادا اولنمقده ایدی .
اوتیمیز اصحابنه قارشى بنم ایچون ممدوح اولمقدن ریاده
نهدرلو مقدوحیت تصور ایده بیلیرسک ؟ فقط ظن ایتم که سن

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که دنیالری احاطه ایده جک بر
طوفان معرفتی ذهته صیفیدیره بیلیمک خارقه سنه مظهر
اولانلردن مشهوره واسقودوظاما، عمان ایچنده مستور
اولان امید برونی طریقتی کشف ایتیمگله یورتوگزلر، اشجاری
آلتون ثمره لرویرر، نباتاتی گومش چیچکلر آچار برکیمیاباغچه سی
اطلاقه شایان اولان هندستانک محصول تروتندن اوروپایی
مسفید ایتیمگه باشلا مشلر ایدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که حکم غالبانهک جهان مدینتی
زیرپای استبدادنده ازیمک ایچون یاپیش برتمثال آهنینی حکمنده
اولان پاپولیونلری، بسمارقلری بیله برچوق تلاشلره دوشورن
« ژزویت » جمعیتی. زادگاندا ایکن . دیلنجیکه قدر تنزل ایتمش؛
گوزی آجیق، فقطه آیاغی طوپال، صورتی انسان و نکن
کندیسی شیطان بر مخلوق غریبک سایه تمصب وریاسنده تأسس
ایلمشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که یمندن قهوه، آمریقاندن
توتون بربرینی متعاقب خلقک معرض هوساتنه آتیلهرق،
انسانلر ایچون بری مایع، بری هوائی ایکی سیه بلای احتیاج دها
پیدا اولمغه باشلامشیدی .

ایشته سرگذشتی یازمق ایستدیگمز [جزمی] ده (موسم
ادراک غرائب) وصفنه لایق اولان اوعصرک رجالدندر .
ترجمه حالی اوبله وقایع عظیمه دن معدود دکلمه ده ذاتا برغرابتی

تعصبي، اساسی قاندرله تخمیر ایدرک بردولت « شیعه » تشکیله مقتدر اولمشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که آلمانیا ایمپراطوری مشهور « شارلکن » سلطان سلیمانک قوه قاهره سنه قارشو طورمق ایچون سنه لجه اوغراشدقدن وویانه بی عثمانلی محاصره سی و مجارستان و خروانلنک اکثر جهتلیخی اسلام استیلاسی آلتنده گوردکد نصکره، کندیسنه سرای حکومته بدل برمناستری مزار دنیوی اختیار ایتمشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که اوروپاده (لوتر) پروتستانلق تامنه بر مذهب جدید آچهرق ، اصحاب تثلیثی ایکیه تقسیم ایتمشیدی ،

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که اسپانیولر غرناطه مدینتگاهنی مظلوم ، مکسیقا وحشت آبادینی معصوم قاننه غرق ایدرک ، شرقده، غریبه تماشاسی نظر حکمته قان اغلاده جق بردهشتلی غروب لوحسی پیدا ایلشردی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که دنیالره صیفیشه مامقده ضیای شمس ایله رقابت ایدن برزکا، (*) ابعاد مطلقه بی سیر ایدرجه سنه برطاقم تدقیقات ریاضیه ایله استقرار شمس و دور ارضی اثبات ایدرک ، تابع اولدینی بر دینک معجزات باقیه سندن اولان بر آیه کریمه نك مال عالینی ایضاح ایلمشیدی .

بنه او عصر ایچنده ایدی، که (شیر خان فرید) افغانلی برعسکرک اوغلی ایکن ، خصائل جهانستانسی قوتیله هندک شرق شمالیسنده کندینه مخصوص بر دولت تشکیل ایدرک «بار» سلطنتی کبی، نوظهور و بناه علیه هر درلو قدرت و عصیته مالک بر دولتی مضمحل ایتمک درجه سنه کتیر دکن بشقه، عمری مساعد اولسه، اوده سلطان سلیم اول کبی، جهانگیر لکه بر بیوک استعداد ابراز ایلمشیدی .

بنه او عصر ایچنده ایدی، که تورانده دولت « شیانیه » و خصوصیه « سلاطین شیانیه » دن « عیدالله » دولت « جنگیزیه » نک « برکه خان (*) » زماننده اولان ششمه- اقبالی اعاده یه امیدلر ویره جک قدر پارلامغه باشلامش ایدی .

بنه او عصر ایچنده ایدی، که سنیلرک سلاحیله چویرلمش بر داتره آهین ایچنده قالان ایرانده « صفوی » طرفدار اینک

[*] برکه خان باتو خان اولاندن و دشت حکمدار لرندن اوله رق اولاد جنکیزدن اک اول اسلام ایله مشرف اولان ذاتدر. قیچاق و مغو- نستانده حکمی جاری ایدی . طونه و بلغارستاندن کچرک استانبولک محاصره سنه کلمش و روم ایمپراطور لغنی خراج کذار ایلمشدر. (آباک خان) و خصوصیه خلافت عباسیه نک انقراضندن صکره (هلا گور) ایله غالبانه خیلی محاصره لری واردر . جنکیز خاندانک اعظامندندر . اصل اسمی (برکای) اوله رق اسلامی اظهار ایتمکد نصکره زمانک عاماسی تفالاً (برکه) نسیه ایندیله .

هندستانده طولاشدیره رق، دنیانک شرقه، غربنه شعشه نثار
حیرت ایلشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که خیرالدین پاشا، سفاین جهادینک
طوپ دو مانلرینی، ابر رحمت گبی آفاقی طوته جق برحاله کتیره .
رک، آق دگزنی لواء الحمد محمدینک سایه استیلاسنه آلدقدن صکره،
غنیمت غزاسی اولان قوجه برملکک (۱) تاج سلطنتی، خلافت -
اسلامیه نیک عتبه اقبالنه تقدیم ایله حاکم ایکن ، خادملیکی اختیار
ایتمک گبی ، یکانه برحمیت اظهار ایلشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که دولت گرای ثانی ، ایکنجی
هجومنده مسقوه طرفلرینه آتشنزن استیلا اوله رق ، شمالک
قارلی ، بوزلی صحرالری ایچندن گویا اوج عصر صکره گله جک
برجهانگیره درس عبرت (۲) و بر روسیه مأمورینه نمونه امتثال (۳)
گوستر گبی ، صناعی برینار طاع پیدا ایلشیدی .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که (بابرخان) جدتی اولان
و فتوحاتنک کثرت و وسعتنه نظراً اعظم جهانگیران عد اولتان
تیمورک بر قاج بوز بیگ عسکر و بیگ درلو مشاق سفر ایله
ضبط ایده بیلدیگی هندستانی و همان اون بشییک کشی ایله بر قاج
بوز بیگ عسکره مالک بردولتک لندن نزع ایتشیدی .

(۱) جزائر ملکی .

(۲) ناپولیون بوناپارت .

(۳) مسقوه بی باقان روسطوپچین Fedor conte Rostopchine درکه جنکیز
خان سلاله سندن اولقله مشهوردر ۱۷۶۵ ده تولد و ۱۸۲۶ ده وفات ایلمشدر. کندوسی
رتب عسکره دن "قاپیتن" پایه سی حائر و مسقوه نیک والیسی ایدی .

اوتنجی عصر ایچنده ایدی، که جهان معرفتده گرچکن یر « دوران حشر » وجوده کتیرمکه باعث اولان و فطرت بشری مستعد اولدینی استکمالاته ایصال ایچون همان طبیعت کلیه قدر خدمتی کوریلان اوصنت جلیله سحر اولمق ، خطاطلرک منفعته مغایر بولمق و حتی اگ فائده سز لغویاتدن صایلمق کبی، حیوانلره بیله یاقشمیه جق برطاقم تعریضات و ممانعاتدن قورتیلهرق - حیفاکه اسلام ملکنده بیاغی ظهوری بیله خبر آلمق سزین - اوروپانک هر طرفه انتشار ایلدی .

فی الحقیقه مشهور قرستوف قولومب (*) سفینه نوحدن طوپراق تحریتسنه کیدن گوگرچین کبی، بر شدتلی طوفان - اعتراض آره سندن چیقارق ، آمریقایی کشف ایله عالم انسانیته ینه بو عالم ایچنده برجهان دیگر الحاق اتمکه طقوزنجی عصرده موفق اولمشدی. فقط اوتنجی عصر ایچنده ایدی، که اوروپالبلر آمریقانک همان هر جهننه صوقبلهرق ، قدرت فاطره دن بشقه هیچ صنعت کورمامش اولان او یله برجهان غیبک حاوی اولدینی هر درلو خزائن فوایدن حصه یاب اولمغه باشلامشردی .

اوتنجی عصرک مزیتی بویله اکمالاته منحصر دکلدر .

ینه اوعصر ایچنده ایدی، که سلیمان قانونی عثمانلی بایراغنی شفقلمر ایچنده طوغمش برهلال کبی، ویانه ده، تبریزده، اسپانیاده،

(*) قولومب گوگرچین دیکلدر .

کبی ، شمالاً دخی موسقویه و لهستانک و سطرینه قدر کتیبه
اقبالنک مقدمه لرینی ایصال ایلمک جهتلیله مالک اولدینی یرلره
نسبت اسکندرک فتوحانی، کره یه نسبت ربع مسکون درجه سنده
براقان تیمور ، طقوزنجی عصر رجالدن ایدی . فقط اوتنجی
عصرده ایدی، که سلطان سلیم اول کره زمینی بر پادشاه ایچون
آز گوره رک ، سکز سنه دن عبارت اولان دور سلطنتده مصر
ایله عموم عربستانی و یاری کردستانی بر مرکزه ربط ایلدیگندن
بشقه، خلافت اسلامییه یی وظائفی بحق اجرا یه مقتدر بر خاندانه
نقل ایدرک ، اسکندر، جنکیزه و حتی تیموره داغ دروز اولان
جهانگیرک و کرینک اسلامیت قوتیله حصوله لازم اولان
اسیای استحضار ایدی .

فی الحقیقه نظر تدقیقه نیچه بوزیک مشاور، و قلم تحریره
نیچه بوزیک معاون و یرمک شاندن اولان طباعت (قوستر)
نامنده بر صاحب خیرک همیله طبیعتک خزینه الغیب احساندن
میدان ظهوره طقوزنجی عصرده چیقدینی و باصمه نک بفرحق
موجدی عد اولنان (فاوست) و (غوته نبرغ) اوصنعت جهان -
یهادن طقوزنجی عصرده استفاده ایلدیگی کبی ، طباعتک ائک
بیوک و اک فائده لی اکلانتدن معدود اولان قالب چلیک لرینی
(شفر) ینه طقوزنجی عصرده اختراع ایلشدی (۱) فقط

(۱) بوادایک موافق حقیقت اولدینی (غوته نبرغ) ترجمه حالنده ایضاح اولمیشدور .
(قوستر) قلبجی ایدی . حروف متحرکینی ایسه (غوته نبرغ) ایجاد ایتدی (فاوست)
ایله : (شفر) اغتصاب ایتدیله .
(جامع الحروف)

قیچاق حدودلری داخلنده قالان اسلامیت و اسپانیان ماعدا
 اوروپانک اکثر جهاتی استیعاب ایلان خرسبانیق عالملرنده
 (مأمون) ایله (شارل ماین) ک ارتحاللرندن صکره ملوک
 طوائف و اهل صلیب محارباتندن ماعدا تاریخجه اهمیت کوتوریر؛
 خصوصیه انسانیته تعلق ایدر همان هیج بروقه ظهور ایتمیشکن،
 ابنای بشرک فکر و اقدامنده کوریلان بوسکون عادت پرستانه
 یدنجی عصرده بر میل ایجاد ایله ختام بولدی . حتی آتشی بیله
 انسانیتهک پنجه غالبه سنده محکوم ایلمک شانندن اولان نظریه
 حکمت ، باروتک محاربه لرده استعمالنه اوعصر ایچنده باشلامش
 و بر قوجه عالمی زور بازوی عرفانیله ایستدیگی شکه کتیرمک
 استعدادینی حائر اوله رق وجوده کلان فاتح ، باروت کبی ،
 بر قوه مقاومت سوزی ، طویجیلق ضعنده اجرا ایلدیگی تعدیلات
 و امکالات ایله اسلحه نکه هر نوعنه تفوق ایدمک بر حاله طقوزنجی
 عصرده کتیرمشدی . فقط اوتنجی عصرده ایدی ، که باروت
 طویدن تفنگه انتقال ایلدیگندن ، ارباب حرب ملائکه عذاب
 کبی ، اللرنده برر تازیانه آتشین استعمال ایلمکه مقدر اولدیله .
 فی الحقیقه اوتوز بش سنهک بر اقدام طاقت بر اندازانه ایله
 طولاً (از میر) کورفرزندن (مغول) و عرضاً (دکن) دن
 (قیچاق) صحرا الینک منتهاسنه قدر امتداد ایدن یرلر ایچنده اوق-
 زمانلر موجود اولان درت یوزمیلیونه قریب اسلامی بر حکومتک
 سایه رایاننه جمع ایتمک و جنوباً مصر و یمنده خطبه سنی اوقوتدی

اقریوله صرف اولنه جق مقداری هبیچ تأثیر واهیتی اوله بیه جق
درجه لرده جزئی اولق لازم کلیر .

شوراسنه دقت سیورلملیدر، که سوقاقلرک کنیشلکی، نظامی،
تنویری اسباب تزینساتدن دکل، مدنیتجه الزم اولان امور
نافعه دندر . خلقک تسهیل معاملات ایچون تیمور یوله احتیاجی
نه مرتبه ده ایسه، مدت سعی زیدد ایچون سوقاقلرک آیدنلق
اولسنه ده احتیاجی اودرجه ده در .

[عبرت - بنده مخصوص]

جزمیدن

هجرتك اونجی عصری، که برنجی سنه سنده اوچنجی خاندان
خلافتک اونجی پادشاهی اولان سلطان سلیمان قانونینک ولادت،
اقبال استقباله راعت استهلال اولمشیدی؛ وقوعات وکشیات
عظیمه جه تاریخ انسانیتک اکثر قرونه نفوق ایدر :
گویا که ید قدرت، برقاچ بیک سنه لک مآثر جلیله یی بریره
طویلامشده نظر حکمته قارشى بر معجزه دها گو-ترمک ایچون
یوز بیلدن عبارت بر زمان ایچنه صیقیشدیرمش ایدی .
فی الحقیقه شرقده [قتیبة بن مسلم] ک اعدامی غربده
[عبدالرحمن الفهری] نک انهمزای اوزربنه طولاً [پیره نه]
طاغلریله [قوبی] چوللری و عرضاً بحر محیط جنوبی ایله

برشی دینلمز، چونکه منفعتی همان هر کسه شامل اوله بیله جک درجه کثرتلیدر . بوندن بشقه وطنک محافظه سیچون دخی بویوللر هر درلو قلعهدن، استحکامدن اهمیتلیدر . فقط آناطولی تیمور یوللری تصوّری میدانه چیقماش اولسهیدی، روم ایلی تیمور یولنه بتون ملکک محصول تکالیفندن پاره صرفی - ولو بر حدّ اعتدال ایچنده دخی اولسه - فن حقوق و فن ثروته تطبیق ایتک قابل اوله مازدی .

اعانه حکومتله وجوده گنیریله جک انشآت نافعده کثرتلیده شایان دقت اولان نقطه لردن بری ده اویولده خلقه اختیار ایتدیریله جک فداکارلق، ثروت عمومیه نك تحمیلندن خارج اولما سیدر. ایلروکی فائده ایچون هر کسک ایشنه سکتته گتیرمک، آلتون صرف ایدرک کیمیا آرامق قیلندن اقلور . ینه تکرار ایدرز؛ انشآت نافع برملکه الزمدر؛ فقط قطعی الوجوب دکلدر.

مع مافیه ینه انشآت عمومیهیه، هر درلو شرائطی جامع اولدینی حالده دخی . حکومتک اعانهسی پک قولای تجویز اولنه میور؛ چونکه بو اعانه خصوصی هر یردن اول فرانسهده اجراه گلمش؛ و فرانسه نك انشآت عمومیه سنه هر یردن زیاده فساد قارشمش اولسنه نظراً، اویولده یاپیله جق شیلرک سوء - استعمالدن قورنارلمسی قابل اوله میه جغه تجربه حکم اولمقدهدر . مدینه لازم اولان تزینانه گلنجه : مادامکه انشآت تزینییه عمومک ثروته خدمت ایدر شیلردن دکلدر؛ ثروت عمومیه نك

مانع اولسون. منافع تجارت نامنه آچیله جق محاربه لره کلنجه ،
 بردولت دیگر بردولت سفاینی عاینه قورسان چیقاریر ویاخود
 بر لیمائی محاصره آلتنه آلیر ویاخود بینلرده اولان تجارت
 معاهده سنی اخلال ایدر ویاخود تجارینه ظلم ایلر؛ حاصلی بویولده
 بر تعدی ایله تجارتنه طوقنور ایسه، آرلرنده آچیله جق محاربه ده
 تجارتک حکمی ایکنجی درجه ده قالیر؛ اساس دعوا حقوقدر .
 وطن ویا بعض ابنای وطنک حفظ حقوقیچون ایسه عمومک
 پاره صرف ایتمک دکل ، فدای جان ایتمک بیله وظیفه سیدر .
 یوقسه تجارتک تسهیل معاملاتیچون پاره صرف ایدوب ، مثلا
 (بونو) کاغدی باصدیری ویرمک عمومیه تحمیل اولنه بیله جک
 وظایفدن اولمدینی گبی ، لیمان ویا یول یایمق دخی خلقه واجب
 اولور برایش دکلدر. یالکز بوظاقتک مطالعه لرینه گوره: «اعانه»
 حکومتله یایله جق انشاءتک منفعتی همان هرکسه شامل اولمغه
 استعداد گوستردیله جک مرتبه کثرتلی، اولمق لازم گله چکنه دائر
 ایراد ایتدکلری شرط بدرجهیه قدر مقبولیت ویربور . بر
 ایشدن هرکسک استفاده ایده بیلمسی قابل گورینورسه طبیعی
 هرکسک اعانه سنه مراجعت ایتمک ده جائز اولور.

مثلا حط اساسیلری بلغراد ویا بوسنه دن استانبوله
 واسکداردن بغداده اینه جک و ملکک هر طرفه شعبه براقه جق
 اولان روم ایلی و آناطولی تیمور یوللرینک تشبث شخصی ایله
 وجوده کلمسی قابل اولامینجه، دولت طرفدن اعانه گورملرینه

ایلوولمش ؛ حریت هر گوشه سنه گیرمش ؛ اداره جه مرکزیت بتون بتون طاغلمق درجه سنه کلمش بر مملکت ایچون تشببات - شخصیه نك انشآت لازمه بی وجوده کتیرمه که کافی اولدیفنی بزده انکار ایتیمز. فقط دولتک اعانه ویا تشبشدن محروم قالنجه هیچ برشی وجوده کتیرمه مقتدر اوله میان یرلری نه یابلم؛ بر مملکتک خلقنده، مثلا بر تیموریولک فوآدنی ادراک ایده چک قدر معرفت و سرمایه داراننده خود بخود انشاسنی در عهده ایتمه که جسارت ویره چک قدر ثروت مفقود ایسه، اوراده انشآت نافعندن بتون بتون صرف نظر اولنسون . مادام که ایکی دولت بیننده یالکنز منافع تجارتیه متملق بر مسئلهدن طولایی بر محاربه چیقارسه اقر یولده عموم ابنای وطنک کیسه سندن پاره صرف ایتک جائز اولیور؛ یا عمومک پاره سنی یینه منافع تجارتیه متعلق اولان انشآت نافع ایچون صرف ایتک ندن جائز اولسون ؟ »

« ایشته بو مطالعاته بناء انشآت نافع ، مصرفی دخی بر جمعیتک اڭ مشروع اولان صرفیاتندن عد اولنور ؛ شو قدر وار که بوله اعانه حکومتله وجوده کتیر یله چک انشآت، کر چکدن منفعتلی و منفعتی همان هر کسه شامل اولغه استعداد کوستره - بیله چک مرتبه کثرتلی اولمالیدر . »

نظریاتجه بوملاحظاتک عمومی ده ضعیف کورینور؛ اولا ، بر مملکتده انشآت تشببی یالکنز اقریرک خلقنه مخصوص دکلدر. که نقصان معرفت و یفقدان ثروت، لزومی اولان انشآت

ویرہ جکلری بر رسم اللہ وجودہ کتیرمک ممکن ایکن ، نیچون
 یالگنز فاندہ سی اوزرندن کچنلرہ عائد اولان بر جادہ و تیموریولک
 وجودہ کلمسی ایچون اقتضا ایدن فدا کارلق بر مملکت خلقینک
 عمومہ بردن تحمیل اولنسون ؟ ،

بودعوانک نظر یاتجہ مسلم اولدیغنی کیمسه انکار ایدہ مزہ ،
 حتی فعلیاتدہ دخی ثبوتنہ مدار اولاییلہ جک بر دلیل آرانیلور
 ایسہ انگلترہ کوستریلہ بیلیر .

بوگون انگلترہ نک یوللری ، جدوللری ، لیمانلری ، تیمور
 یوللری کثر تیجہ ، سهولتیجہ حاصلی هر جهتجہ ممالک متمدنہ نک
 کافہ سنہ فائقدر ؛ حال بویلہ ایکن ، بوقدر انشاءتک هیچ برچون
 بہ وقتدہ اہ لی بر قیریق آقچہ صرف ایتدیگی یوقدر . کیمنی دواثر
 بلدیہ ، کیمنی شرکتلر یابار ؛ مصرفی دہ یالگنز مستفید اولانلردن
 آلتاز رسم ایلہ تسویہ اولنور . یالگنز انگلترہ دہ لتک فن حرجہ
 کندینہ لزومی اولان رایکی یولہ - ایدہ جکی استفادہ یہ بدل -
 بر مقدار معاونت ایلدیگی بیلنیور . برده نادر اتدن اولہ رق ،
 دواثر بلدیہ دن بمضربنہ انشاءت نافعہ ایچون آقچہ اقراض ایتدیگی
 وار ایسہ دہ ، بودرلو اقراضاتنک تحصیلندہ پک شدت کوسترمش
 و حتی تأدیہ ایدہ میانلرک انشاءتی صائمق درجہ سنہ قدر کیتمشدر .
 ایکنجی فکرہ ، یعنی حکومتک بودرلو انشاءتہ معاونتہ
 قائل اولانلر ایسہ ، د واقعا انگلترہ کبی هر شهری ثروتدہ ،
 معرفندہ پای تختہ یقین ، اہالیسنک عمومندہ فکر تشبث

وطنك سلامتچون هر دولت بوقدر ابنای وطنك قانی ، جانی
دریغ ایتمور ؛ یا حیاته نسبت ثروتك نه حکمی اولور ؟

بونده دوشونیله جك یر . یالکڑ لازم ایله نافی بربرینه
قارشدر مامقدر ؛ زیرا نافع اولان اسباب تحفظده لازم
حکمنده طوتیلورسه کوچ مملکت بولنور ، که هر فائده لی اوله ییله جك
یرنی تحکیم ایتمک ، بتون اهانیدینک برایی عصر اویولده اتلاف
عمر و افای ثروت ایلسنه احتیاج گوسترمسون .

لزوم قطعیمی تبین ایدن اسباب تحفظی گرك تعین و گرك
انشا ایتمک ایسه بتون بتون دائرة حربیه نك صلاحیتی داخلده در .
امور عسکریه نك بوجهت لرینه اصحاب تشریحی و یا سرمایه دارانی
مداخله ایتمک بروقت محظوردن سالم اوله ماز .

انشآت نافعیه کلنجه : بونده فنا ایکی مختلف نظر موجود
اوله رق ، بری اودرلو انشآتیی صرف تشبثات شخصیه یه براقق
و ایکنجیسی حکومتك معاونتیه فعله گتیرمکدر .

برنجی فکری الزام ایدنلر دیرلرکه : « تیموریولی ، جاده ،
لیمان ، جدول گبی انشآت نافعیه تکالیف دولتك محصولی
صرف ایتمک هیچ لزوم یوقدر . اگر برملکک صنعت و تجارتجه
بولدینی مرتبه بونلره محتاج ایسه . طبیعی او احتیاج کندینی حس
ایتدیرر ؛ برکرده او احتیاج حس اولنجه ، اوله برایشی التزام
ایده جك اصحاب سرمایه هیچ بربرده اکسک اولماز ؛ اودرلو
انشآتیی آندن استفاده ایده جك اولانلرک استفاده لری نسبتجه

اقتضا ابتدییکی انشاءت عمومیہ او قدر آغر لشدی ، او قدر اہمیت بولدی، کہ ذاتاً الجآت عصر ایله قلیج آتمکندن واسارت و آنغاریہ واسطہ لرندن محروم اولان ارباب حکومت ، او مقصد ایچون اقتضا ایدن صرفیاتک یوزده برینی تدارکدن عاجز کورندی ! وجدانلرده اولان میل حسنات ایسه بولہ بر امر - عظیمہ قارشی ستون بتون قدر تسزلگی اظهار ایدہ رک ، استعدادینی فعلہ چیقارمق ایچون کوشده ، بوجاقده جزئیات آرامغه باشلدی .

بو حاللره مبیدر، کہ مدنیت شمیدیکی طرز ترقی یه دو کولدیگی . وقتدن بری انشاءت عمومیہ دخی چاره ساز هر امور اولان معارفک همت قیاضانه سنه صغینوب گل مکده در . نظر حکمت ایسه بولازمه ترقی بی معرض تدقیقه آلنجه ، کرک انشاءت تحفظ ایله انشاءت معموریت پینده و کرک انشاءت معمورستک ایکنجی درجه ده منقسم اولدینی انشاءت نافعہ ایله انشاءت تزینیه آراسنده کلی برفرق کوریر؛ افرقده انشاءت تحفظک قطعی الوجوب ، انشاءت نافعہ نک الزم ، انشاءت تزینیه نک لازم اولمسندن عبارتدر .

انشاءت تحفظ قطعی الوجوبدر ؛ چونکہ بریره بر قلعه یابلق قطعاً لازم اولنجه آکا صرف اولنه جق پارہ نک ثروت - عمومیہ جه حاصل ایدہ جکی تأثیراتی دوشونمکه محل قالماز .

منجبتقدن محافظه کفایت ایدردی ، شمدی عادی بر شهری ، اطرافه قات قات چکلمش ؛ و بلکه بعضری تیموردن دو کولمش قوجه قوجه استحکاملر ، خصمک چلیک طوپندن ، غازی قو باره . سندن محافظه ایده میور .

وقیله بر ولایتک محصولاتی « دوه یوریشی » زمانی زمانه موقع استهلاک یتشدیره بیلیردی ؛ شمدی بر ایکی فابریقه نیک معمولاتی ساعتده آلتش میل مسافه قطع ایدن تیمور یول عربه سی استنلیکی قدر سرعتله تجارتگاهلره ایصال ایلده میور ! وقیله استانبولک حالی تزینات بلدیجه منهای کمال عد اولنوردی ؛ شمدی پارسک ، لوندرونک حیرتبخش ادراک اولان کمالی ، مدنیتک استعدادینه نسبتله ناقص کوریلیر .

ایشته مدنیتک انشاآتجه احتیاجی بر قاچ قله ، بر قاچ عادی یول ، بر قاچ طبیعی لیمان ، بر قاچ چشمه ، بر قاچ ابنیه جسمه ، بر قاچ خانگی شیلره منحصر ایکن ، ارباب حکومت « قلیج آتمگی » تعیرینک ائ صحیح موصوفی عد اولنمغه شایان اولان تروتلرندن بر آزیخی صرف ایدر ، اسیر قوللانیر ، خلقی انفاریه ایشلیر ، بولوازمک بر چوغنی وجوده کتیررلر ؛ بر طاقم اصحاب خیرک همت کریمانیه سی دخی اتمام امره کافی اولور ایدی .

وقتا که طوفان معرفت دمبدم خروش و فیضانی تزید ایدرک ، عالم انسانی نظرلر مشاهده سندن قاصر اوله بیله چک براوج اعلائی ترقیه اصعاد ایتکه باشلادی ؛ بومرتبه سامیه نیک

آج قالیر ؛ کبی ابلهانه تصویرلری براقلم . حدمنزی بیلهلم .
 حلزلی آکلایهلم ؛ ترقینک مبدائی اعتراف نقصاندر .
 « رحم الله امرء عرف قدره وقدر غیره »

انشأت عمومیہ

معلومدر، که انسان ایچون معیشت اجتماعیه نك علت غایه سی
 تعمرآذن مصونیت اولمق وهرجهتله حائز اولدینی استعداد کمالی
 فعله چیقارمقدر .

ایشته انشأت عمومیہ دخی بویکی مقصدک موقوف عامی
 اولان اسبابدن عد اولنور ؛ محافظه وطن ایچون عسکره ،
 سلاحه ، معرفه ، جمعیه گوزیلازلزوم ، استحکامجه دخی موجود .
 در . ترقی انسانیت ایچون فنونه ، اخلاقه یازی به ، طباعته ،
 صنعته ، تجارته ، سعیه ، ملکیه ، غیرته ، رقابته اولان احتیاج
 طرق موارد واینیه عمومیه به دخی مقرردر .

حتی انسان دفع حاجات و حصول سعادتنی تحریده نه قدر
 مضطرایسه ، تلذذات روحانیه سنهده اوقدر مبتلا اولمق جهتیه ،
 مثلا شعرك . موسیقینك رواجی اولان جمعیتلرده طبیعتیه تزینات
 بلدیه دخی احتیاجات مدنیتدن صابلیر .

وقتیه برقوجه ملکی برقاج کوچوک قلعه ، دشمنك اوقدن ،

و کیزو (*) کبی ، ذواتک بمض آثارینی اولسون گورمشلردر .
حسن طبیعتہ مطاقمیدر ؛ دکلمیدر حکم ایلسونلر .

حیف ! صد حیف . کہ وقتیلہ اوروپادن استفادہ بہ احتیاج
گورلمکہ باشلادی ؛ (دانس) ایتمکی آلدق ؛ بیوک بالو ویرمکی
آلدق ؛ دینی استخفاف ایتمکی آلدق اصولنی آلدق ؛
دها بونلر کبی ، بیك درلو سیئہ لرینی آلدق ؛ کیمسہ آغزینی
آچوب ، برشی دیمدی . انتظام ومعرفلرینی آلمغه احتیاجمز
وار ؛ آنلرک واسطہ ومبدائی اولان اصول مشورت و ادبیات -
غریبہ بہ تقلید کبی حسناتی ، نظر رد و تحقیر ایله گورمسی
شویله طورسون ، مرآتی امت اولسی لازم کلان غزته لردہ
تقیح ایدیور !

بوندن بشقہ اوروپالیلردن السنہ شرقیہ آشنا اولانلر
غزته لرمزده بویله ترہاتی گوردجکہ حقمزده نہ دیرلر ؟ بز آدم
اولق ایسترسہک ایجہ بیلملی بز کہ بوگون المزده فیوضات دینہ
و فضیلت اسلاف و فطانت طبیعیہ و حسن اخلاق و قابلیت اراضیدن
بشقہ فخر ایده جک برشیتمز یوقدر . بوموہوباتلہ قاعت -
اللہک روزکاری یوقمی ؟ واپور یایمغه نہ حاجت ! - دیمک
قیلندن اولور .

بزہ بوگون مکسونات لازم ؛ آنکله اوغراشہلم . بویله اوروپا
ادباسندہ حسن طبیعت یوقدر ؛ ویا بزدن پارہ آلمسہ فرنکستان

(*) ایکیسی دە کجن ۱۸۷۸ سنہ سندہ وفات ایتمشدر .

کو ستردیگی تائیس انگلیزلرک نوابغ [*] و مقامات یولنده
 مستشهدات ادبیه سندن دکل، عادتا عموم امتک افکارینی قوللار
 و منافعنه خدمت ایدر بر مخبریدر. واقعا اکثر بندلری ادیبانه
 یازیلیر؛ و امور سیاسته دن بحث ایدر؛ لکن مشتریلری ادبا ایله
 پولیتیکه مراقیلرندن عبارت اولدیغندن، تجارده صابونک،
 پاموغک احوالی بیلدیرر. و اصل پاره نی اومللو اعلانلار
 قزاییر. بو حالی تقییح ایدن الجوابک بر صحیفه سنده پولیتیکه،
 دیگر صحیفه سنده نایجل رطاقم مدایحی شامل قصیده لر ودها اوته کی
 صحیفه سنده دخی [حبوب هالوی] اعلانلری بولدیغی کبی .
 انگلتره نک نوابی، مقامانی [باقون] کبی، [ادیسون]
 کبی، ذواتک آناری در؛ غزته لر دکل .

کنجلر مزک مستعدانی آزچوق فرانزجه بیلیر؛ و فرانسه
 ادباسینک کچمشلرندن رؤسسو و مونتسکیو و موجودلرندن تیر

(*) نایغه، عظم الشان آدمه و سوینده شاعریت یوق ایکن بنفسه ظهور ایدن،
 یاخود اوئل حالنده شاعریتدن ساکت ایکن سکره دن هوسکار اولان فصیح و مجید شاعره
 اطلاق اولنور. ذکر آتی شهرانک هر بریشه (نایغه) و مجموعنه (نوابغ) اطلاق بوکامینیدر.
 بونلر ایسه سکره نوردو .

- ۱ ، زیاد بن معاویه الذبیان .
- ۲ ، قیس بن عبدالله الجعدی .
- ۳ ، عبدالله بن مخارق الشیبانی .
- ۴ ، یزید بن انان الحارثی که بنوالدیان جماعتینک نایغه سیدر .
- ۵ ، نایغه بن لاثمی القنوی .
- ۶ ، حارث بن بکر الیر یوعی .
- ۷ ، حارث بن عدوان النغلی .
- ۸ ، نایغه العدوانی (ترجه قاموس) .

ترکاربک نوابغی ایسه د نفی و کاظم د کمال ایله هر سکلی عارف حکمت

مؤلفانه مرجحدر؛ دیسه ایدی، قبول اولتوردی. فقط اوروپا
ادبستانده ذوقک فقدانی هیچ تسلیم اولنه ماز هله امرء القیسک:

« اذا ما بکی من خلفها التفتت له

بشق ونحتی شقها لم یحول . »

ییتی و « یقتض ابکار المعانی » تعیر مشهوری کبی، شیلری ذوقک
خارجنده عد ایتمی هیچ مناسبت آماز .

بونلرده خطا وار ایسه ادبیانه دگل، آدابه دأردر؛ بونلر
مغایر ایسه حسن طبیعتنه دگل ، حسن اخلاقه مغایردر .

برده الجواب دیرکه : « فرنک کاتبیرینه باق، که آنلر
یوعصرده معارف ومدینتک درجه قصواسنه وار مشلردر ؛ فقط
دقت اولنه جق اولورسه ایچلرنده برذوق صاحبی بولنماز؛ از جمله
تامس غزنه سی ، که انگلیزلرک نوابغ وز محشری و مقامات
همدانی و حریرسی در . امور دولیه و دقایق سیاسیهدن بحث
ایدرکن پاموق و فابریقه و کومور و صوبه و منقل فقره لرینه
کچر ! کذلک فرانسز غزنه لری دخی معالی* اموره باقیوب ،
دائما خسایسله اشتغال ایدرلر . (*) »

کدام غلطش راتصحیح می باید کرد ! «

اولا، هر نه قدر اکثر لسانلرده بعض ادبیات غزنه لری وار
ایسه ده هر غزنه آثار ادبیه دن اولمق لازم گلمز . ثانیاً دلیل

« مہیادری بزم چون دولت استعجالز یوقدر . »

مصراعنی تکرار ایدیور قیاس ایدیایردی .

بن قرق او حاله باقدجہ کوزیمک اوکنده بر زمان خاطر -
مدن چیقیمیان بلغارستانک قاره قلم بر خریطه سی طور یور ظن
ایتدم . خصوصاً قرق بر کوشه سی هلال شکلنده استیلا ایدن
ضیا . عینله بلقان و هزار غراد و پلونه اردولرینک وضعیتنی
آندیرر ایدی . شمعی اردولریمزک ایلرولمکده کوستردیگی
سرعتده اوضیانک انتشارینی آندیریور .

۱۷ شعبان سنه ۹۴

بر ملاحظه ادبیه (۱۰)

الجوائبک « الذوق فی الکلام ، کالذوق فی الطعام » عنوانیله
یازدینی بسندک (ترقی) ده ترجمه سی گوردم ، بونده محرر بزم
ترکجه مزده حسن طبیعت دیدیکمز خاصیه [ذوق] تسمیه
ایده رک ، آکا دائر بعض مطالعہ لر بیان ایتدکن صگره ،
اوروپالیلرده ذوق ادبیات اولدینی سوبلر !

لسان عربک وسعت ولطافتی و ادباسینک فطانت ومهارتی
کیمسه انکار ایتمز ؛ و حتی ادبیاتجه عربک آناری هرلسانک

(*) حریتدن .

مبارك نور الهی ... از دلجکه آغر آغر بر انبساط کسب
 ایده جک یر بولغه موفق اولمق، دائما کوستردیکی خاصه لردن اولان
 حریت کبی، لیمانک ساحل طرفنه چکیلیور؛ یارم آی شکلنده،
 فقط یاری لیمان قدر بیوک بر نور عالی، که شکلی براز دها
 مستطیله مائل اولسه مدیللی خریطه سی ایچنده کره عالمه نسبت
 اوروپا کبی کورینه جک . هله کره نسیمک اطراف قره چویر-
 دیکی هاله، اکثر کوردکلر مزگی، آچیق صاری دگل، بیاغی
 گل رنگنی آ کدیره جق قدر پنبه برشی اولدیفندن . بلیغ :

« کیوب بر آل اتکاک هالهدن میدانه عزم ایتمش

سامه مولوی آیینی تصویر ایدر مهتاب . »

بیٹی مطلقا بورادہ سویلشدر ؛ دیہ جگم گلیور .

ایرتسی کیجه نك خسوفی ده بنم ایچون آیریجه بر تماشاییدی .
 (بن اوپله قری شیطان طوتار ویاخود منحسف اولدینی وقت
 دنیاده شویله، بویله نحوستلر ظهور ایدر دیان طاقدن دگلم .)
 بزم عالم حائل اولمش ؛ او بیچاره مطلع الانوار قدرت اولان
 کونشدن اقتباس نور ایده مامش ؛ بر مانعه ایله استفاضه به مستعد
 اولدینی پرتو اقبالدن محروم قالان اصحاب قابلیت کبی ، حزین
 برسیما باغلامش ایدی . فقط فلکک اوظلمی ده موقت برشی
 اولدینی بیلندیکی ایچون ، نظر تخیل اوکونده قمرک ینه اولکی
 مکاتبله طولاشدجه ، مهتاب ده ، بعض محنت رذگان ذکاوت
 کبی ، نفعینک :

دیه ییله جک. هله دگن، اؤکیجه کی قدر ساکن اقولورسه و اوفاجق، اوفاجق طالعه لرك هر بری سطح مانك را کد طرفلرینه طوغری یوریدکجه بیگلرله قز، بر برینه قول آنه رق، آرقه لری اوزرینه دکزده یوز بورده اوزاقدن یالگنر کؤکس لریله مملری کورینور ظن اولیور،

انقلابات زماه هانگی ذوقی، هانگی صفایی بوزمامش، که بودلفریب تماشادن ده بقا امید اولنه بیلسون؟ آره دن بر ایکی ساعت گچر کچمز لیمانك اوسته مستولی اولان طاعلر — زیر دستانی بارقه عرفاندن محروم ایتمگی علو رفعت مقتضیاتندن ظن ایدن — مسند آریان استبداد گبی، انعطافه حائل اولیور. نور قر:

« بدبخت آسما دیر لر که انده جهلانك

فهر اولق ایچون کسب کال و هنر ایلر » (*)

وصفنه لایق اولان طالعزلر گبی، روی قبول کوردیگی بر اوفاجق کوشه یه صیغنیور؛ لیمانك مظلم اولان یرلرینه نسبتله منور اولان جهتلری، بر مملکتده دارالقون، و یاخود ماغوسه ده بزم اوطنه، و یاخود حبسخانه عمومیده کی چوجقلر دائره سی قدر قالیور. فقط زمانه بزم شاعر لرك دیدیگی گبی، ازاله خیر و ادامه شر ایله مجبول اولدیغندن، اولطیف لطیف تماشالره پک زیاده مساعد اولدیغنی گبی، مهتابده کی بوشکل حزینده یریارم ساعت صکره تحویل ایدیور.

(*) بیت شناسینکدر.

مدیله به دار اولار مفصل مکتوبمه حسن پاشا کوشکینک
 بر طرفه نصل کردنک شاه بروضع ایله قوریلوبده اؤگوزل ،
 اؤمره دار زیتون آغاجلرینی سایه التفاتنده یشارکی ، گوسترن -
 چنار آغاجلرینک یابراقلیله قارشی قارشی یه گلمش ؛ و نظر -
 گامه زمر ددن بر بلود اینمشده ایچدن یاغور دانسی برینه الماس
 پارچه لری دو کیلور ظن ایتدم ، بو نظر فریب تماشاده بردن
 زائل اولدی . مهتاب بر از دها یوکسلدی ؛ انواری لیمانک
 آغزینه طوغری انعطاف ایتمه باشلادی . اؤعکسک دریاده
 حاصل ایتدیگی شی ، بزم اسکی شاعرلرک تشبیهی کی ،
 « سروسیمین » دکل ، آلمان ادباسندن برینک دوشندیکی کی ،
 « ایکی قره بی ربط ایچون یابلس الماسلی زنجیره » ده بگزه مزه .
 قیالقدن کچن نهر شفاف ، نظر عرفان اوکنه آچیلمش نورانی
 منهاج حقیقت تصویرلرینه بیله قیاس قبول ایتمز . مبارک نور ،
 یاری دریایی قابلدورده ، یاری دنیایی احاطه یه باشلایان شعشعه
 مدینتی آندیربور . - گویا دگنک جریانی بر طرفدن اوقضایی
 آلوب ، گوتورمگه چالیشیرکن ، طوبراغک متانی قوبورمامگه
 اقدام ایدرمش کی - دائما ضیایانک انعطافی لیمانک ایچنه
 طوغری یایلوب گیدیورده ینه لیمان آغزنده کی قره لردن
 آریله میور ؛ اگر بو حال بر از زمان صکره ، زائل اؤلمسه ، انسان
 - اطرافه دوکولمک ، طاغیدلمقله توکنمک شانندن اولمان -
 معرفتک ، نور عالمردن یره دوشمش بر بارلاق نمونه سنی گوردم

دیگر (*)

بورانك مهتابنى شعبانك اۆن دردنجى گيجه سنده كى مشهور داتمه
 تطبيقاً تعريف ايدييورم : وقتا كه كونش مغرب ازواسنه
 چكيله رك ، هوايه - ايرتسى گون ينه ملاقات ايجون وعد
 آلدقن صكره ، يارندن آيرلش برعاشق چهره سنده كى رنك -
 تاثر كچي - خفيف وحزين بر قارالدى چوكمگه باشلادى ؛
 نجره نك قارشيسنده اولان آناطولى طاغلرندن قرئ جزؤ
 اولى گوريندى ؛ بر صورتده ، كه پنبه ياقوتدن دوگولش بر هلاله
 بكزدى . گتدجه بيودى ؛ بونگله برابر پنبه لگى ده سحر
 بلوطلرندن ، آمريكا گللرندن ، هند بيغانلرندن آشاغى دگلى .
 اؤشاهانه عظمته . اوطاتلى رنگه باقدجه وهاب صور ،
 مديلى يه مخصوص اولمق اوزره مهتابدن پارلاق . ازهار
 نوبهاردن رنگين برلوحه لطافت خلق ايتمش ؛ بز آنى گور يورزده
 بدر منير ظن ايدييورز ديه جگم گليور . بن اؤ بديعه قدرتى
 حيران حيران تماشا يه طالمش ؛ ولذت وشوق ايله حتى نهدن
 اؤقدر ذوقياب اولديغى بيله اونوده جق برحاله گلمش ايدم ، كه
 بردنبره نظر مده كى لوحه تماشا دكشدى !

مان ظنى ايلدم دنيا دكشدى

مگر اؤ نوردن مخلوق مهتاب وضعيتنى دكشمش ! -

بیچاره ملتک حالی گبی ، داتما یوقاریدن آشاغی مائل اوله رق ،
 حد اتهاسنه اتصال ایایور ؛ خرسیتیان محلهسی قدر معمور
 دکلسهده قبریس قدر خرابده دکل . حسن طبیعتله باپلش نفیس
 قهوه خانه لرده وار . محله سینک بر طرفه دیگر بر لیماں گیرمش ، که
 شکلی ، بیوکلیگی اوته کینک عینی در ؛ صانکه صانع قدرت برینی
 یر اتدقون صکره ، بکنمشده برده نظیرینی وجوده کتیرمش !
 صانکه مادر وطن او گوزل یاور یسینک نک اولمسنه قناعت
 ایدمه مامشده توأم طوغورمش ؛ صانکه برینک عکس لطافتی
 قارشیدنده بر تمثال مجسمنی پیدا ایلش ؛ برینه او قدر یقین
 صوقولمشدر ، که آردلرینه بر حائل تصادف ایتمش ایکی عاشق
 افتاده ، گریه حزین ایله بر برینه صارمغه چالیشور قیاس اولنسه
 بجادر . بولیمانک اوته سنده دیگر بر لیماں دها وار ؛ فقط خیال
 میال گورینور ؛ گویا که بریکیلرک حسن ولطافتندن اوتانمشده
 کندینی نظر لردن صاقلامغه چالیشور .

او قدر جق اوفاق بر موقعه ، بو قدر کثرتلی اسباب معموریت مدیللی بی بوغاز ایچنه ترجیح ایتدیررسه شایسته در . بیاغی طوفان حوادث ، اورو پادن اوفاجق بر قطعه قوپارم شده سورو کلیه ، سورو کلیه بورایه کتیرمش دیه جگم کلیور .

اقامتگاهمک صول طرفنده برایکی دیواردن بشقه برشی کورینمورسه ده اؤ دیوارلرک آر قه سنده بر خیلی نظر فریب اوله جق محاسن طبیعی و صنایعیه موجوددر ، بو محاسنک برنجیسی قلعه در ، که تحت حکومت گبی ، شهرک اک یوکسک بر موقعه قورولمش ؛ اؤدهشتلی نمایشیه دگزلری ، قره لری تهدید ایدیور . ماغوسه قلعه سینک نصفندن بیوجک و آنک بر قاج مثل قدر خرابدر . سکز اون سنه اول وقوع بولان بر شدتلی زلزله دن ییقلمش [*] ایچنده قرق الی قدر خانه آنجق قالمش ؛ آنلرده ده اسلامک فقرا طاقی اؤتوریور . مملکتی گورمک ایچون اک بیوک نقطه نظر قلعه در ؛ قلعه دن شرقه توجه اولنورسه یوقاریده تعریف ایتدیگم آناطولی طاغلری ، جنوبه باقیلیرسه ینه بالاده یازدیغم لیمان گورینور . شماله باقیلیرسه پیش نظره بر طاغ تصادف ایدرکه ، وضعیت گوزلسده ، لیمانک اوستنه مشرف اولان طاغ گبی معمور و مزین دکلدر . طاغلرک بری طاوس گبی زینتلی ، بری قویون گبی گوزل .

کله لم قلعه سینک جنوب جهته : بوراسی اسلام محله سیدر .

برانسان چهرەسى عد اولنسه ، بولیمان آغز دگل ، اوچەرەدە
برون ظن اولتور .

روزگار سردجه اولدینی زمان بولیمان طبیعی هر لیمان گبی ،
طالغەر ایچندە قالیور ؛ زلزله یه اوغرامش برقیالغە بکزه بور .
فقط روزگار کسینجه لیمانک بعض یرلری خفیف خفیف ،
بیاغی چین جیین قدر اینجه طالغەرله اوینایور . بعض یرلری
بتون بتون صاف ، برآق بر حاله گلیور . عمومی منظرەسى
بالتصادف اوتەسنه ، بریسنه ، ایریلی ، اوفاقلی اندام آینهلری
آتمش برواسع چنزاره بکزه یور .

مدیلینک اڭ معمور محلاسى دیدیکم خرستیان محله سیدر ؛
مملکتک اڭ گوزل جهتی طومشلر ، ایچلرینه قاریشان فرنکلر ،
اؤگوزل یرلرک گوزلرندن گوزلنی اله کچیرمشلر ؛ ملکک بر
اوفاجق نمونه سیده اوراده تشکل ایتمش طور یور . لیمانک
هر طرفنی اوفاجق بر طاغ احاطه ایتمش ، اوپله بر طاغ ، که
متواضع بر صاحب کمال مشربی مثللو ، تعالی یه مینى حس ایتدبر .
مامگه چالیشیر گبی . خفیف خفیف یوکسلیور . لیمانک وسطنه
قدر مدیللی شهرى امتداد ایتدیگی گبی ، نصفندن اوتیه بر
ایکیسی دگزنکارنده و بر قاجیده طاغ اوزرنده بر برینه سکزده ،
اؤر دقیقه مسافه لی گوزل گوزل کوپلر وار . کوپلرک آره لری
نفیس باغچهلر ، اعلا کوشکلرله تزین اولنمش . انیه نک هپسی
بیاض بوپلی اولدیغندن ، اوزاقدن کارگیر گبی ، گورینور .

« کوه و دریا ایکی جانبدن دراغوش ایلش
 صانکه دریا دایه سی کهسار ایسه لالاسیدر.»

خیالی تصویر ایدیور .

حبتک غمدن ، کدردن خالی برکوشه سنی آرایانلر بوموقه
 کلسون ! انسان آقشام اوستی گیدوبده بر طرفه اوطوردینی
 کبی ، نظربنه تصادف ایدن تماشای روح پرور ، گوگلمده اولان
 آلامک تخطرینه میدان ویرمیور ! گویا که روزگارنده بر
 خاصیت وار ؛ نفس ایله قابه گیروب ، چیققدجه بوله بیلدیگی
 اکداری طوپلایوب ، عالم عدمه سوریور ! آدم موقعک
 نظارتنه . لطافتنه ، شکلنه ، هیئتنه باقیورده ، قدرتن ذوقروحانی
 عالمربنه بوله برتخت یرادلش دیه جگی گلیور . کوشک اوکی
 یوزاز ایچندن براز واسع بر دکز ، ده اوته سی آناطولی
 طاغریدر ؛ اما سویملی قورقنج طاغیر ، حدود وطندن برجهته
 کمال عظمتله قورولمش ؛ نظر تماشایه بیله « بنی پارچه پارچه
 ایتمدکه بوندن ایلری کلمز . » دیورده . بتشدیردیگی قهرمانلره
 بوصورتله برمشابهت کوستریور ،

اوتوردیغ اوقطه دن نظر ، صاغه احواله اولونجه ، میدیملی لیمانی
 کورینور ، دکزدن قاره به طوضری بیضی به مائل برشکله گیرمش ؛
 [ماغوسه] ایله [واروش] [۱] بر انسان شکلنده تصویر اولنسه
 ایچ لیمان اوجه رده نصل بر آغز کبی ، کورینورسه ، میدیملی ده

بر میدان ، میدانك اوتنه سنده برجاده وار؛ ایکی طرفه ایکی صره
 زیتون آغاجی دیکلمش؛ اولطیف رنکلی طالعونه، طالعونه
 آشانی طوغری آقدیجه سولدن صاغه اصلمش برزمراد حائل
 شکلی باغلیورده ، انسانك نور نظرنی ده آرقه سندن چکیور .
 زیتونلرک دها اوتنه سنده و بر آز دها یوکسک بر محله اوج بش
 چار وار؛ هربری افلاکه سر چکمش؛ هیچ بر نمره سی اولیان
 اعظامك هنوز نشو و نمایه باشلایان نورستگان عرفانه آندقلری
 کیچ نکاعلی گی ، اوعظمتلی چنارلرده ، اوبارک زیتونلری
 بولندقلری موقع اعتلادن نظر حقارتلری آلتنده از مکه چالیشیر
 گی ، گورینیور ، چنارلرک براز اوتنه سنده حسن باشا کوشکی
 وار؛ کوشك اوفاق برشی . دها یگی تعمیر اولنیور؛ مع مافیه
 بانسی اولان حسن پاشا مرحومك شاتی تحجر ایش بر نمال
 ایله نظرلرده ادامه ایتمک ایچون یاپیش ظن اولنور .

بو حسن پاشا عبدالحمید اول زماننده قبودان و سلیم ثالث
 زماننده صدراعظم اولان مشهور [جزایرلی حسن پاشا] در. که
 شمعی کوشکی بر موقع مرتفعدن دریالری آباغینك آلتنده
 تتردیگی گی ، کندیده سنه لرحه بولندینی مرتبه عالیای همت
 و حیثدن دگزرله اجرای حکم ایشیدی . کوشك بولندینی
 موقع دنیا ده بولنماز بر موقع ؛ ایکی طرفنی آشاغیدن ایکی لیمان
 قوجاقلامش ؛ ایکی جهته یوقاریدن ایکی طاغ قاد گرمش .
 حاله باقلسه نظرده ندیمک :

شمدی ، طوتدیغک قاعدہ استدلالہ گورہ — برملتک ترقیسی
 چوجوقلرک حائندہ تعین ایدر ؛ چونکہ چوجوقلرک تربیہ سی
 والدہ و پدیرلرینک تربیہ سندن حاصل اولمادر . — دینلمک صحیح
 اولیور . دیمک کہ نمونہ تربیت اولمق ، قادینلرہ مخصوص برحال
 دگل ایمش ؛ ارککلرده ده ، چوجوقلرده ده موجود برصفت
 ایمش . فقط اصل مسئله ، تربیہ ، نمونہ دگل ، مبدأ اولمقده در .
 فطره ارککلرک هر حالده مزبائی غالب اولدیغندن ، قادین دایما
 ارککلرک تربیہ سنہ محتاج در . اگر بعض اوروپا مؤلفلرینک ظنی
 کبی ، قادینلر ارککلردن مستعد و یا قابلیتجه ارککلرله مساوی
 اولسه ایدی ، سیاست ، علما ، حالاً و حتی وجود آدنیا نکل هر طرفده
 ارککلرک دوننده بولمازلر ایدی . بداهت تجربیہ میدانده
 طوررکن منطقاً تجلیلات اوزرینه حکم ویرمک جائز اوله ماز .
 امضا اوقونیور ؛ فقط اوزرنده کی « بنده » اشارتی سویلییور .
 باقی محبت و اخوت .

کمال

(ماغوسه)

فی ۲۵ محرم سنه ۱۲۹۲

مکتوب (*)

اوتوردیغ اقا ، کبرلی عاشق گوگلی کبی ، آشاغی به میلی پک
 کوچ حس اولنور بریوقش اوزرنده ، اوکی اولدقجه واسع

(*) مدیلی دندر .

وَ اسپانیا شاعر لرینک وَ فرانسزلردن هوغو وَ موسه گبی ،
 « رومانتیق » یوانی الزام ایدنلرک آثاریله [قورنهی] کْ علو-
 افکارده [مولیر] کْ مؤاخذات اخلاق و عاداته مزیتلری ده
 مسلمانلردنر . بومطالعات ، ادبیاتک فکر شاعرانه جهته متعلقدر .
 انشاده فرانسزلرکْ وَ خصوصیله اون سکزنجی عصر ادباسنکْ
 رجحاتی انکار قابل اوله ماز .

« برملنکْ ترقیسی قادینلرکْ حالنده بللی اولور . » قضیه سنی
 اثبات ایچون بر منظم قیاس مرکب یا بېمشک ؟ فقط سفسطه در .
 دقت ایت ! بنم - بزار کگز ، قادینلری تربیه ایدرز . قادینلرده
 چوجوقلریمزی تربیه ایدر . - قولمی آلهرق ، دیورسک ، که :
 « بز تربیه ایتمزسه کْ قادینلرمنز ، قادینلرمنز تربیه ایتمزسه
 چوجوقلرمنز تربیه سز قاله جق . فقط ابتدا بزم مر بیملکْ
 ایده جکْ خیر معرفده بولنماز اقتضا ایدیور . بولنه مدیغمنز
 حالده قادینلری تربیه ایده میه جگز . اوقالده قادینلرکْ تربیه -
 سزلگی ارککلرکْ تربیه سز لگنه دلالت ایده جکْ . قادینلر
 تربیه سز اولنجه چوجوقلرمنزی تربیه ایده ماملری لازم کلیر ؛
 اوقالده چوجوقلرکْ درجه سنی بیلمکه ، قادینلرکْ حالنه باقق
 کفایت ایده جکْ . بوبله اولنجه برملنکْ نسوانی تربیه سز
 گورمکْ ، ارککلرکْ وَ چوجوقلرکْ معلوماتسزلغنی ، وَ تربیه ملی
 گورمکْ ده معلوماتی بیلدیره جکْ . ترقی ده ، تدنی ده قادینلرکْ
 حالنده کندینی گوستره جکْ . »

باق نه گوزل پارلاق اوليور . بن تجربه ايتدم ؛ نيم او يولده
برائزده ميدانه قومقدر .

دومار حقنده سؤالی تکرار ايتمشک ! (دوما ، پر)
زماننده اڭ زياده مشهور اولمش و حتی معاصرلرينک جمله سنه
ترجیح اولنمش در . مظهر قبول اولسنه سببده يازديني شيلرک
هم طاتلی ، هم پارلاق اولسيله برابر ، ماتک چوجقارينه وارنجيه
قدر هم معناسی ؛ هم ذوقی آڭلابه جق بر يولده بولنميسدر .
هانی بزم سهل ممتنع دیديگمز يولده يازی يازار ایدی . معمايه
فکر حکمت و حقیقت ادب نظر نجه اولبه (هوغو) ویا (آلفرد -
دوموسيه) به تقدیم دگل ، تساوی قابیلتی بيله حاز دگل ایدی .
اڭ گوزل آثری رومانلرنده « مونته قریستو » ايله « له تروآ -
موسکه تر » تيارولرنده « آنتونی » ايله « لارن مارغو » در .
مطالعه ایدرسه ک مزیتنی آڭلارسک . شو قدر وار . که شهرتنه
متاسب اولسنه بيله [زور نکاح] صاحینک در که ادراکات
ومواخذاتنه دوشه جک درجه دنده بيک قات عالی در .

(دوما فیس) اکثر آثارینی فرانسسه به متعلق بر مؤاخذه
فکر بيله يازار ؛ بناء عليه نشریاتنک لذتی بولمق بیاغی پارسده
بولنمغه و فرانسزلرک هر در لو معاملات سیاست و معرفتنه قارشمغه
توقف ایدر . يالکز « لادام او قاملیا » انسانیت ایچون يازلمش
برائردر . آنک ماهیتنی ده اقاثری گوستردر .

اورپانک ادبیات صحیحه سنه مراق اولننجه انگلتره و آلمانیا

ایندیگمز گبی ، حکم طبیعتہ قارشق تدبیرکده تأثیری اولیه جق بر مکانہ دوشولمش . نه حال ایسه مقصدم ایرات کدر دگل حکایه دره . ملاحظه سوابق ، مقاصد حمیت گبی ، بر طاقم حسیات عالییه ایله وجدانمه تسلی بخش اولدقجه ، اولیه سختک ، حیاتک نظر مده هیچ اهمیتی قالمدیغندن امین اول .

یازیلان شیملری او قودقجه محجوب اولق نیمده نشر یانه باشلا دیغم زمان اوغرا دیغم و حالا قورتلغنه موفق اوله مدیغم بلالردندر . شو قدر وار که . بو حاله سبب بزم طبیعتلردن زیاده لسائمزک نقایصندن حاصل اولدیغنه امینم . طبع ثانی نصیب اولورسه بنده آثار مده بیانی نیم یازدیغم بیله میه جک قدر اصلاحه مجبور اوله - غم .

منظوملری او قودم ؛ گوزل ، فقط نظم ایتمکده معنی یوق . اوزان عجمدن آیرلمدقجه بزده تیاترو اوله جق قدر طبیعی شعر سویلگه قابلیت گوره میوم . « ص ... » یولنده اثر لر شیوه لساهه تمامیه مطابق اولسه بیله سویلیر . شو قدر وار که قافیهلری فرانسز یولنه تطبیق اولندیغندن ، شعر ی گوردکلری اصول ایله محدود ظن ایدنلرک تعریضات شدید سندن قورتماز صانیرم . واقعا آنلرک رد و قبولنه اهمیت ویرمک لازم کلیمز . شعرده صافی ترکیه یازمق (اوزانک شم دیکی حالیه برابر) کیسه نک الدن کلیمز . منظوم سوزه اوقدر هوسک وار ، برکرده طبیعتکی بزم پارمق حسابیه برشی یازمغه سوق ایتمک ؛

ایدنک یوللو) معنی شکن ییک درلو تغییرات ایله استراق ایدوبده
 آدینی نظیره قوییق برهان عرفان اولورسه آکا نه دیملم ؟
 عالی بکک عبار حمزه ترجمه سندن بشقه اثرینی گورمدیگک
 شایان تعجبدر. دیوژنک اولکی محرری اقایدی . او قومامق
 و او فودقدن، صکره کانبنی تحقیق ایتماک، بو قدر ادبیات مراقیله
 برابر سزک ایچون نصل قابل اولاییلدی !

توفیقک (۱۱) حالی (اجل قضا) سندن فاجع ایسه ده کندی
 اوقدر متأثر اولسه گر کدر ؛ بو وطن ابتلاسی یک غریب
 بر حال ! انسان هر مشقتدن بر بشته لذت بولیور .

« بنده ایجاد اقتداری گوررمیسکز ؟ » دیورسکز .
 گورمسه « خاییده ادایه سوکمه کیم ال ... » قاعده سنی عبث
 یره اخطار ایتزدم حالا اوقوبه مدم . آکا سببده
 بر طرفدن کیفسزلگک آره صره سؤال خاطرده قصور ایتما -
 مسیله برابر . بر طرفندن ده ییکیمکه وقت بوله مایه جق درجه لرده
 کثرت اشتغالدر . نه یله مشغول اولدیغمی صورارسه ک « عبثیات
 ایله ! » دیمکدن بشقه سوز بولام . مع مافیله آره صره بعض
 تألیفات ایله ده اوغراشیورم . کیفسزلگه برنجی سبب تداویده
 اهمال اولدیغنده شبهه یوق . فقط ماغوسه نك هواسی ده اوله
 تداوی ویا احتیاط ایله حفظ صحته میدان ویره جک بلالردن
 دکل . نزد الوهیتده دعا مقبول اولمیوجق بر زمانه تصادف

برشینه مشبه به عد ایتک ، برگوزل عثمانلی قزغی سورمه سیله ،
 فازه سیله توصیفه قالشقمق قیلندن اولور .

عبارکه ترکیه دن ترکیه یه ترجمه قیلندن اوله رق ، یزدیغک
 ایضاح ، بگا قالیرسه افاده جهدها اهوئدر . هله ایکنجی عبارده ده کی
 حلاوت یرینه لطافت قوللانلدیغندن ، معناه ده مرجه حدر .
 فقط ایکیسی ده بارلاق دکل .

ترین الفاظه اولان شوقکی سویلیورسک ! بو افاده ک بگا
 وجدانی تصویر دیمکدر . او اعتیادک الله بلاسنی ویرسون .
 بابامه مکتوب یازارکن بیله برمناسبتسز قافیله یایمقدن قورتیله -
 میوم . فقط بتون بتون افاده برورلیکی ده ثقیل کوره میورم .
 گوکلمجه گوزل لفظ ، فریک گیلنلرینک « تل » فستانی کبی
 غایت ساده ، غایت طبیعی اولملی . حتی اوتل فستانلر ستر ایتدیکی
 وجودک پنبه رنگینی نصل خیال میال گوسترر ایسه ، لفظنک
 رقتی ده حاوی اولدینی نکته لری دقتلی برنظر قارشیدسنده بتون
 بتونه اخفا ایده ماملی .

(گلبه هندی) صاحیله صاغیر احمد بک حفیدی نجیب
 بگی کندی درجه کده عد ایتک ضریب اولمازمی ؟ بگا قالیرسه
 تواضعی اؤدرجه لره گوتورمک نعمت الیه نک تحدیثنده تکاسل
 دیمک اولور . آرتق اؤنلر ادبیانه قاریشنججه بزم ایچون بی ادبلکله
 مفتخر اولمقدن بشقه یایه جق نه قالیر ؟

ضیا بکک ترکیبنی (مرکبک قوبروغنی قولاغنی کسه رک مال

آثارندند؛ گیده گیده زائل اولور. فقط بز گوره میز؛ و حتی شایان زوال اولدیغی ده گوستره میز صانیریم.

[دختر هندو] بی گور مدم. احتمال که بو مکتوبی سن او قورکن آنی ده بن او قومغه باشلارم. بر عباره سی حقنده رأیی صورمش؛ و عباره بی ده مکتوب بگه درج ایتمشک، که شودر: « ای بنم شب مهتابده جامه پوش حلاوت اولان چنزار گبی دلبر، انوار مهر سحرله تتوج ایدن طاغ تپه لری قدر دلربا سودیگم! گولر یوزک صبح کاذب گبی ناچسبان اعتماد ایمش... » سوزک ساده اولدیغی، طبیعی اولدیغی اعتراف ایله « عجمانه ده دگلدرد. « دیورسک! حقک وار. فقط الفاظک بعض یرلری بر آزدقتسز؛ فقط معناسی « آفرانقه ». بیلیرسک، که حلاوت کله سگ عجمانه بر طاقم تاویلات دورادوره دوشولمکسزین شب مهتاب ایله توفیقی ممکن اوله ماز. طاغ تپه لرینک ضیای مهر ایله تاج کیمسی ایسه، اوروپایه مخصوص بر خیالدر. بن شرقلی یم؛ بوتشبهده بر ملایمت، بر مناسبت گوره میورم. وار ایسه بیان اولنسون. اما ضیانک بدایت انعکاسی حالنده طاغ تپه لری گوزلننمزمی؟ دیه جکسگز، اوت گوزلنیر! تاجه بگزه مز می؟ اوت پک اعلا بگزر؛ فقط اولا بر گوزک، ولو محاسن معنویه سنی اولسوز طاغه بگزمک بزم طبیعتزه (ظنجه) ملایم گل میور، ثانیاً تاج، گرک ملتزمده، گرک زمانمزمده « اسمی وار جسمی یوق » تعبیر معهودینک ماصدق حقیقیسی اولدیغندن (رأیجه) آنی

شهنامه نك طمطراقی نیچون بگنمیورسك ؟ واقعا ،

« زسم ستوران در آن بهن دشت

زمین شش شد و آسمان کشت هشت »

یولده مبالغات معنویه چکیلیر شیلردن دگیلدر . فقط ،

« زکرد کرنك وزعكس درفش

هوا سرخ وژك كپودو بنفش . »

بیاتی گبی ، لفظی معناسندن ، معناسی لفظندن گوزل شیلر شمدی ده قبول اولتور ، وهرلسانده معتبر طوتیلور . لفظ زینتی بویله بر طرزده اولورسه هرادیك شاننددر ؛ فقط قافیه ویا عادات ایچون اضافات متابعه ایله آهنگ مقال یولته حقیقت حالی ضایع ایده جك درجهیه واررسه دگل .

مه پریزون ترجمه سی و خصوصیه اوترجه ك مقدمه لری هم مترجمینك ، هم ده ادبیاتمزك بك چوجقلق زمانه تصادف ایتمشدر ؛ بناء علیه آنکله هیچ برشیده استشهاد ایده میز . بن ترجمه یی ماغوسه ده گوردم ، کندینه ده همان وکته به یقین بره واخلده ناه یازدم . ترجمه ده لان قصورلری اوده انکار ایتمز . الفاظ زینتی مراقندن هانگیمز قورتللق ! بن سزك سنگزده ایکن قافیه سز ، جناس سز یازی یازوق دگل . لقردی بیله سوینامگه چالشردم . یگرمی درت ، یگرمی بش یاشنده تصویر افکاری یازمغه باشلام . یگرمی قافیه لی ترصیعلر ، فلانلر بولنمیان بنده لریمه سوز نظر یله باقه زدم . بونلر بزم دگل . ملتک عجیبیگی

قورقوله جق ، گرچکدن اتباع اوله جق درجه ده عد ایتمه
مجبوری اوله جقم ؟ سبحان الله !

اسلافی یا ایتک ایچون اجمال ،

لایقی معاصرینی اغفال ؟

بستون عرب و عجم طرزینی اختیار ایتماکده حقیلسک !
زور نکاح صاحبک و ادیب سامی و منشی کامل و یا کندی
اعتقاد لر نجبه شیخ رئیس افاضل حضرات و یا حشراتک رأیلرینه
اتباع دگل سوزلرینی بیله او قومق سنک ایچون تنزلدر .

(یوقاریکی تفصیلاتمدن ده آگلارسک) فقط عرب ،
یوانی (عجم) طورینه تردیفده حقک اولسه گرکدر . چونکه
عربک ادبیاتی نه قدر بوزلمش اولسه موجود اولان لسانلردن
هیچ برینک دوننده قالماز . فارسینک الکیوک خطاسی ده معهود
اغراقا تیدر . اگر بزم لسان آنک تأثیرات سیته سی آلتنده
قالمش و او ادیب سامی و منشی کاملرک ظهور و غرورینه
سبب ویرمامش اولسه (بالطبع شوکت و بیدل نظر اعتباره
او غرامیه جفتدن ،) سعدینک ، حافظک :

« بنی آدم اعضای یکدیگرند ،

چو در آفرینش زیك جوهرند »

و یا « عزم دیدار تودارد جان بر لب آمده » سوزلرینی
لذتلی لذتلی او قور و حتی تقلید ایتمه ده چالیشیردق .

پسند لکدن توفی اولوق جهتیله فکر تجدیده مستحضرات قدما ایله
تجدید قبول ایده میه جکنه بناء ادبیات ملتی نفعی و زکمی
طریققرینه حصر ایتک کیک درسی طور رکن کاغد وَاللهمک
روزکاری موجود ایکن بخار استعمالنه لزوم اولدیغنی ادعا
ایتک کبی ، استعداد زمانه و قوفسزلوق دن نشأت ایدر . ، سوزیله
مقابله ایلردم .

قالیسو مترجمینک [۱] [متور] لغنی ایشتدیگم زمان ایسه
» بودارالفنون حکمتده تقدّم نمایان فطرت ، قرقر الیشر و بلدکه
بیکر ، بشز یوزر دریای تحیرده یوزر و کھسار سعی و طابیده
کرر ایکن ، التقاط ایتدکاری درر غرر هنر و زر جوهر اثری
برخزینّه استفاده و دینه افاده اولوق ایچون علی العاده معرض
تدقیقات عمومییه نهاده ایتمکله تمیز نیک و بد و تمایز اقدار
قبول ورد ایله موصوف و صنوف استعداد و وقوف ایله معروف
اولان اصحاب خرد ، بین الموجودات مشهوداتی عیار اعتبار و محک
ابتصاره تطبیق و شایان تقلید و تجدید اولانلری میز یکدیگرندن
تفریق ایتشلردر . ایشته باق تملاق ! ، دیر ایدمده کمالک دگیل ،
افکار انسانیه نك گوستردیگی طرز حقیقته اصرار ایدردم .

نیچون شاشیره جغم ؟ مثلا برمنزار ستانده بولنسه مده هر قبرک
اوزرنده بر قاچ کمیک کورسه م ؛ اوزر لرندن کچن روزگار
هر کمیگدن بشقه درلو برس چیقارسه آنلری گرچکدن

آنحجق اولور . بزم خود بخارای شریف املاسنی اسلامبول
الفاظنغه نقلمز آتالاریمز طریقہ سندان دور اولماق ایچوندر.»

وَر موزالحکم (۱) صاحبینک سوزلرینه جواباً « طریق عتیق
افاده اگرچه ساده و تزین و ترسیلدن آزاده دکلدر . آنحجق
افاده واستفاده مزیتلرندن عاطلدر . اشجار بی ثمار ترکسی -
آنارینک یا پراقلری وَ حتی قوزالاقلری دوکولمش ، وَ هر نهال
بید مجنون مثالی قامت حامیان کچ مقالی گبی ؛ بوکولمشدر . بز
مصوّر روح مال اولغه خواهشگرز ؛ پرستش الفاظ درکانندن
بر ترز . زمانمک هوسکاران ادب واربی نظرند قافیه جویانه
و پهوده پویانه طمطراق بی مذاق ایله طفره فروشلق فائده سز
بر رنجدر ؛ معذور اولسون که فکرلرمن کنجدر . بز کبه
صرفانک طریق مستقیمنی سچدک ؛ وَ گریوّه تزینات قبایح -
پسندان دن کچدک . »

و محدود مکرمه قارشی (۲)

« الفضل للمتقدم » قاعده سنجه موقع احترامه موصول ایسه ده
بو عالم ، عالم ترقی وَ حصول ترقیانک اعظم اسبابی ایسه مرده

(۱) سای پاشا مرحوم.

(۲) صبی پاشا مرحوم.

اولمش ، (درکار و آشکار و اولمغله بولمغله) زنجیرلری ایچنده
تیمار خانه کاری برقاچ سوز سویله نیسه جگمش ؛ نظر حکیم
انسانیتیه قارشی نه فائده کورلمک احتمالی واردر ؟ اوت ؛ استعداد-
زمانک فوقده یرادلش اولانلره کوره کندی زماننک تقدیرینه
میل وتزل بیله اقتضا ایتمز . فقط حقیقته مطابق بر اثر میدانه
قویه میانلرک : « بن طوغری سوز سویلیه مم ؛ فقط اوده مثلا
مسئولی ، امر غیر مجهوله فافیه یاپه رق زنجیرله برکاغد یازه -
مزیا . » یوللو هذیانلرینه ده نیچون تحمل اولنسون .

بر رسمگه ، بر مکتوبگه باقدم . اوزم مرکب دیدیگمز
نورسیه ، کالات انسانیه بی تصویرده کونشک خط شعاعندن
دها صالح اولدیغنه حکم ایده جگم گلدی ؛ وجدانه منعطف
اولان خیالگه مکتوبک رسمگدن بیك قات زیاده مطابق ایدی .
گله لم ترجه املا ، یگی طرز ، اسکی شیوه بحثلرینه : بن
سنگ یرگده اولسه م ، زور نکاحی صاحبنه [۱] قارشی « بزله انا
وجدنا آبائنا دیمک نه اصل جائز اولیسردر ، که آمارلایمز
چغتاینیک میگده بیر کلمه سن املا ی اصلیندا برقامشلار . ازان
جمله [مینک] دیانده بنم [کونگل] یازانده کوکل قوللا -
نوپلار . بوکها هم قناعت ایتمیوبن عربک [عیبه] کلمه سن هکبه
عجمک [دروگر] صفتن دولگر لفظلارنغه تحویل ودها نیچه
نیچه کلماتی بکشدوکاری املاغه تبدیل ایتمشلار . کوره نک ایسه

یبتنک تصویب ایتدیگی لیالی تنهائیده کولگه می یانمده بوله ماز
ایکن بگا یار اولدی . او قودقجه کولگه قارشیمه چیقمشده بگا
تسلی ویریور ظن ایتدم . صحیحاً ماغوسه دیدکلی زندان
جهالتدن قورتلشده بر مجلس ادب و عرفان ایچنه دوشمش قدر
منون اولدم .

ایکنجی درجه ده یازیگی بگندم . او خصوصجه اولان همتک
بیم اخطار مدن طولایی ایسه شکرانم برقات دها مزداد اولور .
مکتوبکک یازیسی اوسنی « حسن خطه مالک دگلدر ؛ بناء علیه
مسوده یاپامز . » ظن ایدن نازنین بگلر مزک (اگر نظر لر نده
استقامت وار ایسه) غبطه وَ حتی حسد لر نی دعوت ایتک لازم
کلیر . اگر قلمک قطعی بر از صوله مائل اولسه و بر قاچ کون
نسخ ایله یازلمش ایکی اوج کتابک عین و هاگی ، حرفلرک
تصویر نده اولان شیوه لرینه دقت اولنسه باب عالی ده ده سنندن
گوزل یازی یازم جق آدم بولنیه جق .

دقت ایدیور میسک ! طبیعتک خارچنده نه قدر محسنات
وار ایسه بر صاحب قابلیتته گوره نه قدر سهولتله وجوده کلیرور .
بن یازی یازمق ، قافیله بولمق ، برسوزی افاعیل و تفاعیلله تطبیق
ایتمک کبی شیرلی سوسلیجه بر بون باغی طاققدن قولای گور-
یورم . بناء علیه صانیرم که برایکی گون و بلکه بر ایکی ساعت
دقت ایدیور سهک لسان رسمیده ده یازه جفک کاغدلر ، مکتوبجی
اوقطه سنده معجزه حکمنده طوتیلور . آمادیه جکسک که یازم گوزل

اصول حدیثی ، فنون بحریه بی ، جاذبه قانونلرینی تعریفه
قالقیشیرسوق گوزلهك ایتمش اولورز .

تاریخه متعلق اولان مقالهك بك گوزلدر ؛ محرره و یا ادبی
برسهالهیه درج اولنهجق ایسه ، فقط ماهیات علوم عنوانلی
برکتابه گرکز . (محرر) ایله ماهیات علمی بربرینه قیاس
ایتمکده قطعاًحقك یوقدر . چونکه بم اعتراضم (ماهیات علوم)
لفظه اولدیغنی مکتوبم صریحاً گوستیرر . ادبی برتألیف بشقه ،
علمی برتألیف ینه بشقه . کتابك آدینی یالکز ماهیات قوی .
اوقوت تفسیردن ده ، تاریخدن ده ، هیئتدن ده بحث ایده بیلیرسك .
بنده او عنوان ایله نشر اولنهجق برکتابه یازی یازمغه مع المنونیه ،
حتی امضام آلتنده اشتراك ایلم . باقی قرداشك

کمال

فی ۱ محرم سنه ۹۲ (ماغوسه دن)

مکتوب (*)

قرداشم !

۷ شباط سنه ۹۱ تاریخلی مکتوبك گلدی ؛ رسمك ده برار

ایدی . برنجی درجه ده مکتوبك اوزونلغه تشکر ایدرم .

« بروز من بغیر از سایه » من نیست یارمن

« ولی اوهم ندارد طاقت شهای تارمن »

(*) عبدالحق حامد بکه .

قوللانديغى آكلامقلانك لازم گليردى. چونكه لسانمزده معارف اقمنا ايلهده مستعملدر. هايدى تعبيرده خطا ايتمش اولايم؛ معناده مصيم صانيرم. علومك ماهيتى تميزه افكار عموميه نك صلاحيتى يوقدر. چينيلر قونداقسز طوب قوللانمغله اوچ بوز ميلوندن زياته نفوسى جامع اولدقلرينه باقيلوب ده، چينده بولنان بر آدمك طوب بيجلىق فتنى افكار عموميه به تطبيق ايتمشى لازم گلمز.

بيام نقل ايتمشى ادم: وقيله بر كوده بر جاهل امام وار ايتمش؛ خلقه صلوتى ياگلىش قىلديررمش؛ اقصره ده اقكويه بر خواجه اوغرامش؛ امامك جهانندن بحث ايتمش؛ امام افندى كويلي يي ياننه طوبلامش؛ خواجه به براوكوز يازمىنى تكليف ايتمش. خواجه يازمش؛ كندى ده انه كاغدى، قلمى المش؛ براوكوز رسمى ياپمش؛ كويليلره گوسترمش ده «الله ايچون سويليگز! بونلرك هانگيسى او كوزدر؟» ديمش. كويليلرده رسمك او كوز اولديغى تصديق ايتمشلر. مخاطبات واقعايات ادبيه قوتيله علوم عقليه ونقليله نك ماهياتى افكار عموميه به تصديق ايتديرمگه قالمقده عيني اوقىلدن اولور.

لقردى يي يالگزر كندى اوز ريگه آلنوبده مناسبتمز سوز سويله! ماهيات علوم يازمقده سنك دگل، همزك، طوپمزك جهلى مانعدر. بر قاچ لملك ماهيتدن، تعريفاتندن، موضوعندن، حاصلى هر شيتندن بحث ايله بيليرز. فقط ادبياتى، منطقى، بلکه فقهى، كلامى، حسابى لايقيه تعريفه مقتدر اولديغمز ايچون

مقاله‌تدن برینه اعتراض ایسه ، چیه جق اترك اسمنه مطابق ولایق اولوق اوزره جواب ویرمه کهیم مقتدر اوله جق ؟ بز اولسه اولسه ابداع نر ؛ ویا تعیر صحیحله خرده فروشز. ابوجهلک گوستره جک قدر جاهل دگلسه کده ، علامه لک صاته جق قدرده عالم دکلز . حقیقه مقصدک بویله بر کتاب وجوده کتیرمک ایسه آدینی یالکز (ماهیات) قوی . سقراطک حکیم عنوانی « محب حکمت » تعیر برنه تحویل ایلدیگندن اولسون عبرت آلام . ماهیات عنوانلی بر اثرده علومک ماهیاتندن ده بحث اولور ؛ انسان خطاسنده اصحاب انصافک مسامحه سنده مظهر اولور . فقط ماهیات علوم عنوانلی بر کتاب میدانه چیتارینجه آنک حقنی ایفا ایتمک . هیچ اولمازه بزى علوم شرقیه وغریبه ده اون سنه او قوتنه توقف ایدر . بنجه یاموضوعات ویا سیدک تعریفاتی بولنده برشی یایمهللی . حتی باقسه ک آ ! او قوجه سید بیله اثرینه یالکز (تعریفات) دیمش ؛ تعریفات علوم دیماش . حاصلی برادر ! بز سقراط کبی بر حکیم ، روسو کبی بر ادیب اولایلیرز . فقط ابن سینا کبی ؛ سید کبی ، ابن کمال کبی ، هومبولد کبی . بر عالم کچینمکه قالیشیرسوق حدیمزى بیلماش واحمد مدحتلر ، علی سعاویلر کبی شارلاتانلره بویولده شریک اولمش اولورز .

بن یینه ادعاده مصرم ؛ معارف افکار وملاحظه قیلندن دکلدر ؛ بنم مکتوبم ماهیات علومک مناسبتر لکنه دائر اولدیغندن ، افاده مده کی (معارف) نطقی علوم معنا سنه

قدر سوئیورسک . « بوندن صکره مخا بره دن معفوم » دیورسکده .
 ینه یازیورسک ؟ وار اول ایکی کوزم قرداشم !
 پدره دائر یازدیغک لقردیله جوابم « قربان اوله یم وارمی .
 نم بونده گناهم ؟ » مصراعیدر . او بنم اوغلم اولمیدی ده بویله
 مناسبتر لکه قالشملیدی . اوزمان دنیاده نه قدر قباحه .
 وار ایسه عهدده دوشردی . فرض اولان وطن محبتی اخطار
 ایله رجا ایلم قرداشم .

قرداشک

کمال

فی ۱۰ آغستوس سنه ۱۲۹۱ (ماغوسه دن)

دیگر مکتوب [۱]

برادر !

مکتوبکی آلام . بن سنی اوفاق ، اوفاق تکدیر و تعذیر
 ایتمدم ، عادتاً بیلدیگی سویلدم [ماهیات علوم] مسئله سنی پک .
 عظمتلی بولیورم ؛ چونکه علوم کله سی قوس قوجه برشیدر .
 تعریفات دینلسده ینه اصل فدن قورتیله ماز . — — —
 — — — گبی ، بری چیقسه ده نقلی و عقلی یازدیغمز .
 [۱] کذا جامع الحروفه .

قرداشم ! بر حدت اوزربنه بوقدر انصافمزانی اله آلمق
لایقمیدر ؟

صانع قدرتك فكرآ . مسلکا ، حمیه ، اخلاقاً بنمله توأم
و بلکه یایشق یراندینی بر قرداشیمی بن نصل قرداشلقدن
چیقاره بیایرم ؟ و هاب حرّیته تعلیم حکمتی ایده جگم ؟ مادر
وطنک ناموسنی می لکه لیه جگم ! بنی اوقدر حدّینی بیلمز ، اوقدر
وظیفه سنی دوشمنز می ظن ایدیورسک ! آدیمه کمال دیدیلر
ایسه نقصاندن ، براز ادراکم وارسه نسیاندن بتون بتون عاری
اولدیغمی می ایستورسک ؟ توفیق توفیق ! الم ایرمز که بوینگه
صاریلایم ؛ شو مکتوبی یازارکن کوزلرمی کورمکدن بری
ایده جک برحاله گتیرن یاشلری یوزیکه ، گوکسکه دوکه یمده
بووله بی انصافانه برتکیدردن نه قدر متأثر اولدیغمی ، قردا -
شلفنکک وجدانمده نه درجه قیمتدار بولندیغنی کوز یاشیله اولسون
گوکلککه نقش ایدیم .

برنجی مکتوبیگده « بوندن صگره مخا بره دن معفوم »
دیمسک . برکت ویرسون ، که او مکتوب ایکنجی سندن صگره
کلدی . و قولک فعلککه موافق دوشمدیگی چون حاصل ایده بیله -
جکی انفعالات جانگدازنه به میدان براندینی شویله طورسون ،
گوکلکجه عادتاً باعث ممنونیت اولدی .

بن شمدی به قدر سنک برسوزگده ثباتسزلق کورمدم .
دیمک که بنی ، حقمده اک شدتلی برته دیدیگی بیله اجرا ایده میه جک

« آز زمان ايجره چوق ايش ايتشیدی
 سایه سی اولمش ایدی طالکیر
 شمس عصر ایدی عصرده شمسک
 ظلّی ممدود اولور زمانی قصیر . »

قطعه مشهوره سنی حاوی اولان مرثیه سنده پادشاهک وفاتندن
 طولانی عثمانیلرک حاصل اولان تأثرات قلبیه لرینه ترجان
 اولمشدی .

مکتوب (*)

قرداشم !

سن بوگونلرده قلم یرینه ییلان دیشیمی قوللانورسک
 نه در ؟ یازدیغک شیر انسانه زهر قدر تأثیر ایدیور . ضرری
 یوق ! طالعمک اڭ بیوک بر جهتی حقسن یره جزا گورمک ،
 طبیعتکمک اڭ سودیکم بر خاصه سی دوست ستمنه ، ولو نه قدر
 حقسن اولسه ، تحمل ایتکدر . سکا قیر یله جق کوکل بگهاییچ
 لازم دکل ، جلاد التده پاره لنسین . بونکله برابر مکتوبکک
 بر قاچ یری کوجه گیتمدی دیسه م ییلان سونلش اولورم ،
 یوتأثیر ایله جوابه مکتوبکک تا نهایتدن باشلیورم : جدی بر
 مکتوبک امضاسنه « قرداشک » دیمدیگمه کوجنمشسک . آه

(*) جامع الحروفه در .

اوزره) شاه اسماعیلی اورته دن قالدیرمش اولسه ایدی؛ اوزمانلر هند و ماوراءالنهر طرفلرنده اولان طوائف ملوکک عجز حاللرینه نظر آ ادنا همتله حدود ملکنی خطایه قدر ایصال ایتسی مقرر ایدی.

یا اسلامک قوای متفرقه سی اویله بر عالی همتک ید ظالمه سنده اجتماع ایتدکن صکر — هیچ بر وقت بر مهاجمک صولته طیفانه میان — چینلیرمی اوگنه سد چکردی؟ یوقسه — یالکزجه عثمانلیرک دهشتدن لرزان اولان — اوروپامی قارشیسندم مقاومت ایده بیلردی؟

عموماً عقلای شرق، عثمانلرک سلطان سلیم سایه سنده بو استیلایه استعدادینی جزم ایتشلردی؛ حتی هندده (دولت بابریه) حکمدارلرینک اعظمندن شاه اکبر، نیچه زمانلر حسرت اولدیغی بر خلفه نائل اولنجه، کندیبسی اشهر جهانگیران اولان تیمور اولاندن یکن، ینه پادشاهک مظفریتنی دها عالی گوردیگیچون، نامنی تفالاً سلیم جهانگیر تسبییه ایلدیگنی سلطان جهانگیر کندی ترجمه حالته دار یازدیغی تاریخنده بیان ایدر.

حمیت پروران وطن ایسه ملتجه اویله بر دور عظمتک حاضرلندیغی تصور و فقدانه بیوک بیوک تحسر ایتشلردر، نته کیم ابن کمال، که رومک مدار افتخاری اولان فحولدندر

تلطیف و اکرام اللہ تسعید ایلدی ؛ حال بوکہ سلطان سلیم
اخوانی ، مقربانی محو ایتدیگی حالده تبعه سنی سایه عدالتده
مستظلّ امان ایتدی .

(تعاقب امواج حوادث آره سنده یوارلنه ، یوارلنه روم
بالیه سی بتون بتون محو اولمغه یوزطوتدینی حالده عصر کخزانه -
الکتب معارفنه واصل اولان قرون اولی تواریخی ایچنده
حالرندن خیال میال بهض اثر لر سچمکده اولدینمز [کیخسرو]
و [اردشیر] گبی ، قدما ایله ، بیگ درلوعوارض اختلال ایله مشرف -
هلاک اولمش برمدنیتک اجل موعودی حکمنده اولان [آتیللا]
و جنگیز گبی ، قبائل مستولیه رؤسانی بچندن خارج براقلم ؛
چونکه سلطان سلیم ایله ، برنجی طاقمک مقایسه سی مثالی حقیقته . ایکنجی
طاقمک موازنه سی حیدودلنی حکومته نسبت قیلندن اولور .)
مساعده زمان و معاونت اسبابجه کافه سنه فائق ایدی ؛ چونکه
عسکر لکده عصرینک فریدی اولان برقهрман قومک خصائل -
جلیله سی کمال وزواله میلان آراسنده متردد ایکن ، ریاسته
کچرک ، یدی سکز سنه ایچنده ملتک استعداد فطریسینی اظهار
واعلا ایتدکدن بشقه ، ملکینی ایکی قات توسیع ایله برابر خلیفه
اسلام و خادم حرمین عنوانلرینی ده قزاندی .

بو حالده اگر عمری مساعده ایدوبده مدت مدیده
سفر لرده اقامته آلدیردیی عسکر یله برکرت ده ایران کتمش ،
و (چالدران محاربه سنده کی تجربه یه گوره اغلب احتمالاتدن اولدینی

جمله سندن لایق و هله مساعده زمان و معاونت اسبابجه کافه سینه
فائق ایدی .

جمله سندن فائق ایدی ؛ چونکه اسکندر مصره استیلا
ایلدیگی وقت کندی و والده سینک - یونانیلر عننده اله کبیر
عد اولنان - مشتریدن حامل اولدیغندن بحث ایدرک، الوهیتده
فرعونه تقلید ایلدی. حال بوکه سلطان سلیم مصره نائل اولدیغی
زمان زاده طبعی اولان :

« الملك لله من يظفر ينبل منى
يردد قهراً ويهودى نضه الدرکا
لوکان لی، اولغیری قدر ائمه
فوق التراب لکان الامر مشترکا »

قطعه سنی انشاد ایدرک، پیشگاه عظمت الهیده سجده برمسکت
اولدیغی اعلان ایتدی .

قیصر، جمهور پرورده لرندن ایکن ، نفسنه حصر حکومت
ایچون اهالینک حاکمیتی اغتصاب ایله وطنده اسارت عمومیه بی
تأیید ایلدی ؛ حال بوکه سلطان سلیم ، سر بر سلطنت اوزرنده
تولد ایتش و حکومت، پدری طرفدن کندینه براقلمش ایکن ،
ینه اهالینک بیعت صحیحه سینه مراجعتله ا کمال وظیفه و اعلاى -
شان ایتدی .

تیمور ، سیف حزا و آتش قهرینی اهالی به حصر ایدرک،
اقربا و مقربان سندن کندیغی خشنود ایدر میانلری بیله انواع

بر پادشاهه کفایت ایده جک قدر واسع دگل ایمش . « دیدیکی
مشهوردر .

اتحاد ایله مکلف و اعلاى کلمه یه مأمور اولان بر ملتک
خليفه سنه گوره بوداعیه بر طور جنگیزانه حکمنده طوتیله میه .
جغندن ، اساس مقصد ، اسلام نظر نده تعریضدن بریدر . هله
کندیسی طنطنه دولت و لذایذ اقبال و شهرت شایه لرندن بتون
بتون وارسته اوله رق ، نفسی دگل ، دین و دولتی جهانگیر ایتمک
ایستردی ؛ ته کیم چکیده قلمی و ورد زبانی اولان :

« این سفر کردن و این بر سر و سامانی ما

بهر جمعیت دله است پریشانی ما »

مطلعیله بوحقیقتی بیان ایتمشدر .

مقصودک فعله اخراجی دخی پادشاهک :

« کشور دهر گرفتیم بهت آسان

گر چه دشوار نماید بتو آسان ما »

بیتنده ادعا ابتدیکی قدر قولای اولسه دهه ، اسکندر و تیمور گبی .
بر قاج ذاک قوه قریبه به کتیر مش اوله لرینه نظراً بتون بتون
محالاتدن عد اوله ماز . کندی ایسه استیلای عالم بولنده طوما .
نبای ایله سائر بعض چرکس امراضی مصرک آسایشنی تأمین
اغورینه — پکده لزومی محقق دگل ایکن — فدا ایتمک گبی
شدلردن و انتقاماً سفیر اولدیرمک گبی ، کوچکلرکدرن بتون
بتون وارسته اولماق له برابر ، جهانگیر صاییلانلرک ، اق اقباله

احقك - سوزيله وزير مجربى . وَاخذَهِ قَالِقَشْسُونُ ؟ « جوابيله
 قدردانانى اعلان ايتك كى فضائل . همان كندينه كيم تقرب
 ايدرسه سببىز اعدام ايدجك قدر بيرحم اولانلردن صدور
 ايدرمى ؟

كيجه گوندوز تبعه سنك رفاهنه بالذات دقت ايتدكن بشفه
 وزراسنى لايتقع شديد خطرله محافظه عدالته انتباهه دعوت
 ايتديكى وَ - مصرده كى تاجرورنه سنه دائر بالاده تفصيل اولنان
 حكايه دن آگلاشدينى اوزره - كيمسه نك ذره قدر حقوقه
 تعرض ايتك ويا ايتديرمك ايستمديكى ملاحظه اولنورسه ،
 شيعيلر حقنده اولان معامله سى ظلم وتعصب آتارندن دكل . مجرد
 تخليص دولت آرزوسندن حاصل اولمش بر اجتهاد سياسى
 نتايجندن وَ بناءً عليه هيچ بر زمان انقلابده دفعى قابل اوله ميان
 فاجعه لر قيبلندن اولديغنه حكم ايديلر .

باخصوص ، كه روم بطريقك دعوايه جسارتى و فاتح طرفندن
 كنديلرينه ويريلان امتيازانه ايكي اختيار يكيچرينك شهادتى
 اوزرينه خرسيتانلر حقنده كى تدابير احتياطيه سنى ترك ايدجك
 قدر حقه قائل و عدله مائل اولان برذاتدن ، يالگزم مذهب تعصبى
 ايچون قرق بيك كشينك قهرينه حكم ايتك قطعياً اوموله ماز .
 جهانگيرلگه كلنجه : اوت ! سلطان سليم كره زمينى باريجه
 كى ، يدغالبه سنده تدوير ايتمگه نفسنده اقتدارگورمشيدى ؛ حتى
 بركون حضورينه كتيريلان خريطه عالمه نظر ايدركن : « دنيا

پیتنده فرمان نگاهنه مغلوبیتی اعلان ایتمش و بومفتونیت
گیده گیده

« لولا لاله وحرّ تار جهنم

لعبته و سجدت بین یدیه »

پیتنده بیان ایتدیگی اوزره، پرستش درجه سنه وارمش ایدی،
مقصودینک اوغرنه فدا ایتدیگه گوستردیگی غیرت صبورانه
غضب و تهوردن حاصل اوله خونریز لکله بگزرمی ؟

سنان پاشانک شهادتنه مصرک فتحی بیله بدل طوته میه جق
درجه ده متأسف اولدینی دوشونیلورسه، بزمنده صاحب ورزمنده
محارب اولان سائر وکلاسی حقنده ظرفای عصرینه :

« رقیبک اولسینه چاره یوقدر

وزیر اولسون مکر سلطان سلیمه »

پیتی وردزبان ایتدیره جک درجه ده شدتله معامله ایتسی، کندی
اخلاقدن ایسه آنلرک افعالنه حمل اولنمق لازم کلیر .

باخصوص که، آتک دیزکینه صاریله رق، احکام شریعته
مغایر اولان برامرینی، اگر انفاذ ایتدیررسه خلعه فتوی ویره جگنی
علناً بیان ایدن [زنیللی] مرحومی، بوصلابت دین پرورانه سی
اوزرینه تحقیر دگل، مشیخته علاوه ایکی قاضی مسکرلگی تکلیف
ایله توقیر ایتک و پیر محمد پاشانک نیاز مخصوصیله ایکنجی
وزراته گلمش اولان مصطفی پاشا، نعمت ناشناسانه صدراعظمک
علینه قیام ایدنجه : « سلطان سلیم چوقوقیدر، که سنک، کبی

مع مافیہ خاطرہ قبیلندن اولہ رِق، شودہ علاوہ اولتہ بیلیر کہ،
 سلطان سلیمک، پدیری انزوایہ میل ایدنجہ یہ قدر مطاوعتدن
 آیرلمدیغنه نظراً ملتک آرزوسنه اتباع ابدہ رک، خلاف اصول
 پادشاهانی اغتنام ایتسی حرص اقبالدن زیادہ وطن پرور لکنندن
 نشأت ایتہ در، ظن اولنور .

ہلہ (قاریشدران) حادثہ سندن صگرہ، قریم خانینک
 تحری، سلطنت ایچون تکلیف ایتدیگی عسکر اعانہ سنی رد
 ایتکدہ گوستردیگی حمیت مردانہ و ایران سفرندہ یکیچریلردن
 کوردیگی سرکشک اوزرینہ نیچہ مشقتلر، نیچہ بلالرلہ نائل اولدینی
 مسند سلطنتی ترکہ قالقشمقدہ ابراز ایتدیگی استغنا علیہمتانہ،
 حرص اقبال ایلہ برگوگلدہ اجتماع ایدہ بیلہ جک حسیاتدنمیدر ؟
 برادر لرلیلہ، برادر زادہ لرینہ حکومتہ مطاوعت حالندہ
 بولندقلری مدتجہ النندن کلدیگی قدر توقیر ایتمش اولمسنہ
 باقیلیرسہ، صگرہ اعداملرینہ حکم ایلمسنی، عجبا غدارلقدن
 ایسہ فدا کارلغہ حمل ایتک ہیچ جائز دکلمیدر ؟

باخصوص، کہ ہر برینک، دوکیلان قانلری درجہ سندنہ
 گوزیاشلری ایثار ایتکدہ و حتی یوسف نامندہ جانندن عزیز
 بیلدیگی بر ندیمی، کہ

« شیرلر نیچہ قہرمدہ اولورکن لرزان

بی برگوزلری آہوبہ زبون ایتدی فلک »

دولتی بر حالدہ بولدی، کہ تحت سلطنتہ برنجی و ایکنجی درجہ دہ وارث اولان و فساد اخلاقہ بری دیگرینہ و جملہ سی بتون افراد ماتہ فائق بولنان اون اون ایکی شہزادہ بر اردولق طرفدار لریلہ برابر، ہر نہ صورتلہ اولورسہ اولسون اصول وراثتہ عارض اولان تغیردن بالاستفادہ نائل مقصود اولمغہ چالیشیرلردی ! وزرا، کیمک نامنہ اولورسہ اولسون پادشاہلق گوسترمکدن بشقہ برشی دوشمنزلردی .

عسکری طاقی ، ہانکی فرقہ ننگ اولورسہ اولسون - آغزندن آلتون صاچہرق - حمایتی استدعاہ گلان واسطہ لرینی قبول ایلہ حکومتی بیاغی خراجہ کسمک ایستزلردی .

شیعت ایسہ ، فکر و وجدان دائرہ لرنده باغیانہ خروج ایدہ رک ، الی سلاحلی برطاقم عصاتک ، عثمانیلیری شاہ اسماعیلہ اسیر ایتمک تصویرینہ آلت اولدینی ایچون ملتک بقاسی گتدکچہ استحالیہ یاقلاشیر طورردی .

بویلہ بر حالدہ - مادام کہ مقابر فنادہ آرامساز احتجاب اولان امواتک قلوبنی تشریح ایلہ سرائرخفیہ لرینی تحقیق ایچون انزو خانہ سکونلرینی تخریبہ قالقشقم ، اخلافہ گورہ قدرتک قوقندہ و وظیفہ ننگ خارچندہ در - پادشاہک منشاء تداییرینی تعیین ایتمک الدن گلہ میہ جگندن ، عقلاً حیاتندن قطع امید اولنمش بر دولتی قورنار مقدمہ گوستزدیکی اعجازہ اظہار حیرتہ اکتفا ضروریدر .

عصرک مزاجنی بتون بتون تغیر ایتمش وحق واستحقاق، حرمت -
 خاطر و رعایت مراتب کبی، عوارض و مفسده علم و تحقیق،
 تعصب و مجلویته، امر مطاع، ضعف حکومته خلف اولاد یغندن،
 عثمانیلیرک عظمت شانی بدایت ظهور لرزنده اولان نشه بی مع -
 زیاده حاصل ایتک شویله طورسون، بیانی اسلامک قرون
 اولیسنده اولان سطوت و علویتک عودتی قوه قریبه به کلمشیدی.
 واقعا سلطان سلیم بو مقصده قان ایچنده یوزره رک واصل
 اولدی؛ فقط عیانتاج مطلوبه بی بودرجه شدتی اختیار ایتدکسزین
 حاصل ایتک قابلیدر؟

زمانه دیدیگمز ظلام امتدادک اعماق خفاسنه دخول ایله
 بویله برطاقم معضلاتک حقیقتی کشف ایتمکه کیسه قادر اوله ماز.
 باخصوص وقت اولور، که جمعیت طور معروفی بتون بتون
 غائب ایلر، معلوم اولان و مشروعیتته حکم اولنان تدبیر لرله
 بولندیی محاظره اضمحلالدن تخلیصنده عاجز قالیر، بویله بربحران -
 حرمان آره سنده فوق العاده برذات ظهور ایدوب؛ فوق العاده
 برطاقم اجراآت ایله کورینان بلای مبرمک دفنه چاره بولورسه،
 حکمه افعالینک ماهیتی بر طرفه بر اقلمق و یالکز نتیجه باقلمق
 ضروری در .

ویل اوقومه که، عدالته استحقاق بولمق ایچون ظلمه احتیاج
 گوسترر! ایشته سلطان سلیمک مبادی ظهوری بویله مستتا
 بر زمان ایدی .

معمور اولان ممالکی لواء الحمد شریعتک سایه امانی آلتنه آلمنی مقصد اتخاذا ایلدی .

فقط او یله بر امر عظیمه تشبث ایچون عثمانلی ملکینی تشتت حکومت و فساد اخلاقدن قورتارمغه و جمعیت موحدینی تفریق ایتمکده اولان مذهب شیعیتی اورته دن قالدیرمغه احتیاج کوردیگندن، سلطنتی، بیعت عادیه دگل، بر نوع انتخاب صورتیله قبول ایده رک، حکومتی اساس حقیقیسی اوزرینه بنا ایتدکن صکره، هرشیدن اول دولتی بولدیغی صرعه سکونتدن قورتارمغه عزم ایتدی . ابتدای مباشرتنده فکر جدیدی اودرجه ایلری گو نوردی که، سلطنتک صقاللی بولمق کبی، اگ جزوی مراسمنه بیله رعایت ایتدی؛ و اوضاع و اطوارنده اجدادینک هیچ بر حاله و حتی لباسنه تقلید ایتک ایتدی .

(حکومه متعلق افعالی شو یله طود سون بازیمجه افکاری اولان اشعارنده بیله زمانینک حالی اولاز لفظ بردازلق کبی سیئه لردن اثر بیله گورلمز . قلمندن هر نه صادر اولدیسه مصادمه سحاب ایچنده ظهور ایدن برق جهان کبی، هیجان افکار و وجدان آره سنده جوآل اولاش بر لامعه معرفتدر، که قائلنک حکمت و حماست و یا شوق و محبت داتر اولان احوال قلبیه سنی ایضاح ایدر .)

ایشته بوجزویات ایله باشلایان تحوّل بر ایکی سنه کچر کچمز مملکتده احوال مدنیه و سیاسیهنک هر جهته سرایت ایده رک،

برکوشه سنده جزئیات ایله اشتغاله مجبور اولدیغیچون پک زیاده
 صقلمش و بالطبع مائل اولدیغی الهیات، گوگنه دنیادن برنفرت
 ویرمش اولمق جهتیله بیاغی برحزن دائمی به مبتلا اولدیغندن ،
 بو اضطرابک تأثیریه کیجه لری اویقوسی اوج ساعته منحصر
 اولمغله، اۆ زمانلر سرای کتبخانه سنده نه قدر مؤلفات وار ایسه
 لیل تنه ایده جمله سنی گوزدن کچیرمشیدی .

بوفضائل موهوبه و کالات علمیه دن بشقه تشبته عالمک
 معظمات امورینی جزئیاتدن محقر گورمک و اجرا ده بالعکس
 مقاصدینک اڭ کوچوک بر جزوینه، کلیت جامعه سی قدر اهمیت
 ویرمکدن عبارت اولان مآثر جلیله یه مظهر اولمش نه قدر
 اعظم وار ایسه همان جمله سنک اڭ بیوک سلاح قوتی بولنان
 خصیصه امتیازه مالک اولدیغی گبی، قبول حق و قیمت شناسلق، که
 طبایع بشرده کی نقایص و کالاتک میزان تعدیلیدر، مزاجنده هیچ
 بر حادنه ایله خلل بولیه حق صورتده یراشمشدی. عالمده مقاصدینی
 تحریده اقدامی ایسه اؤدرجه ایدی، که طریق عزمنده موت-
 هائل تجسم ایدرک، قارشوسنه طورمش اولسه بی پروا اوزرینه
 کیدر؛ و بویولده هر درلو مشتهیات و حسیاتنه پک سهولته غلبه
 ایدردی .

ایشته سلطان سلیم، بوضورتله حال زمانه مناسب و تصورا-
 تنده اولان علویت قدر و شانیه متناسب اوله رق، پولیتیکه
 میداننه گیرنجه، ملت اسلامیه بی کلمه واحده یه جمع ایله زمانجه

سلطان سلیم، قامتی طولی مائل، کیمیکری قالین، اوموزلرینک آره سی غایت واسع، وجودینک نصف اعلاسی نصف اسفلندن قیصه، باشی بیوک، قاشلری چانیق، یوزی مدور و قرمزى، بیقلری چهره سنه بر غریب هیبت ویرر حالدی بیوک، بردهشتلی قهرمان ایدی.

هله جهه سنک انتظام ونورانیته گوزلرینک کاه بر فکر حکیمانه کبی، منظورینک گوکلده اولان اک پنهان گوشه لره دخول ایدر یولده و کاه بر زبان گویا کبی، نظرلره افشای مرام ایدر صورتده باقشلری استعدادینک فوق العاده لکنه برر واضح برهان ایدی.

سیرتده ایسه قدرتک نادر آتزییننده بذل کمال ایتدیگی خوارق عادتدن معدود برذات اوله رق، علوهمت، متانت عزم، کبر، نفس، اتساع تصور، حدت ذکا، عمق نظر، سرعت انتقال، اصابت ظن، جلادت فطریه، مهارت حربیه، میل انقلاب، تحقیر عادات، نفوذ امر، القای دهشت، شدت شکیمه، غلبه مشکلات، نفرت لذاید، استخفاف حیات کبی هربری بر قهرمانه سرمایه. افتخار اوله جق بر چوق مزیات جلیله بی جامع اولمقله برابر، فطرته تده شهوت وراحتی انهماک اولماق جهتیه خالی زمانلرینی صحبت علما و مذاکره علوم ایله اصرار ایتمشیدی. و حتی کندیسی مزاجندن اولان شدت تأثرله برابر اوتوز سنه قدر ملکک

حکم و اجرای مرآه آلمش بر قومك شریعت محمدیه نك
 احكام عادلانه اتباعی استحصال ایچون عقاید باطله و تمایلات
 فاسده لرینه اعلان خصومت کبی ، بر خاطرۀ عظمایی اختیار
 ایلدی .

بوزات، مورخ مشهور و صافك « ابو مسلم ثانی » عنوانیله
 یاد ایلدیگی مجاهد عالیمرت (امیر نوروز) در، که حقیقت حالده
 « ابو الاسلام » عنوان مفخر تیله یاد اولنسه شایسته در .

محاکمه تاریخیه

— — — بویله اکابرك محاکمه احوالنده صحت، عمومیت -
 افعاله دقتله حاصل اوله بیلیر؛ یوقسه وقایعك یالکیز بر و یابر قاج
 جهته حصر نظر ایتك، بر وجودك اعضای مقطوعه سنه نظرله
 تناسبه حکم ایتك قیلندندر .

صعوبت ایسه، سلطان سلیم کبی عظمتی صحیحاً عجایب عالمدن
 معدود اولان بر تمثال تاریخینك هیئت مجموعه سنی گوز اوکنه
 کتیر مکده در . ایشته بوه قصدی حاصل ایتك ایچوندر، که
 پادشاهك کلیت احوالی تفرعات تفصیله سندن تجرید ایدرهك ،
 شو بر ایکی لوحیه صقشدیر مق ایستدك :

ادیانک محصول الهاماتنه وَ کافه اقوامک خلاصه مجرباته فائق
عد اولمشیدی .

حاصلی مهد انسانیت ، مسجد اقصای دیانت ، اولین
درسخانه حکمت ، دارالمعلمین معرفت ، نمونه عمران مدینت ،
مشرق انوار معدلت اولان آسیا قطهسی جنگیزگی ، سباعدن
اشنع ، شرک قدر ملعون ، جهل گبی دنی برداهیه نک ظهوریله
هر طرفی تحتهدن یاپله قباصبا صنم لره طولش بر پتخانه ، هر-
کوشهسی قانلی کلهدن یاپله قله لرله مزین بر استحکام وحشیانه
شکلنی بولمشدی . بوحال ابله انسانیت بر آلاهی سباع وحشتک
ظلمی آلتنده ایگله ؛ اوزمانلر معرفت ومدنیتهجه انسانیتک حامی
واستادی اولان ملت اسلامیه ، بر مشرکک تصویر ی اوکنده
تره یه رک سجدهیه قبانیر ؛ کره زمین بیانی قان ایچنده یووار -
لیر ایکن ، عموم جهانک حمیتنی استیعابه کافی اوله جق قدر
بیوک گوگمللی بر مرد ، یالکنز باشنه عالمی اسکی طرز اعتدانه
چویرمک عزم عالیهتانهسی گبی ، دهشتلی بر خیاله شکل حقیقت
ویرمک تشبثدن احتراز ایتمدی .

کندندن اول گلان قهرمانلرک ، فداکارلرک او یولده
قورقوج قورقوج تجربهلردن غیرتنه خال گتیرمدی . تانارگی ،
برنجی درجهلرده متغلب و دیانتک فرمان عدل واحساننی قبول
استعدادندن بتون بتون بری اولمغله برابر ، دنیانک اک معمور
بر قطعه - - نده واک واسع برجهتده - کیف مایشاء - انفاذ

بشقہ هیچ بریرنده قلیجلرینه باشا گدک مملکت، بتلرینه سجده
ایتدک ملت براقدیله .

وزرادن، امرادن بشقه سلاطینده وَ حتی جنگیز اولادنده
بیله برچوق محمدیلر، عیسویلر، موسویلر، حکیملر، چینگ
ادیاننه تابع آدملر وارایدی؛ فقط جمله سی اعتقادی نی یالکیز
امور وجدانیه سنه حصر ایلدیلر؛ جمله سی دینی، عقلی، سیاستدن
خارج عد ایتدکه باشلادیله! حتی هلاکو، خلافت اسلامیه نك
مرکزی اولان بغدادی ضبطه کلدیگی وقت اڭ بیوک معنی
اسلام ایچنده مراتب مکسوبه نك اڭ بیوکی اولان وزارت-
عظمی صاحبی ابن علقم وَ اڭ بیوک مستشاری او وقتلرجه
علمانك افضلی عد اولنان نصیر طوسی ایدی .

شو ظلوم و جهول صفتنه مظهر اولان ابنای بشرک هیچ
برفرقه سی ایچنده، هیچ برزمانده جبارلقده اقرانی کلامش
اولان جنگیز، سیاستك موجودی حکمنه کچمش؛ وَ اجهل اقوام-
جهان اولان تانار خونخوارلرینی کندی زعمنجه اداره ایچون
اخلاق ردیئه وَ قسوت قلب وَ تمایلات خونخوارانه سنی زمان
و مکانك وحشتدن تولدایدن عادات جاهلانه ابله مزج ایدرک،
ترتیب ایتدیگی نظامنامه و یاخود - تانار اصطلاحنجه - (یاسا)
که مثلا صوبه تبوال ایدنلرک اعدامی وَ تکلیف تسلیمی قبول
ایتمیان بر شهر خلقینك قتل عامی گبی؛ اڭ وحشی سباعك
خاطرندن کچمیه جک نیچه احکام ظالمانه نی جامعدر؛ اداره عالجه

اتلاف ایلدی؛ چونکه امراسینک برادرلرینک، زماننده بولنان
ملوک اسلامیہ نك، خلیفہ بغدادک خیانتدن هیچ بروقت امین
اوله مامشدی! بر حالده، که نفسی، عائله سنی، دولتی، اقبالی
وطن یولنده فدا ایله اوکنه تصادف ایدن انهار عظیمه بی
سباحته کچه جک قدر غیرت گوستره رک، تاتار پنجه سندن
قورتیلور؛ و اوج یوز کشیله قوجه هند شمالی بی و متعاقباً عراق
عجمی زیر اداره سنه آله جق درجه لرده خارقه لر ابراز ایدرک،
دشمنه قارشو طور جق بر قوت حاصل ایدردی. اوقوتک
استعمالی لازم کلدیکی زمان ایسه برادری النده کی اردونک
نصفی کندینه اویدیرر، جنگیز طرفه کیدردی! قصورلری
مصرده بر برینی متعاقب سلطنته واصل اولان فیروز، ملک -
الظاهر بیبرس، ملک اشرف گبی، کولمن لوندلری ایدیلر، که
[ممالکه] دولتنده اولان مهارت جندیانه و نفسلرنده کی غیرت
قهرمان پسندانه ایله آفریقا و حجازی و سوریه نك بعض
طرفلرینی تاتار هجومندن محافظه ایتشلر ایدی.

جنگیز اولاد و اخفاد و امرا و وزیراسنک ایسه اطرافده
بولنان مسلم و غیر مسلم اقوامک رجولیتنه عارض اولان انحطاط
جهتیه هربری عادتا اسکندرگی، برجهانگیر کسپه رک، شمالاً
لهستان و جنوباً سوریه حدودندن اقصای چینه وارنجه یه قدر
اوروپانک شرق جهت لرنده و آسیانک حجاز ایله هند جنوبیدن

عقلامی بر رأی کشف ایدر ، اوقوتله بر مشرک تاناری
 بر قوجه اسلام مملکتی انقاضدن یا بلس بر تخت سلطنت اوزربنه
 کچر و بده قارشوسنده سجده ایتمکدن بشقه محصول معرفت لری
 صرف ایده جک محل بوله مازلردی ؟

عصر لرجه دوام ایده رک ، اسلامیت و حتی انسانیتی بتون
 بتون پریشان ایتمکه استمداد گوسترمش اولان تانار قنه سی
 انناسنده قوجه ملت اسلامیه ایچنده یالگنز بر قاج کشی وظیفه .
 لرینی اجرا ایتمکه چالش دیلر ؛ بری خوارزمشاه اولادندن -
 رکن الدین - ایدی ، که بدبختانه (فیروز کوه) قلعه سینک محافظه -
 سنده بولمغه مجبور اوله رق ، امکان مساعد اولدینی قدر
 طیاندی ؛ نهایت اسیر اولدی . وطن و ملتک قدرینی اعزازاً
 تانار سرعسکرینه تکلیف اولنان سجده یی دگل ؛ سلام و برمگی
 دخی قبول ایتمه رک ، کردن حمیتی شمشیر جلاده تسلیم ایلدی .
 ایکنجیسی ، دول اسلامیه ایچنده ظهور ایدن قهرمانلرک
 اک بیوکی و اک طالعیسی اولان جلال الدین بن علاء الدین
 خوارزمشاه ایدی ، که پدرینک وفاتندن صکره ممالک اسلامیه یی
 تانار داهیه سندن قور تارمق ایچون بر انسانه گوره امکان داخلمده
 اولان همتک ، غیرتک ، تدبیرک ، حمیتک هیچ برنده قصور
 ایتمدی غزنه ده ، هندده ، اصفهانده ، موصلده برر دولت
 تشکیل ایلدی ؛ محارباتنک همان جمله سنده تاناره غالب اولدی ؛
 فقط نهایتده ینه مجنون مجنون طاغیر باشنده گزه رک ، نفسی

بیایینلق گلمش ایدی، که - اکثر مورخلرک اتفاق اوزره -
مانغول، خوارزم ملکنی ضبط ایتدیگی زمان هر تاتارک اعدام
ایتدیگی آدم یگر می درده بالغ اولمشیدی!

مراغده بر تاتار قاریسی بر سرای خلقنی علی العموم قتل
ایتمش؛ و هیچ برندن مقاومت دگل، تخلص جان ایچون
بر حرکت مزبوخانه بیله گورمامش ایدی!

تاتارلر اوضرادقلری یرلرده مساجد اسلامه بارکیر باغلار؛
مقابر شهاده عشرت مجلسی قورار؛ سوقاق باشلرینه یا جنگیزک
ویا اولادندن برینک تصویرنی رکزایده رک عمومی سربسجود -
تعظم ایدر؛ گردن فراز اجتناب اولانلرک باشنی بای حال پای -
صنمه غلطان ایلردی . اسلامک عظماسی ایسه دولت جنگیزیه
خدمتدن استفاده ایتمک، امرای مشرکینه قیز و حتی سلطان
ویرمک، بر قاج گونلک دولت دنیا ایچون امیر و وزیرک اعدامنه
چالشمق رذیله لرندن بشقه برشی دوشونمزلردی! حتی اغر بدر، که
گرک جنگیزک، و گرک اولادینک وزراسی، امراسی، مستشارلری،
عسکرلری، حاصلی اسلامک قهریچون قوللانداقلری وسائطک
اک مؤثرلری اکثریت اوزره اهل اسلام ایدی!

علما کتابلریازار؛ مقدمه نی جنگیزک اوصافده فردوسی به
یاریشرجه سنه مبالغه لرله تلویث ایتمک، بر تاتار جبارندن التفاته نائل
اولمق و یا بر قاج غروش قایمق ایچون رتبه علمی حسیض رداثک
اسفل درکاته تنزیلدن حجاب ایتمزلر ایدی!

سکره ، درت یوز بیک عسکره مالک اولدینی حالده ، فقط بر
 کره میدان جنگیزه گیره بیلیمکدن و آندهده غالب ، مغلوب نامعلوم
 و بلکه خوارزمشاهیلر تاتارلردن زیاده غالب اطلاقه شایان ایکن ،
 بلا سبب قواسنه استیلا ایدن وهم نامردانه ایله النده بولنان
 و اوزمانلر حکمنجه عالمک اثمعمور جهتی اولان قوجه برملکی
 برنارزه بلا ایچنده براقه رق و حتی ، والده سنی ، ازواجنی ، اولادینی
 راست کلدیگی قلعهده تاتارک شمشیر قهرینه ترک ایلیه رک ،
 تاجر حزر ایچنده اوزمانه قدر انسان آیاغی باصامش
 برجزیرهده اختفا ایتیمکدن بشقه برشی یایمغه مقتدر اوله مدی !
 سلطان محمد اوق حال مذلت وجیانتده ، خلیفه اوقه جق یادگار
 ایسه خوارزمشاهیلردن گویا تاتار قوتیله انتقام آلمش اولمق
 کبی ، بروهم غریب ایله مسرتده اوله طورسون ؛ جنگیزک درت
 اولادی و بر قاج سرعسکری یوز بیکلرله تاتار غدارلرینک
 ریاسته کچهرک ، آسیانک هر طرفه « نارالله موقده » حکمنی
 گوستردیلو . هربری لوندیره ، پارس ، استانبول کبی یگرمی یگرمی
 بش شهر عظیمی یرله یکسان ایتدیلر ؛ هربری وقتیله برپادشاهه
 جهانگیر دیدرمش یگرمی یگرمی بش کشور جسیمی آتشلر ،
 قانلر ایچنده براقدیلر .

خلفایه گوستردکلری پرستشکارانه مطاوعت و سلاطین
 وامرادن گوردکلری تعدیات ایله اخلاقی اعضای میت کبی ،
 برانحلال کلتی حالنده بولنان اقوام اسلامک عمومونه بر درجه

یا لکزر اودرجه عالی بر مسئله نك تصويرى نم گي بر عاجزك
قلمنه تصادف ایلدیگیچون تأسف اولتور !

هیچ شبهه یوقدر، که آلتی بیک بو قدر سنهک عالم انسانیتک
مبتلا اولدینی دواهی ایچنده طوفاندن صکره اک شدتلی بلا ،
استیلای تاناردرد؛ جنگیز گي قبلاندن یرتجی ، بیلاندن خائن ،
شیطاندن مدسس بر رئیس جبارک سائقه آمال خونخورانه سیله
[قره قروم] صحرا الرندن آسیانک هر طرفه یاییلان میلیون
میلیون وحشیلر، مملکت بیقمقده، انسان تلف ایتمکده طوفاندن
بیله گری قالیر آفتلردن دکل ایدی .

طوفان کیر، طوفان ماء ایسه، ظهور تانارده طوفان آتش
ویا طوفان خون دینلسه شایسته در؛ چونکه بر فرقه سی بر شهره
هجوم ایسه بهمه حال یرنده کیمک بیغینندن، بنا خاکسترندن بشقه
برشی قالمزدی .

براردوسی بر صحرایه اوغراسه، البته آتلی دیز قباقلرینه
قدر قان ایله بوغورلمش چاموره باتمدن کچمزدی .

سبحان الله! بویله بر بلیه جهانسوزی اسلام اوزرینه اوزمانلر
اسلامک مقام خلافتنده بولنان (ناصر الدین الله) تسلیط ایلدی !
بر بویله کشا کشدن هیچ بروقت خالی اولمیان طوائف ملوک
ایچنده ایسه سلطان علاء الدین محمد خوارزمشاهیدن بشقه قدره ،
ملکاً ، حالاً ، موقعاً جنگیزه قارشى طوره جق بر فرد یوق ایدی .
اوده یا لکزر بی انتباهانه جنگیز محارباتینک ظهورینه سبب اولدقدن

مأثری آره مزده بتون بتون اونودلمش و بلكه ياده بيله
آلئامشدر ؛ حتى ناملری دخی ، اولسه اولسه تواربخ مفصله ده
گوریلور .

اسلام ایچنده فضائل اخلاق همان عمومیت درجه سنده
منتشر اولدیغندن ، شمدی طوق بشرک فوقده گوردیگمز برچوق
افعال ، اوللری امور عادیه حکمنده طوتلدینی جهته ، تاریخلر من
عقلره وله کتیره جک بونجه وقایع فوق العاده بی وقوعات روز-
مره کبی ، هیچ اهمیت ویرمکسزین تحریر ایده گلدکلر یچون ،
حکایای سلفدن مقصد اصلی اولان حصه استفاده نک تهذیب
اخلاق قسمی بتون بتون ساقط حکمنده در .

بناء علیه اعتقاد عاجزانه مه گوره بر قاج سندن بری گرچکدن
ادبیات اطلاقه استحقاق گوسترمکده اولان آثار جدیده مزده
الذیاده تکثری آرزو اولنه جق شعبه لردن بری ده ملت اسلامیه نک
سوابق عظمتی یاد ایتدیره جک رسائدر .

بو اعتقاد اوزرینه در ، که اکابر اسلامدن جنس خارق -
العاده سی شخص مقدسنه منحصر اولان و اسمی بيله ارباب
مطالعه دن بیگده برینک معلومی اولیان مجاهد مشهور
[امیر نوروزک] ترجمه حالی بر رساله شکلنده تحریره جسارت
ایلدیم . امید ایدرم که ، موضوعینک عظمتی ، تألیفک نقایضی
نظر لردن اسقاط ایدر .

بیابان وحشت پرورده لرینک مکسوبات انسانیه ده مدنیت ایچنده
پشایان مکتب چوجق لرندن بیوک برفرقی گوریله مز .

خصوصیله حب وطن، طرفداری ملت، ابتلائی حقیقت،
استحقار منفعت کی مکارم، دفعه بروجدانک پرورده ایده جگی
حسیات عادیه دن دکمل، تقلید کی، سابقه کی، داعیه تفوق کی،
نیجه اسباب تشویق ایله تکوّن ایده جک ملکات علویه دندر .

بوملکات ایسه حد ذاتنده محبوب قلوب جهانیان اوله جق
درجه لرده نظر ربای وجدان اولدنیچون، شعله بدایعیه بر کره
میدان ظهوره کلنجه، بیگده بر گوگل بولماز، که حسن عالم
آراسه انجذاب ایتسون .

ظاهرده گوگل اکلندیرمکدن بشقه بر ایشه یراماز کی
گورینان ادبیاتک ارباب تدقیق نظرنده اقسام فنونک اک نافع
وَ اک معتبر لرندن معدود اقماسنه بر بیوک سببده مرئی روح
وَ مزگی افکار اولان امثال اخلاقک تزیننده گوستردیگی قوتدر.
امم قدیمه و حاضرده دن فضیلتله معروف اولان لرینک نمونه
امثال اولغه لایق بروقه تاریخیه لری یوقدر، که یا بر شاعرینک
قوه خیالی و یا بر ادیب لرینک مهارت قلمیه حافظه اعتبار ملته نقش
ایدلمش اولسون .

دریغا، که اقوام اسلامیه نك خون فیضی هر عصرده معجزات
فطرتدن معدود بر چوق اعظم یتشدیردیگی حالده، ادبیاتمز
بوعصره کلنجه یه قدر بر مسلک صحیحه دو کوله مدیگندن، اکثرینک

طرفدن فضائل ذاتیه لرینه قارشی گوستریلان حرمت بیسمتاه
واصل اولمشیدی .

الشیوک جهانگیرلردن معدود اولان اسکندر رومی دیوژنک
ایاغنه کتدیگی وَ فَاخ سلطان محمد منلا گورانینک دائماً الی
اوپدیگی نمونه عبرت اوله جق وقایعدندر . ماحصل ،

نه نسل ایله در ، نه سال ایله در

نه جاه ایله در ، نه مال ایله در

بکم اولولوق کمال ایله در [۱]

مثلثی بر قضیه حکمتدرکه، جرح وابطالنه امکان بولنه ماز. دنیاده
حیثیت وار ایسه آنجق فضیلت وَ وجداندن عبارتدر .

بر مقدمه (*)

شوجهان عبرتده آثار بشردن نظر تحیرله مشاهده اولنان
بونجه بدایع خردفرسا ، بتون مداوله افکار وَ تقلید آثار ایله
وجوده کلیر. بر آدم کندی کندینه قالنجه حائر اولدیمی استعداد
ترقی بی اظهارده ، تکلمه هنوز باشلامش بر معصومدن پک آز
ایلری کیده بیلیر؛ حتی الفتلی بر قاچ چادر خلقنه منحصر اولان

[۱] اسعد مخلص پاشانکدر .

[*] نوروز پک ترجمه حالندندر .

حکمته قارشی عرض وجود ابدہ من؛ قارونی خزینہ لری یرہ
کچیرمش؛ گو کہ چیقار ماش!

فضیلت علم و اخلاقك انسانہ اعطا ایده بیله جگی حیثیت
ومزیتہ هیچ بر عاقلک شریعة و حکمة برسوز سویلنگه حتی
یوقدر؛ چونکه او فضائل ایله تحلیه نفس ایدنار مساواته قارشی
بر شرف ادعا ایتک دگل، بالعکس کنیدلیرینی دایما هر کسک
مادوننده طوته جق بر شیمه تواضعکارانه به مالک اولمق، مسلک۔
حقیقت و حکمتلری اقتضاسندن بولندیغندن، بر زمان تفوق
دعواسنده بولنمازلر، که قارشیلرنده «بنده انسانم!» دینلمگه
صلاحیت اوله بیلسون!

فضیلت علم و اخلاق ایله متحلی اولان مزایات جلیله اصحابنه
ردایت معامله سی جبری دگل اختیاریدر؛ بالاختیار وقوع بولان
معامله نك مخاطبنه نه عتاب عائد اوله بیلیر؟

تواتراً بیلدیگمز روایاتدندر، که ارتحال حضرت نبوی
[صل الله علیه وسلم] دن صکره تقفه بنی ساعده ده انصار
ومهاجرینک آجدینی دعوا ی خلافت، اومسند جلیل، مهاجرین
ایچون دلائل قاطعه ایله ثابت اولنجہ، افضل اهل ایمان اولان
صدیق اکبر [رضی الله عنه] ایکی جانبنده بولنان حضرت عمر
و ابو عبیده بن الجراح [رضی الله عنهما] نك اللرینی طوته رق،
ایکیسنه دخی تکلیف خلافت و بیعت ایتمش و عرش استحقاقی
اولان او پایه جلیله به، گرك مشارالیهما و گرك سائر اصحاب حق

وقعه ایسه امور طبیعیہ دن بولندیہ چون کیمسہ نک و حتی ذات مبارکینک بیله ، ولو برکله ایله اولسون ، اعتراضی دعوت ایتدی . وظائف دینیہ و حکمیہ دن بشقه عادات و اطوار بشرہ عطف . نظر ایتدی کمز حلاله ، مراتبه متعلق غریب غریب پک چوق مثالر کوره بیلیرز ؛ مثلاً روما ایمپراطور لرندن (قالیقولا) بر سوکیلی آتی زمانند ، پادشاه ثانی نصب ایتشیدی ؛ حیوانی بویله بر معامله بی انسانیت ایچون نصل بردستور حقیقت عدایده بیلیرز ؟ عباسیلردن (قاهر) ک مقام خلافتدن سائللگه دوشدیکنی و عبدالله الصغیرک غرناطه سلطنتدن ، ملوک فاسک عسکر لگنده فدای حان ایتک درجه سنه تنزل ایتدیگنی تاریخلر مزده کوربورز . آسمانی بوبله ایکی مصیبت خاطرہ گلدجه بودنیای . دینک مراتب اجلالنه نصل امنیت ایدرز ؟ آره صره حیوانی انساندن زیاده تجیل و مخدوملنی خادملکه و حتی سلطنتی کدالغه تحویل ایدن قاعده مراتبک ، سوابق و آثارنده ، نابود درجه تغیر کوروب طوریرکن ، نقلاً و عقلاً دائمیت و حقیقتی مثبت اولان امر مساواته قارشی بر استثنایولید ایدہ بیله جگنه حکم و بر بله بیلیرمی ؟ ثروت ایله حاصل اوله جق حیثیت ایسه . یاطولاندر یحیلرک و یا اصحاب احتیاجک لسان مداهنه سندن ایشیدیلان ا کاذیبدن وجوده گلیر بر خیالدر ، که صاحبینک آلتونلرندن تاج کیدیرلسه و کومشلرندن یاپله بر تخت سیمین اوزرینه اوتوردلسه ، ینه نظر

مائل اولمق جهتیه قرون دگیشدکجه کنج ذهنلر ، دنج وجودلر برطاقم تازه حقایق ، یگی مائر میدانه کتیره گلدیگندن ، قدم اوزرینه تأسیس حیثیت ایتک عمومی و حکمی بر نظرله باقلدینی حالده ، بو عالم ترقیده هر عصری ، عصر سابقک اسارت ادراکات و افعالی تحتده بولندیرمق دیمک اولور .

توارثاً بر خاندان اعضاسنه انتقال ایدن خدمات شرعیده [ارشد] قیدینک [اکبر] صفتنه تقدیمی دخی کفایت ، [اصل] سن و تجربه [فرع] اولمق حقیقته منی اولسه گر کدر .

رتبه ندر ؟ صرف بر امر اعتباری دکلمی ؟ اوله ایسه ابنای بشرک مساوات مشروعه و طبیعیه سنی اخلال ایده جک بر معریت ، بر امر اعتباریدن نصل تولد ایده بیلیر ؟ مرتبه قریبت و اختصاص پیغمبریده عمومه فائق اولان شیخین [رضی الله عنهما] بر قاج کره تنبهاً للآمه ، سریه لرده یگی اظهار اسلام ایتمش و یا هنوز ریعان شبابه وصول بولمش ذواتک معیتنه تعیین اولندقلری سیر و احادیده عنعنه سیله ثابتدر .

حضرت خالد بن ولید [رضی الله تعالی عنه] بارقه شمشیر شریعت گبی بر سرعت خاطره و صاعقه قهر الهی گبی بر شدت خارقه ایله ایکی طرفنده جزیره العربی لوٹ ارتداددر تطهیر ایتدکن صکره ، دودست مجاهدانیه کنوز کسری و قصور قیصرک ابواب آهنیتی یرلرندن قوپارمش ایکن ، سر عسکر لکدن نفر لکه تنزیل اولندی .

پرورده اولمش و مسند خلافتی دخی بحق احراز ایتمش ایکن،
قیافت و معاملاتنده زمانیک افقر فقراسندن فرق اولنماز ایدی.
بناء علیه نجابتدن حاصل اوله جق حیثیت، انسانک مزایات
موهوبه و مکسوبه سیله مؤبد اولورسه، آدنه حیثیت دینله بیلیر؛
یوقسه دنیاده برعالمه به اتسابدن بشقه فضیلتی اولیان اصحاب
نجابتک حالی اسعد پاشا مرحومک :

« زاده نوحه شرف و یرمیچک حضرت رب

غیرک اولادینه بیلیم نه و یرر عزت اب! »

ییتنه مثال مشخص اولمقدن عبارتدر .

قدمه گلنجه ، بر آدم ذاتاً درایت و معلومات ایله متصف
اقلور و تولدینی مسلکده صدق و غیرتله و طیفه سنی اجرا ایدرسه،
زمان گچدکجه بالطبع تجاربی چوغاله جغندن و خدمتینک تکثری
حقتده بر حرمت زانده حاصل ایده جگندن ، انسانک - وابق
فاخره سی حکمسنر طو تلیق و بارقه فطانت و استقامت ایچنده طول-
آرام جهتیه صبح صادق کبی برنور صفابه مستغرق اولان رؤس-
محترمه بی هر درلو مزیت و رجحاندن بری کورمک طفلانه بر
اعتقاد اولور !

شو قدر وارکه قدم ایله برخیثیت مخصوصه ترتیبده عمومیت
ویا اکثریت حاصل ایدر بر قاعده دگلدن ؛ مرور زمان ایله
وجود بیور ایسه بعضیسیده چوریدیگی کبی ، بهض فکر ترقی
بولورسه، بعضیسیده اسکيور! هله انسانیت طبعاً تولید و تجدیده

فرانسہ نیک، ایتالیانک، روسیہ نیک انقلابات اخیرہ و سیاسیہ سنجہ عظمت حالیہ سنی تأسیس ایدن اعازمندن هانگیسنک ترجمہ حالی آرانسہ، ایچلرنده اوج درت قرن اثبات نسب ایدہ جک بر آدم بولنہ ماز؛ احتمال کہ الکی بیوک لری یا قوندرہ جی و یا خود چفتجی اوغلی چقار .

بونگیلہ برابر نجابت دعواسینک ترقیات انسانیه جہ هیچ حکمی یوقدر ظن اولنسون؛ واقعا پدر و والدہ نیک گریک تروت، گریک حسن اخلاق و میلان معرفتجہ مسلم اولان تأثیر لرینہ نظراً بیوک بر آدم، خانہ سنی اداره و اولادینی تربیہ جہ البتہ مزایات ذاتیہ سینک، ولو جزئی اولسون، بر پارچہ سنی اخلاق و توابعنہ القا ایدہ کنگندن، اکثر ارباب نجابت، طبیعت انسانیه دہ مرکز اولان حب محاسن و میل معالی جہ تہ لریلہ احاد۔ ناسدن دہا تربیہ لی ظهور ایدر؛ فقط اقریبیہ دہ مساوات انسانیه نیک اخلاقہ خدمت ایدہ جک برحق دکلدر؛ بالعکس تجیب اولان و تربیہ نجیبانہ ایلہ تخلیہ نفس ایلیان اصحاب عرفانہ کورہ الکی بیوک و وظیفہ، اونعمتک شرائط تحدیثی بیلیمک و گریک خصائل و گریک مکسوباتجہ نہ قدر عالی بر مرتبہ بی حائز اولورسہ اولسون، نفسی کیمسہ نیک فوندرہ کورمامک مشرب انسانیتکا۔ دانہ سیلہ علو ذاتی سنی سائر لرینہ تصدیق ایتدیرمکدن عبارتدرہ فضائل باہرہ و مشہورہ سیلہ عالم انسانیتہ شرف رسان اولان اعازمندن، حضرت عمر بن عبدالعزیز، برخاندان سلطنت ایچندہ

عظمت و اجلالیله عالم سیاستده برنجی دولتردن معدود ایدن
بر عشرت قوجهسی دکلمی ایدی ؟

نه حاجت ! اودنیانک نصفه حکم ایدن . طلم اناسیتک ائک
واسع حکومتی تشکیل ایلیان بر تانار رئیس دکلمیدی ؟

کثرت فنوحاتجه جهانه هیچ مثلی کلامش اولان تیمورلنک ،
جنکیز خدمتکارلرندن بر آدمک نسلدن گلمیدی ؟

ابابکه و ایوبیه و ممالکه گبی حکومتلری بر موفوق عسکر و یا
بر غیرتلی اسیر تأسیس ایتدیلمی ؟

سلطنت عثمانیهده بر معروف خاندان صاحبی اولان ذواتدن
(چندرلی قره خلیل) عادی برسوخته ، کوبریلی محمد پاشا
سرایده بر آشچی ، محمد علی پاشا بر چفتچی زاده دن بشقه بر شیمی
ایدیلر ؟

تاریخلرده کوردیکمز اصحاب ظهورک ائک بیوکلرندن بری
اولان و یالکنز خراسان عسکريله (دولت صفویه) بقایانی
سلطنت عثمانیه ایله افغان حکومت غالبه سینک صولترلرندن
قور تاردقدن و روسیه ایله دخی ائک قوتلی زمانلرندد غالبانه
بر قاج کره چار بشدقدن صکره ، بخارا و خرقند و خیوه و هند
اقیملرینی سلاحسنز ، نظامسز قرق الی بیاک عجم عسکريله
ضبطه موفوق اولان (نادر شاه) افشار عشرتندن یتشمش
عادی چوبان اولدیغنی تاریخلر مزده کور میورمیز ؟

اسویچره نئک ، آلمانیانک ، انگلتره نئک ، آمریقانک ،

نجات تشکیل آیتش نہ قدر آدم وار ایسہ ، جملہ سی مجہول
 النسبدر ؛ بود عوادہ ، بر قیاس مقسم ایلہ ناستدر . شویلہ کہ :
 مؤسس خاندان اولان ذات ، بر بیوک آدمک نسلندن «شجرہ سیلہ»
 کلمش اولسہ کندینہ مؤسسک عنوانی ویریلہ مز . بر خاندانک
 شرف و قدرینی کنندی تأسیس آیتش ایسہ او حالہ دخی بیوک
 آدمدن تولد آیتک ، بیوک آدم طوغمنی اقتضا ایتیمہ جگی و بانعکس
 انسانیت ہر کس کندینی فضائل و مزایات ذانیہ سنک ولد معنویسی
 ییلمک لازم گلہ جگی ثابت اولور .

حاصلی ، کرک مادی و کرک معنوی دوشونلسون « انسان
 آناسندن بیوک طوغماز . »

عجا انگلترہ دہ کی لوردلرہ ، فرانسدہ کی پرنسلرہ ، ماحصل
 دنیا ناک ہر جہتندہ کی اصحاب نجاتہ سوراسہ ، نسلی مبداء
 خلقتہ ایصال ایڈہ جک کیمسہ وارمیدر ؟ ایصال ایڈنار بولنسہ
 بیلہ نتیجہ سندہ ، آدم اوغللنی صفتیلہ سائر انسانلرہ مساوانی
 گوسترمکدن بشقہ نہ قزانہ بیلیر ؟

روایات و اساطیردن قطع نظر ، بزجہ تاریخاً ثابت اولان
 بعض وقایعی گوزومزک اوکنہ آلام ؛ و حتی تطویلہ دوشامک
 ایچون عرب دولتیرینی دخی قارشدریمہلم .

[دولت صفاریہ] بی تشکیل ایڈن برحیدود ، [دولت -
 غزنویہ] بی میدانہ گتیرن برکولہ ، [دولت ساجوقیہ] بی اوقدر

روایاتك بر طاقی ضعیف و برخیلیسی بطلانیه بنفسه بینه و بر
 چونی دخی بداهه و استدلالاً مردود اولدینی کی ، صد بحث
 دخی اربولده کی اقوالی تشریح و جهات استدلالی محاکمه و ترجیح
 متعلق اولدینی ایچون یا لکزادیان و عرفان و وجدانك خارجنده
 اوله رق . (حیثیت) نامیله آرده دونوب طولاشمقده اولان
 برطاقم عادات و عقاید مشهره نتایجی محاکمه ایتمک ایستیوروز :
 برنجی درجه ده آثار و نتایجی بو باده اغلب اولان نجاتی
 اله آلهلم ؛ نجات انسان ایچون حقیقت حالده ایستنلمیه جک شیلر -
 دندر دیه مزب . طاهر برنسبدن کلمک ، بر رذیل بابانك اوغلی
 و یایچی اقلقدن - انسانیتك کافه مزیتانی ادراک ایدنلرجه -
 البته مرجحدر . شوقدر وارکه سوابق ایله افتخار ، ملاقوه -
 جسمانیه و یاذکات موهوبه ایله مباحات ، تحدیث نعمت دائرمنده
 طوتیلورسه نقلاً و عقلاً مقبول اوله بیلیر . یوقسه قابل ، صلب
 جناب آدم علیه السلامدن و معاویه ثانیه (رضی الله عنه وارضاه)
 یزیدك نسلدن کلمکه برنجیسنك ایکنجیسنه رجحاتی ادعا ایلمک
 فضائل آدمیتی برارککه بر قادینك ، حتی مشاهده لرندن بیله
 تأدب اولنه جق بعض یرلرندن ظهور ایتمگه حصر ایلمک قیلندن
 اولور !

بوندن بشقه نجات حکمه بر بیوک تعریض دها کوتوریر :
 شوپله که - انبیای عظام و اعزّه کرام استثنای اولدینی حالده -
 انسانیت نظرنده بر بیوک خاندان و یا خود تعییر آخرله برسلسله

مساوی گورمک ایستہ مز . مثلاً حضرت علی (کرم اللہ وجہہ)
 کبی وصایت نبویہ شرفہ نائل اولمش بر خلیفہ ذیشان ، دیوان -
 عدالت الہیہ نیک خارجہ بر نمونہ سی اولان و یا خود اولمق لازم
 کلان محکمہ شریعتہ قائماً و متساویاً بر بہر دی ایلہ ترافع ایدر .
 زمان خلافتہ دنیانک ایکی جہانگیر دولتی اولان روما و ایران
 سلطنتلرینی اوتوز قرق بیسک کشیک بر اردو ایلہ زیر وزبر
 ایتمک درجہ سنہ کتیرہ جک قدر کرامت نمای علویت و غالبیت
 اولان حضرت فاروق اعظم (رضی اللہ عنہ) ممالک مفتوحہ سندن
 شامہ گیر کن . غایہ و مرحمت کولہ سنی - نوبت آگا گلدی کی چون -
 دوہ سنہ بندیرر ؛ و حتی مہارینی کندی ایلہ چکر ! سلاطین
 اسلام آرہ سنہ ہر نظر حکیم صاحبہ گورہ پادشاہ حکما عنوان
 افتخارینہ بحق شایان اولان مراد نانی ، اون درت یاشندہ کی اوغلی
 کندیلہ مساوی طوتارق ، مسندیہ اقعاد ایلر ! فقط ہیچ بر
 مسلمان بر یہودیلہ ہم صف قیام اولمق و یا خود کندی مالنہ
 دعوی اشتراک ایدن کولہ سنی راحلہ سنہ بندیرمک و یا اولادینک
 تربیہ سنہ چو جو قہ مشاورہ ایتمک ایستہ مز .

حکمتہ بعض ارباب مطالعہ اشتراک اموال و حتی اشتراک
 عیال افکار مفسدہ سنہ قدر مساوات پرور لکدن و انسانیہ بر خیلی
 رندان قلندر مشرب « چناق یولداشغلی » کبی ثقیل ثقیل ناملرلہ
 موجود و حتی مفتودلرینک تقسیمنہ قائل اولمق درجہ لرنده لوازم
 اخوتدن دم اور مشلر در . شو قدر وارکہ بوقضایاہ دائر ایدیلان

محالدر. بزم « انسان نیچون سور؟ » سؤالنه « وجدانگه صور! »
 جوابندن بشقه سوزمن یوقدر. « انسان نصل سور؟ » دیانلره
 ایسه « یک مراقك اولدینی حالده هندك، یونانك، رومانك،
 عربك، عجمك، تركك، اوروپانك آثار ادبیه سنی تتبع ایت؛
 بلكه وجدانكك حسیاننه مرأت انعطاف اوله جق بر اثر
 بولورسك! » دیمكله اکتفا ایدرز.

حیثیت

(بحث ایتك ایتدیكمز حیثیتدن معنای فنیسی آكلاشلسون ا)

معلومدرکه جهانك هر هانکی جهتیه کیدلسه نجابت، قدم،
 ثروت، فضیلت علم و اخلاق یولنده وَ حتی بعض کرّه برفردك
 رنگی براز بیاض اولمغله اسمرو یاسیاهلره رجحانی لازم کله جکی
 کبی برچوق حالدرده طبیعی اولان مساوات انسانیه یه مغایر بر
 اثرتفوق مشهود اولیور؛ وَ بو حواله لسان عثمانیده، [حیثیت]
 دینلیور!

شبه یوق که شریعت وَ حکمت وَ انسانیت نظرنده ذاتاً مساوات
 اوزره مجبول اولان بنی بشر، مساواتك الك شموللی معناسنه،
 یعنی هر جهتله بری برینك حالنده بولمق استعدادینه مظهر
 دکلدر؛ بر مسلمان اخوان طینتنی، اخوان دینی ایله کافه احوالده

بناءً علیہ ضیاسی اوقدر شدتلی دگلدرد . مهتابه باقدججه گوزمک
 اوکنده ینه جانانم گورینوردی ؛ فقط رنگی ، ضیاسی اویله
 خیره بخش نظر اوله جق صورتده گورینوردی ؛ مهتابی گورنجه ،
 گوزلیمه یاش گلمزدی ؛ بالعکس گوگلمه فرح طولاردی . دنیا
 گوزیمه قرارمزدی ؛ بالعکس کیجه لر آیدینلق اولوردی . بوجهتله
 مهتابی ده اک خفیف ، اک لذتلی کچیردیگم ایام وصاله بگزه دیردم .
 شعرای سالفه نك آثارنده مهتابله ، خورشید ایلله ایلله برچوق
 عاشق لرك محاوره لرینی حاوی منظومه لره تصادف ایتمدم ؛ فقط
 هیچ برینی کندی حسیاتمه موفق بوله مدم .

کیجه لری اویومغه مقتدر اولدیغم ایکی ساعت ظرفنده رؤیاده
 گوریردم ؛ امانه رؤیا ؛ هر نه حالده ، هر نه موقعده بولنسه م ،
 دائماً سودیگم یانمده بولنوردی . حتی بعض کرّه گوزیمی آچاردم ؛
 یارمک یالکز خیالی بولوردم . مع مافیله آنکله ده اکتفا ایدردم .
 بعض کرّه ده اعاده رؤیا امیدیلله گوزلرمی قیاردم !

مشهوداتمه گنججه : پک چوق عاشق گوردم ؛ فقط یارینی
 فصل سودیگنی ، نیچون سودیگنی - اگر ازدواج مسئله سی
 استثنا اولنورسه - محبتک نتیجه سنندن نه مأمول ایلدیگنی بیلیر
 کیسه گورمدم ! مع مافیله عاده ، خلقه ازدواجی قابل اولیه جق
 پک چوق آدم لر بیننده پک قوتلی محبتلر گوردم .

ماحصل ، تصدیقات فکریه نك حقیقتی اثباته امکان اولدیغنی
 گبی ، حسیات وجدانیه نك ماهیتی ، عوارضی گوسترمک دخی

بولندجه چكديكي عذابك ، يانسه گلدكجه ، انتقامنى آلمق
ايسترمش !

صده ، يعنى حسياتمه كلهلم : بن سوديگمك يانندن آيرلنجه ،
دنيا بگا زندان دكل ، عادتا بر « طمع دنياسى » اولوردى .
جمالى خيالده بركونش ، محبتى كوكلنده برمهتاب ! تا اويقو
وجودمك قوتنه غلبه ايدنجه يه قدر كيجهلى كوندوزلى نورلر
ايچنده مطالعات و تخيلاتمه صرف ذهن ايدردم .

بو مشاغل ايچنده آره صره سوديگمك وجودنى ضيادن
دوكولمش برشمعدان ، جمالى كونشدن آيرلمش برعلو ، صاچلرني
ابرسحردن يره دوشمش برپارچه ، كوزلرني اق ، آفاق لطاقلره
منضم اولمش ايكي روح ثانى عدايدرجه سنه تمثاله حيران اولديغى
انكار ايم . حتى بعضاً كونه باقاردم : صايرلىق ، نورانيك ،
ساترك علاقه لريله سوديگمه بگزه ديردم ؛ كوزلر يمي اونورالهي يه
ديكردم ؛ عاقبت ياباقيشك :

« خورشیده باقسه ، كوزلری خلقك طولا گلير ! »

قولنجه كوزلرم ياشلرله طولار ؛ ويا براز دها اصرار ايدرسه م ،
ممدوح فائقك :

« چشمه دنيا طار اولور ، خورشیده ايتدكجه نگاه ! »

مصراعى مالنجه ، كوزيمه دنياده هيچ برشى كورينمز اولور ، و فقط يينه
خيال يار قارشيمده طور بردى .

بعض كيجه لرده مهتابه نگاه ايدردم : آه ! مهتاب بزه تابعدر ؛

اوزره بولدیغنی دوشمنک ایدی. برنجی مسئله خاطریمه گلدکجه
وجدانمده کی حیاتی :

قائل جان ویرمگه، جانا، ائک ادنا میلگه !

طالب اول هر مقصده دنیاده بن موجود ایکن !

بیتمده خلاصه ایتک ایستردم ! ایکنجی مبخنی دوشوندکجه ذهنمده :

« شانہ گر کاکلنک بر تلنه ویرسه ضرر ،

چوپ شمشاد بیتن برلری سوزان ایدرم ! »

مألنی حسبحال ایدردم .

حبتک بو طور حیاتی دوشونیلورسه، انسان ایچون « قدرله
نیچه لشمک » ممکن اوله مدیغندن ، سودیگنی هر مقصدینه نائل
ایتک قابل اوله مایور ؛ فقط حیاتیات عاشقانه سنه تعلق ایدن
تعدیاته قارشی طور مق « بعورالله الجمیل » دائما ممکن اولیور .
مسموعاته قالیرسه، سودیگنی کوردیگی گی قارشیننده غشی
اقلانلر وارابمش ، بن بر کره باییلدم . فقط حالم اوله اوزون
سورمدی .

مشهوداتمده ایسه غریب برحاله تصادف ایتدم : احبابمدن
برذات ، برینی سوردی ؛ وَ حَتی یاننده نامی آ گلسه چهره سی
میت رنگنی باغلاردی . مع مافیه سودیگی یاننه گلدگی گی ،
ییلان کورمش درجده نفرت گوسترددی ! سینی آ گلایه مدم !
صوردم ؛ اوته کندن بریکندن ؛ قصقانیرمش ؛ وَ کندی یاننده

زمان مواصاته اخص آمالم سودیگی ممنون، وَ نتیجه آمالم محزون
ایتمک ایدی ؛ چونکه فنا حالده قصقانیردم. بر درجه ده که ، گویا
وجودمک هر عضو ی بدن آری بر شی ایش گبی ، آنی
گوردیگیچون ، آنی سودیگیچون قلبی بارملک ایستردم . بعض
کره جمانه باقدجقه ، کندینی بشقه سنکده سودیگنی دوشونوردم .
آه ! او حالده ،

« انصاف اولنسه ، بزده رقیبک رقیبیز ! » حقیقتی هیچ
خاطر مه گلزدی ؛ دایما :

« هر که گوید عاشتم آتش زند بر جان من ؛

زان که میترسم ، که باشد عاشق جانان من ! »

خیالاتی دوشنورده رقابت ویا تمیر صحیحیله عادتا حسد سائقه سیله
گوزیمه کیم گورینورسه ، محو ایتمک ایستردم ؛ زیرا اعتقاد بجه
بر آدم سودیگمک جمانی - ولو گوزیمک بیکنده اولسون -
بر کره گوردکدز صکره دنیاده بشقه بریسنی سومک محال ایدی .
اما طبیعت مختلف ایش ؛ برانسانک حدقه چشمه ویا خود لوحه
خیالنه عکس ابدن گوزل ، سویلنز ؛ و حتی گورنمز ایش .
اورالرنی کیم دوشنور

برابر اولدیغم زمان اک بیوک سبب تعجیزم اولان شیلردن
بری ده بگا متعلق بر آرزوسی اولوب اولدیغنی صورمق ایدی ؛
چونکه ذهنی طویلامق استدکجه دائمادوشونه بیلدیگم ، سودیگمک
بر خدمته محتاج اوله بیله جگنی ؛ ویا خود بر طرفدن خوف

سودیکنه ایکی اوج ییل کوروشدکن صکره علاقه ایدنلره کثرت الفتدن طولایی بر ذوق روحانییه واصل اولمشلردر ؛ دیه میز ؛ چونکه انسان اولور، برنازنین ایله سنه لرجه کوروشور، سومگی خاطرینه بیله کتیرمز ! انسان اولور ؛ سنه لرجه کور- روبده - سومگی خاطرینه کتیرمدیکی برکوزلی برگونده سور ! فقط نیچون بعضیسی بر کوروشده سور ؛ نیچون کیمیسی سنه - لرجه کوروشدکن صکره، یا آغر آغر و یا خود دفعه سومگه باشلار. بورالینی حل ایتک فکر انسانییه بر ناطقه مخصوصه، وجدان بشره برلسان بیان ویرمدکجه حاصل اوله ماز . . .

عشقک تأثیراته گلنجه: اوده افرادینی جامع و خصوصیه اغیارینی مانع برشکلده تعریف اولنه ماز . بو خصوصده برنجی درجهده سویله بیله جگمز حسیات و بعض کره مسموعات و برده مشهوداتدر .

نفسمه تجربه ایتدیگم علاقه لر غریب ایدی ؛ بیلمم اعتماد بیوریلورمی ؟ تسلسله دوشورمامک ایچون زمان وصالدن باشلایهلم: سودیکمی اکثر کونلر ساعت درت ایله بش آره سنده کوریردم. بوزمان مواصلت بکا فردوس اعلانک بر برینه منجذب ایکی روح ایچون ترتیب اولمش بر شهر آیینی حکمنده گلیردی ! نه طرفه باقسم، گوزیمه اوپله گلزار؛ فلان دگل، عادتا مافوق- الطیبیعتدن بر طاقم هیاکل کورینوردی. بر حالده که حدقه چشممه هر نه عکس ایتسه ، سودیکمک کوچولمش بر تصویری صانیردم.

(شکسپیر) ك «رقمه اوق- ژولیهت» نامیله ترتیب ایتدیکی اویوننده بربرینه خصم جاحد ایکی خاندان اچنده پرورده اولمش بردلی قانلی ایله برقزك، نظره واحدهده یكدیگرینه حاصل ایتدکاری ابتلای فداکارانه پی هر درلو نتایج حکیمانه وشاعرانه سیله برابر معرض تماشاده جلوه ساز ایلمسی، بو محبت ناکهانی حقیقتی بیان ایچوندر؛ ظن اولنور.

ادبای شرق ایسه بویولده اولان اعتقاد لرینی ایلمی گوتوره رك ایچلرندن بری :

«الاذن تمشق قبل العین احیاناً.» دیمشدر. ترکیه ده دخی «قولاقدن عاشق» اولمق امثال مشهوره دندر. بگما قالیرسه، ینه بره عتاد نتیجه می محسوسات و مشهوداتم اوزرینه بنا ایدرك دیرم که: علاقه ناکهانی واقعدر؛ چونکه برکه نفسمه حس ایتدم؛ بر قاج کرده اخبامده گوردم. فقط قولاقدن علاقه مسئله سنه ده کوچ اعتماد ایده بیلیرم؛ چونکه معلوماتم مسموعات نتایجندن عبارتدر؛ «لیس الخبر کالعیان» مسئله سی ایسه معلومدر. محبتك بر نوعی ده واردر که ظایت آغر گلیر؛ بونوعی ایسه مؤاخذات حکیمانه نظرنده ائتلافدن عداولتمق استنلمش، و حتی بعض کتب حکمییه ده انسان گوره گوره آلیشیر؛ آلیشه آلیشه سور.» سوزی بر قاعده حکمییه صورتنده کوسترلمشدر. بو قاعده ایسه گوره نك دیدکاری عقاید باطله خلاصه سینك مفتونی اولانلره قارشی وجدانی برسد سدید اوله بیلیر، فقط اعتقاد بجه

معنویسنی یازمق کیمسه نك و هله بنم کبی بر عاجزك اقتداری داخلنده دگلدرد . حتی تاریخ و اخلاق و حکایه و ویون کبی الی آتمش قدر مال متمدنه نك الی آتمش بیکی متجاوز اوله رق المزه کچن تألیفاتنك اکثری . گوکل دیدیگمز حزینة الغیب اسرارك حالندن بحث اتمش ، مع مافیہ هیچ برئی عمومیتك دکل ، حتی بر مسئله سنك حذنه مقتدر اولماش بر طاقم ملاحظات و وجدانیات . شخصیسه قیلندندر . او جهتله معنویاته متعلق کافه حقایق کبی ، شدوزی قواعدینه بیك درجه غالب اولان محبت خصوصنده ایراد ایدر جگمز مباحثك کندی درکات ادراکاتمز داتر سنده بولندیغنی پیش نظر دن آیر ماملرینی اصحاب مطالعه نك دقت مخصوصه لرینه حواله ایدرک ، محسوسات و مشهودات دن استدلالاً ملاحظات آتیه نك ایرادینه باشلادق «خدا صفا و دع ما کدر .»

عشقك بعضیسی صرف ناگهانی اولور ؛ سویله جك بر جهره بی همان برگور شده مفتون اولانلر اوزون اوزادی القدن . صکره محبت ایدنلر قدر اولسون چوقدر . برگوزل گوز جذب . قلب ایتمکده بیك قات مؤثر اولدیغی کبی ، بر حسن آشنا نظر دخی ، قلبه رهبر معرفت اولمقده بر متخیل فکردن بیك قات سرعتلیدر . ابتصار ادیبانه سنی قلبك مستور اولان یرلرینه ایصال ایتمکده اولدقجه بیوک بر مهارت گوستردیگی جهتله اوروپا ارباب تدقیقنه گوره دنیانك اک بیروك شاعر لرندن معدود اولان

وحکمی و وجدانی و فی عشقه ترتب ایدہ بیاہجک نہ قدر مسائل وار ایسہ، نظر حکمتک ہدفہ احاطہ سنہ جمع ایلہ مشاہدہ لرینہ چالشمق ابعاد نامتناہینک حاہی اولدینی مکوناتی دورین ایلہ گورمک داعیہ سی گہی بر خیال محال اولور . بناء علیہ عشقندن بحث اولندجہ ، انسانک کندی ادراکات و وجدانیاتی و بلکہ تجارب و مشہوداتی داخلدہ ادارہ افکار ایتسی ضرور یآندن اولور . دیمک کہ بزم سویلیہ بیلہ جگمز شیر عشقک انسانی اولان جہاتنہ ، و آندہ دخی - ماہیتندن قطع نظر - عوارض مترتبہ سندن اولان حالاتنہ عائددر ؛ یعنی آدمک قابندہ محبت نہ درلو ظهور ایدر، و ظہورندن صگرہ نہ درلو تأثیراتی گوریلور؟ تجارب محسوسہ و مشہودہ من اوزرینہ یالکز آندن بحث ایدہ بیلہ جگمز .

بحثہ ابتداردن اول شو معذرتک ایرادینہ دخی لزوم گوریرزکہ:
 خورشید منور ہر معکسدہ بررنک دیگر ، ہر منظرده بر رونق آخر گوستردیکی گہی، ہر قلبک صیقل انجلاسی اولان حسیات - علویہ دخی مساوت حالذہ اولمدینندن، اوبارقہ آسانی برچوق گوگللردہ بزم دگلہ، بلکہ دنیاہہ کیمسہ نک خیالندن چکماہش برطاقم اطوار ایلہ اثرینی گوسترہ بیلور . جہان انسانیتک کافہ . حقایقنی بیلیمک ہیچ بر فکرہ گورہ ممکن اولہ مدینی گہی، بو عالم شہود ایچندہ عوالم غیبک بر انموزج مصغری اولان شواوفاقق قلبک دخی گرک حکیمانہ و گرک ادیبانہ بر تاریخ طبیعی و یاتشریح

حیوانی یہ دخی میلی محاسن گبی بعض خواص احسان ایتش اولسی استبعاد اولنه ماز . شو قدر وارکه اومیلک صاحبی اولان حیوانات عنندنه معلوم بر حس نتایجندن اولدیغنی دخی بک قولای ادعا ایدمه میز؛ چونکه جماد آده بیله قوه جاذبه قانونلرینه اتباع و مقناطیسه انجذاب گبی سببی مجهول و تغیری ممتنع بر طاقم حالر گوریوروز . عجب بوانجذابلر ، بومیللر هپ ماهیت عشقک نتایجندنمیدر ؛ یوقسه جنس مخلوقاتک هر نوعنده ظهور ایدن آثار بشقه بر خاصیت نتیجه سیمیدر ؟ بر مسئله بودرجه لرده شمول اوزره پیش نظره آلتجه ، بزم ایچون یالنگز تصویری ممکن اوله بیلیر ؟ فقط قیاس ایله تصدیقی قابل اوله ماز .
حتی حکمتک معلم ثانی و شیخ الرئیس اولی عد اولنسان
ابن سینایی :

«لقد طفت فی تلك المعاهد کلها ؛

وسیرت طرفی بین هذا المعالم .

ولم ار الا واضعاً کف حائر

علی ذقن او فارغاً من نادم .»

گبی مایوسانه فریادلرله حقیقتک وسعت و عظمتنه قارشیی روبرمین عجز ایدن سبب ، ادراکات بشرک احاطه کلیاتده کی ضعفی نتایجندن اولمق اغلب احتمالدر .

افادات مشروحده دن آکلاشلدی که ؛ جذبه الهیه ، علاقه

روحانیه ، تمایلات حیوانیه و انجذابات مادیه و طبیعیه گبی دینی

اولدینی ایچون ینه حقیقت عشقی میدانه قوبقمقدن عجزمن
نابت اولور .

اوت ! بعض شاعرلرمن :

« خنده کله دگل گاشنده آه عندلیب

منتشردر کوشه کوشه داستان حسن و عشق! »

ویا خود :

« شمع خالی قلامش بر جان فرا پروانه دن؛

هر کیجه هر برده روشندر نشان حسن و عشق! »

کبی تخیلات ایله حسیات محبتی انسانیتدن بهیتمه قدر ایصال
ایتمشدردر . فقط ظن اولندیغنه گوره بودرلو افاده لر هند
حکما سندن [بیدبای] ك [کلیله و دمنه] وَ فرانسه ادبا سندن
[لافونتهن] ك « قورت و قوزی » حکایه سی کبی صفات بشریه پی
مجاز و استعاره طریقیله مخلوقات سارنده ارا نه دیمکدر . مع مافیله
بعض حکما حیواناتده عشقک وجودینی ادعا ایتمش . وَ تجارب -
حکمیله ، اشینک هلاکنده چفتلشمز ویا خود هلاک اولور ؛
قوشلرک وجودینی اثبات ایدرک ، ادعالرینی خیالات شاعرانه دن
عالم بحث و مناظره یه ادخال ایلدیلر . وَ فقط حیوانلرد - دخی
کندیلرینه مخصوص برنوع روح اولدینی حکمیات اسلامیه ده
مسلم ، وَ حتی بوخاصه ، روح حیوانی تعبیریه معروفدر . مشهور دآتمز
ایچنده ابداع مخلوقات اولان روح انسانی کبی بر قوه کیه پی بر
آووج طوبراغه احسان ایدن صانع حکیمک عنایاتندن روح -

بنده برنجی علاقیه اوغرا دیغم زمان سکز یاشمده ایدم . مقاله عاجزانه می اوقومغه تنزل ایدن ارباب مطالعه ایچنده صباوت ایله محبتی جمع ایتمش بک چوق ذوات بولنه جغه — گورشدیکم بر طاقم احبابک سرگذشتلرندن استدلالاً — یقین حاصل ایتدیگمدن ، حال آشنا اولانلرک وجدانه مراجعت ایدرم . بر صینک محبتده علاقه شهوت تصو رینه امکان وار میدر؟ یوق ایسه صیلرده حاصل اولان برحس خالصانه ، بالغ ورشید اولان ابنای بشرده نیچون ظهور ایتسون ؟

اما ، صینک ، بالغک قلبنده حاصل اولان بو محبت نه در؟ و یا نیچوندر ؟ دینلور ایسه ، بوکا جواب ویرمه دن عجز مزی ینه تکرار ایدرز . شوراسنی ده علاوه ایلرز که ؛ مادام که عشق روح ایدر ؛ و مادام که روح کبی مجر داتک تعریفی منطقالاً ممکن دکلدر ؛ آنک عوارضدن اولان خواصک ماهیتی تبیین ایتک دخی قابل اوله ماز . محبتی شهوته اساس طوتمق ایستیانلرک بطلان مدعالرینی اثبات ایچون هر محبتدن شهوت و هر شهوتدن محبت تولد ایتدیگنی ، و بالعکس — یوقاریده دخی سویلندیگی وجهنه — غیر رشید اولان صیاینده متعدد عشق آناری گورندیگنی ایراد ایتک کفایت ایدر .

عشق دیدیگمز حال ، نتیجه خیال ایسه ، خیال دیدیگمز حالت دخی مجر داتدن و بناء علیه تعریف قبول ایتیمان ماهیاتدن

ایچنده کی محبتہ - سبب مستقل اولدینی اتدا ایدہ بیلیرز ؛
بو باده تجربیاتدن برچوق دلائل دخی گوستره بیلیرز .

از جمله شرقده عشقک غایت شاعرانه بر تمثال حزینی
الان مجنون عامرینک لیلایه ابتلاسی مکتبده ابتداء ایتدیگی
یا لگز نظامیلرک ، جامیلرک ، فضولیلرک ، سید وهیلرک تخیلات
ادیته لرندن حاصل اولمش بر حکایت دگل ، برچوق مورخ لرک
اثناسنه چالش دینی و حتی صاحب تذکره (داؤد ضریر) کی
حکمانک دخی تحقیق و تصدیقه مظهر اولمش بر روایتدر .

فرانسهنک اک مشهور حکما سنندن (ژان ژاق روسو)
« قوتفسیون دوفوآ » نامیله معروف و بزم عادات و اصطلاحاتمه
گوره « محاسبه نفس » و یاخود « نامه اعمال » کلمه لریله بر درجه یه
قدر ترجمه سی قابل اثر بینظیرنده ده اصبی ایکن مبتلا اولدینی
مجتاری تعریف ایدر .

روسو ایسه ینه او کتابنده مجرد هر حالی حتی اوزره
بیان ایچون خرسزلفه وارنجیه قدر ارتکاب ایتدیگی و یاخود
ایتمک ایستدیگی کافه قبایحی میدانه قویمش ، و حتی کتابنک
مقدمه سنده ، دیوان محشره واروبده اعماله دائر بر خطاب
عزتته مظهر اولنجه جواباً او کتابی عرض ایتمک ایستیه چکنی
بیان ایلش ایکن ، عشقه متملق اولبه بر یالان سویلسنه عقل
قائل اولماز . بو حال مجنونک ، روسونک مخصوصا سنندیمدر ؟
اگر قولمه اعتماد بیوریلورسه ، حقانیت نامنه تامین ایدرم که ،

عجبا ز او واسطه لرله ماهیت عشقی میدانه چبقاره بیلیرمی بز؟
 نه مناسبت ! حالا وجدانم زك حقیقتی بیلیمکه مقتدر اوله مدق !
 حالا ایکی بیك سنه دن بری کال بوم بو قدر ابنای جنسم زك
 وجودلری تشریح نامه پارچه پارچه ایدیلوب طور برکن ، اعضای
 مرکه مزدن برطاقینك حیاته جهت لزومنی اوگر نه مدك ! بو قدر
 عجز ایله مغنویاتی کشفه مقتدر اوله بیله جگر ! اولسه اولسه ،
 او قدرت مغنویه نك آثارندن برقاچ لقردی سویلیه بیلیرز .
 وارسون بعض اطباء عشق ایچون حجاب و حجزه عارض برعلتدر
 دیسون . حجاب و حجز عشقك ترقیسنه علت اوله بیلیر ؛ فقط
 عشق اعضای بدنن برعلت آثارندن اولسه گرکدر .

بعض آدملر بیلیرم که ، اون بش سنه دن بری ، اون بش
 کون نیجه محبتدن قورتلدیلر ؛ فقط اون بش ساعت اولسون
 نتیجه ابتلا دینه جك براضطراب جسمانی به دوشمدیلر . بونلر
 ابنای بشر آره سنده طوبراغی مرمر ویا دمیر معدنندن آلمش
 برر موجود منفرد دکال ایدیلریا !

بعض کلیاتده « عشق ، ایبلگی شهوتدن بوکولور ، کندیسی
 خیال ایله طوقونور ؛ بررنگین قاشدر . » یولنده کنایه لی ،
 ابهاملی تعریفلر کوریلدور . خیالک محبت یاردم ایتدیگنی آز
 چوق محبت ویا اصحاب محبت کورمش اولانلرک هیچ بری انکار
 ایتمز . شهوته کلنجه : آنکده بعض علاقه لرده تأثیری امور -
 مسلمه دندر ؛ فقط شهوت ، محبت — هانی بزم کبی ارباب دنیا

محبت

از الله جمیل یحب الجمال

عجبا لسانم زده کاه عشق ، کاه محب ، کاه علاقه سوز لرزیده
 افاده اولتمق استیلان خاصیت عجیبه ندر ؟ بیلمدیگمز شیئی
 زه دن اوگر نه جگیز ؟ الهامات قدسیه و سائنحات فکریه دن
 دگلمی ؟ کتب شرعیه یه باقیورز ، مفخر موجودات ، علیه الصلوة
 افدمزی انبای عظام ایچنده محبوبیت صفتیله ممتاز گوریورز ؛
 بو قدر مکونات طبیعیته نک علت ایجادی عشق اولدیغنی
 آکلایورز ؛ ترجمان الغیب حقیقت اولان لسان تصوفدن :

« خدا عاشق ، رسول عاشق ، بتون گون و مکان عاشق ! »

کبی حوصله سوز ادراک اوله جق نیچه نعمات آتشناک ایشیدیورز .
 برسویداى مظاهر ایله نیچه بیك داغ الیمه مبتلا اولان بر قلب
 متأثر ایله بر کره یکنی بر حقیقت تحریرسنه عزم ایدرسه ، بر قاج
 بیك دفعه خطیئات سابقه سنی اونو تمغه ضرورت گورن بر ذهن
 متفکر ، اوله عرش اعلاى الوهیتیه قدر اتصال ایتمک ، بر حالک
 عمومیت اعتبارله حسن و تقدیر و تعریف و تصویرینه زه دن
 مقتدر اولسون ؟ ... بزم کبی کندى ادراکیله محجوب اولان
 عجزه نک حالى ، تحقیقات ماهیاتده یاتشریح وجدانه و یا نظریاتجه
 تحریرى برهانه چالشمقدر .

حقندن مستفید ایتک ایچون غلیان عمومی به انتظار ایدوب
طور مق بر حکومته لایق میدر ؟

معارفجه حریته متحمل اولمق تعیرندن آگلا شلمسون، که
جاهل بر خلقه حقوق سیاسی و شخصیه سی ویریلورسه اداره
مختل اولور . تایانمزده کی قره طاغک حالی بو دعوانک بطلاننه
دلیل کافیدر .

ملکمزده بولنان اختلاف اقوام ایسه حر بولندیغمز حالده
هیچ بر مضرت ویرمیه جگنی بوندن مقدم بالذفات بیان ایلمش
اولدیغمزدن شمدی تکرارینه حاجت کورمیز . و حال بوبله ایکن
نیچون بو زنجیر اسارت آلتنده طوتلقده اولدیغمزک استکشاف
اسبانی دخی افکار عمومییه حواله ایدرز .

مانده اولان مشهور شرقیك آهنگله غلیانه گلان بر قاج
بیك دلی قانلی ، یرتق قوندره لر ، قریق تفسكلرله حدود وطندن
طنسره اوغزار اوغرامز ، دنیا نك الثیوك وَالْمُتَمَتِّمِ اردولری
بر حمله ده تارمار ایدر لر مش !

نه اوزاغه گیدلم ! بر کرده زم تاریخلر مزه مراجعت
اولنورسه گوریلور که جلادتجه ائ پارلاق زمانمز سلیم اول
عصریدر . اق زمانده ایسه حریت ، حد معروفنی قات قات
تجاوز ایش ویکچیریلر عادنا پادشاهك چادرینه قورشون آته جق
درجه لرده سربسیانمشدی .

واقعا حربتک افراطی ، بر طاقم تعدیاتی موجب اولدقدن
بشقه برده شدتلی ظلمی انتاج ایده جکندن ، هیچ بروقت آرزو
اولنه جق شیلردن دکلدر . فقط حقوق شخصییه ایله محدود بر
صورت معتدله سی موجود اولدقجه ، هله بو عصرده بر جمعیت
قولایلقله انساں جمعیتی بیله صایله ماز . اما دینیه جک ایش که
خلقمز معارفجه ده احر اوله جق درجه لره کئامشدر . اوت ! بزده
تسایم ایدرز ، که چکدیکمز تعدیاتک پک چوغنی نقصان معرفتدن
کلیور . اگر خلقک تربیه سی تام اولیدی ، بیك یرده امشالی
گوریلدیگی گبی ، حریتی در حال استحصال ایدردی . ظلم ایله
جهالت ، اعضای آلیه سندن متصل طوغمش توأم بر جسمه بگزر ؛
برینک اعدامی حالده دیگرینه حیات نامیسردر . لکن اهالی بی

صکرمہ دن کنڈیلری ضبط ایتدکری یرلر اہالی قدیہ سینک
ملیتہ گیردیلر ؛ محو اولدیلر .

ملوک اسلامیہ نہ درجہ معموریت و معرفت ظهور ایتمشہ
ہپ امویہ اندلس و اوائل عباسیہ و فی احمر زمانلری کبی حریت
شریعہ نك مرعی اولدیغی وقتلر ددر . ملاحده لر ، قرامطه لر ،
کبی امام معصوم اعتقادنده اولان و یا صرف قبلیج قوتیہ حکم
ایدن دولترک قان دوکمک و مملکت تخریب ایتمکدن بشقہ بر
اثرلری گورلما مشدر .

قرون وسطا دہ اوروپا اہالیسندن انسانیت و مدنیہ خدمت
ایدن و دنیاہ یادکار معموریت براقان و ارایسہ و ندیک و جنویز
جمہورلری کبی ادارہ احرارانه لر در . او قوجہ مستقل ایمپراطور
و قرال حکومتلرینک پک چوق ضررلری و فقط پک آزفاندہ لری
مشہود اولہ بیلما مشدر .

حتی بو کون اوروپانک بولندیغی ترقیات عظیمایی فرانسه نك
بیوک اختلااندہ برطاقم وطن پرورلرک حمایہ سلاحیہ اطرافہ
منتشر اولمش اولان احکام حریت وجودہ گتیرمشدر .

حقیقت : او نہ غریب حال ایمش ، کہ بر بندی :

« ای اہل وطن گل گیدہ لم شان گونیدر بو .

ظلم آچدی بنہ قارشومزہ قانلی علملر .

اولادمزی ، اہلمزی قیردہ کی اردو ،

آغوش و فامزده طونوب بوغمغہ کوگرر .

صف باغلاپک آرتق صاریلک سزده سلاحہ

ریان ایدہ لم ارمزی خون مباحہ »

درلو بر امتیاز طبیعی به مالک دکلر ابدی. و تاریخ بیلانر ایچون
تعریفدن مستغنیدر. که آنلرک اکتساب ایلدیکی کالاته، اساس
اداره لرنده موجود اولان قواعد حریتدن بشقه سائق یوق ایدی.

یوناندن صکره عظمت و علویت میدانلری روما دولتنه
قالدی. آتی ایسه اوزمانه قدر اصحاب مدینته هیچ معلوم اولمیان
بر شبه جزیره ننگ بر کوشه سنه طوبالانمش بر قاج بینک و حنی
تأسیس ایلدی. ایشته اوله حقیر بر جمعیتله باشلایان بر حکومت،
حریت سایه سنده مرکزینی پای تحت عالم اتمش و عصر لرجه
قطعات نلته ننگ بر چوق یرلرینه جهانگیرانه حکم ایلشدر.

رومادن صکره جهان مدینتک شرق حکومتنه بر دیکر شبه
جزیره دن چیقارق آز زمان ایچنده نور سحر کی شرق و غربه
یابیلان مجاهدین اسلام نائل اولدیلر. بو تفوقه سبب ایسه
حریت انسانیه بی عدالت الیه تامین اتمش اولان شریعتک
فیض تأثیراتی ایدی.

شایان اعتبار دکلیدر. که شریعت نامنه اعلائی کلمه به قیام
ایدن اصحاب مغازی کیمسه به جبراً تحمیل اسلام ایتماش؛
و هر کسی اطوار و افکارنده حر بر اقمش ایکن بر ایکی عصر
ایچنده فتح ایتدکلری بونجه مالک وسیعه ننگ همان جمله اهالیسی
آنلرک مذهب و مشربنی قبول ایتدیلر؛ حال بوکه ناتارلر سوراق
باشلرینه صنم لر دیکه رک قلیچله خلقه تکلیف عبودیت ایتمشکن.

حریت

بر قومك بالکمز حقى دكل ، عادتا مدار انسانیت و بادی سعادتیدر. دنیا ده ابنای بشرک نه قدر مآثر بدیعہ سی گوریلشسه ایوجہ آرانیلدینی حالده جمله سینک اساسی حریتہ طیانور. مثلا ککالات انسانیه نك اکیوک سائقلرندن اولان علو نفس حریتسز طور مق قابل اوله ماز. چونکه حقنه امین و شرفنه مغرور اولمیانلر ایچون اختیار ذات مقرر در. بیگده بر نفس کریم آنجق بولنه بیلور، که مظلوم اولسونده ینه مملقدن اجناب ایلسون. هر جمعیتک اکی بیوک محافظی اولان حب وطن دخی حریتله قائمدر. اداره مستقله تحتده بونان یرلرده دشمنه عسکر قارشى طور یر. حر مملکتلرده ایسه اهالی عسکر دن زیاده چالیشور. حاکمیتنه مظهر اولان بر خلقک وطن، خانہ سی و بلکه عادتا سیرانی حکمنده در.

بر کره الده موجود اولان سیاست تاریخلرنده مہدمد نیت صاییلان یونان قدیمک احوالنه باقلسون، که او قدر کوچک بر قطعہ نك اهالیسی ، آسیانک یاریسنه مالک اولان قوجه ایران دولتنه نصل مقاومت ایتمش و بونجه قواعد حکمت حکومتی خفا خانہ طبیعتدن نه درلو ضرب دست اقدامات ایله اغتنام ایلشیلر در. هیچ بر عاقل ایچون ذره قدر شبہه کوتورمز که اسکی یونانلیلر کره زمین اوزرنده متمکن اولان اقوامدن بشقه

شواهدی اساسی بر برابری توفیق ایده جگ صورتده تصحیح، یعنی
 زواندی تفسیح، مهمانی توضیح و مثلاً حاکمیت خلقه عاند
 اولمق مناسبته هرکسک حکومته نظارتی و آندن طولانی
 معاملات دولتک تقریراً و تحریراً محاکمه سنده ایجابی قدر حری
 گبی، لازم اولان قاعده لر تصریح اوله رق بر (شرائط اساسیه) (۱)
 خطی اعلان اولسون. تا که دولت عثمانیه نك اداره سی گرچکن
 حریت و عدالت اوزره مؤسس اولدیغنه امنیت حاصل اولسون.
 ایشبه بونک نتیجه ضروری سی اصول مشورتدرکه صدد بمخمز
 دخی آنده در.

(۱) قونستیتوسیونی کمال، (شرطنامه اساسی) ایله ترجمه ایلشدرکه
 [قانون اساسی] تمیزدن دها معنی داردر.

چونکه نه بر فردك نفسنه ظلم ایتمکه، نه ده عمومك، حقوق افرادی
اخلال ایتسکه حق و اردر .

برده مادام که بر قرنك احوالی ، آتی تعقیب ایدن قرونه
تأثیر ایده کملک قانون طبیعت اقتضاسنددر ؛ هیچ بر جمعیتك
اخلاقی متضرر ایده جک حرکاتی اختیار ایتسکه صلاحیتی اوله ماز .
حکومتی اودا اثره عادلده طوتمق ایچون ایکی اساسلی چاره
واردر که برنجیسی اداره نك نظامات اساسیه سنی ضمانتدن قور .
تاره رق عالمه اعلان ایتمکدر . حکومتدن صادر اوله بیله جک
تاویلار ، اختلافلر ، انکارلر بوضورتله مندفع اولور .

ایکنجیسی اصول مشورتدر که اوده قدرت تشریحی ارباب
حکومتك ائدن اَلقدر .

دولت بر شخص معنویدر ؛ قانون یا تمق آنک اراده سی اجرا
ایتمک افعالی حکمنده در . بونلرک ایکیسی بر الده اولدقجه
حرکات حکومت بر وقت اختیار مطلقدن قور تمتاز . ایشته
شورای امتك لزومی بوندن ترتب ایدر .

مادام که حقوق بشر عقل و نقل ایله معیندر ؛ و مدنیتمزک
بوگونکی حال و موقعی میدانده در . اقتضا ایدر که خط و فرمانلر (*)

(*) تنظیمات خطیله امتیاز فرمانی . للجامع

بومدعایه دلیل شرعی شو مسئله در که :

[بر بلده اهالیسی اجتماع ایله بینلرنده ظهور ایده جک دعاوی بی فصل ایچون کندیلرینه قاضی نصب ایتسه لر قضاسی صحیح اوله ماز . حکم ینه طرف سلطنتدن منصوب اولان قاضی به عائد اولور . چونکه قضا حکومتک حقیدر .]

عمومک اوحقه مرتب اولان وظائفی بالذات اجرا ایتسنه امکان مساعد اولدیغندندر، که تعیین امام و تشکیل حکومت ضروریاتدن اولور . بو ایسه جمعیتک ذکر اولسان وظائفی اجراییه بعضی افرادی توکیل ایتسندن بشقه بر شی دکدر . بو حالدده پادشاهلر امت طرفندن بیعت نامیه و وکلانک پادشاهلر طرفندن مأموریت صورتیله استحصال ایتدکاری وکالتدن بشقه اجرای حکومت ایتلرینه حق ویره جک مختلری یوقدر .

« سید القوم خادمهم »

حدیثده کی نکتته دخی بومضایی ایما ایدر .

هر امت امر توکیلی اخلاق و احتیاجاتنک ایجابنه گوره وسعتلی طوته بیلور ؛ آنجق قواعد حکمیهدندر که : « حکومت ، هر نه زمانده ، هر نه مکانده ، هر نه صورتده اولورسه اولسون افرادک حریتی اک آز تقیید ایده جک یولده اولق کر کدر . » هیچ بر امت ، مثلا بر فردینی تأبیداً حاکم مطلق نصب ایتک ، یاخود بر شخصک اله قدرت تشریح ویرمک کبی شیرله اق قاعده بی اخلال ایتکی ایسته مز ؛ ایسته ده بحق مقتدر اوله ماز .

حاصل اولور . مساوات حقوقی ایسه ، عقل و نقله مطابقت
کامله ابله . مطابق اولان اصول مشورت تأمین ایدر .

وشاورهم فی الامر

انسان که قدرتن حریتله مفظوردر ؛ بالطبع اواعطای
التهیدن استفادیه مجبوردر . حریت عامه جمعیت ایچنده محافظه
اولنور . چونکه فردی فردک تعرضندن امین ایدمک بر قوه
غالبه بی جمعیت حاصل ایدمیلور .

بوندن آکلاشدینی اوزره دنیاده جمعیتک خدمتی محافظه
حریت ایچون ، (که بشرک بقاسی آکا محناجدر .) مطلق -
الوجوب اولان اویله بر قوه غالبه تک ایجادندن عبارتدر . ایشه
اقامه حق ورد باطله موکل اولان حاکمیتک عنصر ترکیبی اوق
قوتدر ، که افرادده اولان قوتلرک اجتماعندن حصوله کلور ؛
بناء علیه فردک کندی اقتدارینه تصرف طبیعیتی گبی ؛ قوای
مجمعه دخی بالطبع افرادک مجموعنه عائد اولدیفیچون هر امتده
حق حاکمیت عمومگدر .

بوندن آ کلاشیلپورکه اداره مزی دست استبداده آلان
 ذاتلر جمعیتلرک شان واقبالنه چالشمقده نه قدر دون همت ایملرله.
 بونکله برابر حقوق مزی پامال ایدرلر، مال مزی یغما ایلرلر؛
 مشهد اسلاف اولان طویراقلر مزی حفظ اقبال ایچون راست
 کلانلره باغشلارلرله اسارت زنجیرینی بروقت گردنمزدن آیرماق
 ایسترلر بز بونلری دائمًا چکر گیدرمی یز؟ البته چکمبز.

واقعا بروقت اداره نك هر ظلمنه تحمل اولندی. لکن
 خلقك اعصاب عصیته اوضعی کتورن برعلت ایدی، که بیکلرجه
 یکیکچری اجسامنك استانبول خلیچده چوریشند حاصل
 اولمشدی. برزماندن بری حریت هواری مالکک هر طرفنه
 یاییلدی؛ خلقك مزاحنی تصحیح یلدی. بر طرفدن دخی
 دولتک بولندیفی حال اضمحلال ستر و تاویل قابل اوله میه جوق
 صورتده میدان چیتدی. هرکس وطن پروکک وظیفه سنی
 یش نظره آلدی. جمعیتلر تشکل ایتدی. غزتهلر سویلندی.
 نهایت یکی عثمانیلر فرقه سی میدان کلدی. دائرة مقصد حد
 حقیقته واصل اوله جوق قدر توسع ایتدی.

بکی عثمانیلرکه اسکی عثمانلی شاننک تجددینه چالیشانلردر.
 ظلمك نه قدر خصمی ایسهلر فتنه نك ده او قدر دشمنی درلر.
 سلطان سلیمان زمانینک فیض واقبالی ایسترلر؛ اما بونی عصرک
 اقتضا ایتدیردیکی انتظام مدنیت ایچنمده آرارلر. بوکا چاره
 عدالتدر. عدالت امت عثمانیه افرادینک مساوات حقوقله

اولئورکن قاتلنک درایت و کفایتیه باقهرق، مسند اقبالده بقاسنی
 اخطار ایلردی. او یله علما پیدا اولدی، که وطن اغورینه کیمی
 طریق ظلمک مهلهکه لرینی تبیین، کیمی مرکز حیتده ثباتک
 لزومنی تعیین ایچون جانی کوزینه آلهرق پادشاهنک عنان
 عزیزیمته صاریلوردی.

افرادایسه کرک خارجده کی وطن خصمانه، کرک داخلده کی
 حریت دشمنلرینه مقاومت ایچون جان ویرمکن اصلاچکنمدیلر.
 اوقدر غیورانه طاوراندیلر، اودرجه علو همت گوستردیلر، که
 عثمانلی تبیرینی شجاعت و مروت مغالرینک مجموعنی افاده ایدر
 بر عنوان مفخرت مقامنه گچوردیلر. بزده اوقداییلرک
 اخلاقی بز. بز طمرلر مزده کی قان دخی وطنک اک کوچوک
 بر فائده سیچون برلره دوکولمک شاندن اولان عثمانلی قانیدر.
 وطنمز اوقمملکت دکلدرکه تخت کاهلرنده عمرلر، سلیمانلر
 اعلاهی حکومت ایتمشدر.

ترکلر اوقملت دکلدرکه مدرسه لرنده فارابیلر، ابن سینالر،
 غزالبیلر، زحشریلر توسیع معرفت ایلمشدر.

بو یله پای تخت جهان اعتبارینی بولمش بر مملکت شمدی
 بر ایکی حیدود جمعیتنک صولتندن لرزان اولیور. و او یله معلم-
 عالم مقامنی قزائمش بر امت، محصولات معارفک اک ساده لرینه
 باقهرق معجزه لر کورمش کی حیران اولیور.

حب الوطن من الایمان

هر کسک وطنی، که منسوب اولدینی جمعیثک مسکنیدر،
 دنیاده هرشیدن زیاده محبتنه مظهر اولسونمی ؟
 وطن، اقامم کریمدر، که خاندان عاطفته کلانلر آج،
 عربان، عاجز، ناتوان کلور. سایه‌سنده بس‌لتور؛ سایه‌سنده
 کینور. حیاتندن، حریتندن سایه‌سنده مستفید اولور. شکرانک
 اقدم وظائف اولدینی بیلانلره گوره لایقمیدر، که وطنی بدنندن
 عزیز طوتسون .

یا عثمانلیلر بو وظیفه مقدسه‌نی نصل هر کسدن زیاده ایفایه
 چالشمسون، که وطن دینلان نعمت الهیه آنلره قلیچلرینک
 اتمکیدر. بو اغورده شهید اولان اجداد مزک کیمکری طوبراقدن
 چیقارلسه ملک هر صحرا سنده نیچه اهراملر و باسکه حریتیزی
 دشمن تعرضدن محافظه ایده بیله‌جک قدر استحکاملریاییه بیلور.
 برکرت تاریخلره نظر عبرتله باقلسون، نه بیوک دولت ایدک،
 نه عظمتلی امت ایدک !

ایچمزده او یله پادشاهلر ظهور ایتدی، که وطن ایچون کیمی
 غزا میدانلرنده، کیمی بلا زندانلرنده تسلیم روح ایدردی،
 او یله وزراء یتشدی، که وطن یولنده کیمی طقسان یاشنه وارمش
 ایکن خسته‌لکی حالده قرق ساعت آت اوستنده طولاشمق
 کبی تحمل اولنماز مشقتلری اختیار، کیمی مظلوماً اعدام

ضبطندن خیرلی گورمش. بر طرفدن نتیجه سی مشکوک بر حربه
گیروبده شهرت عدالتی فائب ایتک مخاطره سنی، بر طرفدن
تبریز ملکیله افندمرکی خزیننه اقبالی تریین ایده جک بر قیمتلی
جوهره نائل اولمق امکاتی مقایسه ایدنجه، فکر مزه بزدن زیاده
مروج اولمق لازم کلیر. فقط بزه لازم اولان ینه احتیاطدر.
دایکیز دنیاده چوق الله قولی گوردم؛ هیچ الله آدمی گوردم.

مهر جهان

آه! باق بو آدم نهر سویلیور! گونش بیله چرکابه منعطف
اولنجه لطافتی فائب ایتدیگی گبی، بونک مردار گوکلنده
انوار معالیدن مخلوق اولان جلال، نه قدر چرکین عکس اتمش!
سنک فکرک، احتیاطک لازم دکل! شمدی قلعه نک آناختاری
آل، گوتور! سفارتگی بنم استدیگم یولده طوته جقسک!
لسانگی بر جاریه ایله بر جهانگیر پادشاه آره سنده یاقیشان
عبودیت شیوه سندن آرمیه جقسک! جلالی تضیق ایتک
ایستیان نظرمده جنگیزدن آلچق اولور.

عزالدین

[عزالدین چیقار]

فرمان سزک! ...

مهر جهان

نه یابه یم، گوگلمه بر لسان ویروبده جلاله گوندرمک ممکن
دکلمهک حسیاتی ایتدیگم گبی میدانه قوبه بیله یم!

مهر جهان

سویله، سویله! نه سویله جگگی بیلیورم؛ بیلیورم ده بیلما-
 مك، دوشنامك ایستیورم؛ کندیمی آلدادیورم؛ فقط حیاتم اق
 غفلته منحصر. روحم اوغفلته غدا بولیور. سوزلریمی عجاییمی
 بولیورسك؟ بیلمز میدك، که حیات بیله یالکیز غفلت سایه سنده
 چکیلیز. دنیاده انسانك سعادتق غفلتدن عبارتدر؛ غفلتی
 اورتدن قالدر، عمرك هر دقیقه سی آرقه سنده بر اشکنجه آلتی
 سورکلهرک گذار اتمکه باشلار.

مقصد مزنی فکر سیاسی حکمنده گوسترمک می دیورسك؟
 جلالك گوکلنی ضرورتله، مجبوریتله می بکا میل ایتدیره جکسك؟
 اوقلبی کیم اجباره مقدر اوله بیلیز؟ بونجه سنه لردر دنیا اوزرینه
 بیغلیورده صلابته خلل کلمیور؛ بونجه سنه لردر قضانك
 پنجه سنده یوغریلیورده ینه از بیلیور!

امیدم یالکیز آنک مرحتمه در. برده شاید بوقدر خالص، بوقدر
 شدید محبتك بر معنوی تأثیری، بر روحانی جاذبه سی اولابیلیز.

عزالدین

سلطان جلال الدین فی الحقیقه رمبرم احتیاج گورونمکجه
 اسلام آره سنه قلیچ دوشورمامگی بک زیاده الزام ایدبور.
 اسلام غیرتی، ملت محبتی نمایشلرینی، مقصدی چون ائ بیوک
 بر سلاح ظفر عد ایتمش. اوسلاحی تبریز دیوار لرینه چاروبوده
 قیرمق ایسته مز. مهارتله گوکل تسخیرینی، قوتله مملکت

عزالدین

افدمز جهانی بتون بتون جلال‌الدینک انه مسلم قیاس
بیوریورسکنز! حال بوکه اوغرادینی بونجه انه زاملر حاصل
ایتدیگی غلبه لردن زیاده در .

مهر جهان

آنک اڭ مصیبتلی بر انه زامنده اسکندرک جهانگیر لگندن
زیاده شان اولدیغنی دوشونمیورسک! گورمیورمیسک، که
اوغرادینی یرلر محو اولمش؛ بتمش ایکن، بر کرّه دها وجود
عالمه گلیور! قوجه ملت اسلامیه نڭ تحمل ایده مدیگی حمیتی
یالکنز آنک گوگلی استیعاب ایتمش؛ تک باشنه فلکه قارشى
طور یورده بر قوجه کره بی طالعک پنجه سندن قورتارمقله
اوغراشیور. آه! فلاکت زمانلری قهری آلتنده از یلوبده
ایلرجه بر خنده التفاتی بکلمکده انسان عمر ابدیدن بیوک
لذتلر بولاجق. اڭ کوچک بر تکدیرینی جهانک اڭ بیوک
آماندن عالی بولاجق قدر مفتونی اولدیغنی بیلمم، که ایستدیگم
کبی آڭ کلامغه مقتدر اوله جقمیسک؟

عزالدین

مأموریتمی غریب بر یوله سوق ایدیورسکنز! بز کندیتمزی
براز آغز طوتمزسهق، مطالبمزی سیاسی بر مقصد حکمنده
کوسترمزسهک موفقیتمزدن نصل امین اوله بیلیرز؟ سز آنی
گوردیگنز؛ سودیگنز؛ یا اوسزی...

محسوس قرانلق طوئتمشده یش نظرده او قدر عاشقانه، او قدر
 ضریب برلوحه تماشا پیدا او اشیدی، که گور میانلره تعریف ایتمک
 دکل، گورنلر ایچون عینله حافظه یه نقش ایتمک بیله قابل دکلدر.
 بیلیم بیایر میدیک! دنیاده بهض لطافتلر واردر، که قدر تک
 کمانی جامع اولدینی ایچون عالم خیالده بیله نظیرینی گورمک
 ممکن اولاماز: اقسیمایی گوردم؛ او یله بر زمانده گوردم، که
 روحده نه قدر قوت، نه قدر قابلیت وارایسه هپسی نقطه نظر مه
 طویلانمشدی. گونشدن بر آرزو قراروش؛ بر حالده، که گونش
 حسته حسد ایتمشده. رونقی آزالمنغه چالشمش؛ یاخود، که
 آفتابک ضیاسی بیله نور جلاله تقرب ایدنجه قرانلق گورینمکه
 باشلاش صایرسک!

اوده بزم قدر بر انسان، فقط بزم قدر انسان گورینور ایکن،
 بتون دنیادن بیوک، بتون دنیایی همتمک تضییقی آلتده ازمکه
 مقتدر بروجود اولدینی هر حالده، هر روشنده تجسم ایدوب
 طور یوردی.

آه! عجب دنیا گبی، نخیده ائه آلق ایستیه جگمی؟ دنیا گبی،
 نخیده اغیار نظرندن قصقانه جقمی؟ دنیا گبی؟ هر حالی. هر
 طوریمی امرینه، آرزوسنه توفیق ایتمک ایستیه جگمی؟ او بیوکا کده
 بریادشاهه البته بر عالم کفایت ایتمز. نخیده ذوقنی، حکمنی انفاذ
 ایچون یرادلش بر بشقه عالم گبی، طوته جقمی؟ او بیوکا کده
 بر پادشاهک گوکلنده دنیا یله رقابت ایتمک بگا نصیب اولاجقمی؟

کالر ایچندم قالمش بر چن ، ایتدیگی آتشی آهراک هر ذره -
سندن خورشیده غرق اولمش برفک پیدا اولیور .

عزالدین

جان محبتی ازدن بری حوریلکننده بولنمش قدر گوزل
تعریف بیوریور سگز .

مهر جهان

خیر ! تعریف ایتدیکم جان محبت دکل ، اوق بر بشقه
عالم ؛ اوق بر غریب تماشا ؛ فقط حیف ، که تناهی شانندن اولیان
ابعاد تخیلدن بشقه بر برده وجودی یوق . بن محبتی اوق شکله
گورمدم ؛ اوق طرزده حس ایتدم ؛ سودیکم شباب طراوتی کبی ، جمال
رونقی کبی ، تزیناتدن تجرید اولنمش برخیل وجود دکل ، عادنا
انسان ! بن جلالی انسان کبی ، سویورم ؛ انسان کبی هر درلو
کمالانیله ، فقایقصیله برابر سویورم . بوندن اوج کیجه اول شو
پنجره دن خوارزمیلرک خندق کنارینه هجوملرینی سیرایدیوردم ؛
قارشمزده کی آجاجک آلتنده قلیجنه طیانمش بری طور یوردی ؛
بر صورتده ، بر مهابتده طور یوردی ، که گویا قلیجنگ اوجنی شو
قوجه دنیانک گوکنه باصممشده لسان حال ایله — فرمانمه رام
اول ، آیغمک آلتنده سک ! — دیوردی .

اردوده یانان مشعله لرک قزللی یاری اندامنی تنویر ایتمش ؛
بر طرفنی طاتلی بر رنک آل ایله مخلوط بر خفیف نور متموج
احاطه ایلش ؛ بر طرفنی اوق ضیانک قویو بر انعطافیه متموج بر

کیدیشندن مهتابك انعطافيله سرو سیمنار ایچنده قالمش
 بر نهرک گذراخی سیر ایدر کبی ، لذت بولیور . کلیشندن
 هر روحك متحسر اولدینی جاودانی سعادت ، قالوبلادن بری
 کندینی آرایه آرایه اوگنه چیقمش کبی ، سرورندن غشی
 اولیور ! حانی دوشندکجه : - فلک غالباً دنیا ظن ایتمش ده بی
 جتنه کوندرمش ، همده کاشم اوابدی زهتکهاک بهارا یمنه
 تصادف ایتمش - دیهجکی کلیور ! صکره آره به ، یا امید
 اولدیر مکده انسانیتهک طالعی اوتاندیره جق بر رقابت ، یا مایوست
 جانلاندر مقده موت ایله باریشه جق بر فرقت ، یاروح ازمکده
 اللهاک حشمنی آندیره جق بر انفعال پیدا اولیور ؛ اوییک رنگه
 یویامش نورلر ، ییلان نقشنده اوبنایان تموز خرارتندن ، اوییک
 شکله کیرمش لطافتلر . روز کار اوگنه دوشمش آتش طوفانی
 اویماقلرندن قورقنچ کورینیور ؛ انسان هوانک هر ذره سنی بر
 طمله زهر ایله ممزوج بولیور ؛ طوبراغک هر قبضه سنی بر انسان
 لاشه سینک خلاصه سندن عبارت کوریور ؛ بر قاچ کون اول
 بهارلره غرق اولمش بر جنت قیاس ایتدیگی محتخانه بی ، فانی
 اولدینی ایچون عذاب ابدی سینک مجموعی بر کونلک زمان
 قاصرینه صیقشمش بر دوزخ قیاس ایدیور ؛ یابوشدتلی انفعالات
 ایله ازیلوب ، محو اولیور ؛ یا عشقک هر بلا سنده بر لذت بولمغه
 چالیشیور . نظر نده دو کدیگی قانلی یاشلرک هر قطره سندن

مهرجهان

مولانا ، مولانا ! سو یلدیگک سوزلری دقتله دگله دم .
 فکر نده ضیای شفقدن یایلمه گلمر ، نور سحر دن دو کوله یاسمنلر
 آچیلیور . فقط افاده لر بگی فکر آ کلابور ؛ گوگل طویمبور !
 قلمه برلسان و یروبده سفارته آنی گوندرمک ممکن دگل ، که
 حسیاتی ایستدیگم کبی ، میدانه قویق قابل اولسون .
 بی دگله ! درت سنه اوته کینک نکاحنده ایدم ؛ کنجک
 نوبهارینک اثر و نقلی ، اثار لاف زمانلرینی سزک شوحر مسرای
 دولت دیدیگنر اسارت زندانلر نده کچیردم . بهار ایامی زندانه
 آتلمش ؛ جلاد ائده قالمش یچاره لرک بلبل صداسندن بشقه
 نه اکنجه سی اولور ؛ بنده او ، وحدت ایچنده برا کنگجهم وار
 ایسه خلق آره سنده شاعر دینلان ظرافت بلبلرینک نغمه لری
 ایدی . محبتک پک چوق خیالی تصویر لرینی کوردم ؛ جمله سنده
 گوگل صباوتله شباب آره سنه دوشدیگی صروده نازلی اویقوسندن
 کوزلرینه طولان نور آفتاب ایله اویانمش بر نازنین کبی . ائک
 موصومانه اکنجه لر ، ائک قوتلی امیدلر ایچنده برطاطلی غفلت .
 برجان پرور راحته مألوف ایکن ، بصیرتی بارقه حسن ایله آچیلیور ؛
 اطرافه باقیور ؛ کندینی بیگ رنگه بویانمش نورلر ، بیگ شکله
 کیرمش لطافتلرله مزین بر جنت ایچنده کوربور ؛ تنفس
 ایستدیگی هوایی حیات رایحه سیله مملو ، آفاق آتدینی
 طوبراقلری روح جوهریله آلوده ظن ایدیور ! عمرینک

یاری و سعتندن بیوک اولان استقباله قدرت الهیه دن بشقه کیم
 جکم ایدیه بیلیر؛ داعیگنر بورابه کلک ایچون پادشاهمدن رخصت
 ایستدیگم زمان بو یولده بر تکلیفه منتظر دکلام ، او جهته
 اراده سنی صورمدم . فقط بر پادشاهک اله بر مملکت تسلیم
 اولنه جفی صروده وجودینه برده روح نانی اضافه اولنمق
 استیلورسه ، آله جق جوابی کشف ایتمک کوچ برشی دکلامر .
 او جهته رسمی دکلسه ده ، رسمی سوزلردن بیك قات قوتلی
 اوله رق ، عرض ایدرم ، که ملکه حضرتلری شمیدین مطلوبی
 حاصل اولش بیلسونلر .

مهرجان

سز شمدی گیدیگنر ! ملانک خواه سنده بکلیگنر ! آقشام
 اولجه کندی ده گلیر ؛ اردویه کیدرسگنر ؛ سفارتگنری اکل
 ایدرسگنر . امین اولگنر که خدمتگنر قیمت بیلیمانلره مصروف
 اولماز ! سلچوقیلرک مذهب مکارمنده کوردکلری ایلمگی
 اونوتنمق ، اوغرادقلری فسالنی خاطره کتیرمک کبی حرام
 عد اولتور .

نورالدین

ملکه حضرتلرینک شو خدمتی داعیلرینه ودیعه بیورمقدن
 بیوک حقمده بر عنایتلری اوله ماز . سایه لرنده ایکی اسلام
 دولتک اتحادینه خدمت ایدیورم ؛ جناب حق عمرگنری برقرار
 ایلسین !

(نورالدین چبقار)

بر کره پادشاهک ، نوبهار ایامنده یگی طوغمش گونش کبی ،
 خواب عفلتنن او یاغفه باشلایان ، گوزلری نوره غرق ایدن
 شععه اقبالی ایله ، ملکهک حزان کیجه لرنده بدر اولغه یوز
 طوتان قر کبی ، اویقوسنه حسرت اولمش وجودلره چارشینی
 سحر بلوطندن بیاض ، اورتوسنی یاسمن یاراغندن لطیف
 گوسترن انوار التفاتی بر مرکزده برلشسون ، اوزمان حسرت
 کیجه سی بیلدیگمز وقتلرک ، سعادت کونی بیلدیگمز هنگاملره
 نسبتی ، سیاه صاچلرینه بورینمشده اویقویه یاتمش براسمر گوزلک
 صره صاچلرینی بویننه ، گوکسنه طاغیده رق ، یگی اویقودن
 قالمش شفق چهره لی بر قزه نسبتی کبی قالیر . هله بر کره
 جلال ایله جمال بر نقطه دن تجلی یه باشلا سین ! اوزمان جنت
 باغچلرینه بگرتدیگمز برلره جهنم دره لرینه مساوی طویدیغمز
 کشورلرک آره سنده کی مابیت ، گلله غرق اولمش بر نوبهار
 ایله نور دریاسی ایچنده قالمش بر شهر آیین آره سنده اولان
 فرقی آندی رر .

نورالدين

پارلاق تصویرلر ! فقط اوبله شاعرانه خیاللری جدی
 شیلره قاریشدی ررسه ق رؤیاده کچیردیگمز ذوقلری ده حیاتک
 لذتلرندن صایمش اولورز . نظرمنزی ایلریده کی امینده
 وقف ایدوبده حالی گوز اوگندن قاچرمیسه ! بزه دوشن
 یابه جغمزی دوشمکدر ، جهانک یاری عمرندن اوزون ، امکانک

حاضرزه؛ لکن بدلنده جهانک الثیبوک پادشاهی، زمانک الثیبوک
انسانی اولان ذانک گوگلی قدر قیمتدار بر مهر مؤجل استرز.

نورالدین

براز ایضاح بیورگنز، که مرامگزی آکلامق قابل
اولسون؛ بوگون بالفعل قلعهنک حکومتی سلطان افدمزک
اولدیغنی بیلانردنز؛ او حقیقتی ادراک ایچون سیده ویا صیدحه
مثاللدن عبرت آلمغه احتیاجمز یوقدر؛ فقط سز قلعهنک
جهاز محبت اولدیغندن بحث ایدیورسگز، بنده گزایسه ذهنده
اوجهازک عروسنی بوله میورم.

عزالدین

نه وقتدن بری عارفله اشارت کفایت ایتماگه باشلادی؟
جهازک صاحبسندن بشقه عروسیمی اولور؟

نورالدین

دیمک که ملکه حضرتلرینک انا بکدن ایرللدقلرینه دار
ایشیدیلان سوز صحیحدر.

نورجهان

اتا بک درت آی اول آنجق قلعهسنه چکیلوبده پای تختک
حافظهسنی بگا براقدینی زمان نکاحک کندینه ویردیگی
اقتدری ده بنم اختیاره براقشدی.

عزالدین

صانیرم، که ایشک محتاج ایضاح بریری قالمدی، هله

جلال الدین خوارزمشاه (*)

اوچنجی مجلس

برنجی مجلس

[تبریزده برکوشک - کچه]

ورجهان . — عزالدین قزوینی . — نورالدین مفشی

عزالدین

ایجه معلومکنز اولسون، که بوگون تبریزک حاکمسی ملکه

حضر تلمری در .

قادینلرک دولت ایشنده حکمی اولمازدیانلر، شیرازده سیدمه-
تک، اندلسده صبیحه تک سلطنتلرندن خبردار اولمیانلردر. اوت!
بوقلعه ایله تاتارک هجومنه قارشى طورمق برمردک، برقهرمانک
الندن کلمز؛ پادشاه اسلامک اتحادی اوزرینه بر دولت قورمق
ایستیور! بو قلعه تک ایده بیله جکی خدمت، اودولتک برتمل
طاشی اولمقدن عبارت اولدیغنی بیلیرز. شو قدر وار که تبریز
بوگون؛ قلب دیدکلری مهد معالی به دوشمش؛ فکر دیدکلری
دولتسرای املده بیومش؛ برنازنین محبتک جهازیدر. بز تسلیمنه
[*] بو عنوانه یازوبده نشر اتمدیکی تیاترونک اوچنجی فصلندن

بر ایکی مجلسدر .

زمانمز طور یله جق زمان دگل. بتون جهان انسانیت کمال
شوق و شتاب ایله طریق ترقیده قطع مسافاته باشلادی .

توجه اولنان کعبه کالات ایسه بودار محنت ایچنده بر دیار
سعادتدر ؛ بو دیار سعادتیه وصول ایچون عنزم و اقدام ایتمک
هر عاقله کوره فریضه ذمبدر ؛ فریضه ذمت بو ایکن ، وای او
قومه که بطالت دوشکنده مألوف خواب غفلتدر ؛ خواب غفلتده
قالان خلقک البته قرار گاهی صحرای وحشتدر ؛ صحرای وحشتک
هر محصولی بر نوع زهر مشقتدر ؛ زهر مشقتک نتیجه تأثیری
بالطبع هلاک و ندامتدر ؛ هلاک و ندامتن بر جمعیتی تخلیص
ایده جک واسطه ایسه مجرد غیرت و معرفتدر .

عاقل ایسه ک بزده بو یولده کیمسه دن گری قالممغه غیرت
ایده لم ؛ غیرت ایده لم . که بر ساعت اول بر قدم ایلری کیدلم !

[سالنامه حدیقه - معارفه دائر]

بو حالدہ معارفک ترقیسنی ثروتک تزیادنن بکلمک
والدهنک کریمه دن طوغمسنه انتظار حکمنده قالمز می ؟

عجبا معارفه ملکجه بر احتیاجی مرجح طوتیلور ؟ اگر
اوله ایسه احتیاجاتک هانکیسیدر ؟ بز ، ضروریات اداره
ایچنده امور عسکریه دن مهمنی گوره میورز ؛ مع مافیہ آتی دخی
معارفدن مقدم طوته مایز .

اوت ! بر ملت ، که قلیجی سایه سنده قائم اولور ؛ مقامنده
قلیجه طیانه رق دائم اولور . حدت ذاتنده دخی سیف شجاعت
مالک رقاب عالم اولمش بر جهانگیردر ، که جهانگیر لر حکمنه اسیردر .
فقط اوده بازوی تدبیرک قبضه تسخیرنده اولور سه صاحب تأثیردر ؛
اوت ؛ بروقت قلیجک جسم دعواده اولان حکم قاطعی کورنلر

المجسد لالسيف ليس المجد للقلم

دیرلر ایتمش . شمدی طویک تنویر مدعاده برق ساطعی سیر
ایدنلر

الفوز للعالم ليس الفوز للعلم

قولنی اعتراف ایدیورلر .

معارفه اقتضا ایدن سرمایه بی سطوت عسکریه نیک تزییدینه
صرف ایتمک ، انسانه کندی بیننی یدیرمکه قوت ویرمکه چالشمق
قیلندن اولمازمی ؟ حاصلی ، بو بهانه لره اعتذار لره هیچ محل یوقدر .

معقولہ دن اعتقاد جہ مضرت تو ہم ایتک، تثلیث آره سندہ توحید
آرایانلرہ یاقشیر .

عجبا اور وپادہ برطاقم متغلبک « معارف نظام دولتی اخلاص
ایدر . « طرزندہ میدانہ قویدقلمری زعم فاسد می نظر دقتی
جلب ایدیور؟ معرفت ہر کسہ حق ووظیفہ سنی ییلد بردیکی چون
احکام حریتی اکمال ایدر ؛ یوقسہ نظام دولتی بروقت
اخلاص ایتمز .

خلقک حقوقی ادرا کدہ اقتدارینہ کیم قائل اولاماز ؟
مکرکہ منشور حکومتی اسارت عمومیہ پنجگی ظن ایدنلر اولا!
عجبا معارفدہ گوریلان رغبتسزلگہ ثروت عمومیہ نک
نقصانیمی سبب طوتیلور ؟ تحصیل اغورندہ بخل ایتک نصل
جانز اولابیلسون ؟ بروقت تقلیل مصارفہ ، حتی ادارہ
عمومیہ سندہ کی اسرافاتک تمامیہ اوکئی آلاماز ؛ فقط تزید
معارفہ جہان خزینہ لرینی یغما ایدر .

اسپانیوللر وقیلہ عالمک اک زنگین آنون معدنلرینہ مالک
اولمش ایکن ، معارفدہ اولان نقصانلری جہتلہ اللرنده برشی
قالمدی . انگلیزلر ، محصولی تیمور وکوموردن عبارت برملکدہ
ساکن اولدقلمری حالده ، معارفدہ اولان کاللری حسییلہ مملکتلرینی
دنیا ناک خزینہ ثروتی حکمنہ کتوردیلر .

ذاتاً جوہر ثروتک معدنی معارف ، سرمایہ سعادتک مخزنی
ینہ معارفدر .

اولمغه وساطتميدر ؟ البته دگل . زیرا گوربورز، که نروت
ومعموریتته غبطه کش نحسر اولدیغمز اوووپادن ایکنه دن ایپلگه
وارنجبه نه قدر محصولات مدینت وار ایسه اڭ بیوک دستگاهی
مکتب وَاڭ برنجی استادی معرفتدر .

یا حال بویله ایکن ، بزم تزئید معارفده اولان اهملزده نه
سبب بولنه بیلور ؟

عجبا بعض متعصبلك « معرفت اضعاف دین ایدر . » یوللو
التزام ایتدکلی باطل ذهابه می اعتبار اولئیور ؟ بو بر عقیده-
خاله در، که معتقدلی « اطلبوا العلم من المهد الى اللحد » فرمانیله
مأمور اولان فرق اسلامیه آره سنده جهله عنادیه عنوان -
مرکبیله توصیف اولنسه لایقدر .

دیانت ، فنون شتادن عبارت برزیده معرفت ایکن ، علم ایله
دین آره سنده نصل مباینت تصور اولنه بیلور ؟ اگر بومباینت
تخصیصاً معقولاته حصر ایدلك استیلورسه ، اوده نه صورتله
قبول اولنور ؟ حکمت، که مجموع معقولاته شامل برعلمدر ؟
نص کریم ایچنده خیر کثیر عنوان تشریفنه مظهریتله مکرمدر .
بوندن بشقه بر مسئله ده عقل و نقل تعارض ایدنجه ، حجت
بالغه قدرت اولان عقلک حکمی اول و نقل آنکله مؤول
اولدیغیچون ، علمای شریعت اشتغال معقولات ایله مکلف اولدیغی
عموم ارباب دانش عننده مسلمدر .

منطق کبی ، هندسه کبی ، اثبات حقیقت ایدن براهین

صویر عثمان ساحلنده قره لر پیدا ایدبور . عالمک هر لذتندن .
 طبیعتک هر قوتندن مستفید اولبور ؛ بو استفاده چو خالدخه مشاق
 طبیعت نابدید اولبور ، هر علتک دواسنی آرایور ، هر حاجتک
 اسباب استیفاسنی بولیور . دولتر تشکل ایتدی ، که ملکلرینک
 حدودنده کونش غروب ایتیمور ؛ مملکتلر تأسس ایلدی ، که
 کونشک غروبیله ایچلرندن آیدینلق کیتیمور !
 صباح معرفت دنیا بی طوتدی .

بز نه زمانه قدر بویله گرانخواب فنور اولوب طوره جفیز ؟
 لسان مداهنه دن ایشدیگم ز افسانه لره قابلقدن ایسه ، برکرم
 گوزمزی آچلم ، درجه معرفتمزه امعان نظر ایدلم ؛ ملل
 متمدنه دن اولین پایه ترقیده اولانلرک بیله عوامنده لاقول نصفی
 اوقویوب ؛ یازمق بیلور . حال بوکه متمزک بیگده بری نامنی
 تحریر و بلکه قراشدن عاجزدر !

خواصک تحصیلی ایسه عوامدن زیاده شایان تأسف
 گورینور ؛ مکاتب عسکریه دن بشقه تأسیسات علمیه مزک
 هانگیسندن بر آدم یتشدیسه هر درلو مشکلاته غلبه شانندن
 اولان فطانت و غیرت فوق العاده سایه سنده در . بونکله برابر
 آنلرده مهندس و مدرّس و کاتب و ضابط گبی . بر قاج صنف
 مأموردن عبارت گورینور .

معرفتک فائده سی یالکز عمومک خوان احسانه مهمان

طبیعتی ادراک و خفایای معرفتی استدر که صرف ایتدیگی اقدامات فوق العاده سایه سنده اویله بر مرتبه اعتلایه واصل اولمشدر، که تصویری عقللره حیرت ویرر ! .

یانصل حیرت ویرمسین ؟ اویله بر مخلوق ضعیف روی زمینه حاکم و طبیعت کلیه ارادات جزئیه سنه خادم اولمشدر .
بسیط عالمده مداین عظیمه انشاسیله روابط اجتماعی تشیدید ایدیور ؟

محیط اعظمده سفاین جسیمه (پیداسیله) وسائط انتفاعی تزیدید ایدیور .

اعداد ایتدیگی ادوات ایله سبّاح گبی ، موج دریاده سائر اولیور ؛ فطرتی ایسه اق ماهیتدن مبرادر .

ایجاد ایتدیگی الات ایله ذی جناح گبی ، اوج هواده طائر اولیور ؛ خصاتی ایسه اق خاصیتدن معرّادر . جسمی حقیر اما افکارینه ابعاد گبی حدّ وانحای بولنماز ؛ عمری قصیر اما آثارینه اعداد گبی عدّ واحصا تصوّر اولنماز .

مکمن قدرتمده مستور اولان سراز طبیعتی پیرایه افکار ایتمکده در ؛ مخزن فطرتده مطمور اولان جواهر معرفتی سرمایه بازار ایتمکده در .

گاه زمانک الّ دقیق اولان وقایعندن استدلال نتایج ایلیور ؛
گاه زمیک الّ عمیق اولان مواضعندن استحصال حوایج ایلیور .
قطعه لری آریور ؛ دریالری برلشدریور ؛ بیابان داخلمده

مأثر سائر هـ دن قطع نظر ، عقله گوره بخار قوتیه سیاله .
برقیه خاصه سنک کشفدن بیوک نه خدمت اولایلور ؟ بونلر
ترقی مدیت ایچون ایکی واسطه عظامادر ، که بری روح قدر
بدیع الاثر ، بری خیال کبی سریع السفردر .

بری تدارک احتیاجات ایچون خدمتکار اولمش ؛ اق واسطه
ایله یگر می میلیون نفوسلی بر مملکتده درتیوز میلیون نفوس
قوتی بردقیقه آرام ایتمکسزین اعمال لوازم اشتغالدهدر ! .

دیگری تماطی ، مخبرات ایچون تانار اولمش ؛ اق رابطه ایله
کره زمین ابنای جنسز ایچون بر مجلس الفت حالدهدر !
بری نه غریب واسطه قدرتدر ، که طوغ سیاهنی طاقوب ،
تحت روانه سوار اولدجه قردهده ، دگزده اجرای مرام ایله
روز گاره انفاذ احکام ایلدیکیچون هم حاکمه دنیا ، هم مالکته
دریا عنوانیله توصیف اولنسه احرادر .

دیگری نه عجیب معجزه فطر تدر ، که بارقه سیاله سنک مجرای
نقلی اولان تللر ، سرعت انتقال بارقه سنک خیاط شعاعنه بگذر ،
اقصای شرقک وقوعاتنی منتهای غریبه ایصال ایچون محتاج
اولدینی مدت بر ثانیه دن بیله ادنادر !

ماحصل ، موی و اظفار کبی ، تسلط اغیار و گرم و سرد
روز گاردن تحفظ ایده جک و سائطدن بیله عاری اوله رق ، خرابه
زار زمینه کلمش اولان نبی نوعمز ، اوچ درت بیگ سنه دنبری
یونجه باران بلا و خوانابه استیلا طوفانلرینه اوغرامشکن ، اسرار

دنیایی فردوس معموریت ایدن مدینتک اسباب کلیه سی اعداد ایدلدی .

ایچلرنده حاکم ز ظهور ایتدی، که سیف عدالتلری مشرقدن مغربه رسان اولوردی .

حکیملر وجوده گلدی، که تألیفات عدیده و کشفیات جدیدهلری ایله هربری قدرت صانعک کالنه برهان اولوردی .

بعض اهل صنعت باصمه یی ایجاد ایتدی ؛ اوزمانه قدر خواصه منحصر اولان کالات عقیده نك تعمیمیله فوائد مدینتک کوردیکمز درجه یه وصولنه مدار اولدی .

بر طاقم ارباب معرفت سیاحت بحریه یی اعتیاد ایتدی ؛ او وقته قدر عثمان خفاده قالمش اولان بر قطعه عظمی دائرة تمدنه آلهرق ، حائز اولدینی عطایای قدرتدن عموم انسانیت حصه دار اولدی .

بر قاج حکیم استدالات نظریه نك تطبیقات خارجییه احتیاجنی تأیید ایلدی ؛ بو احتیاجک ثبوتی فیوضات طبیعتدن استفاده یی بلکه بیك درجه تزئید ایلدی .

اصول هیئت و قوه جاذبه قانونلری و خواص عناصر کبی، بر طاقم خفایای قدرتک ادراکیله افکار بشر احاطه سی قابل اولامیه جق قدر وسعت بولدینی مسلمدر؛ بو کشفیاندن سعادت حالمزجه حاصل اولان نتایج نافعیه ایسه پیش نظر مزنده کی مصنوعات بدیعه نك هربری بر دلیل منتظمدر .

ادرا که نهان اولان بونجه علل مهلكه نك تداویسی قابل اولور؛
حال بوکه بدویت صحرالزنده هیچ کیمسه وجودی میدانده اولان
سباعه قارشى دفع مضرت ایده من ! .

معارف سایه سنده در، که پارسده برادیب کامل، اوچ بش آی
چالیشه رق بر حکایه ترتیب ایتسه، مدت عمرنده ضرورت
کورمیه جك قدر ثروته نائل اولور؛ حال بوکه استانبولده
برعلامه بیعادل مدت عمرنده تألیف ایده جگی کتابلرک محصولیه
اوچ بش آی استیفای حاجت ایده من !

برکره نظر امان ایله باقلسون، که معارف، بیلدیگمزا قوام
ایچنده انتشار ایده لی نه قدر آثار بدیعه میدانده گتورمشر !
طبیعیاتک بر قاج شعبه سی تدوین اولندی؛ کندی قوتیه
بیوجک برگله بی تحریرکدن عاجز اولان بر حکیمی «اگر خارجه
بر نقطه استاد بولسه ایدم، زمینی یرندن اوینادیردم !» فرض
امکانیسه مفتحز ایلدی .

فن سیاستک بعض قواعدی تعیین اولندی؛ ملکی ایکی
اوچ ایالته منحصر اولان برحاکمی آزمودنده فتح ایچون جهان
ایچنده جهان تحریرسه مقتدر ایلدی .

ظهور اسلام مکارم اخلاقی تمام ایلدی؛ بر ایکی عصر
ایچنده قطعات نلته نك اکثر جهتلی قانون عدل وحق اولان
شریعته منقاد ایلدی .

علمای کرام قواعد عقل و نقلک تدقیقه اقدام ایلدی؛

دنیا ننگ بر گوشه سنده کی نعم فوائدی دیگر گوشه سنده
بولنا نلرک پابنه ایثار ایدن معارف دکلمیدر ؟

طوقازده فنا اولان بونجه اقوام سالفه ننگ مائر عرفاتی
جهان مدنیده دائمی الاستقرار ایدن معارف دکلمیدر ؟
حقیقت، دنیا ده معرفتدن بیوک نه مزیت تصور اولنسون ؟

معرفت حقاك اجل لطف سبحانیسیدر
عزتاك حامیی، معموریتك بانیسیدر
دائم ایلر ظاهر و باطنده قلب امور
صانك احكام شئونك صانع ثانیسیدر

معارف سایه سنده در، که اوروپاده هر کس مبعوثان اهالی ننگ
تعیین ایتدیگی منافی وقایه یه کافل اولور؛ حال بوکه آسیاده هیچ
کیمسه مبعوثان الهینک تعیین ایتدیگی شرایعی حمایت ایده مز .
معارف سایه سنده در، که انگلیزلر بر کوچك اردوایله اوج
یوز میلیوندن زیاده نفوسه مالک اولان چین حکومتینک بای
تختنه داخل اولور؛ حال بوکه اوقوجه چین حکومتی بر کوچك
فرقه عاصیه ننگ اوزرینه وارمغه جسارت ایده مز !

معارف سایه سنده در، که بر قاج اوروپالی ، بر قاج گونده
بحر محیطی کچهرک ، دنیا ننگ اوبر گوشه سنه واصل اولو ؛ حال
بوکه بر قاج میلیون تاتار ، بر قاج یوز سنه ده بر دیواری آشمغه
کسب قدرت ایده مز ! .

معارف سایه سنده در، که دائره مدنیت ایچنده حقیقتی چشم

وقت هیچ برکیمسه او استقلالدن بیعت گی، انتخاب گی، توکیل
 گی، موجود اولان و سائطک برینه تطبیقاً بر صلاحیت مخصوصه
 اکتساب ایلهدن و یا اوصلاحیه نائل اولانلر طرفدن ایکنجی
 درجه بر ماذونیت آلمدن بر فرد و یا بر طائله بر شرکت و یا بر هیأت
 نامه اجرایی احکام ایتمکده حقی اولایلمک احتمالک خارجنده در.

[عبرت — بند مخصوص — حقوق عمومی]

معارف

« الناس اما عالم او متعلم والباقي هج »

دنیاده شرف انسانیت فیض معرفتدن عبارتدر ؛ بوقسه
 نصاب علمه مالک و یا تحصیلنه سالک اولمیان عوامک هوامدن هیچ
 فرقی اولاماز . بر کرّه مزایات انسانیه بی دوشنهلم :

هر کسی خالقیهله وظیفه خلقندن خبردار ایدن معارف
 دکلمیدر ؟

فطرتمزده کی استعداد کمالی بالفعل اظهار ایدن معارف
 دکلمیدر ؟

موجودات زمینی اکثر خواصیهله برابر، بی نوعمزه خدمتکار
 ایدن معارف دکلمیدر ؟

دیدیم که جزو محدودك برخریطه معنویاتیدر؛ دائماً زمان و مکان ایله اوغراشور؛ هر کسك حد حقوق و وسعت وظائفنی گوسترمکه چالیشور. استدلالاتنه، بر اصل مجرده ارجاع ایتمگله برابر انسانیتك ماضی و حالده مشهود اولان اطواری اوزرینه حاصل اولان تجاربدن استبباط ایلر.

« حقوق سیاسیّه » نك موضوعنی همان هر کتاب بشقه درلو تقسیمات ایله بیان ایدر. مع مافیّه مؤلفلر یئنده اُك زیاده اتفاق حاصل اولا بیلان ماده لر؛ امتك حاکمیتی، قوای حکومتك تفریقی، مأمورلرک مسؤولیتی، حریت شخصیّه، مساوات، حریت مطابع، حریت اجتماع، حق تصرف، حرم بیوت گبی، قواعد کلیه دن عبارتدر.

حاکمیت اهالی، که قوای حکومتك خلقدن منبع اولسندن عبارت، ولسان شرعده نامی حق بیعتدر. عموم و اهالی کلمه سنك افاده ایتدیگی معنای مجرد اوزرینه عارض اولمش بر صلاحیت دگل، هر فردك خلقه مالک اولدینی استقلال ذاتی لوازمندن برحقدر:

« هر کیمسه کندی عالینك بادشاهیدر. » (*)

بوسلطنت خاصه هیچ بروقت، هیچ بر کیمسه نك طبیعتدن انفکاک ایده مز؛ هیچ بروقت بر کیمسه به ترك اولنه ماز؛ هیچ بر (*) مصراع محمود ندیم پاشانگدر.

بوده معلومدر، که ابنای بشر بومعیشث خانۀ تمدندۀ یالکثر
برجمیعت تشکیل ایتمش اولسہ، اوجموعاک شامل اولدینی افراد
آرہ سندہ حقوق، دائما یک طور انفراد قالور .
لکن انسانلر بویلہ قوم و دولت کبی ، مجموعہلرہ منقسم
بولدقہ، اوجموعہلرک حقوق مشترکسی دہ برریلہ محدود اولمق
ضروریدر .

ایشہ عالمدہ معاہدہلرک و آنلرک احکامنہ رعایت ایبتدیہ مکلہ
مکلف اولان اسباب سطوتک وجودینی ایجاب ایدن مادہ دخی
انساندہ منفرداً حکمنی اجرا ایلیان میلان تجاوزک بوجموعہلرہ
بجتمعا گوستردیکی استعدادیدر .

ایا کہ انسانک افرادندہ بوتعدتی الی الابد باقی قالہ جقمیدر؟
ایا کہ بر غالبک قلیجی ویا بر کاتبک قلمیلہ تعین اولنان حدود
جمیعت ، افکار عامدہ دم بدم فورانی تزیاد ایتمکدہ اولان شو
طوفان ترقینک صدمات شدیدہ سنہ دنیا طور دقہ مقاومت ایده-
بیلہ جقمیدر ؟

تصور دہ اتساعی بورادہلرہ واران معضلاتی اولسہ اولسہ
افکار حکمت حل ایده بیلور .

افکار حکمت بعد مطلق دینلان محیط کلینک بر مثال ذی
حیاتیدر ؟ زمان ایلہ ، مکان ایلہ محدود اولماز . موجودات نہ
ایمش؟ نہ در؟ نہ اولہ جق ؟ نہ اولمق لازم کلور .؟ بوللو تخریاتک
عمومہ شمول گوستریر . فقط قواعد سیاست شوکرہ زمین

ایتمک ایستمز . وَ بوگما بحق اجبارده اولنه‌ماز . بر قید ایله
مقید ایسه او قید نه‌در ؟

بزم اعتقاد مزجه حکم قدرتک طبیعت کلیه‌ده خلق ایلدیگی
حسن و قبحدن عبارت‌در . بنساء علیه حقوق « طبایع بشردن
محاسن مجرّمه به مطابق اوله‌رق ، منبعث اولان روابط ضروریه‌یه »
دینلور — — — — —

[عبرت - حقوقه دائر بند مخصوص]

حقوق عمومی

معلوم‌در ، که انسان شو مهمانسرای وجودده منفرد بولنمق
لازم کلسه ، قدرتن نائل اولدیغی حق حرّیتی هر درلو قیددن
بری اوله‌رق ، آزاده سرانه احراز ایدر . اورته‌ده دائم‌احق
گورینور ؛ بروقت وظیفه مشهود اولماز . فقط دنیا بر و انسان
متعدّد اولدقجه و توانسان متعدّدده جمعیت ایچند و بر بریله رابطه
حالنده بولندقجه هر کسک حرّیتی سائر لرینک حرّیتیه محدود
اولق طبیعیدر .

ایشته دنیا‌ده قانونلرک و آنلرک احکامنه رعایت ایتمگله
مکلف بولان حکومتلرک ظهورینه حق ویرن سبب ، افرادک
او حدّ حرّیتدن تجاوزه گوستردیگی انهماک‌در .

مبدأ اول قبول اولنجه ، بالاده اثبات اولنشمیدی، که
اومبدأ انسان دکلدرد .

اختیار، وجودی اقتضا ایدر؛ یا عجباً انسان دخی مختار میدر،
دکلمیدر؟ شبهه یوق، که مختاردرد؛ حتی بز مبدئیت تصویری
بیله نفسمزده اولان اختیار ایله حس ایدیوروز .

بکا استلدیگی قدر (سنده فی نفس الامر اختیار یوقدر ؛
اختیار ظن ایتدیگک احوال بر برینی تعیب ایدرک ، کلمکده
اولان بر طاقم اسبابک نتایجندن عبارتدر!) دینلسون. طورسون.
بن مادام که قلمی اله آلدیغم زمان شو سطرئ یازمقدمه ویا
یازمامقدمه مختار اولدیغمی علم الیقین ، عین الیقین بیلورم ؛ و بکا
یازمنی ایستتمکده ویا ایستمامکده خارجدن هیچ بر سبک
تأثیر ایلدیگنی گوره میورم ؛ البته کندیمی مختار بیلورم .

و بن مادام که انسانم ؛ و انسانک صفت کاشفه سی اولان عقل
ایچون طریق بردر! البته هر کس کندی اختیارینه اساناً اولمازسه
وجداناً مقدر ، اعتقادنده بولنورم. شمدی مسئله عوارضدن
تجربید اولنه اولنه شو درجهیه ایندی، که عجباً حقوقک منعی
کائناتده وجودینی آراددیغمز مبدأ اولده میدر ؛ یوقسه اختیار
بشرده میدر ؟

شق ثانی بر صورتله تسلیم اولنه ماز ؛ چونکه اختیار بشر
یا حرّ مطلقدر ؛ یا بر قید ایله مقیددر . اگر حرّ مطلق ایسه
هیچ بر فرد دیگرینک خود بخود تعیین ایتدیگی حکمه سرفرو

ایسته سردایتدیگمز مقدّماتدن شونتیجه حاصل اولیور، که کائناتک سلسلهء ترتینده بر مبداء اول یوق ایسه انسانده اختیار و اختیارینی اجرایه اقتدارده یوقدره . بناءً علیه کافه آثارده اولدیق گبی ، حقوق معاملاتنده گوردیکمز انتظام و یا اختلاف گبی ، حاللر دخی علی العمیا و متسلسلاً ظهور ایدر ؛ و بر برینک ارتباطندن قورتلماز بر طاقم عاتلرک نتایج ضروریه سندن عبارتدر . حال بو، که انسانک هر فعلی اضطرار آلتنده بولنورسه هیچ بر فعلندن مسئولیتی لازم گلمز . بو حالده ایسه پدرینی اولدیرن، اولادینی بیان، وطنی تخریب ایله خانه سنی معمور ایدن، قانلر ایچن، خزینهلر صویان، هر کسک عرضه مسلط اولان، کندی عرضنی کیمسه دن دریغ ایتیمان آدملر، جمله مضطر صایلمق و بناءً علیه معذور طوتلق لازم گلور .

فن حقوق اصحابی ، بو اعتقاده بولنازلرک فکری فعلیاته چیقهدجه حقلرنده بر شی دیمکه تنزل ایتمز ؛ لکن فعلیاتک ظهوری آنده کندی اعتقادلرنجه محق اولان معامله نه ایسه آنی اجرا ایله برابر ، طرفلرندن وارد اوله بیله جک هر درلو اعتراضه شویله بر قیاس مقسم ایله مقابله ایلرلر :

« افعال یا مضطردر ؛ یا دگلدر . اگر مضطر ایسه بزده حقگزده اجرا ایتدیگمز معامله ده مضطر و بناءً علیه معذورز . دگلسه سزده فعلگزده مضطر دگلدیگمز . بناءً علیه ینه حقگزده بوجزایی اجر ایتمکده معذورز . »

مجموعیت اعتباریله قبول ایتمک ایستمیور

— — — شرقده کی جنایت غریبه فضیلت عد اولئیور؛
غریبه کی معروفات شرقده منکراندن گورینیور. دون حق
بیلدیگمز شینه بوگون باطل دینلیور؛ بوگون خطا دیدیگمز
حال یارین صواب اولیور.

عجیباً حقوقده مشهود اولان بو اختلاف بر ضیای حقیقتک
بونجه قابلیت متوعیه انعکاسدن طولایی مظاهری اعتباریله
بر رنگ دیکرده گورینشدن میدر؛ یوقسه دنیا ده بر نفس الامر
موجود دکلدرده حقوق و آنک اختلافاتی صرف مصنوعات
بشردنمیدر؟

بز قطعاً شق اوله قائل اولاندنیز؛ چونکه دنیا ده ایجاد-
اقدار یا واردر؛ یا یوقدر. اگر وار ایسه انسانده ایجاد
اولمش در. اگر یوقسه گرك حقوقی و گرك قواعدنده اولان
اختلافی ده انسان ایجاد ایده مز.

هله طبیعتده بر مبداء اولک وجودی تسلیم اولنمازه انسانه
هیچ برشی ایچون مبداء اولدر؛ دینه مز؛ چونکه طبیعت، انسانه
نسبتله بالبداهه کلی و انسان طبیعتنه نسبتله بالبداهه جزوی
اولدیفیچون، مبدئیتی طبیعتدن نفی ایله برابر، انسانده اثباته
چالشمق بر کلمک عمومیتده بولنمیان بر خاصیتی بر جزونده
آرامق قیلندندر، که هر عقله گوره باهر البطلاندر.

منجیه و موقع و خلقمژك قابلیاب فوق العاده سی الیه ایکن، قبط وکلدان و یهود و ایران و عرب و یونان زمانرنده آلتی یدی کره معرفتک دارالمعلمینی و ترقیاتک مرکز انتشاری اولان ممالک - عثمانیه ده ایش لایقوله طوتیلور ایسه مأربدیعه سنه دنیایی حیران ایده جک یولده برمدنیت وجوده کتور یله بیلور .

حقوق

اسلافک تاریخی باشند باشه مطالعه اولسون؛ عموماً معا - صرلرک حالته باقلسون، هر زمانده، هر مکانده کوره جگمزشودر، که انسان دینلان معمای ابدی الاشکال، شوقطعه خاکک هر طرفنه یابلس؛ برکوشه سنده بر فرد بیک آدم اولدیرسه معاف و معذور طوتیلور . بر دیگر کوشه سنده بیک آدم بر اینکک حیاته قصد ایتمسه جمله سی بردن مظهر لعنت اولور . یوز آرشین یوکسکلکنده بر طاغک بو طرفنده اوطورانلر شخص واحدک حکومتی ایستلرسه و اوته طرفنده اقامت ایدنلر ایستملرسه اعدام جزاسنه اوغرا یورلر ! سکز آرشین کنشلگنده بر نهرکک صاغ طرفنده اک مجاز اولان معاملات، صول طرفنده اک شدید مجازاته لایق کوریلور . هیچ بر ملتک قواعد اداره سی محمود - عیثیه اخلافه قالماش؛ هیچ بر خلق اخلافینک قواعد اداره سی

هله، آسایش ده کمال، هر کسک آسایشنده ممکن مرتبه کمال
 دیمک اولدیغندن، آچلقدن تلفات وقوع بولمق گبی، مدینتک
 صرف خلافتده اولدیغی، تعریف مدینتله ظاهر اولان حالدری
 نتایج مدینتدن عدایتک، نقیضی بربرینه علت و معلول طومتق
 قدر بدیهی البطلاندر.

برده فرض ایده لم که مدینتک اوروپاده کی حالی بیک نقایص
 وسیتات ایله مالمال ایتمش؛ اکتساب مدینته چالیشان اقوام
 ایچون تمامی تمامنه اورویایه تقلید ایتمک نهدن لازم کلسون؟
 برطاقم حقایق علمیه وارد، که دنیانک هیچ بر طرفنده دکشمز؛
 هیچ بربرده سوء تأثیری گورلمز. مثلا تجارتده اولسه خاصه
 انبساطه مالکدر، خاصه انبساط زرده اولسه واسطه تحریکدر؛
 واسطه تحریک زرده اولسه سعی بشره بیوک بیوک معاونتدر
 ایدر؛ سعی بشرک معاونتدرندن زرده اولسه، استفاده اولنور.
 شمدی بز ترویج مدینتی آرزو ایدرسهک، بوقیلدن اولان
 حقایق نافعیه زرده بولورساق اقتباس ایدرز. تمدن ایچون
 چینیلردن سلوک کبابی اکل ایتمگی آلفه محتاج اولدیغمز گبی،
 اوروبالیرک دانسنه، اصول مناحکاتنه تقلید ایتمگده هیچ
 مجبور دگلز.

کندی اخلاقزک الجأتی، کندی عقلمزک تصویباتی آثار
 مدینتک فروعاتنه مع زیاده کافیدر.
 حتی، اوله ماول ایدرز، که شریعت اسلامیه نک قواعد-

اضاعه حریت شان انسانیتہ هیچ بر صورتہ یاقیشر شیلردن
دگلدر .

آسایش حقیقینک کثرتی دائما مشاق سمیک کثرتیلہ متناسب
اولہ گلمشدر . مدنیتک هر صقندیسی بر راحت تولید ایدر ،
وحشتک هر راحتی بیک اذیتی موجب اولور .

انسانک حوایجی یالگنز ارضک قوه نابتہ سنہ صیغشقم
احتمالی یوقدر . آنی اولسه اولسه مدنیتک خزائن ادخاری
استیعاب ایدہ بیلور . خلاصہ مدنیتسز یشامق اجلسز اولمک
قیلندندر .

اگر مدنیتک ، اوروپاچہ فحشیاتہ و برگروہک ضرورتہ
ویردیگی رواج جہتترینہ حصر اعتراض اولتور ایسہ بویولده
اولان تعریضاتی هیچ بر عاقل یوقدر، کہ تسایم ایتسون . شو قدر
وار، کہ فحشیات آنک عوارض ذاتیہ سندن دگل ، نقایص -
اجرا اتندندر . چونکہ آسایش دہ کمال، تعریفده منع فحشیات
دخی داخلدر .

بر مملکتده، کہ مسکرات ، اتلاف نفس و تکثیر جدال
ایده جک درجه لردہ شایع اولور ؛ بر مملکتده، کہ علل افرنجیہ
وصیبیان مادر بنحطا باش آغریسی . حیوان یاورسی قدر کثرتده
بولتور ؛ بر مملکتده، کہ مداهنه ظرافتن، ویالانجیلق کار گذار -
لقدن معدود اولور ؛ حاصلی بر مملکتده، کہ آداب و اخلاق فساد
حالده بولتور ؛ آسایش دہ دخی طبیعتیلہ کمال اولاماز .

اوت ؟ کیجه لری ایشسز بر آدم ایچون متصل عائله سنی ترک
ایدوبده سوقاقلرده اگنجه تخری ایتمکه بر لطافت یوقدر .
فقط غاز اولان یرلرده اصحاب سعی و تجارت کیجه لری ده آلتی ،
یدی ساعت ایشله ویا آالش ویریشیله مشغول اولور ، و بوضورتله
عمری اوزرینه بر عمر ده قاتار .

شومندوفر ویا واپور ایله بر قاق یوز ساعتک یرلره کیدن ،
ویا بر قاق کون دگز اوزرنده چالقانانلر ایسه ، معرفتک بر کرامت-
غریبه سیله طی مکان ایتمش ، ویا پوشیله صولردن کچمش کبی ،
جهانک تا اوبر طرفه کیدر لر . حوایح حیاتی کتور یرلر .
وطنداش لرینک آیاغنه ایثار ایدر لر .

تلغراف قوللانان اقوام ، اکر اسکی دنیاده ایسه ، یگی دنیاده
بولسان بر طیبیک حذاقتدن ، ویا ظهور ایدن بر وقعنه نک
تأیر اتندن حیاتلرنجه بیوک بیوک فائده لر کور یرلر .
برده انسانک حق و مقصدی یالگنز یشامق دگل ، حریتله
یشامقدر . بو قدر ملل متمدنه یه قارشی قابلیدر . که اقوام غیر
متمدنه حریتلرینی محافظه ایده بیلسونلر !

« بزه شولازم ، آنکله قناعت ایتلی یز و بدرلریمزدن بونی
کور دک ، آنک خارجنده نه وار ایسه بدعتدر . درس لر ، تعلیم لر ،
کتابلر ، ماکنه لر ، تر قیلر ، ایجادلر نه ایشه یارار ؟ » دیه دیه
هندیلر ، جزایر لیلر [۱] کبی ، اجانبک قهر و غلبه سی آلتنده

[۱] خیوه لیلر ، بخار الیلر ، تونسلیلر و فاسیلر

حیواناتک دوننده ایکن ، دنیاده مشهور و معروف اولان
 حیواناتک کافه سندن برقاچ بیک قات زیاده بولنیور. و بو کثرت،
 صحرای وحشته دگل ، سعادت سرای مدینتده گوریلنیور .
 بوندن بالبداهه نابت اولور، که مدنیت حیات بشرک کافیدر .
 بو نبوتدن دخی بالضروره آگلاشیلور، که مدنیت علمنه قیام
 ایتک، اجل قضایه قاتلاردن، حیدودلردن زیاده معین اولمقدر .
 بوندن بشقه انسانک سعی و فکر ایله دنیاده اظهار ایتدیگی
 بونجه بدایع، اوله بر بارچه اتمک یمک. و طوپراقلرده یوارلتوب،
 اویومق ایچون یرادلش بر مخلوق اولدیغنه برهان کافیدر .

بناء علیه مدینتی زائد گورمک ، انسانک خلقنده قدرت
 فاطریه التزام عبث گبی، بر نقیصه اسناد ایتک قیلندن عداوانور.
 اوت! چوقه عبادن زیاده ایستاز. فقط طبیعت بشر حسن
 انتظامه مائلدر . کیمسه یه ضرری طوقمیان بر لذتدن مستفید
 اولمق نهدن شایان تعیب اولابیلسون ؟

اوت ! آلتون حیاتی چوغالتماز . فقط لوازم حیاتی ا کمال
 ایدر . ستمه یه اوغرامش بر آدم طبیعه مراجعت ایتک، اقتضا ایدن
 معالجاتی آلمق ایچون پاره یه محتاج دکلمیدر؟ علتک دفعی ایچون
 نه یاپسون؟ قولنه پاموق ایپدیگی باغلا یه رقی اعاده صحت ایتسون.
 اوت ! کارگیر بنالر اجله ، خسته لغه مقاومت ایتمز . فقط
 یانمغه، ییقلمغه قارشی طوریر. لطافت و معموریتیه برقاچ قرن
 اولاده قالور .

راحتدن آزیمدر؟ و بویکی درلو معیشت آره سنده فقیرک بر
لقمه سیاه آتمکله بر قاج آرشون قره طوپراغی بوله بیلمکدن
دائما امین اولدیغندن، غنینک ایسه هر دقیقه ندمه کی نعمتدن
محرومیت مخاطره سنده بولندیغندن بشقه، برفرق وارمیدر؟
وجودی ایصتمقده فرانسز چوقه سینک عادی عبایه نه رجحانی
اوله بیلور؟ مدنیت انسانی میلیونلره آلتونه مالک ایدرمش؛
آلتون اشتهایی زیاده لشدیرر؛ حیاتی چی جوخالدیر؟ مدنیت
صمر مردن مصنوع سرایلر پیدا ایدرمش؛ او قدر متین بنالر اجله می
مدخل براقاز؟ خسته لغیجی منع ایدر؟ مدنیت کیجه لری
سوقاقده غاز پیدا ایدرمش! اللهم کونشی زائل اولدقدن
صکره، انسانه گوره اقرباسینک آره سنده کیروبده، ائتلاف
عالمه دن مستفید اولمق کبی، بر لذتی ترک ایدرک، قهوه، قهوه
طولاشمقده نه لطافت تصوّر اولنه بیلور؟ مدنیت واپورلر،
شومندوفرلر حصوله گتورمش؛ اقامتنه برکلبه، و معیشتنه ایکی
دونم طوبراق کافی اولان بر آدمک اوچ یوز ساعتک یرلره
کتمکه، و بش اون گون دگزلر ایچنده قالمغه نه احتیاجی
اوله بیلور؟ مدنیت تلغرافی ایجاد ایلش؛ یانی باشنده کی اوطه ده
کچن احوالی بیلیمان بیچاره یه گوره، آمریقانک وقوعاتی
اوگر ننگه چالشمقده نه معنا واردر؟ کذا و کذا.

بودرلو مطالعه لر انسانک طبیعت واستعدادندن بتون بتون
غفلت اثریدر. گوریوروز، که انسان تولید قوتنده همان کافه

بزم اسکی حکمانک تعریفی گبی انسانک اجتماع اوزره یشامسی
معناسنه آتورسه حیات بشر ایچون لوازم طبیعیه دندر. برچو جوق
سوددن کسیلور کسيلمز طازی ویا بوزاغی گبی، باشی بوش
صالیویرلمش اولسه، اوغرایه جنی بیک درلو مخاطره دن قطع نظر،
کندی نی اعاشه ایده جک رزق تدارکندن عاجز قالور؛ آچلغندن
اولور.

قدرتک طبیعت بشره احسان ایتدیگی استعداد ترقی دخی
انفراد اوزره تعیش حالنده میدانه چیقاماق ضروری اولسنه
باقیلورسه، انسانک تمدنه احتیاجی برقات دها ثابت اولور.
اگر دیوژن انفراد اوزره یشار بر قوم ایچنده ظهور
ایتسه یدی، البته ایچنده یتاجق برکوبه مالک اولدیغیچون،
ملتینک ائک بختیاری عد اولنق لازم گلوردی.

فن سیاست نظرنده ایسه مدنیت اجتماع دکل، (آسایشده
کمال) معناسنی افاده ایتدیکیچون بومفهومه گوره ابنای بشره
ضروری لازم میدر، دگلمیدر؛ اورالینی تدقیق ایتک استرز.
انسان کندی نی عادات وخیالاتدن تجرید ایلرده احوال عالمی
اعتدال دم و حضور فکر ایله دوشنورسه آسایش لفظنی لایقیله
تحدید ایده جک تعریف بولاماز؛ و بوجمله بی پروا دیه بیلورکه:
چاودار اتمگی یمگه و طوپراق اوزرنده یا تمغه آلمش بر آدمک
قارتنی طویورمق و او یقوسنی او یومقده گوردیگی آسایش،
نفیس طعاملر یمگه و یالذیزی قاریوله ده یا تمغه مألوف اولانلرک

باشلایان اقوام ایچنده ترقی نه قدر زیاده لیشیرسه گرونک او قدر
آزالمغه باشلار؛ چونکه آلمدینی شی دن - ولو نه قدر ضرر -
سز اولورسه اولسون - قورقق ، و آلمدینی شینک نه قدر
فاده سز اولورسه اولسون ؛ فقداندن متأثر اولمق چوجو قلق
خواصندندر .

بر ماتک ترقیسنه صحیح بر مقیاس آرانیلورسه افرادینک
گورنگه درجه رعایتیه باقلسون؛ آره لرنده کی نسبت دائماساویدر .
شوراسنی ده مع التأسف اعترافه مجبورز، که بز اگر ترقیمزک
مقدارینی بو مقیاس ایله تعیین ایتمک استرسه ک حاصل نسبتی
آغلانه جق بر حالده بولورز .

مدنیت

کله سنی اوروپا ایله اختلاطمزدن صگره لسان عوامه دوشن
تعبیر اتدن اوله رق، وطنمزده پک چوق آدملرجه مقاصد عالیه دن
اولدینی گبی ، بر طاقم فرقه جیلرده دنخی یگی چیقمه فحشیاتی
تعیینده قوللانیلور تعبیرات تهکمدن معدود اولمشدر .

براز دوشنه لم ! عجا مدنیت صحیحاً لوازم انسانیه دنمی ،
یوقسه سوء اخلاقک تولید ایتدیگی زوائد مضره دنمی معدود
اولمق لازم گلور؛ شبهه یوقدر، که مدنیت بعضیلرک و خصوصیه

انسان نه غریب مخلوقدر، که شو ضعیف وجودیله برابر
 قوجه بر کره بی قبضه تصرفده تدویره اقدار حاصل ایتمش ایکن،
 اشرف خواصی اولان عقلک هیچ برمدخلی اولقسزین وجوده
 کلمش بعض افعالندن گوره نك نامنده برواهمه حاصل اولیور؛
 اوده انسانی حکمنه اسیر ایدیور!...

بر جمعیت افرادینک بری ویا بر قاجی، هیچ بر سبب، هیچ
 بر فائده دوشنمکسزین، باشنه قرمزى برشى گیر. ایتدء اقلیت،
 صگره اکثریت ینه سبب وفائده ملاحظاتندن بری اوله رق، او
 یوله تقلید ایدیور لر. باشنه قرمزى برشى کیمک گوره نك
 اولور. آندن صگره، بری مراق ایتسه ده باشنده کی شینی سیاهه
 بویاتسه کفارہ تقلید گبی، شعائر ملیه بی تحقیر گبی، خیال
 وخاطره کلک سیآت ایله اتهام اولنور؛ وبلکه اراذل اجلا فدن
 عد اولنمقدن قورتیله مازلر! حال بوکه ابتدا باشه کیله جک شی
 ایچون قرمزى بی اختیار ایدنلر، سیاهی اختیار ایتمش اولسه لر
 ایدی؛ اوسیا نك هپی قرمزى کیمک استیانلره اسناد اولنه جغنده
 شبهه یوق ایدی!...

کندی وهمینک حاصل ایتدیگی خیالاتدن احتراز ایدن
 خسته لری گبی، بالتصادف ظهور ایدن بعض افعالینک وجوده
 کتیردیگی گوره نك بلاسنک اوکنده تتره مک، طبیعت بشرده
 عجز ونقصانک ائ بیوک آثارندن بری در.

شوقدر وار، که تربیت عرفان ایله نفس ناطقه سی بیومگه

گوره نك انسانك گزیشنه قاریشیر ، مثلا بر آدم بر بیوک
مسنده گلد کد نصگره ، اسکی احبابندن بر فقیری قولتغه آلسده
بر ابرجه یورسه حیثیتی اخلاص ایتمش اولور ! آگلایه م ، که
عقلاً و انسانیةً صاحب مسند اولق وفادارلقدن بیوک بر
حیثیت میدر ؟

عقله نصل توافق ایدر ، که بر انسان اتدن اول پلاو
بیك ، و یاخود فسنه یوسکول طاقامق ، و یاخود بر مجلسه کلنجه
یان اوتورمق ، کبی هیچ حکمسنز بر فعل اختیار ایتمگله جنوننه
حکم اولنسون ؟ اوت ، هیچ بر صورتله توافق ایتز . مع مافیہ
بویله بر فعلده بولتان اولورسه « جف القلم » مجنوندر دیرلر !
گوره نك وجدانه غلبه ایتمش ؛ اکتتمدن مملکتلرده بر آدم
اعدام اولنورکن ، سیرینه بش اون بیك کشی طویلانور ! ظن
ایدرم . که بر ظالم بر بیچاره نك بورتی ، قولاغنی ، کسه رک ، بر
اشگه ترس بندیرسه ، و باشنه بر چغراقلی کلاه کیدیرسه ،
فلاکتنه آجیانلردن قیانتنه گولنلر چوق بولنور .

تاریخ بشر نظر عبرتله مطالعه اولنسون ! صحایفنده فکر
ابداع و یاحب معالی ایله متحلی نه قدر اعظم کوریلور ایسه یوزده
طقسانی گوره نك بلاسنک یا زنجیر اسارتی آلتنده ازیله رک ،
و یا شمشیر قهرینه باش ویره رک ، دنیادن کتمشدر .

گورہ نک انسانک گئیہ جکنہ قاریشیر ؛ مثلاً علمادن برذات
 کندی فوقندہ بولتان دیگرینک حضورینہ ۔ ولو تموز اتناری
 بمن دہ اولسون ، ۔ بینشسز و یاخود کتابدن بر آدم آمرینک
 مجلسنہ ، ولوقیش اورتہسی ارضروم دہ بولنسون ، پالتولی گیرہ مز!
 گیرسہ قیامتہ قوپار ۔ بیچارہ مافوقندہ کیلری تحقیر ایلہ اتہام
 اولتور!

حال بوکہ بینشلہ تعظیم و پالتو ایلہ تحقیر آره سندہ هر درلو
 التباسک فقدانی انسانلرک دگل ، صولجانلرک بیلہ ادراک
 ایدہ جگی بدیہاندندر ۔

گورہ نک انسانک اوطوریشنہ قاریشیر ، مثلاً بر آدم رسمی
 بر مجلسدہ آیغینک دیز قیقلرندن آشاغینسی آلتہ المیوبدہ
 اوکنہ طوغری قویورسہ ، اصحاب مجلسہ بیاغی شتم ایتمش
 صاییلیر ! بیلہ مم ، کہ بر آدم باغداش قورارکن آیاقلرینک
 بوکولیشیلہ بالطبع هوادہ حاصل اولان اهتزازدن شتم صداسی
 ایشیدلدیگی وارمیدر ! (*)

(*) اطایدندرکہ : جناب محی الدین عربی ، عصرینک عظماسندن
 عبارت بر مجلسدہ بولنہرق دیز چوکوب اوطورمشر ایدی : نہایت
 بووضعدن بیزار اولملہ لریلہ حضارہ : « بی ادبک حقندہ برسالہ تالیف
 ایتدم ؛ آرزو ایدرسکز . فصل اولنی گوستریم ! » دیہ خطاب ایتملری
 و اصحاب مجلس طرفندن بالطبع ۔ لطف ایدرسکز ! ۔ قولیلہ مقابلہ
 اولنسی اوزرینہ ۔ ایشتہ ! دیمکلہ برابر ، بوکش اولدقلری دیزلرنی
 اوزادہرق مصطجعاً وسائرہ استراحتہ یاصلامشدر . للطابع

رشدۀ قدر عمرینی هر درلو آلامدن مصون کچیریر . جهانی
 برصبح صفای آسایشک انوار لطافتنه غرق اولمش و بر مردم
 بهار سعادتک ازهار طراوتیله طولمش بولور . گلر کبی ،
 مردم خنده ریز اولور . بلبلر کبی ، هر وقت بر آغاجک
 یاپراقلی آره سنده ویا بردیوارک سایه سنده اکلیر ، حاصلی
 یشار .

(آه ! ... بو معیشت احرارانه عاقل اولان انسانه لایق
 ایدی . نه چاره، که بولندیغمز دار امتحانده نصاب عقلمالک
 اولیان صبیانه نصیب اولمش !)

برده زمان رشدۀ بلوغ میسر اولنجه - گویا که انسان رشید
 اولورسه جنون کتیررمش کبی - حریت افعالی ، درلو درلو
 نامرله اوقدر زنجیرلر تقید ایدرکه، هپسی برربر پیش نظره
 کتیرلسه صحیحاً ذهنلره طوقور . گورهنک ایسه اوقیود بلانک
 ائقویسی ، ائقغریدر .

گورهنک انسانک ییه جکنه قاریشیر ؛ مثلاً بر آدم کنندی
 اونده، کنندی سفره سنده علمادن برذات ایله بولنسه، چتال ایله
 و فقط اوروپالی بر آدم ایله بولنسه ، ال ایله یمک ییه مز ! یمک
 لازم گلسه بیئک درلو تعریضلره اوغرار ! حال بوکه نه عقلاً
 ونه ده نقلاً چتال ایله یمک بیان بر آدمله بر سفره ده بولنمق علمایه
 ممنوع در ؛ نه ال ایله یمک یمک انسانا اگر ندره جک قدر
 مستکرهدر .

عائلہ نک نہ قدر مشاقی وارسه غیرت وافتخار ایله درعهده ایدر .
اقرباسینک کورر کوزی ، طوتار الی اولور .

برادرلر واردر، که نسلاً بعد نسل ، ملاصق طوغان توملر
گبی ، کندیلرینک و اولاد و اخفادینک دنیاده اشتراکه صالح
هرنه لری واریسه مشترکدر . یارم خانیه تملک ایچون دگل ،
برقوجه ملکه تصرف ایچون بیله بربرینه برکره اگری باقازلر .
سعادت ، بختیارلق بودرلو عائله لر ایچوندر ، حیات بویله
یشامغه دیرلر ، انسانیت بوانسانلرک حالدیر .

گورہ نک

عجبا بو عالمی ابنای بشره گرچکدن دارمخت ایتمکه گورہ نک
دیدیکمز عقاید باطله خلاصه سندن بیوک خدمت ایتمش برشی
وارمیدر !

موت مدهشدر ؛ فقط برآنده چکر . گورہ نک ایسه ابدی -
الحیاتدر . یأس الیمدر ؛ فقط عمره سورمز ؛ گورہ نک ایسه
دائمی الاذادر .

انسان گورہ نکدن چکدیگی مشقی نه علتدن کوریر ، نه قلتدن ،
نه ضرورتدن چکر ، نه اسارتدن .

برکره گذاران حیاتی دوشنه لم ! انسان دنیایه گلیر ؛ زمان -

بیودر ؛ استقبالك اقبالی بیلیر ؛ خلفینك هر صورتله کاله چالیشیر .

زوجهر گوریورز، که زوجنی ازواج ایدرسه ، اولادینك بعض قصورلرینی عنو ایتدیرمک ایچون ایدر . البسه سنی ، ترینساتی ، زوجی کندینك استغنا وقاعتدن حجاب ایدرک ، تدارک ایلر ؛ کندیسو زوجینك محبت ومروتندن حجاب ایدرک قبول ایدر . زوجنه حیات ثانیه ، خاهسنه ملک الصیانه گورینور . والدهر گوریورز، که اولادی بر دقیقه گولمزسه کندی بر ساعت آغلار ؛ اولادی بر ساعت آغلارسه کندی بر آی خسته لیر ؛ اولادی بر آی خسته لیرسه کندی بر ییللق عمر غائب ایدر . کندی گوکلنی اولادینه اسیر ایدر ؛ اولادینك گوکلنی ، ارتباط ایدرک یر آراه قدده پادشاهلردن زیاده حر مطلق بر اقیبر . اولادینی انسان ایتمک ایچون کندی بیك درلو مجاهدات ایله ملک خصلمتده بولمغه چالیشیر . اولادینی جانندن آیرمز، که اقبشقه برشی استه سون ؛ کندی بشقه برشی استه سون .

اولاد گوریورز، که پدرینك ، والده سنك گومش دلکلی صاچلرندن بر تلنی خزینئه عالمه وبلکه جوهر جاننه دکشمز . والدینك گوکلرینه قنای عالمدن تسلابخش اولور . فکر لرینه بیك درلو تجارب ومدرکات ایله رونق ویرر . وجود لرینه شباب قدر قدرت ، و بره تکای ذی حیات گبی معاونت عرض ایلر ،

ای مروتنز برادر! دنیایه گلدیگنک زمان والده گنک
 رحمنی، سودینی کال قناعتله تقسیمه راضی اولدیغنک قرداشکله
 خانه نك طاشینی، دیوارینی، دکانک ملکنی، ایرادینی نه دن
 پایلاشه مدك، که بیچاره بی جانی گبی حکومتگاهلرده سورو-
 کلیهرک، هم آنی، هم کندیگی، هم ده انسانیتی تزدیل
 ایدرسک؟

بشقه یرلرده زوجلر گوریورز، که زوجه سنی روحینک
 نصفی عد ایدر. کندینک هر درلو لدايد و مشاقه آنی تشریک
 ایدرسه، کندی ده آنک هر درلو لدايد و مشاقه اشتراک ایلر.
 پدرلر گوریورز، که اولادینی کندی فکری دائره سنده
 حصر ایتک دکل، کندی فکرینک ایریشه مدیکی معالی به
 ایصال ایتدکجه بر درلو راحت ایده مز. اوینک اڭ بیوک مصرفی
 اوغلینک تربیه سی اغورینه بذل ایلدیکی پاره در. کندینه فائق
 برخلف گورمه دن وفات ایدرسه دنیادن گوزی آچیق کیدر.
 کندینک بر فکری، یتشمش اوغلینک بر فکرندن مستقیم
 چیقارسه، حجابندن قان ترلره باتار. اولادینی غلبه شیخوخته
 گوزلرینه عماما گلدیکی زمان نندن طوتوبده یدمک ایچون
 بسله مز. سن تحصیل ختامه ایریشوبده، ذهنی سکون وانحصاره
 مجبور اولدینی زمان طریق ترقیده کندینه رهبر اولمق ایچون

حیوان کبی ، قاشیکک ، گوزیکک اوینایشندن تصورات فکریه
 وادادات قلییه کی اوگرنسی اوغرینه بتون زمان تحصیلنی
 اضاعه ایدرسک !

ای ام الهوس صاحبه الیت ! سکا خانه گده اهلکله
 اولادکله ، سختکله ، راحتکله کچمک نعمتی ، کنجلاکده حسن
 جمال ، ویاشکی آلدقن صگرمه ، اولاد وعیال زینتی یتشمزمی ، که
 ایکی لقمه یمک ویدرت آرشون بزپارچه سیچون دایما براضطراب
 وکشاکشی التزام ایدرسکده کړک کندیکه وکړک یانگده اولانلره
 نعمتی زهر وراحتی حرام ایدرسک ؟

ای بختسز والده ! دردک نه ، که دها وجودکدن آیرلیدیگه
 تأسف ایده جک قدر مبتلا اولدیغک جگر پاره کی کنسدی
 ایسته دیکک وآنک ایسته مدیکی بر اجنینک یتاغنه ویرمک
 ایچون خوابگاه آرامنی پاموق شته لردن قاره طویراقلره تحویل
 ایتکه سب اولورسک ؟ ویاخود پدرینک یاننده حالندن بحث
 ایتکه حجاب ایدن بر مخدره بی محضرلره ، وقایع کاتبلرینه
 گوکلنک اک عزیز اولان سرآرینی فاش ایلکه مجبور ایدرسک !
 ای انصافسز اولاد ! سن وجودیکک مساعده سی ،
 کنجلاکک قوتی وقتنده حجاب ایتزمیسک ، که بتون زمانکی
 گوکلکی اکلندیرمکه صرف ایدرسکده خاندانکک بتون
 مشاق معیشتنی اختیار پدریکک آغرمش باشنه و بوکلش بویننه
 بر اقرسک ؟

ایکی چکر نہایت ایش محکمہ بہ طیانیر. اگر آردہ بردہ چوجق
بوانور ایسہ نکاح، نفقہ غوغالری ایکی خاندانک عمرینہ سورہر.

مخدوم بگلرایسہ بودار محنتہ ہر درلو حفظ حیات اسبابندن
محرور اولدقلری حالہ کلمشیر؛ قبوسی آچیق، یمکی حاضر
برمہمانخانہ احسانہ قونمشیر. یرلر، ایچرلر، گزرلر، اگنیرلر.
اواسباب معیشت وسعداتی حاصل ایدن پدرہ وکیل خرج، وادارہ
وتربیتہ چالیشان والدیہ کتخدا قادین نظریلہ بقارلر!

عاقبت برکون اوک بیوکلری ترک حیات ایدر؛ توارث
ایدن بر قاج پارچہ مال وملکی بر درلو پایلاشہ مازلر. آنلر
بر طرفدن یاقہ یاقہ محکمہ محکمہ طولاشیر، عاقبت ایکی آدمک
فناسیلہ بر قوجہ خاندان پریشان اولور کیدر.

بویلہ بر عائله نیک حالہ حکیمانہ نگاہ ایدنلر ایچون بیوکلری
حالا چوجق، و فقط ابریلشمش؛ کوچکلری حالا جنین،
و فقط رحم مادر دن ساقط اولمش کبی گورینور.

ای زوج بی خبر! مسکنکدہ بر رفیقہ در پیدا اولمش؛
نیچون عائله نیک بارینی بتون بتون کندی اوزریکہ یوکلنیردہ،
یالکز کندی مشقتکی اویچارہ یہ تحمیل ایدرسک؟

ای بی نوا پدر! سبب نہدر؛ کہ کندک انسان ایکن دنیاہ،
یادگار عمرک ونتیجہ حیاتک اولان، اولادیکک یالکز معلم

افندی چو جوقلغنده متلا برده کدی بسلامش ؛ آنکله
اکنیرمش. تأهلدن صکره، کدی کیمش ؛ برینه براییکی چو جوق
کلمش ، اوللری کدیسنه یابدینی گبی ، شمدی ده تریه نامیله
کندینک نه قدر هوساتی واریسه چو جوقلرینک فکر و وجدانه
انطباع ایتدیرمکه چالیشور !

خانم ایسه آلتی یدی یاشنده ایکن، کندینی وصیسی بسلام،
کیدیررمش. اون بش ، اون آلتی یاشنه کیرنجیه وصی برطرف
اولمش ؛ برینه برزوج کلش . - وقتی اولسون ، اولسون ، -
خانمک اگر برکون سکز درلو اوت وخیر ایله معدنه سنی افساد
ایتمز ، و ایکی دوکنده برقات انواب کیدیروبده اقران وامثالی
آره سنده محجوب براقیر ؛ وزینت نامیله او ، باشنه بار اولمق ایچون
برقاج اوقه طاش ، وقلای پارچه سی تدارک ایلمز ایسه زوجیت
ویا انسانیت دن چیقمش حکمنی آلیر !

خانمک ده چو جوقلغنده بر سوکیلی بیکلی وارمش ؛ تأهلدن
صکره بیک کیمش ، برینه بر قیز گلمش ؛ اوده بیومش .
بیک ، نصل خانم افندینک امر ایتدیگی برده یامغه مجبور ایسه ،
قیزده او یله جه خانم افندینک آرزو ایندیگی بیک قویتنه کیرمکده
مضطر اولمش ؛ نهایت تورم ایتمش . بیچاره کاه ایتدیگنی ، وکاه
جناب حَقْک مجازاتی دوشنه رک ایکی النی بوکرینه قویتمش ؛
دوشکنک اطرافنی حزین حزین طولاشیر طورر .

یاخود قیز او قدر ایچلی بولماز ؛ قوجه سینک قهرینی برچکر ،

گویا، که آثار مدنیت اسکی رونق و اقبالینک فسانه تحسره
 ماتم انوابنه بورونمشدر

(حدیقه - روم ایلی شمندوفرلرینه دائر مقاله دن مفرز)

عائله

نعیب زماننا والعیب فینا

وما لزماننا عیب سوانا .

لقد تحبوا الزمان بفرجهم

ولو نطق الزمان به هجانا

بزده هر کسک عائله معاملاتندن آز، چوق فکر حاصل ایتمک
 ایچون اورته حاللی برافندینک خانه سنه گیریلسه ، جاری اولان
 احواله نظر عبرتله باقلسه ، نه گوریلور ! طبیعتیله پیش نظره
 اڭ اول عائله نك پدري تصادف ایدر ؛ آنک معاملاتنه لایقیله
 دقت اولنورسه گوریلور، که وقنیله چوجق ایتمش ؛ هر درلو
 حاجات ولدانذینی حاضرلیه جق بردادی، ویابسلمه سی وارا ایتمش ؛
 هر بلاسنی اوچکرمش . براز سننی آلمش، اولن دیرمشلر ؛ دادی
 گیتمش ؛ یرینه باجی کلش . افندینک مناسبتر نه قدر مراقی ،
 نه قدر آرزوسی واریسه ولو، که هر بری برقاچ گیجه او یقوسزلنی ،
 برقاچ گون خسته لکی ، بیک درلو مشاق جسمانی بی ، یوز بیک
 درلو عذاب روحانی بی موجب اولسون ؛ خانم آنلرک جمله سنی
 یرینه گتیرمدکجه بوغازندن راجتجه برلقمه کچمک احتمالی یوقدر .

کیجه سنی آندیریر ، عادتا کونشک عکسی دگزده سروسیمین
حاصل ایدر .

موقعک بدایی یالکز مشهوداته منحصر دگل ! برکرده
تاریخی تصوّر اولنورسه برایکی صال ایله آناطولیدن قارشی به
کچن واوروپا اوزرنده کی بونجه موفقیتلر مزک فاتحه ظهوری
اولان او قرق الی عثمانلی قهرمانی خاطره کلیر ؛ اقبال ملتک
یاد عظمتی طاغده ، صحراده تحجر و هواده ؛ دریاده تمثیل
ایتمش گبی ، گورینور .

گویا، که اوشفقلمر شمشیر همتلرینک آفاقگیر اولان شعشعه
نظر رباسندن یادگار اولمشدر . گویا، که اوسرو سیمینر نائل
اولدقلمری مظفریتده مسلك اهتدالری اولان نورانی منہاج
توفیقندن نشان قالمشدر .

حیف ! بودریای لطافتک اطرافنده بولنان اوج قصبه ایله
برقاج کویک شمدیکی حالی ، قدرت خالقله عجز بشرک نسبتی .
گوسترمک ایچون یاپلش کییدر .

فقر و ضرورت و اضطراب و مذلت هر کوینک ، و بلکه
هر اوینک طوپراق دیوارلرنده و چوروک تحتلرنده یکنی مزارلره
واسکی تابوتلره یاقیشه جق قدر هائل و سیاهه مائل برکیرلی
رنک ایله تصویر اولتمش کییدر .

شعله‌دن مخلوق بر پری دریاه گیرمش ، نازان نازان شناورلك
ایدیور؛ اوشناورلك ایتدکجه وجودندن کلدیگی یرلره طوغری
نور آقوب کیدیور !

کاه اولور، روزکارلردن بری غلبه ایتمکله برابر، مهتابه‌ده
تصادف اولنماز . عثمان ظلام ایچنده نظردن نهان اوله‌رق، سیر
وسفر ایدن گمیلرک صاغنده کی ، صولنده کی قنديللردن ، اوتیه
بری‌یه آلی ، یشیلی مهتاب آقارمش کبی حاصل اولان تماشالر
داماد ابراهیم پاشا چراغانلرینه خنده زنان اولور .

آقشاملرینک بولطافتی صباحلرینک روحانیتنه نسبت اولنسه
آره‌لرنده — اویقوسزلقدن جمالنی رنک ملال بوریمش، و جاخواب
یرینه سیه گیسولرینه بورینمشده ، هنوز اویقویه وارمش ،
بر اسمر گوزلیه صرمه صاچلرینی بوینینک اوستنه طاغتمش ،
آچلمش و غایت خفیف برسحاب ایله مستور اولان نورسحر کبی،
گوکسنی براینجه تل گوملکله ستر ایتمش‌ده، هنوز مائی گوزلرینی
اویقودن آچمش صاف چهره‌لی بردلبر قدر — فرق بولنور .

اویله صباح، که استیلا ایتدیگی یرلرک نره‌سنه برنظر حکیم
ایله باقلسه، طاغلی، طاشلری، قطرهلری، ذره‌لری برلسان-
حال اولمش، صانع قدرتک الطاف عظمت و اعجاز کالنه حمد
و ثناده گورینور .

براق هوالی کیجه‌لر واردر، که آیک اون دردنجی

ایتمش ؛ بیك درلو ملون بلو طلر ، دقیقه دقیقه رنكلرینی بر لطافتدن بر بدیعه یه تحویل ایدرک ، آهسته ، آهسته آفاق سیر ایتمگه باشلارلر . بر صورتده ، که یالکز دگزده دگل طاغلرده بیله شکلیه ، لونیله عكسلر مشاهده اولنور . بو عكسلری ایسه ، دائما بر برینه انعطاف ایدرک - غالباً - باد شمال ایله باد جنوبك خفت و غلظتجه اولان تفاوتی دخی هواده طبقات و طبقاتده بالطبع آینه لکه استعداد حاصل ایلدیگندن ، سطح مادن اوج هوایه قدر دائما تغیره ؛ دائما تلوتنده بر نور عالی حاصل اولور ، که تصویرینه دگل ، تصویرینه بیله امکان یوقدر .

زمان اولور ، که دریاه بر بلوطك لونی عكس ایدر ؛ بر ماهی رسام طاتلی صاری اوزرینه موج موج پارلاق پنبه چهره لی برگوزلك یناقلرینی تصویر ایتمک ایسته سده بر آینه بلور اوزرینه ، شبابك طراوتی و حسنك نورانی بیله ممتزج بر طاقم آتشین الوان ازمش اولسه ، ینه بو انعطافك لطافتنه یا مشابه اوله بیلیر ، یا اوله ماز .

غروب دن صگره ، یا اولور هوایه ینه او حالدده راكد قالیر ، مهتابده تصادف اولنماز . نظرلر خواب سحری گبی ، لطیف و روح آور بر ظلمت سکوتنه طالار . وجودلر جامه خواب - نوبهاری گبی ، خفیف ، و جان پرور بر ستره آرام ایچنه دوشر . گاه اولور ، هوا راكد قالمغله برابر ، آیک بدر اولدینی زمانلره تصادف اولنور ؛ سروسیمینه باقلسه ، صانیلیر ، که

بربرینک گل جمالی صولدیرر، وَ صدای پالری اغیاره افشای۔
راز ایدر اندیشه سنده درلر ظن اولنور۔

باد شماله جلوه گاه اولان صولرک امواجی اوقدر کوچیلیر،
و شمسک ضیاسی اوقدر پاره، پاره ظاغیلیر، که زمینه بر برآق
آینه فرش ایدلمش دینله بیلیر۔ پویراز گذرگاهی اولان یرلرک
بعض کرّه اوته سنه، بریسنه لدوس طوقنور؛ یوللر آچار، که
سر و سیمیندن فرق اولنماز۔ لدوس اوغراغی اولان طرفلرک
بعض وقت اوته سندن، بریسیدن پویراز کچر؛ شکللر حاصل
ایدر، که هواده برابر پاره لته رک، دکزه دوکولمش قیاس ایدیلیر۔
خورشید منور عظمت و سلطنتیله آفاقه جواهر فشان
اوله رق، افقک منتهاسنه گلنجه، آتلمش پاموق شکلنده اطراف
مغربی طولاشان، اوقاق اوقاق بلوطلرک حاصل ایتدیگی نوره
غرق اولمش رنگلر، نه قوس قزحده، نه نگین الماسده،
نه ازهار ربیعیده؛ نه مرغان هندیده کورملک احتمالی واردر۔
بر طرفی غایت آچیق بنفشه؛ وَ بر طرفی غایت قویو علو
رنگنه غرق اولمش؛ و یاخود برجهتی آتشین آلدن باشلا یه رق،
و طبقه طبقه پنبه وَ ترنجی وَ قاون ایچی رنگلرینک قرق اللی
درجه قویولغندن آچیق لغنه، وَ آچیق لغندن قویولغنه انتقال
ایده رک، نهایت قناریا صاریسنده قرار ویرمش، و یاخود دنیاده
نه قدر پارلاق رنگ وارسه۔ آچیق لقدمه، قویولقدمه قابل اولدقلری
درجاتک هیج بری خارجده قالماسق اوزره۔ عمومی جمع

وَ اخلاقجه بالاده بحث اولنان نقصانلرك بك چوق تاثیراتی
ستر ایدر .

— — — — —
— — — — —

[عبرت — بند مخصوص]

گلیبولی

[تصویر غروب]

تختگاه سلطنتک آق دگزه قارشی اغیاره سد اولنمش برباب
آهنینی دینلمگه شایان اولان قلعه سلطانیه بوغازندن کیریلیر ،
و بر ساعت قدر دها بری گلیرسه ، قدرتدن نمونه لطافت اولمق
ایچون یاپلش برحوض بهشتی کوریلور .

انسان بر قاج کون اودریای صفانک کنارنده تماشای طبیعت
ایتملیر ، که خزینه بدایعینک ابدالنده فیاض قدرتک نه کریم
اولدیغنه ذهنتده بر مطالعه حاصل ایده بیلسون .

اکثر گونلرده — وقتا که اقشام تقرب ایدر ؛ باد شمال ایله
هوای جنوبی ، بر برینک آغوش وفاسندن قوپارق ، هر بری
دنیا نیک برکوشه سنه غروب ایله مملکتک اک عاشقانه بر سیرا -
نگاهی اولان اوزمین بی مثالی موعده وصال ایلمش ایکی نازنین
کبی ، معانقه یه باشلار لر . او قدر آهسته حرکت ایدر لر ، که تنفسلری

مغازه سنه گیدر، آقشاملره قدر آیلقلی خدمتکار گبی، ایشیله اشتغال ایدر.

دائماً سیمی و علم جهتلرینه مصروف اولان فکر حقیقت قوتیله اویله برجهان رفاهیت پیدا ایتملر، که بیك درلومبالغات ایله محاط اولان ایران خیالات شاعرانه سینک هند و چین ده تصویر ایتدیکی جوهرین قلمه لر، زرین سرایلر؛ رنگین گلستانلر یاننده هیچ حکمنده قالیر.

واقعا مدنیت اورالرده دخی بتون بتون نفایصدن بری دگلدرد؛ هله بر طاقم یرلرده اصالتک حائز اولدینی امتیازات مادیّه و بعض طرفلرده قونسولیده اویونلری گبی، خبانتک ایجاب ایتدیگی تفاوت استفاده و خصوصیه قواعد تشریعهده بر طاقم عادات عتیقه نك احکام عقله ترجیح اولنیشندن حصوله گلان سیئات کلیّه جهتلریله بر چوق مظالم وقوعه کلمکده و بر چوق آدم آج قاللقدده در. و الهیاتده طبعیات فکرینک و سیاستده ارفکر نتایجندن اولان منققت اکثریت و مقتضیات حکومت گبی، موهوماتک تأثیریه اخلاق سیاسیّه و تربیه عمومیه جه گوریلان تمایلات سیئه، بیانی ایلروده عقلایی بر فترت عظمی وقوعندن اندیشهیه دوشورمکده در. مع مافیّه ینه یالکز معرفت و وسائط ترونده دم بدم مشهود اولان کالات و ترقی، عدالت

صحرای زراعت تربیه سی گور مامش بر قارشیر، و طاغیرنده
 استاد الی طوقونماش بر کوچوک آچاج بولنماز. هیچ بر ملکک،
 هیچ بر طرفنده آیقلا نغنه محتاج بر گول، کوپریسز بر نهر،
 انتظامسز بر یول، شمندوفر سز بر شهر، لیانسز بر ساحل،
 ریختهسز بر لیان گور یله مز. لیانلرک اکثری ده نیمورلره غرق
 اولمش درجده مستحکم بولتور.

اواصحاب همت ترقی نامنده بر طریق فلاحه گیرمشلر؛ بو
 سایه ده گوندوزلری بر عید سعادت، کیجه لری بر شهر آیین مسرت
 اولمش؛ لذت عمر دن صحیحاً استفاده ایدیورلر.

ضریبی شوراسیدر، که او قدر سطوتلی بر حکومتک یالکز
 آسایش خانی محافظه مأمور اولان ضبطیه لرندن بشقه اورته ده
 بر اثری گورلمز! وکلا، یاری عمرینی صحرالرده کچیرر، بیگده
 برایش دواثر حکومته دوشمز. ضبطیه لرک کاری ایسه، گوندزلی
 عربهلرک چارپامسنه نظارت ایدهرک، مثلاً احاد ناسدن برینک
 بندگی کرا عربهنی نوبتدن گیرو بر اقامق ایچون اک بیوک
 ارباب حیثیتک بر اشارتله فیطونلرینی طور دیرمق و کیجه لری
 بر قاچ سرخوش مجادلهی باصدیردقدن صکره، صباحلره قدر
 خانه لرک، دکانلرک قپوسی قپالی و پنجره لری محفوظ اولوب،
 اولدیغنی گوزتمک گی، عدالت و آسایش خدمتلرندن عبارتدر.
 خلقک ایسه او قدر مکنتله برابر خزینهلره مالک اولان
 اک بیوک اصحاب ثروتی، سکسان یاشنده اولدینی حالده ینه

اولنمش او قدر سلاح مشاهده اولنور، که بریره طوپلامش لر .
طوانيله ، دیواريله ، بوله لريله ، نردبانلريله ، طوپخانانه قدر بر
دايره ترتینه کفایت ایلش .

خلاقک مکنتی آگلاشلمق استیلیرسه ؛ یالکز غزته لرك
اعلان ایتدیگی اعانه دفترلرینی گورمکه ، بوگا بر علم اجمالی
حاصل ایتک قابلدردر . بر طول قادین ایتم مکتبه اوج یوز بیك
آلتون اهدا ایدیور . قوندرو بویاسی یاپار بر آدم وصیتنامه سنده
فقرايه یگر می بیك لیرا براقیور ! بو سعادت یالکز لوندرويه
ویاخود مجرّد انگلترهيه مخصوص دگل . فرانسه نك . آلمانی .
نك ، اسویچره نك ، آمریقانك درجات متفاوته ایله هر طرفه
شاملدر .

ممالك متمدنه دیدیکمز یرلرده طبیعت بشر بیاغی طبیعت
عالمه تحکم ایتش ، چوجق بیودیورلر، که بر یاشنده اولانلرینی
گورن ، وجودینک قوتنه ، وقاینک صفوتنه نظراً بشقه بر
نوعدن طوغمش ؛ ویاخود بشقه بر عالمده پرورده اولمش اولسنه
ذاهب اولور .

حیوان تربیه ایدیورلر، که مثلاً ، بر اوکوز ۱۲۰۰ اوقه
و بر قوچ ۵۰۰ قیه گلیور .

آجاجلرک قوه نابته سنی تزئید ایدیورلر ؛ قارپوز قدر
آرمود حاصل اولیور . طوپراغک قوه نباتنه فیض ویریورلر ؛
صاجدقلری تخم بره اللی درجه سنده ثمره گوستریور .

ایچون اولان همتلرینک هیچ برندن دون دگلدرد. آوسترایانک بر بیوک پارچه سنده همان نه قدر طوپراق وارسه اله مشلر. یالکز اورادن حاصل ایتدکری آلتون بریره جمع اولتجه - حساب ایدلش - قیز قلهسی بیوک لگنه یقین بر شکل اهرامی وجوده کلیور!

نهر آلتنده منتظم چارشیلری، هوا یوزنده مکمل کوپریلری وار!

آینه سرای نامنده بر مسیره لری موجوددر؛ اوزاقدن باقیرسه، انعطاف شعله دن حاصل اولان هوایی مائی بر زمین اوزرنده جوآل اولان علامت سما پارچه لری، نظر خیال اوکنه بر محف کوه الماس کتیریر. گوندوزلری فسقیه لردن فوران ایدن صولر، نوردن یاپلش بر مناره شکلی باغلار. کیجه لری قازلره، مهتابلره مستغرق اولان ستونلری عمود صبحی آندیرر. نور نظر باغچه سینک بر باشندن او بر باشنه بیتاب اوله رق یتشیر. او یله بر باغچه، که ریاض خلدی تماشا یه مقتدر اولان بر آدم، بودار محنت ایچنده آندن مکمل بر تقلیدینی یایغنه مقتدر اوله بیلمسی مشکو کدر.

حکومتلرینک سطوتی گورمک ایچون بر کره نهر کنارینه اینلمک و یاخود شهرک اسکی قلعه سنه گیرمک کافیدر. زرهللی سفینه لر گوریلور، که تیموردن دوککش بر مملکت حکمنده در. یالکز یگی چیقمش و فقط دها منتظمینک ظهوری جهتیله ترک

ایدرك ایستدیگی چایکدن قلعه طویلری ، تیموردن گمی .
زرهلی دوگر .

بر مطبعهده الی بیك عمله استخدام اولندیغی ، بر (بیرا)
فابریقه سینك اون، اون بش بیك عربه بارگیری بولندیغی گورلمشدره .
سراپا یالیزلره مستغرق و سرایلره غبطه رسا اوله جق
صورنده مزین اوتلاری وارد، که ایچنده ۳ بیك آدم یاتار ؛
سفره لرنده ۴ بیك کشی یمک بیه بیلیر .

دکاتلری موجوددر، که مثلا، ترزی النده اولان برمغازهده
بزم اسکدار خلقینك ۷ یاشندن یمشینه قدر کافه افرادینی ،
کیدروب ، قوشاتمغه کافی البسه گوریلور ؛ و ایچنده اشیا
گوسترمک ایچون یدی سکنز یوز ارکک، و بش آلتی یوز قادین
خدمتکار بولنور .

معدنلرندن بحث اولمق استیلیرسه عقل قبول ایتیه جک
برطاقم خیالاته صاپمغله اتهام اولنمقدن احتراز اولنسه روادر .
کرامت معرفت اورالرده تیموری آلتونه، کوموری گوموشه
تحویل ایلش ؛ او ایکی جوهری بولمق ایچون اعماق زمینه
اینورلر ؛ بحر محیطك آلتنده بر اوافق قضا قدر یرلر آچور ؛
ایچنه درت بش بیك کشینك اسکانه کافی ، گوشه لری غازی ،
سوقاقلری منتظم قصبه لر یاپورلر . اطرافنده قره واپورلری
ایشل دیورلر .

آلتون چقارمق ایچون ابراز ایتدکلی غیرت، پاره قزانمق

دخی ینه شمندوفره ویاومنیبوسه بینمک ایچون نوبت بکله مک،
 و شهرک پک غلبه لک یرنده عربیه بوله مامق آره صره هر کسک
 باشنه گلیر حالردندر .

شهرک ایچنده یر واردر، که اوچ قره واپوری که یریلرله
 بربرینک ادرزندن کچر . باغچه واردر، که سیر زمانلری ایچنده
 اللی آلتمش بیگ عربیه دور ایدر .

تایس نهرینک کنارنده اولان مخزنلره کیداسه ده هرگون
 وقوع بولان ادخالات و اخراجانه باقلسه ، آدم دیرکه : نهرک
 گونده برکرده یوکسلوب، برکره آچلمنی موجب اولان جزر
 ومد ایله دنیانک نه قدر محصولاتی وار ایسه، بورایه دوکیلوب،
 کلیور ، انسانک نه قدر معمولاتی وارسه بورادن طاغیلوب ،
 کیدیور !

فابریقه لرینه گیرلسه ، دهشتدن وجودده توپلر اوزریر .
 ایشلیانلر ماکنه دگل ، گویا طاغ پارچه سی قدر بردیو آهین -
 بدنر، که آغزندن آتشر بو کوره رک ، و هر عضوی حرکت
 ابتدجه بشقه بر صدای مدھش پیدا اددرک ، کندینی زنجیر
 حکمنه اسیر ایدن ملک العقلک ؛ کیجه گوندوز بلا آرام انفاذ
 فرماننه چالیشیر . ایچلرنده آلات طبیعه گوریلوب، که اوچ درت
 مترو بیوکلمگنده رغزته دن بر ساعتده ایکی بوز بیگ نسخه باصار
 وسائط تحریک مشاهده اولتور، که ادارسنه مأمور اولان آدم،
 اوقوتنه اوچ درت اوطملی خانه قدر بر پولاد چکیجی استعمال

غروش آبلقی کانبلرک امانتہ مودوع در ! بر حالده ، کہ آنلرک طوتدینی دفتر دن ماعدا هیچ کیمسه نك التده بانقلرده محفوظ اولان ثروتی مین اوفاجق برکاغد پارچه سی بیله بولنماز .

بر سرعت مشاهده اولتور ، کہ وسائط ثروت بوراده ساعت-ایامک عقربنه ، و اوراده یلقواننه باغلیدر دینلسه ، مبالغه ایدلماش اوله جغه بالبداهه حکم ایدیلیر . بلکه بو افاده تداولک آسیا و اوروپاده اولان فرقی بیان ایچون کافی عد اولسه ماز . چونکه منبع ثروت زراعت اولدیغیچون بورالرجه بیله بر ایکی کره آنجق یرندن اوینایه بیلان نقود ، اورالرده تجارت سائقه سیله ، بلکه برگون ، بر یرده طورماز . حتی لوندرده اوراق نقدیهی برینه اعطا ایدرکن . صاحبی اضالمق معقاد اولدیغدن ، گونده سکز کره بر تاجرک صندوقه گیرمش ، چیقمش کاغدلرک چوق گوریلور .

ودور و حرکتک کثرتی اودرجه ده در ، که سوقاقلرک هربری دوری دائمی ، و جریانی سریع برگرداب عظیمه دونمش ، لاینقطع برطرفدن ، برطرفنه انسانلر آقار طوریر .

شهر ایچنده قرق بیکی متجاوز اولان او عربهلرندن بشقه اوتوز بش بیگدن زیاده کرا عربه سی ، و اون بش بیگدن زیاده اومنیبوس و شرکت عربهلریله ، شهرده اولان تیمور یوللرینک بیوک مرکزنده یومی اون درت ساعت هر ایکی دقیقه ده آلتمش عربهلی بر واپور حرکت ایدر ؛ بو حال ایله

خاصیتی، کیجه لری ایتدیگی خدمته نظراً نیز افکارک مهتابی
دینلمکه شایان اولان فازک ماهیتی گبی، شو مقاله ده اجمالاً کوستره
بیله دیکمز، و بلکه بیگده برخی اما ایده مدیکمز نیجه یوز بیگ
فوائد مدینتک وجودینه سبب اولان قواعد و وسائطدن هر برخی
ایجاد اتمک و ترقیجه بولندیفی مرتبهه کتیرمک نه درجه لرده
تعمیق نظر و نه مرتبه لرده اتعاب افکار ساهنده وجوده
کلمشدر؛ و بودرلو ایجاد و اصلاح اغورنده دنیاه بر کلانلردن
صایامغه لایق قاج بیگ صاحب کمال، قاج سنلر، کیجه لرده
اوبقوسنی، گوندوزلرده راحتی ترک ایتمشدر!

هله مملکتک ثروت و معموریتنی نظرلر احاطه دن و تصورلر
تصویردن عاجزدر. یالکز شهر ایچنده موجود اولان،
وهر بری میلیونلره آلتون قیمتنده بولسان ابنیه عالیه یان یانه
کتیرلسه، استانبول قدر بر شاهانه سرای تشکل ایدر.

بازارلرنده اولان جواهر و نفایسه باقلسه دنیانک دفاین طبیعت
و خزائن ثروتی سراپا یغما ایدلمشده اورایه گوتورلمش ظن اولتور.
باقه لرنده اولان و دئما قطارلرله طاریله رق، دور اولنمقده
بولتان آلتونک کثرتی گورولسه، خاطرلره شاید ثقلدن جزیره
منحسف اولسون گبی، واهمه لر گلیر.

معاملات تجارتنک احوالی بدتیق اولنسه، رامینت گوریلور، که
انسان بر درلو اینانمق ایسته مز. شرکتلرک، تجارت اولرینک
میلیون میلیون آلتون ویا اوراق نقدیه سی اوچر، بشر یوز

معرفت حاله کتیرمگه و فکر انسانه جهان قدر وسعت و برمگه
استعداد گوسترمگه اولان طباعت ، کندی عالنده برکدایی
دخی پادشاه ایدن حرّیت ، کیمسه بی مادونینک مغدوریتته حصّه -
دار ایتمکسزین ، هرکی مافوقینک سمادتنه نائل ایتمگه قابل
گورینان مساوات ، اعزّ منال عد اولنان آلتونک فیثاتی دائماً
تزیید ایتمگله برابر ، یرتیق پچاوره لره ، قریق کیمیکلره اوجوهر -
صاف گبی ، قیمت و برمگه اولان اصول ثروت ، انسانه قراده
یوزمگه ، و عمانده گزمگه اقتدار و یرن و قطع مسافده کمال
سرعتی و خدمت شاقده ذوی العقوله بر درجه یه قدر و کالتی
جهتیه ابنای بشرک مدت حیات و مقدار قوتی قات قات تزیید
ایدن بخار قوتی ، دیلله (دائماً اطاله اولنه گلمکله مألوف اولان
بی ادبیر لسانی قدر دخی اوزامسزین) شرقدن غربه قدر
ابلاغ بیام ، و قولوقلره (مادی و یا معنوی بر طول طبیعی بی
حائز اولا مرکبیلر صماخنه [۱] نسبت جرماً بر صغر عادی
حانده ایکن) شماله جنوبدن اسماع مرام ایتدیرن سیاله برقیه

[۱] صماخ کتاب وزنده قولاغک دایگنه اطلاق اولنور . شارح
قاموس درکه (کل اذن و لود و کل صموخ بیوض) دیرلر . یعنی یاوریبی
قارنده حاصل اولان حیوانده (اذن) تمیر اولنور . و یمورطه سنده
پیدا اولانده (صماخ) دینور . بناء علیه صماخ مرکب یربنه اذن مرکب
تعبری هوائی فصاحتدر عکس ایسه محل فصاحت اولق لازم گلیر .
یوزکله برابر افظده کی بوتغیر آهنگ افاده بی اخلال ایده جگی ایچون
سامعه یه خوش گلیر .

نه قدر ناممروف بر لساندن اولورسه اولسون، مطبوع بر کتاب ایستره، ورمگه ووجود دگلسه سرعت ممکنه ایله کتیرتمگه مجبوردر .

پارلمتوده « بر خزانه الکتب » وار . یالکیز برلورد آکا اوتوز بو قدر بیک جلد کتاب وقف ایتمش !

نه حاجت ! بر تربیه لی اکلنجه محله کیدلدیگی حالده، کیمیا و حکمت طبعیه به دائر بر طاقم مسائل عمیقهنک بر اهین علیه سنی کوریر، که چین ده مشهود اولسه معجزه یه حمل ایدر لر . و یا خود آداب والهیاتدن خطب و اشعار ایشیدیلیر، که ایرانده مسموع اولسه، کرامت عد ایدن لر بولنور .

مثلا: اون بش یگر می غروش صرفیله کیریلان بر تیاتروده لطافتیله برابر تشکل ایتمشده، نورلره غرق اولمش، بر روح مجر دگی، الکتریق ضیالری، مجسم خیال لرگزینیر. ر اویونجیشک اوضاعنه باقلیرسه، بیان ایتدیگی سوزلرده کی معانی و خیالات انسانک گوزی اوکنده تجسم ایدر .

یاهاه بو آثار ایله قناعت اولنمیوبده مشهود اولان کمالاتک اسبابی اوکره نیلمک استیلیر ؛ و اوتحرری ایله دارالفنونلره، انجمن دانشلره، اصحاب معرفتک مجالس مخصوصه سنه کیریلیرسه، اوزمان حجاب و حیرتدن مرکب بر حال ایله مشاهده اولنور، که بر آغزندن چیقان سوزی بر آرزمان ایچنده دنیانک هر طرفه یا به ییلمک خاصه سنه مالک اولدیغیچون، جهانی بر مجلس

گمیلرنده طائفه گوریلور، که بوش وقت بولدجه، مثلاریاضیاتک
 قوه جاذبه قاندرلیگی، ائک عمیق مسائلی مطالعهیه اوغراشیر!
 دکانلرنده یازیجی گوریلور، که فرضا آلمانیا حکماسیندک
 حکمت حقوق حقنده اولان فکرلرنی محاکمهیه قالدیشیر!

بر نمونه خانهسی وار؛ دروننه گیرلسه، استاد قدرت
 ذوی الارواح وجماداتی خلق و تزئینه نه قدر صنعت بذل ایتمش
 وخیال بشر ایجاد بدایعهده نه درلو کجالات کوسترمشسه، جملهسی
 بربره اجتماع ایتش کی، گورینور.

بر حیوانات بانچهسی وار؛ قفسلرنده بولنان مخلوقات بر
 بر نظر دن کچیرایسه، سفینه نوح هنوز طوفاندن قورتیهرق،
 اوراجقده قرایه واصل اولمشده دروننده هر نه موجود ایسه
 کناره اوغرامش تصورنده بولیلیر.

رصد خانهسنده کی دورینلرله. سمایه باقاسه انسان کندیسنی
 طبیعتک فوقنده بر سائقه ایله عوالم علویه نئک سیرینه چیقمش
 قیاس ایده بیلیر.

کتابخانه لرینه گیرلسه، هر لساندن بر ایکی میلیون کتاب
 وآنلری بولمق ایچون همان «علامه هر فن» وصفنه لایق
 یوزلرجه حافظ کتب موجوددر. اصحاب مطالعه ایسه؛ ائک
 خالی وقتده سکز یوز کشیدن اکسک اولماز؛ وایچلرندن
 طقسان یاشنده خواجهلر، واون سکز یاشنده قیزلر بولنور!
 هله نمونه خانه دروننده اولان دارالکتابه هر کیم گیدر،

ایشته عدالت بوحالده، وهله معرفت آندن زیاده کماله دره.
هانکی مکتبه کیدیلیرسه، کیدیلسون؛ ایچنده بولنان اون ایکی
باشنده کی اطفالی گویا، که بیومشده صکره ینه کوچولمش گبی،
عادتا یگرمی، اونوز یاشنه کیرمش آدملر قدر هر درلو انتظام
وتربیه مألوف بولوز.

رشدیلر واردر، که شاگردانی اوچ درت لسان اوقور؛
وعلوم آلیه وعالیه دن آلتی، یدی اساملی فن بیلیر.

صیان مکتبلرینه تصادف اولنور. که اکثر مداوملری سنأ
همان علی العموم یدی سکز یاشندن زیاده دگل ایکن، تعلیم
جدوللرنده بزم مکاتب صیانییه مخصوص اولان - الف با،
یازی، اعمال اربعه، مبادی اعتقاد گبی - درسلرک هیج بری
بولنماز. و سبی خواجلردن سؤال ایدیلیرسه، «اون بش ویا
اون سکز سنه دن بری در مکتبه بودرلومقدّماتی بیلمز چو حق
کلمدیگی ایچون جدولده درسلرک وجودی عبث گوربله رک،
لغو اولدی.» جوابی آلتیر!

او، اون ایکیشر یاشنده یگرمی، یگرمی بش چو جق بر باغچه یه
کیدرلر؛ کاه اللرنده بر غزته بولنور؛ او واسطه ایله دنیا ناک
حالندن خبردار اولمغه چالیشیرلر. وکاه بر رکوشده اوتوره رق،
هوانک لطافتی، و اشجارک طراوتی مدرکانه بر نظرله تماشا
ایدرک بدایع طبیعتدن وجدانی تلذذ ایدرلر.

بر تجاوز و یاد دغدغه ظهور ایتمک دگل ، آره لرنده جریان
 ایدن مباحثات ادیبانه دن بشقه صقیجه براوکسوروک سسی بیله
 ایشیدلنز ! او قدر آدم بریره طولانیتر ؛ ایچلرندن بر قاجی
 سوز سویلر ؛ قصوری سکونتله اسماع ایلر ؛ جمله سی بردن
 خلوص نیت و آداب مطاوعتله حکومتلرینه کیدرلر ؛ عرض-
 حاجت ایدرلر ؛ استدعالرینک یوزده طقسانی حقه موافق و بر
 قوه غالبه ایله مؤید اولدیغیچون مقبول اولور .

هله پارلمنتونک ویردیگی احکامی تطبیقه مأمور اولان محکمه-
 لرده حاکم کوریلور، که طرفینه صورلسه انصاف و عدالتلرینه
 پددرلرینک شفقت ابوتندن زیاده استناد ایدرلر . او حاکمه
 تعیین حقیقتده حکم وجدانیسنی کتم ایتمک یمین ایتمش «ژوری»
 هیئت معاونت ایدر، که جمله سی ایکی خصمک دخی جانی، جگری،
 قومشوسی ، اقرباسیدر . بونلرک حضورنده طرفینک مدعاسنی
 ترویج ایچون - فقیرلره باد هوا خدمت ایدر - وکیل و معینلر
 بولور، که اکثریتک عندنده مسائل حقوقک کافه سی ملکات
 راسخه لری سایه سنده علوم متعارفه حکمنه گیرمش ؛ بر حقی
 دعوانی قزائمق ، اتک طولوسی آلون قزائمغه ترجیح و ایه گلمشدر .
 محکمه ده هیچ کیمسه ادائینک اخسلرندن معدود اولان
 برقاتله بیله [افندی:] سوزندن آشانی برتعبیر ایله خطاب ، ویا
 اشارت ایده مز . هیچ کیمسه جبر و شدتی مأموریت وظائفندن
 ویا اظهار حق و سائلندن عد ایلمز .

دلربای تمدن، نظر فریب افکار اوله‌جق برزینت وسلطنت ایله
عرض دیدار اتمگه باشلار، که بدایع پسند اولان کوگنلار ایچون
حسن اندامنه مفتون اولماق احتمالک خارچنده در .

لوندرده بولنان بر آدم ، احکام عدالتک جریاتی گورمک
ایسترسه، اوکنه هر شیدن اول مرکز تشریح اولان، و دیاده
گوردیگمز قواعد سیاستدن همان بر چوغینک مهد ظهوری
بولنان او قوجه پارلمنتو چیقار، که یالکیز بناسنه باقلسه افکار
عمومیه‌نک دهشت ومقاومتی نظر اداره‌یه قارشی بر جسمانیت
کسب ایتمش وگویا، که او جسم هائل دگمه بر صدمه ایله، زوالدن
مصون اولدیغنی گوسترمک ایچون تحجر ایلش قیاس اولتور !
ایچنه گیریلیرسه، یوزسکسان میلیون اعضادن مرکب اولان،
و کالات مدنی‌ده برنجی دگلسه برنجیلرندن صاییلان بر ملتک
اک ممتازلرندن اوچ درت یوز مبعوث گوریلور، که هر بری آمال
قومه ، ومطال استقباله بر فصاحت فوق‌العاده ایله ترجمان
اولمش ؛ زور بازوی عرفان ایله احکام عدالت واسباب ترقی‌یی
سراثر خانه طبیعتدن استخراجه چالشمقده حد امکانه تقریب
ایده‌جک قدر مهارت گوسترلر .

بو هیأت ممتازه‌نک قوه استنادی ایسه ، هر بری وسعتده
بر بشقه مملکت دینلمگه شایان اولان عمومی باغچه‌لرده بر مقصد
اوزرینه افکارجه اتفاق ایتمش قرق‌اللی ، و بعض کره یوز،
یوز اللی بیك کشیدن مرکب انجمن سیاسیلردر، که اجتماعلرندن

حقایقه اولان عجز تامندن بشقه ملکات تجرّیه سنده دخی
عمومیتی اعتباریله افراط و تفریط عقبه لرندن و بر جهته اولان
قدرتی نسبتنده، دیگر جهته نقصان شائبه سندن هیچ بر وقت
قورتیله میه جق درجه ده اعتدال دن بری بر خاصه غریبه اولدیغنه
حکم ایدر. فقط برده مساعی بشرک آثارینه عطف نظر ایلر؛
و باخصوص ممالک متمدنه بی امعان ایله تماشا ایدرسه، انسانک
نه بیوک بره مجزه قدرت اولدیغنی اوزمان ادراک ایلرده، صانع
حکیمک - طبیعتدن عالی - بر صانع احتیاج کوستره جک قدر
آثار ابداعنه مقتدر مصنوعاتی بولندیغنه حیران اولور؛ قالیر .
بتون ممالک متمدنه بی طولاشمغه نه حاجت ! انسان یالکگز
لوندره بی امعان نظرله تماشا ایلسه، کوره جکی بدایع عقله
وله کتیریر .

لوندره یه اموزج عالم دینلسه، مبالغه دکلدر. روی ارضده
موجود اولان آثار ترقینک فوطوغرافی ایله رسمی آتمش
اولسه مدنیت حاضره بی آنجق لوندره قدر کوستره بیلیر .
بناء علیه بزده مثال اوله رق، آنی اختیار ایلدک :

بو ممالکت ریب و گمان بلوطلری ایچنده مستور اولان
اقبال بشرکی، اکثریت اوزره برقاره دومان ایله محاط، و حتی
گویا، که عادات مدنیت احجار و اشجارینه وارنجه یه قدر سرایت
ایتمش کی، خانه لری بیله سیاهلره مستغرق کورینور ! فقط
برده اونقاب ظلمانیکنک ماوراسنه تعلیق نظر اولتورسه، نازنین

شوقدر وارکه قضیه بی عکسنه چو یرو بده علی الاطلاق
قبول ایتمه قالدیشیرسوق ، نتیجه طوغری چیقماز . چونکه
حاجات بشری ایفا ایده جک اسبابک اصول تزییدی ابنای
بشرك صورت تکثیریه برنسبتده دکدر .

[عبرت — بند مخصوص]

لوندره

قابل اولسه ده اجرام علویه دن بر مخلوق مدرك کره زمین
اوزرینه اینهرك ، انسانک حالی تفتیشه قیام ایلسه ؛ مثلاً چینده
حکما گوریر ، که مصنوعاتدن استدلالاً برصانع حکیمک واجب-
الوجود اولدیغنه اعتقاد ایدرلر ؛ و او دعوایی اثبات ایچون
بیگلرله دلیل قوی ایراد ایلرلر . صگره ، مصنوعات بشردن
اولان برتخته ویا طاش پارچه سنی صانع مکونات عد ایده جک
قدر بلاهت گوستیرلر .

و اوروپاده علمایه تصادف ایلر ، که قرده اولان انهارک عمقی
تعین ایدرلر ، و ادعالرینی فنا اثباته مقتدر اولورلر . فقط ینه
اوروپا ایچنده بولان [صریح] نهرینک حالی تمامیه بیلمیه جک قدر
غفلتده بولنورلر ! البته بو حالده باقهرق فکر بشر ، ادراک-

کالاتی او میدانہ چیقاریور . ایامی ظلم آتشدن ، لیالی ظلمت
دومانندن قورتارمغه چالیشیور . دریایی صحرا کچی ، هر طرفده
گزیلیر ، هوایی دریا کچی ، ایچنده یوزیلیر بر حاله ، اوکتیریور !
طبیعتله پنجه لشهرک ، بو قدر جواهر ثروتی سینئه حرصندن
اوقوپاروب ، میدانہ کتیریور ! اجله گولشهرک ، بونجه امراض
و دواهینک وجودینی او دفع ایدیور ! بخار کچی ، اڭ ثقیل
اجسامی ، اڭ قوتلی معادنی برکشته و پریشان اتمک شانندن
اولان بر داهیینی خدمتکارلقده ، و برق کچی ، دنیایی یاقوب ،
ییمق لوازمندن بولنان بر بلیهیی تاتارلقده او استخدام ایلور .
وحوش آکا مونس اولور ؛ طیور اطاعتده طور یور . او
ایسترسه شجرلرک ثمراتی بر بشقه شکه ، بر بشقه حاله گیرور ؛
او مراد ایدرسه . حجرک خاصیتنی دکشدریور ؟ حاصلی ایکی
آباق اوزرنده ، ایکی آرشون بوینده اویله بر مخلوق عرب
بر قوجه عالمده حاکم ازله خلافت ایلور ! بر قوجه گرهیی
طوب کچی ، پنجه تصرفده اوینادیور !

واقعا بو مخلوق ، بتون بتون عالم وجوددن زائل اولق لازم
گلسه ، حس و تعلقدن نصیبی اولمیان و تصور و تصدیق قوتندن
محروم اولان ، سائر کره نشینلر ذره قدر متأثر اولماز ؛ فقط
انسانک کافه آناری تلاحق افکار و تعاون سعی ایله حاصل
اولدیغیچون ؛ افرادی آزالدقجه نوعی نك فائده سی دخی
آزاله جغنده هیچ شبهه یوقدر .

نفوس

انسان شوکره زمین دیدیگمز وجود متحرک رک و وحیدر؛
 دینله بیلیر. زیرا. که قشرك خارجنده هر نه حرکت کوریلدورسه،
 هپ آنک سایه سنده ظهور ایدیور. طبیعتک فوقده، نه اثر
 مشاهده اولتورسه، هپ آنک همیتله اولیور!

قدرتک کماله ایمان ایله سجده بر حیرت و عبودیت اولان
 اودر. مشیتک عدل و احساساتی ادراک ایله، بو قانون ازلی بی
 خارجده اظهار ایتمه چالیشان اودر. نفسک مادیات و سفلیاتدن
 اعتلاسنی کشف ایله، افعالده دنیات علایقندن تبری ایده رک،
 ظواهرینه قیاس قبول ایتمه جک صورتده، روحانی، تجریدی
 بر عظمت کوسترمگه - ولو نادراً اولسون - موفقیت حاصل
 ایدن اودر. دزت بیك سنه اول جاری اولمش بر طاقم اسبابه
 اوقودینی، ویا کوردیکی نتایجدن، ودرت یوز سنه صکره،
 ظهور ایده بیله جک بر نتیجه ایشدیگی اسبابدن استدلال ایله
 نوعینک وفات ایتمش، ویا هنوز وجوده گلمامش، نه قدر
 افرادی وار ایسه، هال جمله سیله، هم مجلس کچه بیله جک
 صورتده - و بناء علیه اگر تعبیره اعتراض اولمزسه - (لایموتانه
 برحاله) یشایان اودر.

روی زمینی بو قدر مصنوعات نظر ربا ایله تزین ایلور.
 طبیعت کلیه بی اراده جزئیه سنه خادم ایده رک، بونجه بدایع-

دنیویۂ ننگ کافهسنه مرجح طوتمش و پک چوغی وطن بولنه
فدای جان ایتمش گورینور .

بوندن طولاییدر، که هر دینده، هر ملتده، هر تربیهده،
هر مدینتده، حب وطن اڭ بیوک فضیلتلردن، اڭ مقدس
وظیفه لر دندر .

[عبرت — بنده مخصوص]

لمحة افتتاحیه خاک وطنه تعلق ایدر . انسان وطنی سور ؛
 چونکه ماده وجودی و طنك بر جزئی در . انسان وطنی سور ؛
 چونکه اطرافه باقرجه ، هر گوشه سنده عمر گذشته سنك بر یاد .
 خزینی تحجر ایتش گبی ، گور بر . انسان وطنی سور ؛ چونکه
 حریتی ، راحتی ، حتی ، منفعتی وطن سینه سنده قائمدر . انسان
 وطنی سور ؛ چونکه سبب وجودی اولان اجدادینك مقبره .
 سکونی و نتیجه حیاتی اوله جق اولادینك جلوه گاه ظهوری
 و طندر . انسان وطنی سور ؛ چونکه بنای وطن آره سنده
 اشتراك اسان ، و اتحاد منفعت ، و کثرت موانست جهتله بر قرابت
 قلب و اخوت افکار حاصل اولمشدر . اوسایه ده بر آدمه دنیایه
 نسبت وطن ، اوطوردینی شهره نسبت کندی خانه سی حکمنده
 گورینور . انسان وطنی سور ؛ چونکه و طنده موجود اولان
 حاکمیتک بر جزئینه تصرف حقیقی ایله متصرفدر . انسان
 وطنی سور ؛ چونکه وطن او یله بر غالبک شمشیری ، و یا بر کاتبک
 قلمیله چیزیلان موهوم خطرلردن عبات دگل ، ملت ، حریت ،
 منفعت ، اخوت ، تصرف ، حاکمیت ، اجداده حرمت ، عالمیه
 محب ، یاد شبابت گبی ، بر چوق حسیات علویه نك اجتماعندن
 حاصل اولمش بر فکر مقدسدر .

بوندن طولایی در ، که تاریخ انسانیتک هانگی صحیفه سینه
 عطف نگاه اولنسه ، هر زمانده ، هر ملتده ظهور ایدن افکار .
 علمیه و اخلاق فاضله اصحابینك جمله سی وطن محبتی امور

اوت ! صانع حکیم انسانک فکرینی کرات جمدولی ،
 وجداتی هندسه مقیاسی ماهیتده خلق ایتمش اولسهیدی .
 دنیاده عالمه ، ملت ، مسکن ، وطن تصویرلرینک وجودینه امکان
 اولمازدی . صرف مادی اولان فوایدن بشقه برشی دوشونیهله من
 ایدی . شو قدر وار ، که آدم بشقه صفتده ، بشقه خاصیتده
 یرادلمش . عقل « ایکی ایله ایکی درت ایدر . » دعواسنی ناقدر
 بداهتله قبول ایدیورسه ، وجدانده برقادین ایله برارکک میل
 طبیعی و قول شرعی ایله ارتباط حاصل ایدنجه ، برعالمه میانه کلیر .
 حکمنی او قدر بداهتله تصدیق ایلور .

عقل ، مربع بشقه در ؛ مثلث بشقه . قضیه سنک حقیقتنه
 نه قوتده حکم ایلورسه ، وجدانده وطن بشقه در ، خارج
 وطن بشقه ، سوزینک صحتنه او قوتده اعتماد ایلور .

§

شیر خوارلر بشکنی ، چوجقلا اکلندیگی یری ، گنجلر
 معیشتگاهنی ، اختیارلر کوشه فراغنی ، اولاد والدهسنی ، پدر
 عالمهسنی نه درلو حسیات ایله سورسه انسانده وطنی او درلو
 حسیات ایله سور ،

بو حسیات ایسه ، صرف سیسز بر میل طیبیدن عبارت
 دکلدر ؛ انسان وطنی سور ؛ چونکه مواهب قدرتک ال
 عزیزلی اولان حیات ، هوای وطنی منفسله باشلار . انسان
 وطنی سور ؛ چونکه عطایای طبیعتک ال رونقلیسی اولان نظر ،

وطن

حکمت تجربیه، که جهانک شوگوردیگمز کالات و ترقیاته
 هرشیدن زیاده خدمت ایتشدر؛ بوقدر فواندله برابر، برایکی
 عصردن بری هردرلو حدودی زیووزبر ایدهرک، فکرلرده
 نهقدر معتقدات، گوگلرده نهقدر حسیات وار ایسه، جملهسنی
 برر برر نظر شک و تدقیق اوکنه چکمک شائبهسندن مصون
 اولامشدر.

تجربه نامنه تحرّی حقیقتله مألوف اولانلرده ایسه
 آرادقلربی مادّیات ایچنده بولمه، حصر نظر ایتش برطاق اصحاب
 مؤاخذه گوریلور، که دنیاده اس و مشاهدوسی ناقابل هرنه
 وار ایسه، موهوم ویا معدوم حکمنده طومتق ایسترلر! عمومک
 منفعتدن بشقه-ق، افرادک احتیاطندن بشقه اخلاق طانیازلر!
 تصرفه سرقت، وراثته غصب، نکاحه اسارت نامی ویرلر.

ایشته انسانیتی بو نقطه نظرندن تماشایدنلردر، که وطن
 فکر مقدسندن بحث اولدقجه بولندقلری یرک یا حدود و یا
 خریطهسنی تصوّر ایدرک، « وطنی تعیین ایدن ماده برقاچ
 بیك مظلومک قانی ویا برقاچ رجال دولتک قلمیله چیزلش برخط
 موهومدن عبارت دگلمیدر؟ بویله عقل وطیعتله هیچ مناسبتی
 اولقسزین صرف موضوعات بشردن اولان و انسانلرک اخوت
 و ائتلافه سد چکمکدن بشقه دنیاده بر تأثیری گورولمیان بر
 واهمه نك انسانیت نظرندنه حکمی اوله بیلیر؟ » دیرلر.

اگر هر کس انه کچی تلف ایتسهیدی ، عالمک عدمدن
ته فرقی بولنوردی ؟

زده بیلیرز ؛ انسان برضائله سز کچن زمانلرینی دوشنور .
برده نتیجه سی معلوم اولان استقباله نظر ایدرسه بو « یالان
دنیا » بی خواب و خیال نوعندن گوریر . لکن بر کرته ده
اوزرینه ضرورت چوکمش بر (فلاکت) زده یه صورلسون ، که
حیات دیدیگمز نه دهشتلی بر حقیقت ایمش !

« خسیس میراثچینک خزینه داریدر . » دیمش لر . اویله در !
شو قدر وار ، که تیللرده عالمک دینلجیسی ، سفیلرده شونک ،
بونک ارغادیدر ؛ دینسه یالان اولماز .

قدرتک وار ایسه ، حالگی دائما صفا ایله کچیر ! فقط
چالش ، که استقبالده او (نشئه) نک خمارینی چکمیسه سئک !
یوگون یاری آج طور مق ، یارن نامرده محتاج اولدن خیرلیدر .
ممکن اولورسه ، بتون عمر کده ذوقگی ترک ایتمه ؛ آنجق
دوشون که ، اولادگه بر اقه جفک مبرات کچمشه تأسفدن عبارت
اولسون . موجودینی اتلاف ایدوبده عائله سنی آج راقانلر ،
یاوریلرینی بیان کدیدن پکده اهون شیر دکلدر . واقما بویولده
اولان سوزلر تنبله تکلیف خدمت ، و سفیه حسن نصیحت گی
تعجیز نوعندن گلیر . فقط عقلی اولان شوندن احتراز ایتلیدر ، که
قول یرینه فعلیات ، انسانی انتصاحه مجبور ایتسون ! آجی سوز
فلکک سله سندن اهوندر . طیب یداری والطیب مریض

بیلیر ، لکن ، ۱۰۰ میلیون آلتون انسانه بر دقیقه یی قزاند .
 یره ماز . حال بویله ایکن ، نه اغریدیز . که بنه وقتی غانت ایتمک
 ایچون یوزلرجه ، بیگلرجه آلتون صرف ایدنلرده بولنور ! ..
 زمان سرمایه معیشت ، سعی منبع حیاتدر ؛ آدم زمان
 سایه سنده کچینیر ، سعی ایله یشار . بو حالده زمانی سعیه صرف
 ایتمیوبده معطل طورانلر ایچون طویراغک آلتیله اوستنده
 نه فرق اوله بیلیر ؛ راحت دوشگی یر یوزینه جیقمش مزار
 دگلدنه ندر ؟

ابدال مساعیده قصور ایتمه ، که اولمش .

وابسته بو عالمده سکونک حرکاته !

مونا یاقیشیر وار ایسه راحت دوشکننده .

اقدام و تحمل کرک ارباب حیاته .

بزده قلندرانه بر اعتقاد واردر ، که هر نه یایارسه الله یاپار .

امکلمر ، سعیلر ، هپ بهوده در دیرلر .

آمنّا ، هر حال ایچون فاعل حقیقی جناب حقدر ؛ لکن

بونگله سعیدن ال چکمک ، رزق کریمی کندیسنه خدمتکار

ظن ایتمک قیلندن اولور . « لیس للانسان الا ما سعی . »

گوکدن مائده ایتمک بر معجزه ایدی کچدی . بزاسبانه تشبث

ایتملی یز . که اللهده تأثیرینی خلق ایلسون .

اگر هر کس چالیشمقدن ال چکسه ایدی ، دنیاده موتدن

بشقه کیم قالیردی ؟

- تا قیامت باقی اوله جق - نیجه اثرلر یادگار ایتشلردر .

« عیش ونوش ایله بوگون آگمه غم فردایی

سکا اصارلدیلرمی بویالان دنیایی ؟ »

قولنه اعتبار ایدرمیسک ؟ یاسن یارینی دوشمنزسهک ، یارین
سنی کیم دوشونه جک ؟ طوتهلم ، دنیایی سکا اصارلمدیلر ؛ سن
کندیگی کیمه اصارلدک ، که عمریگی عیش ونوش ایله کچیره جکسک ؟
اطرافزه باقم ، ذهنزده مراجت ایدلم ! مشهوداتمزده ،
محفوظاتمزده هر نه بولورسوق ، جمله سی یارینی دوشوننلرک
آناریدر . یالکز حال ایله مشغول اولان عمرلر ، هپ زمانمزک
عتمان غیر متاهیسی ایچنده محو اولوب کیتمشدر ؛ یندهده محو
اولور ، کیدر ،

اگر ایسترسهک ، که برگونک برگونگدن اعلا اولسون !
بوگونک محسولدن یارینه بر سرمایه نقل ایتمکه چالش ! -
بوگونگی واریمی بولان بن دکامیم ؛ یارین نیچون بوله مییم ! -
دیه جک قدر آفات عالمدن امین اولانلر - شرفیت انسانیه نرهده
قالیر - حس مشترک آنارندن اولان احتیاطده بیله قارنجهدن
دون بر صافدل حیوان اولدقلرینی اعتراف ایتک لازم کیلیر .
مستقبلده کی حالی امنیت آلتسه آلمق ، ایکی قزانوب ،
بر یمکله اولور .

« زمان آلتوندر » دیرلر ؛ فقط اوده وقتک قیمتنی لایقیله
تقدیر ایتک دیمک دگلدر . بر دقیقهده یوز بیك آلتون قزانيله-

بز او آده نصل بختیار دیرز، که هم هرگون عمر گذشته
 سنه تأسف ایدر طوریر، هم ینه ایام حیات بیتمز، توکنمز
 بر مدت مجازات ایتمش کبی، وقتی کچیرمکه چالیشیر! سسینک
 پرورده سی اولان بر آدم ایسه، هیچ اکلنجه آرامه محتاج اولماز.
 چونکه اکلنجه ده ایش بولنماز. اما ایشده اکلنجه موجوددر.
 هله وقت کچیرمکی اصلا دوشونمز، زیرا درینغ، که وقت کندی
 کندینه کچیر کیدر. یوقسه آنک گذراننی تسریعه چالشمق
 بر عاقلک کاری دکلدیر.

«الله کاسبلری سور، شو سبیله، که مخلوق ممتازی
 اولان انسانک حیاتی، راحتی کسب ایله در.

شبهه یوق! آدم برگون البته فوت اولور؛ لیکن دنیایه
 اولمک ایچون گلمامشدر. اگر اولمک ایچین کلمش اولسه ایدی
 قضا، هرکسی رحم مادر دن مزار عدمه دوشوریردی.

شبهه یوق! انسان هر مذلته تحمل ایدر؛ لیکن مذلت ایچون
 یرادلماشدر؛ اگر مذلت ایچون یرادلش اولسه یدی، قوه
 فاطره عبث یره همزه چالیشمق استعدادینی ویرمزدی.

دیرلر، که «بوقیسه جق عمر ایچنده نه یاپیله بیلیر؟» زمانی
 ابدیته نسبت ایدر سهک، نه قدر اوزون اولسه، لمحّه بصر کبی
 قالیر. آنجق بزم حالمزه قیاس اولننجه، وقتمز - حسن استعمال
 اولنورسه - یشامق ایچون کافیدر. بوقدر جق بر مدت حیات
 ایچنده درکه ابنای جنسنمزدن بر طاقم اصحاب سعی، انسانیته

اوغر ار لر ؛ فقط نشاطه بدل حزن دن بشقه روحانی بر تأثیرینی بوله مازلر .

اوت ! عطالت موتک کوچوک قرداشی ، سفاهت حیاتک بیوک دشمنی در .

عطالت انسانک وجودینه صارلمش برییلانه بگزره ؛ سفاهت ایسه او ییلانک الواننده اولان زینت قیلندندر . بویله بر قید ایچنده طور مقده و بویله بر زینتله اگنمکده نه صفا تصور اولنه بیلسون ؟

برعاطل ده اشبابنده اختیار لر . چونکه ایشسر گچن زمانک دقیقه سی ساعتدن اوزوندر .

بر سفیه نه قدر یشارسه ده ا عمرینه طویمه دن دنیادن کیدر ؛ چونکه لهویات ایچنده گچن وقتک ساعتی دقیقه دن قیصه در . بز نیچه میراث یدی بیلیرز . که اوزاقدن حالنه باقلسه ، حظوظاته مستغرق ظن اولنور . حال بوکه او بیچاره بتون عمرینی بر ا کلنجه بولمغه حصر ایدرده ، ینه لذا نذ عالمک بریله خشنود اوله ماز ؛ هر نه ذوق ایله ، ألوف اولمق ایستسه ، قدحی انه آیر آلز یوزینی بورشدیرمغه باشلایان عیاشلر گبی ، ده مبداء تلذذده کوکلی استکراهدن خالی دگلدر .

امکسز ا کلنجه طوزسز طعامه بگزر .

انسان کندی سعیهله یشاملیدر ، که زمانینک قیمتنی بیلسون ،

حیاتیینک لذتی طویسون .

غیرتی دکلمیدر؟ اویله ایسه اسلافه اولان دین تشکر مزنی اخلافه
ایفا ایتک لازم کلمز می ؟

حقیقت! انسان فانی اولدینی حالده ینه حیات ابدیه یه مظهر
اوله جق کبی چالشمیدر . یوقسه هر کس سعینی مدت حیاتی
نسبتیه تحدید ایدر سه عمری دائمی اولار انسانیت فنا بولور .
دنیانک هر زره سنه کیدلسه مشقتسزجه ناز ونعیمه مستغرق
اولمش نیچه بک زاده لر گوریلور؛ و آنلرک حاله باقیلنجه، بختیار
اولق بختیار طوغغنه توقف ایدر مش یوللو حسرتلر چکلیور!
باقلم؛ عجبا بو تحسرتلر روامیدر؛ عجبا اوناز ونعیمده کوردیگمز
آدملر حاله غبطه کشلردن اعلامیدر؛ البته دکل ؛ چونکه
انسان ایچون بخت دینلان شینک حقیقی قدرتک ذهنته، قولنه
احسان ایتدیگی خاصه دن، بختیارلق ایسه او خاصه نرک حسن-
استعمالندن عبارتدر .

هیچ برتروتی متصرف اولی کتم عدمدن برابر کتیر مامشدر .
دنیاده مال اطلاق اولنور نه وار ایسه اقدام ایله طویلانیر، سعی
ایله وجوده گلیر . بو حالدن طولانی مضایقه یه ثمره عطالت،
ضرورته محصول سفاهت ، دیمک روادر .

یاباری سفاهت وعطالتک بو مشقتلریله برابر آرزویه دگر
بر ذوق اولسه !

عطالت ایچنده سفاهت مزارستانه قورولمش بر مجاس عشرت
کیدر . آکا ملازمت ایدنلر جسمانی هر درلو مضر تنه

سعی

« احرث لدنياك كالك تميش ابدًا ، و احرث لاخرتك
كالك نموت غدا »

هم یارین ایچون موته حاضر لنمق، هم ده هیج اولیه جک گبی،
تحصیله چالیشمق بر بیوک قاعده حکمتدر، که سعادت حالک
اساسی آنک حکمنه اتباعدن عبارتدر .

البته انسان دقیقه بدقیقه موته منتظر اولنجه ذخر احرثی
تدارکده قصور ایتمز. لکن حیاته بر حد تصور ایتدیگی حالده ده
بر کون آج قالمق مخاطره سنه دوشمش اولور؛ چونکه آدمه
بر آن اولوم دن امان اولمدینی گبی، حیات ایچون عمر طبیعی
دخی بر حد معین دگلدرد. باخصوص، که انسان فنا بولور؛
اما انسانیت دنیا طور دقجه باقی در .

بر کره دوشونه لم! دنیاده یگی طوغمش چو جوقدن عاجز
بر شی وارمیدر؛ بیچاره بو مختخانه یه بیك درلو احتیاج، بیك
درلو استعداد ایله گلمش؛ حال بو، که ایکی ضعیف قولدن بشقه
لوازمی تدار که آلتی یوق! هوا مرحتسز؛ برودت ورطوبتیه
جانه قصد ایدر. طوپراق خسیس؛ لازم اولان جواهر اثماری
سینه حرصنده صاقلار. ینه بویله ایکن، هر احتیاجنی استیفایه،
هر استعدادینی اظهاره موفق اولیور .

بوگما مدار اولان اسباب، هپ بزدن اول گلانلرک نمره

بالادده سويلد بگمز وجهه شناسى مسلكنك ساعى مجاهدى
اولان بو ذات، آندن صگرم جديآت ايله اشتغال ايدرك، قلى هر وادیده
نجر به اتمش وحقا که هر وادیده موفق چيتمشدر .

ساقز متصرفلغنده ايکن ۱۸۸۸ سنه سی کانون اولنك ايکنجی
بازار گونی مزمن برزله صدریه ايله اختلاط ایدن ذات الرئودز وفات
الشددر .

عثمان پاشانك اوچنجي مرتبه ده حفيديدر . يعنى كمال بگك پدرى .
مصطفى عاصم بك ، آنك پدرى سلطان سليم ثالثك سرقزاسى شمس الدين
بك ، آنك پدرى قيودان احمد راتب پاشا و قيودان احمد پاشانك پدرى
طويال عثمان پاشادر .

کمال بك اون ايكي ياشنده ايكن اوچ آي قدر بايزيد رشديه سنده
و بدى سگز آي ده والده مکتبنده او قومشدر . ايسته مرحومك منتظماً
گوردیگی درس بو ايكي مکتبه بولندينى مده منحصردر .
اون درت ياشنده ايكن صوفيه ده شعر سويلك باشلامشدر .
فقط النده سنبزاده ديواندن بشقه نمونه اولمديغندن، سويلديگی سوزلر
بالطبع او شاعره نوهواسانه تقليدن عبارت بولمئشدى . صوفيه دن
استانبوله عودت ايتديگی وقت، كه ۱۲۷۴ سنه سنه مضافدر ؛ شاعر
نايلينك زمان اشتهاى و مظلوم پاشا زاده ممدوح فائق بك افندى [۱].
ايه حالت بك مرحومك دور ظهورى ايدى .
بناء عليه آنلك آره سنه قاريشه رق نو ظهور شاعرلردن معدود
اولش ايدى . حتى :

« ظهور رنگ كثر پرتو مهر خدادندر »

تلون هيات اشپاده تاثير ضيادندر »

مطلبنده سويلديگی غزل ، اكابر عندينده اسمى ياد ايتديرمكه بادی
اولمئشدى . آندن صگرم هر سگلى عارف حكمت بك و لسقوفجهلى
غالب بك و كاظم پاشا دخى بو نو ظهوران عرفان ايله برلشهرك برانچمن
شعرا تشكيل ايتملردر . بو انجمنك شعرده مختارى اولان مسلك ، نفعى
و فهم يولى ايدى . بو بولده شعر سويليان ياران عرفانى ايچنده غالب بك
مستثنا اولدينى حالده ، كمال بك عمومته فائق ايدى .

شعرده (نامق) تخلص ايدردي . كمال نامى ايسه مؤخرأ ۱۲۷۹
اواخرنده [تصويرافكار]ه انتسابندن ، يعنى شعرى ترك ايله سياسيات ايله
اشتغاله ابتداسندن اعتبارأ ياد اولمغه باشلامشدر .
[۱] سابقاً ، اخليه نظرى مظلوم پاشا زاده ممدوح پاشادر .

هله الزام خصم امرنده کی اقتداری کندیسندن اول کلان ادبا ایچنده عاکف پاشادن بشقه سنده گوره مدك . باخصوص تزییف و ترغیم انوف معارض یولنده ابداع ابتدیکی تعبیرات، انسانی حیران ایدر .

بو خارقه فطرتك یازی یازمقدمه گوستریکی اقتدار تنوع بر فردده گورلمش خصیصه لردن دکلدرد. آلتی یوزسنهك ادبیاتمز ایچنده برخیلی آثار قلم گوردك . مجبول اولدقلری فضل و عرفان سائقه سیله زمانلرنده هربری بروادی ادب طومش اولان فضلی اسلافدل بر چوغنی یالکز برطور ایله نشومه یاب فیض و معرفت بولدق . کتم حقیقت ایتیمورزیا . کتابخانه اسلاف له الحمد میدانده طورییور. تحقیق و تخری خاصه سی ده اصحاب تبعدن نزع اولمندی. آراسونلر، بولسونلر، گوسترسونلر. بزده کاله مدانی ویا مقدم بر منشیمن دها بولندیغنی ادراك ایله اقتضار ایدملم . مشار الیهك الك بیوک خاصه سی مسلك ادبده التزام ایتدیگی فکر-حقیقتی هر اوقویانك قلبنه القا ایدمك طرزده یازماسیدر . بو سببده جد و هزلدن هانگی یوله گیدی ایسه (تمیر معذور طولسون) موده اولدی . هرکس او بولی التزام و تقلیده باشلادی .

بناء علیه بوگور الی قلم طوتان نه قدر کنج وار ایسه کالک اولاد معنویه عرفانیدر . و بناء علیه شناسی مسلکینک - که حقایق فکریه به لسان و بر مکدن عبارتدر - هر طرزده الک عالی برر نمونه سی دیمک اولان آثار کال، حقیقه تقلید اولنور ایسه ادبیاتمزك اقبال استقبالی بو سایه ده تأمین ایدلمش اولور .

§

کال بک ۱۲۵۶ شوالنک یگرمی آلتنجی گونی تکفور طاغنده دنیا به گلشدر .

کندیسی نادر شاه ایله محارب وغالب اولان صدر اعظم طویال

کمال

کمال بك زمانك شناسیدن صکره - و فقط آنک آرینه اقتفا ایله
یتشمش - اک بیوک بر ادبی در .

آثاری دقتله او قونورسه استعداد ادبیانه سی سعی ایله، اقدام ایله
یتشله جک درجه لرك فوقنده و بناءً علیه قدرت فاطره نك صرف کنديسنه
رایکان قیلدینی بر خاصیت خارق العاده اولدینی آکلاشیلیر .

شناسی « آسیانک عقل پیرانه سنی اوروپانک بکر فکریله ازدواج
ایتدیره رک » شمیدی طرز انشامزی ایلاده ساعی اولش ایدی . کمال
ایسه مرحومک زاده اجتهادی اولان طرز جدیدک عصرمنک اطوار
مجددانه سی نسبتنده پرورشیا بکمال اولسنه خدمت ایتمش و موفوق اولمشدر .
آنک ظهورینه قدر لسان ادبمز ابکم حکمنده ایدی . بناءً علیه
کمال ، لسانمزده آرزو ابتدگی انقلابی اجراه موفقیته بوگون بزه
بر اسلوب بیان یادکار ایشدر .

کنديسنک « عرب کوله » تسمیه ایلدیکی قلم، يد عرفانه مسخر
اونجهیه قدر (اک واضح تعبیرله) چتره فیل ایدی . زبان قلمه صحائف
ادبده بلیغانه سانجه آرای بیان اولق خاصه سنی آنک همت و معرفتی
افاضه ایشدر .

کمالک مزایات ادبیه سندن بری ده حدت لساندر ؛ حقیقهً یا تحریک
حمیت و یا تصویر نجات ایتک ایستدیکی زمینلرده گوستردیگی شدت لسان
و حدت بیانه باقیله جق اولسه انسانک قوه ناطقه یه قهرمانلرك ،
رستمک اعصاب اقتدار لرینی علاوه ایتدیگنه قائل اوله جفی کایر .

نامق کمال بک

الك مشهور رجال دولت عنواتی احراز ایدنلرله مقایسه سنده
 رجحانی دكلسه . مساواتی تسلیم ایتمه هر موآرخ سیاسی
 مجبوردر . حیفا که مشاهیرمزنك ناملرینی علمده ابقا و سهل-
 الممتع آثار سیاسیهرلرینك قدرینی اعلا ایده جك مملكتمزده
 قوتلی قلملر اولدیغندن ، رشید پاشا گبی قلیل النظیر بر مجددك
 و آگا تودیغ خطوب ایدن سلطان جلیل الشان عبدالمجید
 خان گبی قدر شناس بر پادشاه مخلصك قیمتلری تاریخچه
 تقدیر اولنه میور . اگر مؤلفلرمنز اولیدی کیزو گبی ذواتك
 ترهات مطالعاتی اوقویان ذاتلر کوریلوردی . (۱)

مکاتبده سربستجه مباحثه و محاوره بی سودیکگزدن
 کیزونك سنوحانیله ینه چارپشدم ، رشیده قورقاق تعیرینی
 اطلاق ایتسندن ، شرقه دائر قوجه منسترك هیچ خبری
 اولدیغتی آگلادم . بوتعیر حقیقتی تحقیر اولدیغندن ، روح
 مشارالیه متوسلاً کیزو جنابلرینی پروتستو ایدرم .

سعدالله

(۱) عبدالمجیده متعلق افادات شایان تأملدر . فقط بوجملهده مقصود
 بالذات ادبیات اولدیغندن ، ملاحظاتمزی بالطبع نشریات سائریه تعلیق
 وتأخیره لزوم کوردك . للجامع

ایدی . عاقبت نہ اولدی؟ غلط ادراک، عصرک افکارندہ دکل، کندو عقلمندہ ایمش . قرق سکز اختلالی آلتندہ ازبیلدی . خطاسنی آگلادی آما موقعدہ دکل، وطنندہ بیلہ طورہ میوب فرار ایلدی .

تقلید ! تقلید ! دیو ایدیلان تعریضات مستہزیانہ وقوعات طلمک صور جریانندہ اهل دقبہ گورہ خفی اولیان اسباب و تأثیراتہ باقیوب متأملانہ و حکیمانہ دکل ، متحکمانہ تافظتہ خود سرانہ دن عبارتدر . مثلاً نور عرفان ایلہ گوزی آچلمش بر ملتک تأسیسات ترقی پرورانہ سنی اوتندہ گیرو قلمش بر ملت تقلید ایدرسہ [تقلیددر] دیو بادیسنی اولان رجال اموری تزییف ایتمک لازم کلورمی ؟ گیزونک مطالعہ سنی بویلہ چیقمز یولہ گیدبور . خلاصہ ہر مملکتندہ گوردیکمز آثار ترقی امہات مدنیت اولان بلاد معمورہ عظیمہ نک آثار تقلیدیدر . بر ملت قصوای ترقیہ دارنجہیہ قدر مقلد ، اقرانہ فائق اولورسہ مقلد بہ اولور . بو مسئلہ بدیہیہ قارشو گیزونک مطالعاتی گبی سوزلر حقیقی طائیماق دمک اولور . شو قدر دیہ بیلورم، کہ عصرندہ کی رجال سیاسیہ رشیدپاشانک یانندہ بر آزگوچک قالورلر . کندی یابدقزلیلہ آنک آثارینی مقایسہ ایدرلر ایسہ صحت مدعیانی کندولری دخی اعتراف ایدرلر . رشید پاشادہ درایت و جرأت و متانت و طبیعت بشریہیہ وقوفدہ اولان استعداد و مہارت خاصہ لری بر درجہدہ ایدی . کہ

اجرا آتی دیمک اولمغه، رشید پاشا بزده کی تعاملات و معاملات-
سیاسیه بی تنظیماته اساس اتخاذ اتمش اولسه یگی بر شی یاپه -
بیلورمیدی ؟ رشید بر وزیر ذکی ، پترو ایسه مستقل بر آمر-
جری اولدیغندن ایکینسی بر برسه تشبیه قیاس مع الفارق
اولزمی ؟ رشید قان دوگلمسندن بیزار اولدیغندن ، مصونیت
حیاتی تأمین اتمک ایستردی . پترو ایسه استقلال قاهرانه سی
مداخله مملکتدن قورتارمق ایچون قان دوگردی . طوغریسنی
سویلیم ؛ گیزونک کلیات و جزئیات مسائله مطالعه لر نی پک
یوان گوریورم .

رشید پاشا تنظیمات ایله مشغول ایکن مترنخدن رأینی
سؤال اتمش ؛ باب عالیده قلمده ایکن مترنخک رساله شکلنده
بر لایحه جوابیه سنک عالی پاشا قلمیله ترجمه سی او قومشدم .
اوده گیزو گئی رشید پاشایه « مقلد اوله » دیور . و معناسی
استیلان طرفه چکیلور ؛ توربه لی بر طاقم مطالعات سیاسییه
بیان ایدبورسه ده نه یایلق لازم گلدیکندن اصلا بحث ایده میور .
خطوب جسیمه ده پارلاق بر طاقم کلمات و مطالعات
مهمه سه یلیوب ، اصل اصلاحاته عقلی ایرمدیکنی شششقه تعبیرات
ایله اورتتمک « اعظم » رجال سیاستدن گچنمک استیان دیپلوماتلرک
عادات مستمره لرندن در . مترنخک ، بولندیغی عصرک حرکات
فکر یه سه مقتضی تأسیسات حریتکارانه بی غلط ادراک عد ایدرک
(قونسرو اتور) قالمقده اصرواری ، مقلد اولماق داعیه سه مبنی

سعدالله پاشا دن توفیق بکه مکتوب

.....

تواریخ مختلفه ایله اوج قطعه لطفنامه گزی آلمشدم .
 شمدی یه قدر جوابلرینی اوزاندیغمه سبب اهامال دکل ، اوزونجه
 جواب یازه بیله جک وقتی قزائمقدر . بعضاً خصوصی و رسمی
 غائله لر ، بعضاً غریبتدن ، بعضاً دخی بو موسمک گوزلکنندن
 متولد مختلف داعیه لر مقصده مانع اولیوردی . مکتوبگزی تنوع-
 محتویاتی و طرف دولترینه اولان محبت وانجذابک شدتلی
 تأثیراتی قیصه سوزله بورجی ادایه کافی دکلدر . بو ملاحظاته
 گوره هر وقت تأخرات واقعه یی معذور و تمادی تعطفات
 علیه لر یله محب مخلصلرینی مسرور بیوره جقلرنده شبهه ایتم .
 برنجی مکتوبگزک اکثر مباحثی ینه (گیزو) یه متعلقدر .
 افکاری حقنده کی مطالعاتم عریضه اخیرمه اب ایوجه
 مفصل اولدیغندن یگیدن تکرارینه حاجت یوغیسه ده ، رشید
 پاشا مرحومه متعلق ملاحظاتی سوز کوتوره جک شیلردندر :
 « بر گوزل ترک دیپلوماتی اولمقدن زیاده اوروپا دیپلوماتیدر .
 بیوک پتروگی حرکت ایده جک یرده فرنکانه طورانمشدر . »
 دیش .

گیزونک شوو اعتراضی پک تحف ! مورخ ، معناسندن
 زیاده تعیرده کی لطافتی التزام ایتمشه بگزیور . اصلاحات دینلان
 شی عامه متأخرینک کشف ایله یکی قواعدک بر مملکتده

مخبرانده عصر مزك حصوله كتيرديكي بدايع تسهيلات
 سايه سنده صروس مدنيت حليه استعداد ايله متحلي اولان
 اقوامك نصيب حمله كاه وصالى اولديغندن بقايای عقايد قدما
 ايله نه قدر مقاومت اولنسه ينه عاقبة الامر مقتون جمالی
 وحسرتكش لطف اتصالی اوله جفنده تردد ايديله مز . مادام كه
 مستعد كالز، بحق امید وار ترقی احوالز .

ایشته شو مختصر افادات . گیزونك فكري حقنده كي
 مطالعاتی آكلاتمغه كافيدر . حكمت مدنيه دأثر بويله بر
 بحی ذات دولتسری گبی نور عرفان ايله تزیین وجود ایتمش
 بر محب خالص ايله اوزاتقی امل ایدی . نه فائده كه كاغد
 طولدی ! باقی مشتاق توجه و محبتكمزم اقدم .

۲۱ شباط سنه ۱۸۹۰

سعدالله

گیزو ، رأینی عصرینہ حصر ایله استقبالی قاریشدر مامش بولنسه و برمشاهدہ بی بر قاعدہ شکلنہ قویمامش اولسه ابدی ، دیہ جک یوغیدی . چونکہ ۱۸۴۳ ترکستانیلہ ۱۸۹۰ ترکستانی بیندہ چوق فرق واردر . گیزونک عصرندہ خرستیانک شہادتی دیکلنمز ، قاتلی قصاصدن قورنیلہ مز ، ہر بردہ ذلیل و محکوم و بر یردہ اعتبار و حاکمیتی گورلمز ایدی . یالکمز معاملات رسمیدہ دگل تعییرات انشاییدہ بیلہ ، خلاصہ حقوق عادیہ و مدنیہ و سیاسیہدہ خر جگذار رعایا تعییرلہ طبقہ تبعہنک صف نعالندہ ایدی .

گیزو بو حالارہ باقمشده استدیگنی سویلش و بولندیغمز مجبوریت عصریہ و موقعیہنک نہیہ ایلدیگی تحولات آتیہی گورمک استہامشدر . گیزو ادارہیہ اعتراض یرینہ قومہ اعتراض ایتمش . بنجہ خطاسی اساساً بو جہتدہ در . بر مملکتک بروقتدہ کی سوء ادارہ سیلہ قومک استعدادینہ حکم اولنہ ماز . معموریت وترقیلرینہ غبطہ ایلدیگمز ملترک ادارہ واعتقادجہ نہ طورلردن گچدکلری معلومدر .

بر زمان روم و یونانیلر اقوام سائرہیہ باربار و عبرلر اعجاز دیدکلری گچی مقلدین اسلاف متمدنہ اولان شیمدیگی غریبلر دخی اوروپا حدود معمورہسی خارجندہ اولان اقوامی قابلیتسزک شائبہ سیلہ تزییف غرورندہ بولندقلرندن ، گیزو گچی خدمت سیاسیہدہ بولنان فرضلی حکمازانک جمعیات مختلفہ بشریہ حقندہ ہر سویلدکلری سوزلرہ محض حکمت نظریلہ باقیلہ ماز .

ویانه مکتوبلری

سعدالله پاشادن توفیق بگه مکتوب ۱

بو دفعه کی تحریرات علیه لری دخی واصل دست مسرت اولدی . حاوی اولدیغی تعیرات و دادیه حسیات قلبیه لرینک رشحات خالصه سی اولدیغندن مع الشکر تلقی ایدلدی .

(انقلو آنجه) استیلاسی زماننده ماهیتی مشکوک اوله رق اوغرانیلان بر کیفسز لنگک شکر لر اولسون خفیفجه کچورلمش اولدیغنه ممنون اولدم قسوت مکان تولید عارضه وجودیه بر سبب اوله بیلورسه ده ، قوه بدنیه نسبتنده مالک اولدقلری قوه مغنویه مشاغل نافعه وطنپرورانیه تأثیرات موقعیه سپر مقاومت ایده جکننده شبهه اتم .

مورخ گیزونک مملکت مز حقنده کی فکرینه دائر فقره ، تاریخچه سندن استنساخ ایله گوندرلمش ؛ او قودم . بزه متعلق اوروپا حکما و مورخلرینک تألیفاتنه بودرجه اهمیت و یردیگنزه پک ممنون اولدم . اگر بواعتنا هموطنلر من اذ کیاسنک اکثرنده اوله جق اولسه او یله سوء تفالات و مطالعات رهین بطلان اولوردی .

۱) سابقا برلین سفیری توفیق پاشایه چتینه سفارتنده ایکن یازلمشدر .

در دلردن دگلدن . لکن احکام قضایه رضادان بشقه چاره وارمیدر؟ گیدنلری تعزیه ایله اوغراشانلر دخی بو عالمدن کیتیمیه . جکلری می؟ کیم حیاته مغرور اوله بیلیر .

بو مسافر خانیه مهمان اولانلرک کیمی ایرکن ، کیمی کج کیدر؛ هر کیدن نوبتی صاوار . مدت مسافرتک قصر ومدتده امیت یوقدر . مسئله ، عالم بقاده اوغرانیه جق طور وحالتدر . معصوم گیدنلر آرقدهده براقدلرینی محزون ایدرلر اما غائله حساب و کتابدن مصون و نعم اخرویه ایله ابدی السرور اولورلر . بو جهت دوشونیلور ایسه قلب متسلی اولمغه باشلار . و جناب حقک ادراکندن عاجز اولدیغمز حکم خفیه سنه عرض تسلیمیت ایدر . خدای متعال جمله مزه صبر جمیل احسان ایلسون . تطویل مقاله مجالم اولدیغندن بو قدر یازه بیلدم .

برادرم! رجا ایدرم ، حکمت الهیه بی تأمل ایله آتش قلبی

سعدالله

تسکین ایدیکنز .

اولدقلری حالدہ بزینہ درت ال ایله جهل و تعصبه صاریلوب آندن
امید نجات ایدیوروز . فسبحان الله المتعال !

خلاصه کلام انسانیت و مدنیتک نه بیوک بر دور ترقیسنده
بولندیغمزک دلائل ملزمهسنی گورمک ایستیانلر پارس سرکیسنی
سیر ایتملدر . اقطار شرقیده ترقیات غریبهیی اجرا آرزو -
سندہ بولنانلر کمالات بشریهنک محل تجلیسی اولان اوروپابلاد
غریبهسندہ حقایق عمرانی تدقیق ایچون گزمیلدرلر .

آرتق سوز، بر بحث مهمه انتقال ایتدی، که بویله برورقبارهنک
دگل، بر بیوجک رسالهنک حوصلهسی متحمل دکلدر. آنک
ایچون بوراده ختم کلام ایدلم .

سعدالله

تعزیتنامه *

.....

آلدیغم قاره خبر صاعقه بلاگی نازل اولدی. کوکلم ویران،
گوزلرمدن سرشک حسرت رواندر . جمله من محبت اولاد
اسیری یز. خصوصاً پدر و والدهنک بویله وقوعات جگر سوزده
حاصل ایده جکلری تأثرات قلبیهیی ملاحظه ایتدکجه حزن و الم
برقات دهها مشتمد اولمقدهدر . فلکک بویله ستملری چکیلیر

(* برادرلرینه .

اولان بر مملکتده ترقی به خدمت داعیه سنده بولنانلر، کالات مدنیه سی مسلم بر مملکتک احوال و اسباب انتظامی مشاهده و مطالعه ایتماش اولورلر ایسه اصلاحاتجه ایده جکلری تصور و تدبیر، بولندقلری دائره نك درجه سنه قیاساً اولور. ترقی صحیح ایسه عالم انسانیتک ترقیات مکتسبه سنه وقوف ایله حصول بولور .

بو گونکی گون پارس سرکیسی معارف عصریه نك تشهیر - گاهی اولدیغندن، ممالک متمدنه نك هر جهتدن . هر صنف خلق صنعة و علماً منسوب اولدیغی قسمة متعلق تحقیقاتی اجرا ایچون فوج فوج سرکی بی تماشایه کلمکده و معلومات سابقه لرینه منضم اولان تحقیقات اوزرینه یرلی و اجنبی ارباب خبره سرکی دائره سنده عقد مجلس مباحثه ایتکده اولدقلری حالده ، بزم دنیادن خبرمز یوقمش کبی معامله لر مزه حیرت الویرر !

صدر اسلامده مدنیت عربک ترقیسنه باشلیجه سبب ارباب همتک اقطار عالمی سیر و سیاحت ایله تحقیقات علمیه لرینی نشر ایتملری ایدی. آرتق جهل و تعصب بزده بر درجه یه کلمشدر، که تخطری بیله موجب نفرتدر .

قادینلر مز اولرینه قیاندقلری کبی ، ارککلر مز دخی مملکتلرینه قیاندقلرندن ، جمعیات بشریه نك احوال ترقیاتندن اودرجه غفات اوزره یز. که اطراف نزی محیط اولان اقوام گوندن گونه ایلر و لمکده و بو سایه ده معنی و ماده بزده غلبه ایتکده

موضوعاتدر ، مشہودک اولہ جق آثار نفیسہ قانون حریتہ تابع
ممالکک محمول ترقیاتیدر . مردودک اولہ جق آثار خسیسہ
زنجیر اسارتہ مبتلا ممالکک جمول تدنیاتیدر .

برلین مکتوبی

بر آئی قدر اوروپائی سیاحتہ چقمش ایدم ؛ شمدی برلینہ
عودت ایدلدی . انیسای سیاحتمدہ اوروپانک بر خیلی بلاد
مشہورہسی گوریلدی . غربک معموریت حالی گوریلدکجہ
شرقک معموریت احوالہ تأسف اولنماق قابلی دگلدرد . بوسیاحت
صحتہ یک چوق خدمت ایلدیگی کبی ، ادارہ ملکیکہ جہ مشہودات
و مکسوبآمی دخی تزید ایلدی .

کتب سیاسیہنی مطالعہفن تدبیرمدندہ توسیع نظری موجب
ایسہدہ ، قواعد فک تطیقاتی گورمکدہ فوائد عظیمہ مسلمدر .
« لیس الخبر کالعیان »

اوروپا گورولدکجہ السنہ رواتدہ و صحائف مطبوعاتدہ
مروی اولان مدنیت غربیہ نہدیمکدر بیلنمز . افکارک بدایع-
آثار حیرت فزاسی گوزدن کچورلمدکجہ خواص انسانینک مرتبہ-
مزیتی آکلاشیلہ ماز . حکمہ نابتدرکہ تصورات ، عیان ثابتہ یہ
نظراً علی طریق القیاسدر . بناء علیہ مدنیتجہ مرتبہسی دون

نشیمنلرندن و طبیعتہ تقلید ایدیلان سنکسار و کھسارندن و بحیرہ
 و چشمہ سارندن بحث ایدہ جک و بو ساحہ جنت مثالک نقاط
 مختلفہ سندہ کی کاشاہ لره چین و چاپون و عرب و عجم سازندہ
 کانینک آہنگ طرفہ ادالرینی تعریف ایلہ جک اولسہم
 مکتوب دگل کتاب اولور .

کوری ایسہ (پارکت) ایلہ دوشنمش و تنہلی باغچہ قنابہ
 لریلہ تفریش اولنمش برسالوندر . اورادن مرمر اولوقدن
 آقار کبی مطمئن طاش ریختملردن جریان ایدن (سن) نہری
 اوزرنده کی ہنگامہ آمد شد سیر اولنور .

اصل سرگی اینہ سی . آرہ لری سو قافلرہ بولنمش طولانی
 اقسام متعددہ دن مرکب و ہر قسمی برصنف اشیایہ مخصوصدر .
 برقاچ قدمہ دن عبارت نردبان چیقلدینی کبی قپوسی اوگنندہ
 موضوع ہیکل حریتہ تصادف اولنور؛ دستندہ عصا برکری یہ
 قاعددر . طرز و طوروی نظارہ بو معنای مخطردر: ای زوار
 ہوشیار! نظر رباری حیرتک اولان بو نمونہ گاہ ترقیات بشری
 تماشایدرکن غافل اولمہ کہ بو کمالات بتون حریت اثریدر . اقوام
 وملل بوسایہ دہ قرین سعادتدر . حریت اولینجہ امنیت اولماز .
 امنیت اولینجہ سعی اولماز . سعی اولینجہ ثروت اولماز ، ثروت
 اولینجہ سعادت اولماز ! . . .

ای سیاح صاحب اعتبار! آگاہ اول کہ بوراسی نظر اہل
 حقیقتہ گورہ شہیر گاہ مصنوعات دگل ، بلکہ دارالامتحان .

جهتند در. بوسرای، قوس شکلنده سرگی به ناظر بر بنای عالیدر.
جانینده کی جناحله گوزل دیرکلرله مزین اولهرق، آنارعتیقه
صناعیه به ووسطنده بولنان دائرة وسیعه مکمل ومنتظم تیاترو
رسمنده اولهرق، عملیات موسیقی به مخصوصدر؛ یعنی برنجیسی
(موزه) ایکنجیسی (قونسر) در .

طرو . قاده رونك اوگنده بریوك سلسیل واردرکه، کناری
فیل ، آرسلان ، گرگدان ، قیلان گبی وحوشك یالیزی
هیکلرله مزیندر. باغچه دن بونای عالی به باقیلنجه ظن اولتور، که
یرواز ایچون ایکی قنادینی آچمش برقاره قوش ، کنار حوضدن
حول شهیرگه نگاه ایدیور . وسطده کی دائرة نك یانلرنده
بلند قامت برر قله ورادر . ایچندن ما کنه ایله (*) متحرک
زردبان ایله ذروه سنه چیقوب اطراف سیر اولتور . بیوک
قاپودن گیرلکدن و سرایک ایچندن کچلکدن صکره باغچه دن
و آره یوله کی کوپریدن گذار ایدیله رکه، اصل سرکی به مواصلت
اولتور .

باغچه نك قالیجه اطلس گبی یایش طرح چنلرندن و هر -
طرحه تعیه اولنان شکوفه و یاسمنلرندن و جابجا یایش دلنشین

(*) Ascenseur آسانسور دینیلان آلت درکه مرتفع بنالرده
انسان و اشیا یی طبقاته اصعاده مخصوصدر. لسانمزده (مصعاد) لفظی
یو کلمه بددر .

{ لاطابع }

سلطان عالی مقامی دینکگه لایق و تأسیسات و تعظیماً تجھ کوردیکم
بلاد عظیمه نیک جمله سنه فائقدر؛ والحاصل سائر شهر لر ایله قیاس،
قیاس مع الفارقدر .

بشقه یرلرده نه گورلسه شبهه یوق که پارسدن مقتبس
وظرائف مصنوعاتدن هر نه بکنلسه صانعی معترف، که اورانک
حسن طبیعت و ایجادندن مختلسدر .

سرگی به کلنجه، بوتشهر گاه امتحان، فرانسه نیک علو کعبه
بر برهاندر . یالکز پارس شهرینه مخصوص اولان قسمنده کی
بدایع آثار ، غبطه فرمای اقطار شهرت شعارددر .

سرگی اوپله واسع ، که یالکز حولنی دور ایچون ساعتلر
ایستر . محتویاتی تماشایه ایسه برهفته دگل، برآی کوچ کفایت
ایدر . زقار برخطه وسیع الانحاده سیاحت ایدر کبی، خریطه ایله
سیر و دور ایدرلر ؛ خریطه سز کیدنلر ، شبهه سز دائره دور
و تسلسله دوشرلر .

سرگینک (شان دومارس) ده کی موقعنی (سن) نه ری .
ایکی به تقسیم ایدر؛ ایکی قسمک واسطه اتصالی (ایانه) کور -
یسی در . نهرک جانب یمینده (طرو - قاده رو) سرایی و قارشینده
سرگی ابنیه سی واقعدر . آره لرنده کی مسافه واسع اولوب ،
منتظم باغچه لر و هر مملکتک اصول معماری سنه نمونه قصر و کاشانه لر
و بعض صنایع مهمه به مخصوص مفرز دائره لرله مزیندر .

سرگینک الک بیوک قپوسی (طرو - قاده رو) سرایی .

اشتکا ایدر ! سینہ صافی آہ تحسره ایجری چکلمش ؛
 گویا کہ غدر اجلدن تظلمنی ایما ایلر ! بر اندامه مالک ، کہ
 تناسبی نظارینی هالک، بر میت کہ نیچہ حی، گر شمعہ حالت نزعہ
 فدای جانہ مہالک در !

بو قالب بیجان دگل روح رواندر
 امعان ایله باقسه ک قدم روحه نشاندر.

احوال آخرتی تصویرده نمونہ گاہ اولان بوتربہ دن چیقلدینی
 گبی، یوقاریدہ وصفی ایتدیکم باغده گزیلور ؛ سانکہ قبردن
 چیقلمشده جتہ گیزیلور. آرتق سوزی بورادہ کسہیم ؛ زیرا
 مشاہدہ کی تأثر، تعریفده تجسم ایتکہ باشلادی ؛ سنوحات
 انشائیہ تأثرات قلبیہ یہ منقلب اولدی .

۱۸۷۸ پارس اکسپوزیسیون

— — — اوروپا بر فسحتسرای عمران، کہ شهرلری دگل
 قریہلری، بلکه قرلردہ کی مزرعهلری بدیعه من بدایع الانساندر.
 و ترا کیب انتظامنک هر جزؤ فردی بو عالمی تماشاہ گلان اهل
 شرقک تدرس و اعتبارینہ بحق شایاندر . ایشته (شهر شہیر
 پارس) بو اقلیم کالک دارالملک احتشامی و سلطنت مدنیتک

صورتلری موجوددر، که حالت ارتحاللرینی مشعردر. سنکتراشک
مهارت صنعتی طوغریسی جالب تقدیردر .

بو ایکی هیکل میتنما ، یان یانه اوله رق متوجه اولدقلری
جهتده تجلیات الهیهدن کنایه رسم عیسی، تحت عرشده قاعدا
متجلی و فیوضاتیله جنازهلر گویا که متسلی در. یچاره فره دریق،
البدسه حکمداریسیله ملبس اولدینی حالده بلنه قدر کفنه
صارلمشدر؛ سیاسندن زمان حکومتده بیوک نابولیونک روسیایی
استیلاسی و زوجه حورلقاسنک گنج یاشنده ارتحالی تأثیراتی
و حیاتنده جمله هوساتندن اولان عالی سرائلر و گوزل بانچهلر
ایچنده مألوف ناز نعیم ایکن قره طوپراغی مسکن اتخازی
تأسفاتی محسوسدر .

دانی سرائیه سیغماز ایکن جسم حشمتی
تابوت قبر ، شمعی سریر اقامتی
سیر ایله قبر وجسم (فره دریقی) عبرت آل
نولسهک بودر جهانده حیاتک نهایتی

زوجه سی ایسه اوموزلرینه قدر بر کفنه صارلمش یاتینور.
سیاسی اوپله گوزل، که فی المثل بر حور هوشربا و بویله بروجوده
فلکک قیمسی طوغریسی پک ناسزادر .

وجودی زیر کفنده فلکک بو انسافسزلغه دترر گبی
کورینور؛ ساعد سیمینیک وضع دلرباسی شو و فاسز عالمدن
ال چکدیگنی گوستیرر . گردن بلواری بوکمش؛ غدر فلککدن

ظلال اشجار ابله منظره سی غایت مهیب و موخس و تأثیر یاح ابله
آغاچلرک تصادمند حاصل اولان ایگلتی زیاده حزین
و مدهشدر .

زوار بویولک اورتهمنده سنوحات اخرویه ابله اویله متأثر-
الجان اولورکه دوردن بر مغازه دلیکی کبی مشهود اولان تره
قبوسنی مدخل عالم آخرت ظن ایتمکه باشلار ؛ تقرّب ایتدجه
توّخس ایدر . قپودن ایجری کیردیکنده بش اون باصامقلی
چفته نردبان ابله بر حجره به داخل اولورکه قبه سنک پنجره لری
مائی جاملرله یاپیش لولدیغندن، عکس ایدن ضیا، ظلمتی آ کدیبرر .
و بوشبه ظلمت ایچنده صاعده فر، دریقک، صولده زوجه سنک
مزاری گوربنور .

بو تماشا کله کل نفس ذائقه الموت « تنبیهله رعشه قلبی اویله
تزیید ایدر، که زائر ، حال وجده مستغرق اوله رق ، یارب !
دلالت عزرائیله حاجت قالمقزمین کنسی آیاغمله بارگاهه
کلام . دیهرک :

محتاج عفو و صفحم الهی عنایت ایت

بو مجرمی عذاب الیمدن صیانت ایت

مناجاتیله مشغول دغدغه بود نبود ایکن پرده دکشور ؛
یعنی حجره ظلمانیدن یاننده کی حجره نورانی به کیریلوب، قورقولی
رویانک اوراده تعیری آ کلاشیلور ، ایکنجی حجره ده صاحب
مزارلرک مرمر فراش اوزرینه یاتمش و مرمردن یاپیش مجسم

مزین درکه هر شاخ نضارت وایه سی تار شعاع آفتابه بر گوزل
شانه ، سایه سی ایسه آلتنده گز نلرک حیاتنه سرمایه در .

رخام خامدن جابجا رکز اولمش، اولان صنم لر گویا که
بو عالمک نفوس ملکیه سی و (خاندان ایمراطوریدن) ارتحال
ایدنلرک شهراه روضه ده مشهود اولان تصاویر مجسمه سی ،
گویا که بو باغ سکوت آبادک سکنه متحسره سی در .

بو اجمالک تفصیلی ادیب مرحوم کامل پاشانک قالیسو
جزیره سنه دائر تعریفات بلیغانه سی مفید در .

بو باغده وار غریب حالت
شایسته آسما دینلسه جنت

نصل جنت دینلسمون؟ ساحه سندن احوال عقبایی آندیرر
بر عالمه گیریلور ؛ بو تماشادن صکره صفای جنت سوریلور .
شویله که: بوروضه وسیع الانحانک بر کوشه سنده شمیدیکی ایمرا-
طورک بدری [۱] فره دریقک و زوجه سنک تر به سی موجود در .
باغچه نك صابه بر جهتدن اوزون بریول ایله اورایه گیدیلور .
بو بولک اطرافنده سروگی حزن آرتدیره جق آغاچلر دیکیلیدر .
مبتداسندن منتهاسنه طوغری باقینجه بر صراط مستقیم ، که ظلام-

[۱] شمیدیکی ایمراطوردن مرام پکن ۱۸۸۸ ده وفات ایدن
ایمراطور ویلهام درکه گرک کندیسی ، گرک اوج آی صکره وفات ایدن
اوغلی ایمراطور فره دریق دخی اورایه دفن ایدلمشدر .

شارلوتنبورغ سرانی (۰)

بچن گون ہوانک مساعده سندن استفادہ ایلہ شہرک جوارندہ بولنان (شارلوتنبورغ) سراینک باغچہ سنہ گیتمشیدم .
باغچہ پک گوزل اولدینی گبی ایچندہ کی (فرہ دریق ثالثک)
ترہ سی دخی شایان تماشاولغله ، رمضان اکلنجہ سی اولمق
اوزرہ اوصافی تحریر قلنور شویله کہ :

سرایہ جہہ سندن نظر اولندقدہ ایکی طرفدہ برر دائرہ ،
اورتہ سندنہ عظمتلی برقلہ دن عبارت فرسودہ رنگ بر بنا
گورینور . منظرہ بنا شاعرانہ تشبیہ اولنورسہ ایکی جناحنی
آچمش بر عقاب عظیم الہیکل پروازہ مہیادر دینیلہ بیلور .
اوگندہ کی ساحہ بر روضہ بدیع المنظردر ، کہ فسحت عرض
و طولنی احاطہ دہ مد نظر قاصر ، لطافت انتظامنی تعریف
و افادہ دہ قوہ متخیلہ ادبا عجزینی اعترافہ ہر زمان حاضردر .
ہاہ طرح زمر د قافی استاد صنعتک تفایس طبیعتی تقلیددہ
کالہ برر نشانہ ، ہر سطح شکوفہ زاری آرایش بہاردن بر نمونہ
بی بہانہ در . یوللرینک حوالی و اطرافی اشجار ملتفہ الساق ایلہ

(*) شارلوتنبورغ (Charlottenbourg) برلینہ ۶ کیلو مترہ مسافہ
دہدہ بر قصبہ درکہ ۱۷۰۶ سنہ سندنہ برنجی فرہ دریقک زوجہ سی ، یعنی
بیوک فرہ دریقک والدہ سی صوفی شارلوت طرفندن تا بیس اولنسان
صیفیہ مناسبیلہ نامنہ نبت ایدلشدہ .
[للجامع]

سعدالله پاشا

سعدالله پاشا، شناسی و ضیا پاشا و کمال بك گمی ادبیات جدیدہ مزك
• وؤسلرندن معدوددر .

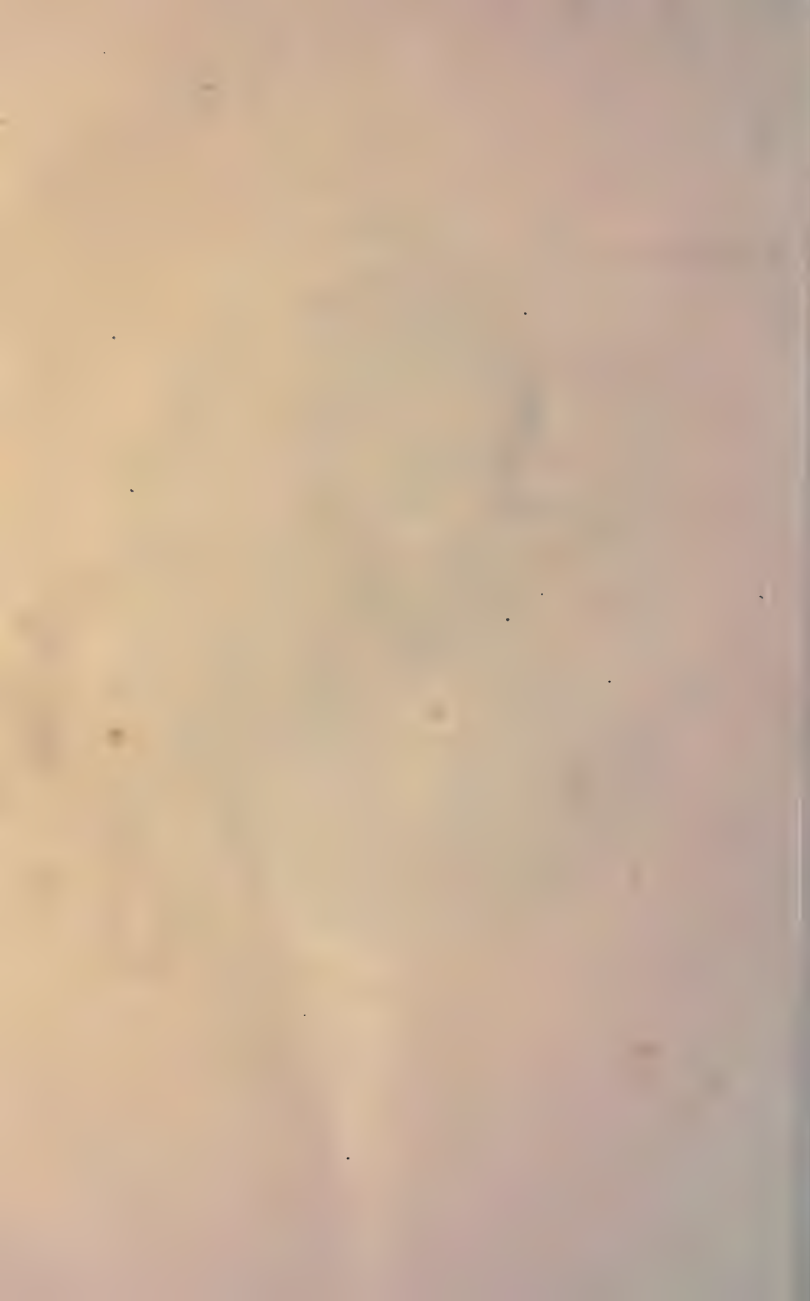
بودرت ذات آره سنده مسلك ادبیاتجه هیچ برفرق گوربله مز .
یعنی طرز جدید ادبیاتمزده کی اجتهادلری بر و اسلوب بیانجه جنس
خارق العاده لری شخصلرینه منحصردر .

شوراسی مسلدرکه مشار الیهدن هربری زمان و مکان و مسلك
ایجاباتندن اوله رق نشریاتجه یا بك ایلری گیتمش و یا خود بك چوق شی
یازدینی حالده نشریاتجه بك چوق امساك مجبوریتنده بولنمشدر .

دیك ایسترز که کثرت آثاری معیار اقتدار عد ایتمگه و استدلالا
تمزی او نقطه نظر دن یوریتمگه قالقیمشیر ایسه ك اصابت ایلش اولما یزه .
چونکه بر آدمك ماهیت افکار و کفتارینی تعیین ایچون ایکی کلمه دن
عبارت بر جمله سی کفایت ایدر . (ا کر مقصود آرسه مصرع بر جسته کافیدر .)
مشار الیهك آثارندن نمونه اوله رق درج ابتدیکمز محرراتده کی .
شیوه مخصوص همان ناقابل تقلید سهل ممتنلردن و منقح و موجز یا زمقدمه کی .
اقتداری ایسه ، هرکه میسر اوله میان خواص ادبیه دندر .

سعد الله پاشا

کلان بوتبدلات، مجرد یگی عثمانیلرک اتخاذا ایتدکاری اصول
اختلاف و اخطاردن حاصل اولدی .

و بدیهیدر. که یگی عثمانیلرک استعمال ایتدکاری سلاح
صدق و حقانیتی ابراز ایچون بو آناه قدر خدمت گوسترن
و اصول مشورتک و حریت سیاسیهنک مشروعیتی مسئلهسنی
موضوع بحث و اثبات ایدن یالکنز (مخبر) ایدی . شمدی
ایسه (حریت) دخی میدانه گلدیگندن ، مخبرک اتخاذا ایتمش
اولدینی مسلکده بونک دخی مظهر قبول عامه اولهرق حصول
مقصده خادم صادق وله جفنده شبهه اولماز .

مخلصلری * یگی عثمانیلر * یعنی دولتک و وطنک اداره
حاضره سببیه دوچار اولدینی مهالك و مخاطرانک عواقبنی
دهشتله گوروب علاج مصلح آرایانلرک صرہ سنده بولمقله
مقتخر اولدیغندن، بویله بر اثر نافعک موقع وجوده گلمسندن
طولایی حاصل ایتدیگم درجه سرور و افتخاری قلمله بیانندن
عاجزم . همان جناب عادل و احکم ملک و ملتیزک سعادت
و سلامتی اغورنده چالیشانلری مظهر توفیق و یالکنز منفعت
شخصیهلری ایچون اوغزاشانلری قهر و تدمیر بیورسون آمین .

ضیا

نامنه اولدیغندن تخلف وقوعنده قصور ومسئولیت دخی آکا عزو اولنور ایدی . بودفعه ایسه مساعده مذکورہ لسان خلافتناھیدن صادر اولمغله و او لساندن هر نه صادر اولورسه آکا صادق نظریله باقق معتقدات عامه دن بولمغله بونک قریباً جلوه نمای معرض اتخاذ اوله جغنده اشتباه اولماز .

صدق ، یعنی نفس الامرہ مطابقت برقوتدر ، کہ حقیقتده هیچ بر سلاح ایله آکا غالب اولنماز . بزه رقیب و معارض اولان باب عالی التده مالیہ خزینہ سی ، دولت نفوذی ، شهرت ذات ، قدم تجربہ و معلومات و ایجاب ایدنجه یالان سویله مک ، اوتانماق کبی رجوق آلت مدافعه و اسباب قهریہ یه مالک اولدینی حالده بونلره قارشو صدق دن بشقه بزده قوت مقاله وارمی ایدی ؟ باب عالی سلاحک جسمانی علیهمزده استعمال ایلدی ؛ ینہ بزى میدان ثباتدن برخطوه آیره مدقندن بشقه کندی معلویتتی بالمجبوریہ اعلان ایتدی . زیرا عالمک معلومیدر ، کہ بز اداره جاریه نك عصر حاضرہ موافق اولدیغندن لزوم تحویلی ادعاسیله میدانہ چیقمش ایدک . باب عالی اداره نك دوامنی محافظه ایچون بزى ازمگه چاپالادی . عاقب (قرمزى کتابده) تحویل اداره نك لزومنی اعتراف الله برابر ، اکمال نقصانی دخی تعهد ایلدی . بونکله بزم مدعامنر ثابت اولدی . اساسده اختلاف قالمدی . بوندن تین ایدر که باب عالی نك منافی علیهنده وقوعه

ایکی سنه دن بری دولت علیه نك اداره سنده ولو ظاهرآ اولسون گوریلان تحولاتك حکمتی ندر ؛ باب عالی ایکی اوج کیمسه بیتنده کیزلی طوتدینی پولیتقه مخبراتی ولو ناقص اولسون باصدیروب (قرمزی کتاب) نامیله هرکسه گوسترمک و حریت و مساوات سوزلرینی لساا همایوندن سویلمک ایکی سنه اول خاطره گلورمی ایدی؟ واقعا (یابلدی) دینلان اصلاحات ایچون مکملدر دینله مز ؛ بلکه متفذان دولتک اوروپایی و تانیاً اهالی نی آوونمق مقصدیله یالکیز اسملر دکشدره رک و معترض و معیوب ارلان اسکی انقاضی قوللانهرق ، یابدقلمی تشکیلات محل امنیت اوله ماز . منفسخ مجلس والانک و مجلس تنظیماتک و مکرراً یاییلان مجلس خزاننک نظاماتی پیش نظر تدقیقه قونلسه شورای دولت و دیوان احکام نظاملرندن دهامکمل و موافق حریت اولدینی گوریلوب و آنلرک باشلرینه گلان عقبه لر ، که دائماً اداره کیفیه دن منبعث اغراض معلومه ایدی؛ بونلرک دخی برگون اوغرامیه جقلرینی تأمین اده جک برقارشولوق اولدیغنه باقیلوب هیچ برینه اینانلق ایستلمز . مع مافیه مادام که افکار و استعداد اهالی ایلرولوب بو حقت استحصالی لزومنی ادراک ایده جک بدرجه به کلمشدر ؛ بوگون صوری مقصدیله یاییلان شی ، یارین کسوه حقیقته گیرمک دخی اول افکار و استعدادک لازمه سیدر .

خصوصیله بوآنه قدر اعلان اولنان مواعید ، باب عالی

بعض اقوام دخی چوق زمانلر حریتله یشایه میوب وقتندن
 اؤل یتشمش میوه گی لذت دوامدن متمم اوله مدیلر . لکن
 شمدیکی عصر ، نوع بشرک شیبایی وقتی اولدیغندن ، افکار-
 حریت مجراسندن طغیان ایتمش بر سیل گی جهانک هر طرفه
 بر صورتده یاییلمقده در ، که حبس ونفی و بلکه قتل گی ظالملرک ،
 استعمالله مألوف اولدقلری اسباب مدافعه ، آنک اوکنه سدد-
 حائل اوله ماز .

شوقدر که استقلال ایله انسانلره حکم ایتک لذتنه حریص
 اولمق انسانله برابر یرادلش اولان اخلاق جمله سندن اولغله
 هر زمانده زمام اموره متصرف اولانلر بو حقی مستحقنه یرمگی
 منافع معتاده لرندن بر بیوک پارچه آیرمق طرزنده استمز لر ؛
 و بو حقی استحصال ایچون سر بر آورده تعیش اولان غیرتکاران
 وطنک هر برینی بیك درلو بلا و افترا ایله محو ایتمگه چالیشور لر .
 نته کیم روما و یونانک اولکی زمانلرنده نیچه فداییلر بویولده
 باش یردیلر . نته کیم انگلتره ، و آمریقا و فرانسه ده نیچه بیك
 ارباب حمیت زندانلرده و منفالرده و جلاد اللرنده تلف اولدیلر .
 نته کیم بونلرک بر نمونه سی بزم مملکتتمزده دخی گورلدی . حریت
 طرفدار ی اولانلر ، که صورت اداره نک تبدیلی ایستیانلردر ؛
 کیمی عزل ، کیمی حبس ، کیمی نفی اولندی . لکن نه دیگر
 محللرده مقدملری اجرا ایدیلان شدتلر حریتک حصولنه مانع
 اوله بیلدی ؛ نده زده یاییلان شیلر حریت آرزوسنی اهالینک
 گوگنلندن چیقاره بیلدی . بلکه ایلرولمسنه یاردیم ایتدی .

حریت غزته سنی تبریک

حریت غزته سمنک برنجی نسخه سنی کمال افتخار ایله
 او قودم . انسانک مقتضای خلقی و جماعات بشره نك واسطه
 ترقی و سعادت اولان حریت نام محترمیله توسیمندن مدلولنك
 دخی وطنمزه دخولته آلت اوله جغنی بالتقال ایفای وظیفه
 تبریکه مسارعت ایلدم .

حریت ! نه کوزل نعمت الهیه در ؛ اگر سوء استعمال
 اولنمازسه . حریت اسارتدن مضر اولور؛ اعتدلی تجارزاید رسه .
 بنی آدم خلق اولنه لی روی ارضک هر طرفده درلو درلو
 شکل و هیئته گوناگون حکومتلر تشکل ایتدی . هر قومک
 تربیت و طنیه سنه گوره مالک اولدینی عادات و اخلاقه مناسب
 متنوع قانونلر بایلدی . هیچ برعصرده هیچ بر قوم کورلمدی ، که
 منتظم و غیر منتظم بر قانونه مربوط اولیه رق جمعیتله تعیش
 ایله . وحشیلرده بیله قانون حکمنده کنیدی لینه مخصوص
 برچوق عادات بولندی .

دیمکدر که حریت ، قوانینه مربوطیتله برابر بولسور .
 اعصار اخیریه گنجیه قدر عمر بنی آدمک عنفوان طفولیتی
 اولدیغندن ، قطعات ارضده بولمان جماعات انسانیه شو حق
 حریتی استحصال ایچون متخلق اولدقلری استحقاقی بیله مدیلر .
 و روما و یونانستان گبی معارف جبریله دیده بصیرتلی آچیلان

شرق اہالیسنک ہر شیدن زیادہ علوم و معارفہ و اوروپانک
 دخی جملہ دن اقدم شرق احوالنجہ تصحیح معلوماتہ احتیاجلری
 درکار اولدیغندن، غزتہ گز امیدم گبی بو ایکی مقصدی موقع
 اجرایہ کتورمگہ واسطہ اولدینی خالدہ شرق و غربی برلشدیرہ۔
 جک بر حسن خدمت میدانہ قویوب مشرق و مغربی مجبور
 شکرانی ایدہ جکدر .

مخلصرینہ گورہ بو مقصد بداهتدہ اولمغله حصہ مه دوشن
 تشکر و تبریکک عرض و تقدیمہ مسارعت ایتدم . چوربہدہ
 طوزم بولنمق املیلہ تقدیم ایتدیگم بضاعہ نك رهین قبول
 بیورلسی و غزتہ نسخہ لرینک بہر ہفتہ ملفوف ورقہ مو حینجہ
 بولندیغم موقعہ گوندرلسی مستعدادر .

مادام کہ اوزیگنژ طوغر یدر؛ طوغرینک یارد مجیسی جناب
 اللہدر؛ ہر خالدہ مظهر توفیق اولمگنژ متمنادر اقدم .

ضیا

فی ۸ جا سنہ ۱۲۸۴

مخبر غزته سی تبریک

مسلم الفضائل اقدم !

ارسالہ ہمت بی ریلان (مخبر) نسخہ سیلہ تذکرہ مطبوعہ
عہ گز واصل ید تکریم اولدی . مخلصربینک وطن و ملت
حقنہ اولان حیت عاجزانہ ماہ داثر تذکرہ گزده گوردیگم فقرہ ،
دیار اجنبیہ رہ بولندیغمدنمیدر ؛ بوقسہ باشمدن کچن فلا کتلاک
یارلری آجیسندنمیدر بیلیم ! یک زیادہ مدار تاثر اولدی .

وطن و ملت حتی ، نہ گوزل سوزا... مخلصری نفسمدہ
بوصرہ یہ کچمک ایچون لازم اولان اوصاف و افعالده بولنمغه
شمدی یہ قدر موفق اوله مدیغمدن ، بونامی آلمغه اوتانورم . بو
صفت ممدوحه صحیحاً سزه لایقدر ، کہ بو آنه دک گوستردیگکنز
آثار مقبوله علمیه و حرکات مرغوبه حیتکارانه مصدق یار
و اغیاردر .

استانبولده کی مخبر غزته سی بعض آثار تبصره شعار گزی
درج ایتمکله ملت اسلامیه نیک و بلکله وطن و دولتتی سون بتون
عثمانیلیرک تیمه بازوی افتخاری اولمش برنسخه احرارانه
ایدی ؛ اوراده سکتیه اوغرادی . شمدی لوندرده سرنمای
ظهور اولدی .

مخبر که بر ستاره رخشان شرق ایدی
ایتدی فراز منطقه غربدن طلوع

بیلورم کہ فصاحت مراقلیسی اولنلر، بویله بریکی شیوه ده .
 کتابت گوردکلرنده تعجب ایده جکلر و انصافی اولمیانلر تعریضدن
 خالی اولیه جکلردر . برطاقمده خواجه حق المامش اقلام
 بکلری عباره لردن مال چیقاره میوب، - بونه صاحجه شی ؟ -
 دیه جکلر و کتابی برکوشه یه آتوب اوقومغه رغبت ایده جکلردر .
 لکن بو کتاب نه اولکیلر، نه ده ایکنجیلر ایچون یاپلش اولد -
 یغندن، ایکسی ده بنم قیدمه دکلدردر . بن یالکنز سویلیورم .
 حشو یاتله اوراق طولدیر میورم . معنا تفهیم ایدیورم . یالکنز
 البسه ظاهریه گوسترمگه قانع اولمیورم . مقصود بالذاتی هر درلو
 تزینات و تجملاتدن عاری اوله رق اولدینی گبی گوسترمک
 ایستیورم . هنر صائمق داعیه سنده دکلم . که جلب تحسین آرزو -
 سنده بولنه ییم . بن انسانم ؛ و انسانیت مفتونی یم . بو امکی
 انسان اولان ابنای جنسمه خدمت ایچون صرف ایتدم .
 ایمدی، انسانلردن بر اهل انصاف ، نامی بر کره خیرایله یاد
 ایدرسه بیگ کره آفرین دیمکدن بنجه مر جحدر . و دین
 و ملتیه بو قدر جق بر یادگار براقغه موفق اولدیغمدن طولایی
 نفسمده طویدیغم لذت بگا هر درلو تحسین و مکافاتدن الذ
 واحلادر .

(جنوره) فی ۱۵ حز بران ۱۸۷۱

ضیا

[امیل ترجمه سی مقدمه سندن]

ثالثاً ، روصو ، فرانسه فصحاءك سرافرازلرندن اوله رق ، عباراتی غایت سلیس اولدینی حالده ، افاده ده ایجازه و آرز کلمه ایله چوق معنا بیانه مائل اولمغله ، بونلردن پک مهم اولنلری توضیحده قصور ایتمدم . و برطانی که مهم صورتنده ایسه ده آرز تفکرله استنباط اولنه بیلور؛ آنلری حاللری اوزره براقدم .

رابعاً ، عبارلری امکان مساعد اولدینی قدر ترکیه کلمات ایله ترکیه و صورت امللری وجوه متعارفه اوزره ضبط و تحریره سعی ایتمدم . و بو طریق ترکیه ایچون غایت سهل بولدم .

گوریه جکدر ؛ لسانی بردرجه ده توسیع ایلدم . خصوصاً — لسانزده آداب و حکمیاته دائر الفاظ و تعییرات یوقدر ؛ و السنه منتظمه دن بومثلو فنونه دائر برکتابک ترجمه سی ممکن دکلدر — زعمنده اولنلره بونکله برنمونه گوستردم .

ایمدی بو ترجمه یه احاله نظر ورغبت ایدنلردن رجا ایدرم که

انسانای عبارده مغلک گبی گوردکاری ترکیلرک هر کله سنه و روابطنه گرگی گبی صرف ذهن ودقت ایتمک زحمتنی اختیار ایتمزدن اول ، مترجمک قصورینه حکم ایتمسونلر . و چونکه مترجم ، سفیر مأمور گبی بالطبع معذور اوله جفتدن ، افکار ومدلولجه بر سهو و خطایه واقف اولورلر ایسه مؤلفه صوچ بولسونلر .

طرز تحریر رمزہ دار ملاحظہ

بزدہ اصول کتابت دینلان طرز معهود ایجابجہ، لسانمژک،
 برچوق اسما و افعالی و صفات و سائر ادواتی اصلا قوللاتیلوب،
 آنلرک یرلرینه عربی و فارسی قولاللق و صورت افادہ جہدخی،
 نہ درلوشی یازیلورسہ یازلسون، مطلقا شو متعارف اولان
 شیوہ دائرہ سندن خارجه چیقلمامق برنوع ظرافت و عادت
 اولدیفندن، هر بری بر بحر عظیم اولان اوج لساندن مرکب
 اولدینی خالدہ ترکیبہ من اولیلہ طارلشدیرلمشدر، کہ شیوہ معروفہ
 صیغمیان هر درلو معانی بالضرورہ ترک و فدا اولنق و آرتق معانی
 جدیدہ اختراعندن و از کچہرک، قدمانک ماللرینی غارتلہ کچمک
 لازم کلمشدر .

بن بوترجمدہ اقظرافت و عادتہ رعایت ایتدم . ثانیاً، اثنای
 ترجمہدہ ممکن اولدینی، یعنی لسانمژک شیوہسی تخمیل ایتدیگی
 قدر اصل نسخہنک شیوہ عباراتی و مدلول و مفہومنی صادقانہ
 نقلہ اہتمام ایتدم . لکن بعض عبارات متسلسلہ واردرکہ حکم
 شیوہ لسان اولہرق، فرانمزجہ پک گوزل اولدینی خالدہ اگر
 عینیلہ، یعنی هر کلسنہ مقابل لسانمژدہ بر کلمہ بولق و جہلہ ترجمہ
 ایدلسہ بزہ پک چرکین و وحشی گورینہ جگندن ماعدا، معنایی
 اصحاب و اغلاق ایدہ جگندن، بویلہ عبارہ لری ایجابنہ گورہ
 ایکی و اوج عبارہ یہ تقسیم و مناسبت محلیہ یہ گورہ بعض ادوات
 ربطیہ علاوہ سیلہ ینہ معنای اصلینک، بوزلمقسزین نقلہ چالشدم .

اوزرینه قلمی انه آلوب ، ارتجالاً قرق اللی بیت نظم ایده بیللملی
کتابت ملیه اودر، که الی قلم طوتان، ذهنده کی مرادینی اینی ،
کوتو کاغد اوسته قویمالی .

شمدیکی شعر وانشامزده ایسه ترتیب معانی ایله برابر،
برده تشکیل و ترکیب الفاظ دردی ذهنی اشغال ایتمکله نه شعرده
و نه نثرده اصول ارتجال ممکن در .

هرملتک شاعرلی و حتی بزم چوگور شاعرلرمنز بداهه
برجوق شعر سویلرلر . بز ایسه بش بیت برغزلی طقوز آیده
طوغرر کبی سویلرلر ! سائر ملتلرده کبرا و حتی مصنفلر
بالذات انه قلم آلوب ، مکتوب و تألیفات یازمازلر . بلکه یانلر-
نده کی کاتبلرینه آغزندن سویلرلر؛ آنلر دخی یازارلر . نته کیم
بزده دخی کوی آظاری اماملره سویلیوب، یازدیررلر . بوسیدن
کرك مخابرات و كرك تألیفات آنلرده سرعتلی و سهولتلی اولور.
اما بز بر مکتوب یازدیغمز زمان برایکی کره تسوید و تیبض
ایتمدکجه استدیگمز کبی اوله مدیغندن ، هم مخابره لرمزده تانی
و بطائت ، همده افاده لرمزده نقصان ورکا کت بولنور .
بو قالغی دفع ایچون طبیعته اتباع ایتمه لی .

انحصاره تنزل ایده مدکلریچون قلملرنده لایقیله مستخدم دکلردی . عالی گبی ، مشفق گبی [*] بر چوق کران قیمت جوهر فطانت ، قدرلرینه لایق اولان رعایتی کورمیه رک ، کیمی جنون کتوردی ، کیمی عشرتله تلف نفس ایلدی .

واه بزه ! یازق بزه ! بو حاله کوره بزم ملتده طبیعی حال اوزره نه شعر وَ نه ده انشا وار دیمک اولور ؟

خیر ! بزم طبیعی اولان شعر و انشامن طشره خلقی ایله استانبول اهالیسنک عوامی بیننده حالا طور مقده در . بزم شعر من ، هانی شاعر لک ناموزون دیه بگنمدکلری عوام شریقلری [*] وَ طشره لرده وَ چوکور شاعر لری آره سننده [دیش] وَ [اوچلمه] وَ [قیاباشی] تعیر اولنان نظم لردر . وَ بزم طبیعی انشامن مترجم قاموسک اتخاذا ایتدیگی شیوه کتابتدر . واقعا بو نظم وَ بو کتابت مطلوب اولان درجه ده بلیغ وَ طمطراقلی گورونمز ایسه ده امت عثمانیه ایلر ولدیگی صروده بونلره رغبت ایدلمدیگندن ، اولدقلری حالده قالمشور ؛ بیومامش لردر . هله بر کرّه رغبت اوجهته دونسون ؛ آز وقت ایچنده نه شاعر لر ، نه کاتب لر یتیشور ، که عقللره حیرت ویرر . والحاصل شعر طبیعی اودره ، که شاعر جزئی بر ملاحظه [*] بونلرک ایکیسی ده جریده حوادثک اوائل ظهورنده محرری ایدی . [*] صاری زیبکک « الله دیدم یتاغانه طایاندم — بن سنکچون آل قانلره بویاندم » قوشمه سی گبی .

ثانیاً، عربی و فارسی ا.ا. بیلمک لازم در. بو ایکی لسانک
 املاسنی بیلمک قواعدینی تحصیله موقوف اولدیغندن، ا.ک.آز
 صرف و نحوی کورمینیجه، طوغری ترکیب یازمق قابل اوله ماز.
 ثالثاً، بونلردن صکره اقلام دولتدن برنده برقاچ سنه لر
 استخدام اولتمق ایستر. بو اولمدقجه (ایدوکنه) پی (اولدیغنه) به
 ربط اتمه نك یولی بیلنه مز؛ و بو نکته کمانکش سرتی گبی،
 کاتبلرک درس اخیری اولدیغند. هر نه زمان بو ملکه پی حاصل
 ایدرسه. باب عالینک قوللان دینی کاتبلر صر ه سنه کچر؛ و گویا
 بر یازی ما کنه سی اولور .

لکن بو قدر زحمتلرله شو ما که پی اله گتورمش اولان
 ذات. اصحاب قریحه و قابلیتدن ایسه بو تحصیلدن متلذذ اوله جق
 یرده متأسف اولمی در؛ چونکه مألوف اولدینی روابط ترکیبات،
 کندینی بردائرة محدوده ایچنه صوقمشدر، که ذهنه تبادر ایدن
 معانیدن یالکیز ملکه سنه او یا بیلنلری یازوب، سائری، که غایت
 نازک و غیر مانوس دقایقدر؛ امثالی راد ه سندن ایلری گتمکدن
 محروم و معذور اولور .

بوسیله گرک شعر مز و گرک انشامن نه درجه گیر و قالمشدر.
 اویره کچه جک اصول قلم سیئاتندن در، که تألیف لرده. مطبوعاتده
 آثار معرفت لرنی ابراز ایله ادبیاتده بر انقلاب عظیم حصوله
 سبب اولان ذواتک اکثری « اولغله، بولمغله، اجلدن،
 حبسیله، مبنی. طولایی، درکار، آشکار. » دائرة فاسده سنده

تعجبہ شایان دگلمیدر، کہ بزده یازی بیلیمک باشقه، کاتب اولمق
ینه بشقه در ! حال بوکه سائر لسانلرده یازی و املا بیلن کاتب
اولور . واقعا هر لسانده ادیب اولمق خیلی معلوماته توقف
ایدرایسه ده؛ عادتاً مرادینی کاغد اوزرنده افاده ایتمک ایچون یازی
یازمق کفایت ایلر . بزده ایسه یازی اوگر ندکن ماعدا برچوق
شیلر دها بیلیمک لازم گلیر .

اؤلا ترکیه املا بیلنمیدر ؛ حال بوکه اڭ کوچ شی بودر ؛
زیرا وقتیلر ترکیه به مخصوص لغت کتابی یا پلامش ، و عثمانیلر
ملل سائرہ بی دائرة حکومتلرینه آلدیقه هر برنده گوردکلری
یکئی شیلرک اسملرینی او ملتک لسانندن آلوب ، آزچوق
بوزهرق، قوللانمش ؛ و هر کاتب بر لغتی سکون و حرکانینک
ذهنجه اویان برشکلی ایله یازوب، سائرلری دخی دیگر صورتله
ضبط ایتمش اولدقلرندن ، املا اوگر نه جک کیمسه، اؤل امرده
بونلرک هانکیسنه تابع اوله جغنده متحیر اولور .

هله یگر می سنه دن بری باب عالیده تفرّد ایدن مأمورلرک
هر بری بر جانلی لغت اولمق هوسسنه دوشهرک ، کیمیمی یا ایله
(بیلدیریر) و کیمیمی یاسز (بلدرر) یازمغه باشلا به لی کوچوک
کاتبلر نه یا به جقلرینی شاشیردیلر .

غریبی شوراسی، که بویله آگلاشیله میه جق عباره یازه بیلمک
حسن کتابتدن عد اولنیور ! مثلا :

داثر مفصل بر مکتوب صدارت پناهی، که ایکی اوج بوز سطر
سوزدر ؛ بویولده ملکهسی اولان اڭ معروف بر ذاتک الله
ویرلسون ، او قودلسون . ختامنده - شو او قودینگز مادینی
لساناً تقریر ایدیگز ! - دینلسون ، او وقت کتابتیز نه کتابت
و کاتبیز نه کاتبدر میدانه چیقار .

واقعا شعر و انشانک بو حاله گیرمی بو عصرک یا پی می
دکلدر . عجملر قبول اسلامیتدن صکره . علوم شرعیه یی
تحصیل ایچون لسان عربک تحصیلنه دوشدکری صره ده
کندی لسانلرینک شعر و انشانی دخی آڭا تقلید ایتدکری
کچی ، بزده بدایت تأسس دولت عثمانیه ده ایران علمانی جلیه
محتاج اولدیغمزدن ، آنلرک تربیه سی اوزره کندی لسانمزی
براقوب ، عجم شیوسنه تقلید خطاسنه دوشمشزدر . که علمای
رومک بو خصوصده ایتدکری اهمال و قصور عفو اولماز
برخطادر . زیرا بنی آدم آره سنده مدار تعاطی افکارلساندر .
بر ملتک لسانی قواعد مضبوطه آلتنده اولمیوبده هر الله قلم
آلان کیمسه نک کیفه متابعت ایدر ؛ و حال طبیعیسندن چیقارسه ،
اؤل ملت بیننده واسطه معاملات بوزولمش دیمک اولور .

عد ایتشلر؛ و عجا بزم منسوب اولدیغمز ملتک برلسانی و شعری وارمیدر؛ و بونی اصلاح قابلیدر؛ اصلا بو ارسنی ملاحظه ایتماشلردر!

انشا یولندهده حال تامامیله بویله اولمشدر، منشآت فریدون و آثار ویسی و زرگی و سائر منشآت معتبره اله آلسه، ایچرینده اوچده برترکجه کلمه بولنمازا؛ و بر مصلحت افاده ایدرکن، بدیع و بیان فنلری قاریشدیریلهرق، ابراز بلاغت ایچون او یله مشوش و متتابع الاضافات عبارله یازمشلر، که قاموس، و فرهنگ برابر اولدقجه، بر آدم فن معانی و آداب عربده کمال مهارتی اولدقندن صکره، عادتاً بر درس مطالعه ایدرگی، بر چوق زمانلر صرف ذهن ایتدکجه، معناسنی استخراجه مقتدر اوله ماز!

حالا باب عالی و دواژدن یازیلان محرات رسمیه اگرچه اسکی زمانلرده گلان ارباب معارف اقتدارنده کاتبلر اولدیغندن اولکی منشآت درجه سنده معقد دگلسده، بونلرده اول بابانک ولدزناسی اولدقندن؛ ینه سجع وربط و معناسی موهوم و مشکوک عبارات ایله مملودر.

اسکی انشالرده لغات عربیه و عبارات مخیله وار ایسهده، باری ضممنده ای کوتو بر معنی دخی چیقاردی. شیمدی ایسه، عصر ناز کلشمش، و افکار و پولیتیکه اینجلمش اولدیغندن، بعض فرمانلر و مکتوب سامیلر و تقریرلرده او یله عبارله گوریلور، که لغتلر هر کسک بیلدیکی شیلر ایکن، معنای صحیحی نه اولدیغنی آکلاشلق قابل اولور!

شعر و انشا

چونکه محصول تحصیل بزم ممالکه کوره یالکز شعر و انشا جهتنددر ؛ بونلردن بر نبذه بحث فائده دن خالی دگلدر .

شعرک تعریف عمومیی کلام موزوندر ، یعنی ایکی سطر سوزک هر برنده کی سکون و حرکاتک مساوی اولسندن عبارتدر . حتی قافیه اصولی ملل متأخره بیتده عادت اولمشدر . اسکی یونانیلر یالکز وزنه رعایتله قافیه التزام ایتمزلر ایدی .

شعر هر قومده طبیعی در . روی ارضده نه قدر ملل واقوام کلمش ایسه ، جمله سنک کندیلرینه مخصوص شعرلری و ارایدی . عثمانیلرک شعری نه در ؛ نجاتی ، وَ باقی وَ نفعی دیوانلرنده کوردیگمز بحر رمل و هزجدن مخبون وَ محبت قصاید و غزلیات وَ قطعات و مشویاتیدر ؛ یوقسه خواجه ، وَ عطری کبی موسیقی شناسانک ربط مقامات ایلدکلری ندیم وَ واصف شریقلرمی در ؛ خیر ! بونلرک هیچ بریسی عثمانلی شعری دگلدر (۱) ؛ زیرا

گوریلیر ، که بو نظملرده عثمانلی شاعرلری شعرای ایرانه وَ ایرانیلر دخی عربلره تقلید ایله ملز برشی یاپلشدر . وَ بوتقلید یالکز اسلوب نظمده دگل ، بلکه افکار و معانی به بیله سرایت آیده رک ، بزم شعرای اسلاف ادای نظم و افادهده وَ خیالات و معانیده عرب و عجمه ممکن مرتبه تقلیده سعی ایتمگی معارفدن

(۱) بامکس عثمانلی شعری در . بلکه ترک شعری دگلدر ، للجامع

وارد در که قارنده یا تدینی و سودیله بیودیکی آناسنی ضرب ایدر؛ باباسی دخی یرینه بر خیر الحلف یتشدیروب، آخر وقتنده راحت اتمک خیالاتنده ایکن - آه نه اولیدی عمر مده تاهل ایتسه یدم؛ و بویله اولاده مالک اولمقدن ایسه آج گبی بیویوب، گیده یدم - دیر. بچاره بیلمز که اولادینک بویله اولمسی ایچون کندی سبب اولمشدر؛ شمدی چکدیکگی کندی محصول عملیدر.

عجبا بزده بورالری دوشنور بابالر، آنالر و حمیت اصحابی وار میدر؟ هیچ یوقدر؛ دیمک بلکه مبالغه اولور؛ لکن واریسه ده پک نادر در. و چکیلان مصائب و دوا هینک منبعی ایشه بودر. هله صبا و تمزده نصل اللرده بیورز؛ نه مقوله کیمسه لردن تربیه گوریزز؛ بورالری بر گره دوشنور سهک بو قدرده اولدیغمزه و هنوز چرکه بدوش طاغلرده طولاشمدیغمزه شکر ایتلی یز. چرکس طاغلرندن گلش؛ عمرنده انسانیته دثر سوز ایشتماش دایه لرمز، آنا طولیدن قاجش؛ آدابک الفنی گورمامش لالاریمز بزده نه مقوله ادب و اخلاق تعلیم ایده بیلیرلر؟

بزده ائ مهم ایکی مأموریت، یا خود وظیفه انسانیت وار - در که نه دندر بیلنمز، گویا بالالتزام ائ قابلیت سز لره حواله اولنور. - آنلرک بریسی چو جوق لالانی، دیگر ده قضا مدبر لکی در!

انسان علی العموم نه قدر عقل و احتیاط ایله مفرور ایسه اول قدرده جاهل و بی بصیرتدر. شوعواده بولنان انسانلردن هیچ مأمول اولنورمی که آجاج آشیلامق ، چیچک یتشدرمک خروس، طاوق بسلامک ، حتی ایپک بوجگی طوتمق ایچون نیچه سنه لردن بری. نیچه اوصلی، عقللی آدمیر، نیچه زحمتلر ، نیچه همتلرله ، نیچه کتابلر یازسونلر و تلاحق افکار ایله هر برنی برفن مخصوص اوله جق درجه توسیع ایدوب، علم نباتات علم ازهار، علم حیوانات، تاریخ طبیعی، علم ارض دیو، درلودرلو اسلر طاقسونلرده، بریده محصول حیاتلری اولان چوجوقلرینک ایلروده انسان کامل اولسی ایچون نصل تربیه اولنملری لازم کله جگنی هیچ دوشنمسونلر . و کندیلرندن جزؤ اولان جگر پاره لرینه گویا آجاج چیچک ، طاوق و بوجک قدرده اهمیت ویرمسونلر .

برکیمسه بی اولادینک موتیله، اموالینک تلفی آره سنده مخیر قیلسلر؛ ظن اولنماز که اولادینک موتی ترجیح ایده جک قدر یوره کسز و آلچق بر آدم بولنه بیلسون. یا غریب دگلمیدر، که اولاده بو محبت ، یالکز آنلره موت اصابت ایتماسی فکرینه منحصر قلوب، دنیاده یشادقلری ائنده حصول آرام و سعادت لرینه شامل قیلنمز؟ تربیه سزلك قورقولمقده موتدن آشاغیمی در ؟ بر چوجوق، بد اخلاق و آناسنه باباسنه عاصی و سارق اولورسه آنک یشامسندن نه فائده گوریلور ؟ نیچه تربیه سز اولاد

کامل اولور دیمک چیقماز ؛ زیرا ترتیب خلقتده نیجه اختلاف اسباب واردر، که عقول بشریه آنلری احاطه وادرا کدن هنوز عاجز و قاصر درر . وَ استعداد و قابلیتک تفاوت درجاتی دخی بوندندر . ایمدی اکر تربیه وضع طبیعی بی محافظه یولنده اولورسه اکثریت حفظ اخلاق جهتده بولنور. شواذ و نوادر ایسه قاعدهٔ محکمه تأسیس ایده مز .

مدنیت ، که سعادت بشری بی مستلزم اوله جق صورتده اولان حالت جمعیت معناسندهر ؛ حسن اخلاق ملیه دن متولد برولددر. اخلاق ملیه سی اولمیان اقوامده مدنیت اولماز. وَقنی قوم مدنی، که اخلاقی بوزولمغه باشلار، مدنیت آنده طورماز . بتون بیوک آدم لر مدنیت و اخلاق ملیه ایله متصف اولان ملت لردن ظهور ایتمشدر . اعصار سالفه ده گلان وَ حالا اثر لری وَ فعل لری عبرت بخش انام اولان بیوک فیلسوف لر وَ ارباب بلاغت و معرفت وَ بیوک پهلوان لر وَ جهانگیر لر هب یونانی لردن ، روما- لیلردن ، مصر لیلردن گلایلر . صگره دن آفتاب مدنیت اسلامیه پرتوساز افق عالم اولمغه ، بو یل دیزلرک رونق و فروغی قلمدی . وَ اسلامک یدی سکز بیله یتشدیردیگی ارباب فضل و کمالات اعصار سالفه نك ایکی بیك سنه ده وجوده کتیره بیلدیگی اصحاب امتیازی هم علما، هم عددآ سبقت ایلیلر. غریبدر که شمیدیکی یونانستان وَ روما حکما و فضلائربنه حیدود یتشدیره یور . . !

بزم کبی اولور لرسه بوشکایت ایدیلان حاللر دوام ایتیمه جکمی ؟
یا بو حاللر دوام ایدرسه ؟ . .

روی ارضده بولنان اقوام مدنیه نك جمله سی برسیل ترقی
اوکنه دوشه رك ایستر ایسته مز آقوب کیدرکن ، بز بوسیلک
قارشوسنده گریلوب طیانه بیله جکمز ؛ یوقسه چیگته جکمز ؟
ایشته یاپامیورز . همده یاپامیه جغمزی درک ایدیورز . باری
ایلروده یامغه قابل اخلاف یتیشدیرمه چالملی ، یعنی اولاد
واخفادمزه آجیملی دکلمی ز ؟

آناسی باباسی صلحادن بولنان برچوجنی حال صباوتنده
کلخن بگلرینک ایچنه براقک ، آنلرله دوشوب قالقسون ؛
بیودیکنده البته بر مرد عقیف و پرهیزکار اوله ماز .

برچنگانه چوجغنی بشیکده ایکن آلوب بر صالح خاندانک
دست تربیه سنه ویرک ، بیوسون ؛ مألوف صلاح اولور . چنگانه نی
دنی و بد اخلاق ایدن چنگانه اولمسی دگل ، بلکه چنگانه تربیه .
سنده بیومسیدر .

صباوتکه عمر انسانینک اڭ صفوتلی زمانیدر ؛ نه مقوله صور
واشکاله مقابل اولورسه آینه کبی جذب ایدر . شو قدر فرق
وارکه آینه ده صورت پذیر انطباع اولان شکل ، اصل عکسک
زوایلله زائل اولور . لکن مرأت استعدادده بر کرّه جلوه گر
اولان صورت مثالیه ، کالنقش فی الحجر ، یراشور قالور .

آنحقی بوسوزدن هر تربیه گورن چوجوق مطلقا انسان .

اسقام ایدرک ، امر اولی الامرہ اطاعت و قوانین دولت و ملتہ رعایت و حکامدہ انصاف و عدالت و عہد میثاقدہ ایفا و متانت شمائل برگزیدہ سی مفقود اولمشیدی . »

دفتر اعمالندن

انسان چوجوقدن اولور . چوجوقدہ تربیہ ایله انسان اولور. انسانلرده شعار انسانیت اولان صدق و وفا قلمدی . — دولت ییقلدی ؛ ملت یتدی — دیو ہر بار تأسف ایدیورز . لکن سبب آزادینغمزده مثلا سرقت و جہالت کی برچوق اسباب اضافیہ گوروب حالک صلاحنی آنلرک ازالہ سندہ صانیورز . دائمابونقطہ نظر دن بدأ ایله چالیشیورز . ینہ اومدیغمز تاثیرات حسنہ یی گورمیورز . بلکہ آنک عکسنی گوروب شاشیورز . و مایوس و متحیر قالیورز . عجبا نیچون برکرده بو اسبابک مبادیسنہ و آنلردن اتس اساس اولان تربیہ عمومیہ جہتہ عطف نظر امعان ایتمیورز ؟ اگرچہ اولان اولمش و میداندہ کی اشخاصک اصلاحی دکل ، فقط منع مساوی و تقلیل زبانی آنجق قوہ قاهرہ نظام و قانونہ قالمشدر . فقط یتیشہ جک اولادمزی اولسون بزم دوشدیگمز ورطہ هولنا کدن تخلیصک چارہ سنی نہ دن دوشنمیورز ؟ بزم یریمزہ آنلرکله جک دکلمرمی ؟ آنلردہ

معادات و خصوصت ایلمکله ، جوهر فطریلرنده مرکوز اولان برتوحمیت و بسالت ، خیره انداز چشم کائنات اوامغه باشلدی . وَبِكَ آرزوqt ایچنده اسباب وقوع و استحصالی خیطه عقول و اوهامدن بیرون فتوحاته نائل اولوب ، ربع مسکونک همان نصفی مقدارینی خواب گران جهل و ضلالدن بیدار و اقتباس کرده لری اولان مشاغل علم و عرفان ایله آیاق با صدق لری برلری برانوار ایلدیلر . »

§

« چونکه حکومت امویه نك اواسط مدتنده و سکره لری اوغرا دینی صدمات اختلالات، محللرنده گوسترلدیگی اوزره، همان باسرهم تغیر اخلاق ملیه دن نشأت ایلمش حالات اوله رق، یعنی عربلرک اقلیم اندلسی فتح و تسخیر ایلملرینه باعث کلی اولان کلمه واحده اسلامیه و غیرت دینیه و جهادیه گبی، خصائل ممدوحه سکره لری وقایه آسایش و تنپروری و دوام حضور حضری افکار ایله نائب مناب ایدیله رک ، کمین غدر و انتقامده فرصت - بین اولان اعدای دینه رخصت فرصت گوسترلمش و بو حالک اوزرینه علت طرفداری و فوائد پروری و مرض غرضکاری و حب جاه و اقبال دخی انضمام و علتک عروق و اعصابه سرایت ایله مدبر اقلیم بدن اولان دمی افساد و اخلال ایلدیگی مثللو ، کیدرک اولیای دولتک و بتون خلق و ملتک طبیعتلرینی مبتلای

کچیردیگی کتب فقهیه ایله اندلسدن آلان کتابلرک ترجمه
و خلاصه لرندن بشقه بر شی دگلر در .

(حریتدن)

اندلس تاریخندن بر قاج سطر .

« معلوم ارباب رشد و نها اولدینی اوزره وقتا که اشعه -
عالمتاب آفتاب اسلام، مشرق بطحادن پرتو افکن بروز اولدی؛
نیچه اعصاردن برو غنوده پستر سکون و آرام اولان قبائل عرب
(آفته) [۱] اولدقلری شعار و حشیانه خشونت و خلاف دین
و عقیدتی ترک ابله زیر لوای نجات احتسواى شرع قویمه
دخالت و بالجمله تصدیق و حدانیت اوزره جمع کله و شهادت و رفع -

[۱] مألوف برینه قولاندلشدرکه خطای فاحشدر . چونکه آفته
فارسی در . الفتدن ایسه آفته گلمیه جگی معلومدر .
° کلمه نك طوغریسی هاء اسمیتله (عقیده) درکه علت غائیة اعتقاده،
یعنی انسانک ربط قلب ایلدیگی شیئه اطلاق اولنور . تر کجه مزدهده
بو صورتله مستعملدر . (حقیقت) صورتنده استعمالی خطادر . مرحوم
بونى پك اعلا بیلیردی . فقط زمانینک تصنیعات لفظیه دن عبارت اولان
طرز انشاسنه مغلوبیتله خشونته سمع ایچون بو خطایی اختیار المشدز .

ایرولدیجه مسائل و معاملاتک توسیع و تزییدی یولی آچیق
 طور دینی جهته ، بیک ایکی یوز بو قدر سنه دن برو احکام
 اساسیه سندن هیچ برینه برتغیر عارض اولمق سزین هر دیار و اقلیمده
 مرغوب و معتبر و آنک احکامیله عامل اولان هر قوم ، محافظه
 حقوق مقدسه سنه مظهر اولمشدر . بوده محل استغراب دگلدرد ؛
 چونکه شریعت اسلامیّه قوانین سائفه دن ایکی صنفی ناقصک
 دخی نقصانلرینی جامع و مکمل اولدقدن فضله ، هر برسئله
 بشریه نك مأخذی قرآن کریم و قرآن کریم ایسه عقیده اسلامیّه
 اوزره کلام رب رحیم اولمغله ، بالواسطه هر بر امر شرعی ،
 امر مخصوص الهی حکمنده رنک مقدسیّت آلمش ؛ و فقه دینلان
 فن جلیل ، عصر نبویدن بش آلتی یوز سنه لر مرورینه قدر
 عرب و عجم و اندلس ده سرنمای ظهور اولان علمای اسلامک
 تلاحق افکار و نتابع آناریله تدقیق و توسیع و تدوین اولمشدر .
 عجا علوم سیاسیّه ایچون بو قدر دقت ، بو قدر اهتمام هانگی
 عصرده ، هانگی قومده کورولدی ؟ شو عصر اخیرده حقوقه
 دائر فتوئی ائک زیاده توسیع ایدن فرانسزلر ایکن ، فرانسه نك
 وجوده کتوره بیلدیگی قوانین موقع تحقیقه قونلسون ؛ ظاهر
 اولور ، که مسائل سیاسیّه دهده شریعت اسلامیّه نك مقلد
 و مشروحیدر . [قود نابولیون] [قود سیویل] دینلان
 نظامات سیاسیّه نك اکثری نابولیونک مصری استیلاسنده انه

حقیقت حالی اظهار ایچون بیطرف اوله رق سویلرز ، که شو
عصره گلنجه یه دگین مضبوط تواریخ اولان قوانین و نظاماتک
جمله سی عرصه امتحان و تدقیقه قونلسون ! و انسانیت و حقایقت
خاطر ایچون بیطرفانه و منصفافانه هر بری حاده امعادن کچور -
لسون ! هر هانگی اقلیمده و نصل عادات و اخلاقده بولنورسه
بولنسون ، انسانک عقلاً و طبعاً و حکمة مدار امنیت حقوقی
اولق ایچون شریعت اسلامیه دن (دها) اوسع و اعدل و احکم
بر قانون بولنق قابلیدر ، دکلمیدر ظاهر اولور .

ایشته قرآن کریمک جلدی میدانده در حاوی اولدینی
آیات کریمیه نظر اولنسون ! احکام سیاسییه تعلق ایدر آیات
محکمات ربع قرآنه مساوی بر رادهده اولدینی و معاملات متعلق
مسائلده مأخذ اجتهاد اولان احادیث صحیحہ نبویّه دخی بو آیات
قرآنیّه احکامی دائره سندن ذرّه ما خارج اولدینی حلاله ائمه -
عظام و فقهای کرامک استنباط و اجتهاد ایتدک لری مسائلی حامل
اولان کتب موجوده اسلامیّه اوروپانک دائره مدنیته دخولندن
بری اعانه مطبوعات ایله عرصه حصوله گتوردیگی آثار علمیّه به
مقابله ایدر جک درجه کثرت و وسعتده اولدینی تبیین ایدر .
و هر نه قدر باب اجتهاد مسدود ایسه ده ، مسائل و معاملاتده تغیر
ازمان ایله تبدل احکام ، یعنی شرع اسلامک منبئ علیهی اولان
عدل و حقایقت اوزره توسیع فتاوی قضیه سی اصول فقهدن
اولدینی و جهان طور دقجه و نوع بشرک مستعد اولدینی ترقیات

طوقتماز . حکمای یونانیه نك وروما جمهورینك یابدقلمری قانونلر
 گبی، كه بونلرك واضع و مؤسسلری انسان، و انسان ایسه مألوف
 خطا و نقصان اولمق حیثیتله هر قانون نهایت برقاچ یوز سنه
 دوام ایده بیلهرك . عاقبت احتیاجات عصریه یه تطبیق واکمال
 داعیه لرله بوزلمش و آنلرك بوزلمسی قومك فساد اخلاقی ،
 و قومك فساد اخلاقی دخی هیئت مدینه نك تشتت و اضمحلالنی
 مؤدتی اولمشدر .

دیگر صنفی دخی قوانین شرعیه در؛ بوده ایکی درلواوله رق ،
 بر قسمی صرف امور روحانیه یه تعلق ایدر؛ معاملات دنیویه جه
 بیان حدود ایتمز . و قسم آخری اول درجه محصور و مقصوردر، كه
 یالگنر یابد یقنی عصر و قومك حاجانه كفایت ایده بیلوب، الجآت
 و تجدّات زمانیه اوزرینه توسیع و استعمالی خارج ازامكاندر.
 بو جهته انبیای سلفك امتدن گلان عقلا و ارکان ملت ،
 معاملات دنیویه ایچون مجدداً قانونلر یایمغه محتاج و مجبور
 اولمشلر ، و بو قانونلر دخی تبدلاتدن مصون اولماغله ، درلو نوع
 وشكله گیره رك حال مقدسیته قالمشدر .

بونلرك ایچنده برده شریعت احمدیه گوریلور كه ، امور
 دنیویه و اخرویه یی بر دائرة مقدسیته جمع و تألیف ایتمگله ،
 حین تأسیسندن بو آنه قدر بیك ایکی یوز بو قدر سنه مرور
 ایتدیگی حالده شایبه تغیردن مصون اولمشدر .

بز ، فرقه ناجیه اسلامیه دن اولدیغمز حالده ؛ شو بئحده

ادعا سنده کندی حقی گوره رک، حقوقی محافظه به چالیه جغندن، هر قوت منفردیه غالب اوله جق و امر و حکمی طرفین منازعینه جبراً قساعت ویره جک بر قوت غالبه و حاکمه ایقاعنه لزوم گورینه رک، و جمعیتک هر فردی اجزای تعیشندن بر مقدارینی ترک و فدا ایدرک شو حکومتلر میدانه گلمشدر .

بر کویلی دولته ویرگو ویرر، اعشار ویرر، رسومات ویرر، عسکر ویرر و اجدادینک قلیجی ایله آلمش طوبراقلری استیجار ایچون دولت خزینه سنه پاره ویرر. نه ایچون؟ شبهه یوقدر که مجرد حین حاجتده حقوق مقدسه سنی دولت قوتیه محافظه ایچوندر. یوقسه کویلیلر و سائر افراد تبعه دولتک نه اسیریدر؛ نه ده ارکان سلطنتک تجملات سفیهانه لرینه پاره یتشدریمک ایچون خلق اولمش آلات و ادواتدر .

دولتلر دخی بو مقصد اساسی بیلدکلرندن محافظه حقوق رعایایه کافل اوله جق قوانین و نظامات تنظیم و قوانین و نظاماتی کما ینبئی اجرا ایده جک محکمه لر تشکیل ایتشلردر .

شمدی به قدر یر یوزینه گلوب، گیتمش اولان اقوامدن تاریخلری مضبوط اولانلرک بو مقصد اوزرینه حصوله گتور - دکلری آثار، برر برر معرض امعان و تحقیقه چکلدکده گوریلورکه، هر قومک وقایه حقوقی ایچون تنظیم اولنان قوانین و نظامات ایکی صنفه منقسمدر؛ بر طاقی یالگنز معاملات دنیویه و مخالطت و معاشرت بشریه به متعلق اوله رق، قطعاً روحانیه

مهالك و مخاطرات ایله آندن خلاصك موقوف علیهی ظن
اولنان اصلاحاته متداثر ایدی . حتی بوافکار باب عالینک منع
رسمی و اقدام کلیسی خلافتده اوله رق و سائط اعلانیه ایله
ممالک عثمانیه نك هر طرفته اوله نشر اولندی و اذهان عمومیده
اوله مظهر حسن تلقی و قبول اولدی، که اصلاحات معروضه نك
برطانی ، ولوناقص اولسون اجرایه باب عالی دخی مجبور
اولدی .

حقوق و محاکم

هر انسانك بولندیفی حال نسبتنده مستحق اولدیفی بعض
عائداتی اولور، که لسانمزده حقوق تسمیه قلمور . هر کسك
حقوقی کندنجبه بالطبع واقوام متمدنه یئنده بالالتزام مقدسدر .
برانسان، که حقوق مقدسه سنی استفاده دن عاجز و محرومدر ؛
اسیر و مظلومدر . عالمده نه قدر هیئت مدنیه ظهوره گلمش ؛
و نه قدر حکومت تشکل ایتمش ایسه جمله سی بو حقوقك محافظه سی
داعیه سیله باشلا یوب ، صگره دن سؤ استعمالات ایله منقرض
اولمشلردر . چونکه ، بر شخص نه قدر جری و بهادر اولسه
حقوقنی ابنای جنسك اغراضدن و قایه به کفایت ایده میه جگندن ،
و ایکی شخص متعارضك هر بریسی قوته ادرا کیه سی نسبتجه

ایمدی بوقاعدہ ہر ملتدہ و ہر عصر دہ دستور العمل و خصوصاً
صیبلہ بزم شریعت غزای اسلامیہ حکمنجہ نص صریح ایلہ
مأمور اولدیغمز برامل اجل ایکن نیچون بزم دولتمزده معتبر
دکلدر ؟ و سبب نہدر، کہ اختلاف افکار اوزره بولسانلرک
احمالرینہ قدر سعی ایدیلیور ! فرض اولنسون، کہ آرای مخا-
لفده بولنانلر رأیلرنده اصابت ایتماش اولسونلر؛ و آنلرک
اصلاح زعم ایتدکلری اسباب عکسیلہ مضر و ممتنع الاجرا
اولسون . نیچون آنلرک دلائل مقنعہسی میدانه قونیلوب اقناع
و التزام ایدیلہ جک یرده یالکز شخصلرینہ خصوصت اولنیور .
و ذات مسئلہ بر اقیلوب اغراض شخصیہ ایلہ اوغراشیلنیور ؟
هر کیمک، کہ آبدستندہ شہہسی اولیہ، معارضدن نیچون قورقلیدر ؟
و معارضک ذاتیلہ معادات ایدہ جکنہ آنی اسکات و کندی
حقنی اثبات ایلہ برابر معارضک وجودینی قالدیرمق سوداستندہ
بولنورسہ یارہسندن غوجندیغنی اعلان ایتمش اولور .

یکنی عثمانلیلر دخی بدایت ظهور لرندن بو آنہ قدر گرك
استانبولده ایکن قولاً و فعلاً ایتدکلری اعتراضات و گرك
اورویاہ ہجرت لرندن صکرہ و سائط اعلانیہ لریلہ گوستردکلری
اختلافات خلاصہ اولنسہ بالجملہ باب عالینک ، یعنی باب عالیده
صندلی نشین استقلال اولان بر قاچ ذاتک رأی خودسمرانہ لریلہ
میدان اجرایہ گتوردکلری تدابیر و تشبہاتجہ مشہود اولان
خطباتہ و دولت و ملتک بو ادارہ کیفیہ یوزندن گرفتار اولدینی

شبهه سی قلمازدی . ایوم اوروپا دول متمدنه سنده دخی اصول مشورتله برابر اختلاف و مناظره قاعده سی معتبردر . بناءً علیه مبعوثان ملت مجلسنه آله جق اعضانك بر طاقنی حكومت ، كندی افكار و مسلكنه مساعد بولنازردن انتخاب ایدرکن ، بر طاقنك دخی كندینه مخالف افكارده اولدقیرینی بیلدیگی ذواتدن اوله رق ، انتخاب اولمسنده اهالی به مساعدده گوسترر . آنکچون پارلمنتولره قونیلان هر ماده ایکی فرقه متناقض الافكار آره سنده موضوع بحث ایدیلهرک ، و معترضلر استدکلی قدر اعتراض و مر و جلر گوجلری بتدیگی قدر جواب واسکات ایله اوغراشه رق ، نهایت ایکی طرفدن هانگیسنك رأی مظهر اکثریت اولورسه ، اوترویج اولنور . و معارضلر ایتدکلی اعتراض و اختلافدن طولایی اصلا معاتب اولمازلر .

بر حكومت معدلت پرور، كه افعال و حرکاتی بر گون مسؤل اوله جنم ملاحظه سنه تطبیقاً اجرا ایده ، اعتراضدن نیچون قورقسون ؟ و معترضلك حقایق اموره عدم وقوفلرندن طولایی ایده جکلی تعریضلك ایسه جوابلری حاضر اوله جغندن ، و اجراءات واقعه ایله ملك و ملت ایچون ایدیلان خدمات خیره نك جهات لدنیه سنی و اووسيله ایله حكومتك صداقت و لیاقتی انظار- عمومه قومیه بوندن دهها گوزل بر سبب اوله میه جغندن ، اومثللو حكومتلر تعریضدن قورقق شویله طورسون . بلکه متشكر اولملری لازم گلور .

منخله تدقیقندن کچور بلوب اشتباهه محل قالماز ؛ و بعدالاجرا بر فسالق دخی ترتب ایتسه مسئولیتی منفرداً صاحب رأیه عائد اولماز .

« اقرن برأیک رأ الغیر واستشر ،

فالرأی لایخفی علی اثنین .

المرء مرأة ترا وجهه ،

ویری قفاه بجمع مرأتین . »

بو حکمته و اخلاف امته تعلیم قصدینه منبی در، که ذات جناب پیغمبری، مدینه العلم ایکن، «وشاورهم» امر جلیلله استشاره یه مأمور اولدی . و استشاره لرده اصحاب کرام رأیه مآذون اولدقلر- ندن ، هر کس ذهنه لایح اولان تدبیری عرض ایدردی . و نیجه کره اصحابک رأینه حضرت پیغمبر متابعت بیورردی . بعده خلفای راشدین و آنلرک اثرینه تابع اولان بالجمله ملوک و سلاطین اصول مشورتی قبول ایتدیلر .

و بو اصول حکمت ، شمدی یالکز دین اسلامه مخصوص اولیوب آندن اول دخی جاری ایدی . حتی روماده دولت جمهوریه دوام ایتدیگی عصر لرده هر نه زمان بر قاج مسئله ده [سناتو] اعضاسینک بلا اختلاف اتفاق آراسی وقوع بولورسه، اهلینک امنیتنه خلل کلور ؛ و تبدیل اعضا دغدغه لری میدانه چیقاردی . و نه وقت ، که اعضای مجلس فرق مخالفیه انقسام ایله بحث و مناظره ایدر لرسه و یریلان قرارلرک اصابتده کیمسه نک

اختلاف امتی رحمة

(صدق رسول الله)

حدیث شریفده کی اختلاف ، اعلان حق و صواب ایچون بحث و مناظره مع سنده در ، زیرا هر بحثك صدق و صوابی اختلاف و مناظره ایله ثابت اولور . هر قننی رأی و تدبیر ، که حادّه تدقیق و مناظره دن کچمیه ، یعنی تعلق ایتدیگی خصوصده محسنات و مضرّاتی اوزرینه آرای مختلفه دورانندن صگره ؛ اقرب صواب اولان جهت التزام اولمیه ، اکثریا بر خطایی انتاج ایدر . چونکه « وَ فَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ » مصداقجه هر بیلجینك اوستده بر بیلجی دها بولنور ، که اولکینك علمی آنك علمی شامل اوله ماز . مثلاً ؛ حکیم افلاطون علوم فلسفیه ده کی مهارتیه برابر فن باغبانیده براوستاد باغچوانه نسبتله جاهل قالور . و اگر افلاطون — باغچه علمی ده بن باغچواندن زیاده بیلورم — دیرسه خطا ایدر ؛ و کندیك اوفنده کی نقصاتی معترف اولمیه رق ، باغچه پی کندی بیلشی کبی ، تیمار ایدر سه شبهه یوقدر که آز وقتده باغچه خراب اولور .

« عین انصاف کبی ، عارفه میزان اولماز ؛

کشی نقصاتی بیلک کبی ، عرفان اولماز . » [*]

مستشار مؤتمنله استشارده ماده نك هر گونه محذوراتی

[*] بو بیت شاعر طالبك در .

زیرا برکرتہ بوزولمغہ آلسان قانون ، قانونلقدن چیقار . واقعا بو آدم بکا اولادمدن زیادہ سوکیلی ایدی . وَبن گنجلك حالى بيلمز وَ عفو لذتی طویماز دگلم . لکن قانون ، عموم خلقك سلامت و سعادتنی تأمین ایچون یاپلش اولدیغندن ، آگا لکه کتورمک نیچه میلیون انسانی تهلککيه قویمق دیمکدر . بن ایسه یر شخصه محبتم خاطرری ایچون آنی اختیار وار تکاب ایدم . «
جوابی ویرمشدر .

ایشته قانونه رعایت بویله اولور ؛ وَ اقلیم مصرک احوال تاریخیه سنه نظر اولدوقده ، امرای (چرا کسه) انه دوشنجهیه قدر ضایت معمور و علوم و معارف منبعی اولقله مشهور اولدیغنی ، وَ آندن صکره ۱۲۲۰ تاریخلرینه قدر دخی متغلین اللرینه دوشهرک ، وَ دولت وزراسنه مقطوعیت وجهله ویریه رک ؛ بر خرابه زار حالنده ایکن ، مشار الیه محمد علی پاشانک انه کیروب ، اوتوز قرق سنه ظرفنده اول درجه کسب معموریت ایدی ، که مصر خزینهنسنگ سنوی وارداتی بر میلیون کیسه به بالغ اولدی .

[خاطرہ تاریخیه]

هدیه و نشانی قبول ایتمامک معتاد اولدیغندن ، بو آنه قدر شو اصولده ثبات ایتدیلر . هیچ برانگلیز مأموری آخردولت نشانی قبول ایتدی . ایشته بو ثبات واجرا سایه سنده دائماً ترقی بولهرق تا هندستانه قدر گتدیلر ؛ و او اقلیمک اکثرینی ضبط ایتدیلر .

§

— — — — —
 -- اسبق مصر والیسی متوفی محمد علی پاشا پرورده لرندن غایت سودیگی برگنج میر آلا ی حسب البشریه برتهتمده بولهرق ، مؤسس اولار قاتون موجنجه محاکمه سی اجرا و قورشونه دیزلمسینه حکم اولنمش ؛ کندیبی حاضر اولدیغی حالده مجرم بر موجب قانون اعدام اولنورکن ، مشارالیه هونگور هونگور آغلابوب ؛ مندیلله گوزینک یاشنی سیلر مش . یاننده بولنان رجال دولتن بریسی هم مجرمک گنجلکنه آجیوب ، و هم ده مشارالیهک رقت و محبتله برابر بودرجه طاش یورکلی اولدیغنه تعجب ایدوب ، اول اتاده یاننه تقریبه « افدم ! شو بیچاره نک شبانه نصل مرحمت بیورمدیگنر ؟ بو آدمی سز یتشدیردیگنر ! شمدی بر جنجه ایله اتلافه قائل اولدیگنر ؟ اگرچه قانون آنک اعدامنه حکم ایتدی ایسه ، بو قانونی یپان سز سگنر ! بر فرمانگنر آنی جزادن قورتارردی ! » دیر . مشارالیه ینه آغلابورق ، « ایشته او قانونی بن یاپدیغم ایچون بن بوزام ؛

الرتدن چیقار مامغه قصد ایله اهلیدن آلدقلمری قوت و قدرتی آنلرک علیهنده استعمال ایلدیلر. بونزاعدن نیچه اختلالات ماکیه و محاربات ملیه وقوع بولدی. آئینه و اسپارته و روما اهلینسی گبی برطاقم متلراداره استقلالیه مظلمندن یا نمش اولدقلمردن (جمهور) ایله اداره بی التزام ایلدیلر فقط. بو حالده دخی مقام ریاسته انتخاب اولنان کیمسه لر حرص جلی ایجابجه صورت استقلالده اجرای نفوذ ایتک امنیه سنه دوشوب بوندن دخی نیچه شورش و کشاکش تحدث ایتدی .

§

.... چونکه هر جمعیت بشریه بر قانونه محتاجدر، تا که هر فرد حرکتی آکا تطبیق ایله امن و سلامت اوزره یشاسون؛ و غالبک ظلمی عاجزه تجاوز ایتسون .

هر قانون ، که اجرا سنده تکاسل اولنماز ؛ ذاتاً مکمل یا پلنماش اولسه بیله بر جمعیتک حسن اداره سنه متکافدر . و هر قانون، که اجرا سنده قصور و تهاون اولنور؛ نه قدر مکمل اولورسه اولسون ، جمعیت بشریه ایچون اصلا فائده ویرمز . حتی انگلتره نك حالا بر مکمل و مدون قانونی اولدیغندن ، محاکم حقوقیه ده اکثریا امثال و عادات و استدلال اوزرینه دعوالر فصل اولنور گیدر . بو حال ایله برابر انگلیز لر ثروت و سامان و قوت و صنعتجه اوروپا دولترینک برنجیسی دینلمکه شایاندر . مثلاً ، انگلتره و کلا و مأمورینی آخر بر دولتک

بیهیسی فوق التصور گورمکه ، قصد اول کلیاً عکسینه تبدل
 ایدرک ، گویا خلق ملک خدمتکاری و ملک یک چوق اقوام
 ایچنده خلق کردکاری زعم و اعتقاد اولمشدر . حتی بوسر
 و حکمته ، یعنی اهالی بی غضب اولنان ، حقوق طبیعی لرندن آگاه
 اتمه رک دواب و مواشی گبی قوللانمق مرادینه مینیدرکه
 اعصار قدیمه حکومت لرنده علوم و معارف یالکنز ما، ورین
 روحانیه مخصوص و منحصر اوله رق ، عوام ناس دائما عمای -
 جهل ایچنده بی خبر و احجار و اشجار و آفتاب و نار گبی ، شیلر
 نیچه عصر سجدگاه اکثر جماعات نوع بشر اولدی ؛ و بوده
 طبیعی ایدی ؛ زیرا میاه منتهده تکوّن ایدن خفسالر ، بولند -
 قلمی حالدن بشقه سنی بیلمدکلرندن ، حالرینه قانع اولدقلمی
 گبی ، انسانلر دخی بر اداره ظالمانه عصر لرنده طوغوب
 بیودکلرنده ظلمی عادت و اسارتی مقتضای طبیعت ظن ایدوب ،
 کیدرلر ؛ و برمدت صکره محو و منقرض اولورلر .

شمدی یه قدر بو وجهله طوغوب ، ویشایوب ، وفات ایدن
 ملل و اقوامک عددی معلوم دگلدلر .

آنحقی بوتدیر یالکنز جهل و عما دوام ایتدیگی مستده تأثیر
 ایدرک ، فروغ مدنیت یایلماغه باشلا دقن صکره هر ملت اول
 نظرده کندی بولندیغی حالی گوروب حقوقنی دعویاه تصدی
 ایلدی .

مسند اقتدارده بولنانلر مألوف اولدقلمی حکم مستقلانه بی

مساعد اولیہ جقدر؛ بو خدمتی گوردکجه هرکس ویاخود هرعائله،
 کونده سکا شوقدر ارزاق ویره جکلردر . اگر خدمتگی
 حقیله ادا ایتزسهک یریکه دیگرینی دخی بولورلر . والحاصل
 سن جماعتک اجرتلی خدمتکاری اوله جقسسک « دینلهرک ،
 بوموقه نصب اولمشدر .

مرور زمان ایله جماعت بیویهرک ، خانلر وکویلر یابلغه
 و سائر طرفلرده کی متفرق عائلهلر دخی بو وجهله طوبیلانهرق
 جمعیت شکلنه گیرمگه و جمعیتلر بینده نزاع وخصمتلر ظهوره
 کلمگه باشلادقه ، فصل نزاع ایچون اختیار اولنان حاکم
 کفایت ایتیبوب ، جماعتی تجاوز اعدادن محافظه ایده جک و حاکم
 نزاعک حکمنی اجرایه کتوره جک بر بیوک آمرک تعینته
 احتیاج مس ایتمگله ، عائلهلر ارکانندن اک زیاده شجاعت وفتوت ایله
 معروف اولان برذات، ینه اجرت ایله مقام حکومت اجراییه
 کتورلمشدر .

بووجهله امرا و حکام، جماعتک حاجت و خدمتی گورمک
 ایچون کتورلمش اجرتلی خدمتکار ایکن ، صکره جماعتلر
 دها تگتر ایدرک ، قوم و ملت صورتی کسب ایله امرانک
 مکلف اولدینی خدمته اهمیت کلمش و اهمیت آرتدقجه رغبت
 و حرمت بالطبع زیاده لشمش اولدیغندن ، امیر تعیری ، پادشاه
 و ملک عنوانلرینه تحویل و مرور زمان و اعصار ایله خلق بو
 اساسی اونودوب ، پادشاهلرک دبدبه و داراتی و قدرت اجرا-

آردی صره دوشدبگی کبی ، نوع انسان دخی صواب وخطا دوران ایدن افکار ملیه وعصریه به متابعت ایدر . و بو حال وصفتدر ، که سوق عقل ایله نوع بشری قید مدنیه قومیش ، ومدنیتدرکه ، ملترودولتر و حکومتلر تشکیلنی مستلرم اولمشدر .

§

ریوزنده اڭ ابتدا تشکیل قومیت و حکومت ایدن جمعیتک صورت تحدتی نظر تفکره کتورلسه ، عقل حکم ایدر ، که بر طاقم عائلهلر چریل چپلاق طاغلرده گزه رک ، یازین یایلارلر وقیشین انگیلر یرلرده ومغارلر دروننده خدایی نابت میوه لرله تعیش ایدوب طورلرلر ایکن ، عائلهلر بیتنده انس واختلاط ایله برلکده گزمگه باشلانیش ، وایکی اوج عائله یی بر یرده کورن یالکز عائلهلر دخی ، آنلره التحاق ایله بالتدریج شکل جماعت حصوله کله رک ، آنجق حرص وطمع وغالب اولان زبونی تحت حکمنه آلمق انسانله برابر یرادیلان خصائل جبلیه دن اولمغله ، اجتماع ایدن عائلهلرک افرادی بیتنده وسائل گوناگون ایله نزاع ومخاصمات باشلادیغندن ، بونلرک نزاعنی فصل ایتمک ضمانته برحکمک وجودی اقتضا ایلمشدر . وبوایش ایچون عائلهلرک اعقل واسنی اختیار ایله « سنک شو خصائل ممتازک حسیله مقام حکومته نصبگی افراد جماعت تنسیب ایلدی . آنلرک شو ایشلرینی گوریویرمک ایچون خدمتکار اوله جقسک ! وبو سیله مادامکه سائر آزاده لرگی ، تحصیل ارزاقه وقتک

ایکن ، کارگیر جسم قوناقلر ، کاشانلر یاپار ؛ و آنلری تزیین
 وتفریش ایچون مدت عمر نجه اوغراشور ، وبالا آخره جمله سنی
 براغوب گیدر . ذروه اقبالده بختیار صائیلان بر آدمک عمری
 و زمانی نصل کچدیگی دوشونلسه عقله حیرت گلور — —

ایشته نوع بی آدم ، امتیاز یله مقتخر اولدیغی عقل و ادراک
 قدرت و آناری بوشیلردن عبارت اولدیغنه باقیلنجه . مجنونلرگی
 اتخاژنده اصرار اولنسان منزله جبروتدن تنزل ایله خلقتک
 تخصیص ایتدیگی صرہیہ قائمق مقتضای انصاف اولور ؛ زیرا
 بر آدم کره زمینک حکومته مستقلاً مالک اولسه ، انسانلغه
 خاص اولان عجزلردن قور تیلہ میوب . مقتضیات طبیعیہ ده
 پردرویش بینوا ایله مساویدر .

بر انسان نه قدر عالم و فاضل اولسه بیلمدیگی شیلر ، بیله کلرندن
 میلیون میلیون زیاده بولنور . بر کیمسه نه درجه فطین و درایتکار
 اولسه ابنای جنسینک شیکه حیل و تدابیرینک هر بر عقده .
 مهمه سنه واقف اولوبده آلداناماسی قابل امکان اوله من . حتی
 بر قوم نه مرتبه ده حلیه علوم و کمالات ایله متحلی اولورسه اولسون ،
 افکار عمومیہ تبصیله حرکته مضطر در ؛ قیون سورینک
 اوکنده کی کوسم ، عن غفلة بریاردن اوچد قده ، بتون سوری

وَ نِیْجِه یوز بیک مخلوق بر سحراده طوبلانهرق ، ایکی فرقه -
مخاصمه به منقسم اولمق وهربری بر فرقه مقابله دن کوچی یتدیگنی
هیچ بر سابقه به و سبیه مستند اولیهرق ، گویا نیجه سنلردن بری
عدوی جانی ایتمش گبی ؛ کمال غیظ و حرارتله اتلاف ایتمک گبی ،
نوع بنی آدمه مخصوص شعار و حشیانه دن معصومدرلر .

فی الحقیقه بو عالم فانیده بهر کون ، و بهر آن کوز او گنده
طوران قواعد طبیعیّه ممنوع التخلّف قارشوسنده نوع بنی آدمک
سائقه خاصه عقل و ادراک ایله اختیار و انهمک ایتدیگی بر چوق
افعال و حرکاته نظر انصاف و دقتله باقلسه ، حیوانات سائریه
قارشو او تانمق لازم کلور .

انسان بر طاقم حیوانلرک دریلرینی و توپلرینی نسج و دباغته
اکتسا و فضله اولهرق ، آنلردن تجملات گوناگون اعمال
ایدرک ، بنی نوعنه قارشو افتخار گوسرتر ! حقیقته آلتون
و گومش و مجوهرات ، ندرتلرندن و انجلائی طبیعیلرندن
بشقه بر خاصه نافعیه مالک اولیوب ، تیمور و نحاس ایسه
هر درلو احتیاجات مدنیسه جه بیک درجه آنلردن الزم و انفع
ایکن ، ینه اوبرلرینک جمع و تدارکنه عمرینی حصر و افسا
و بالاخره جمله سنی بر اقوب ، چرچپلاق عزم عقبا ایدر .
درت آغاجی بر برینه چاتوب ، و بر بیچاره حیوانی آگا باغلا یوب .
چاله قامچی کتمگی کندینه شرف سانور ! درت او طهلی
بر خانه کندینی و عالیه سنی یا غموردن و صغوقدن وقایه ایچون کافی

خاطره

بر مقتضای حکمت بالغه صمدانیه که ارضک اوزری، اجناس مختلفه حیوانیه ایچون بر ماواى مشترك اولمشدر. جمله ذوی - الارواح بوراده کسوه پذیر تعین اولور؛ مقدر اولان مدت عمرینی بوراده کچورر؛ عاقبتینه بوراده ترکجامه حیات ایدر. بو اجناسک هربری ایچون کندینه مخصوص وجه معیشت اولدینی گبی، هر جنسک حاوی اولدینی انواع عدیده ایچون دخی بشقه بشقه مشرب وطیعت اولمغله، هر هانگی جنس ونوعک دوامنه مخصوص اولان اسباب حیاتییه بر عارضه مفسده تطرّق ایتسه، حیاته خال ویرر. نته کیم جنس دواب وخصوصیه آنلردن طوار نوعی بعض زمانده خسته لکه اوغرایوب قیریلورلر؛ ایپک بوجگی، قناریه قوشی نوعلری دخی بوبله در.

انسان دخی اجناس حیوانیه دن برنوع اولدیغندن، احوال عمومیه طبیعیه ده اصلا آنلردن فرقی اولمیوب، یالکیز انسانک قوه حسیه سی سائر حیوانلردن زیاده و نطق قوتی کندنده بر خاصه فوق العاده اولمغله، بو امتیازلره مقابل آنک اسباب طبیعیه حیاتییه سی سائر نوعلردن زیاده عوارض مفسده قبولنه مستعد ومائل اولمشدر.

مثلا سائر جنس حیوانلر تیموردن آلات جارحه یا پهرق،

آندن صکره اوج دفته مجلس والا اعضا الغنمه ، ایکی دفته دطاوی
 نظارتند ، بر دفته بکاکچیک ده ، معارف مستشاراننده ، آماسیه و جانیک
 متصرفلارنده بولمشدر . اوائل جلوس عبدالحمید خانیده رتبه وزارتله
 سوریه والیلکنه تعیین اولمش و مؤخرأ قونییه و قونییه دن آدنه
 والیلکنه تحویل مأموریت الیشدر . وفاتی آدنه ده در .
 ضیا پاشا ، فوق الغایه مجلس آرا ، اطوار لا ابالی ایله مفظور ،
 نطوق ، بذله گو ، خوش صحبت ، مزاح و لطائفه مائل ، محاضرانده امثالی
 نادر بروجود کامل ابدی .

ذهنیہ و مفکرات شعریہ سنہ تحصیل لسانی بدل طومش و آندن ذوق
آلمشدر . حقیقۃً آلتی آی صگرہ نمرۂ تحصیلنی میدانہ قومشدر، کہ
بودہ فرانسه ادبا سندن مؤرخ مشہور (ویاردو) ناک اندلس تاریخی
ترجمہ بہ مباشرت و موقیتی در .

ضیا بگاک مؤخرآ اتخاذ ابتدیی اسلوب افادہ کہ، تزین افظی بہ بدل
تزین معنوی ایلہ مزیندر . فرانزجہ بی تحصیلدن صگرہ آثار ضیہ دن
مطالعہ ایلدیگی مؤلفات ادبیہ و حکمیہ ناک فکر و سلیقہ سنہ افاضہ ایلدیگی
خواص معنویہ سایہ سنده وجودہ گلمشدر . حتی ترجمعی بیلہ آثار
غریبہ دن مقتبس اولان اشعار حکمیہ دندر .

یدی بچق سنہ بہ قریب اولان خدمت کتابتندہ مؤلفات غریبہ دن
پک چوق شی مطالعہ ایتمش و برخیلی اثر ترجمہ ایلشدر . فقط اوزمانلر
هوس نشریات هنوز طوغمامش اولدیغندن ، بو اثرلری میدانہ قویمقی
نصیب اولمامشدر . حتی مولیترک (تارتوفی) و سالف الذکر (ویاردو) ناک
(انگلیزیسیون) تاریخی بیلہ اوزمان اشتغالک نمراتندن ایکن، وفاتنہ قدر
کیمسہ ناک النہ گچمامشدر . بگاک بردہ تلاق ترجمہ سیلہ لافونتنک
قصہ لرینی نظماً ترجمہ سی واردرکہ ایکسینک دہ نہ اولدیفی ، هانگی قیمت
بیلزک و یا هانگی بخیل بی مرۆتاک ید کمانندہ محتبس بولندیفی معلوم
اوله مامشدر . (ظفرنامہ) سی، باخصوص شرحی حاوی اولدیفی لطائف
واطایب اعتباریلہ ترجمہ دہ بر ایکنجیسی یازلقی قابل اولمیان و دائمًا محافظۃ
بکارت ایدن آثار دندر ..

روصونک امیل ترجمہ سی ایسہ ، پاشانک سادگی اسلوب ایلہ افادۃ
مرامدہ کی اقتدارینک درجہ سنی تعیینہ کافیدر .

بگاک مابین هابون کتابتندن انفکاک سلطان عبدالعزیزک
اوائل جلوسندہ در . ابتدا ضبطیہ مستشارلیقلہ ، چیقدیفی خالدہ ایکی
گون صگرہ آتینہ سفارتنہ و اورایہ عزیمت ایتدند رتبۃ میرمیرانی ایلہ
قبریس متصرفانہ مأمور اولمش و بو مأموریتندہ یدی آی قدر دوام
ایتمشدر .

گورلمگه باشلامشدر. نوبتی اولدیغی کجه لرده دائرة کتابتده قالمق و ایام شاره ده صباحین کلوب آقشام اذاندده اوینه کیتمک گبی بر معیشت یکنسق، بیاغی کندوسنه بر مرض روحانی حکم و تأثیرینی گوسترمشدر. او، تاوانلری چبوق دومانی، کولباستی ایسی، قوری بالق نوتسیریله اوجاق قرومی گبی سیاهه مائل بر رنگ هائل باغلامش اولان میکده لرتک چبلاق پیکلرنده، مدور تخته سفره لر اطرافنده قوریلان بزم رندانده بلبل گویا اولان ضیایک، مفروشاتیله، نجملاتیله بدایع نفیسه ننگ شاهانه انموذجکاهی اولان سرای هایونک شمعته نظررباسی ایچنده بر بهت مجسم کسملش ایدی. عادتاً ضیایک بوراده یگریمی بش یاشنده بر چوجق اولمش ایدی. سنه نجه الفت حاصل اولمش اولان معاشرت سرسریانه بر آنده بر معیشت منتظمه به منقلب اولمغه اوتوز گون ظرفنده آنکله انسیت پیدا ایتمک قابل اوله ماز. (حقیقه الفت طبیعت ثانیه در . بن رادوسده ایکن محکومیندن بری اون بش سنه دن عبارت اولان مدت جزایشه سنی اکل ایله محسودن قورتلش ایدی. حریف بش اون گون قلعه ایچنده ویا خارچنده سربست کز مکدن اوصاندی. نهایت بواج صیقندیسیله قفایی بره اوردی، اوج آی صگره یوارلندی کیتدی .)

بک انه قلبی آنجه برمشده مهمه اوزرینه بش اون طبقه کاغده بر مجلس خاص قراری یازار ویا سر تجلاً قرق اللی بیت انشاد ایدرکن، اوتوز گون ظرفنده بر سطر یازی یازه مامش، بر مصراع انشادینه قادر اوله مامشدر .

اوتار یخده مابین هایون فریق اولان صدر اسبق متوفی ادهم پاشا، بگک چهره معنویسنه عارض اولان رنگ قسونی سیماسنده مشاهده ایتمکله کندیسینی اومرض روحانیدن قورنارمق ایچون ضیا بگی فرانسزجه تحصیلنه تشویق ایدر . بو ذاته اوقودیغنی آکلامق و آکلادیغنی لسانه نقل ایتمک ایچون آلتی آی چالشمق کفایت ایتمشدر. شوقدر وارکه بگک بو آلتی آلتی سعی ، بشقه برینک اوج سنه لک مساعیسنه معادل اوله بیله جک مجاهدات سودا کارانه دن ایدی . چونکه کافه اشتغالات -

نسبت دخی او رنکک آچیقغیله قیوانی بیننده کی ضعف وقوتدن عبارت قالور. یعنی بر ادیب هم منشی ، هم شاعر دره؛ یالگز هانکی خاصه سی دها زیاده مظهر انبساط اولمش ایسه او خاصه ایله ناطقه پرداز اولور.

§

بکک یالگز شاعر اولمیوب زماننده امثالی نادر اولان قدرت منشیانه اربابندن بولندیفی باب عالیجه تصدیق اولمغه باشلادیفی گبی، شیخ الاسلام عارف حکمت بک و صدر اعظم رشید پاشادخی گرک شعرده، و گرک انشاده کی اقتدار و کجانی سننه نسبتله بک عالی بولدقلرندن، فیض و ترقیسنه همت ایتمگی ایاق ت پرورلک و جابندن بیلش لر ایدی. بناء علیه او آراق مابین هایون باش کتباتنجه بر تبدل وقوعه کلدیکنندن ، رشید پاشانک سوق ودلالتیه ضیابک ۱۲۷۲ سنه سنده مابین هایون اوچنجی کتباتنه مأمور اولمشدر . ایسته بکک معیشت زندانه سی اوگوندن اعتباراً بر معیشت منظمه به منقلب اولدی. کندیسنی اوهایون محکم افرادی ایچنده گورنجه - چونکه هیچ بر پاشانک بنده سی و هیچ بر بکک محمیسی اولمدیفی جهته - کندینی اومرته به ایصال ایدن حال، مجرد ایاق و عرفانی اولدیغندن، حامیسی ده محمیسی ده، نفسندن عبارت بولندیفی ینه نفسنه اعتراف ایله حائز اولدیفی شرقی بحق محافظه به چالشدی .

بو خدمت مقابلهنده مخصص اولان معاش ، کندیسنی پدر انه باققدن قورتاردینی گبی ، پدری ده ، او سنه کالجیه به قدر تحصیلی ، اداره سی ، حتی اسرافی ، سفاهتی یولنده ایفاسنه مجبور اولدیفی مبلغت اضعاف مضاعفیه تلافی مافات ایتمدیکنندن، بری پدره اولان احتیاجندن طولانی فرضا حاصل ایده گلدیگی حجابدن بو صورته رها یاب ، دیگری اوغلنک تعالی شان و شرفیه برابر مقدار مخصوصاتک معیشت حائله غائله سندن کندیسنی قوتار مقله آخر عمر نده صرفه و کامیاب اولمش لر ایدی . آره دن بر آی مرور ایتمه دن اون بش یاشندن بری آزاده سرانه اصرار حیانه آشمش اولان بو آتشپاره ذکاوتک مزاجنده غریب بر تحویل

استحصال ایدیوردی. ایشته اوزمانک طرز معاشرتی ییلنمکجه بوحقیقته وقوف نامیسردر. شوقدر دیه بیلورزکه بزجه هربری بر نادره. دوران اولان و فقط قلندرانه برطور معیشتله کندولرینی بر باد ایدن ارباب. عرفانک بزم دانشی اوزمانلرده میکده پیغوله لرنده انعقاد ایدردی. بروقتلر یارسده مویثرلرک، پیرونلرک، وولترلرک، دیده رولرک، میرابولرک مرکز اجتماعی اولدینی ایچون ایوم بررقیت تاریخیه لری اولان پروقوب، مویثره، شاناو آرگی قهوه خانهلر، قولتقلر قباندن بزده ده گومش حلقه لیلر، سرویلیلر، آتون اولقلر، قیلچلر واردی. ایشته زمانک عرفاسی، شعراسی، قابل خطاب وجواب اولان ظرفاسی، موسمه گوره بونلرک برنده اجتماع ایدر؛ برطرفدن مداوله جام محبت ایدلیدیکی حالده برطرفدن ده بری حافظک برغزلنی قرائت، دیگرکی فیضینک بر بیتنی مؤاخذه، بری فضولیانه تنظیم ایتدیگی برغزلی ایراد، بر بشقه سی نغمیانه بر قاج بیت انشاد ایدردی. الذ مصاحبات شعر، اخص مباحثاتینه شعر ایدی. چونکه اوچ درت عصردن بری، شعر ملتک ناطقه عرفانی اولمش و حتی «هر شاعر کاتب اولور اما هر کاتب شاعر اوله مز» تعبیری بر قضیه مسلمه شکلی آلمش اولدیغندن، بطلانتی ادبایه کیمسه جسارت ایده مزدی. فی الحقیقه بوقضیه اوزمانک ارباب قبله نظراً سولینمش اولدینی جهته عکسنی ادباً و اثبات ایتک مشکل ایدی. چونکه (کاتب) دیمک، بر نوع یازی ماکنه سی دیمک اولدیغندن، بویله دائرة ادراکاتی - اویغنه بی بولندیغنه به ربط ایتکی اجل مهارت عد ایده جک مرتبه ده - محدود اولانلرده خاصه شعره احتمال ویریه مزدی. بونک ایچون کاتب تعبیرندن بشقه برده (منشی) تعبیرینی استعماله لزوم حاصل اولمشدی. شمدی ایسه (ادیب) لفظی منشی ایله شاعری برلشد برمش اولدیغندن. آرتق «هر کاتب شاعر اوله ماز» قضیه سی ده حکمدن ساقط اولمشدر. چونکه منتسبین ادب ایچون شعر و انشا، الوان اصلیه دن مثلاً طورنجیله صاری آره سنده کی مناسب طبعیه گبی درکه، بر صاحب ابدیه خاصه شعر و انشادن هانکیسی غالب ایسه آره لرنده کی

بروقتله بژده عالم آب دینلان عیش ونوش مجلسلریزک انعماد ایتدیگی
 اما کن سفاهت ؛ او زمانک شهراسی عنندنه برر انجمن ظرفا ایدی .
 حیفاکه اوانجمنلره مداوم اولانلرک کیمی جنون صحرا رنده پویان اولوردی
 و کیمی کنج باشنده پنجه مرکه تسلیم گریبان ایدردی . کندیلرینی ادراک
 ایدمه مدکسهده یاد حزنیلرینی کندیلریله هم بزم اولان ذواتک لسان
 تأثرلندن ایشتمدیگمز حافظ مشفقلمر ، طایلمر و ادراک ایتدکلر مزدن غالب
 بکلر ، حالت بکلر ، امین فردوسیلر او زمرة بدبختاندن ایدی . ضیا
 بک بو گروهله هم حال ایکن نصل اولدیده آنلرک آره سندن ضییره
 بیلدی ؛ بوکاینه بگک مایه طیقتنده مرکوز بوامش اولان سحیه
 برکزیده نك بک بیوک تأثیری اولدیغی منکر دگلدر .

آقشاملری مصطبه خرابانده مربع نشین عیش ونوش اولان ضیا
 بک ، گوندوزلری باب عالیده کی سربرکتایته ، اعتماد نفس و ادعیه فوق .
 اقران گپی ایکی قوه معنویه نك یاردمیله صعود ایدر ؛ اک مهم اوراقی
 همان بر ایکی ساعت ظرفنده تسوید ایدمه یارن عرفانیله هم بزم
 اولمغه شتابان اولوردی . بگک اطوار لایالیسی ، معیشت زندانه سی ،
 قلندر مشربان ایله همپالی ، زیر و بالای زباندرا زلفی ، هجولری ،
 استهزالی خواص و عوام عنندنه مشهور ایدی . فقط عرفان و درایتی
 بو حاللرک هپسنه غالب ایدی . مکتوبچی او طه سنده قدمای خلفایی ،
 ممیز افندیلری ، حتی بک چوق مکتوبچی و مستشار بکلری (گرفتار
 دوشاخه اضطراب ایدن) اومسلسل متصل روابط جلیه ایله بر ایکی موافق
 سجع ؛ بگک میزاب خامه سندن مناسبه ، طمطراقیله ، لطافتیله ، زینتیله
 آب روان گپی جریان ایتدیگه ، ایستر ایستمز ، کوچوک بیوک کندوسنه
 سرفرو برده تسلیم واحترام اولوردی . بونگله برابر بگک قلدن بر آچه
 معاشی یوقدی . صرتنده کی البسه سندن ، آقشاملری تقسیمات حریفانه ده
 حصه سنه اصابت ایدن مصرف عشرته قدر هر شی کیسه پدردن
 چیقاردی . فقط بک بوندن قطعا متأثر دگلدی . او یالکنز سرمایه -
 عرفانی ثروت معارفله تزییده ساعی ایدی . اما بونی نه صورتله

عاشق عمری که گاه آلودم
 او چطور سوزینه شایار قالوردم
 تحسینله ده ایتیموب قناعت
 یفمایه دخی گلوردی جرأت
 هر دفتر شعری کیم طانوردم
 یوق نسخه آخری سانوردم
 کندم ده نظیره دیر ایدم گناه ،
 اما نه سوز ، العیاذ بالله !
 گوش ایتسون او یله سوز قولافلر
 آلوده سی اولسون طوداقلر . »

باب عالی به دوامه باشلا یوبده زمانینک ارباب عرفانیله دوشوب قالدینی صرمده ، شعردن تذکره صاحی فطین افندی مرحومله ده معارفه پیدا ایدر . ینه کندی اعترافاته گوره انشاد نظم اقتداری آندن صگره قوت بولور . فی الحقیقه شخصلرینی ادراک ایتدیگمز شعرا منک ائک گزیده لرندن اولان هر سسکلی عارف حکمت بکلر ، غالب بکلر ، حق بکلر ، کاظم باشالر درجه سنده و بعض وادیلرده انڈکده فوقنده بر شاعر اولور . یعنی بزده حالا شعر تعبیرینک مفهومی نه ایسه ، اومفهومی ائک پارلاق و ائک سامعه نواز بریولده ایفا اقتدارینی احراز ایدر . بکک منحصراً شعرله اشتغالی اوتوز یاشنه قدر دوام ایتشدر . اون بش سنه امتداد ایدن بو اشتغالات شعر به نئک محصولی احتمال که پک چوقدر . فقط الیوم ایدی سخنوارنده لذت بخش فکر و وجدان و یا حظ آور شوخ مشربان اوله بیلان آثاری همان صایله بیله جک قدر آزدر . بونلر ایسه مؤخرأ واقف اولدینی ادبیات غربیه نئک یاردیمیه میدانه گلمش اثرلردندر که - شرقک ازهار تحلیلاتیله غربک جواهر معارفنک ازدواجندن تولد ایتمش - برر زاده عرفان اوله رق تلتی به شایاندر . بکک بو اون بش سنه لک عمری ، بر معیشت رندانه ایله و حقیقتی وجهله سویلمنک لازم گلورسه سرسریانه صورتده گچمشدر . چونکه

عبدالحمید ضیا بک ، ۱۲۴۱ دە استانبولده دنیایه گلمشدر .
 پدري غلطه گمرکی کتبه سندن فردالدين افندی ایدی .
 بایزید رشديه سنده اكمال تحصیل ایله صدارت عظمی مکتوبی
 اوطه سنه مأمور اولدیفی زمان اون یدی اون سکرز یاشلرنده ایش .
 دها رشديه دوام ایدرکن لالاسنک تشویقیله پدرينک رضایی
 خلافتنه اوله رق ، اووقتک ائگ کزیده فارسی خوانلرندن اولان مشهور
 عیسی افندی دن درس آلمغه باشلامشدر . چونکه رشديه لرك اوائل -
 احداثده لسان فارسی تحصیلی شاکردانک اختیارینه ، دها طوغریسی
 ولیرینک رأینه براقلمش ایدی . تعصب جاهلانیه مغلوب ارلمیان پدرلر
 اولادینه فارسی تدریسچون مکتبک مدیرینه خبر کوندرلر؛ ضیا بگک
 پدري قییلندن اولانلر ایسه ، بگک دفتر اعمالنده اعتراف ایتدیکی
 اوزره ، « هرکیم او قور فارسی ، گیدر دینک یاریسی » ذهابیله اولادینی
 تحذیر ایدرلر ایش .

مرحوم فارسیدن لذت آلوبده او قودینی شیلری آ گلامغه
 باشلادقن صکره ینه لالاسنک تشویقیله شعرده هوس ایدر . حتی
 مبادی هوسنده سويلدیگی اشعارک ماهیتنه ، مقدمه خراباتنده شو
 بیتلره ترجمان اولمشدر :

« اون بشده دگلدی سن وسالم

کیم شعر ایله واردی اشتغال

موزون سوزه جان ویرردی گوشم

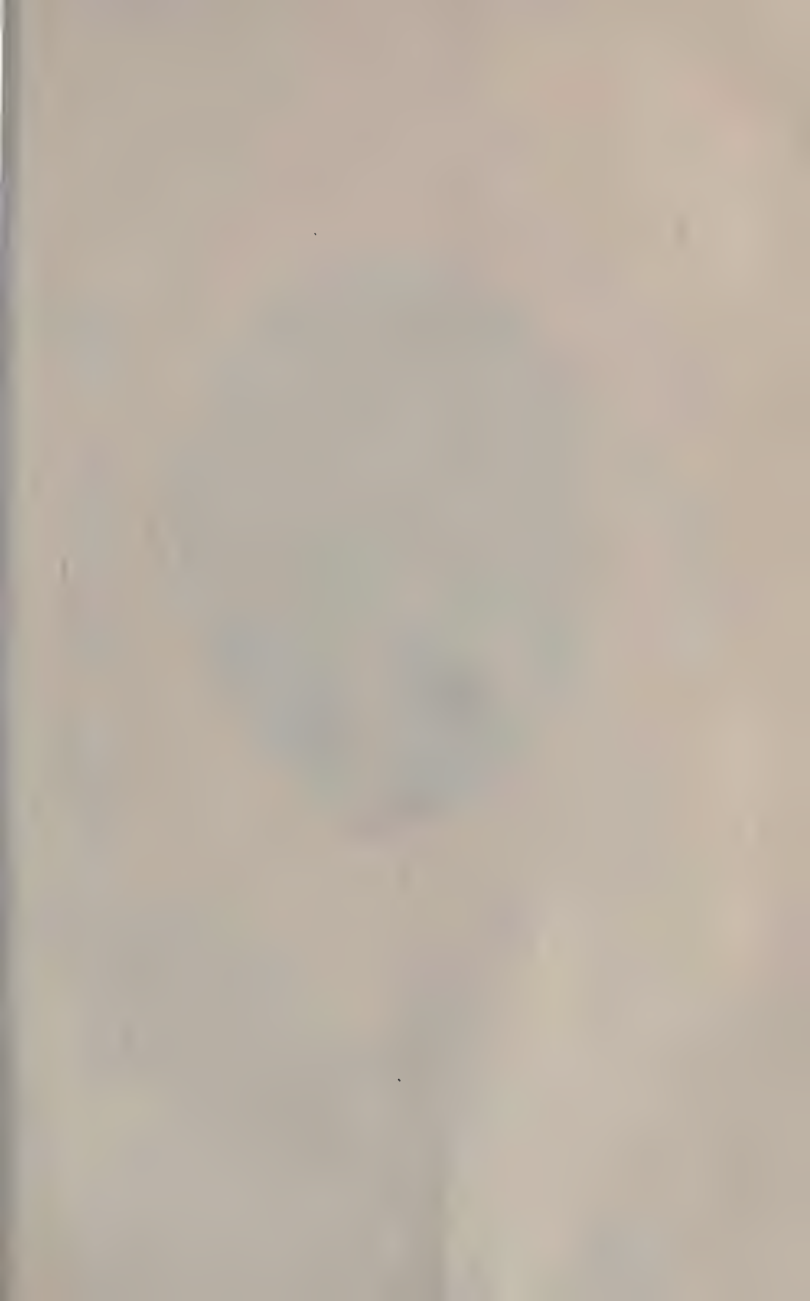
اشعار او قوسه کیدردی هوشم

ویردی بگا اولامراق

میدان شعراسنک نهاق

کاهیجه غریبی بی او قوردم

عاشق عمره یانار طورردم .

ضیا پاشا

ضیا پاشا

ضیا پاشا شعر و انشادہ کی مہارتی جہتیلہ زمانمزدہ اقرانی اولان
برایکی ذات گبی، لسانمزدہ جدأ خدمت ایدن، یعنی ادبیات جدیدہ مزک
مؤسلسری بولنان اجلہ ابادندر .

مشار الیہک مزیات منشیانہ سنی مقدمہ دخی سولیش ایدک .
- خاطرہ و حقوق و محاکم و دفتر اعمال - عنوانلی مقالہ لرینی یازدقدن
صکرہ، اندلس تاریخندن آتیدہ کی برپارچہ پی نقل ایدیشمز مشار الیہک
قدرینی حائر اولدینی مرتبہ دن تنزیل ایچون دکل بلکہ - بزجہ مکتب
معرفت صانیلان - اقلام دولتدہ کی لسان رسمینک ضیا پاشا گبی،
نوادردن بر استمداد ادیبانہ صاحبک سلیقہ سنجہ حاصل ایتدیگی تأثیرات.
سینہ یہ برغونہ گوسترمک ایچوندر .

مع مافیہ مرحومک یازدینی گوردیکنہ تقلید ایلدیگی زمانلردہ
میدانہ قویدینی اثرلردہ دخی - تتابع اضافات و کثرت حشو یاتدن صرف
نظر اولندیفی حالہ - ینہ خطالی برکله سی و معناسز برلفظی گوریلورسہ
نادر گوریلور .

اشتکا اولنان اصولک مذمتنی و کندینک ادبیات عثمانیہ حقندہ کی
افکار مخصوصہ سنی و باخصوص مؤخرأ اتخاذ ایتش اولدینی طور افادہ ایلہ
مذیات ادبیہ سنی [شعر و انشا] عنوانلی مقالہ سیلہ، امیل مقدمہ سندہ کی
ملاحظہ مخصوصہ سی ارانہ ایدہ جکندن امیتز .

ہلہ امیل ترجمہ سندہ و ترجمہ یہ مقدمہ مقامندہ یازدینی دفتر اعمالندہ
اتخاذ ایتدیگی اسلوب افادہ بحق سزاوار تقلیددر .

« بنا برین قوللری دخی پارسده پارسا صفت نعمت شکريله تلذیذ دماغ
 « وروژه مریمدن فراغ خصوصنه مجبور اولمش اولقین، همان من غیرحد
 « ایفای راسمه تسمیده مبادرت و بونی تمام بر ذریعه بدیمه اتخاذیله

« خاشاک نیز بر دل دریا کدر کند »

« رشحه سنجه عبد غریق الاحسانلری فیض توجهات سامیه رحیمانه لرندن
 « دور بیورلماق نیاز مخصوصنه مجاسرت قلندیغی محاط علم عالم آرای

« بنده پروریلری بیورلدقده اولبا بده . »

ابراهیم شناسی

فی رمضان ۱۲۶۳

لکن بویله برجمله ده اوکبی « پر طمطراق و خوش ادا » شیلری
ولو شناسینک اولسون نمونه عد اتمک مقصد مزه توافق ایتمز . حتی
کالک و بیسیرمه ، اوجاقبی زاده لره فردای قیامته قدر غبطه رسان
اولان (بارقه ظفر) نی بیله ، تقلیده یار شیلردن اولدینی ایچون
درج ایتمش ایدک .

شناسینک بالاده خبر ویردیگمز رمضان تیریکنامه سی ایسه شودره :

تیریکنامه

[۱]

اولولوغک دکزندہ گوره من کیمسه قرا
شرطه فیض رسد کشتی اشکوه ترا
ماجرت جاریه الشمس ببحر الخضرا

« قطعه مملعه سنی ناخدای خامه ترزبان ، چار رنگلی شقه اشارت
« مثابه سنده بالای ستون سفینه عبودیتنامه به کشیده ایدرک ، بوضورتله
« لشکر انداز مرسای بیان اولورکه : زیور دستوانه دیوانخانه اقبال اولان
« سعادتلو افندم حضرتلری ، بوبنده حق شناسی ، ساحل دریای ژرف
« عاطفته دریایی شجر اغ آمال ایله قریر العین بیورمش اوله لیدنبرو
« لائی دعوات بالخیر عالیه کریمانهلرینی هر بار ، تنسیق سلك ناطقه .
« تذکار ایتمکده اولدیفمی عرض و اشعار ضمیمه برسبب ظهورینه خیلی
« مدتر مترقبین استهلال غره صیام گبی دیده کشای انتظار ایکن .

لکاتبه

گلدی مزده ینه شهر رمضان
الذی انزل فیہ القرآن
بیله درک قدرینی عید ایلدیلر
حسنه صومک اولانلر شعبان

(۱) بوقطعه ده مصراع اول معذوقدر . عباره سی فرانسزجه ووزنی ترکیه ایدی .

امان جامدن عزیز اولان والده جگم! گنجلك و جاهلك
مناسبتيله سزه هر نه قباح ایتدم ایسه جمله سنی عفوایله و حقگی
حلال ایله !
ابراهیم شناسی

فی ۳۰ کانون ثانی شنه ۱۲۶۲ (عن پارس)

ملاحظه مخصوصه *

شناسی مرحومک پارسدن والده سنه اولان مکتوبنی زمان شبا -
بنده کی فکر و افاده سنه و باخصوص برقادینه افهام مرام ایچون اقتضا
ایدن اسلوب بیانی التزامده گوستردیگی مهارته نمونه اولق اوزره درج
ایلیش ایدک ؛ حتی مجله مزک هر دفعه تمثیلنده دخی ینه او فکره بناء
ابقا ایلکده یز .

شناسی او مکتوبنی تحریر و ارسال ایتدیگی تاریخده اون طقوز
یگرمی یاشنده برگنج ایمش . بوندن آلمش یتمش سنه اول اون طقوز
یگرمی یاشنده دگل ، یگرمی بش اتوز یاشلرنده کی [کاتب افندیلر]
طرفندن یازلمش او یولده بر مکتوب ابرازینه کیسه مقتدر اوله ماز
اعتقادنده هر زمان ثابتز .

شناسینک طرز قدمایی تقلیداً یازدیغی آثارده واردر . حتی
ترسانه ناظری زبور افندییه یازلمش رمضان تبریکی بومد طمزنک الک
جلی برهانلرنندر . بناء علیه طرز جدید ادبیاتی - طرز عتیق بجره -
مدکلرندن طولابی التزام ایدیورلر - قولیله اتهام ایدیلان نورسیده لرک
شناسینک اون طقوز یاشنده ایکن تجربه قلم قیلندن اوله رق یازدیغی
بر اثر اگر اقتضا ایدرسه او طرزده دهه فقط قدمادن دهه معنالی ،
یازی یازه بیلگه قادر اولدقلرینی اثباته کفایت ایدر صانیرز .

(*) ایکنجه دفعه طبعنده علاوه ایدیلشدر .

افندم ! شمدی ایجاب ایدیور، که شو آنه قدر گوگلمده
 صاقلادینم سرلری سزه سویلیهیم ؛ تا که نه سگا ، نه بگا داغ
 درون اولسون . چونکه بنی آدم بالطبع حرصلی اولدینی
 آشکازدر ؛ آما بو حرص برقاج درلودر؛ بنم حرصم شمدیکی
 عقل و ادراکه باقیلورسه براز کچه جک ایله چوق هنزدن
 عبارتدر . الحمدلله تعالی شو گنج یاشمده بونلردن بر مقدار
 حصه دار اولدم؛ لیکن حقیقته هپ سنک سایه گده در؛ زیرا بنی
 اوقوتدیروب ، یازدیرتدک ! سنک حقکی بیگ ییل یشاسه
 اودهیم ؛ سندن بشقه کیمسه یوقدر .

ایشته افندم معاذالله سزه بر حال اوله جق اولسه سندن
 بشقه سنه والده دیمکه آغزیم واره مز . و دیم علم الله ! و سنی
 بن اولنچیه قدر اونوتمام — — — — —

فلک مساعده ایدرسه مرحوم پدرمک میکلیرنی استانبوله
 کتیره جگمدر؛ انشاءالله تعالی مخصوص برتریه یابدیره جغمدر ؛
 جمله مزک بر مکانده اولسنی آرزو ایدیورم . سنک عندگده اک
 ادنی اولان شیئکی ضایع ایتم ، و سنک خانه کی سوندرم ؛
 ورحمته وسیله اولور آثاره سعی ایدرم .

دین و دولت و وطن و ملت یولنه کندی فدا ایتمگی ایسترم .
 — — — — —
 — — — — —

والده سنه بر مکتوبی (*)

افندم!

تم جامدن عزیز اولان والده جگم

کچکی آدیغم مکتوبگنزه برییلدن بری خسته اولدیغیزی
 بیلدیرمش ایدیگنزه؛ لکن بوندن آکلادیغمه گوره جانگزه
 اوغراشور مرتبه یه گلمش سگنزه! اوپله ایسه افندم نیچون بوزمانه
 قدر بیلدیرمدیگنزه؟ اگر بیلدیرمش اولیدیگنزه چار چابوق
 تحصیلک آرقه سنی آلوب، شمدی به دک آستانه یه گلیردم؛ چونکه
 بوندن مقدم دها قولایقلر وارایدی؛ هر نه ایسه شوگونلرده
 ایشمی بتیرمک اوزره یمدر.

اگر خسته لغنزه پک آغراشور ایسه تیز بزه یازک! تا که
 عودت ایتمه نیک چاره سنه باقیم؛ اما ینه سز اهمال بیورمیوب
 شوخسته لقدن قورتله یه چالشک! وجود صاغ اولمدقدن صگره،
 مال وملکی نه یاپمیدر؟ صاقنوب، بو خصوصده پاره نی اسرکه
 میه سگنزه! برقچ طیبیه باقدیرک! اگر بورج بیله ایدیلیرسه
 اداسنه الله کریمدر؛ همان سز وار اولک!

(*) مشار ایله، کندی خطیله محرر و مهربانی حاوی اولان بو

لطابع

مکتوبی پارسدن یازمشر.

{ عشره مبشره } اطلاقه شایسته اولان عثمان غازیدن سلیمان قانونی به قدر کچن ملوک ایله مراد رابع گبی، جهانگیر لر رفیق جهاد اولورلردی، که سفرلرده عسکرلرکک بالجمله متاعبنه اشتراک ایتدکری جهته عنوان سلطنتلری نسبتده شان مظفریت اغتنام ایتشلردر .

اجداد مزك مائر همتلرندن بزه باقی قالان ملك ، اوروپا و آسیا و آفریقا قطعه لرینک ملتقای حدودنده وربع مسکونک ائگوزل بر جهته بر دولت واسعه تشکیل ایدر، که تأسیسی شرفی آناره عائد ایسه ملل اجنیه نئک کمال انتظامی وقتنده محافظه می شانی دخی بزه راجع اولمق لازم کلور .

بویله بر وظیفه مقدسه بی جمله دن اول ایفایه مأمور اولان هیأت مسلحه حقنده هر نه قدر اهتمام اولنسه شایاندر . بناء علیه دولتجه نظام عسکرینک تأسیسندن برو اصوللرینک باشلیجه تعدیلاتنه موفق اولنهرق ، تنسیقات عسکریه نامنی آلمش ، و بونک اوزرینه کئی و جزوی تفرعاتنک ا کماله اعتنا اولنمقده بولنمش اولدینی گبی ، بو دفعه دخی خیلی زمانلردر احداثی متصور اولان [جریده عسکریه] میدانه چیقهرق، عصرهایون پادشاهیده ظهور ایدن آناره بر لاحقته جدیده اولمشدر .

بو غزته، عسکرک معارفی جهته عائد اولدیغندن، ماهوالمقصوده ظفریاب اولدینی حالده اهل سیفی تبریکه سزا بر اثر عد اولنور، و مائر مظفریتلرینه بر تاریخ جدید اولمی قلاباً تمی قنور .

جریدهٔ عسکریه [۱]

برملت، که انسانیتک تنویر و تهذیبینه مأمور اولمق اعتقادنده
بولنور؛ افرادی دنیایه عسکرلک ایچون گلور؛ و عسکرلک
بولنده فدای جان ایدر.

ایشته بو دعوانی صورت تواترده اثباته کافی اوله جق ملت
عثمانیه در، که عوامندن هر بری جنگاور و ذاتاً عسکر اوغلی
عسکر اولوب، فضائل قهرمانی ایله مسلح و عقائد راسخه ایله
موشح اولدقلری ایچون، مظفریتک اسباب ظاهریه سی اولان
لوازم و معارف حربیه لری مکمل اولدقجه، کندیلرینه عالمک
باشدن باش عسکری دینله بیلور، که بوقضیه بی دوست و دشمن
اعترافه مجبوردر.

بو مجاهد ملتّه عسکرلک صفتی اجدادی اولان قهرمانلردن
موروثدر، که دست عدالتله سلّ ایتدکاری سیف سایه سنده
توسیع ملک ایلدکاری مثللو، لمعه شمشیرلری بر اقلیمه پرتوبخش
اولمندن اول آوازه شهرت غالبیتلری منتشر اولدقجه، سمعنا
وَ اطعنا جوابیله تلقی اولنوردی. بونلره ایسه مزیت عسکریه نك
میدان امتحانی دینیلان معرکه لرده آل عثمان پادشاهلری یئینده

[۱] ۱۹۴ نجی صحیفه ده مندرج فؤاد پاشا تذکره سندن آگلا.

شیله جنی اوزره بو مقاله تصویر افکارده نشر اولنان مقاله نك عینی
دگدر. فؤاد پاشا طرفندن تصحیح ایدلمدن اول یازیلان نسخه سیدر، که
صرف شناسینك اثر قلمی اولدینی ایچون ایکنجیسنه ترجیحاً انتخاب و درج
اولندی.

اجرایه مجبور طوتنش ایکن ، داخلنده کوپکلرک قالمسی نهدن
تجویز اولنسون ؟

اوائلده ، یعنی نصوص پاشانک صدارتی - که ۱۰۲۰ دن
۱۰۲۳ سنه سنه قدردر - زماننده استانبولدن کوپکلرک قالدیر -
لمسنه قالمش ایکن ، غیرت کشلرینک تشامیله ایش حالی
اوزره قالمشدر .

شمدی ایسه افکار عمومی کوپکلرک وجودنده میمنت
آرامیه جق قدر ترقی ایتمشدر .

الحاصل بزه گوره بدیهیدر ، که شهرمزک خارجاً لایق
اولدینی مرتبه بقای تنظیمی کوپکلرک ابعادینه وابسته در .
بنام علیه غیرتکشلرندن قالمش وار ایسه آنلره شویله برسؤال
ایراد ایدرزکه : بونلرک میدانندن قالدیرلمسیله بر بلده معظمه
اسلامیه نك سواقلری کسب نظافت ایدنجه ، « النظافة من الايمان »
احکامه می مغایر اولور؟ یوقسه « الظاهر عنوان الباطن » معناسی
شمدیمی ، یاخود اول وقتمی ظاهر اولور ؟

(تصویر افکار)

کچن خلقک کیمیسی یولندن قالوب ، و کیمیسی توّسط ایشنه طالب ، وقت ضایع ایتدکلری هر بار مشهوددر .

بونلرک صالحیرمغه آلمش آزیغیلری واردر ، که شرلرندن اطفال یوللرندن صابه رق ، اوزاق یرلردن طولاشمغه مجبور اولورلر . سوقاق اورتهلرنده یاتمغه مألوف اولدقلرندن ، قضاء اوزر - لرینه باصیلنجه ، ایصر دقلری واردر . بناءً علیه یولده کیدرکن بونلره طوقتمغه ، انسانه چاریمقدن زیاده دقت اولنق مجبور - یتمده بونیلور ؛ زیرا انسانه اعتذار قبول ایتدیرمک احتمال ، بونلره ایسه محالدر .

آج قالانلری مداهنلر کچی ، تبصص ایله برشی قوپاره - مینجه ، فاضلر کچی ، بیانی انسانک الندن ییه جک قابدقلری واقعدر ، که بکجیلکدن زیاده خرسزلقده مهارت لرینه دلالت ایدر . کیجه لری ایسه طرف طرف حاو لایوب ، اولودقجه خانه لرده خسته لری دگل ، صاعلم اولانلری بیله کیفسز کچی مضطرب ایدرلر .

مضرتلرینک انک مخاطره لیبی قودور مقدر ؛ که هر نه قدر سائر بعض ممالکه نسبتله بوراده نادر الوقوع ایسه ده بر قودوز کویگک یوزندن بر مرد کاملک کوز گوره بیسک محتله تلف اولدینی مسبوق الامثالدر .

حفظ صحت عمومیّه ملاحظه سیله دباغ و امثالی اصنافدن یولنان بر طاقم انسان ، صنعتلرینی شهرک کنار و یا خود خارچنده

اولوسندن ، دیریسندن حاصل اولان ، اورته دن قالدیردقلرینه
مقابل وبلکه دهازیاده دگلمیدر ؟ و دفع ایدمک لازم کلمزمی ؟
کلور ایسه بوخدمته طرفدارلرندن بشقه کیم لایق کوریلور ؟
حوالایوب صالدرمق بخته کلنجه : کیجه لین کزنلرک ایچنده
بیکنده بر آنجق فاسد اوله بیله جگندن ، بر فاسد ایچون نیچه
بیك اهل عرض انسان ، او مقوله حیوان غیر عاقلک شری
مخاطره سنده قالمق روامیدر ؟

حال بوکه فاسدلرک اکثری حق سکوت اوله رق ، بونلره
براتمک پارچه سی آتمغله ، آغزلرینی قپادقلری مثبت ومتواتردر.
حاصل کلام دائمی صورتله ضابطه بلدیه وسعی مرتبه
حکمنی اجرا ایتمکده ایکن ، کوپکلرک کیجه نگهبانلغنده بولنملرینه
اهمیت ویرنلر وار ایسه وای آنلرک حاله ، که او یقو وقتنده
خارجاً امنیتتی محافظه ایچون کوپکلردن استمداده مجبور اولمق
اعتقادنده بولنه ! . . .

مضرتلری بخته کلنجه ؛ باشلیجه لرینی تعداد ایله اکتفا
ایده رز : عادتلری در ، که محله لرده گوندوزلری حیوانجه برسیدن
طولایی ایکی کوبک دفوللویه جیقسلرلر ؛ و بعض کره مثلا
بر گمیک پارچه سنی پایلاشه مامقدن چیقان منازعه بر ایکی فرقه
ییتنده سنور غوغاسنه نتیجه ویره رک ، نهایت هانگیلری دیشنده
قوته مالک ایسه فهر خصم ایله صواش میدانی اولان سواققلرده
طفره کنان دنباله جنبان اولورلر . انسانی منازعه لرنده گلوب

توسیعی حقدہ بر نظام اتخاذیلہ اورادن اجرا آتہ باشلانیلہرق ہر طرفہ تعمیم اولمش ؛ وایوم دستور العمل بولمشدر .

بو جہتلہ سوقاقر اولکی حالہ نسبتلہ کسب انتظام ایتمکدہدر ؛ اقتضا ایدرکہ تنظیمی مادہسی دخی صورتیاب دوام اولسون . بوگا اڭ زیادہ مانع ایسہ کوپکلرک وجودیدر، کہ آزالسی ممنونیتلہ تمنی اولندجہ چوغالمسی کراہتلہ گورولمکدہدر . اسلام اعتقادندہ کلب جنسی، مردار اولدیغندن ، منازلک خارجندہ براقلمشدر .

نصل سوقاقرلدہ انسانک ، یعنی رجال ونسوانک کوزی اوکنندہ پیدا اولورایسہ اویلہ جہ تعیش وتناسل ایدرک ، ہلاک اولورلر ؛ و بوصولتہ محقرآ خانہ بردوش قالدقلمچون بعض ملل عنندنہ معتبر و خانگی و معلم اولان سائر ہمجنسلیرینک حاللرینہ نسبتلہ ، معاشرتجہ کلیونندن عد اولنورلر .

گہلم بونلرک شمدیکی حالہ اولان منفعت ومضرتلرینک موازنہسنہ : فائدہلری اولسہ اولسہ سوقاقرلہ آتیلان بعض مزخرفاتی اورتہدن قالدیرمق ، وکیجہ وقتی گزینانلرک گویا فاسدلرینہ حاوالایوب ، صالدیرمقدن عبارتدر .

مزخرفاتی سوقاقرلہ آتمق ذاتاً امور ضروریہدن اولیوب، بلکہ براقلمش اولانلرینی قالدیرمق لازمہدن ایکن، طوتہلمکہ یوخصوصجہ ظاہرہ بر فائدہسی گورلمش اولسون؛ یابونلرک

قورلمش برمالکه در یادر ، که مانندی زیر افلا کده مرئی اولماز ؛
 الا که آینه آبداری اولان صفحه خلیجنده منعکس صورت
 بیقراریدر . آوازه جهانگیری اوزاقدن ایشیدنله بر مرتبه
 خوش گلور ، که منظره دلکشانی یقیندن تماشا ایتمه قولاقدن
 عاشق اولماق محال مطلقدر ؛ حسرت الملل عنوانه مظهرتی
 نابجامیدر ؟)

بو یله بر شهر شهر ، نه قدر تحصیل و تطهیر و نه قدر تزیین
 و تنویر اولنسه شایسته در .

تنویرینه رأی حکومتله مباشرت اولندی ؛ بو بر بشارتدر ، که
 سوقاقلرینک تطهیری دخی اولکنندن زیاده اطراد اوزره اجرا
 اولمق زمانینک تقرینه اشارتدر .

استطراد

حکمت عملیه اسلامیه نک تدبیر منزل بختنده یوللرک هوایی
 جلب ایدر صورتده اولمی لزومی اثبات اولنمشددر ؛ حتی فاتح
 و سلیمانیه جامعلرینک اطرافنده کی سوقاقلرک وسعت و استقامتی
 بوندن نشأت ایتمش اولمق گر کدر .

کیدرک هر کس اینجه معاملاتنده مختار براقلمغله ، طر -
 یقارجه بر مضایقه پیدا اولمشیدی . حال بومنوال اوزره ایکن
 ۱۲۵۵ سنه سی وقوع بولان بک اوغلی حریقندن صگره سوقاقلرک

وَ اهاليجه بردن بره ايشغك وجودينه لزوم ترتب ايدر ايسه تدار كيچون برطاقم تكلفات و وقت ضايع ايتمك كي، محذورات اندفاع بولمسيدر .

خامساً ، سوقاقرده گزينانلر حقلرنده اهاليجه بر شهبه واقع اولسه قولايقله بر طرف اولمسيدر .

سادساً ، شهرده سوقاقرلك شهر آيين كيجه لرينك شلكنه يقين بر لطافت بولمسيدر .

سوقاقرده آيدينلق اولديغني كيم ايسته مز ؟ مگر كيجه قراكلقدن استفاده ايليان اهل فساد اوله ! . . .

خلقك روشني اذهاننه كيم قائل اولماز ؟ وارسه عقول مظلومه در، كه آنجق آخرك جهلي قرالتيسنده بر توياي اقبال اولور ؛ نته كيم يلديز بوجگنك لمعاني ظلمت ليله منحصر در . شهر مز بر پاي تخت در ، كه يالگنر باشنه بر دولت دگر . وَ آكا مالك اولانلر ايسه — بر صاحب خروجك قولنجه — جهانه حكم ايتمكه مقتدر اوله بيلور .

اويله بردار الملك كه ، زمانمزده آسيانك عقل پيرانه سي ، اوروپانك بكر فكريله ازدواج ايتمك ايچون بر حمله گاه اولمشدر . لطافت طبيعیه سني بر طبع شاعرانه وصف ايتمك ايستسه شويله خيال ايتزمي :

(استانبول بلده سي اوروپانك کنار ساحلنده آسيابه قرشو

استانبول سوقاقلرینک تنویر و تطهیری

ماسوا شائبه سندن دلی تطهیره چالش
پرتو حکمت و عرفان ایله تنویره آالش (لمحرره)

بیتمک معناسنی قلبدن بدن و بدندن تامسکن ومدن جهتلرینه قدر
تاویل ایتمک، خیر ایچونسه نهدن جائز اولسون؟

فی الحقیقه بو اصول تعمیم اولندیغی حالده، کیجه به مخصوص
برطاقم محذورات زائل و بر خیلی محسنات حاصل اولور، که
بجنه شایان اولانلری تعداد اولنور:

اولا، مراملرینک اجراسنی قرا کلغه آلیقویمقدن بشقه
فرصت بولمیان اشخاص مضره دن قوه ضابطه به تقرّب و یا
تصادفلرنده خیال کبی، گوزدن نهان اولانلری اله کچیرلمک
ایچون حکومتجه سهولت پیدا اولمسیدر.

ثانیاً، اهالی بربرینه کیتمک و اصناف دکان کشاد ایتمک کبی،
هم زیارت، هم تجارت ماده لرینک تزاید بولمسیدر.

ثالثاً، قار طاشیمق زحمت و مصارفندن هرکسک خلاص
اولمسیدر.

رابعاً، سوقاقلرده فوق العاده بر حال ظهورنده ضابطه

بويله بر امر خطيرده اصحاب تصلفك غرضى سيئه سندن،
 ارباب هنرك قوه ميمزه سنه التجا ايدرم .

شناسی

(تصوير افكار)

طبع و فروختی امتیازی و مصرف و تمتعی عهدہ مه عائد و صور
آتیہ اوزرہ اصلاحہ مؤلفی مساعد بولمشدرد .

اولاً : طرف حقیرانہ مدن مباحث ادبیہ یہ دائر حواشی
مناسبہ ایلہ تذکرہ نك توشیحی .

ثانیاً : ترجمہ حاللردہ بعض ذواتك ماہیتی، حائز اولدقلری
نفوذ و مرتبہ رسمیلری نسبتندہ اعظام اولنق کبی مستعار
اولان رشوت کلامیہ شاعرانہ مقولہ سنك کلیاً تنقیحی .

ثالثاً : سہویات لفظیہ و معنویہ نك تصحیحی .

رابعاً : اشعاردن قنغیسنك اثر اتخال اولدینی تین ایدر
ایسہ تصریحی .

خامساً : ہر بر شاعرك مقدار اشعارى و علوم و فنون
و صنایعہ مہارت و آثاری و عمومہ عائد خدمت موجبہ -
الافتخاری ہرنہ ایسہ اصل آنلرك ممکن مرتبہ بیان و توضیحی
ملتزمدر .

اشتہ بو حاللرہ گورہ تبدیلاً و یا خود مجتدداً داخل تذکرہ
اولنق ایجاب ایدن ترجمہ احوال و اشعارك [لزومندن زیادہ
مطول اولیہرق] سریعاً [تصویر افکار] غزتہ خانہ سنہ تسیار
بیورلسی طبیعت مصلحت اقتضاسندن اولدینی دفعہ اولی و اخیرہ
اولہرق عمومہ اخطار اولنور . زیرا مباحوث عنہا اولان تذکرہ نك
برمنوال محرر طبعہ شمیدین ابتدا اولندی .

تذكرة الشعراء

آل عثمان دولتتک بدايتدن برو ظهور ايدن شعرا مزك
ترجمه حالرينه دائر موجود اولان تذكرة لرك الك مؤخرى ،
محكمة تجارت كتبه سى متحيزانندن شاعر مشهور رفعتلو فطين
افدينك اثيردر، كه هجرتك ۱۱۳۵ تاريخندن عصر مزه قدر
منتهى اولوب، ۱۲۷۱ سنه سى ليطوغرافيا و دفعه اولى اوله رق
نشر اولمش ايسه ده نه چاره كه بزه نسبتله [تاريخ شعراى -
متآخرين] اولان بويله بر تأليف، مؤرخلك وظيفه عظاماسى
بولنان اصول بي طرفيه توفيقاً محو اثبات ايدلمكه محتاج ايدى .
بناء عليه تكرار طبع و تمثلى مؤلفى جانبندن مراد و بعض
طرفك وعد و التزامنه استناد اولنه رق، كيفيت مقدم و مؤخر
غزته لر و ساطتيله اعلان اولمش ايكن يالكز قوه ده قالديدى .

بر منوال محرر تذكرة نك اصلاح و طبيعى ماده سنك ايسه
مشوق اولى اولديغم گي، نهايه الامر فعله چيقارلمسنه دخى متعهد
اولقلغمى مصنف مومى اليه التماس ايلدى . او حلاله موقوف -
عليه عدايتديكم شرائطك دخى قبولنى ميين يدعا جزانه مه
بر سند توديع ايلدكن بشقه، مجلس معارف عموميه ده ويرديكى
تقرير شفاهى اوزرينه اورادن دخى بر تصديقنامه اعطا اولدى .
بونلرك مفادى حكمنجه ايكنجى كره اوله رق تكرار
وبوندن بويله دفعات ايله بروجه انحصار تذكرة مباحوث عنهانك

گاتی (۱) حمایه دولتمزی سوق ایدن سخاوت عثمانیه صفی ،
 نیجه انقلابات شدیدهدن صکره ، الیوم وارسته شیندر ، کندی
 مملکتزده کندی اهالمیزدن خلقک مرحمتنه قالمش اولان برطاقم
 فقرای مذلت وفلا کتدن تخلیص ، حکومتک مقتضای شانندن
 اولدیغی کیم تصدیق الیز ؟ ... قالدی که بقاسیله پایدار اولدیغی
 صنوف تبعه سنک فقراسنی اقداره صرف همت بردولتک صدقه
 فروشکوهیدر .

بویله بر ماده خیریه نك فعله چیقارلمسیچون خلق مشترکاً
 اعانهیه تشویق اولنمق لازم گلور ایسه بونده دخی فضائل
 محسنه سنک یکیدن بر اثرینی دها کوستره جگی امثال عدیده سی
 دلالتیه نابتدر .

(تصویر افکار)

(۱) فلکزده تعبیری لسان عثمانیده مالا ومعنی حالی متغیر ومثلاً
 صاحب ثروت ایکن بعض وقوعات وعوارض سببیه پریشان ومفتقر
 اولان کیسه لره وصف اولور . فقط (فلا کتزده) ترکیبی غلطدر .
 چونکه (فلا کت) کله سی صحیح دکلدر . للطابع

کبی ، مدنیتمزکُ حال حاضری احتیاجاتی تکثیر ایتدکجه اسباب معیشتکُ تحصیلچون انسان اولکندن زیاده ذهنأ و بدناچالشمغه مجبور اولوق حسیله گرك اضطراری ، و گرك اختیاری بوضورتہ سلوک ایدہ میان سئلہنکُ تنظیم احوالی منحصرأ حکومتکُ ہمتہ قالمشیدی .

بوتشبت خیر ، مأمول وجہلہ حصول بولدقدہ ، عصرمزکُ محسنات حقیقیہ سی جملہ سندن معدود اولسہ گركدر ، کہ عمرینی ذل سؤال و عاقبتی مجهول برحالدہ کچیرن عجزہ گروہی حضور قلب ایلہ دعای سلطنت سنیہیہ وقف اوقات ایلدکجه ، ہریری بویابدہ علؤ مرحمت پادشاهیہ بربرہان ذی حیات اولمش اولور .

جسم متنفس واحددہ متألّم اولان برجزؤکُ تسکین اضطرابندن سائر اعضا مستریح اولدینی گبی ، سئلہ گروہنکُ ممکن مرتبہ کسب (رفاه) ایلسندن عموم اہالی ایچون نہدرجہ انشراح و محمدت حاصل اولہجغنی تعریفہ قادر دگلز .

مادامکہ انفاق محتاجین ، ہر بر دین احکامنجہ اداسی واجب بر دین و مادامکہ بونجہ اجنبی ملت و دولتوکُ افراد عوامندن ، ناملوکُ بنامنہ قدر ملکمزہ مهاجر و ملتجی اولان فلاکتزد .

قولنسی و بوندن بویله ارباب خیر طرفلرندن تخصیص واعطا اولمق مأمول قوی بولنان وقف و اعانه لرك قبول قلمسی حصول مقصده کافل اوله بیلور .

هله دیلنجیلرک شمیدیکی بولندقلری حالده ابقاسنی تجویز ایدنلر وار ایسه بوکا عظمت نفسدن نشأت ایدن احسان و عنایتی ملاء ناسده اجرا ایدرک ، بهره دار افتخار اولمق ایچون بر طاقم هم جنسک مذلتنی استمکدن بشقه بر معنا ویريله مز .
[تصویر افکار]

انفاق محتاجین

ماهیتی اثبات ایدن آثار عملدر .
مقدارینه نسبتله کشی خیر و شر ایلر . (محرره)
قاعده سی امور شخصیه یه عائد اولدینی گبی ، کلیت جهتیه نه دن شامل اولسون ؟ یا بر ملتک حالی ، دولتک ماهیت اداره سنی اثباته دلیل علنی دگلمیدر ؟ حتی بونده شوپله بر معیار اتخاذ اولنور، که بر حکومت رأینده نه قدر مستقل ایسه ما حصل افعالنی او قدر متحمل اولمق لازم گلور .

ممالک عثمانیه ده ایسه خلقک سعی اختیارسیله تمشیت بوله بیله جک کلتی و جزوی امورک اکثری اصول اداره اقتضا- سنجه بالفعل دولتک تشبثانه و یا خود تشویقانه وابسته اولدینی

وَخَلْقْمَزَكِّ سَخَاوَتِي دَخِي بُونلَرِكْ چوْغالمَلَرِنِي مَوْجِبِ اُولُوبِ ،
 حَتِّي مَقْنَاتِيْسِ دِلِ اِنْسَانِي اُولَانِ اَچْهَنَكْ قُوَّةُ جَاذِبِهَسِيْلَهْ شَرْقِ
 وَغَرِبِدِنِ بَرِ طَاقْمِ مَجْهُولِ اِحْوَالِ اِجْنَبِي خَانِهْ بَرْدُوشلَرِ لَايْنَقَطْعِ
 گَرُوهْ گَرُوهْ بُوْرَايِهْ كَلْمَكْدَهْ دَرَلِرْ، كِهْ صَاغْلَمِ اُولَانلَرِي حَيْثِيْتِي
 اَرْبَابِ مَصَالِحِكْ قَوْلَايَلْقَهْ دَخُولَهْ ظَفَرِ بُولَهْ مَدَقْلَرِي يِرْلَرِهْ
 دِيْلَنَجِيْلِكْ بَهَانَهْسِيْلَهْ بِيْ پُرُوا گِيْرِمَكْدَهْ اُولدَقْلَرِنِدِنِ، يَالْگَزِ جَرِ
 دِگَلِ ، اسْتِرَاقِ حَوَادِثِهْ قَدَرِ فَرْصِيْتِيَابِ اُولُورُلِرْ ! عِيْلِيلَرِي اِيْسَهْ
 بَتُونِ بَتُونِ زَقَاقْلَرِهْ دُوكُولَهْرِكْ ، اَكْ زِيَادَهْ مَمْرِ اُولَانِ يِرْلَرِي
 عِلْلِ وَاَسْقَامِ سَرْكِيْسِي وَ ذَلَّتِ وَمَسْكَنْتِ مَسِيْرَهْسِي دِيْنَلَهْ جِكْ
 بَرِ حَالِهْ كَتُورْمَشِلَرُدِرْ .

خِلَاصَهْ كَلَامِ اِحْوَالِ مَشْرُوحَهْ نَكْ اِصْلَاحِي فَوْقِ الْعَايَهْ
 اَرَزُو اُولتُورْ .

چَارَهْسِي بَحْثِهْ كَلْنَجِهْ ، بُوْبَايْدَهْ بَعْضِ مَطَالَعَاتِ عَاجَزَانَهْ نَكْ
 صُورَتِ مَخْتَصِرَهْ دَهْ بِيَانَهْ جِرَّاتِ اِيْدِرَزْ ؛ شُوْيَلَهْ كِهْ :

سئله نَكْ مَسْتَحْقَلَرِيْلَهْ غَيْرِ مَسْتَحْقَلَرِي بَرْبَرِنِدِنِ بِالتَّفْرِيْقِ ،
 ضَرْوَرْتَسَزِ بُوْكَارِهْ سَلُوكِ اِيْدِنَلِرْ حَقْنَدَهْ مَنُوعِيْتِ شَرْعِيَهْ نَكْ
 اِجْرَاسِي بَرْتَدِيْرِ كَافِي اُولدِيْنِي گِيْبِي ، مَسْتَحْقِيْنِ اِيْچُونِ دَخِي اِيَاِلَاتَهْ
 نَمُونَهْ اُولْمَقِ اوزْرَهْ اَوَّلِ بَاوَّلِ اسْتَانْبُولْدِنِ بَاشْلَانِيْلَهْرَقِ ، خِيْرَاتِ -
 قَدِيْمَهْ نَكْ وَضْعِ اِصْلِيْسِنَهْ اِرْجَاعِ اُولْمَسِي وَطَرْفِ حَضْرَتِ
 پَادِشَاهِيْدِنِ وَگَرِكْ دُواثِرِ رَسْمِيَهْ دِنِ مَقْنِ وَغَيْرِ مَقْنِ ، بُوْ يُولَدَهْ
 وِيْرِمَلَكْدَهْ اُولَانِ بُوْنَجِهْ اِحْسَانِ وَصَدَقَاتِكْ بَرِ صُورَتِ مَنظْمَهْيَهْ

سئله

مبنای تمدن مادهٔ تعاون اولسیله افرادک کفاف نفس تدارکندن عاجز قلاماسنه همت ایتمک هیأت اجتماعیه نك رنجی وظائفنددر .

بناءً علیه اساس مدنیتی حکمت اوزرینه مبتنی اولان مملکتلرده سئله نك مستحقلمری اسباب متنوعه ایله اقدار اولنور، و جبلت و یاخود تربیت ردیثه سی اقتضاسنجه استحصال تعیشده طبیعی اولان مشاق و محندن قاچنهرق ، بویوله سلوک ایدنلر دخی منع ایله کاروکسبه اجبار قلنور، که بوصورت هم عمومک شانتی تقیصه دن حمایه و هم ده افرادی ذلتن وقایه ایلدیگندن، جهتینه دخی بر نوع مرحتدر .

اشته بوسیدن طولایی بویله یرلرده سائل ندرت اوزره اولوب ، اصل بونلرک کثرتی ، اداره سی استقلال اوزره اولان مملکتلرده بولندیفی مجرباندندر !

ممالک عثمانیه ده ایسه اساساً احتیاج حقیقی اصحابنه تصدق واحسان ، شرعی و مرعی بولندیغندن ، وقیله عجزه ایچون بونجه تابخانه و عمارت و دارالشفالر یاپلشدر ، که یگی باعچه ده کی غربا خسته خانه سی بومثللو ابنیه خیره نك الك مؤخریدر .

نه چاره که خیلی زماندن برو خیرات قدیمه مذکوره نك بر طاقمی وضع طبعیلسندن چیقمسی، سئله نك میدانده قالمیرنی

و عنودانه مقابله‌ده مصر اولنره قارشیده اولسه ، نه مناظره‌دن ، نه ده نزاهت تربیتکارانه‌دن آریلیردی. هله جدی شیلرده برنوع اعلان عجز دیمک اولان تزییف واستهزادن فوق‌الفایه نفرت ایلردی. حتی شـو: « اینای جنسینی بلا موجب استخفاف ، خفت عقلمن نشأت ایدرکه حقیقتده استخفافه شایسته‌در. » قوی، که معهود «مجوثة عنها» مباحثه‌سی صره‌سنده ایراد ایتدیگی اقولاندنر؛ بر دستور حکمت اوله‌رق تلقیه شایاندر .

مرحومک تهکماً ایراد ایتدیگی سوزلری‌ده، کلمات مزیفانه‌سی‌ده واردر؛ فقط مجبول اولدیغی علو مزاج سائقه‌سیله استهزالی‌ده دستور. ادب اوله‌جق بر طرز ظریفانه‌ده اجرا ایدردی . آنک ایسه اڭ پارلاق مثالرینه سالف الذکر (مجوثة عنها) مباحثه‌سنده تصادف ایدیلیر . جل آتیه‌که لایتغیر الاحکام بر دستور حکمت و حقیقت مزیتنده‌در: مباحثه مذکورہ اثناسنده قلندن صادر اولمشدر :

* سندی باطل اولور باطل اولان دعوانک (موزوندر .)

* میزکه برحاکمدر؛ مدعی صفتنده کورینور ایسه غرض خالصدن ویامیز ناقصدن عاری دگلدر .

* فن ادب بر معرفتدر، که انسانه خصلت آموز ادب اولدیغیچون ادب، واهلی ادیب تسمیه قلمشدر .

* بر اثرک که صانعی انسان اوله، ممکنیدرکه آنده نقصان اولیه ؟

* اثر مقبول، اثر مقبول ایله ثابت اولق لازم گلور .

* مزاحه مزاحله مقابله ایتمک ، شرّ شر ایله مجازاة قیلندندر .

حاصلی شناسی ، سورک زینت و لطافت ظاهره‌سنه تمایل ایتمکدن

بشقه ، بر قاچ عصردن بری گوگلرده کولک‌شوب قالمش اولان میلان

الفاظ پرستی‌بی مخصوصاتندن اولان مفید و متین قاعده‌لرک زیر پای

تحکمنده زبون ایدرک، عصرینک طورجیادت و ترقیسیله متناسب بر طرز

ادب وجوده گتیرمهک چالشمش و المنة لله موفق اولمشدر .

سلطان عبدالعزیزك اور وپایہ سیاحت مایونلرنده فؤاد پاشا ، صورت مخصوصهده پارسده افندی ایله ملاقات ایدر . بر چوق تطیفات و تکریمات ایله وحشتنی ازاله ایلر . استانبوله گتومکه موفق اولور . فقط شناسی پارسده ترك ایلدیگی محرراتنی طویلامق و بعض ایشلمرنی تسویه ایتمک اوزره پاشایی ارضا ایله تکرار پارسه عزیمت ایلدکدن صکره فؤاد پاشا مرحومك خسته اتمسی و معاقباً نپسه عزیمتله ارتحال اتمسی اوزرینه بر مدت ده پارسده قاهره ، نهایت آلمانیا - فرانسه محاربه سی باشلدیغنی صردهده استانبوله عودت ایدر . فقط آلتی سنه امتداد ایتمش اولان اشتغالات مهمه دماغنی فوق الغایه اتعاب ایلمش اولدیغندن ، بین عفونتنه مبتلا اولور . بر یچق سنهدن زیاده بو علتله مضطرب اولدیغنی حالده ۱۲۸۸ سنه سی رجبنك بشنه مصادف اولان ۱۸۷۱ سنه سی ایلولنك ۱۳ نجی چارشنبه گونی ، یعنی عالی پاشانك وفاتنك تام هفته سنده ارتحال ایشدر .

§

شناسی فوق العاده عد اولنه جق بر مکانت و خصوصیه حقیقتنه مطمئن اولدیغنی خصوصیاتده ثبات و متانت ایله متصف ایدی . نه کیم : « نوع بشردن اول فردکه حق ایله خلق عندنده افعالندن منفرد اولهرق مسئول اولدیغنه معتقد اوله ، مسلك حقانیتده ثبات جهتله فرید اولمق وظیفه سیله مکلفدر . » قولیه گویا که کندی کندینی تعریف ایشدر . طبعاً مائل سکون اولدیغندن ، اکثریا متفکر گورینوردی . آز سویلر ، قیصه جمله لرله سویلر ؛ فقط سونلك ایستدیگی شیئی غایت موضع سویلر ، باخصوص سوزینك قوت و جدیبتنی اخلال ایده جك حشو . کلامده بولتامغه اعتنا ایلردی . گوله سی تبسم یولنده ایدی ؛ فقط ایتمامندهده بر مکانت علویه مختنی ایدی .

ایستدیگی بحثلری اعتدال دمله ایستدیگندن ، حائر اولدیغنی خواص . اقباعیه یی مغلوب حدت اولمقزین حسن استعمال ایدر ؛ و فرضا جاهلانہ

رشید پاشانک و فاتندن صکره بو حمایه یوسف کامل پاشایه انتقال ایتمشیدی . بریکیلرده آنک خاطر یچون ایلمکدن کف ید ایتشلردور . نهایت ۱۲۷۶ ده متوفی آگاه افندی ایله مشترکاً [ترجمان احوال] غزته سنی تأسیس ایدر . آلتی آی قدر دوامدن صکره کندیس چکیلور . و سلطان عبدالعزیزک سنه جلوسنده ، که ۱۲۷۸ سنه سی سلخ ذی الحججه سنه مصادفدره ؛ [تصویر افکار] ی نشره پاشلار . بناء علیه ادبیات جدیده دیدیکمز طرزک ، خصوصیه عالی و تزین معنوی ایله مزین جهتلیری اوراده گورلمگه باشلر ؛ باخصوص روزنامه جریده حوادث ایله آچیلان « مبعوثه عنها » مسئله سی ، او زمانه قدر گورلماش بر مباحثه ادیبه اولدیفندن ، تصویرک اهمیت ، و صاحبنک قدرت و لیاقتی خلافگیرانی عندنده دخی ثابت اولور . حتی ، حد ذاتده ترقی پرور اولان فؤاد پاشا اولکی معامله سنه ندامت درجه سنده پشیمان اوله رق ، شناسی بی دائرة انسیتنه جلبه موفق اولقله جریده عسکریه نک تأسیسنده آنک معاونت فکر و قلنه مراجعت ایلر .

گرك مشارالیهك اعاده محبتی، و گرك یوسف کامل پاشانک صحابتی عالی پاشانک ده تهوین شدتی موجب اولدیفندن، رتبه اولی ایله مجلس والا اعضالغنه تعیینی قرارلشدرلدیفی صروده تیران خاندانندن و شناسینک یارس آرقداشلردن سعید سرمدی بکک سیاسی بر تشبثنده مشارکتی اولسنه و سعید بکک او صروده اولنان شبهه اوزرینه توقیف اولنسنه مبنی قوریه دوریان غزته سی مدیری (ژان پتری) نك معاونت ودالاتی ایله یارسه عزیمت ایدر . بناء علیه اوراده بولندیفی بش سنه ظرفنده ، ذاتاً علوم شرقیه ده کی مکسوباننک یاردمیله ترکیه ایچون بر لغت جمعنه مباشرت ایدر . مشهور ملت کتابخانه سنده لغته متعلق و مستشهداتدن اولمغه لایق نه قدر مؤلفات شرقیه وار ایسه همان هدسنی تتبع ایدرک او خزینه عرفانی وجوده گتوریر . (۱)

(۱) بو اثر طاء حرفنه قدر یارلمش و هر بری بیکر صحیفه لی ۱۴ جلددن عبارت بولمشدرکه الیوم بر قسمی فرانسه انجمن شرقیسنده و بر طاقی (دانیال صله کی) کتابلیله برابر پشته دارالفنونی کتابخانه سنده محفوظدر .

معارفده بولغنی ترجیح ایشدر . مع مافیہ او زمان یکی تشکل ایش
اولان انجمن دانشده مأمور اولور . [۱]

رشید پاشانک ، عالی و فؤاد پاشالره رغماً پشدرمک ایستدیگی
طاقده داخل اولدیغندن ، و او طاقک ایچنده ایسه کندیسنندن بشقه
یازی یازمه مقتدر کیمسه اولدیغندن ، پاشارک ایکیسده شناسی بی جدأ
استرقاب ایتمگه باشلارلر ؛ حتی رشید پاشا طرفندن مملکتینده عثمانلی
اردوسنک بولندیغنی مدت جریان ایدن معاملات مالیه نك تدقیقنه مأمور
ایدلمش ایکن ، رشید پاشانک او آراتی وقوع بولان انفصالندن استفاده
ایدرلر ؛ آره یه برصقال مسئله سی چیقاریرلر ، کندیسنی هم او مأموریتندن .
همده مجلس معارف اعضائغله ، داخل اولدیغنی انجمن دانشدن اخراج
ایدرلر [۲] جان یانغینغیله رشید پاشایه سویلدیگی (قصیده رائیه) ده که :
« دلك اراده سنی باشده عقل ایدر تدبیر ،
که ترجمان لساندر آنی ایدن تقریر »

مطالعنی حاویدر ؛ شیخ الاسلام طرف افندی ابله عالی و فؤاد پاشالر
حقندهده برقاچ بیت بولندیغندن ، شناسی بی مؤاخذمه تشبث ایدرلر سده ،
اوصرده رشید پاشا ینه موقع اقتداره گلدیگندن ، اعاده مأموریتنه
اراده سنیه استحصال ایدر . [۳]

[۱] «تکم رشید پاشایه اولان قصیده رائیه سنده :

« حضورک انجمن دانش اولمش اهل دله ،

کیم آنده نسخه ذاتم اولنده توقیر . »

بیتله بوکا ایما ایشدر .

(۲) شناسی پارسده ایکن صقالنه قرق آیاق اوشمش و صاچلره سرائینی
منع ایچون اطبانک رائیله صقالی تراش ایش ایش . آرده بش سنه هروردن صکره
بومسئله تازه لنگرک افندی حقده وسیله اتمام اولمش و بناء علیه عزلی امرده استحصال
ایتدکاری اراده سنیه اوزرینه مقام صدارتدن یازیلان بیولدییه افندی بی تحقیق ایچون
« رتبه سنک رفعی ، مأموریتندن دفعی و معاشنک قطعی » عبارته سی درج اولمشدر .

(۳) قاوقله عارف بالله اولورمی شیخ جهول

جناب حقی غنیدر زوالی عقلی فقیر

یالان طولانله چیقارمقده در صودن کیم سن

فؤاد اهل ریادر مظنه تزویر .

بیتلری اوجله دندر .

استخدام اولنان اجنبی ضابطلردن مؤخرأ مسلمان اولان [شاطونوف] رشاد بگدن فرانسزجه اوقومغه باشلار؛ معارف غربیه دن لذت آلور. اون سکز، اون طقوز یاشنده ایکن اورویایه تحصیل ایچون آدم گوندربله. جگنی ایشیدیر. کندیسسی فطرة انزوایه مائل و تشریفات و تکلفاتدن مجتنب بولندیغی جهته او زمانه قدر اکابرایله کسب مناسبت ایتماش اولدیغندن، کندیسسی اورویایه گوندرمک ایچون برحای بوله ماز. بوگا بر چاره بولمق ایچون ینه رشاد بگه مراجعت ایدر. و آنک و ساطتیه طویخانه مشیری قحی پاشایه تقدیم اولنه رق نائل امل اولور. گیده جگی سرده طویخانه مستشارلغنده بولنان زیور افندیغن (که مؤخرأ احراز وزارت ایتمشدر) حسب المسلك حمایت وعد اولندیغندن، اوروپادن مشارالیه مکتوبلر گوندردر. حتی افندیگنک طویخانه مستشارلغندن ترسانه نظارتنه تحویل مأموریتندن صکرده مکتوبلرنده دوام ایدر. یازدیغی کاغزلرده گوستردیگی استمداد قحی پاشا، و او واسطه ایله رشید پاشا نزدنده مظهر تقدیر اولور. کندیسسه تشویقنامه گیدر. فرانسزجه ده گرگی گبی رسوخ پیدا ایتدکن صکره، رشید پاشایه یازدیغی بر مکتوبده هانگی فنک تحصیل دیولتجه ملزم اولدیغنی صورار؛ [فنون مالیه] تحصیلنی توصیه ایدرلر. بونک ایچون لازم اولان ریاضیاتدن صکره، فنون مالیه بی تحصیله باشلار. طبیعی طبیعیات ایله اوغراشور؛ فقط بونلری مکتبده درس اوقورگی مجبوری تحصیل ایدر. اصل اقدامنی ایسه، بالطبع مائل اولدیغی ادبیاته صرف ایلر. السنه شرقیه ده اولان قوتی جهته مشهور [ساسی] عائله سیله الفت حاصل ایدر. آنلرک و ساطتیه؛ شهرتک کثشه شعله زماننده لامارتینک مجلسنه دوامه باشلار. اورویاده عالم ادبک محصول ادراکاتی نه ایسه جمله سنه واقف اولور. ایشته بالآخره اتخاز ایتدیگی اسلوب بیان، او وقوفک ثمره باقیه سیدر. شناسی استانبوله عودت ایتدیگی وقت رشید پاشا هم معارف و هم مجلس مالیه اعضالغنده بولغنی تکلیف ایدر سرده کندیسسی یالکز

شاهی

شناسی

شناسی کبی علامه ارب و محی ادب اولان بر ذات حقنده ولو
صرف تحسین بولنده اولسون سوز سوبلك حد مك فوقنده در .
شو قدر دبه بیلیرم ، که مشار الیه غلطات بی ادبانه نك عزرائیلی و اسان
حقیقت اولان ادبیات جدیده کوردیگمز استعداد کمالک پدردر .
آنک سایه سنده در که بوگونکی گونده و طنزده افاده مرامه مقتدر
اولان اصحاب قابلیت ، دوشندیکنی یازه بیلور ؛ یازدیغنی اوقویانلره
بکندیر بور ؛ بناء علیه همز شناسینک معنوی اولادی بز .

مشهور وولتره ، فرانسه شعراسندن [قورنه ی] یك اشعارینی
مؤاخذه ایتدیگی زمان - راسینک اشعارینی ده مؤاخذه ایتسه گز -
دینلش ؛ اوده : « یك اعلا هر سوبلدیگی مصراعک آلتنه بنم طرفدن ،
محیر عقولدر ؛ دبه یازی ویرک اولسون پیتسون . « دیمش . بن وولتر
دگلم . فقط وولتر ترك اولیدی ، راسینک اشعار ی حقنده سوبلدیگی
بوراده شبهه اتم ، که شناسینک انشاسی حقنده سوبلردی .

§

ابراهیم شناسی افندی بو لیلی بر طوبجی یوزباشینک اوغلی در که
۱۲۴۰ تاریخنده در سعادتده دنیا به گلشدر . پدري شمنی محاصره
مشهوره سنده شهید اولدیغندن ، کندیمی بر ایکی یاشنده یتیم قالور .
والده سینک اقرباسی طرفندن بیودیلور ؛ محله مکتبندن مسکره طوبخانه
قلنه ویریلور . اوراده قدمای خلفادن واعلم علمادن ابراهیم افندی نامنده
برذات بولنور ؛ علوم شرقیه ده نه تحصیل ایتدیه آنندن تحصیل ایدر .
حتی آنک تشویقیله قاموسک نصفندن زیاده سنی از بر لر . او ائناده طوبخانه ده

مذکورہ بی جمیع مؤلفاتہ تعمیم ایٹک لزومنی بیساندن ماعدا
برسوز براقامشدر ؛ همان جناب حق مرجع و واسطہ لرینہ
قوت و سلامت و برسون آمین !

«حقیقۃً امید وار لطف واحسان بی امتنانلری اولدینم طرف
اشرف جناب ریاستیناہیلرینہ دخی عرض حاجتہ تکمیل لوازم شرع
وحکمت قلندی . اول بابدہ ... »

افراد مؤمنین ایچون لازمه شرع مین الندن و دینندن
هرکسک سالم قلمسی و لازمه حکمت دخی فوائد ذاتیه سنک
استحصالی ایچون اعمال لطائف الحیل درجه سندن ایلر و کچلمامسی
اولوب ، صاحب عریضه ایسه سنت الهیه به اتباع فقره سنده
تعییه و تضمین ایلدیگی معنایی صورتہ چیقارمغه مجبور اولدینی
تقدیرده عالمه آلت تصدیع و تعجیز اوله جفندن ، بوحاله حاجت
براغلاماق اوزره اولا اخطار و طیفه سنی ایفا ایله لازمه شرع
شریفی التزام و برده اولیای نعم افدیلمزک حقوق مشروعه لری
اولان وقت حضور واستراحتلرینی بالفعل ترضیع و تشویش
ایتمکسزین ایلروده بوکا مجبوریتنی ایهام ایله تخدیش اذهان
ایدرك ، حصول مقصدینہ تہیئہ اسبابہ اقدام ایدوب بوجهتہ
مقتضای حکمتی دخی اتمام ایلدیکنی افہام ایلر .

واتیانی لازم کلمشدر : اولا ، اسملمری درویش و صفانی
اوسانمز ، قوال ، مدعی ، مصرّ لابلالی اولوب ، شمديلك
اسم اولك احكامی کلیاً منجلی اولدیغنه و بودخی صفات مذکورہ نك
تماماً تهیجنه علت موجبہ بولدیغنه نظراً ، سالف الذکر اسم اولك
فسخ احكامی صورت امکان بوله مازده بوداهیة دهیا ، شو
تصویرینك اجرای فعلیاتنه قیام ایلسه ، آرتق یالکوز افدیلمز
دگل ، ذرات عوالمندن برنده استراحت قالمیجنی مجزوم
اولی النهار .

« خارجاً و داخلای رجای و استخدام خدمت و استمدای وجوه
افاضه و تربیت خصم و صلرندہ دخی اصلاً ترجیح و اختیاره جساتقی
بولمادیغندن .. »

بوعدم ترجیح و اختیار ، غالباً خارج و داخلده کندوسنی
قبوله قابل بر محل و خدمت و استخدامده عهدہ سندن گله ییله جگی
یر عمل قالمدیغنی مثللو . مسلکمزده مرشد مز اولان اولیای امور
افدیلمز نك هر بری طرف افاضه و تربیتك جمله سنی پیش
استعدادینه آتمش اولدق لری حالده هیچ بر وادیده اثبات اقدام
اقدام ایده مدیگی کندوسنك معلوم و مجزومی اولدیغندندر .

« مقام عالی صدر تعظمايه بو بایدہ بر عرضحال مبهم المأل تقدیم
قلندیغنی مثللو .. »

[لله در القلائل !] اشبو عرضحالی « مبهم المأل » جمله سیله
توصف ایلیشندہ منشی مومی الیه شرّاح و محشیلرینه صفت

سنیه به التجادن غیری هیچ بر جهت لیاقت واستحقاق اولمدینی
مثلاو ... »

« عبدکینه » صفت کاشفه حال و « صداقت مائر »
بطریق الاستعاره ایراد اولمش بر مقالدر . « مراحم واشفاق
سلطنت سنیه نك » عظمتله توصیفی وبعده آگا التجایه لیاقت
واستحقاقك بیان وتردینی نکتهدن خالی اولیوب ، از جمله
شو آراق اول حوالی به سوق بیوریلان کندوسی گبی بر طاقم
حال وقالی پریشان عجزه مهاجرینك مظهر اولدقاری نعمت
صحابت آنجق سلطنت سنیه نك شفقت ومرحمته التجالربنك
ثمره سی اولدیغنی و بویوزدن سعه حوصله قبول فوق المأمول
ایدوگنی گوره رك ، الفاظ و عباراتده معلوم اولان تصرف خامی
اوزره فراره التجا معناسنی ویروبده مأموریتنی ترك ایله دار -
السلطنته کلمك گبی معانی مدهشه استشراب اولدیغنه و بودخی
اولیای امور افندیلمر مزجه جای مطالعه بولدیغنه منی اخطار
واشارت اولتمق مناسب گورندی .

« سنت الهیهیه اتباعاً توّسل اسباب عادیه ایله برابر .. »

سنت الهیه ، مظاهر اسماء وصفاتیه عوالمده تصرفاتنه
ترتیب اسباب ایلمك اولوب ، مؤلف طرفه افكارك اگا اتباعدن
مرادی دخی بی شك ، مقتضای اسماء وصفاتیه حرکتی
انتاج مقصدینه اسباب اتخاذ ایتمك دیمك اولدیغندن ، بوبابده کی
تصوّر وتصمیمی بالاطراف بیلنمك اوزره اسماء وصفاتك سرد

چونکه مؤلف تحریر ، حالت عمرنده سویلگه و یسرنده سویلتماگه مبتلا اولوب ، بو حالدرده شکر و ثنا شویله طورسون ، صلاوة و دعادن بیله عاجز و قاصر اولدینی کوریلوب . مشاغل کلیه و جزو یه دن بر شیله اشتغالی کندی و عامه عبادالله ایچون محض خیر و منفعت اوله جنی رای مشفقانه سی اوزرینه اولاقطعات عالمدن منقطع اولان مدلولو جزیره سنه ، و ثانیاً آغزی مباح صورتله اشغال ایده جک انواع نعم و فواکهی جامع آیدین سنجاغنه ، و ثالثاً منتهای تربیت سیاحین اولان سیدبلال جوارینه سوق بیورلمش ایسه ده ، مدلولوده اجنیلر ایله تیشمک و آیدینده یرلیر ایله قابلمق و سینوبده منتسب بولدینی محال عالیهی تصدیعه قالمشقم کبی مشاغل مهمه طبعیه سندن ناشی بالضروره ادای وظیفه شکر و محمدته وقت بوله مدینی رسیده مرتبه ثبوتدر .

« صورت حال و حاجت ضروریه سی جمله ظاهر اولان ... »
 صورت حالی کثرت کلام و حاجت ضروریه سی سکوتی التزام اولوب ، واقعا بو حال و احتیاج منشی مومی الیهک دام الفت و صحبتته طوتیلانلرک رهین شهودی و حصول حاجتی جمله سنک صمیمی مقصودی اولدیغنه نظراً یالکمز توجه و دعایله دکل ، عاقبت بالفعل اسکاتنه اعتنا اولنه جنی محققدر .
 « عبدکینه صداقت مآثرلرینک مراحم و اشفاق عظیمه سلطنت .

بر مکتوب شرحی

درکہ یوسف کامل پاشا مرحومک طلبی اوزرینہ معرض شطیحاتدہ یازلمشدر
(متن مکتوب کوچوک حروف ایله ترتیب اولمشدر .)

هرچند بومنشی* نادره پرداز و موجود طرز نوین آغازک
سواد مدادی ، عقل و ادراکی قطعاً بر مدلوله دال و برماله
واسطه ایصال دگلسهده ، تا عالم ارواحدن برو بو طرفه تماشانک
اثرینہ دوشوب گلدیگم [۱] و بوجہتله عجایب افکار و غرائب
کفتارینی قرآن حال و قیاس امثال ایله مهما ممکن بیلمک مقامندہ
یونندیغ و عالی الخصوص بو کره و رطه و ساطتہده طوتلدیغ ایچون
همرنک اضغاث احلام اولان اشبو مکتوب بی نظامنک امر-
عسیر تاویل و ترجمه سنه مأمور بیورلدیغ حسیلہ ، حسب -
مایساعده الامکان ، شرح و ایضاحنه صرف نقدینہ عقل و اذعان
ایلدم . والعلم عندالله !

« کافه حال و محله ادای شکر نعمت جلیله ولی نعمتدن عاجز
وقاصر »

حالدن مراد عسر و یسر و محلدن مستفاد اولان مدلولو
و آیدین و سینوب اولوب ، نعمت جلیله دخی صاحب رساله نک
اورالره سوقیله سمع عالمه حاصل اولان راحت و سلامتدر .

[۱] مکتوب ، مرحومک برادری نک درکہ کندوسندن بیوک اولدیغنی
« عالم ارواحدن برو اثرینہ دوشوب گلدیگم » تعبیرله افهام ایلمشدر .

احتیاجه تأسیس بیوردینی عالمدن بر رکنی یقوبده صکره ،
فلاکتی باشنه کچورمک سرملکدر .

« بز شو عالمه وَ (دها) اخص اوله رق، هیئت اجتماعیه
بنی آدمه وجوه لزوم و فوائد مزنی خلق و تقدیر ایدن الله
اعتقادلری وار ایسه الله ایچون ، یوق ایسه طبیعت دیدکاری
قواعد کلیه نك بویله بر اثر بدیعنی وقایه ایچون معقول حرکت
آرانیلورسه اصلاح و بقادر ؛ یوقسه افساد و افناد گلدر . شویله که:
« در سعادت محلاتنک هر برنده بزدن اولسه اولسه اون
نفس اولوب ، اصناف خیر و احسانی سور . مقتدر خاندانلر
موجود بولندیغندن ، هر بریمز بومقوله خانه لردن برینه قبول
بیورلمش اولسه ق ، بوتقریبله مستعد اولدیغمز کمال طبیعی هر نه
ایسه سایه تربیتده میدانه چیقهرق ، بلکه سبب و فائده خلقتمز
لایقیله آکلاشیلورده بزه محبت بیله اولنوردی ، دوام
خدمتمزی مراد ایلیان ذوات وقت تناسله معلوم و صیادلر
یپننده معناد اولان داغ ایله دفع اسباب ایتدیررلرسه هم بزجه
موجب سعادت حال و هم ده مدتعیرمزه من وجه مستلزم
حصول آمال اولوردی . ایشته بو افادات عاجزانه بی معیار -
عدل و حقانیته عرض ایله منتظر عفو و احسان اولوروز .
باقی ملجأ مظلومین اولان افندبلر مز باقی اولسونلر ! .. »

امضا

قطمیر باب قناعت

مقام مدحسده ایراد ایدهرک ، (افکارلرنده) اطراد اولمدیغنی
 آغزلیله اثبات ایلرلر ؛ و لوسلم قضیه دیکلری گبی اولمش
 اولسون . بونک علاجی قولایدیر ؛ دیگر مشکلاته باقسونلر .
 شویله که :

« بزم الیمز قولاغمزده ایسه ، آنلرگده قولاقلری
 اللرنده در ؛ پاموق طیقاسونلرده راحت ایتسونلر .

« آیا بو افکار صاحبلینک امین دار و متین دیوارلر یوقسه
 یزدن غیری موظف دربان و معین پاسبانلریمی وار ؛ ظنمه قالورسه
 اکثریسی آغاجه چیقسه پاپوجی یرده قالماز برطاقم بزملمهم حال ،
 عیدالنفس آدملر در . غالباقادینلری چیقارمقدن مایوس اوله رق ،
 شمدی آرهدن بزی چیقاروب ؛ کندولری سهولته گیرمک
 ایستلر ، هیهات ، هیهات !... ایشته آنلرک فساد افکارینی
 اثباته بو قدر بیان کافیدر .

« قالدی که هیئت اجتماعیه نك حصول کمال انتظامیله بزجه ده
 برصورت لایقه تصویرینه نوبت گلمش ؛ و یا خود گله جک
 الور ایسه او حالده :

« موکه بیچیده زبی شانگیست ،

ور بزنی اوستره دیوانگیست ، »

مأل حکمت اشتمالنجه معامله اولنمق وظائف انسانیه دن اولوب ،
 یوقسه جناب خالقک قواعد حکمتله ترتیب و اجراسنی بربرینه

« واقعا اسواقك عدم طهارتی مسلم ایسهده بو عملك صاحبی بزیمز؟ علی العکس بز سواق سپورگه لگی ایتمسهك بوقلغك چوقلغنی وَ چوقلغك بوقلغنی اول وقت آکلاشیلور ایدی. برکره اعمالتمزی استدلالتمزله موازنه ایدوب، بعده سویلسونلر؛ غالباً بو آدملر منکر آخرت اولمایدن؛ زیرا عمللرینی ملاحظه ایتمورلر؛ حتی قدماى عقلا بو پیسلگك منشائی بیله رك، گوشه وَ بوجاقلره « شهیدلر روحنه » علامتی ایله طاشلر وضع ایدوب، الحق. میدان عرفان و ظرافته طاش دیکمشاردر.

« مزخرفاتیله خلائقی ایذا ایتمك افکاری یالگنز کدیلمده قالمشدر؛ باقیلری خانه سی قپوسنك خارجنی طانیماز. ایشته حال بویله در، بونده بزم صنعمز نهدر؟ گلهلم کیجه استراحتنه :

« اولاً، اسباب استراحتدن قالدیرم وَ غاز وَ عربه وَ پولیس کبی، حقیقی فائده لری مجرب اولان شیلری بعدالایتمام، ایکنجی وَ بلکه یگرمنجی وَ ایکی یوزنجی درجهده بزم دفعمز قیام اولنسون. ظاهری و باطنی بونجه اعضا و قوایی اضطراب دائمیده براقوبده یالگنز قولانغی اختیار و التزام ایلیان غریب صورتله اثبات ماهیت ایلش اولور!....

« ملاحظه ایتزمیکه، بلاد متدنه دن عد ایلدکلری یرلرده بزم افراد مزدن جابجا استماع اولنان سزلدی مقامنه تابصباح گورولدی کسلمز وَ تحفدر، که بومد عیلمر بر آرالقده بوقضیه نی

آب و تاب گلدیگی جمله نك معلومی و هر یوزدن آثار ترقی منكر لرك
 بیله مجزومیدر ؛ چونكه افدیلمنز ، یایمق و یایدیرمق (!)
 افکارنده بولندقلرندن ، رأیندن استفاده اولته جق ذواته دخی
 رخصت اخطار و فرصت بیان افکار ویرلدیگی جمله یه باعث
 غیرت اوله رق ، عرض اولنان افکار خیره آره سنه برده تنظیم
 اسواق مسئله سی [۱] و آنك اسبابی صره سنه بز بیچاره لرك قطع
 عرقی قضیه سی صوقش دیر یله رق ، بوبابده بر طاقم مقدمات
 غدارانه ایرادینه باشلانلشدر .

« هر چند آفاقگیر اشتهار اولان مرحمت شامله ، بوبابده بزله
 موجب تسلیت کامله ایسه ده « الحزم سوء الظن » مأل حکمت
 اشمالنه مبنی بر طرفدن شاید هیئت اجتماعیه نك آرتق بز
 و امثالز حقلرنده کوچبه لکله تعیشه مساغ و مساعده سی
 قالماش ایسه بونی بر حسن قالبه افراغ قصدله بر کره جك
 بیان ضمیره ابتدار ایلك لازمه دن گوروندی ؛ شویله که :

« بو افکاره صورت ویرن ذوات ، استانبول اسواقك
 عدم طهارتی وجود مزه و کیجه لری خلقك حصول راحتی
 عدم مزه حمل و تعلیق ایدرك ، نتیجه دعوالری « كل مضر یقتل »
 دستورینه استناداً ابنای حنسمزه سیفستم چك مكلگی تجویز
 ایلشدر . حسبنا الله و كفی !

[۱] شنائی مرحومك آثاری صره سنده مندرج استانبول
 سوقاقلرینك تنویر و تطهیرینه دائر اولان مقاله یه تعریضدر .

حکیم — پولیتیکه لساننده ارکک تعبیر استعمال اولنماز .
ایچه افکار و نازک ادا لازمدر .

قطمیر — ونیق ، ونیق ، ونیق ؟ . . .

حکیم — قاه ، قاه ، قاه ! واقعا صدا و اداسی ایجه ،
لفظه موفق معناسی ده اولسه

قطمیر — وای عرفخالده منا اولورمی ؟

حکیم — اولسه بونجه عالم بلا موجب عرفخالجیلره پاره
ویررمی ؟

قطمیر — تمغالی کاغد سبب تحقیق در ؛ عرفخالجیلره
ویریلان آچه تمغا رسمی قیلندندر . ایش آنلرک افاده لرینه
قالورسه آرتق اکسک حلال ایله !

حکیم — آگلادم ، سن اگنمک ایستورسک ! فقط
جده هزل قاقمق عاقل کاری دگلدنر ؛ سن اولا ایشکی بتور ؛
بعده بر وقت مساعده بودرلو لطافه ده کیریشورز .

قطمیر — دربار معتدالتقراره :

« بو اهل قاعت و ارباب صداقت قوللرینک عرفخال
ضراعت مألریدر، که : ربمز تعالی و تقدس حضرتلری هر -
طوتدقلرکزی آسان و حصول مقاصد خیریه گزله جمله گزی
کامران ایلسون آمین !

« علم و عرفان مقتدای جهلی ونسیان اولهلی، و ازمه امور
یوهیئت مستحسنه نك دست حکمت پیوسته کچلی، عالمه بر بشقه

قطمیر - نصل سبب ؟

حکیم - بینمزده حاصل اولان حق صحبت بو بایده بگا
وساطته مجبوریت ویرر ، خیلی مقامات عالییه انتسابم وار .
سن مرامگی سویله ، بن تبلیغ ایدهیم .

قطمیر - سوز ایله اولمز ، بر عرضحال حکمت اشمال
ایله بلکه مقصود حاصل اوله ، آگاده بزده قابلیت یوق .

حکیم - بوراسی بک قولای ، ایسترسهک بن برشی
تسوید ایدهیم ؟

قطمیر - بطریق الاملا یازمغه تنزل بیوررسه گز تشکر
ودعا ایلم .

حکیم --- های های ! ایشته قلم ، ایشته کاغد بیورک !

قطمیر - او ، او ، او ! . . .

حکیم - بونه یا ؟

قطمیر - لسانمزه تظلم حال !

حکیم - بو لسان ترجمه یه کلز ، لسان عمومی ایله عرض
مرام ایله !

قطمیر - عفو ، عفو ، عفو !

حکیم - ینه سن بیلدیگک مقامی چالیورسک ! باری

براق بن یازایم .

قطمیر - یوق ، بولغات مشترکه دندر .

طوتدقلری طریق تصدیع و تعجیزی بیلیمورمیسک! آنلرک حاله
نظراً دربانلرک دقت و صداقتدن دخی استفاده اولنه میه جفی
درکاردر .

قطمیر — نصل ؟ . . .

حکیم — نصل اوله جق ، رجال دولت و علمای ملت
دائره لرینه زبینه و مجتشم آدملر کلورلر، که
بعدالطعام بری سترینک قولندن ، دیگرى صاریغنک آره سندن
دائره رد و قبوله سیغمز ایشلر چیقاریرلر ایشته
بو مقوله لره فرجه تصدیع ویرلماک ایچون اتخاذا اولتان اصول
حقیقه مصلحتی و مشروع صورتده حاجتی اولانلره بعض مرتبه
موجب عسرت اولسه ده حال و مقتضای حالی گوزه درک ،
اینجیمیوب ینه کندی افاده سنه مساعد وقت و مناسب واسطه
آرامق مقتضای عقل و درایتدر . و شوراسی دخی معلوم
اولسون، که بر کره حق و حقیقت گوش اولیای نعمه یتشمک
لازمدر ، آندن صکره ، سن خانه گده یاتسه ک ، مأمولدن زیاده
آنلرک احسان و مرحمتی بهر حال سنی بولور . (؟)

قطمیر — شوو مقدمات ایله گوگلمه امید و اطمئنان
براقدیگنر ولکن بزم ایچون وقت مساعد و واسطه مناسب بولمق
احتمالی یوقدر ، ایشمز آلهه قالمشدر .

حکیم -- اظهار یأس لازم دگل ! ایشته جناب باری
سینی خلق ایلدی ؛ همان سن مقصوده تشبث ایله !

حکیم - یوق ، ابنای جنسگنز صداقت و وفا ایله ضرب
مثل ایکن ، سن بو باده سودسزلك ایتدك !

قطمیر - سنده حکیم تعجیل ایله حکمته مغایر کتدك ؛
برگره سؤال ایله ، بعده مقتضی سویله ! . . .

حکیم - قننی قبودن مایوس چیقدك ؟

قطمیر - گیره مدم ، که چیقہ یم .

حکیم - نیچون ؟

قطمیر - « دربانلری وار گوز قبوده ال دکنکده » *

حکیم - بو اعتراض سنك آغزینگه باقشمز !

قطمیر - نیچون ؟

حکیم - سزده محله گزیدن یبانجی کچورمزسگنز ؛ ایشته

بو حالگنز برقانون طبیعتہ مستند ایسه بروده ده حال اویله در ؛
دگلسه جزای عمله اوغراماش اولیورسگنز .

قطمیر - بزم ترک خواب و راحتله چالیشدیغمز اوزرمزده

حق نعمتلری اولان آدملرک مال و جانلرینی بر طاقم
مجهول الاحوال خرسز و اوغورسزدن وقایه ایتک ایچوندر ؛
یوقسه مناع للاحیر دگلز .

حکیم - اویله ایسه سنك احوال علمدن خبرک یوق

ایمش ؛ طبیعت ساده لگیله سویلیورسك ؛ شمدی ابنای زمانک

(* بو نظم روحینک در مصراع اولی شودر :

(مطبخلرینه آج واران آدم دکنک یر) .

یوگا شیمه انسانیت قائل اولمز ، سن مستریح اول ! گل ، گل ، گل
ایمدی گیده لم !

قطمیر — خیر خیر اراجیف دگل ، بو کیفیتک غزته لرده
بویله مباحوث عنها بر مسئله اولدیغنی تحقق ایلم ؛ حتی اشبو
ابتلامک و قوعندن طولایی بن دادخواهانه فریاد ایدرکن ، مرور
ایتمکده اولان ایکی ذات بجای ترحم یکدیگره — شو کوپکله
حقنده اولان افکار بر ساعت اول صورت بولسه ده قولانغمز
راحت ایتسه — دیه رک ، کچدکلرندن ، بو تصور غدارانه نیک
خیلیجه طرفداری اولدیغنی آگلادم ؟

حکیم — مملکتتمزده غزته لریک افعال و افکاری اس الحركات
دکلر ؛ آنلر آلتی آی ایلرو ، آلتی آی گیرو سویلرلر ؛
سنه باشنده ینه اسکی محللرنده درلر .

قطمیر — گوزل ، ولیکن بو خصوصده قبول عامه بی
اشراب ایدن تفوهات نه دیه لم ؟

حکیم — معلوم دگلمیدر ، که بو مقوله تفوهات اکثریا
طوته جق یقاسی و قابه جق پاچه سی اولیانلر . والحاصل قولنه
احکام ترتیب ایتیانلر طرفدن اولور ؛ یوقسه مرکز دأثره تصرف
اولنر عالمی آثار عاطفت و حضور استراحتله طولیدیرانلردر (!)

قطمیر — عالمی نی ، عالمی نی

حکیم تخصیصدن مرادک نه در ؟

قطمیر — تخصیص ! . . .

اولدی؛ شمدی صیریق حماللری قرداشلریمیزک گوتوردکلری
یاغ یدکلریله، اطفان اللرنده بولان یمکلردن قاپشدره بیلدیگمز
جزویات، قوت جان و توشه ابدانمزدردر. بو کیدشله جمله من
آجلقدن رهرو سمت عدم اولق مقرردر.

حکیم - واه بیچاره! گل سنی کندو حانه مه گوتوروب،
هم یاره که مرهم و هم ده آچلغکه علاج ایدیم! بعدما بزم
قپوده قرار ایت.

قطمیر - عفو، عفو، عفو!

حکیم - یا بو استغفایه سبب نه اولسون؟

قطمیر - ایشدیگمه گوره بونجهدهور واعصاردن بروباب
خدمتلرنده ملازم بولندیغمز آدلر، گویا مدینتجه ترقی ایدرک،
بعدما هیئت اجتماعیه کوشه سنده بزم گبی، سفله مخلوقاته محل
قالدیغدن، بر [قارغه بوکن] ضیافتیله جمله منی دیار عدمه دفع
واجلا ایتک صدنده بولنیورلر ایش؛ بویله ایت دیرلگیله
یشایوب، ابنای جنسنگ اوپله مصیبت عمومیه لرینی گوره رک.
(قات اندرقات) [۱] معذب و مکدر اولمقدن ایسه براق شو
حال ایله اولوب، گیدهیم! ... [۲]

حکیم - بو اراجیف مقوله سندن برسوز اولمیدر؛ زیرا

[۱] ایشته بوتمبرده (کون بکون) کبی اکثر ذواتک مبادی تحصیلده ایکن
مصطلح سوز سونلک مراقیله لفظلرک اصلی تدقیق ایتکسزین ایجاد ایتدیکی
ترکیبلردنرکه او الفت، سیئیه آخر عمرلرینه قدر مغلوب اولوب کتدکلرینه صاحب
مقاله بی شاهد اولرق اقامه ایدرز.

(۲) بو ضیافت او روایتدن قرق سنه صکره، یکن بیل چکلمشدر.

حکیم — غالباً عورت دېک اېسترسک ! بو خصوصه
کندی لغات طبعیه گزی استعماله سبب نه اولدی ؟

قطمیر — بلاغتک تعریفی کلامک مقتضای حاله مطابقتی
دکلمیدر ؟ ایشه بو گروه ایله حالاً جهت جامعه مز وار. قالاً
دخی اولسون .

حکیم — یا عربه ده سنی کوروب، وقایه ایده جک آدم بوقیدی ؟
قطمیر — آشفته و مشغوفه ایکی قادین و کارینه مشغول
بر اسیر اولوب ، آنلرک دماغنه بخار شهوت آغمش ؛ بونک
دیده طمعنه غبار غفلت یاغمش ایدی .

حکیم — بوتقدیرجه قباحته سنده ! او یله ایت ایزی آت
ایزینه قارشمش قارغشته لقدمه نه گزرسک ؟

قطمیر — آه افدم ! جمیع زمانده منشاء ابتلا من گمیک
غوغاسی دکلمیدر ؟ ایشه اول آرده بر پاره استخوان کوروب،
قاج گونلردن برو محروم غدا بولنان حوصله قناعته آت هرق
آنکله سدّ سدّه حیات ایتک ایستردم .

حکیم — قاج گونلر محروم غدا ایدم دیدیگک کندیگزه
آجندیرمق ایچون اولمیدر ؛ یوقسه استانبول اسواقک گمیک
ولاشه لری سزه دگل سزک قدر مسافر گزده اولسه کفایت
ایدر ؛ بو اشتکایه محل یوقدر ؛ و یا خود سن بر تنبل کوپکسک !
قطمیر — واقعا بر زمان او یله ایدی ؛ اما شکر
وصابون فابریقه لری تکثر ایده لی بونوع ارزاقه قلت عارض

افق تعیندن طوغدی برکونش ،
 ذرات علمه صادی بر آتش ،
 پرتو صادی ؛ کون و مکان اوسته ،
 دیزلدیلر هپ دوران اوستنه ؛
 هرکس بر حال ایله بولدی تسلی .
 تکلیفی گوش ایت ای خوب تجلی !
 مقصودینه مظهر دوشدی بسبالی ،
 بو تقسیمده دوشدی انسان اوستنه . »

ایشته اوبازارده هرمتاعك نقشی اوزرنده و آلتوب ،
 ویریلیشی عدل وحقانیت محضرنده ایدی . انتخاب واستدعابزدن
 اولدی ؛ بناء علیه حالمز و مقتضای حالمزدن ممنونز ؛ آنجق اراده
 و اختیار دینلان ایکی یوزلی بر قلیج انسانك یدتصرفه دوشده
 یگندن ، ایستدیگی گبی . کسوب بیچه جگنی تفرّس ایلش ایدک ؛
 ایشته یاره مز اوسلا حك اثریدر ؛ آندن شکایته مجبورز .

حکیم — آفرین قوجه قطمیر بی نظیر ! کلامگدن بوی
 حقیقت گلیور ؛ همان سویله ! وشمدی بوقضایه نه وجهله
 اوغرا دیغگی بیان ایله !

قطمیر — اوزرمدن برسیرجی عربهمی کچدی ؛ بنی بو حاله
 قویدی .

حکیم — نه سیرجیسی ؟

قطمیر — عو ، عو ، عو ! ...

دیورسک ! مادام کہ بوامتياز واستثنانك موجدی انسان
 دگلدر ؛ آرتق طبقاتك عجز وابتلا لری آنلك ظلمی وواق
 لازم گلمز ؛ بلکه مقتضای حاللریدر . مثلاً سن انسان اولمش
 اولسه ایدك شمدی سنی خسته خانیه کوتورمکه دلالت واوراده
 معالجه که اهتمام ودقت ایتك بزه وظیفه اولوردی ؛ لکن
 بو معاونته سنده قابلیت اولدیغندن ، یالکز تأسف ایدوب .
 کچمکدن غیرى الدن نه گلور ؛ بو تقدیرجه منشأ ابتلا کز
 خلقتده اولان تمیز دگلمی ؟

قطیر - « هرکس بقدر خویش گرفتار محنت است -
 کس رانده اندبرات مسلمی . »

سزدهده دست معاونتک قاصر اوله جفی احوال یک
 چوقدر ؛ اوجهته همان مدارج اعتلا ، مراتب ابتلایه مقابلدر .
 « غافل مباش ار عاقلی ،

دریاب اکر صاحب دلی»

مع مافیہ بزده مساوات دعواسنده دگلز ؛ دائره استعدادک
 اله ایتدیگی احسانی حسن ایفا بیورک ! زیاده سی زیاده در ،
 چونکه فیض وجود دست جود جناب فیاض مطلقدن
 صاحب دقده ، یعنی بو بازار هستی آچلدقده ، هرکس اندازه -
 استعدادنجه کالای مقصودینی آلوب صامشدر ؛ نته کیم برشاعر
 ترکی ، بومعنای طاعنی بر مقام ایله ادا ایدوب دیمشدر :

الهی ! ترتیب مراتب خلائقده باعث ترجیح نهدر؟ اوله ایسه آنک
علتی نه ایدی؟ یوقسه کائنات کیف ما اتفق میدر؟

قطمیر — (کندی نفسنه) وای، وای، ! .. شو آدم

انسانیتدن قوبوشوب، حیوانیتده قرار ویردی !

حکیم — نه سویلرسک؟

قطمیر — سن نه ایلرسک؟

حکیم — بن سنک صورت ابتلا واضطرابکه آغلارم !

قطمیر — بنده سنک نتیجه افکاریکه گولرم ؛ اما یازق، که

ضعف وانکسارک مانع اولیور .

حکیم — سبب؟

قطمیر — سبب شودر، که : آثار سوء صنیهه لرینی

گاه خلقته و گاه طبیعته اسناد ایله کندولرینی پا که چیقارمق

ابنای جنسکزه طبعث ثانیه اولمش ، سنده وظیفه انسانیتی

انکار خالقله چور و تمک ایسترسک . باق بن ایتک عالمدن

ممنونم ؛ حتی تویمه خطا گلسه فریاد ایلشم او علمه محبت و وقایه سنه

مجبوریتی اثبات ایدر . جمیع مخلوقات ، مافوقدن محجوب

بولندقلرندن . انسان گبی ، رتبه غوغالری یوقدر ، اشتکامن

مراتب خلقتدن دگلدر ؛ آنجق صورتده تکریم خلقتله ممتاز

وسیرتده جهل وغفلتله ادراکی بزدن آز اولان آدم قیافتلی

جانورلرک دست تعدیلرندندر .

حکیم — بوسوزک مسلم دگلدر . ایشته انسانی ممتازدر .

مشهور برنجی ناپولیونك طائفه نسوانه تمایلی حد اعتدالده
بولدینغی بیله استغراب اولنهرق، حتی مشاهیر خواتین افرنجیه دن
(مادام استائل ۱) كُ بر مجلس رسمیده مشار الیه خطاباً
« ایا ! قادینلردن نه صفتله موصوف بولنانلر نزد شاهانه كُزده
مقبولدر ؟ » سؤالنه « خانم ولود اولان ! » جواب مفید
و مختصر بله اجابت و قادینلرك وظيفه مخصوصه سنی اشارت
ایشدر . اوروپا قادینلرینه بو حقیقتی بلا تخخ سویلك ناپولیون
اولمقلغه مخصوصدر . هیهات ! — — — — —

(اطلاق الافكار مقدمه سی)

عوعوه

[مذهب کلیدن بر حکیم صاحب بصیرتله، بر قطمیر باب
قناعت میاننده لسان حال ایله جریان ایدن مکالمه در .]
قطمیر — (بر آیاغنی سوری بهرك) وای، وای، وای، وای !
حکیم — (بولدینغی گوشه فراغ و تماشادن بو بیچاره
حیوانی گوروب) واه، واه ! بیچاره حیوان ! (کندی نفسنه)
شو حیوانك عجز و مسکنتنه و انسانلرك قدرت و غفلتنه باق !
[۱] مادام استائل مؤلفات عدیده صاحبی بر ادبیه در . ناپولیون مومی-
الیهانك وظيفه نسوانیه سنده متساهل و فقط بولیدقه اتریقه لرله مشغول
اواپشنه تعریضاً مادامی بوصوله تحجیل اتمك ایسته مشدر . حتی بر زمان
صکیره پارسدن طرد و تشکیل بیله اتمشدر . اون آلتنجی لویئنك مالیه ناظری
مشهور (نکر) كُ قزی ایدی . ولادت ۱۷۶۶ و وفاتی ۱۸۱۷ ده در .

اوروپا اها ليسی ، حال حاضر ترقی و تربیتی ، بر آیینی قبولدن
 اول قزانمش اولسه لر ایدی ، بی شبهه خرستیان اولمیوب ، ارکان
 و احکامی قواعد عقلیه یه (دها) اقرب و امس بر مذهب
 اختیار ایدر لر دی . علمای افرنجک دین طبعیدن ماعدا هیچ
 بر مذهبی قبول و تقلیده تنزل ایلدکلری بومدعا یه دلیل قویدر .
 گورمز میسک ، که فواید و عوائق مادّیه و معنویّه دامنگیر
 عزیزیمتلی اولمدینی حال و محله بدرقه علم و عرفانه تبعیتله
 طریق مألوف معتقداتی ترک ایدر لر ؛ و هر کس کندی مذهبک
 امامی اولوب ، بالطبع تقلید و تعصبه محل قالمدیغندن ، دهی
 اولیانلر بیله توحید باریدن ماعدا محللرده ایشک چیقارینه
 گیدر لر .

اوروپا لورک هیئت اجتماعیه لرنده نسوانک حائر اولدقلری
 مقام ناز و نفوذ ، آنلره دائر خصوصاتده افکار رجالی تغییر و هیچ
 اولمز ایسه سوز صاحب لرینه التزام سکوت ایتدیره جک درجه ده
 تأثیر ایلکده در .

مقام محبوبیته ناهلایم بر قولک قائلی ، مجالس و محافله
 بو سلاطین ستم آیین اقلیم جمال طرف لرندن مظهر حقد
 و حقارت اوله گلدکلری گبی ، هر کس محبوبه لرینک جلب قلبه
 بالطبع چالشمغه مجبور اولدیغندن ، آرتق بویوله ماحصل -
 بضاعه سن بذل و ایثاره وسیله جوی اولان گروه عشاق ذوی -
 الاشواقک هجوم و هیجانیه مبتلای انواع شماتت اولمق مقرر در !

عدم مساوات جهتله هیئت اجتماعیة بشرده فعله گتورمک محال گوندردیگندن طولایی ، (مال خلیا ۱) قیلندن عد اولنان هیئت اجتماعیة افلاطونیةده بومسئله مهمامکن قاعده طبعته توفیقاً موقع بجه قونلش واوروپا فیلسوفلرندن بعضیلری دخی اقوام شرقیهنک مذهب و مشربلرنجه تجویز تعدد نکاح ایلدکلرینی ، رجالده قوت و نسوانده کثرت ملاحظه سیله تأویله قدر جسارت ایلمش ایسه لرده ، اکثریسی حسب العاده خواقین قلوب اولان خواتین صنم سیالره قربان ایچون حقیقتی قربان ایلکده اولدقلری گبی ، تقلیده مائل و تحقیقده متساهل برنیچه ذوات مستجدة الخصائل دخی « اوروپا افکاریدر . » دیو بومسئلهده ترجیح بلامرجه قیلندن اوله رق ، وحدت نکاحک (رجحانیتنه) قائل اولمقدهدر .

[۹] مالخولیا — لسان یونانی ده (مهلان خولی در -) مهلان سیاهه و خولی صفرایه اطلاق اولنورکه (قاره سودا) دیدیکمز آفت دماغیه در . لسانیزده ایسه تصورات وهمیهده اصطلاح اولمشدر. ترکیبده آندن (قورتنی) ایله تعبیر اولنورکه رسم املامی دخی (مالخولیا) در .

بومناسیتله عاکف پاشا مرحومک واقع اولان بر استیضاح اوزرینه احباسندن برینه یازدیغنی بوصله تک بورایه درجی فوائد ادیبه دن عد اولندی :

« فلنده خولیا لفظنی و اوسز اوله رق (خلیا) یازارلر . غلط صریحدر . لفظ مذکور فارسی اولوب اصلی مالخولیا درکه بعضاً لامنی حذف ایله (ماخولیا) دخی استعمال ادرلر . حتی فیضی هندیکن بر قصیده سنده « زین تف ماخولیا » دیو مستعملدر . حاصلی بن قیوده اولدقجه و اوسز اوله رق یازمق هیچ خولیا مه کیرمدی ایسه ده افندیلره و اوی یازدیره مدیغدن آنلرک (خلیاسی) بنقعه ، بم خولیا م بشقه اوله رق بویله جه کلوب کتدک عزیزم . »

مشار الهک مالخولیا یه فارسیدر دیمه سی کله تک اصلنی بیلمه مسندن دکل ، بلکه تصرفات فارسیه دن اولدیغنی بیلیدریمک ایستمشدن آولسه کرکدر . فقط ماخولیا صورتده یازلمی تجویز اولنه ماز . چونکه بوجواز ، قانون غرابت مشحون شاعریت احکامندن اولان (ضرورت وزن) نامنه فارسیده مستعملدر .

موجود عمل و اعتقادده بيله كلة واحده اوزرينه جمع اوله مدقلى دليل جليدر .

بز بو عاداتك اوائلنى (نقصانى) مقدمات علميه و اواسطى مقتضى تعصبات دينيه ديهرك ، والحاصل حكم زمان ايله تاويل ايليهرك ، اصحابى معذور و بو جهترجه كندومزى و ارسته قيد قصور عد اتمكده ايسه كده ، بزدن صكره ، احوال و افعالزده امعان نظر ايدنلر عندنده هنوز جمله سابقه دن تميز ايدمه مديكمز تبين ايدر ؛ زيرا مناسبات عديده ايله يكديگره متناسب و مربوط و بلكه خالط و مخلوط بولنان اوروپا و (آسيائى صفرا) و (سواحل آفريقا) اهالىسى مخالفت اديان ملايسه بيله قواعد عقليه دىنى يكديگرى تخطئه بولنده تغيير و استعمال و حتى بر نيجه مسائل اعتقاديه بى چكوب ، چكشديرهرك ، هر كس زعم نيجه گويا حكمته توفيقله طرف ديگرى تزيفه اعتنا اتمكده درلر .

مسائل مذكورده دن بريسى (پولينغامى) كثر نكاح و (مونوزامى) وحدت نكاح قضيه سى اوله رق ، بو باده قالا و قلماً رسیده گوش تحقيقمزل اولان مباحثات و مناظرات اون اوچنجى و اون دردن بى عصر ك زعم و ظنوننه ملحق بر طاقم سفسطه ناحق قييندن اولمسيه . و بو درلو عادات و اعتقاداتك ندقيقى ، قبول و اتخا زدن صكره بولنديغنه باقيلور ايسه ، جمله سى تعليل بعد الوقوع قييندن بولنمسيه ، تماميله شيمه انصاف و اعتداله موافق بر قول و اتق گوريله مدى . يال كز خلقتده كى

مخلوقاتك تزايدی اولدینی، بو واسطه اچارك قوت و عمومیتدن آكلاشیلور. ایمدی طبیعتك بوتنینه قارشو هر قنی مذهب، خلقی تجرته دعوت ایدرایسه عدم اصابتی مرتبه و وضوحده قالور. بورای جایی نظر دکلدر؛ اصل موقع بحث و جدل مدیتله تعیش ایتك شانندن اولان جنس بشرك اسباب تناسله صورت توسلنده اولوب. اوده تاریخلرک یتیشه بیلدکلری زماندن عصر مزه دگین انظار عالمده اوضاع عدیده ایله اجرا اولنه کیشدر. شویله که :

ناسك قسم اعظمی اکثر اوقاتده نکاح معروفه تزوج ایتکده ایسه لرده، بر خیلی اقوامده بو کیفیتی طرفینجه بر نوع مجبورت آلتنده طوتیمبوب، بلکه ذکور و نسوان میلان طبیعیرینه بالتبعیه یکدیگریله ایستدکلری قدر آمیزش ایدرک، بعد قضاء و طر هر کس حال سیلنه کیدر؛ و عمومی حاصل اولان ذریاتی وطن اولادی تسمیه ایدرلر ایدی. و عصر مزده معروف اولان تعدد زوجات مثللو بعض مللده تعدد زوج جائز ایدی. اشبو انواعك هر بریسی گاه طبیعت ساده لگیله و گاه مقدمات علمیه سردبله و گاه اعتقاد اوزرینه اتخاذا اولدینی تبع اخبار اسلاف ایدنلره معلومدر.

عقول و امرجه نك تفاوت و اختلافی هر کسك قواعد عقلیه ایله بر حقیقته و صوتانی مانع اولدیغنه، و زواللی انسانلر، علی الاکثر مغلوب اغراض و عادات اوله کلدکلرینه، بویله ادله سی طبیعتده

اطلاق الافكار

بو عالمده انسان ايچون فرض و تقدير اولنان و وظائفك اڭ اهم و اقدمى (۱) بقاى شخصيسنه و ايكنجى درجهده بقاى نوعيسنه خدمتدر ؛ زيرا بو ايكى وظيفه نك ايفاسى قيدشهوته جبر طبيعى تحتنده در .

مثلا جناب نسقساز كائنات، طبائع حيواناته آتش اشتهاى مسلط ايتيوبوده علت جوع و عطشك دواسنى علل سائره گي ، تجربه و تحرييه و اسباب تناسل مطلقا تدبير و تصوره محتاج اولسه ايدى، مخلوقاتده بقا ممكن اوله مازدى ؛ چونكه حيوانات عموماً و انسانلر بعض احوالده بو احتياجى بيلوب . و مقابلى بوله ميهرق، تلف و مضمحل اولمق مقرر ايدى .

اشتها ديدىگمز تمايل، هر جنسه كندى غداىنى بولديره رق بقاى شخصيه مجبوراً خدمت ايتديرديگى گي ، كمال شور و شغبله اسباب بقاى نوعيه دخی توسطه مجبور ايتمكده در . خالقك مقصدى حوصله امكن مساعد اولدينى قدر انواع-

(۱) صفات تفضيل ايله برابر (اك) يازيله ماز ؛ زيرا اوده اذات تفضيل در . بو جهته (الاهم و اقدمى) ترجمه . ترجمه ايده بك اولسه ق (اك اك بجد واك اك او كجه سى) ديمك لازم كليركه جهله عندنده بيله مشهور اولان (باب هميون قپوسى) كى اولور . فقط شايدان تأسفدر كه ملكمزه مؤاخذه چيقمامش واو جهته لفظلرك قوتى بينه مامش و حتى بيان مطالعه تمرير مقامنده طولمش ! بو سببندركه بر اثرى او قويا نلرك ادرا كاتى يازانلرك حدثدن احتراز ايله مستور قاليور . و بناء عليه آثارى نمونه عاوتيله بيله بك ذاتار بيله خلقك رغبتيله شونلما مدكلرى كى ، اعتراضدن قوتللق قورقوسنده او غرامد قازندن اوروياده ، حتى عربستانده چو جوقنرك مصون اولدقلى برطاقم صرف ونحو خطالرينه دوشورلر

پرتو افندی ، سفارت کتابتدن انفصالی اوزرینه باب عالی ترجه اوطه سنه مأمور اولمش ایدی . بر مدت اورایه دوام ایتدیگی حالده او آراقی یگیدن تنظیم اولنان پسا پورط اوطه سی مدیرلکنه تعیین ایدلمش و برسنه صکرده بولتیقه مأموریتله یانیه به اعزام قلمشدر .
 بوندن صکره اکثر مأمورین دولتک اوغرایه گلدیگی حاله پرتو افندی ده دوچار اولمش ، یعنی گاه قائممقاملق ، متصرفلق ، گهی مالکیه مأموریتلرنده ، گاه مالیه ، کمرک ، ایشلرنده بولندقدن صکره بر آراقی خارجیه مکتوبجیالغنه و راز صکره مقام سرعسکری مستشارلغنه مأمور ایدلمشدر .

رتبه سنجه دخی ایجه انقلابات غریبه یه اوغرامشدره ؛ مثلاً ۱۰۰۰ سنده ثالثه رتبه سی بولندیقی حالده کندوسی خامسه اصحابندن ظن اولانه رق ایکی دفعه ثالثه توجیه اولمش و سرع-سکر مستشارلغنه رتبه بالا ایله نصب ایدلمش ایکن مؤخرأ محمودندیم پاشا صدارتنده قسطموننی والیلکنه تعیینده ، ایکی مرتبه دوننده اولان روم ایلی بگلر بگیلکنه تحویل عنوان ایشدره . فقط مشار الیهک فطرت عالیجنابانه سی حیثیات اضافیه به وجود ویره جک مرتبه لردن بالاتر اولدیقی جهته ، بو کئی مراسم تشریفاتیه باز یجه لرنده کار و ضرری مساوی عد ایدر و بالکنز سایه سنده حائز نم-رفاهیت اولدیقی سلطنت سنیه نک هر بر خدمتته ، وظیفه سنه دعوت اولنان بر عسکر گئی ، فرط خواهشله شتابان اولور ایدی .

مشار الیه ۴۹ یاشنده ایکن ۱۸ ذی القعدة ۸۹ ده قسطمونیده وفات ایشدر .

کندوسی ظریف و نکته دان بر ذات اوله رق ، الفت ایتدیگی ذواته مراتب عرفانه گوره سوز سویلر . لطیفه پردازلقدن حظایر ، مجالس عظماده دخی احرارانه ولا بالیانه اداره لسان ایدر ایدی .

و عاداتا اولادینی تربیه ایدر بر پدراگی افندی نیک سرمایه عرفانی توسیع و تزین ایدم جک وسائل معارفی ابدالده پک بیوک همتر گوسترمشدر . از جمله فرانسجه بی تحصیل ایتدیرمشدر .

خداوند کاردن دفعه نالتهده قیودانقله درسعادته دعوتنده ایسه ، او آرائق برلین سفارتنه مأمور اولان مکتبلر ناظری کمال افندی نیک (۱) رفاقتنده سفارت باش کتابتنه تعیین ایتدیرمکله ، افندی ایچون یگی بر مسلک فیض و ترقی کشادینه همت ایلمشدر .

پرتو افندی بومأموریتله اوج سنه دن زیاده برلین ده بولندیغندن ، بو مدت ظرفنده آلمان لساننده دخی ایجه رسوخ حاصل ایتمش و غربتک تنویرنگاه ابتصار ایدن مآثر معارفنی حقیله ادراک ایتدیگندن در ، که ۳۰ یاشنده بولندیفی حالدده اوروپاده اطفال مرافقه به تدریس اولنان مقدمات علوم ایله رسم تحصیلنه باشلامشدر . نه چاره که اوصرده حامی عرفانی اولان خلیل پاشانک وفاتی پرتو افندی نیک احوال شخصیه سنجه پک بیوک تأثیرگوسترمش و هرشیدن اول گرچکدن بیکس قالمش اولان هاله سنک معیشتنه نظام و یرمک ایچون درسعادته عزیزتته مجبور اولمشدر .

گرچه بو عزیزتی استحصال ایتدیگی و خصت اوزرینه صورت موقتهده ایدی ؛ فقط کندوسی بوراده طامله خصوصاتیه مشغول ایکن سفیرک تبدل ایتمی آنکده انفصالی و بانفصال ایسه فرط خواهشله باشلامش اولدیفی درسیرک دهامبادیسنده ایکن ترکی ایجاب ایلمشدر ، که مشار ایله هر نه زمان بر این مأموریتندن بحث ایلسه بو حالی کمال تأثرله حکایه ایلردی .

فی الحقیقه عرفان و ادراکی پرتو پاشا مرحوم درجه سننده اولان بر انسان کامل ، غدای روح بیلدیگی نم معرفتدن بو صورتله محروم قالنجه و باخصوص نه قدر صاحب ذکا و استعداد اولسه کندی کندینه جبر مافات امکان اولدیفی دوشمندکجه الی اخر العمر کریه بار تأسف اولمده حقیلدر .

(۱) مؤخرأ احراز وزارت ایدن کمال پاشا مرحومدر .

دینه جک ، یعنی زمانه گوره سوه سوه او قونه بیله جک اسلوبه تحویل
ایلس واکثر محرراننده شوخی مزاج و کفتارده اولان اقتدارینی گوستر-
مشر . آئیده کی مکتوب شرحی ایسه اویولده کی آتارینک گزیده لر ندره .

§

ادهم پرتو پاشا ، ۱۲۴۰ تاریخنده ارضرومه دنیابه گلمشدر .
پدری [کیفی] بگلری خزینه دار لعیله معروف سویله مزاده تیمور فنی
افندیدر . کیفی بگلرینک اوتاریخنده دوچار نکال اولمیری اوزرینه
تیمور فنی افندی ده اتسابندن طولایی حال و مالجه رخنه دار اولمش
و بو سببله ارضروی ترک ایله اختیار اغتراب ایلس در . پرتو افندی
۱۲۶۰ - سنه سنه قدر پدیرینک منصوباً طولاشدینی جانیک ، گومشخانه ،
شرقی قره حصار سنجاقلرنده برلکده بولاندیغندن ، بالاخره باعث فیض
واشتهاری اولان سلیقه شعر و انشاسی ، بو پرلده ملاق اولدینی علما
وادادن تلقی ایلدیگی علوم ادبیه ایله کسب انبساط ایلمشدر .
۶۰ تاریخنده فنی افندینک طرزونده ارتحالی اوزرینه والی وقت
اولان خزینه دار زاده عبدالله پاشا ، حقوقه رعایتی واجبه انسانیت بیلان
گرام وزرادن اولدیغندن ، متوفانک عائله سنی تحت حمایه سنه آلمش
وایلروده دلالت ایده جگمی مراتب فیضه مقدمه اولمق اوزره پرتو
افندی بی ، کتابت رسمیه ایله برابر اوزمانک اصول اداره سنی تحصیل
ایچون کندی دیوان قلمنده استخدام ایلمشدر .
پرتو افندی ایکی سنه یه قریب پاشانک صحابت و کتابتنده بولندی
حالدده وزیر مشار الیهک ۶۲ ده وقوع وفاتنه مبنی یکمیدن حامیسز
قلمش ایدی . فقط مشار الیهه خلف اولان داماد خلیل پاشا ، اوتاریخنده
۲۲ یاشنده بولنان پرتو افندینک ذکا و عرفاننی تقدیر ایتدیگندن ،
کندوسنی دفعة مکتوبجیلغنه مأمور ایتمش و طرزون و الیلگندن
قیودانقله در سعاده عودتنده یه دائره سنده بولمق اوزره خامسه رتبه
ونشانیه صدارت عظمی مکتوبجی او طه سنه تعیین ایتدیردیگی گبی ، مؤخرأ
ازمیره جزایر بحر سفید؛ خداوندگار و الیلکرنده ده یانندن آیرمامش

ادهم پرتو پاشا

ادهم پرتو پاشا

پرتو پاشا یازدینگی لذتله او قوتمنغه
مستمد بر منشی اولقله برابر، اکثر محرراننده
انخاز ایلدیگی مسلك افاده کندیسنگ
سجع پر دازان قدمايي تقلید و فکر و معنایی
بیهوده پر قافییه یه فدا ایدن طرز عتیق
مفتونلرندن، اولدینگی اثباته کافیدر .
هله اطلاق الافکار مقدمه سنده کی «فوائد
وعوائق مادیه و معنویه دامنگیر عزیمتلی
اولدینگی حال و محاده» عباره سی ترکیجه

دگلدرد . و (خواقین قلوب اولان خواتین صنم سیمارله قربان ایچون
حقیقتی قربان ایتمکده) عباره سنده اولان [خواقین] و [خواتین]
گبی ، ثقیل و ضریب کله لره قافیله ، و هله بویه جدی یازلمش اولان
و هیچ اولمازسه . جدی یازلمق لازم گلان پر رساله ده [قربان] و
[قربان] بولنده مناسبستز جناسلر یایمق بو عصرک ارباب قلمنه یاقشمازه .
شناسی مرحوم ، حیاتنده لفظ پردازلق بلیه سنی اولدیرمش ایدی ؛
شمدی اسکی بولده یازلمش شیلر انسانه جادو گورمش قدر نفرت و بریور .
مرحومک اقتدار انشاسی مصدقدر . اگر ایسته مش اولسه ایدی
بو زمانده دخی مقبول اوله بیله جک صورنده شیلر یازمه بیلیدی . حتی
[عوعوه] سی آثارینک اڭ پارلاقلرندردر . آندمه انخاز ایلدیگی
اصول محاوره ایسه - زمانی اعتباریله - آثار مقبوله دن معدود اوله بیلیر .
شوراسی منکر دگلدردکه ، مشارالیه طرز قدمايي کندینه مخصوص

مقاله‌نک ادعا ابتدیی خصوصات ایله فؤاد آره‌سه نده هر درلو
 علاقه مفقوددر. بو ادعای کاذبه لون حقیقت ویرن حال ایسه
 ایکیدن خالی دکلدر، اولاً حسب‌القدر اوزمان بولندیغ موقعت
 دیدیکی شیلره مساعد بولنسی و ثانیاً منشیسنک برسبب عادی بی
 ایستدیگی شکله افراغ ایله ترویج مرامه آت ایتمکده کی مهارتی در.
 فی‌الحقیقه ضیا بگک گرك بو بحدده و گرك اوته دن برو ادعادن
 حالی اولدیغی مبحث حمیت واستقامتده کی اخلاصی نه مرتبه
 محتاج تزکیه بولنورسه بولنسون، اقاعیاتده کی اقتداری عوامفریبک
 درجه‌سندن بالاتر اولدیغی و سرد ابتدیی دعوانک حقیقته بیگانه
 بولنمقلم لازم کلسه، بنده گزک بیله دیدکلرینه صحیح نظریله باقمقلم
 طیبی بولدیغی اعتراف ایلمرم .

مخلصکز
 فؤاد

بوکره دخی (فقره سنک درجنه جسارت قلمشدر . اگرچه فقره سالف الذکرک مسلك متخذعالیرله متباین دوشه جگی معلوم عاجزانم ایسه ده بنده لرینه اولان محبت علیه لرینی دخی محبت متقابله قلبیه مله جازم اولدیغمدن ، خاطریم ایچون قبول و ابقا بیوریه جغنی امید ایلرم . برده جریده عسکره نك مواد . خارجیه سنده الكزیاذه عسکرک فائده سنه اولان معلومات ، وقوعات . حربیه اوله رق ، شمعی ایسه هولشتاین و آمریقا گبی محاربات وقوعاتی وار ایکن آنلردن بحث اولنمیوبده سائر حوادثنامه لرك یازمه جقاری شیلره املاسی اساساً جریده عسکریه نك احداثنده کی مقصده توافق ایده میه جکسندن ، لطفاً هیئت تحریریه سنی بودرلو مباحث نافعه عسکریه یی انتخاب و تحریره آلدیرمق ایچون بر ایکی نومروسنک حسن تنسیق وانتظامنه همت و عنایت علیه لری دریغ بیورلمز ایسه جداً متتدار لطف عالیلری اوله جغنی بیان ایله ختم مقال ایلرم . هر حاله لطف و اراده افندمکدر .

فؤاد

بر ملاحظه (*)

کنارینی چزدیگم شو فقره یه البته دقت بیورلمشدر . بونک تضمن ایتدیگی لدنیات ، جهت کلیه اعتباریه بنده گزه عائد تعریضاتدر . ذات مسئله یه کلنجه ، خدا علیم وشاهددر ، که صاحب

(*) شو فقره یی قورشون قلمله برغزته نك کنارینه یازهرق وکلادن برذاته کوندرمشدر .

(غزته لوندرده نشر اولسان (حریت) وکوندردیکی ذات مدحت پاشا

شناسی مرحومه برتد کره سی

عزیزم اقدام حضرتلری

جریدهٔ عسکریه نك تصویر افکار غزته سنه نقل ای دیلان
 مققدمه سنه دیباجه مقامنده تحریر و ارسال بیوریلان مقاله
 علیه لرینک صورت مطبوعه سنه «تأسیسی شرفی آنلره عاڈ
 ایسه مال اجنیه نك کمال انتظامی وقتنده محافظه سی شانی دخی
 بزه راجع اولمق لازم گلور .» عباره سنه تالی اولمق اوزره
 (چونکه اوروپانك مرتبه کماله واصل اولمقده اولان حال،
 مدینتی اولکی کبی اغراضه عاڈ اولان اسبابدن ایلرو گلان
 جنگجیلگی براغوب، هر بدولت و ملت، حقوق استقلالیه و شانی
 محافظه ایچون سلاح دردست اولمق اصولنی میدانه قویمش و
 « حاضر اول جنگه اگر استر ایسه ک صلح و صلاح » ماصدقی
 اوزره شمدی بر ملت نه قدر جنگجی اولور ایسه اول قدر
 صلحجو اولمق لازم گله جگی بدیهی بولنمشدر.) جمله نك بر
 خاطرۀ قاصره قیلندن اوله رق علاوه سی مناسب گورلدیگی کبی،
 عفو عالیلرینه مغروراً طی ای دیلان : « و بونك اوزرینه کلی
 و جزئی تفرعاتنك ا کماله اعتنا اولنمقده بولنمش اولدینی کبی، بو
 دفعه » عباره سی یرینه قائم اولمق اوزره دخی (ایسه ده اصل
 تنسیقات و بلکه تأسیسات عسکریه پادشاهمز اقدمزک هم
 متوالیه جناب ملوکانه لريله ظهوره گلان اثرلر اولوب، ایسته

عودت ایدرک، بوندن دخی برطاقم (محاذیر) ظهوره کله جگی
 بی اشتباهدر . شو مطالعاتی سرد واتیاندن مقصود ، مأموریت
 مخصوصه بورادن قالدینی وقت حاصل ایتدیگی حال دفعه
 وکاملاً تغیر ایتماک ایچون هیچ اولماز ایسه بر آزوقته مخصوص
 اولسون بورالرده شو حالی طوته جق ، یعنی مأموریت مخصوصه نك
 حکومت ایچون قزانمش اولدینی نفوذ و مقدرتی و خلقه و یردیگی
 امنیتی محافظه ایده جک، و علی العموم مأمورین حقنده مرجعیت
 کامله دگلسه ده، بر نظارت معنویه و رابطه مناسبات اوله جق بر
 شیک یا بیلمسی هر حالده لابد گورندیگی عرض و بیاندن عبارتدر .
 بونک ایچون وهله اولی ده ینه بیوک درجه ده بر مأمور
 مخصوصک بورالرده اقامت ایتدیلمسی خاطره گلور ایسه ده
 بودخی شو موقتک حالنک دوامی دیمک اوله جفندن ، و ممکن
 مرتبه آز وقت ایچنده حال طبعینک اعاده سی ایسه آرزو
 اولنه جق بر شی اولدیغندن ، آخر بر صورت تحریرسنه
 قالشه رق ، هر نه قدر قاصر ایسه ده بر خاطره وارد اولمشدر —

(بورادن آشاغیسی بعض توجیهات ملکیه و عسکریه به متعلق
 تصوراندن عبارت اولدیغندن ، درجه لزوم کورمدک .)

اولان افکارینی بتون بتون تغییر ایدوب، اجرا اولنمش اولان تأدیبات، چوقد نبرودر گور مامش اولدقلری بر بولده اولدیغندن وَ کافه اجرا آتده قوت و سرعت گوردکلرندن، شمدی هر کس بر صورتله سینمشدر، که مباحات دگل تشکر (!) معناسنه اوله رق پک چوق زماندن برو گورولماش بر حالده در؛ دیه بیلیرم . شمدی مأموریت مخصوصه بورادن قالقدقه، کاغد اوزرنده بیك درلو نظام اولسون، بونلر اقتدار رسمیدن محروم بر طاقم مأمورلرک انه قاله جق اولور ایسه هیچ بر ثمره سی اولیه جنی وَ وقتیه ضعیف اولان حکومت مأمورلری، وقوعات مؤلمه نك آثارینه قارشی وَ مأموریت مخصوصه نك گوستردیگی اقتداردن صگره، بتون بتون و اولکنندن زیاده بر حال ضعفده بولنه جنی وَ برده عربستانک امور ضابطه عمومیه سی اردو مشیری بولنان ذاتلرده اولمسیله برابر، هر دائره نك آسایشندن محلی مأموری مسئول اولدیفندن، مشیرلر ایله والیر دائما مناسباتده وَ بوندن طولانی بعض مرتبه کشا کشده اولوب، از جمله شام شهرنده مشیر ایله والی برلکده اولدقلرندن، نه قدر متمزج ذاتلر اولسه لرینه چاره سز مصالحک اقتضاسی بینلرینی آچقده اولدیغی آره صره والیلکک مشیرلکه التحاقی مجبوریتیه مثبتدر .

مأموریت مخصوصه کافه مأمورین بیننده بر نوع واسطه اوله رق، شمدی یه قدر تمادی حسن مناسبات حاصل اولمش ایسه ده، مأموریت مذکوره چکیلیر چکلمز بوکشا کشک آتاری

ارباب حکومتی يك كوچولتمش و بلكه هيچه سايدرمق درجه سنه
گوتورمشدر .

بوندن بشقه ترهيب و تهديد ماده سي بتون بتون قولده
قاله رق ، مثلابر يرده بر فته و عصيان ظهور ايلسه ، حركت
عسكر ، محلي مجلسنك مضطه ويرمسنه معلق اولوب ، اكثر
اوقانده ايسه فته نك سببي ، محلي مجلسي دينلان جمعيتلرك
اعضاسي نامنه اولان رؤسا اولدقلرندن ، امر تاديب آنلرك
راي و حكمنه بر اقلمق ، مجرمك جزاسني كندوسنه حكم ايتديرمه نك
عيني اولمغه ، خلقك عموميتجه قورقوسي اولمديني مثللو ، نادرا
اله كچن قاتللك تاديبلري ، مقتوللرك ورته سي النده اوله رق ،
ديتله جزاي اعدامدن قورتلديني ، وقطع طريق ايدنلر حقلرنده
اعتراف جرم ايتدكلري حالده ، معامله اعداميه اجرا اولنه مديني
جهتله خلقك نظرنده نه ياپلسه و ونه قدر شقاوت ايدلسه ، اولوم
قورقوسي اولمديني شويله طورسون ، كورگه گيدنلر دخی يا
قاچه رق ، ریاخود بر صورتله فورتيله رق ، بياعی هيچ جزايوقدر
ظنی حاصل اولمش اولديني امور معلومه دن اولمغه ، ايشته
اهاليسي اقوام مختلفه و مذاهب متنوعه دن مركب بر مملكتده
شو ضعف اداره ، سنه سابقه ده وقوعه گلان و دولت و ملت
عظيم بر مخاطريه قويمش اولان حالاتي انتاج ايتمشدر .

طرف اشرف سلطنت سنیه دن مأموربت مخصوصیه
موقتاً ویرلمش اولان مآذونیت رسمیه و اقتدار ، خلقك بويولده

هپسندن اول دوشنه جك بر شی واردر، که مصلحتک روحی
 مباحسه در ؛ بودخی مأمورینک حال و صفتلری ماده سیدر ؛
 مثلا بر اداره ایچون نه قدر منتظم شیار یابلسه و بونلرک
 محرکی اولان زنبرک اولسه و بونده دخی غیر مشهود اولان
 قوت، که اصل مدار تحریک اودر ؛ بولنسه، بوچر خلرک دورانی
 قابل دکلدر ، اداره جه دخی نه قدر کوزل شیار تصور اولنسه،
 بونی یوریده جک مأمورلر اولماز ، و بو مأمورلر دخی قوه -
 محرکه مقامنده اولان مأمورلر بولنماز ایسه ، ایشک یوری یه میه .
 جگنده شبه اولنه ماز .

مجرد آثار موفقیت سنیه دن اولمق اوزره بوراچه یاپلش
 اولان شیلرده بتون بتون محویت ایتیه رک، اثر صدق و عبودیت
 اولمق اوزره مساعی مصروفه بندگانه مک دخلی واردر؛ دینه بیلور
 ایسه ده ، بواجرا آتده اصل قوت ، مأموریت مخصوصه نك حال
 و صفتنده بولنه رق ، چوغنی اوسایه ده یاپلشدر .

رجم هرشیدن محافظه بیورسون ! ممالک شاهانه نك وسعتنه
 نظراً هریرده مطلوب عالی یه موافق صفتده مأمورلر بولنه -
 مدیغندن، و چوغنی نفوذ حکومتی سوء استعمال ایتدیگندن،
 چاره سز مأمورینک اقتداری قصر و تحدید اولنه رق ، مرکزک
 مرجعیتی اصولی قوتلشدیرلمش و بوبابده بعض محسنات اولدیغنی،
 یعنی برطاقم (محاذیری) دفع ایلدیگی، منکر دگلسه ده، بو حال
 نصلسه بشقه درلو ادره یه آلمش اولان خلقک نظرنده

سنه اولان شیلر تجدد ایدر دینلمز ایسه ده ، ینه دولت علیه یی مشکلاته دوشوره جک برچوق حالاتک ظهوری خاطره سی منکر دکلدر .

بورالرک محتاج اولدیغی اصلاحات ، بتون ممالک شاهانه نك محتاج اولدیغی شیلرک عینی اوله رق ، حالاً و موقعا لزومی دها زیاده گورندیکندن بشقه ، وقوعات سابقه اهمیتته ترقی ویرمشدرد. امور عسکریه و ضبطیه سنی و مجالسنی یولنه قویمق ایچون تصور بیورلمش اولان شیلر بو اصلاحاتک مقدمه سی اوله جغنده شبهه یوق ایسه ده ، هر یرده و هر شیده گورلدیگی کبی ، اصلاحات آچقیه و آچقه اصلاحاته متوقف اولدیغندن ، (!) بویولده تشکل ایدن بر دائره فاسده ، نره سندن طوتیلوب ، قالدیرلمق لازم کله جگنی بولمقده انسان متحیر قالیور . ایشته بونک ایچون هر گون عقل کمترانه مک ایدیگی مرتبه احوال آتیهی تأمین ایدجک شیلری آرایوب ، حضور حکمت موفور جناب وکالتپناهیلرینه عرض ایتمک اوزره قلمی المه آله رق، و دوشونوب، دوشنوب بر شی بوله میهرق ، ینه براقدمه سم !

اصلاحات کلیه ودائمه نك تدریجاً سائر ممالک شاهانه ایله برابر یاپیله جنی مثللو ، برطاقی دخی استطلاعات و تحقیقات عاجزانهم اوزرینه بالذات وقوع بوله جق افادات شفاهیة کمترانهم اوزرینه نزد عالی ده سنجیده میزان تدقیق بیوریلهرق ، مقبول اولور ایسه موقع اجرایه قونیله جق شیلردر . فقط بونلرک

تضمینات حقنده بوراجه اتخاذا اولنمش اولان تدایرک و مؤخرآ
 سفرای دول معظمه ایله ویرلمش اولان قرارک نتیجه سی اولمق
 اوزره نصلسه بوایش دخی برصورت بوله رق ، حسن ختامه
 ایره جگی مأمول بولنمش ؛ و بو وجهله شام تضمیناتک تأدیة
 تدریجیه سیله ، جبل تضمیناتندن منهبوات دعواسی بر طرف
 ایدلدیگی تقدیرده ، یالکز محروقاتک ا کمال تضمینات و تعمیراتی
 و منهبواته دخی باقیله جق اولورسه ، محروقات ایله برابر منهبوات
 مسئله سنک دخی تسویه سی خصوصلری قالمش اولدیغندن ،
 اوچنجیسی دخی بتمک یولنه گیرمشدر .

ایشته مصلحتک خلاصه سی بوندن عبارت اولوب ، شام تضمیناتی
 ماده سنه قرار ویرلدیگی آنده مأموریت مخصوصه نك ایشی ،
 یعنی مأموریت اصلیه سی بیتوب . گبرویه قاله جق بعض تفرعات
 اولور ایسه آنلری دخی ایکنجی درجه ده بر مأموره احاله ایله
 بیتورمک قابل اولور . بناء علیه بو طرفه مأموریت عیدانه می
 استلزام ایش اولان مواد اصلیه اساساً ختام بولمش دیمک
 اوله جفتندن ، منحصرآ بونلر ایچون تمدید اقامت عیدانه می ایجاب
 ایتدیره جک حال قالمشدر ؛ دینیه بیلور .

احوال عمومیة مملکته گلنجه : عربستان دینلان یرلرک
 هپسنک اداره سی حقیقه شیرازه نظامدن چیقوب ، مختل
 و پریشان اولدیغی و برحسن اداره حاصل اولدیغی حالده کچن

سوریه مکتوبی

(عالی پاشایه)

هروقت بر صورتله تصدیع ایده رک، عرض و اشعاره اجتسار ایلدیگم وجهله بو طرفده اولان مأموریت موقتہ کترانہ مه عائد خصوصات، اعاده آسایش ایله تأدیبات، و جبله منحصر اولمق اوزره تنظیمات، و مصاب اولان اهالی عیسویہ ایچون تضمینات مادرندن عبارت اولوب، مجرد اثر موفقیت سنیه اولمق اوزره سنہ سابقه ده ظهوره گلان شورش و اختلال کاملاً مندفع اوله رق، عربستانک هر طرفده اولکندن زیاده آسایش و استراحت حصوله گلمش؛ و امر تأدیبات دخی ایجابات معدلت و مصلحتہ توفیقاً یابلمش اولغله برنجیسی بتمشدر.

تنظیمات جبل تقرر ایده رک، تشکل ایتمش اولان اداره جدیدہ، نظامات مقررہ نک پیدرپی موقع اجرایه قونلسنه تشبث ایلدیگندن، ایکنجیسی دخی رسیده ختام اولمشدر.

تضمیناتہ کلنجه: جبیلک منہوباتی مسئله سی استیدان اولنه رق، شرف صدور ایده جک اراده سنیه به انتظاراً آنک ایچون برشی دینلمیوب، فقط بیوت محروقہ نک تعمیر یله اھالینک یرلشدیرلمسی یک باشلی برماده اولدیغندن، بونک ایچون صرف اقدام تام اولنه رق، عمومیت اعتبار یله محروقات جبلیه نک ایکی نئی یابدیر۔ لمقده اولدینی گبی، شام اھالی عیسویہ سنک محروقات و مسلوباتی،

خارجیه نظارتی اولدینی حالدہ، مقام صدارتده اجرای وکالت ایلشدرد .
 مشار الیه وفاتندن ایکی اوج سنه اول مبتلا اولدینی قلب علتندن
 ۱۲۸۵ سنهسی اواسطنه طوغری پک زیاده مضطرب اولمغه باشلامش
 ایدی . بناءً علیه مأموریتنک موجب اولدینی مشاغل ، خسته لکک
 اشتدارینی انتاج ایلکله، برمدت فراغ و استراحت ایله تهوین اضطراب
 ایده ییلسی ایچون فرانسه نک (نیس) شهرینه گیتمش و اوراده
 ایکن ۱۲۸۵ سنهسی شوالنده (سنین هجریه اعتباریله) الی بش
 باشنده وفات ایلشدرد .

فؤاد پاشا، اوچی دور سلطان مجیدده و ایکیسی سلطان عبدالعزیز
 عهدنده اولق اوزره بش دفعه خارجیه نظارتنه وینه مشار الیه سلطان
 عبدالعزیز دورنده ایکی دفعه صدارته و برر دفعه سرعسکر لکله مجلس
 والا ریاستنه مأمور اولشدرد .

صدارت اولمسنده بیوردیلرک زیرینه چکیلان (صح) یرینه
 « وزیر اعظم محمد فؤاد » عباره سنی حاوی مهر باصمفی انخاز ایلشیدی .
 ایکنجی صدارتنده ، که سرعسکر لک مسندی دخی ضمیمه مأموریتی
 ایدی؛ طرف هایوندن « یاور اکرم، مقبل صادق » عنواننه فائل
 اولشدرد .

چونکه مستشارانہی زمانندہ مأموریت مخصوصہ ایلہ مصرہ اعزام اولدیغندن، رشید پاشادن آلدیغی تعلیماتی، مآثر عرفان و ذکاسیلہ توشیح واجرا ایلش اولدیغندن، عودتندہ گرك سلطان عبدالمجید نزدندہ و گرك رشید پاشا عنندنہ فوق الغایہ کسب ممدوحیت ایلشدر ؛ حتی افندیگ بو خدمتنہ دخی خارجیہ نظارتنه نصیبیلہ مکافاة بیورلمشدر .

بوزمانہ قدر رشید پاشانک پرورده نعمت همی اولان فؤاد افندی، بوتاریخدن صگره سیاسیاتده مشار الیهک مسلگندن اعتزال و کاه عالی پاشا ایلہ متحداً و کاه منفرداً تأمین اقبال ایلشدر .

فؤاد پاشانک ذکوتدن منتظر اولان حال، رشید پاشایه مخافتله جستجوی اقبال قیدینه دوشمک دگل، بلکه مشار الیهک عزم ترقیبیر - ورائهسنه مانع اولانلره قارشو مشار الیه قوه درایتیلہ مددکار اولمق ایدی . مؤخرأ اظهار ایتدیگی میلان ترقیده بونی ایجاب ایدردی . نه فائده، که موسم رواجی گچمش اولدیغندن ، هیچ بر ایشه یرامدی . حتی رشید پاشایه ایتدیگندن زیادهسنی ده اصل دور اقبالنده ادراک ایلہ دلخون اولدی . بو ایسه بر قصاص معنوی ایدی .

قریم محاربهسی صرهسنده حدود خاقانی تجاوز ایدن یونان اشقیاسنک تشکیلی مأموریتیلہ یانییه عزیمت ایتمش ایدی . آلتی آی ظرفنده اورالرك آسایشی اعاده و عودت ایلکاه ، ۱۲۷۱ ده عهدهسنه وزارت توجهیلہ تلطیف بیورلمشدر .

۱۸۵۶ معاهدهسنی مذاکره و تنظیم ایدن پارس قوتفرهسنه خارجیہ ناظری صفتیلہ و ایکنجی مرخصقله عالی پاشا رفاقتندہ مأمور اولمشدر . ۱۲۷۶ ده ظهور ایدن سوربه حادثهسندن طولانی صفت عسکریه و مأموریت فوق العاده ایلہ شاهه عزیمت ایتمش و ایکی سنهیه قریب برزمانده استقلال تام ایلہ اجرای احکام ایلشدر .

سلطان عبدالمزیزک اوروپایه سیاحت هابونلرنده ، خارجیہ ناظری اولدیغی حیثیتله ، معیت شاهانده بولنش و عالی پاشانک گریده عزیمتدن طولانی عودتنه قدر برسنهیه قریب ، عهدهسنده

اولمشیدی . مؤخرأ سلطان محمود ناینک غلطه سراینده تأسیس ایش
اولدیفی مکتب فنون طبیه یه دخول ایش و زمانک مکانک مساعدہ سی
نسبتندہ تحصیل طبابت ایشکہ ، اومسلکده قائمقام رتبہ سنہ قدر ارتقا
ایدلشدر . حتی چنکل اوغلی طاهر پاشانک والبلکہ طرابلس غربہ
عزیمتندہ آلائی طبیی صفتیلہ معیتہ مأمور اولمشدر .

۱۲۵۳ دە مصطفی رشید پاشا مرحومک خارجیه نظارتندہ مأموریتندہ ،
مشار الیهک تشویق ودلاتیلہ مسلك طبابتی ترک ایدرک ، باب عالی ترجمہ
اوطہ سنہ و یک آرزمان سرورندہ دیوان هایون مترجم اوللککنہ تعیین
ایدلشدر .

رشید پاشا مرحوم ۱۲۵۴ دە عہدہ سنندہ خارجیه نظارتی بولندیفی
حالدہ ایکنجی دفعہ اولهرق ، سفارت موقتہ ایله لوندردہ یه عزیمتندہ . فؤاد
افندی بی دہ سرکاتب تعیین ایتدی ریرہ رک برلکده گوتورمشیدی . مشارالیہ
بومأموریتلہ اوج سنہ قدر لوندردہ دہ بولنش و انفصال وعودتدن
صکرہ ایکی سنہ مأموریتسز قالمشدر .

۵۹ دە رشید پاشانک بشنجی دفعہ پارس سفارتندہ مأموریتی
صرہ سنندہ فؤاد افندی دہ اسپانیا و پورتوغال دولترلی نزدیکه سفیر موقت
تعیین اولنگله ، ایکی سنہ امتداد ایدن بومأموریتدن عودتندہ ، کہ ۱۲۶۱
سنہ سی جمادی الآخرہ سنہ مصادفدر ؛ ثانیه متمایزی رتبہ سیله دیوان
هایون ترجمانلغنه و ۶۳ ربیع الاوئلندہ رتبہ اولی صنف اولی ایله آمدی
دیوان هایون مسندینہ تعیین قلمشدر .

۱۲۶۵ دە مأموریت مخصوصه ایله اولاح - بغدادہ عزیمت ایش
ایدی . بومأموریتنی مقطور اولدیفی درایتہ لایق بر صورتدہ ایفا
ایشی ، دها عالی خدماتہ تأمین لیاقت ایلدیگندن ، فوق العادہ بیوک
الچیلک عنوانیلہ پترسبورغه اعزام قلمشدر . اورادہ ایکن ۱۲۶۸
محرمنده رتبہ بالا ایله صدارت عظمی مستشارلغنه نصب اولمشدر .
ایشته فؤاد افندی نیک دور اشتہاری بوتاریخندہ ابتدا ایدر ؛

شوراسی شایان دقتدرکه گرك فؤاد پاشا و گرك رشید پاشا کي آثارى نمونه طوئلفه لایق اولان ذواتک عمومی ، باب عالینک اسلوب رسمی دینلان طرز معهودندن تجرد ایدوبده تحریرلرینی تقریرلرینه توفیق ایتدکری وقت پک کوزل شیلر یازمشلردر .

پاشانک شناسی به اولان تذکره سیله سوریه مکتوبی اویله برصاحب دهانک قیودرسمیه به طوئلدیغی زمان یازدیغی شیلرله ، او قیدلردن آزاده اوله رق یازدیغی مکتوبلر آره سندکی فرقی پک اعلا گوسترر . واقعا شناسی به اولان تذکره سنک افاده سننده تمامیه طرز رسمیدن آیرلامشدر ، فقط صمیمیته دلالت ایدن بعض تعبیراتی ، طور معهودک الوانسه دهان نظر ربا بر لطافت ویردیکنندن اوقویانلره لذت بخش اولمقدهدر .

بوندن دهان گوزلی ایسه (بر ملاحظه) عنوانیه نهایته درج ایتدیگمز قمرهدر .

فؤاد پاشا، صمیمی اولان و هیچ دکلسه صمیمی کورنمک ایستدیگی شیلرده جدیتدن بشقه بر شی دوشغز . بوندن طولاییدرکه تکلفسز و صرف محصول سانحاتی اولان محرراتنده مفظور اولدیغی نکته دانلغی ، ظرافتی تمامیه کندینی کوستردیکی گبی « اصلاحات آقچه به ، آقچه اصلاحاته محتاج اولدیغندن تشکل ایدن دائره فسادک نره سندن یاپیشیه جفی بیلنه میور . » یولنده سفسطه لردن ده آزادهدر . مع مافیه پاشانک سیاسی وخصوصی نه قدر آثارنی کوردکسه ولو ایکی کله دن مرکب بر عباره سننده دخی مطلقا شمه تزییف محسوسدر . بو طورى ایسه طبیعی اولدیغندن ، مکانت طبع اربابنه بیله چرکین کورنمز . فقط تقلید اولغسی ده آرزو ایدلمز .

§

فؤاد پاشا، ۱۲۳۰ سنه سننده استانبولده دنیا به گلمشدر ؛ پدری شعرای علمان کیمه جی زاده عزت ملادر . اکثر زادگان علما کي ، فؤاد پاشاده اوائل شباننده طریق علمه داخل

قواد پاشا

فؤاد پاشا

فؤاد پاشانك سياستدان ، ادبياتدن برچوق آتارنجي گوردك ؛ بعضيسنده مخصوصانندن اوله رق ، پارلاق فكرلر ؛ و تركيبي منتظم تحف عبارلر بولنه بيلير . حتى سياسياته دائر اولان برائنجي ادبياتدن عد ايديشمز مجرد آنك ايجوندر . فقط اكثر بسنده تقايد ايتديكي مع التأسف گوزيلور .

مشاراليه اويله هر يازديني سوه سوه اوقنور كاتب دگلمش ؛ فقط ظن اولنوركه خارجيه ناظري اولني مراق ايتديكي قدر يازي يازمعي مراق ايتسه ايمش ؛ مثلا انساني ايسترسه اغلادير ؛ و اغلاده مازسه مطلق گولديرير بر منشي اوله بيليرمش .

كنديسيله مصاحبت ايدنلرك قوانجه مضمون سويله مك بك مراق ايمش ! تشكر اولنوركه نجريرنجي تقريرينه تطبيق ايتك ايسته مامش . واقعا حشمت ، بر مجلس الفتده دنيا نك برنجي آدمي صايلير ؛ فقط بر مجلس دولتده كوي (كهياي) قدرده حيثيت بوله ماز .

هله مكتوبي ادبيات نقطه نظرندن باقيليرسه ، اينجه ياشمق طوتمش ؛ گوزل فراجه گيتمش ؛ حظوزي (قطاس) سوسلي ، اندامي گوزل ، كفتاري طاتلي بر كئخدا قارين شيوه سنه بگزر . بناء عليه اديب اولان اوقوركن حظ ايله بيلير ، يوقسه شايد تقليد دكلدر .

مشار اليهك يازديني شيلرده اك بيوك مهارتي مرسل اليهك - و او رتبه كوچوك اولسون - اطوار و تمايلاتنه موافق اداره لسان ايديشنده در . حتى شناسي مرحومه اولان تذكرة سنده كي رشوت كلاميه بي اسلوب وزيرانه ايله ستر ايتمكده اوقدر مهارت گوستر مشدر ، كه انسانك سرد ايتديكي كلامه بياغي اينانه جفي گلير .

مطالب روحانیہ سی حسیلہ تحصیل علم و معرفتہ محتاج ایدوگی
وارستہ کلفت اجتجاجدر .

ایستہ بوامر اہمہ خدمت ایتک ایچون محسنات عصریہ
علاوہ جمیلہ اولق اوزرہ [انجمن دانش] نامیلہ بزم گبی عاجزلردن
مرکب اشبو جمعیتک انعقاد وکشادی خصوصنہ مساعده سنہ
بیدریغ بیورلمشدر .

غریبه و آثار عجیبه بتون محو اولوب گتمشیکن . اول وقتلر بر شاعرک سویلدیگی سوز محو اولیه رق . بو قدر امواج حوادث ایچنده یوارلنوب گیلور ؛ سوزک بیوکلکنه بوندن بیوک دلیل ایسترمی ؟

آنجق سوزک دخی قدر و قیمتی سویلیانک معلومات و معرفته گوره در ؛ زیر اسوز کارگاه درونده طوقمش بر قماش بو قلمون رنگ اولدیغندن ، آب و تاب طراوتی و چارسوی قابلیتده قیمتی قوه عاقله نك تردستی تربیه سنه گوره اولور . بو جهته سوزک کرک بویله دلدوز و جگر سوز اولمی و کرک دامن - حشره قدر بایدار اوله جق درجه ده بولنمی دخی علم و کماله متوقفدر . و هر لسانه شرف و یرن ، شامل اولدیغی قسوم و معارفدر . و فنون و معارفی حاوی اولیان لسان هر نه قدر ذاتاً مکمل و منتظم اولسه بیله آثار اعماردن بری اولان اراضی - خالیه گبی عد اولنور . نته کیم اراضینک حدودی تعیین اولنوبده کدّ یمین ایله نوع نوع طرحلر آچلمدقجه دلنشین و معمور اوله ماز ایسه ، لسان دخی تحدید اولنوب آنک اوزرینه اعمال - فکر مدید ایله دیوانلر و فنون متنوعدن کتابلریازلمدقجه معتبر و مشهور اوله ماز . بوسیدن محضا لسانک تربیه می و سوزک طرز بلاغت اوزره اولمی ایچون علوم ادبیه دن السنه عیدیه اوزره بو قدر کتابلر تألیف اولنمشدر .

والحاصل انسانک کرک (حواج) جسمانیه می و کرک

بونك ايچون فن حكمت الهيه دائر بر چوق كتب و مآثر
يازيلديني گي، ادبياتدن دخي حسابه گلمز بونجه آثار و مجلدات
كشيده رشته تحريرات قلمش و تزيين و تهذيب كلام ايچون
فوق العاده و سائر فنون لازمه دن زياده بذل جل اهتمام اولمشدر.
يا بر سوز ايچون بو قدر امك صرف ايلك عبث ايله
اشتغال ديمك اولمازمي ؟ دينلمسون ! زيرا بو عالم مظاهره
سوز قدر نفس ناطقه انسانيه مؤثر بر شي يو قدر .
بو سببدن ميدان معركة و پر خاشده جان و باشي تلاشنده ايكن
بر سوز ايله غيرته گلهرك نيچه بيك آدم موقع فدا كارنده
تابتقدم اولوب ، عندنده الك عزيز و لذيد اولان حياتي برسوزه
دگيشدرديكي و برسوز ايله روح انساني فوق مایتصور و بيك
جهان دگر شوق و شادمانی كسب ايده گلدیگی يك چوقدر .
سوزك رفعت و قدری نصل انكار اولنه بيلير ؟ انسانك
حيوانات سائر دن مابه الامتيازى اولان صفت مادحه سی
و ترجمان القلب و دلال عالم غيب اولان زبانك اولانجه بضاعه
و سرمایه سی سوز دكيدر ؟ و سوز گي عالمده پايدار و متين
بر اثر وارميدر ؟ ايام ماضيه ده گلوب كچمش و جميع آناری
مدرس اولوب، دار و دیاری اونودلمش نيچه صاحب كمال و فنون
آدملك آدینی یاد ايتديرن و بونجه اصحاب دانش و عرفانك
نامنی انجمن عالمده داستان ایدن سوز دگلمی ؟ و طوفانزده .
فنا اولان ام سالفه نك اختراع ايتمش اولدقلى بونجه صنايع .

بولنورسه بولنسون هنر و معرفتک قدر و قیمتی انکار اولنه ماز،
 بو کوردیکمز سامان و انتظام احوال انام و حسن معاشرت -
 خواص و عوام هپ هنر و معرفتله حصوله کلمش بر اثر
 دکلمیدر؟ و مشهودمن اولان بونجه محاسن امور و صورت -
 آسایش و حضورک نظر امعان ایله باقیلوب میزان دقت حقیقت
 شناسییه اورلدقده دانش و معارفدن بشقه بر سببی وارمیدر؟
 بونک ایچون فتح ابواب علم و حکمت و ترتیب اسباب هنر و معرفت
 ایله تربیه عمومیه قضیه خیریه سنک اشهار و انتشارینه صرف
 همت ایلان دولتک جریده هالدری شیرازه گیر سلک انتظام
 و رعایاسنک مسئله آسایش بالدری صورت پذیر بقا و دوام
 اوله کلدیگی بحث و اشتباه قبول ایدرمواددن دکدر. و انسانک
 ماهیتی حیوان ناطق اولدیغندن، ایکی جهتله حیاتنک امر -
 محافظه سی و حسن حیاتی حسیه احتیاجات جسمانیه سنک حصوله
 کلمسی و سائلنک استحصالنده و مدنی الطبع اولدیغندن، امر
 تمدنجه ضروری الاحتیاج اولان اسباب تسهیلنه نک استکمالنده
 فنون طبیعیه و ریاضیهیه محتاجدر .

جهت روحانیه سی، یعنی ناطق و کلیات اموری مدرک
 اولسی حسیه دخی استیفای لداید روحانیه سیچون بالطبع
 مسائل حکمت الهیهیه مائل و مالک و غدای روحانیسی مثابه سنده
 واقع شعر و انشا و نکت و مزایا استماعنه بک آشوری راغب
 و مهالك اوله کلمشدر .

اوله جق اولدیغم حالده گیدوب هر خصوصک طوغریسنی سویلک و ماعدا و قتلرده سکوت ایتمکدن و هیچ بر شیلره قارشماقدن عبارت اوله جق ایسه ده ، مجرد کندو جرم و گناه و طالع سیاهم اقتضاسنجه مفتریاته هدف اوله گلدیگمه و در دست بولنان شیلره طرف چا کرانه مدن اعتراض وقوعی شایعه سیله حق کترانه مده ایلچیلرک تشدید افکارینه چالیشلمقده اولسی محتملات قویه دن بولندیغنه نظراً ، بوبابده ظهور ایده جک قیل وقاللر بالاخره ولی نعمتک راحتسز لگنی و بلیکده عبد مملوکک دخی خدانکرده حسن نظر مرحمت اثر جناب شهر یاریدن دوشمک لگنی انتاج ایده بیلسی و اهمه سی بنده کتر لرینه خاطر خراش اولمقده اولمسله ، شمیدین هواسی لطیفجه بر محله کیدوب اقامت ایتمک لگمه امر و فرمان جناب تاجداری متعلق بیوریلور ایسه اجرای مقتضاسی خصوصنه مسارعت اولنه جنی رهین علم سامیلری بیورلدقده اول بابد . . .

نطق مراتب

[انجمن دانشده قرائت ایتدیلمشدر .]

عالمده علم و معرفت گبی بر شرف و مزیت اوله ماز ، و انسانک مطالب ذاتیه سنک اسباب تحصیلیه سی صنایع و معارفدن بشقه بر شیله حصول بوله ماز . و هرنه یه دائر اولورسه اولسون ، هر نره ده

فقط جان و جهانندن اقدم بیلدیگم پادشاهمز اقدمزه و دولت
 علیه لرینه و وطن و ملته مضر اوله جق شیرلی تجویز ایدنلر ،
 ولو پدر و برادر و اولادم اولسهر دخی ، کذلک الحمد ، صفت-
 ذاتیه مده بولنان صداقم جهتیه ینه طوغری بی سویلکدن کیرو
 طور میه جغمه و ولی نعمت بیتممز پادشاه ملک خصلت اقدمزه
 و وطن و ملته منفعتی ظن ایتدیگم کیفیاتی دخی عرض و بیان
 ایتکلگی فریضه ذمت رقیت بیلدیگمه منی ، لایحه مرقومه یه
 بعض خصوصات درج اولنمش اولمغله . بوصول الحاله هذه
 بولسدیغم حال و موقع اقتضاسنجه بر بی ادبانه حرکت رنگنی
 آلدیغی جهته ، شایان توبیخ اوله جغمی معترف ایسه مده ، نیات-
 صادقهم حسیده عفو عالی یه . مظهریت خصوصنده آمید کترانهم
 دخی بک قوی بولنمغله ، حق بندگانه مده هر نه درلو معامله
 بیورلسه بر بیوک نعمت و عنایت بیلنه جگی و چونکه لایحه-
 مذ کوره مآلندن مستفاد اوله جفی وجهله ذات والای و کالتپناهینک
 بو طرفدن قبل الحریکه واقع اولان سؤال لرینه لازم گلان جوابی
 ویره رک ، بعض مسموعانندن طولای استتور ایسه محاکمه یه
 حاضر و آماده اوله جغمی جناب فتواینهاهی یه اخبار ایتدیگمدن ،
 و بو کره لایحه مذ کوره ایله هر حالی و ذهن قاصر مجه بعض
 مطالعات سخیفه بی من غیر حد عبه عالیای حضرت ولی نعمته
 بیان و اشعاره متجاسر ولدایغمدن ، آرتق بنده پیرالرینک بوندن
 صکره اتخاذا ایده جگی اصول و مسلک شاید محاکمه دعوت

مخروسته شدن لازم گلان اصلاحاتی اجرایه همت بیوره جنی
 جهته اول مدت انقضاسنده ماده رابعه نك كاشن لم يكن حكمنه
 كيرمسی واول مدت ظرفنده دخی دولت طرفندن امور-
 دولت علیه به برکونه مداخله ایدلمامسی فقراتنك دخی عهدنامه به
 درج ایدلمسی کبی ، بعض شیرل یا پلسی وقت وحالجه فائده لی کبی
 گورینور ایسه ده . بونلر هپ ملاحظات قاصره قیلندن اوله ورق ،
 مبارك ذهن پاك و خاطر تابناك حضرت ظل اللهی به لایح وسامح
 اوله جق آرای رزینه محض اصابت وكرامت اوله جغنده اشتباه
 اولمامغله هر حالده امر وفرمان

بالاده کی لایحه نك تقدیمی ناطق مابین همایون

باش کتابتنه مشار الیهك بر تذکره سی

دردست اولان مصالح دقیقه دن طولایی بعض کیفیات
 ومطالعانی حاوی قلمه آلتان لایحه ، منظور حضرت پادشاهی
 بیورملق ایچون لفا تقدیم قلندی . لایحه مذکور نك فقراتی
 ذوات مستخدمه دن بعضلرینی اتهام صورنیله کبی گورینور ایسه ده ،
 خدا علیمدر ، که هیچ کیمسه حقنده غرضم وکند مجه دخی سرمایه
 حیاتم اولان توجهات ولی نعمتك بقاسندن غیری املم یوقدر .

وَجده والیسی دولت‌لو کامل پاشا [۱] حضرت‌لری هر نه قدر
اصدق‌دن رذات ایسه ده ، بر وقتدن بری کن‌دیس‌نک مشهود
اولان شدت و حدتی و خصوصاً حرم شریف دروننده سفک
دماء بشریه به سببیتی حوالی مقدسه ده هر کسی دلگیر و تنفیر
ایلدیگی دخی ارباب و قوف طرف‌لرندن روایت اولمغله، مشارالیه
سایه حضرت خلافت‌ناهیده آخر ایشده قول‌لانتق اوزره شو
آرالق حرمین شرفین اهالی کرامنی تأمین و تألیفه و آنلره
سوء تأثیری اوله جق شیلری حکیمانه تفهیم و تعریفه مقتدر بر
ذاتک دخی جدیه والی تعیینیه سریعاً محل مأموریتیه اعزام
بیورلمسی و بو دفعه شرائط صالحیه‌نک دردنجی ماده‌سی حقنده
بروحه محرر ابتدادن قیدسزلق وقوع بولمش اولدیغندن ،
شمدی سالف‌الذکر فرمان‌عالتنک عهدنامه‌ده مذکور اولمقدن
قورتارلمسی پک مشکل گورینوب، حال بوکه هر نه قدر صورت
خفیفه ده اولور ایسه اولسون ، بر کرده معاهدده مذکور
اولدینی گبی ، سلطنت سنیه‌نک استقلال عالیسنه عظیم رخنه
آچیلمش و بوندن بویله دولت علیه‌نک مصالح داخلیه‌سی حقنده
دولت‌لره بر مداخله رسمیه حتی ویرلمش اوله جفندن ، فرضاً
بو بلانک دفعنه چاره و امکان بولنه میه جق اولدینی حائده باری
دولت علیه ، دولت‌لرک الی‌الابد حمایت مشترکه‌سی تحت‌دره قالماق
ایچون ، مثلاً بوندن بش سنه‌یه قدر سلطنت سنیه ممالک

قونفرانسلرده قرارلشدیرلمش اولدیغی جهته تمامی (۱) اجراسنه
 مجبورت قویه درکار اولدیغندن ، بونک تعدیل و تغیری امر
 محال اولوب، فقط ایالات و الویهده اجرا آتده دخی مأمورین
 طرفلرندن یولسزلق واقع اوله جق اولورسه، بوندن برطاقم غوائل
 تگون ایده جگنده و بونگله عسا کر اجنیه نك ممالك سلطنت
 سینهده تمید اقامتلینه دخی سبب ویریه جگنده شبهه اولماغله،
 باری شو (محاذیر) ملحوظه نك او گنی کسدرمک ایچون
 مأمورین کرامی حرکت حکیمانیه دعوت یولنده کندیلرینه
 تنبیهنامه لر یازلمسی و اشبو فرمان عالیدن طولایی هر طرفده اهل
 اسلامک مکدر و مغموم اوله جقلری امور طبیعیه دن اولوب ،
 اگرچه محاربه حالیه او اننده خرسیتان تبعه طرفدن دخی
 خدمتده قصور اولنماش ایسه ده (اغور) دولت علیه ده اصل
 فدای جان ایدن ینه ملت اسلامیه اولدیغندن ، عموم اهل -
 اسلامک بعض مرتبه تطیب و تلطفی تدبیرینه دخی باقلمسی
 و حوالی مجازییه نك صفت جلیله خلافت کبرایه رابطه قویه سی
 جهته، اول قطعه مبارکه اهالی کرامنک (افکار لر نی) گوزتمک
 فریضه دن اوله رق، دها یقین وقتده بر اسرا ممنوعیتی سوزینک
 اورالرده نصل قتال عظیمه سبب اولدیغی دخی، بوفرمان عالی نك
 اورالرده شیوعی هر کسی المناک ایده جگنک دلیل قویسی اولماغله،

[۱] تمام لفظی حد ذاتنده مصدر اولدیغندن، آخیرینه برده فارسی
 یای مصدریت علاوه سیله کله بی مصدر اندر مصدر حالنه قویمق خطادر.

ممالک دولت علیه نك بعض مواقعنده دول متفقہ عسکرینك مدت وافیہ اقامت لری لزومندن اورویا غزته لری شمیدن بحث ایتمکده درلر . بو ایسه فعله کله جك ، یعنی دول متفقہ ایله یاییلان اتفاق معاهده سنده مصالحه نك انعقادی عقینده و مدت معینه ظرفنده حاضر لئوب، عسکر و سفینه لری نی اعاده ایتملری مشروط ایکن ، بویله سییلرله تمید اقامت صورتی ظهور ایده جك اولورسه ، بونك دخی مضرت عظیمه سی اوله جنی بدیهیدر . هر نه ایسه شمدی مصلحت بودرجه به گلوب، بوندن درت سنه مقدم قدس مسئله نك صورت تنظیمه سنه دائر ویریلان قرار هر طرفه مقبول اولمشکن ، صکره اجرا سنده وقوعه گلان خطیات، محاربه حاضره نی منتج اولدینی گبی، بومحاربه نك مصالحه به مبدل اولدینی هنگامده مشهود اولان حرکات خافلانہ دخی دولت علیه نك شرف و حیثیتی و استقلال عالیسی بر حال خطرنا که ایصال ایلمش اولدیغندن، ولی نعمت بیتممز، پادشاهمز اقدمزك صادق قولی و کوله سی اولنلره کوره بو شیلردن طولایی محزون و دلخون اولمقلقله برابر بعض گونه تداییر تعمیریه دوشنمکلك دخی وجیه ذمت اولدیغنه بناء، شوراسی عاجزانه و قاصرانه خاطر گذار اولمشدرکه : ابتدا بو فرمان عالی نك احکامی سلطنت سنیه نك کندی لگندن تأسیس بیورمش اولدینی سائر نظاماته بگزه میهرک ، دول ثلثه سفراسیله رسماً

و بکره اعلان اولنان نظامات ایسه شمدی به دگین هیچ امثالی
گورولماش غایت تنک بر ماده بولندیغندن، شماته سزجه اجرایه
مدار اولمق و شاید طشره لرده بوکا قارشی حرکت ایدنلر اولور
ایسه اق مقوله لری قولایلقله یوله یاتیرمق ایچون الده برسند
قوی بولمنسی قضیه سندن دخی و کلاجه غفلت اولنماق اقتضا
ایدردی . حال بوکه مصلحت بوصولده طوتلیه رق، بر مجلس
مختصرده بر قاچ کره اجتماع ایله علی العجله هرشی یاییلوب، و کلاجه
فریضه ذمت و مقتضای صداقت و عبودیت آنجق ذاتلرینی میدانه
قویمق و حاصل اوله جق انکسار قلبه دخی کندیلرینی قارشی
طوتمق صورتلری ایکن، فرمان عالی ده قرار وکلادن بیله بحث
اولنمسنین اراده سنیه مخصوصه صورتنده اعلان اولنمنسی دخی
عقل کترانه بجه و کلالق وظائفنه مابین بر بیوک خطادر .
و فرمان عالینک اعلانندن هیچ اولمازسه، اون اون بش گون
اول ولایه و متصرفینه محرمانه برر مکتوب یازیلوبده - ایجابات
عصریه دن اولمق اوزره شو مآلده و بوصولده بر فرمان عالی
گوندریله جکدر ؛ سز لر مقدمات مناسبه ایله شمدیدن خلقک
اذهاتی حاضر لغه همت ایدیگنر ! - یوللو بعض وصایاده بولنمق
[اهم مهمادن] ایکن ، تحقیق اولندیغنه گوره بونده دخی غفلت
اولنمشدر ! و بزم ایچنده ایکن ، حس ایده مدیگمز مشکلاتی
خارجدن اوروپالونک دهسا اطرافلی گوردیگنه و استخفاف
ایتمدیگنه بودخی دلالت ایدر، که نظامات جدیده یرلشنجه به قدر

دیگر بر رنگه قویه جق و اختلالات عظیمه وقوعه سبب -
اوله بیله جک بر امر جسم و نازک اولوب، الحاله هذه در سعادتده
بر قوه اجنیه بولنسی جهته بوراجه باشلیجه و قوعادن قورقوماز
وروم ایلینک دخی بوسنه و آرن او دلقدن ماعدا یرلرندن برکونه
اویغونسزلق مأمول اولنماز سده شام و — — — پک چوق
یرلرنده بونک سوء تأثیراتی و اجر اسنک صعوباتی ملحوظات -
قویه دن ایکن ، بورالری اصلا قید اولنیه رق ، بالعکس بوکا
بغایت خفیفجه صورتله تشبث اولنمش اولسی دخی عقله ملایم
گورنمز؛ زرا اسباب مبرمه صحیحاً موجود ایسه آنی اثباتده
صعوبت اولدینی جهته سلطنت سینه نک عادات قدیمه سندن
اولدینی وجهله بومصلحت بر [مجلس عمومی] به قولنش
و حقیقت حال اطرافیله آکلا دلش اولسه یدی، هر کس مجنون
اولدیندن ، بیوک بیوک ، مخاطراتی دفع ایچون ائک متعصب
و قوفسز بولنانلرک بیله بهر حال برنوع فدا کارلقلری گوزه
آلدیرد جقلرنده شبهه اولدیغنه نظراً، او حالده بومصلحتک قراری
آرای عمومیه نک اتحادیله اولور؛ و دولت علیه دخی هر درلو
تعرضاتدن و امر اجراده دخی مشکلاتدن مصون بولنوردی .
و چونکه بوندن مقدم [سوخته لر] ماده سی وقوعنده اول وقت
آرای عمومیه یی، و مساع شرع شریفی ، آنک اوزرینه متعلق
بیوریلان اراده سینه یی جامع اوله رق، الده بولنش اولان سند
علنی دفع فساده سلاح قوت اولدینی جمله نک معلومی اولدیغندن

روایتلر، وَ شو آراق بو کلماتی مصدق غزته لرده گورلمکده اولان حکایتلر دخی هب ماده ابرامیه نك فقدانی ملاحظه سنه قوت ویره جك شیر اولدیغنه نظراً، مجرد اوروپاچه برمدوحیت قزائلق هوسيله اصل التزام اولنه جق طریق احتیاطکارانه و حکمشعارانه نك ترك اولنمش اولسی ظنی بك غالب گورنمکده در. وَ اشبو فرمان عالینک معنای حقیقیسنی ستر ایچون هر نه قدر تأویلات اغفالیه ایله اوغراشلمقده ایسه ده، اصل صحیحی اوروپاچه بیلدیرلدیگی اوزره [امانسپاسیون قوملت] [۱] وَ [اغالیه پارت] [۲] قضایاسی اوله رق . بوندن بویله ملت حاکمه ایله ملل محکومه بیننده هیچ بر گونه فرق قالمدیغنی وَ فرمان عالینک بو شیرلده وَ گرك تملك املاك ماده سنه دائر محملرنده گوریلان فقرات مهمه دخی آنجق بورایی اغفال ایچون میدانه قونلش کلمات مصنعه اولوب، یوقسه بو خصوصلرک بر دائره محدودده ایچنده طوتلسنه وَ وقتيله دعوا اولندقچه اوروپالوبی اسکات واقاعه مدار اولور صورتده اولمدیغنی اثبات ایتک بك آسانشیدر.

هر نه ایسه بو خصوصلرده مجبوریت قویه اولمدیغنی تقدیرده بو درجه ایلری گیدلمک مناسب گورلمدیگی مثللو، شاید بر قوی مجبوریت اولدیغنی حالده دخی، چونکه بو ماده دولت - علیه نك آلتی یوز سنه لک رنگنی تماميله ضد و مخالفی اولان

[۱] آزادی تام .

[۲] مساوات کامله .

تدریجی و خصوصیه دول اجنبیه نك مداخله رسمیه سی
 قارشمقسرین یاییلوب ، هم اهل اسلامك آشدیرلمسنة
 و هم ده — — طاقنك حوصله تحمللرینه صیغشمیه جق صورته
 دفعه بر چوق امتیازات ویریلوبده کندیلرینك بردنبره
 شماردلامسنة دقت اولتمق (مقتضای) حکمتدن ایکن ، وکلای
 فحام حضراتی طرفندن بوقضیه دقیقه نك آرانلامسی جای تعجبدر!
 اگرچه بو ماده ده بو رتبه ایلری کیدلمسنة اسباب -
 مجبره سی اوله جنی بالطبع خاطره گله جك شی اولوب ، وکلای
 فحام طرفلرندن دخی بو صورتك میدانه قونلدیغنده شبهه
 بوقسه ده ، کچن سنه کی شرائط صلحیه ده یالکز امتیازات مذهبه نك
 بقاسی فقره سی مندرج اوله رق ، بین الدول یاییلان بعض
 اوراقده دخی آنجق راحت ورفاه [۱] معناسی متضمن اولان
 اصلاح حال رعایا قضیه سنك فتوت سنیه حضرت ملوکانه یه
 حواله سی عباره سی مسطور اولوب ، بودفعه کی شرائط صلحیه نك
 دردنجی ماده سننده بیله (حقوق پولیتیقیه) لفظنك وجودیله
 برابرینه استقلال عالی و حقوق علیه رعایت قید قویسنك
 دخی محرر بولمنسی اسباب مبرمه مطالعه سنی سالب اوله جغندن
 یشقه ، ایلچیلرک دخی مکالمات هنگامنده « طوغریسی دولت
 علیه هروجهله تسهیل مصلحت ایده رك آرزو و امیدلرمنك بیله
 اوته طرفه کچدیله . » وادیسننده سوزلر سویلدکلرینه دائر
 [۱] طوغریسی کسرها و فتح یا ایله شده سز (رفاهیت) در .

صورتده پولیتیکهجه پک بیوک خطالر اوله رق، اگر شو فرمان-
 عالی هر فصل عباره ایله اولور ایسه اولسون، معاهدهده مذکور
 اوله جق اولور ایسه، آرتق بوراسی معاذالله تعالی مقاسمه حکومت
 دیمک اوله جنی جهتله، سلطنت سنیه نك شو محاربهده ایتدیگی
 فدا کارلقلر وچکدیگی مشقتلر و دول متفقه نك دخی صرف
 ایتدیگی مساعی و همتلر بیاغی بی ثمره قاله جقدر . و دولتلك
 محافظه استقلال حقنده اولان دعوالرینی شو فعل نقض
 ایده جگی و نتیجه مقدمهیه موافق دوشمیه جگی جهتله بودخی
 لفظ بی معنی کی، گورینه جکدر . و قره دگزده روسیه
 دونماسنك محوی و بسارایه دن براز اراضینك بغداد امارتنه
 الحاقی کی، فی نفس الامر فوائد مادیه سی اولان شیر دخی
 اشبو مضرت حقوقیه و استقلالیهیه مکافات اوله میه جقدر .

سالف الذکر فرمان عالینك حاوی اولدینی احکامه
 و صورت اجرا سنه کلنچه : زمان و موقعك حکم و ایجابی منکر
 اوله رق — — — تبعه نك یوز سنه اولکی دکل، یگر می
 سنه مقدمکی حالدیه بیله قوللانسلی ممکن اوله میه جنی و شمدییه
 قدر گرك جتسمکان افسدمن زمانلرنده و گرك عصر عالی-
 شهنشاهیده خرسیتیانلر حقلرنده آرالق آرالق شایان بیورلمش
 اولان مساعدات سنیه نك هپ بو ملاحظاتدن نشأت ایتدیگی
 مسلماتدن اولدیغنه نظراً، بوندن بویله دخی بعض مواد مساعده
 علاوه اولمنسك لزومی حقنده بر دیه جك یوقسه ده. بویله شیر

طوقند یغند نیمدر؛ نه در؟ « یایدیغمز نظامات حسنه یه بعض معزول وکلا طرفندن اعتراض وقوع بولیور، آرتق بونلری محاکمه یه چکمدکجه بزراحت ایده میه جگز. » یوللو کلمات تقوه اولندیغنی ایستمش اولدیغمی طرف والای فتواپناهی یه اخبار ایتدیگم جهته اگر محاکمه یه دعوت ایدر لر سه، سلطنت سنیه نك استقلال عالیسنه طوقان و خصوصیه پادشاهمز افدمزه بورجلی اولدیغمز صداقته منافی کورینان شیلری بیان و اثبات ایتمکلکده تردد ایتیه جگم درکار اولوب، هر بر حالی عتبه علیای حضرت پادشاهی یه عرض ایتمکلک دخی وظائف عبودیتک اقدمی اولمغله، و بو عاجز گی، املسز بر بنده نك بویله بر حرکتیه بشقه درلو معنا ویر یله میه جگی دخی بدیهیاتدن بولمغله، شو وجهله بیان حاله ابتدار اولنورکه :

بالاده مذکور اولدیغی اوزره — ابتدا شرائط صلحیه نك دردنجی ماده سنده (حقوق پولیتیقیه) لفظی کوردلیگی گی پروتستو اولنیمه رق، قبولی مقرر اولان سکوت معامله سی گوسترلمسی — و ثانیاً تدقیق مصلحت اولنقمسزین ویانه ده منمقد اولان پرقتوقولی امضا ایچون دولت علیه مصلحتگذارینه مأذونیت ویرلمسی — و ثالثاً سلطنت سنیه نك صرف امور داخلیه سنندن اولان نظامات ایچون بوراده سفرا ایله قونفرانسره گیر یله رك، مضطه بیله طوتدیرلمسی، دولت علیه نك استقلال عالیسنی و حقوق حکومت سنیه یی تهاکمه یه براقه جق

مذہبیہ و حقوق (پولیتیقیہ) سنی دولت علیہ فلان تاریخہ نشر
بیوردینی خط هایون و یا فرمان عالی ایله اجرا و تأمین بیورمش
اولدیغندن ، آرتق بونلرک موضوع بحث اولمسنه حاجت
قالیهرق ، یالکز ذکر یله اکتفا اولنمشدر . — یوللو برفقره
علاوه ایتمک ایستیه جکلری محتملات قویهدن اولوب ، بونک
اجراسی تقدیرنده ایسه امتیازاتی متضمن اولان خط هایون
و یا خود فرمان عالی عهد نامه نك اجراسندن معدود اولهرق ،
اشته بونکله دولتسره برحق نظارت ویرلمش و بو صورتله
سلطنت سنیه نك استقلال عالیسی اخلاص ایدلمش اوله جنی ،
و امر و فرمان حضرت بادشاهی متعلق بیورلدینی حالده
قونفرانسره گیتمگه ابتدادن میل چا کرانم وارایکن ، مصلحتک
کسب ایتدیگی رنک و روشه کوره بو محذوردن قورتارلمسی
امکانسز گورینوب ، بویله بر ماده مضره یه وضع ید ایتمکدن
دخی ضایتله مجتنب بولندیغمدن ، شو کونکی گونده گیتیه جکمندن
طولای منونیتیم برکال بولندیغنی جوابلرینی ویرمشیدم . متعاقباً
منتشر اولان فرمان عالی نك صورت مطبوعه سنی قرائت
ایلدیگمدن مصلحتک ، کرک مبدأ و منتهاسنده و کرک صورت
اجراسنده دولت علیه نك استقلال و شاننه رخه و ذهنلره
خدشه ویره جک شیلر گورلدیگندن ، بعض ذوات ایله بوکا دائر
مصاحبت ائناسنده حسب الصداقه طیانهمیه رقی ، تأسفی اظهاردن
کیرو طور مامشدم . بیلیم بومثللو سوزلر بعضلرینک پولیتیقه سنه

تبعه‌ی هر خصوصه مساوات کامله حاله قویه‌جق بر سوزدره
 بودخی مندرج ایکن، طرف دولت علیه‌دن رد اولمدیغندن،
 بشقه مواد خمسهنک اساس اتخاذا اولنه‌جغه دایر ویانده منعقد
 اوله‌جق برۆتوقولی (۱) امضایتمکه سلطنت سنیه مصلحتگذارینک
 مأذون اولدینی دخی غزته‌لرده گورلمش اولدیغندن، و برۆتوقول
 دخی عهد قوتنده بولدیغندن، بونک ایچون عجباً معاهده‌یه
 گیرمکدن قورتیله بیلورمی؟ سؤالنه‌محل اولیبوب، شمیدین گیرمش
 نظریله باقلمق لازم کله‌جکی و از جمله پاریسی تشریف‌لرنده
 بین‌الدول مقرر اولدینی اوزره مواد اساسیه امضا اولنه‌جق
 اولدینی حاله برنجی وایکنجی و اوچنجی ماده‌لر ذکر اولدقدن
 صکره، آرده دردنجی‌بی براغوبده بشنجی‌یه کچلمسنه دولترک
 راضی اوله‌جکلرینی عقل کسمدیگی، والحاصل سفرانک وعد -
 لرینه مبنی دولترک ایده‌جکی مساعده، اولسه اولسه، چونکه
 بو امتیازات یا بر خط هایون ویاخود فرمان عالی ایله اعلان
 اولنه‌جغندن، آنک احکام مندرجه‌سنی معاهده عمومی‌یه
 لفظ بلفظ کچیرمیه‌رک، مثلاً: - مواد اساسیه‌نک دردنجی
 ماده‌سنده مذکور اولدینی وجهله خرسیتیان تبعه‌نک امتیازات -

(۱) دیپلوماتلرک عقد و تماغلی ایلدکلری سندات رسمیه ده و

[قونفره] دیتلان مجلس مکالمه‌نک - معاهده‌نک منعقد اولدینی محله

حفظ اولنسی اوصولدن اولان - مضبطه‌سنه دینور. للطابع

رشید پاشا، اوروپانك دولت عثمانیه حقنده بوز سنه دن
 برو بسلیگی اعتقاد سقیمک تهلكه سنی هر كسدن اول ادراك ایله دغمی
 اسبابنه تشبته و بناء علیه سلطنت سنیه بی دول معظمه عداینه ادخال
 خصوصند اقتضای عصر اوزره لازم اولان اصلاحات ملكیه نك دعایمی
 تنظیمات خیریه نامیله وضع و اجرا آتیه همت ایلدیگندن طولانی عثمانیلك
 اولیای نعمندن معدوددر .

لايحه

(مابین همایونه تقدیم اولمشدر)

ذات والای حضرت صدارتیناهی (۱) بو طرفدن حرکت
 ایتمزدن اول کندیلرینه فرانسه سفیرینك بالوسنده تصادف
 اولندیغندن، اثنای صحبتده خرستیان تبعیه دائر یاپیله جق شیرك
 بر آن اقدام اجرایی تقدیرنده بو خصوصك معاهدهیه داخل
 اولمقدن قورتیله جفی سفرای ناته طرفدن وعد اولدیغنی حکایه
 ایله برابر، بو باده مطالعه چا کرانه می استفسار بیوردقلرینه
 بناء مادامکه شرائط صلحیه نك دردنجی مآده سی خرستیانلر
 اوزرینه اولوب، بونده ایسه شمدییه قدر هیچ برورقه رسمیه ده
 کورلیان (حقوق پولیتیقیه)، که اهل اسلام ایله خرستیان

(۱) عالی پاشا .

عمومیه سی مواجه سنده بر برهان فعلی ابراز ایتمک مقصدینه مبنی - قبوله
مسارعت ایلمشدر .

بو صدارتی ۴ سنه امتداد ایلمشدره که ۶۸ سنه سنده ظهور ایدن
قریم مسئله سندن طولایی روسیه دولتته اعلان حرب وسیله سیله
صدارتدن خارجیہ نظارتنه تحویل مأموریت ایتمش و فراسه و انگلتره
و ساردنیا دولتترینک سلطنت سفیه ایله اتفاق و مسلماً محاربه یه مشارکت
ایتملرینه و آوستریا دولتیه دخی مملکتینی استیلای عسکری صورتنده محافظه
ایلمک اوزره بر معاهده عقیدینه دلالت ایتمکدن صکره ۳ ربیع الاوّل
۱۲۷۱ ده درنجی دفعه مسند صدارتی احرار ایلمشدر .

بو صدارتدن انفصالندن صکره مصالحه و امتیاز فرمان عالیسی
و یارس قونفره سی گبی مسائل ملکیه و سیاسیه دن طولایی عالی پاشا ابله
اوغراشمغه مجبور ایلمشدره که مابین هایونه تقدیم ایتمدیگی آئیده کی لایحه
مشهوره بی دخی او صروده تحریر ایلمشدر . ینه او آراقده ایدی، که
مصر والیسی متوفی سید پاشانک وقوع بولان دعوتی اوزرینه مصره
عزیمت و برمدت خطه مصریه ده سیاحت و استراحت ایلمشدر . مصردن
عودتده صورتاً رالتفات فوق العاده شاهانه و حقیقتده بر نوع ترضیه
اولوق اوزره ذات هایون پادشاهی ساحلخانه مشارالیهی تشریف بیورمشیدی .
رشید پاشا بوندن صکره ایکی دفعه ده مسند صدارتی احرار
ایلمش و برر دفعه ده مجلس تنظیمات و مجلس والا ریاستلرینه نصب
ایلمشدر .

آلتنجی دفعه صدارتنک یتش برنجی گونی ، که ۱۲۷۴ سنه سی
جادای الاولیسنک یگریمی برینه مصادفر ، بر هفته اول مبتلا اولدینی
زله صدریه دن ارتحال دار بقا ایلمشدر .

وفاتده سنین قریه اعتباریله ۶۰ یاشنده ایدی .

بو تاریخدن ۵۷ سنه سی صفرینه قدر چکن بر بحق سنه ظرفنده
تتمات تنظیماتدن اولان بر طاقم اصلاحات و تسمیقات داخله ایله اشتغال
و مصر مسئله سی سلطنت سنیه نك شان عالیسنه چسبان بر صورتله تسویه به
موفق اولدقدن صکره خارجییه نظارتندن انفصال ایلمش و ایکی آی
مرورنده دردنچی دفعه اولوق اوزره پارس سفارتنه مأمور اولمشدر .
بومأموریتی آلتی آی دوام ایلمش ایدی . پارسدن عودتی متعاقب

ادرنه والیکنه تعیین ایلمش ایسه ده عزیمت ایتماشدر .

مشارالیهک اوائل اقبالنده کی رقیبلیری واقعا کندیسنه فائق بر
درایت و اقتداری حائر دگلر ایدی . عمومی محافظه کار طاقتندن
و رشید پاشا ایسه مسلك مختاری اولان ترقی پرورلکده منفرد
بولندیغندن، بالطبع کثرت و نفوذ جهتله بریکی طاقم آره صره مشارالیه
غلبه ایتمکده ایدی . حال بوکه رشید پاشا هدف مقصدی اولان
سیاسیات ایله مشغول ایکن رقیبلرینک انترقیه لريله اوغراشمهه بالطبع وقت
بوله مازدی . بوسبیله بعضاً بالاستعمامأموریتندن چکیله رك و یا خود کندیسنگ
سفارتله اورویایه اعزامنه لزوم گوستره رك، برمدت میدانی - پک چابک
ماهیتلی میدانه چیقه جغنده اشتباه ایتمدیگی - رفقاسنه ترك ایلر
و فی الحقیقه پک آرزمان صکره ترك ایتمدیگی موقع اقتداره مقبلاً عودت
ایدردی . ایشته بو قبیلدن اوله رق ۲۱ شوال ۵۹ تاریخنده بشنجی
دفعه اوله رق پارس سفارتی درعهده ایلمش و تمام ایکی سنه پارسده
قالدقدن صکره دفعه ثانیه ده خارجییه نظارتنه مأمور اولمشدر .

بر سنه امتداد ایدن بو نظارتندن صکره ۱۲۶۲ ده صدارت -
عظمی مسندنی احراز ایتمش و ۶۴ سنه سی جمادی الاولیسنده وقوع
انفصالی بر آی گچمدن مجالس عالییه مأمور اولمش و اوسنه رمضاننده
دفعه ثانیه اوله رق مقام صدارته عودت ایلمشدر . ایشته بودفعه کی صدارتنده در، که
بحار و له ماتجیلرینی، روسیه و آوستریا دولترینه رغماً - و بونکله برابر سلطنت -
سنیه نك حمایت مظلومین خصوصنده کی مسلك عالیسنه اورویا افکار -

استفاده ایتدیرمامک گبی برطاقم خوارق عادات اظهاریله مکلف بواندیغنی بیلان بر دیپلوماتک، وظیفه سنی تمامبله ایفا ایچون نه قدر مجاهداته مجبور۔ اولوق لازم گله جکی پیش تفکره آله حق اولورسه، رشید پاشانک او زمانده کی موقعک اهمیتتی و اوقدر خطرناک بر موقعدن، دیپلوماتلنی حیثیتله، کندنده تشخص ایتمش اولان دولتک منفعتنی قورتاره بیلسی، نصل بر درایت فوق العاده یه محتاج اولدیغنی ظاهر اولور . . .

بناءً علیه رشید پاشا بو سفارتنده دولتک مسائل حیاتیه سندن معدود اولان برطاقم تعهدات سیاسیہ آله گیرمش و بونی ایسه، عزمنده ثبات و ثباتی سکتهدار ایده جک هر درلو موانعی زیر و زبر ایتمکده افراط شدتله مشهور اولان، سلطان محمود ثانیک - مرضیسی خلافنه اولدیغنی جهتله - عقاب و نکالنه بیاغی توطین نفس ایده جک قدر حمیت فداکارانه ایله درعهده ایلمش اولدیغندن، متبوع مفتخمنه بالذات عرض احوال ایتمک اوزره درسعاده عودت ایچون رخصت استحصال ایتمش ایدی. فقط لوندردن پارسه کچدیکنک ایرتسی گونی سلطان عبدالحمیدک جلوسی خبرینی آلدیغندن، اوگون فرانسه قرالی لوئی فیلیپ ایله دخی ملاقات و مشارایه، شرق مسئله سنده متخدی اولان پوایتیقه ده کی عدم اصابتنی اعتراف ایتدیره جک صورتده سرد اقناعیات ایتدکن صکره استانبوله متوجهاً حرکت ایلشدر .

استانبوله ۱۲۵۵ سنه سی ربیع الآخرینک اون یدیسنده، یعنی سلطان محمودک یوم وفاتک اونوزنجی گونی مواصلت ایتمکله، طوغریجه مابین هایونه عزیمت و عبدالحمیده رسم بیعتی اجرا ایدرک، عهده سنده بولنان امور خارجیه نظارتنی بالفعل ایفایه مباشرت ایلشدر . درت آئی صکره، که ۱۲۵۵ سنه سی شعبانینک یگرمی آلتیسنه مصادفدر، گلخانه خط هایوننی قرائتله [تنظیمات خیریه] بی اعلان و دولتنی بوصورتله وقوعی ملحوظ اولان تهلکه عظمادن قورتاردیغندن طولای، حصافتله مشید اولان شان حمیتنی بحق اعلا ایلشدر.

حیثیت، خانه‌سی برجمع ادبا و فضلا حکمنده بولندیفندن طولانی پاشایی او بزم دانش و عرفانک اعضای محترمه‌سی صرہ سنه کچیرمش و بناء علیہ سیاسیاتده کی ابدیت اشتهارینه اوراده طانیدینی افاضل عصرک مادی و معنوی بک چوق یاردیمی اولمشدر. فرانسیزجه دده بو سایه ده اکتساب رسوخ ایتمشدر .

بر سنه صکره اورته ایلمچیلگی بیوک ایلمچیلگه تحویل ایدلمش و ایرتسی سنه ده لوندره سفارتنه و بو سفارت عهده سنده ایکن ابتدا خارجیہ مستشاراغنه و ۵۳ سنه سنده رتبه وزارتله خارجیہ نظارتنه مأمور اولمش و برایکی آی صکره تکرار پارس سفیری نصب اولمشدر. ۱۲۵۴ ده خارجیہ ناظرانی عهده سنده بولندیفی حالده ایکنجی دفعه لوندره سفارتنه مأمور اولمش ایدی .

رشدی پاشانک ابتدای نشأتندن تاریخ وفاتنه قدر ایفا ایتدیکی خدماتک اشمی، ائک خطرناکی، یاخود ائک زیاده آثار درایت و حمیت گوسترمگه محتاج اولانی بو دفعه کی سفارتیدر ؛ تاریخ سیاسیزه واقف اولانلره بجهول دگلدرکه ۱۲۵۴ سنه سیله، الهی بش اوائلی سلطنت سنیه نك داخلی و خارجی، غایت نازک برطاقم غوائل و مسائل ایله اوغرا- شدیفی بر زمان ایدی .

ایشته او یله برزمانده - (معارف سیاسیه نك مسلك نجاتنده یوریمک ایچون استناد ایده جک بر همین شویله طورسون، نه کندی تجربه سنندن بشقه برغونه‌سی، نه کندی درایتندن بشقه بر استادی واردی . حتی کندی تجربه‌سی بیله اولسه اولسه استدالات دورا دور ایله مقید اولمق ضروری ایدی. چونکه بر درلو تدابیر ایله ایکی مسئله ده موفق اولمق احتمالك خارجنده در.)

باخصوص کشف ضمیر، کشف استقبال، وکتم فکر وکتم حال ایله نفوذ و منفعتجه دائما بر برینه رقابتدن خالی اولیان دولتلك هرتمایلندن استفاده ایتک و کندی دولتلك بولنه بیله جگی مشکلاتدن هیچ کیسه‌ی

۱۲۴۶ ده پرتو پاشانك مصره عزیمتسده رفاقتنه ویرلش
 ۱۲۴۷ سنهسی محرمنده عودتی اوزرینه بالفمل آمدی دیوان هایون
 منصبه تعیین اولمشدر .

روم ایلی سرعسكرلكی عنوانی احراز ایله بر زماندن برو
 آرناوودلق طرفلرنده بولنان صدر اسبق، گورجی محمد رشید پاشایی
 هم درسمادته دعوت ایتك و همده لازم گلان تعلیمات سنیهی تلقین
 ایلک ایچون طرف هایون پادشاهیدن ۱۲۴۸ ربیع الاؤلنده اسکوبه
 اعزام اولمش و عودتندن صگره ینه او سنه نك شعبانده داماد خلیل
 پاشا ایله مصره گوندرلمشدر .

۱۲۴۹ ده مصرلی ابراهیم پاشایه بعض تبلیغات اجرا سیچون
 کوتاهییه ده اعزام ابدلش ایدی
 او زمانه قدر مأمور اولدینی خدمتلك كافه سنده منویات شاهانه یه
 موافق صورتده ایفای مأموریت ایتتی نزد پادشاهیده درایت و حمتنی
 طانتدیرمقله برابر، حقنده کی اعتماد هایونك افزایشنه سبب اولمشیدی .
 بناء علیه امور داخلیه ده ابرازندن خالی اولدینی درایت و لیاقتنی -
 خصوصات اداره نك اك مشکل جهت اولان - معاملات خارجیه ده ده
 تجربه ایچون ۱۲۵۰ ده عهده سنده دیوان هایون آمدگیلگی اولدینی
 حالده پارس اورنه ایلیچیلگنه گوندرلمشدر . ایشته رشید پاشا
 دیپلوماسی مسلکنه بو تاریخده انتساب ایتمشدر .

او زمانه قدر فرانسز لسانتی نزهده و کیمدن تحصیل ایتدیگنه دائر
 معلوماتز یوق ایسه ده ، مشارالیهك پارسه بو مأموریتنده متشرقیندن
 مشهور Sacy (ساسی) هنوز برحیات اولدیغندن، رشید پاشا ایله گورشمش
 و متحلی اولدینی درایت و عرفانه حیران قالدیغندن، او تاریخده پك آز
 سویله بیلدیگی و فقط پك ابو آکلادینی فرانسز لسانینك تکلمنده
 اکتساب رسوخ ایتکلگی ایچون پاشایه لازم گلان وسائلی ابدالده
 قصور ایتامشددر . از جمله، کندیس عسرینك علامه لرندن بولندیفی

آئیده کی نطق مرتبی، که انجمن دانشک کشادنده قرائت ایدلمشدر؛
لسان ابدیه کی اقتدارینه دلیل ناطقدر. حتی نطق مذکور، « کشیده
رشته نحریرات » و « بر قماش بوقلون رنگ » و « چارسوی قابلیت »
کبی بعض خاییده تعبیراتیله برابر، زمانه گوره ینه لفظندن زیاده
معناسنه اعتنا ایدلمش آثارک برنجیلرندن معدوددر .

§

مصطفی رشید پاشا، ۱۶ شوال ۱۲۱۴ ده (۱۷۹۹) درسعادته
تولد ایتشدر . پدری مصطفی افندی بایزید ثانی اوقافی روزنامه جیسی
ایدی .

موره اختلالنده سرعسکرلکه تسکین فساده مأمور اولان
صدر اسبق اسپارطه لی علی پاشا انشته سی اولدیغندن، رشید بک دیوان
کتابتیله برلکده گتمش و حادثه ننگ ختامنده درسعانه عودت ایتدیگی
زمان صدارت مکتوبجیسی قلنه دوامه باشلامشدر .

مؤخرأ ۱۲۴۲ ده روسیه یه اعلان حرب اولنسی اوزرینه صدر-
اعظم خوتینلی سلیم پاشا معیتله اردوی هایونه التحاق ایلش ایدی .
ایشته رشید پاشانک مبدأ فیض و اشتھاری بوسفر اولمشدر :
صدر مشارالیه طرفندن مابین هایونه تقدیم قلنان معروضاتی، اوزمانک
اسلوب انشاسیله نسبت قبول ایتیه جک برطرزییان ایله یازمی، سلطان
محمود ثانی ننگ دقتنی جلب ایلش و چونکه پادشاه مشارالیه بالذات
طرقدار تجدد اولدیغی حیثیتله رشید بگنک مفطور اولدیغی میلان-
تجددی طرزانشاسندن استدلال ایلدیکنندن، دولت ایچون یتشدرمک
ایستدیگی ترقی خادملمری صره سنده رشید بکی دخی حائز اولدیغی
استعداده لایق برصورتده پرورش بولسی ایچون، درحال اردودن جلب
ایله، آمدی دیوان هایون قلنه و آره سی چوق کچمه دن آمدی وکالته تعیین
ایتشدر . محاربه ننگ ختامنده ادرنه مکالمه سنه ده مأمور اولمشدی .

رشید پاشا

رشید پاشا

رشید پاشا هر شیده کیسه به بگزه مامک شانندن اولان اعظم
روز کردن صایلیبر؛ نته کیم :

« یسحابا ره نارفته به کیسه مده نه وار ؟

« قهر خصم الملکه الده عصادر خامه ! »

بیتله کندی کندینی تعریف ایتشدر .

ادبیاتده مظهر اولدینی طور مخصوصنه سیاسیاته متعلق اولان بر
اثرینی نمونه طوتیشم، بشقه اثرینی بوله مامقدن، یا خود بکنمکدن دگل،
ایکی جهتی ده جامع اولدینی ایچوندر .

مرحوم، واقعا زمانی جهتیه عاکف پاشادن ای یازمق لازم
کلردی؛ فقط عمرینی بر درجه به قدر اداره ملکه حصر ایتمک ایستیان
بر آدمدن ادبیات خواجه لگی بکله مک، ابن سینا گگی بعض مشاهیر،
هم طیب، هم ادیب اولدیغیچون، دائما رچته لک شعرله یازلسنی آرزو
ایتمک قیلندن بر مناسبتسزک اولور .

بونکله برابر مرحوم، یازدیغی شیلرله ادبیانه ده خدمت ایتش؛
خصوصا لسان رسمینک اداسنی بتون بتون دگشدر ممشدر. هله معارف -
سیاسیه مزه متعلق اولان اکثر تعبیرات و اصطلاحات - ولو ترجمه
صورتیه اولسون - صرف آنک موضوعاتندن و بناء علیه متروکات
عرفاندندر. کندیسنه خلف اولانلر ائینه اقتفا ایتش اولسه لر ایدی؛
شمدی تعریفنه لایق بر لسان سیاسی حصوله گلمش اولوردی .

حاصلی عزیزم ! سز محبتدہ دائم ؛ بن دہ خدمتمدہ قائم .
لکن « سنی بن نصب ایتدم بیلورمیسک ؟ شویله ایتدک عزل
ایدہ یممی ؟ بویله ایتدک دکشدیره یممی ؟ » گبی ، آبور جو بور
مادہ لرله ایکی گونده برباشمزہ قاقیلوب ، طوریلہ جق ، و بومعاملہ
ایش کوچ اولہ جق ایسہ تحمّل ایدر طورورم دیسہم یالان
سویلتش اولورم ؛ نہ بیالم الحکم لله !....

ایچون مأمور بتمزدن قرق کون چکر کچمز بو مرتبه باشمز
 قاقق، و کان بر آده بر لقمه و یروب دها بوغازندن معده سنه
 اینه دن پارمغنی گوزینه صوقق کبی، لایقسنز معامله لره و اوزون ،
 اوزون شکایتلره ؛ دعوالره نه ضرورت مس ایتدی ؟ بهیه ده
 بنم یولمه می کیتدی ؟ نشاتی خیریه یه بدل ویردیگز ، نیچون
 آلمدی ؟ . . .

حاضر طرفینده خلوص و محبت و حسن ظن و حسن
 اعتقاد حاصل ایکن، بو قدر غوائل و مشاغلک آره سنده ذهنی
 بولان دیروب ، بو سوزلری بکا سویلندیرمکه موجب و مقتضی
 نه اولدی؟ هله سز نصل ایسه بویله شیرلی یازمغنی ایستمش سگز،
 یازان چلبی ده : - طور بقالم عزیز! قونمه دن گوچولمز ؛ بردن
 بره بو مناسب اولماز؛ اَو سزک الکنزی اوپه یور ، وارک کندینه
 نه سویلر سه گز سویلیک، لکن، بن آنک اتکنی اوپه یورم ؛ بنم
 قلمه یاقشماز ؛ و خصوصاً « سریعاً جوابی گوندرک » یعنی
 مرامز اوزره حرکت ایتمه جک ایسه گز تبدیلکنزک چاره سنه
 باقم ، گبی لقردی ادبه موافق دوشمز ؛ و کندیسی چکسه ده
 حسب الظاهر اوزرنده بولنان رتبه حضرت پادشاهینک حقی ده
 انکار اولنماز ؛ و تجلی اسم معزّ الهی حین تجلیاتنده ذاتی قبول
 ایتمز ؛ نافله یه و صرف بلاموجب پینگزده صوغو قلق اولسون!
 - دیمه یوبده ، سز نه بیوردیگز سه آنک یازمه سنه و درایت
 و صرفاننه طوغریسی آفرین ! . . .

دكلم ؟ پرتو پاشانك بيقديني اولر ، ياقديني جانلر و دولت - اسلاميه و آمت مرحومه يه ايتديكي خسارت و خيانتك و بگا غرض و نفسانيتني اجرا ايچون شوكت اسلاميه نك كسريني ارتكاب و اختيارينك و طبيعت وجودده مستكن اولان مجازات و مكافاتك و عدالت آلهيه و عادت ربانيه نك و طبيعت كونييه نك و سائر نيجه اسباب صوريه و معنويه نك هيچ مدخلي يوقيدر؟.....

و صاف ايچرودن چيقمه دن، (۱) پرتوك اقبالي ادياره دونمه دن نه عجب بزم ايله بارشمغه و همته ميل اولمدي! سز بزم عليهمزده و « اق دائرة سوندى » تعبيريله محومزه منتظر اولديغكز زمانلرده و بوخاشلرده اون بش آي پيشمزه دوشوب ، تلفمزه يوريدكلري و بونجه توحيدلر و اسهار سوريلديكي و بنمده حقلرنده آغزيمه گلاني سويلديگم ائنالرده جناب حق بو عبد عاجزيني محافظه ايله ولي نعمتمز شوكتما ب افدمز حضرتلرينه سوزلري نائير ايتديكي عالمك معلومي اولمغله ، بو ديمك اولور ، كه نظر حضرت پادشاهي و اثر تجلي الهى بندين زائل اوليوب، ربم حكمت و عدالتني اظهار ايده جكمش ايتدى ؛ و سزك دخی (چان و گوكلدن) همتكز واقع اولدى. مرام اقرار و اعتراف ايسه كرار او مرارا ايتدك؛ و اولاد و عيال مزده بيلديردك؛ و حتى بعض احباب مزه بيله سويله دك . شمدي بر قاچ بيك غروش

(۱) و صاف . پرتو پاشانك دامادي ايدى . وارنده اعدام اولمشدر؛ كوپريلي محمد پاشا اولادنددر .

اوزره حسام افندی به اصهار لادینم بگا نه دن قباحه اولایور؟
 وَ جناب حَقِّک امر ایتمدیگی اللی وقت نماز ایچون چوقدر ؛
 دینلمک جائز اولمشیکن، تیزالدن قلو سک قوناغنی بو سبتون آلاق
 چوق اولزمی، دینلمک نیچون خطا اولایورده کوجه کیدیور ؟
 حال بوکه « کرا ایله اوه چیقیم » دیدیگنر « پکی » دیدم؛ او
 بولوبده طومادمی ؟ ساتون آلاجق اولدیگنر. تک قیرلمسون
 دیه موافقت ایتم ؛ سز رجوع ایتمدیگزمی ؟ قلو سک قوناغنک
 آنختارینی کتوردوب. ویردم؛ « خان گبی » دیه سز ترک ایتمدیگزمی ؟
 حتی « آنختاری گریوه کوندریم » دیدیگنر ؛ « بقالم ایلورده
 نه پیارز؛ وارسون آنختارده سزده طورسون. « دیمه دمی؟ وَ نذر
 اوله رق، افاده و اعطا اولنان بیك ایکی بوز غروشدن بشقه،
 تصدق ایچون آچه ایستدیگزمی ؟ « حاجی افندی نه ایسترسه
 یانی ویر ! » دیه کتخدامه سپارش ایتمدی ؟ وَ او حانس اون
 اوچ بیك غروش بورجگنر ایچون سزی صیقشدیردیمی ؟
 یوقسه « لازمدر. « دینیلان اوچ بیکی وَ جاریه بهاسنی ایستدیگنر
 ویرمدیمی ؟ یوقسه بگا دانشدیده « ویرمه » می دیدم؛ یا خودسزه
 شوقدر آچه مقتضی اولدیغنی بگا سویلدیگزده جوابمی ویردم ؟
 نه اولدی، که بو درجه معیوب و متهم وارلق دعوالری میدانه
 چیقارلق اقتضا ایتمدی ؟ وَ طاتلیلقه ، محبتله گوریله جک ایش،
 بزى بویله قورقوتمق ایله گورولمک طرفه صاپلق نه دن لازم گلدی ؟
 سز « بن شاشقین دگلم » بیوردیگنر گبی بنده هیچ برشی بیلمز

(شو تکیه بی ییقوب یاپک !) دیه تکلیف ایتمک بگا گوره نصل اولور ؟ وَ اورادن اولمزسه ایکی یوز کیسه آچه بورجی پک گوزل گوزیمه آلام ؛ لا کن ،أموریتمک قرقچی گونی وَ قاسمه بش گون قاهره ، کراسته لر ، دولکرلر ، دیوارجیلر اوشوروبده تکیه بی وَ (قلوس) ك قوناغنی ییقوب ، یاپمغه باشلادیغم گبی ، خلق بگا نه دیر ؟ وَ ایکی یوز کیسه لك بنا بش یوز کیسه آچه لك اولمق حوادثنی خلقك لسانندن کیم آلیر ؟ خلقده شوپله طورسون ؛ (....) خا کپای هایونه هیچ مقوله سندن اوله رق ، تقدیم اولنان تقدمة ناچیزانه ایچون « شمدی بورجی واردر ؛ سایه مده قزانسونده ویرسون . « دیه عفو واحسان بیورلادیغنده ، مقربلر : « افندم محزون اولور ؛ کرم ایدوب ، قبول بیورک ! » دیه رجا ایله قبول عالی به مظهر دوشورمشلر ایکن ، شمدی بنم ایکی یوز ، اوچ یوز کیسه لك تکیه یایدرمقلمغه شوکت مآب افندمن حضرتلری نه بیوررلر ! وَ بن نه جواب ویریرم ؟

خوشمدی یا ، بودیوانه لگه ده جسارت ایدهیم ! نجیب افندی : - قلوبی تیمارخانه به قویه جق قدر دلی دگل ، که طرف شرعدن وصی نصب ایتدیروب ، اوینی آلام ؛ عقللی دگل ، که بازارلق ایدهیم ، اوینه یتمش کیسه آچه به مشتری وار ، دلی صامیور ؛ بن نه یاییم ؟ جنوندن باشقه برشی بوله م - دییور .

بویوله ایکن ، اوته دن بری یالگنر سماعخانه ایچون ایستدیگنر محلی باری ایدرمق ، یعنی ملک اولمق سببیه برچاره سی بولمق

قوری بر کاغد ایله مسروریتی نهدن بو قدر چوق گورولدی ؟
 و سزه مناسب اولان آگامی یاپلدی . منضم اولمدی ؟
 دولت علیه داخلاً و خارجاً استیلا ایدن و « امر واراده
 بنم اغزمندن چیقان سوزدر . » دیو علناً سویلك درجه سنده
 اقبال و استقلاللی اولان و اوغلارینک ، قیزینک ، قاین والده سنک
 اوزر لرینه یاپدینی ایراداتدن ماعدا یالکیز خلیقلرینک اسمنه
 سکسان کیسه آچه سهم یاپدیران ، و خفیسندن و مجوهراتندن
 و اشیا مقوله سندن خارج اوله رق ، قرق یدی تاریخندن اللی
 اوچه قدر آچه اولمق اوزره اون یدی بیك کیسه آچه آلدینی
 میدانه چیقان (!) آدمک ، حالانه اولدیغنی و نه یاپوب ، یاپه جغنی
 بیلمیان قرق گونلک آدمه مساوی طوتلمسی ، و آنک کتخدالغناک
 آلتنجی ، یدنجی ، سکزنجی سنه لرنده یاپدینی شیلری سن بر آیده
 نیچون یاپمداک ؟ دینلمسی عقللر شاشه جق عجایب و غرابدن
 گورولمکدن غیری برشی بولمندی !

اولا ، آد کندینک و آچه خزیننه نك اوله رق ، یاپدینی
 تکیلر و معاشر ایله اوقاف هایونی بیتوروب ، اللی غروش نقد-
 موجودی قالمدیغندن ، آرتق بو تعمیرات و معاشرک اوکی
 کس دیرلمسی امر و فرمان بیورلمش ؛ و اصحاب استدعاناک کوکی
 قیرلمون یوللو اوقاف هایون ناظری افندی به حواله ایتدیگمز
 عرضحاللرک « صره سی اولماغله بطالده حفظی لازم گلور . »
 جوابیله باب عالیده طوبلانا نی یوز اللی به وارمش ایکن ،

اعظم من الجزء) قضیه سی کبی، شك وشبهه دن عاری وشهادت -
 سربسته ایله مقدمی تالیسندن مستغنی بر دلیل گواه؛ یعنی قلمندن
 حاصل ونازل اولان بلائی سیاه دخی شویله که — — —
 (۸) — — — — —

شیخ مشتاقه جوانامه ()

نیم افندم !

گوندریلان مفصل و مشروح تویخنامه گز مطالعه اولنوب،
 سزجه وارلقدن، نیجه تأسفدن غیری بر معنا ویر یله مدی؛ زیرا
 بن مأمور اولهلی دها قرق گون اولور اولماز گویا آیلر، سنلر
 کچمش؛ و اولاد وعیال و متعلقا تمزه ایرادلر، زاویه لر؛ معاشلر
 یایلشده سزه باقلاماش کبی، بودرجه ستملره، سرزنشلره نه دن
 مستحق اولدیغمز بیلنه مدی؛ و ابراهیم افدینک پاره سز، پولسز

(۱) عاکف پاشا تبصره عنوانیله مشهور اولان اثرینی - مقدمه ده بیان ایتدیکی
 وجهله - بر مقدمه ایله ایکی مجت و بر نتیجه بی شامل اولوق اوزره ترتیبه مباشرت
 ایتش ایسه ده مجت ثانینک شو قید ایتدی کمز پارچه سنه قدر یازهرق اتماننه موفق
 اوله مامشدر . چونکه رساله مذکوره بی سلطان محمودک امریله بحریره مباشرت ایتش
 اولدیغندن ؛ او آراق پادشاه مشارالیهک وفاتی وقوع بولسیله عاکف پاشا دخی
 رساله نك اتمانندن صرف نظر ایلشدر .

تبصره عاکف پاشا کمال بکک او بایده یازمش اولدیغی بر ملاحظه نامه سیله برابر
 مطبعه عاجزانه ده مکرراً طبع اولنمشدر .
 للجامع

(۲) بوشیخ افندی کرامات وروشقله مشهور و - الان امشالی کورولدیکی اوزره -
 و حال عصره مستولی برداهیه برها ایش

بك افنديك قيرلديني قالدی؛ اما صاحب ترجمه دخی دیله دیکی
بی مفتخر اوله مدی .

وینه آمدجیاکنده ماده فترتک اشتداد و امتدادندن
وانگلتره و فرانسه و روسیه دولترینک مداخله عنیه متغلبانه .
لرندن طولایی حالت افنديك رأی و تدبیریه ارکان دولت علیه
بینده عقد و امضا اولنق اوزره مفصل و مشروح بر اتفاقنامه
قلمه آلب ، فی الواقع هر نه قدر مسئله مطلقه وفاق ، کندو
مشرب مفارقه موافق دکل ایسهده . حالت افندییه
بکندرمک ایچون ناچار ، (مخاذیر) خلاف و شقاق و منافع
اتحاد و اتفاقه دائر مقدمات منشیانه و بعض تمثیلات خارجییه
تمهیدیه دولت و ملتیه یکدل و یکجهت اولمانک ایجاب و اقتضاسنی
و عکس قضیهده اولان خطرات و مهالکی یولیه بسط و بیان
ایدرك ، مسوده سی رهین تحسین و آفرین اولمش ؛ و بر مجلس .
عمومیده ارقونمغه قرار ویرلمش ایکن ، افندی مشارالیهک نفی
واجلاسیه اورتالغک رنگی دکشمگین مسوده مذکوره حرف .
مسروق گبی ، قرائتدن محروم وین صندوقه اورا قده معطل
و مکتوم قالمشیدی .

ایشته معظمات امورده فوائد و کتابتی دخی بو انموزجهیه
قیاس اولنق اوزره داخلی و خارجی اوج ماده مهمه ملتزمده
حال بویه اولوب ، مضرت انشاییه سی بختده دخی (الكل ،

وَصیدا والیسی سابق عبدالله پاشانک عصیانی وقوعیله طرف دولت علیه دن اوزینه وارلدینی ائنده مصر والیسنه اظهار دخالت وَاوّل دخی حقیقه عرض شفاعت ایتمش اولدیغندن، صورت حال بین الوکلاء مطالعه اولته رق، عبدالله پاشانک طوغریجه طرف سلطنت سینه دن استیمان واستعطاف ایتماسنه منی درجه اولیده اراده سنیه متعلقه نك انفاذی ودرجه ثانیه ده عکادن اخراجی، وئالته ده عفو واطلاق شقریله جوابنامه - تحریر وَاوّل وجهله اوج قطعه اوامر علیه تسطیر اولتوب، لکن شق اوّلک اجرایی کندوسنی قاندیروب، وقاندره جق سوزلر تمهید و تأکید اولنمی صورتنه قرار ویریلهرک جوابنامه مذکوری اوّل وقت مکتوبی صدر عالی بولنان طاهر سلام بك افندی ایکی کره قلمه آلمش ایسه ده استیلان مرتبه اطرافلی اولماق واهمه سیله رهین استحسان اولیوب، اوّل تاریخده بو منشی مسلم الکل آمدجی بولمنغله، بوکا سپارش اولندیغندن، مضمار سخنوریده سمند سبکسیر قلمنه ارائه رخصت جولان ایله فروسیت و هنر مندیله ید طولا گوسترمش ؛ و تحریرات اطنابیه سنی اولیای اموره گرگی گبی بگنذر مش ایسه ده. مصر والیسی او تکلفلی شقین اوّل وئانی بی کأن لم یکن حکمنه وضع ایله شق ثالثی اختیار واعلان ایدرک، او قدر ورزش ویسیانه وگوشش کاتبانه دن قطعاً برئمه حاصل اولیوب، فقط طاهر

ایراد اولسور، که: اوائل فترت رومیانده بطریقک هلاکی
و مجرم ایله بی جرمک عدم تمیزی مثللو بعض مدعان طولایی
روسیه ایلیجیسی (وسترووو) نک ویردیگی تقریر رسمییه
جواباً ویریلان تقریر مفصل، وبعده (ایلیچی مر-سومک)
بالانفعال قطع مخبره ایله بیسوک درهیه عزلتنه مبنی مقام-
صدارتدن روسیهباش وکیلنه یازیلان مکتوب مطول مسوده لری
صاحب ترجمه نک همت و مهارتنه حواله اولندیغندن، واقعا
عرض هنر قصدیله اوزون اوزادی سوزلر و روسیه لونک
دعواسنه مقابل کاتبانه جوابلرله طبقه طبقه کاغدلر طولدیرمش
ایسه ده، چونکه مواد اقبسه دن معدود اولان جدل و مغالطه
هر رده جائز و جاری اولدیغندن غیری، فی الحقیقه اکثر کلام
مضلل افهام و بلکه ممد اوهام اوله رق، حد و نصابی تجاوز
ایدن مقاله مدعیانه هر نه قدر صدق و صوابه مقرون اولسه
دخی صاحبنه حاجت نافعده اوله میه جفی درکار و خصوصا آثار-
خارجیه و وقوعات شهودیه نک تصدیق ایتمدیگی اقوال مجرده نک
تأثیری آنجق نفوس سادجه یه اولوب، بوقسه دولتره کوره
اولدینی بیدار اولغین، بو مناقشه روسیه لونک الزام وافهمانه
قیل قدر مدار اولق دگل، بلکه تشدید خصومتی و باش وکیل
طرفدن سکز سطر مختصر جوابنامه ورودیه مطلب و مدعا-
لرنده اصرار و خشوتی مستوجب اولدینی هر کسک معلومیدر.

(مکثدر) دیو تحریراتی بکنمزن کن ، گیده رک ، معیتلرندم .
بولندیغنی ذوات بونک اوزون ، اوزون مسوداتی گوردجه
قرالتیسندن اورکوب ، تصحیح وتنقیحه دخی بضاعه اقتدارلری
اولدیغندن ، دهن خامه خودپسندانه سننه هر نه گلور ایسه
یازمقده سربست اولمقله ، تمام کاتب مایرید اولشیدی !

اثنای سفرده ، یعنی زمان نحوست اقتران ریاستنده بم قلمه
آلدیغ بر لایحه بی تصحیح ایدرکن ، روسیه به دأثر بر محاسبه
« دولت علیه ایچون قازدیغنی قیویه کندیسى دوشر . » تعیری بی
درج ایدرک ، بوققره نك مشهور اولان اصل عربیسنه گوره (۱)
بو مقامده عدم مناسبتی فرق وتمیز ایتمامک وینه لایحه
مذکورده « مادام که اهل ایمانز بویله جه اعتقاد ایتملیز . » دیو
ایمان واسلامی توقیت ایله قابلیت عدم بقاسنی قائل اولمق مثللو
واقع اولان خبط وخطاسی آنارینی مطالعه ایدن ارباب انشایه
معلومدر .

مع هذا طوته لم ، که کتابت وخطابتی هیچ معیوب و مدخول
اولسون ؛ نه فائده سی وار ، که فرط غرور واعتناسی وبالطبع
مصدر شر وضرر اولسی جهته قال وقلمندن دولت علیه هیچ
خیر و منفعت گورمیوب ، بالعکس تدارک وتلافیسی ممکن اولیه جق
نه خسارتلره اوغرادینک تفصیل اجمالیسی زیرده بیان اولتور
ایسه ده پشین منفعت ومضرت قلمیه سنه مثال موجز اولمق اوزره .

(۱) من حفر بشراً لایحه فقد وقع فيه . للجامع

دیو فقیری تزییف ایله حصر مطلب ایتمش اولدینی خواجه لُق
املدن مایوس ایتمگله بیچاره غیرت اقران ایله ورم اوله رق،
کنج یاشنده تلب اولدی کندی (۱)

یعنی ادراک معانی دقیقه، افعال غریزه دن اولمسيله شعر
اطلاق اولسان نظم نفیس «گر سخن جان نبود مرده چرا
خاموشست» مزایا سنجه اصحاب مذاقه روح روان قیلندن
ایسه ده فی الحقیقه منسترو لغه متعلق اوصافدن اولماق حسيله
اقرانه باعث تفوق و رجحان اولمیه جنی محتاج بیان دکلدن . (۱۱)
وسیرت ماده سنده شعرای ایراندن بعضولینک، مثلاً عرفینک
«سیرت این چن از خلد بیت مجمل» مصراعی کبی، اشعار ایله
احتجاج عجمیلکدر .

کذالك فن انشاده دخی واقعا حیل و خرده کتابتی بیلور؛
وچوق شی یازمق لندن گلور ایسه ده «فی الاکثار عسار»
مدلولنجه منشاتی دخی زل و زلل و خبط و خللدن سالم اولمیوب،
حتی اوطه ده بولندیغمز هنگامده رئیس اسبق جانب افندی

(۱) لطائف نارنجیه دندرکه : - شاعر مشهور لامارتین فرانسه نک
ایکنجی جمهوریتنده وکلادن ایکن برغزته جینک امور مالیه به متعلق
یازدینی بر مقاله نک موافق حساب اولدیغنه تعریضاً «هم غزته جیاتی
هم صرافتی اولماز» دیه بر تذکره یازمش؛ غزته جی ده تذکره بی ابرتسی
گونکی نسخه سنه درج ایله آلتنه «صرافتی غزته جیلق لوازمندندر؛
فقط هم شاعرک هم دیپلوماتلق سوکوز» عباره سنی جواب اولتی
اوزره قید ایتمشدن . للجامع

مبحث ثانی

چونکه مشار الیهک صفت کاشفه و منقبت مادحه سی شعر
 وانشا قریحه شدن عبارت اولسه گر کدر . - او لا ادبیاتده
 جهلی سبیلله اشعاری غلطات و فلتاتدن خالی اولیوب، از جمله
 استانبول صوکر لرینک تجدیدیچون سویلدیکی تاریخده: « یاییلدی
 بوکر سیرتده سده آهین اولدی. » دیو ذوی العقولده مستعمل
 اولان [سیرت] لفظنی جماداتده استعمال ایلسی، و جسر جدید
 هایون تاریخده: « عالم بدیهی سویلدی هذا صراط مستقیم ! »
 دیه [بدیهة] و [بالبداهه] لفظلریله [بدیهی] لفظنک کیفیت
 استعمالنی بیلمامسی محکمه مناظرده ثبوت مدعایه شاهدین
 عادلین اوله رق، بوکامائل هفواتیله برابر قوت طبیعت و سلاست
 منظوماتی انکار اولنماز ایسه ده . یابدینی اییات ایله یقیدینی
 بیوتک وزنی میزان آخرتده معلوم اوله جغندن غیری، شاعریت
 وکلای دولته گوره کمال و حیثیتدن معدود اولوق شوپله
 طورسون کتبه ده بیله معارف معدوده دن اولمدینی کندی قولیله
 اثبات اولتورکه: دیوان قلمنده مرحوم دانش بک السنه ثلثه ده
 اشعار پاکیزه سی موجود، ذاتنده دانش و درایتله نادر الوجود بر
 چلبی ایکن، اثنای ریاستده بالمناصبه بن زبان گذار ستایش و ثنا
 اولدجه انتفات ایتیموب، بالآخره « نه ییالم؟ دولت علیه ده ایران
 دولتی گبی، رئیس الشعرا لقی مسندی یوق، که توجیه ایدم ! »

تبکیت

نم بیلدیکم مشارالیه اون بش سنه در گویا استقامت اوزره
 درویشک ادعاسنده اولوب ، و سیر وسلو کدن مقصود تصفیة
 قلب و تهذیب اخلاق ایله تکمیل نشأته انسانیه دیمک اولمغله ،
 اوقدر سنه لردن برو تربیه و اصلاحندن صکره ، بو حال خسران -
 مآله اولان نفس اماره عجیباً قبل التریبه نصل ایدی ؟ دیو
 کندیندن صوریلور ایسه نه جواب ویریر بیلیم ! ...

— شمدی بو آدمده هیچ کمال یوقیدر ؟

— آنده برکال واردر ، که هیچ کیمسه یه تحصیل میسر
 اولماق گر کدر ؛ شو یله که : کندیسى غدار و بی رحم ایکن ،
 شفیق و مهربان ، و غایت مرتکب و طماع ایکن ، عقیف و پرهیزکار
 کورنمک کبی ، نفسنده اولان اخلاق ذمیمه نك ضدینی ازانه
 شعبه سنده اولان هنر و مهارتیه دیه جک اولمیوب ، حاصلی شرنندن
 حضرت الله صغیله جق برفته بیدار و بوبابده رجال عصر مزك
 جمله سی حقیر ایله هم زبان اقرار اولمغله ، بزدن صکره گلانلر
 مثلا ، قاره جلبی زاده عزیز افندینک و اوجقی زاده نك آثارندن
 خصماسی حقنه یورید کلرینه قیاس اتمه سونلر ، که علی التحقیق رسم -
 نفسنی تردد سزجه بیلیمم خوفاً عن الله . بو تفصیلاته کیرمزدم ...

[مبحث اولدن]

چیقیمه جق بر استدرج دنوی غرضندن عبارت اولدینی
گونش کبی میدانده ایکن ، اگر مخلصدر دیه بیلان وار ایسه
گناهی بوینه !...!...

استطراد

مشار الیه کندیسینی مرحوم راغب پاشایه نانی و آوستریا
باش و کیلی مترنقه مدانی اولدیغنه دائر مداهنلز لسانندن
ایشدیگی مدیحه کاذبه نك ایکیسندن دخی اظهار انبساط ایدر
اولغله ، جمع ضدین مالی هله بونده درکار اولدیغندن بشقه ،
منسترولقده بونك مترنقه اولدیغنی بیلمم اما فی المثل ، اگر
مترنق مجارستانی حکومت مستقله ایتمک ، وایتالیایی فرانسه لویه
ویرمک و پروسیالویی ویانه یه کتورمک کبی ، دولتنده ابقای نام
ایده جک خدمتلمرده بولسور ایسه اول وقت آنک بوکما
براز یان باشی برابر گله جگنی اعتراف ایدرم !

راغب پاشا ایسه [سفینه] سندن کالات علمیه سی مستبان
اولدینی مثللو ، تدبیر ملک خصوصنده دخی بر وجود کامل
اولدینی روایاته مبنی بگنیلور ایکن ، اگر اول دخی پرتوگرایی
پاشا کبی ، بروزیر وزر آلود اولمق لازم گلور ایسه بوکاده
یوف ، آکاده یوف !.....

ایلم و تیلیم بلاسیندین خلاص بولماغیسو تور . « (۱) اوصاف
واخلاق مادرزادینی بوقضیه ده دخی شرح وتیین ایلدی .

قالدی که عبادت و طاعتی دخی احتمال نلشدن خلی دگلدی؛
یاغراض و یا مرانی و یا خود مستدرج اولوب، اوچی دخی امور-
قلیه دن اولمغله، بهر حال تفریق وتمیزده افعال و آثار حارجیه -
سندن استدلال لازم کله جگی ظاهر و ریاستدن برو، که اون
سنه یه وار یور؛ بالجمله صادرات افعالی بزم خلغمزک معلوم
ومضبوطی اولدیغندن فضله، اوروپا خلقنک لسانی اولان
غزته لرنده دخی اسم و رسمیه متدائر اولمقدن ناشی افعالنده
اخلاصه دلالت ایدر هیچ برنسنه ثابت اوله میوب، آشنای اطوار
عالم اولان ارباب مزایایه غیر مستور اولدینی و جهله ریاکار
اولسی دخی موافق اوله میه جغه و اعمال عبودیت، دنیاچه دخی
مستلزم منفعت اولدیغه مبنی بیلنردن دینلدیگم و جهله کندیسی
و قرنداشی حربیه ناظری حصول اقبال ایچون خواص حفییه به
مشغول اولدق لری مثللو، بو عبادت لر و طاعت لر دخی مجرد صوکی

(۱) عاکف پاشا مرحوم بوجله بی پرتو پاشایی تزییف مقصدیه
فریم ترکیه سنی تقلیداً یازمشدرکه استفهام اولنان معناسی شودر : « بن
قسى القلب و بالطبع صاحب عداوتم . بین الناس و نزد اجانبده زهد
و تقوی ابراز ایدوب درونمدن حکمت و خیری تبعید ایتکده بم . بگما
ایلیک ایدن بندن صاقتملی دره . بندن فناقدن غیر یسنى بوله میه جق و جانم
چیقمینجه بشقه لری الم و دیلم بلاسندن قوتلیه جقدر . » للجامع

طورنده گوندردیگنه نظراً بودرجه فضاختی ارتکاب ایتماک
لازم کلوردی .

جواب شافی، دلیل کافی :

واقعا اصحاب عقولندرد؛ لکن مثلاً سو فسطائیه نك حقایق
اشیایی انکار ایتمری جهل و بلادندن اولیوب، عدم توفیقندن
ناشی اولدینی گبی، مشار الیه دخی اعتنای مفرطله آشوری
خودیین وجودپسند اولق حسیلله بومقوله لر حقهده عادت -
الهیة اویله جاری اولدینی وجهله اوتهدنبرو عقلنی خیر وصلاح
طرفده استعماله موفق اوله مدینی معلوم عالمیان اولدیغندن
ماعداء، حسب الجلبه حب جاه وحرص دنیاده نفس اماره سنه
غایتله اسیر و دایماً کندی منفعت مخصوصه و اغراض نفسانیه سنی
تحصیلده عمیق التدبیر رتاتار بدکردار اولمغله، نیچه سنه لردنبرو
جان ایله جوویان اولدینی بویله بر فرصت نا گهظه سور النسه
گیردکده، داعیه قویه حصول امل مدعای صداقت و دیانتی
باصدیرمغله، مایه اصلیبی برقات دخی میدانه چیقهرق، لسان
حال ایله « بنك گوکلم قالیغ و طیبعتغ دشمن اسیندر . نفسمغه
حرص و حسد و حیل کوپ یخشی گیلور ؛ اولوس آرا وایل
قاشیدا پارسالیغ ایلاب، اوز درونیمدین فرزانه لیق ، یاوزلیق
بوشالتیب، تورورمین، هر کیمدین بنکایخشیلق بیتکار صاقینسون.
میندین هیچ یمانندین غیری بولماس. تاجانیم چیقمیوبتور اوزکالار

کبی یوکنی طوتدی . اما غالباً (گرمیت) بیع و شرا آرہ سندہ
نصل اولدیسہ قاریشقلق ایله متاع دیاتی دخی ہیچہ صائمقلہ
اصلندن برو بیلدیگمز و جہلہ صورت کران ہیأت قییحہ نك
مانیسی و « روی اسلام نماند » مصراعنک متمم سطر
نایسی ، اولہ جغفی برقات دخی اثبات ایتدی !

§

مقدمہ مدہ بیان اولدینی وجہلہ فریق پاشانک ترضیہ ایچون
ارسالی « حوداث و حقارتی موجب اولور . » دبو تجویز ایتمیان
یادگار ، عجیباً خارجیہ نظارتنک تبدلندن حاصل اولان ذل
و تقیصہ بی نصل تجویز ایتمش ؟ و فرانسہ و نمچہ ایلیچیلریلہ
ماورویانی بیلہ بو نصونینک آیاغہ کیتمکلگمی لایق گورمامش
ایکن ، مشارالیه حقارت عزل و تبدیلی نہ وجہلہ جائز گورہش ؟
و بو صورتلری دعوای دیانت و صداقتہ نصل صغشدرہش ؟
اولدینی مسئلہ لرینہ اجوبہ مسکتہ بولہ بیلور ایسہ « ایشتہ لوح ،
ایشتہ قلم ، ایشتہ کتب ، ایشتہ فحول ! » [۱]

اعتراف و اھی ، اشتباه ساهی :

— پرتو پاشا فرط فطانت و شرط صداقتہ جملہ یہ تفوق
داعیہ سندہ و نمازی ، نیازی ، ذکرلی فکری بر متعصب آدم

[۱] مصراع شاعر حامینک برقصیدہ سندندرکہ اولی شودر :

« واریسہ شہک اگر اورمحک تجربہ یہ . » للجامع

آچدیغی سفر نابهنگامک تضمینات کلیه متبایه سنک تنزیل
و تسویه سیله سلستره نک روسیه لو طرفدن تخلیه سی گی ،
خصوصات جسیمه ده حمداً لله تعالی بر سقط ایشده بولنیه رق ،
وَ کندیسنک اعانه (غیر ممکنه) سنه محتاج اولقسزین المذن
وَ دیلدن کلدیگی قدر ولی نعمتمه خدمت ایتمگه چالشدیغ
مو بمو معلوم عالی بیورلمق حسیه نزد معالی وفد شهنشاهیده
حد ولیاقتمدن زیاده ممدوح و معتبر اولدیغ جهتله عن اصل بنی
و بلکه مقتضای طبع انسانیت ندانی جمله جهانده هیچ برکیمه سی
سومدیگندن ، بو موفقیت عاجزانه می گوردکجه رمد رقابتله
بصر بصیرتی ساعت بساعت وَ غرض غریزی تفرّد ایله
دل پرغلی دقیقه بدقیقه مختل اوله رق ، حسندن قات قات
بوغولمقده وَ مقدم و مؤخر عزل و تبدیلی تحصیل چالشدقجه
مسئولنه مساعده بیورلمدیغندن ، صورتا رعایت منافقانه اظهاریله
ایچ یوزندن یاریلوب ، یرتلقده ایکن ، بروجه بالا چورچیل
قیضیه سی ظهورنده « همراه بد ، زرهزن بیگانه بد تراست »
مدلولنجه وادی اسائنده اجنبی به مسابقت و شان و شوکت سنه
وَ حقوق ملت اسلامیه واجباتی علناً ذمتندن اسقاطه مبادرت
یرله ماگوی دستگاه مفسدت اتخاذ ایلدیگی استفناکی و ساطیتله
بونصوبی به نسج ایتدیردیگی پلاسپاره شکایت و کرپاس خشین
خصوصته کیفنجه تقدیر قیمت ایدرک ، مزاده ویرمکله اغتنام غفلت-
زمان و آتهاز فرصت امکان ایله بازار اصل و امنیه ده دیله دیگی

متفقہ سیلہ و بکروش و آقکرمان معاہدہ لریلہ الدن چیقمش اولان صریلو مادہ سنده روسیہ لولر ایلہ نیچہ آیلر اوغراشہ رق، امکان مساعد و وقت و حال مستعد اولہ بیلدیگی قدر تخفیفی خصوصلرنده و بعدہ انکترہ لو ایلہ فرانسه و روسیہ و آوستریا و پروسیا دولترینک اتفاق و اتحادی و مع مافیہ نچہ لونک فرانسه لو ایلہ فرانسه لونک روسیہ لو ایلہ خیال اندر خیال معاملات دقیقہ سی، وینہ ناظر مشارالیہ یادگارینک یرہ کچہ جک سوء تدبیر مدبرانہ سیلہ اوروپا پوتیقہ سنده مدخل کلیسنہ سبب اولدینی مصر مادہ سی، و روسیہ عسکری و دونمانسک در سعادتہ جلب و اعادہ سی، و بونلر هنوز در سعادتہ ایکن، اعادہ لری حقدہ فرانسه ایاجیسیلہ معاہدہ مخصوصہ عقدی، و بعدہ دوات علیہ ایلہ روسیہ بینتہ معاہدہ اتقایہ وقوعی، و بونک اوزرینہ انگلترہ و فرانسه دولتلری طرفدن پروتستولر وضعی، و اسپانیا قرالیچہ سی ایلہ معارض اولان دون قارلونک محارباتی اتناسندہ (قرالیچہ مشارالیہانک) طرف اشرف شاهانہ یہ گلان نامہ سنہ جوابنامہ ہایون یازلمق اوزرہ بر طرفدن و یازلماق اوزرہ دیگر طرفدن واقع اولان تکلیفات متخالفہ یہ و كذلك فلمنک قرالک هنوز تصدیق ایتدیگی بلجیقا حکومتیلہ عقد معاہدہ اولنوب، اولنمامق اوزرہ وقوع بولان ازعاجات متباینہ مثللو انواع حالات و اختلافات آرہ سنده وینہ ناظر مشارالیہک زمان زخل عنوان ریاستدہ بعض رؤیالرہ استناداً (!)

حقیقه آفات و محض مصائب و صرف بلیات اولان زمان ریاستیه
 کتخدالغنده آزاده تصاریف معیت و برطرفساز مقادیر خوف
 دنیا و آخرت اوله رق، خود بخود حرکت متجدده کیفیه ایله
 واصل امتیاز حل و عقد اولدوقده، سنین متقادمه دنبرو نهفته
 دولاب درونی، اولان کمعیار احوال ردیته و ناصره اوضاع
 سیئه سنی (گرمیتله) (۱) بیحجابا صرف و اعماله بأس البادی
 و کارسازی رواج استدراج ایله سرمایه کار و گردارندن نفسنده
 هرکز ضرر و زیان گورمیوب، و بلکه صفر زایجه عدم
 اوله جق طالع مضرت مطالعک قوه قالعسه یله نوبنو بنیان
 دولت علامده آجدینی رخنه لر کندینه فرجه اقبال و مدخل
 استقلال اولدینی گوردکجه « بنم فیض و فتوحم بو یوزدن
 اولیور! » دیو آرتق بالسکیه اطراح صواب و التزام خطا ایله
 لندن گلسه بتون بتون عالمی بربرینه قانه جق شرور عظیمه یه
 بی باکانه و منه مکانه منصدتی اولدینی سوء افعال و حرکات یله
 عامه انامه معلوم اولدیغندن، وله الحمد درت بیجق سنه یه قریب
 مدت ریاستمه کندینک جمله آثار کریمه سندن اولان حدود
 یونان ماده مستهجنه سندن انگلتره و فرانسه و روسیه سفارت

(۱) فارسی برکله یه معلومدرکه عربی گبی تاء مصدریت گتیر یله مزه

دیمک ایسترزکه (حاکف پاشا [کرمی] برینه کر میت یازمش بناء علیه
 بزده بازارز) دیه بر منشی بی مدانینک مساحتی بلاتامل تقلید ایتمک
 جائز دکلدیر .

فصله، غایت محبت و مبطن و منافق و متمکن برداشته دها اولاق
 حسیده، مدخر ماهیت و مدفون ارض طبعی اولان دستایه
 بغض عامه به مال موروثی اولان بضاعه بغضای خاصه بی دخی
 ضم و علاوه ایلدیگندن، و تضاد طبیعتدن بشقه غالباً بینمزده هیچ
 مناسبت سماویه اولدیغندن، یلدیزمز بارشامش اولوب، آنجق
 صدر اعظم رؤف پاشا حضرت تفرینک صدارت اولیسی هنگامنده
 بونک تعیین و عطیه و موقوفاتی کسبله رک، اقطه دن اخراجی
 اوزرینه برمدت پاشاسنک دیوان کتابتیه آناطولی طرفنده کشت
 و گذاردن صکره در سعادت کلوب، بیلان کبی سورینه رک، بر
 تقریب ایله یینه اوطیه گیرمش اولدیغندن، و سابقاً و لاحقاً
 اردوی همایونده و در سعادتیه کیفیات حالی بیلانر بیتنده « غالب
 پاشانک معهود پرتوی !.. » عنوانیه شهرت شایعه سینه منی
 اقطه ده بولدیغمز ائنده و بعده آمد حیلک و بکلکچیلک کبی،
 معیت منصب لرنده قسری و ضروری تزکیه سنی دوزلمک ایچون
 دیسه یه منی جبر نفس و اهتمام عظیم ایله « تحسبها حمقاء وهی
 باخس » مثلجه هر که کائن دراهم منحوسه ردائت و خاستدن
 کلیاً بی وایه و تهی مایه گورونمگی (زوراکی) التزامه تحمل
 ایتمکدن ناشی، گرچه بعض بطانه حال و شانیه وقوف تاتمی اولان
 ارباب دقتی آلداده مامش ایسه ده، بنم کبی ظاهر بین و « من لم
 یتفع بظنه لم یتفع ببقینه » مسئله سندن غافل نشین اولانلری
 ایناندرر کبی اولمشیدی . تا که عیاذاً بالله تعالی، دولت علیه

تصویر افعال

لعنت و نفرین اول امانی کاذبه به و اول اشتهار ملامت آثاره،
که فدای غیرت دین و دولت و اضاعه و اجبه حیت ملت
خسرانه سیله حاصل اوله !... نعوذ بالله من شرور انفسنا و من
سیات اعمالنا !

چونکه مقدما پاشای مذبوری (۱) ریاستده سفرده
و حضرده تربیت و استخدام ایله آمدجی اقطه سنه چراغ ایدن
غالب پاشا، مغایرت مشرب جهتیه عمم مرحومی سومیه ریک
اوائل نشأتدن، یعنی مکتوبجی و آمدجی اقطه سنده عمم خلفادن
و غالب پاشا سرخلیفه بولندینی زماندن تا وزارتنه قدر بتون
وقتی سوء معامله و اظهار غیظ و نفسانیتله کچورمش اولدیغندن،
بعد وفاتهما ارقند مغشوش عدوان «البغض يتوارث» حکمنجه
بوشرا الحلف قریمی الاصله و عمم مرحومک حالی بو حقیر ناتوانه
انتقال ایتمش؛ و طبایع امم و اقوامی مشتمل کتب اخلاقیه ده مبین
اولدینی وجهه (ناتار طائفه سی) قسوت قلب، و غلظت طبع .
و شدت غدر و خیانتله مجبول و شیمه مرؤت و مودتدن بی نصیب
بر قوم مستحق اللوم اوله رقی، (حافظاً لله) بو خصائل ذمیمه
مادرزاد، صاحب ترجمه نیک عناصر اربعه سی و امهات الخطیئه
اطلاق اولنان حرص و حسد و کبرایسه قوای فعاله سی اولدیغندن
[۱] پرتو پاشا .

تکلیف ایده بیلوب و نه دول سائرہ تجویز ایده جکی ظاهر و باهر
ایسه ده، فرضاً تکلیف اوله جق و بلا مدافعه قبول بیوریله جق
اولور ایسه، بین الدّول نظارت خارجیه کبی مأموریت معتناک
بر ایچی سوزیله تبدیلی شیننی اختیاردن ایسه، باری انگلتره
تکلیفیله اولسی اهون اوله جفی بدیدار اولوب آنجق، شاید
خاطر هایونه بر گونه خدشه بی موجب اوله جفی صورته
سریره حاله نظراً یالکز بنم عزلمله مطلوب حاصل اوله جفندن،
مشیر پاشایه طوقونلامق اوزره استغفای بندگانه مله عزلم اوروپا
دولتلی اصوله دخی موافق اولمسیلله، هم شان و شوکت
شاهانه یه اوقدر طوقونمیوب و هم موازنه خارجیه دخی کوزه دلش
اوله جفی واضحاتدن ایسه ده اول و آخر ایتدیگم سعی و غیرت -
عاجزانه و بووجهله عرض و اشعاره متجاسر اولدیغم مطالعات
حقیرانه دن مقصود اصلی مستمندانه م، ذات موهوم الوجودمه
عائد منفعت مخصوصه غرضه مبنی اولیه رق، مجرد مبلغ عقل
و ادراکم قدر اجرای وظیفه صدق و استقامت و ادای واجبه
حق ولی نعمت املنه منحصر اولوب، یوقسه جاه و جلال جمله سی
سلطنت سنیه مرمدی القرائک اولغله هر حاله امر و فرمان
حضرت من له الامر کدر .

[تبصره دن]

وزندگانیلری اولان تجارتک تعطیلی امرعظیمی گوزه آلمق اوزره همان اظهار خصوصتله دولت علیه علیه قیام ایلمسی محاذیرینه (۱) دائر مطالعه واهیه، بی مغزوبی معنا شیلر اوله جنی لدی الاقتضا بالاطراف بحث و تدقیق صحیح ایله اثبات اولنه جغندن بشقه، بالفرض والتقدیر، تخالیط ایام و عدم اطّراد احوال عالم جهتیه ذکر اولسان (محاذیر) مخیله نک برندن بری ظهور ایده جک اولسه بیله، بهر حال شمیدین اولمیوب، نوری افسدی به گوندریلان جوابی ورودیله بونص وونینک مرانجه و دواتجه تکلیف رسمی وقوعی بیلنرک آنک اوزرینه، ینه دولت علیه طرفندن لوندریه واردقدن و بلکه برقاچ کره دخی مخبره لر جریانندن صکره نهایت کارده اولق اقتضا ایده جگی درکار و بین الدول امور اجنیه نظارتی پک معتبر و مرجح برنازک مأموریت اولوب، سفارت پایه سی بر وجهله معادل و موازن اولیه جغندن و ملکیه ناظریه استفا کینک ملاحظه سی وجهله انگلتره دولتی بونص وونینک اوزرنده بولسان بیوک ایبلجیاک اعتبارینی وقایه ایده جک اولدینی صورتده دولت علیه آنک مافوقنده اولان نظارت خارجیه منصبک قدر و قیمتی محافظه ایتمک هیچ جائز اولماق لازم گله حگندن غیری، فلا جرم انگلتره قایناتوسنک، و پارلمنتو مجلسنک رأی، سفارتخانه ملاحظه ناقصه سی کبی اولیه جغندن، دولتجه عزلمزی نه انگلتره لو (۱) محاذیر لفظی یا کلسدر . فصیحی محذورات در . للجامع

ہندہ تعرضی قورقوسندن . برطرفدن محض مساعده دولت .
 علیہ ایلہ نہر فراتدہ (۰) اعمال ایلدیگی واپورلر ایلہ تسہیل مخبارہ یہ
 چالشمدہ ، و برطرفدن دخی پترسبورغدہ ایلمچیبی وساطتیلہ
 روسیہ لویہ مدارا قلمقدہ اولوب ، حاصلی مشاغل کلیۃ داخلہ .
 سندن بشقہ دقاق حالیہ و (طبیعت پولتیقہ) و مزاج عصر
 اقتضالرینہ نظراً شمیدیلردہ وجہاً من الوجوہ دولت علیہ ایلہ
 بوزوشمق ایسنہ الویرمیہ جگندن ماعدہ ، کچلردہ زبشارہ لکدہ
 باصقین ویرن باش وکیلرینک ، قانونلری اوزرہ محاکمہ سی بیلہ
 آیلرجه ۔ سورینہ رک « دولتہرہ قارشو عیب اولہ یور » دیو
 کسیلوب بتورلمسی تعجیل اولنمامشیکن ، اسافل ناسدن اولان
 چورچیل گبی برمتہم و اوتہ دنبرو ہر دولتدہ ہزار بار امشالی
 سبق ایتمش و ایتمکدہ اولان بر مادہ غیر اہم ایچون پالنتو
 مجلسندہ زیر وبالاسی نیچہ کرتہ سہ یلشلمکسزین و خصوصاً
 طرف دولت علیہ دن سابقاً و لاحقاً گوستریلان بوقدر مراعات
 و مصافاتک و الحالہ ہندہ دوستانہ عرض اولنان ترضیہ نیک
 و بخصوص الخصوص روسیہ اتفاق دقیقہ سنک بالتہور و بی تفکر
 و تأمل دولت علیہ ایلہ روابطنک حتی و الیوم روح الوقت اطلاق
 اولنان (اعتقاد عامہ) [۱] حکمنجہ اوروپانک ہر طرفندہ
 بقاسی ملتزم اولان آسایش عامہ نیک اخلاقی و ماہیت قوام

(*) مہود (لینگ) امتیازی .

[۱] غالباً ، (اوپدنیون پولیق) تعبیری ترجمہ ایتمک ایستمدرک

زمانزدہ افکار عامہ دیہ ترجمہ اولنمقدہ در .

معاهده سندن و گاه شوندن بوندن بحث ایدرک، گرك در سعادتده .
 و گرك پترسبورغده تمام بش کره پروتستو ایتش ایسه ده ،
 هر دفعه سنده طرفینک آدینی جوابلرله عاقبت لساتی کسوب .
 صوصدینی ، و علی الخصوص روسیه لو علیه غزته لرله جهانی
 طولدیروب ، همان جنگه چیقاجق کبی کورینورکن ، طورانغه
 مقتدر اولدیغدن غیری ، سفارتله روسیه یه گوندره جکلری
 قانینی « امتزاجسزدر » دیو روسیه لو قبول ایتدیگندن ، ضروری
 مقدا سفارتدن روسیه لونک خشنود اولدینی لورد (درامی) بی
 تکرار تعیین وارسال ایلدیکی ، و کچلرده دیوانخانه ده - بعض
 ادب سزلگنه مبنی - قبودان پاشا حضرتلرینک کندی الیه
 ضرب و جرح ایدرک بش اون گون کورگه وضع ایلدیکی
 پروسیالی ، ذاتنده مرسوم چورچیلدن معتبر و پروسیا دولتی دخی
 انگلتره دولتی کبی طبقه اولیده بولنان دولتردن معدود ایکن ،
 حسن اداره حقیرانه مله پروسیا ایلدچیسى طرفندن جزوی و کلی
 برکونه ترضیه طلبنه دخی مبادرت اولنه مدینی قضایای معلومه دن
 و فرانسه لونک اتقاقیله بیله انگلتره دونماسی بوغازه کلوب
 کتدکجه ، فرانسه دونماسنک برابر بولنماسی و کذلک روسیه
 اتفاقدن طولایی انگلتره لونک صکره کی پروتستولرینه
 فرانسه لونک قارشامسی دخی بشقه جه مزایای دقیقه دن اولغله
 بوصورتلرله انگلتره لونک شدت خصومت کوستردیکی روسیه لو
 ایله معامله سی بیله بویله درلیده قاله رق ، ایوم روسیه لونک

آچیقدن ویرمه‌رک ، فقط لوندرده [وولونتر میلیتر] یئر
گوکلاو عسکره ارائه رخصته « جانی استیان و ایچهنک
امدادنه گیتسور! » دیمکدن غیر سوز بوله میوب. آرادون-
قارلوس [جنک وجدال اوزره اولدینی ، و باحقیقایی فلمنک دولتندن
تفریق ایتشلر ایکن ، بش سنه در فلمنک قرانه تصدیق ایتدیره-
مدکلرندن ، حالا سورینوب ، و ایرانلو روسیه سفرینی انگلتره لونک
تحریکله آچشیکن حین انهمزاملرنده بر وجهله امداد و اعانه
مقتدر اوله مدینی و مسبق بالائک اولماق اوزره بر قچ سنه
اول ایرانلو ، مع ضعف حالیم ، روسیه لو سگی بر دولتک
ایلدجینی پارملش ایکن ، فقط عباس میرزا طرفدن توقیرلو بر
ترضیه رسمیه ایله قانوب ، ایران دکلانندن هیچ برینک عزانی
موجب اولدینی ، و گچن سنه حلبده مصر لیلرک ضرب و رسوای
ایلدکری انگلتره قونسلوسو چون اسکندریه ده بر گونا دعوی
و نزاع وقوعی ایشیدلیوب ، انگلتره دولتی وسعت حوصله ایله
حضم ایدرک ، قونسلوسک بیدگی طباق یاننه قالدینی ، و ایکی
اوج سنه دزبرو روسیه لو علیه تهیسی - ویلشیلان انگلتره
دوئماسنک گورلدیسی شویله جه ایکی دفعه بوغازه کلوب گیتمکدن
عبارت اوله رق ، روسیه لو موازنه ایچون خلیج قسط طینییه
بگلمک سفینلر ادخاله استحقاق ادعا-نده ایکن ، له الحمد او مثللو
وضع باردی تکلیفه متصدی اوله مدینی ، و دوات علیه ایله روسیه
دواتی بئنده اولان معاهده اتفاقیه نک اوزرینه گاه چناق قاعه سی

انفعلاً اظهار حدت ایتملری احتمالیه سفر مصر و بوغاز و دونمای
 هایون اوزرینه بعض تفوهات اعتراضیه تزکر اولندیفی مسموع
 عاجزانم اولوب، حال بوکه اوروپا موازنه سی کلیاً بوکا مخالف
 اوله رق، از جمله انگلترلو کچن سنه فرانسه لو ایله برابر لهلوی
 آیاقلندیرمش ایکن، روسیه لو (وارشاویه) نک آلتی اوسته گتورمک
 اوزره دیله دیگنی یاپوب، هیچ بر وجهله امداد واعانه به مجاللری
 اولمدینی، و مؤخرأ روسیه ایمرطوری طرفدن لهلونک احای-
 حکومت و ملیته دائرکلمات علنیه وقوعنده، اشبو حکومت و ملته
 (ویانه) معاهده سیله کندولری ضامن اولدیغندن، غزته جیلر نه قدر
 غیرت ویرمشر ایسه ده، سس چیقارمدقلری، و کچنلرده (له)
 قطعه سندن روسیه و نمچه و پروسیا دولتترینک حمایت مشترکه لرنده
 اولان (قراقویه) اختلالنک دفعیچون بروسیا لو طرفدن
 عسکر گوندرلده ینه انگلتره و فرانسه غزته لری دعوایه
 قیام ایتمشیکن. بونلر ایستدکاری گبی اختلالی دفع و تسکین ایدرک،
 دولتین مشار الهمایه، فقط لفظی مراد، بر پروتستودن غیری
 بر شی بیامدقبری و اسپانیا قرالیچه سینه لدی الحاجه اللی بیث
 عسکرله امداد ایتک اوزره (قرالیچه مشار الیا) ایله رسماً
 عقد معاهده ایتمشر ایکن، متوفی اسپانیا قرالنک قرداشی اولان
 دون قارلوسک قرالیچه یه غلبه سنده روسیه لو جانبدن بونلره:
 «اگر طرفکزدن مداخله عسکریه واقع اولور ایسه مصلحته
 بنده قاریشورم!» دینلدیگنه منی متعهد اولدقلری امدادی

ممدوح اولمديغندن، بو ماده وسيله سيله استغفا ايده رك كان - بزم
بر آدمز ايچون شوقدر، بو قدر چالشوب بالاخره سفارتي
ترك ايتدي - ديو ملتي عننده كنديسنه باعث اعتبار اولوق
داعيه سندن عبارت و بو درجه لرده طيانمسنه استغفا كينك تحريك
و افساديله باب عالينك ماماشاة و ملايمتي سبب و علت اولوب،
يوقسه پارلمنتوده: « سلطنت سنيه نك بقاي اقبال و استقلالي
انگلتريه دولتلك منفعت مخصوصه سندن در؛ و دولتمز بو اصولده
بصيرت اوزره اولمايدير. » ديو چاغره چاغره سويلنمكده
وَ كان روسيه نك دولت عليه تغلب و تحكمندن بحث اولنمقده
ايكن، شمدى بر ماده جزئيه ايچون دول صغيرده و بله كبر
دوقه لقمده قبول اولنميه جق منسترو و جنرال عزلى تكليفيله
سلطنت سنيه نك استقلالنه طوقه جق و روسيه لو جانبندن
« دولت عليه بزمي تغلب ايده بورز؛ يوقسه سزمي ايده بورسگنز؟ »
دينه جك و رسمي تكليفلريني دولت عليه قبول ايتديكي حاليه
اول وقت كندولرينه ده اغر دوشه جك صورتى تجويز
و اختيار ايتميرك، بهر حال دولتجه و وروپاچه مطالعه ايله غايه.
مافي لبا، مثلا نوري افندي طرفندن انگلتريه قراله و يا خود
باش و كيلنه بعض (چرامونى يالى) اعتذارگي بر ترضيه مناسبه
راضى اوله جق لرينه شهه يوغي كين، ملكيه ناظريله استغفا كي دينده
گويا انگلتريه دولت و ماتى بو نصونينك اوزرنده بولنان بيوك
ايلچيك اعتباريني وقايه و يا خود چورچملك ضرب و حبسنه

یوز باشینک اخراجندن بشقه ترضیه مناسبه دخی موفق اولنه جنی بیلدیرلمشیکن ، دولتندن تخریراته انتظار شککنده ترضیه دن استکف ایلیسی ، و خاساً قصر هابون شاهانه به دعوتله سر عسکر پاشا حضر تتری گبی شیخ الوزرا بر ذات بلند اعتبار طرفندن کندوسنه بو قدر تلطیفات و تنزلات و قوعندن و مشاره الیهک ملاقات و افاداتیله رعایت کامله و بلکه ترضیه کافیه حصولندن صکره ینه بری برینه و فقره سی فقره سنه اویماز و قوللاندینی تعییرات بی ادبانه به جهت صلاحیتی بیلنمز صاحبه سوزلرله ترجمانه و یردیگی تعلیمنامه لرنده کی هفواتی تلفظ و تکراردن فارغ اولماسی جمله آداب سفارته منافی و معاملات دولیه به مخالف شیر اولدیغنه منی ، قول و فعلی جمله سفرا طرفندن تعیب و تقییح اولنهرق ، نهایت بو ماده نك لوندرده تسویه سی نوری افندی به و سفرای اربعه طرفندن دخی دولتیرینه یازلمش اولغله ، مرسومك حالا ادعای سابقندن نکول ایتمامك طورنده شمیدیکی محرمانه سوزلرینی ایلروده دولتندن گله جك مأموریتله رسماً سویلیه جگنه دائر صورت اخافه ده تفوّهات - فاسده دن غرضی ، مجرد تکلیفی قبول ایتدیره بیلور ایسه بالافساد کندوده حاصل اولان زعم و اعتقاده گوره روسیه لویه قارشو دولتته بر شان تحصیل ایتسی و عکسی تقدیرنده ، یعنی مرانی یوریده میوب ، دولتندن دخی استدیگی گبی مأموریت آله مدینی حالده ، چونکه ابتدای سفارتندن برو پارلمتوده

آکافر ! بوسنک اختراع ایندیگنک ار جو فدر ؛ یانه یانه نیچون
 سویلیورسک ؟ دینلمدیگندن ، بومقوله اکاذیب ایله تخدیش
 ذهن هایونه چالشدیقه

[تبصره دن]

بر تذکره مسوده سی

شو چورچیل قضیه سندن طولایی سر هایون شاهانه بی
 تصدیع ایتماک نیت عاجزانه سنده ایدم . لکن علیهمده اولئر ،
 بوماده بی آلت ایدرک حق بندگانه مده تغیر توجهات سنیه به
 چالشمقده و معنأ شان وشوکت شهنشاهی مقتضاسنه مغایر کیتمکده
 اولدقلرندن ، حسب العبودیه عرض حاله مجبور اولدم : معلوم
 عالی بیورلدینی اوزره ابتدا بو نصونینک [۱] برکونه ترضیه
 تکلیفنده اولقسزین دفعه قطع مخابره بی اعلان ایتمی ، و ثانیا
 ویردیگی تقریرده باب عالیدن جواب آلمقسزین دولته [قوریش]
 چیقارمی ، و ثالثاً دولتک متفق اولان فرانسه دولتک بیوک
 ایلیجیسی آمرال [روسن] گبی بر معتبر آدم ، عرض توسط
 ایتدکجه قبول ایتماسی و رابعاً جواباً ویریلان تقریر رسمیده

محاصره دن صیقلوب آلاجه لقا ایتمامک ایچون اون اون بش
 کون قدر شونلری آویتمغه بر تدیر اولسه « دیدیگنده، دیوان
 کاتبی : « بن آنی پیارم » دیوب لیللاً مخفیجه بش آلتی ناتار
 اخراجیله. بونلرک بعضیسی صباحلین و بعضیسی اوگله وایکندی
 وقتلری بشقه بشقه تبریز قاپولرندن نعره لرله گیروب، سؤال
 ایدنلره مثلاً، « موش پاشاسندن و فلان محلدن شو قدر بیک
 عسکر گیور؛ خداداد خانه آنک خبریله گلدم . » دیو
 سویلک اوزره هر برینه تنیه و تعلیم ایدرک، بووجهله هر
 طرفدن مرده ناتارلرینک و رودنده تبریز اهالیسی جانلانوب،
 طوب و تفک شنلکلری ایتدکدن صکره، اوخشام دیوان کاتبی
 خانه سنه گلیدیگنده، باباسی میرزا زمان « آی اوغسل ! بو
 محصوریتله خالز نه اولاجق؟ داغستانلیره استیمان ایله
 تبریزی ویره جکسکز؛ یوقسه آچه ایله، بوغچه ایله یالواره رق
 دفعک بر چاره سنی می بوله جقسکز؟ » دیو حسب حال ایتمگین،
 دیوان کاتبی : « بابا نیچون اندیشه ایدیورسک؟ بوگون ناتارلر
 گلدی، فلان یردن بو قدر بیک عسکر گلپور. داغستانلیری
 شویله کسر و بویله بیچرز » دیو شوق و شادمانی ایله جواب
 ویریجک . باباسی : « خانه خراب سک بچه ! بو سنک کندی
 یاپدیغک یالاندر؛ سوینه سوینه نه سویلیورسک ! » دیمش .
 آنک گبی استغناکی کافری [۱] نقل حوادث ایلدیگی محله

اولاً لسان آشنا دگلدی. ثانیاً نه قدر درایتله مفظور اولسه دیپلوما-یی مسلکندن یتشمه ، دیپلوماتلغه لزومی اولان اوصافی حائز دگلدی . ثالثاً عهد جوانیستی، بزده حالا تاثیر سقیمی گوریلان ادبیات عتیقه یه مفتونیتله چکورمش و سیاستیاجه نه فکر آلمشسه عرب و عجم کتابلرندن، زمانی یکمش اجتهادلردن آلمش ایدی . بوسبیله فکر سیاستجه گوریلان خطالرینی تعیب و مؤاخذه به حقمز یوقدر .

سلطان محمودک ارتخالندن صکره رشید پاشانک لوندره سفارتنه عودتیه عهد-سنده بوانان خارجیه نظارتخی بالفعل ایفایه مباشرتی هنگاه-نده، که امور اداره جه ایکنجی بر دور تجددمنزک مبادیسی دره، مشار الیه عاکف پاشانک دخی تخاف اجتهاد و مسلک الجاسیله داخلیه نظارتندن انفصالی لازم گلشدر . ایشته بوتاریخندن ارتخالنه قدر کاه رشید پاشا طرفندن - شاننه یاقشمز بهانه لرله - تحت محاکمه به آله روق ، و کاه اوتیه به، بری یه نفی ایدیلرک بر خیلی مصائب چکورمش و نهایت مظهر اطلاق اولسی اوزرینه حجه عز یمتله عودتنده، برمدت خسته یاتدقدن صکره، ۱۲۶۴ سنه سی رجینده اسکندریه ده وفات ایلمشدر .

منقبه هزل آمیز

برتاریخنده داغستان خانلری، ایران اوزرینه عسکر چکیرک، آزر باجیانک اکثر محللرینی ضبط ایله تبریزی دخی محاصره ایتمشله ایدی . تبریز خانی خداداد خان، مراغه و موش و حکاری طرفلرندن و سائر محلدن استمداد ایله مکتوبلر اطاره ایدهرک ، دیوان کاتبه « امدادمن یتشنجیه قدر تبریز اهالیسی

اولمق اوزره بمض اجراءت ملکیه ده بولندیفی صروده، ریاست کتاب نامی خارجه نظارتنه تحویل اولمش و بناء علیه سلطنت عثمانیه ده خارجه نظاری عنوانی برنجی دفعه اولمق اوزره عاکف پاشا احراز ایتشدرد. تبصره سنی مطالعه ایدنلره مجهول اولدیفی اوزره [چورچیل] حادثه سی اوزربنه، که ۱۲۵۲ سنه سی اوائلنه مصادفدر؛ خصم جاهدی اولان پرتو پاشانک سابقه تشامبله نظارت مشار الیهان انفصال ایتشدرد. فقط عزانی انتاج ایدن حالات و پرتو پاشا طرفندن مراجعت ایدیلان دسایس و دنیات و بو حاللره قارشی محافظه حقوق سیاسییه مز یولنده الجای حیثله کندوسنک تک باشنه گوستردیگی مکانت و ثبات سلطان محمودک اطرافله معلومی اولدیغندن، مشار الیه حقنده اولان اعتماد و توجه هایون برقاتدها افزایش بولمشدر. حتی آرده سی چوق کچمه دن سیئات - افعالنک جزاسنی ادراک ایدن ملکیه نظاری پرتو پاشانک برینه برنجی دفعه اوله رق داخله نظاری عنوانله عاکف پاشانی تعیین ایلدیکندن . بوتوجیه ایله پاشانک حیت فداکارانه سنه مقابل هم بر رضیه معنویه و همده مکافات ماده ده بولنلشدر.

ذاتاً درایت و حمیتی و رجال عصری ایچنده مأمور اولدیفی خدمات - عالییه کفایتی نزد پادشاهیده مسلم اولان عاکف پاشا، بو مأموریتنده [مستشیر معان] صفتنی تمامیه محافظه ایده جک صورتده متبوع مفخمنک اعتماد و ممنونیتنی قزاعشدر، که بو اعتماد، پادشاهک ارتحاله قدر دوام ایتشدر .

اوزمانک اوروپاچه شرقه مخصوص اولان اطوار سیاسییه سی بر برینه مبین برقاچ قوه محرکه ناک مغلوب تأثیری اولدیغندن، پوانیقه مزده یکانه استنادکاهمز پادشاهک درایتله موشح اولان عزم موانع براندازانه سی ایدی . ایشته ایله برزمانده متبوع مفخمنه بحق خادم و معین اولان ذاتده یالکیز عاکف پاشا ایدی. پاشانک برقصوری و ارسه اوده ذاتنه دگل زمانه، و مسلکنه دگل تربیه سنه حاند ایدی. چونکه غربده دون دسیسه لره واقف اولمق ایچون اقتضا ایدن وساططن محروم ایدی .

بر مقاله ، شفیق نامه نك ۱۵ بيك قاميه . ۱۵۰ بيك جناس ، بر قاج
میلیون تعمیه سندن خیر لیدر صانیرم . چونکه یدی ، سکز یاشنده بر
چو جفك دره دن، تپه دن بحشه قاریشهرق، طاتلی طاتلی، حدتلی حدتلی
سویلدیگی سوزلری دگله مک ، یتش بش یاشنده بر مکتب معلنك
تضح ایدرک، پاره لیدیگی اصطلاحلردن بيك قات ممنونیتله دیگنیر .

ایشته عاکف یاشاده لسانمرك ادبیاتجه خواهه سز شا کردی، یعنی
موجدی ، و یا مجددی خیر معدلی ، یاخود مصطلی ، و یاخود
یازدینی کیسه به بگزه مز، ایجاد دینله جك درجه ده دگل، بونلرله برابر
لذتله اوقونور وهله آگلاشیلیر بر منشیسیدر .

الحمد لله منشی تعمیرینی بولا بیلدك ! انشاده بوتذ کره گبی، شیلره
دیرلر . ینه تکرار ایدرز، که بتون بتون قصوردن برائتته قائل دگلز؛
لکن آلتی یوز سنه لک ادبیاتمرك آغلانله جق درجه ده مشهود اولان
نقایصی آره سنده بوتذ کره پی ده مؤاخذه به قالمشقی - مثلا معارفی
استبداده مانع اولدیفیچون تزییف ایتمك گبی - بر غریب مشکل -
پسندك اولور .

هله شوراسی محققدر، که مشار الیه فکر مزه تعالیم حکمت ایدنلرک،
قلمزه ترکیه یازمغی اوگردنلرک اڭ بیوکلرندن و بناء علیه بوگونکی ارباب
قلمک اولبای نعمندندر .

§

عاکف پاشا معارف غریبه بورالده منتشر اولمازدن مقدم
یوززادده ظهور ایتش و زماننده، مکاننده موجود اولان علوم شرقیه پی
تحصیله و حتی افغانی مکسوبات علیه سه توفیقه مقدر اولمش بر منشی* -
بی مدانیدر .

ابتدای نشأتمنده دیوان قلنده و مؤخرأ بکلکجیلک گبی معتنا
مأمور یتلرده بولندقدن صگرم ۱۲۴۷ سنه سنده رئیس الکتاب نصب
اولمش ایدی . مؤخرأ ۱۲۵۱ ده طرز اداره مرك مقدمه اصلاحاتی

بر قصوری وارد، که اوده لسان رسمیده یازلمش بر رساله ویا ادیبانه
تحریر اولغش بر مقاله صورتندن برینه بگزه مامسیدر .

« سیاسیاتندره؛ دینسه ایچنده برچوق ابیات، برچوق اصطلاحات
وار؛ ادبیاتندره؛ دینسه اکثر صحیفه لری اوزمانک لسان رسمیمی
اوزره در . شورایه دقت لازمدر : دولتک ظهورندن بری سیاسی
اورانک چوغی مقفا و مصطلح برطرزده یازلمشدر ؛ برطاقی ده دوز
یولده تحریر اولغشدر . فقط بونلردن معتبر اولانلرک هیچ برنده بویله
(محبوس البسه سی) گبی، ایکی رنگدن ترتیب اولغش رائرگوستربله مزه .»
دیمشیدی .

دیمک ایسترز، که بزجه [شیخ مشتاقه] یازلمش اولان آتیده کی مکتوب
بصره یه مرجع گورینور ؛ ادبیات عثمانیه ده عصرمیزک طبیعتنه موافق
اوله بیله جک آثارک فاتحه سی ده بودر .

مکتوبک شیوه جه ، حتی افکارجه ودها ایوسی آرانلیرسه هیأت .
عمومیه جه بتون بتون نقایصدن برائتی ادعا ایتمیز ؛ فقط اوتوز قرق
سنه اول یازلمش بویله رائرندن، اوتوز قرق قات قصورلی اولقی اوزره
کیم بر مکتوب یازه بیلیر ایسه اوستادمزدرد دیه النی اویمگه حاضرز .
آنی ده دیمه ز، که زمانمزدده عاکف پاشایه معادل کاتب یوقدر ؛
اولیدن، دیریدن اوچ بش کشی موجود اوله بیلیر ؛ همده اعتقادمزدجه
موجوددر ؛ فقط انصاف اولنسون ! آره دن اوتوز قرق سنه کچمش ؛
قرق میلون برملت، ادبیاتنه حیران اولدیغمز اورو پانک معارفندن
اقتباس ایچون پاچهلرینی صیوامش ؛ احتمال، که قرق بیگ کشی لسان
اوگرمش ؛ شبهه یوق قرق بیگدن زیاده آدم ثروت عمومیه خزینه لرندن
تعیش ایچون کتابت خدمتته گیرمش ؛ ینه برموجده مقلد ویا خود مساوی
اوله جق دنیاده، عقباده اوچ ، بش کشی بوله بیلیورز ! . مرحو ملک
حسن طبیعتنه بوندن بیوک دلیلی اولور ؟

صحیحاً وجداندن تولد ایتمش ؛ و انسانک بیلدیگی لسان ایله سولغمش

عاكف پاشا

عاكف پاشا

(مشار اليهك تصويرى دخى مصطفى)
فاضل پاشانك مشاهير عثمانيه
قوللقسيونندن مقتبسدر .)

شبهه يوق ، كه سلطان محمود ثانى
عصرى ، دولت عثمانيه ده سياست ومدنيجه
(كيمي سزاوار تشكر ، كيمي شايدان نفرين)
برطاقم انقلابانك زمان تولديدر .

شايدان تشكر اولان جهتلرندن برى ده
ادبياتدر ، كه بر عصره اسناد ايتديگمز
بو تغير صرف ، عاكف پاشانك ذاتنه
مخصوص برمزيت جاييله دن عبارتدر .

مشار اليهك يازديغى اوراق رسميه يي
برطرفه براقلم ؛ چونكه ادبياته باب عالينك
مخبراتندن مثال آرامق ، ماليه نك دفاتريني
تدبعه فن حساب تاليفنه قالمشقم قيبيلندن
اولور .

گله لم مخصوصاتندن اولان آثارينه : واقعا حدت اسان ، ترتيب
دلائل ، ستر سفسطه ، تزييف خصم ، تحريء اقناعيات جهتلريله نبصره
بونلرك ايچنده ائ معتبريدر ؛ فقط اولا پاشانك زمانى جهتيله تجارب
سياسيه ده صباوت افكارى ، ثانياً موضوع تاليفك شخصياته تعلقيله برابر ،
ملكك بختيزاننى آتارندن اوله رق شيوة عجمانه و باخصوص اصول قلم
ديدكلى بليهدن بتون بتون قورتيله مامش اولسى شهرت رجحاننه
رخنه ويرير مواددندور .

حتى كمال بك ، آسكا دائر يازديغى برمكتوبده : « تبصره نك اساسلى

بر شیشه‌یه آلوب حفظ ایلدیلر . اتفاقاً، جمشیدك زیاده‌سیله
 حسنا بر جاریه مقبوله‌سی وار ایدی . خیلی مدتدر، که شقیقه [۱]
 علتنه گرفتار اوله‌رق قطعاً گوزینی آچدیرمیوب ، بر لحظه آرام
 ویرمز ایدی . شول رتبه‌یه واردی، که جانندن بیزار اولدی .
 عاقبت موتی حیات اوزره ترجیح ایدرک ، زهر نیتنه اول شیشه‌یی
 آلوب . بلا جرعه نوش ایلدی . برقاج گوندن بری گوزلرینه
 اویقو گیرمزدی؛ همان یاتوب مسترفی اوبودی . بیدار اولدقده ،
 گوردی ، که باشنده اصلا آغری و آجی قالماش ؛ جهانہ یگی
 کلمشه دونوب ، کمال مسرتندن در ساعت بو کیفیتی جمشید
 حضورینه عرض ایلدی . بو مناسبتله [شاهدارو] ایله تسمیه
 ایلدی . بس شرابك ابتدا اسمی شاهدارو اولمش اولور .
 (برهان قاطع ترجمه‌سندن)

[۱] ترجمه‌ده یاربجه دیدکلری آغریدرکه باشك و یوزك بر طرفی
 دردناك اولور . فرانسزجه‌ده Migraine تمبیر اولنان صداع در .
 للجامع

والمقول له بلیغ اولمقدر، که قائل اول کلامه بر مرامی قصد
ابدوب، و آئی مقوله قبول ایدم جک وجه اوزره ایراد الکن
عبارتدر . و فصاحت ایله بلاغتک تعریف و فرقلری مفصلاً
کتب معانیده شروحدر .

خلاصه سی بودر، که بلاغت متکلمده تألیف کلام بلیغه
قدرت و بلکه و کلامده مع شرط الفصاحه، مقتضای حله وجه
مخصوص اوزره مطابقتدن عبارتدر .

(اوقیانوس)

شاهد ارؤ

اسم باده دلجؤدر؛ جمشید اختراعیدر. منقولدر، که وقتا که
جمشید زماننده اوزوم ظهور ایتمکله نشر و شیوعنی و مدام
خلقک آندن انتفاعنی مراد ایله امر ایلدی؛ برقاچ ظرفه برر
مقدار اوزوم قویوب، برر محله وضع ایلدیلر . و هرگون برر
نبذه آلوب، تساؤل ایلدیلر؛ تا که اڭ کیرویه برطرف قاهره،
آڭا نوبت گلنجه یدک بش اون گون قدر مرور ایتشدی .
گوردیلر که اول ظرفده اولان اوزوم متغیر اولمش؛ کنسدی
کندیسنه قینایوب طور یور؛ حالی اوزره ترک ایلدیلر . برقاچ
گون صکره، آچوب گوردیلر، که ساکن اولمش؛ تجربه
ایچون طاندیلر یا قدیلر، که بر آجی نسنه در؛ زهر قیاسیله بعدالتصیفه

فصاحت

..... ظهور و بیان معناسنه در ، که برنسنه بللی و آشکار اولمقدن عبارتدر . اصل ماده، سودك كوپوگی کیدوب، خالص قالمق معناسنه موضوع اولهرق، بعده مطلقا برنسنه نك شائبه دن خالص اولمسندده استعمال اولمشدر ؛ بومناسبتله متکلم جری و طریق اللسان اولوب . کلامی بین و لحن و خطا ولکتدن سالم اولمقدده استعمال اولندی . کلمه مفردهیه و کلامه و متکلمه وصف اولور ، نته که کتب معانیده مشروحدر .

(اوقیانوسدن)

بلاغت

فصاحت وزنده بر آدم بلیغ اولمق معناسنه در . مؤلفك بصائرده بیاننه گوره بلاغه وصول معناسنددر، که فصاحت سببیه کلام و متکلم، کنه ضمیری تعبیره واصل، كذلك اقصای درجه ارتقاء، منتهی اولور .

وین العرب ایکی وجه اوزره در: بری بذاته بلیغ اولمقدر، که آنده اوصاف ثلثه مجتمع اولمق لازمدر . - وصف اول، موضوع لغتده صواب اولمقدده در- ثانی، معنای مقصوده مطابق اولمق - ثالث ، فی نفسه صادر اولمقدر. وجه ثانی باعتبار القائل

بلوغی وقتنه قدر تزیاید و نما اوزره اولور. فارسیده آگاهوش
 و خرد و ترکیده اوص تعبیر اولور، جمعی عقولدر
 مؤلفک بصائرده بیاننه گوره اصل عقل ، امساک و استمساک
 معناسنه موضوعدر . ودیعه مذکوره انسانی امور قیجهدن
 منع و امساک ایلدیگی ، لابسه سیله عقل اطلاق اولندی .
 (اوقیانوسدن)

اصطفاقلین

سبزه انواعدن هاویج معناسنه در .

معاویه ، امیرالمؤمنین امام علی کرم الله وجهه حضرتلری
 ایله صفین ماجمه سنه مشغول ایکن ، قیصر روم شام اوزرینه هجوم
 قصدنده اولغاه معاویه تهیددی حاوی مروج طرفنه اشونامه یی
 ارسال ایلدی .

مفهومی بودرکه : « اگر سن ! مسموعم اولدینی اوزره
 شام اوزرینه عزمکی تتمیم و تحقیق ایدر ایسه ک صاحبمله — یعنی
 حضرت مرتضی ایله — مصالحه ایدوب ، بعده مقدمه عسکر-
 مشار ایله اوله رق ، وزیرگه واریر ، بالله الکریم های تختک اولان
 قسطنطنیه بخرای (*) یاقوب ، بیقوب سیاه کومور ایدرم ؛ و سنی
 مملکتگدن ، یردن هاویج چکیلوب ، قوپازلدینی گبی ، چکوب ،
 قوپازدقدن صکره ، خنزیر چوبانی ایدرم »
 (اوقیانوسدن)

(*) قسطنطنیه تک بخری ایله توصیفی شیرالابخره اولسی ملابسه سیله در .

عقل

..... علم و ادراك معناسه در، که زهنده اولان صورتدن عبارتدر، علی قول اشیانک حسن و قبح و کمال و نقصانه متعلق صفاتی ادرا که اطلاق اولتور؛ و بو معنای اولدن احصدر .
 وَعندالبعض ایکی خیر اولان شینک خیرده ازید و اباغ اولاتی و ایکی شر اولان شینک شر و مضرتده اشد و اوفر اولاتی ادرا کدن عبارتدر. و بعضار عننده امور عدیده به اطلاق اولتور؛ یعنی عقل بر قوت معنویه مودوعه در، که انسان آنک وساطتیه قییح و حسن بینتی فرق و تمیز ایدر . ایشته اول قوتدن کذلک ذهن انسانده بعض مقدمات سببیه حاصل و مترتب اولان صور و معانی مجتمعه دن عبارتدر، که آنلرک وساطتیه اغراض مصالح و امور، وجوه لایقه سی اوزره مستتب و مستقیم و مستکمل اولور . کذلک انسانک حرکاتی و کلماتی بابنده کندیسنه مخصوص هیئت محموده و شیوه مطبوعدن عبارتدر؛ بناء علیه اشبو امور ثلثه ده مشترک اولور . لکن اولده حقیقت و اخیرینده مجاز اولور؛ زیرا بونلر قوت مذکو ردنک اثر و ثمره سیدر . قالدی که: گرچه اشبو تعریفات ایله تعریف ایلدیلر؛ لکن حق اولان بودر، که عقل بر نور روحنیدن عبارتدر، که نفس انسانیه آنک وساطتیه علوم ضروریه و نظریه بی ادراک و اذعان ایدر . و آنک ابتدای وجودی ولدک رحمد استکمال خلقتله هنوز جنین اولدنی هنگامدندر؛ بعده تدریججه

صورت‌سند روبراه افتراق اولوب گروه مشتردکان
 طراییه‌یه عزیمت و فرقه امرمنان میدان دار و گیر (ذهب)
 تحت کل تکوکب [مذهبلیینه عزم و غیوبت ایلدیلر .

اشبوماده نادره زیر دامن لیل پرویلده پوشیده و خارجدن
 فرد واحده نادیده و ناشنیده ایکن دیمتراشقوجنابلینک حوصله
 حمیلرینه کنجیده اولماغله ، فردای واقعهده زورقسوار شتاب
 و الفار و باد بروت خشم آتش نثار اولهرو همان باب عالی‌یه
 وبعده حمیم صیملری اولان اعالی‌یه کلوب دستان شبانه‌یی اول
 کستاخ بدسیر، نقیر و قطیر انبا و ابانه و البته بوکاره اجتسارایدن
 سفها و فجار بولنوب جزای سزالری اجرا اولنمق ادعاسیله
 غریبوفکن اولهرق، پای افشر مرکزاصرار اولدقده جانبدارلری
 اولان یادکارلر بغایت متکدر و متهور اولوب ، بالجمله ضابطلری
 احضار و سرزنش و انذار ایدرک ، بای حال اول بدفعالدرک
 بولنلری باینده تشدیددی درجه کماله ایصال و برطرفدن ستم-
 ظریفان و طائفه مرقومه‌نک اوضاعندن دلگیر اولان مسلمانان
 حرف انداز طنز و هزل واستهزا اولهرق (طشت ازبام اقتد)
 رسوایلغندن صفایاب و فی الجمله تشفی ساز دل پرتف و تاب
 اولورلر ایدی . (تاریخدن مستخرج)

اشخاص مهول مانندغول و لوله سطوت و غلغله پردهشته
 مسلول السیف و پاله زه دیو گبی ، اول پری چهرکان اوزره
 حواله اولوب ، قایقچیلر، بونلرک بوسمه حرکتلرینی خطا
 وغفلته حمل ایله فریاد ایدرک: - بره مدد! بونلرموزوس بک
 جنابلرینک حرمیدر! - دیومدافعه و ممانعت قیدینه دوشدکلرنده،
 - بزم مطلوبمز دخی بودر . - جوابیله هجوملری جد
 و قصده منی اولدیغنی بالتصریح ضربات و صدماتله اسکات
 ایدرک، آناطولی یقه سنده (اموریری) تعیر اولتور محله قسر
 و جبر ایله سوق و ارعاج و خله سنی طشره اخراج ایلدکن
 صکره قایقلری توقیف و سبایابی آلابی ایله کشان کشان مقدا
 تصمیمکرده لری اولان خطیره نهانه کتوردیلر. بعده برآلارغه
 محله قایقچیلری برر درخته بند ایتدکن صکره ایکی فرقه نک
 مستصحب و موجودلری اولان جهاز عشرتی درمیان و کاه
 قائماً خوره ، و کاه مضطجعاً صره رقصاریله اول دیوانه لر
 و نره شور مستانه لر تابصباح ترقیص زنان سیم تنان و دمبدم ،
 میزاب وسع و طاقترلنده اولان آب پرتاب فسق و فجوری
 اجرایه مبادرتله استیفای حظوظ وهوایه برزده دامان اولدیلر.
 تا که فجر اشراقده دست آخر بزم مذاق اولغله قایقچیلر
 نائل ظفر حل واطلاق و زناز، نازنینانی گتوروب ینه کندی
 قایقلرینه وضع ایلدکن صکره، دیمتراشقو بک زاده یه استفسار
 حال و خاطر سپارشیه مفارقت دب اکبر و بنات النعش

دیده انتظار ایدر لر ایدی . ایشته واقعه فاجعه خلع تحدثنه
بونلرک وجه مذکور اوزره اطوارلری دخی علل مؤثره
جمله سندن اولمشدر .

چون بو طائفه نك اوضاع بدمستانه لری حوزه قبول
و تحمله بیكانه اولقله زمرة عقلا انكار قلبی ایله اکتفا ایدوب ،
لکن عوام ناسك قصر اصطبارلری مشرف اندراس اوله رق
وَ خصوصاً دولت کوسکونلری وَ اوجاقلو تاصلاقیلری بردرلو
متحمل اولیه رق ، همیشه اول قوم ناسازه رخه ساز اولمق
خصوصنه وسیله جویان اولدقلری اوانده (طراییه) نام
طربکاه بنامنده واقع مساحه ساحة وصف و تعیری یارای
مهندس قلم تحریردن بیرون ساحلخانه نزهت مقرونده مربع
نشین حشمت و کامرانی اولان بغداد و قیواده سی (موزوروس)
بك زاده نك برادری (دیمتراشقو) نك ، برشب بی شور
و شقبده همشیره سی اوله جق قیدافه زمان اوج قایق لبسالب
مشحون زمان ناز نینان ایله مهتاب سیر و صفاسنه روان وَ روی
دریاده زیروبالاده سیران وَ کف زنان کندولره مخصوص ساز
و سرور دلتواز ایله عالم آب ذوقه - دم بودمدر - اداسیله
زورقران ایکن آناتولی قییلری سمتنه قریب محله ناگاه
کینگاهده مترصد فرصت اولان ایکی قایق طولیسی یگرمیدن
متجاوز پرسلاح وَ آماده حرب و ضرب و کفاح ، اهرمن
هیئت ، هزبران هیئت ، حیدود روش ، ازباندود گردش

وَحکْم خَلُوتِ فسخ اولنجه یه قدر آنده اقعاد و توقیف ایدوب،
 صکره روم قپو کتخذالرندن و قپو اوغلانلرنندن و سائر اول
 مقوله دن برکشتی، یعنی دیمتراشقو و دیمتری و الکساندر گروهندن
 برخان آویختی برله ممثلی اولدینی جلی اولوردی . و بو حالتلر،
 محرر فقیرک منظور و معلومی اولان مواد دندر .

بو پره سه ده رخصت کامله و مساعده شامله یه منی کندی
 ملت لرنندن بشقه اوروپا امورینه و سائر مصالح عامه یه مداخله ایله
 کار سازلغه آغاز ایدوب متشخصان دولت گبی، کسب امتیاز و هر
 بری قوری چشمه و طرابیبه ده شدادی ساحلخانه و باعجه ارم
 لسانه ده (ایمپراطورانه) وضع وادایله اقامت ایدرک مزرکش
 لباس و مکلف قیافت و طویله خاصه یه مخصوص زرین رخت
 و سنام ایله مزین دلکش اندام مصریلر و هنطولر و لیالی مقمره ده
 یاغلی (بیلان دیلی) قایق لری ایله ساز و سوز آلابی مهیا اوله رق،
 خود بنخود هم کاسه عالم آب اولدق لری سکارای سرکار اندن جام-
 اقبال نافر جام مست و خرابلریله زورقران صفای مهتاب
 اولور لری ایدی . گرچه بونلرک بوگونه دولته استیلا ایله
 جسارت نما اولدق لری اوضاع ناهموار تحمل فرسالی
 حوصله هاضمه خیر خواهانه گوار اولیوب ، لکن ناچار
 « من صمت نجا » ملت جاسنده سکوتی اختیار و :

« بو مجلس بویله قالماز مستلر مخمور اولور برگون »

دور اتجه ظهور کیفیت انجام کاره بالاستعاذه انکسار ایله نصب

متمی و محبتکار در. تفصیل حاللری محمندنه در عهدۀ کلک راست-
مقال اولدینی اوزره ، طائفۀ مرقومه ارواح خیثه گبی عروق-
اولیای :موره حلول و سراق سر اثر دولت علیه به دخول ایدوب
بر طرفدن فرنگ گروهی و بر جانبیدن روملر کندی اعمال
و افاللرینی پولتیقه تعبیرله عیون اعیان دولت علیه به تسویل
و اول ابالسہ کندی ابنیه والبسہ لرینی و سائر اوضاع و اطوار
و کار و کرد لرینی ظواهر صور احواله نظر آتر جیح و تحسین
و امور ملکیه و مجاری نظامات بریده دوات علیه بی نقیح
و تهجین ایدرک . اکثر قرنا و امناسلیم و تصدیق مدعا برله
معاذالله تعالی آنلره تشبه ردیله سنه رغبت ، و واقعا لطیف و نازک
و ظریفدر ؛ دیهرک بنا و لباس و قیافت و روش و گردش و حرکتلرینه
تقلید و اقتفایه مبادرت ایدر اولدیلر .

و الحاصل اول خونه بددل ، قلمه گلمز بعض افعال نگو هیده
و احوال ناشیده تمدنه سبب عادی اولور لر ایدی .

چونکه مستان میکده غفلت اولان سرکاران مصالح دولت
همیشه آنلری کندولره همدم و عامه سرائره مستشار و محرم اتخاذ
ایدوب ، (لاتستطیوا بنارالشرك) نهنیدن غفلتله اکثر امورده
رایلرینه مراجعتکار و اقاویل کاذبه لرینه سامعه داشت اعتماد
و اعتبار اولور لر ایدی . حتی بعض کبار وقت زیارتلرینی فصد
ایله دائره لرینه ورود ایدن زوار علوالمقداری ، اتباع و اشباعلری
(اقدمز ایله خلوت واردر .) دیهرک ، مسافرا و طه سنه تکلیف

فرمای قرائت اولدقلرنده ، محضر مختوم یوقاریده بسط اولنان احوال ایله مرقوم اولوب ، طورله دن قطع حدود هر جهتله مردود اولغله ، اوجاقلینک غیری فعللری اولیوب ، آنجق اردوی همایونی یغما جمله سنه مطلب و مقابله دشمن دینده بر ایشه یرامدقلری کرار او صراراً مجرب اولغله ، دشمن روسیاه ، حالزه واقف و آگاه اولمادیغندن ، آناپا و صوووجق ایله قلاع - ساتره بی رد و بووجهله ابواب مخاصمه بی سد ایدیجک ، بر کره پریشانلغمه و قوف و سل سیف غدر و عسوف ایدرسه ، حال مشکل و بلاد اسلامیته ، عسکر منک بیوفالغی جهتله زیر سنابک الحیل اعداده مضمحل اولور . (تاریخدن مفروزدر)

حادثه غریبه

گرچه ذکر ویانی صددنده اقله جغمز حادثه خنده فرما ، حسب الظاهر سزای کلفه قید و املا اولیوب ، لکن فی الجملة معنای معتاتراشه سندن خالی اولمامغله شبذیز خامیه اول وادیده بر مقدارجه ارخای عنانه تصدی اولندینی اهل شعور عندنده معذور بیورملق موجودر . ماخصی بودرکه :

اشبودولت علیه عثمانیه - دامت محفوظه بالحماية الربانية - نك بريوك بلیه سی کندی رعیتی و اهل ذمتی اولان روم طائفه سیدر . و بونلرایکی صنفدر ؛ برصنقی مقسوله یه هوادار و دیکری فرانسه لویه

ومظفر و دشمن مقهور و مدمر - اولدیغنی خبر ویردیلر. یگیچری
 دلاورلری سل سیف اقتحام و دشمنک حدتی بیلدیره رک ،
 انتقام ایتشلردر؛ بوتقرب ایله اعدا استیمان و وزیر اعظم قریم
 و آزاق و سائر یرلری استرداد ایله تحریر نامه امان ایلدی .
 اگر امان ویرمسالر ، بزم یگیچریلر قزل المایه قدر کیدرلر .
 و موسقو نامنی صحیفه عالمدن حک ایدرلر ایش . حتی بزم
 اوطه باشی حاجی یمان ، قره قوللقچی دلی دومان موسقو
 جنرالک ، بوغازینه مقرمه باغلابوب ، و « زانچه یولداشیر :
 دیه اظهار تملق و سرفرو ایلدیگنی کوزیله کورمشلر . دیه رک ،
 دهنکشای هذیان ، وبری دخی « الحمد لله تعالی هر یرده یگیچری
 عسکری اوریشور ایکن ، بر آلائی بی انصاف حتی انکار و دره
 بگلرینی و میری عسکرینی اوجاقلییه ترجیح و اعتبار ایدرلر ؛
 کورسونلر ایمدی اوجاقلی نه هنرلر کوستردی ! » دیه قرین
 بی اذعاننه لاف و گذافده هم زبان اولوب ، بونلردن ماعدا
 بر طاقم یاوه گوی هرزه دار ، هربری بر گونه اصل و فرعی
 نامعلوم خولیا مقوله سی بر آلائی وهم معدوم ایله بیهوده گویان
 و اول محفل ادبی ممائل کارگاه قهوه فروشان ایلدکلرنده ،
 سائر معتبران صنایید اوجاق ، سرفرو برده توشیق و معامله -
 سکوت ایله اقوال کاذبه لرینی تصدیق ایتلریله عظمای دولت :
 « غالبا وقوع بولان حالت ، آغالره سامعه رس درایت اولماق
 کرک ! » دیه ، اردودن گلان محضری رئیس افندییه تکلیف -

باعث حیاتی گبی بر معنی اولدینی غیر مسطوردر — زمینده نیاز کار اولدقده، شیخ الاسلام سلمه السلام جنابلری؛ «قانونه مخالف اوضاعه مبادرت، بیکانهٔ دائرهٔ مشرب و خصلمدر.» جوابیله سدّ باب خطاب ایلدکلی، بعده برهٔ من الزمان گوشزد عبد بی سامان اولمغله، هزار سوزشله اول احبابه لوم و سرزنش ایلش ایدم.

اشته فسحت میدان، بو وقعه دن نمایان اوله! گویا که خداوندگار سابق احسان دیده سی و بر کشیده سی فروغدن اولدیغمه مبنی، حقیره تحقیر ایدوب، و همیشه حقمده رعایتلرینی تقصیر ایدردی! . . . (تاریخندن مفرز)

بر مقالهٔ مزینانه

[یکپیریلره رجال دولدن مرکب بر مجاسک تصویر احوالی]

سخن شناسان اوجاق، معتاد اوزره دعای بقای دولته فتح زبان اتفاق ایدوب «امر وفرمانلری اوزره جمله من گیدرز؛ (اغور هایونده) بذل نقدینهٔ جان ایدرز» دیه رک، مقابله صددنده ایکن پیران نا بالغ اوجاقدن بر شخص ناساز، دهان هرزه و هذیانی باز ایدوب، «بهی جانم! جنکده بولسانلر و اردودن گلان مسلمانلر الحمدلله تعالی عسکر اسلام منصور

حسب حال

معیشت مورخ ناتوان، روم ایلنده [پراوادی] نام قضای
 مختصره منوط اوله رق ، تمتع ایسه ، مقدما اعیان مستولیان
 و بعده حشر گاه اسلام و اهل طغیان اولمق حسیدیه اولاً و آخراً
 جهت مزبورده دن باد بدست و تهی همیان اولوب ، مقدم لری
 گاه و بیگناه خداوندگار سابق پادشاه دل آگاه حضرت لری
 طرفندن بعض عطایا ظهور یله سد رmq اولنور ایکن ، تبدل-
 حالدن طولایبی اول قبو مسدود و غریب الدیار ، اعنی بالاهل-
 والعیال جهت معیشت زندگانیمز من قیل « لیس فی الدار غیره-
 دیار » اولغله ، صورت آسانی در و دیوار قالدیغمز بعض احبانک
 معلومی اولمش اولدیغندن ، احوال مزه رقتله مالک زمام دولت
 و اقبال ، مربع نشین مسند جاه و جلال ، متصرف ملک عثمانی ،
 مستولی خزان خاقانی ، فرع خانمان شامت ، نسل مهین-
 دودمان سلطنت ، مفتی مخطی ، آخذ غیر معطی ، مرانی
 و سالوس ، زرقابی ناموس ، دشمن اهل حیثیت ، حاسدا صحاب-
 علم و فضیلت ، متکبر متواضع صورت ، مستهزی توقیر خصلت
 داننده مکر دقیق ، سازنده کیدر قیق ، یعنی شیخ الاسلام افندی به
 خود بخود احوال پر ملالی افاده برله - الحاله هذه منحل
 اولان یوز الی غرو شلق بر قاضی منصبیله معیشت مزبورده بی
 مبادله به عنایت لری صدوری ، افندی مومی الیهک (یعنی عاصمک)

لایق تیمارخانه، سر مست و دیوانه لر احاطه ایدوب، بعده سرکاتب
 و سائر لری گبی گرچه رأی و فراستده عدیلی قاضی ایاس،
 ودها و کیاستده ابو نواس اولان بر گروه دهات و موشکافان،
 ملازم درگاه فلك عنوان شاهانه لری اولوب، لکن هر برینک
 «الذین یکنزون الذهب والفضة» آیت کریمه سی صفت کاشفه -
 جبلت ذمیمه سی اولغله، لیل و نهار سعی و غیرت لری جمع و ادخار
 طرفه مصروف و همت لری همان ذمات لری نه منحصر و موقوف اولوب
 و بیروندن سرکاران معهودک هر بری ذکر اولنان مستولیان
 اندرونک برینه مرتبط و میانه لرنده مراسم دادوستد منضبط
 ایدی

سائر خدمه اندرون و رجال بیروندن متدین و متعفف
 و صالح و منصف، رشد و استقامتله متصف، کامل و عاقل. خیر -
 خواه دین و دولت و غیرتکش ملک و ملت اولان ذوات کریمه -
 العفاف، اصابع زائده و نفوس ضایعه بی فائده گبی ساقط
 عن الاعتبار و پولیتیکه فنندن بی خبر و راه رضا جویی به مراعاتی
 بیلمز بر آلاهی سالوس ریا پرور دیهرک، بهایم عد و شمار،
 و کندیلری اول بازار غنیمتده آرشونلر ایله آلوب، اندازه لر
 ایله صاهرق، میدان عز و دولتده دمگذار و زعملرنجه دستکافی -
 کش بیرنج و آزار اولورلر ایدی. (تاریخ مطبوعندن مفرزدر)

اشبو اوضاع مذکورہ نك مستمع اولدینی انواع هجت
 ومحظور سمت ساحه بیان وتذکیردن دوردر . عهد قریبده
 برقاممقام پاشانك معزول اولهجنی اون گون مقدم بر تقریب
 ایله بر روم قیو اوغلانی لسانندن مسموع محرر حقیر وموجب
 انفعال وفیر اولمشیدی .

كذلك بر گون طوب قپوسنده غایتله نهانی شورای خاصه .
 سلطانی واقع اولهرق، اول مجلسه قائممقام وقت دخی داخل
 اولیوب ، سریره ماده دن غافل ایدی . مدت یسیره مرورنده
 شورای مذکورك موضوع مبحثی واهل مجلسك یکان ،
 یکان بر آورده زبان ایلدکری مقالات ، مقدمه ونتیجه سیله
 باصلمش غزته اولهرق ، پارسدن ورود وبالطالعهمحرر حقیره
 موجب تعجب نامعدود اولدی . *

« وارقیاس ایت وسعت دریای حکمت نیدوکن ! »

والحاصل بر مقتضای طالع وارون، اول پادشاه سلیم القلب
 وصافی درون حضرتلری بدایت سلطنتلرندن بری خیر خواه
 وصادق ومتدین وقناعتکار ولی نعمتی اولان پادشاه امت
 پناه حضرتلرینك ناموس ملك وملت وشایان شان سلطنتلرینی
 محافظه یه نگهدار اولان قرنا ومقرینه موفق اولیوب، اوائل-
 وقتنده شمس الدین بك (۱) — وقرالدین وفلان فلان بك — نامنده
 احوال زیر وبالادن بی خبر وغافل، بیغز و سبکدل بر آلائی

* شو قولده عاصمك فرانسز لساننه وقوفنه دلالت ایدر .

(۱) كالك بیوك پدرپدر، كه سلیم ثالثك جلوسنده باش ما بیغی اولمشدر .

و ساحلخانه بهشت آسیا مالک اولم لریله کل یوم بعد العصر باب عالی
 رجالی گبی ، مسکنلرینه آمد شد و صبحگاه ینه اندرونه تردد
 ایله هر کیجه قوناقلرینه هر جنسدن ملتزم مقاطعات و سائر ارباب
 حاجات مقولهسی اشخاص و ایدی رشوت و مصلحتلری اولان
 ملل شتادن مرکب خلق ایله رتق و فتق امور و حل و عقد
 مصالح جمهور ایدر لر ایدی !.....

بعض اخص آشنا و انیس ، و مضحک و مسخره مقولهسی
 کاسه لیس ، و مارالذکر اولاح قبوکتخداسی اوله جق ابلیس لر
 ایله بزم خاص و انجمن اختصاص ترتیب و خواننده و سازنده
 و بازنده لر ایله پر آهنگ بزم بخش نشاط ، و گرما گرم جنبش
 و انبساط اوله رق ، مهتاب کیجه لرده طاققلریله سوبسو زورقران
 بحر گبود عیش ، و عالم آب صفاسیله دریاکش ذوق بی تشویش
 و خلال گرمی انس معاشرلرنده بر طرفدن دخی دعوای محبت
 و خلوص سرخوشانه ایله راز کنون دولتی آنلر تسلیب
 ایدر لر ایدی !

بونلرک لابالیانه بورسمه خارجه ذهاب و ایاب ملازمتلری
 سائر خدام حرمسرای هایونه سرایت ایلکله ، آنلر دخی
 بی قید و بی پروا صبح و مسا بیرونه خروج و ولوج ایدر لر ایدی .
 حتی غلمان و زنان خاصه یه بعض حمام و بازیچه گاه مقولهسی
 مجمع ناسده مصادفته ارباب الباب ، بودرجه لرده توسیع میدانه
 استغراب ایلردی .

ایصال وَ وکلانک سرف و سفاهت وَ استغراق جلب رشوت
 وَ دولت علیه نك ضعف و اختلال ایله شوریده حال اولدیغندن ،
 وَ سائر دشمنکام کیفیات بی نظاملردن بحشله طریق تغلبی
 استسهال ایدرلر ایدی !

خصوصا بیدماغان (بکتاشیه) میانسه بر تقریب ایله بعض
 اراجیف جان خراش وَ باعث وهم و تلاش اولاجق ترهات
 القاسیه فتنه پاش اولمقدن خالی اولیهرق ، کذلک فرنک وَ روم
 طیدلری اندرون و بیرونه طبابت وسیله سیله رهیب اتصال
 وَ نبضگیرک شیوه سیله بر قولدن دخی آنلر تجسس برله اختلاس
 سریره دولتیه موفق اولدقدن صکره ، پس پرده دن علوفه خوار
 اولدقلری دولت عیسویه جانبیه بالواسطه اطواره مرغ پیام
 وَ ستاره مخدره دولت عثمانیه بی رسوای عام ایدرلر ایدی !.....
 بونلردن بشقه خدام حرمسرای سلاطین عظام طشره
 خلقنه نسبت نامحرم عدادندن معدود وَ طرفینه دروازه دستور-
 تردد — باب اقبال هنرمند آسا — مسدود ایکن ، قلت مبالات
 واهتمام سببیه بالجمله اندرون هایون رجالی کسسته مهار وَ پاشا
 قپوسی گبی ، مرجع اصحاب مصالح وزقار اولوب ، حتی باب-
 هایون ایله آرامگاه خاصه میانی ، (دیوان یولی) گبی ، کثرت آمد-
 شدگان ایله پرازدخام اولدیغی مشهود محررارقام اولوردی !...
 عظمای قرنائسه هریری اقطاع جسیمه وایرادات عظیمه
 ایله برر اقلیمه دسترس وَ فلک کیسه سندن برر سرای معلا

بر لایحه تاریخیه

بالاده اجمالاً رقمزدهٔ کلك اشارت و افاده اولدینگی اوزره
 اشبو دولت ابدیونداك بر بلیهٔ مکر و گزندگی دخی کندی رعیتی
 و گردندادهٔ ربقهٔ ذمتی اولان روم طائفهٔ سیدر . بونلر ایکی
 صنف اوله رق، بری موسقولویه هوادار و برینک نسبت و محبتی
 فرانسولویه درکار اولوب؛ هر صنف مستند و منجذب اولدقلری
 طرفدن جاسوس اسرار دولت و سخن تراش احوال سلطنت
 اولمغله، ترجمانلق و افلاق و بغداد و قیواده لقلری قبوکتخدا لقلری
 گبی ، وسیلهٔ ظاهره ایله عمدهٔ آمال و خلاصهٔ مافی البالری
 اولان جذب اسرار و جلب اخبار و بعض مرتبه پولتیقه
 و شیرینکاری مکر و وضا ایله رجال عصری کاهیجه مقرون-
 خطر دولت و موجب وهن و خلل سلطنت اوله جق اطوار نابهنجاره
 سوق و تسویل و ابلیس ضلیل گبی ، تضلیل ایلك ایچون بالغاً-
 مابلغ هدایای گرانها و تحف و نفایس دستاویر دلارا و موقفلرندن
 یدارتشا و مانند موش، اول برزده هوشلرک سوراخ درونلرینه
 دخول ایله جابجان خلوت و کتب مصالح درسنی در میان صحبت
 ایدرک حقایق و دقائق اموره واقف و جان گبی نهان اوله جق
 سراثره بالجمله عارف اولملریله، مقتضاسی اوزره مشیرلری طریق-
 ناصوابه دلالت و سوق سمت ضلالت ایلدکن صکره، درهمیان
 اولان اسرار مسروده لری همان منتمی اولدقلری طرف اعدایه

عظیمی ترجمه کرده بادی شوق و همت اولمشدر . بناءً علیه ۱۲۲۰
سنه سی غره رمضانده آنکده ترجمه سنه بدأ ایتمکله بش سنه صکره ،
۱۲۲۵ سنه سی ذی القعدة سنک اون بشنده اکمال ایلشدر . ایشته
عاصمی مترجم عنوانیله اشتهار آرای کمال ایدن بو اثریدر، که بوگون مترجم
قاموس دینانجه (عاصم) اسمنی ذکره حاجت بر اقدینی گبی . مترجم عاصم
دینلیدیکی حالدہ دخی خاطرہ قاموس گلور .

عاصم بو اثرینی سلطان محمود ثانی به تقدیم ایتشدر . حتی ترجمه به
یازدینی مقدمه ده کتابک لزوم طبعنی نزاہتکارانه اولقله برابر، مخصوصاتندن
اولان بر طرز تبکیت ده اخطاردهده بولمشدر .

واقعا کتابک طبعی خصوصنه اراده سنیه سانح اولقله، تمثیله
باشلائش اماہ عاصم مأمول ایتدیگی تطبیقاته مظهر اوله مامشدر . ذاتاً
معیشته دوچار عسرت اولان عاصم بوندن صکره پک بیوک یأسه
دوشمش ایسهده مفظور اولدینی غیرت معارفیرانه دن هیچ بر صورتله
سقوط ایتماش و داغ بردل یأس و حرمان اولدینی اوپله بر زمانده
بیله، ابراهیم حلبینک عمر حناب نبوی ایله همشمار اولان آلتمش اوج
بیتی شامل (منظومه سیر) نی درت یوز صحیفه دن عبارت بر کتاب وجوده
گتوره جک صورتده بر چوق فوآند تاریخیه علاوه سیله ترجمه به و [امالی] به
دخی «مرح المعالی» عنوانیله لطیف بر شرح بازمغه بذل همت ایلشدر .
معاصر لری ایچنده فرانسر لساننه واقف بر آدم یوق ایکن بو ذات،
اوروپا مدنیتنه و باخصوص سلطان سلیم ثالث جانبدن عهده سنه تفویض
اولنان وقعه نویسلاک الجاسیله پولیقیقه مسائلنه تامیله وقوف ایچون استفهام
معنی ایده جک قدر فرانسر جهده دخی رسوخ پیدا ایلشدر .
عاصم، صدر اسبق قدری پاشا سر حومک عمیسی در .

مرتبده تقدیر ایتمش و مشار الیهی طریق علمده بیوک پایه لاله
 سر افراز اقران ایتمش ایدی . فقط او دورک متنفذان .
 رجال علمیه سندن اولان خواجه منیب ، کندوسنه پک قوی بر رقیب
 بواندینی گئی ، شیخ الاسلام وقت اولان عطا افندی دخی رتب و مناصب .
 علمیه بی استانبول زادگاننه حصر ایله طشره علماسنی فیض ترقیدن محروم
 ایتمشکی مسلك ایدتمش بر خصم غریب اولدیفندن ، حاصم حقنده اولان
 توجهات شاهانه بی ثمره سز براقغه غیرتده قصور ایتما مشدر . بناء علیه ،
 سلطان سلیمده ، طریق علمده مستحق اولدینی پایه شرفله کامیاب
 ایدمدیگی حاصمی ، عطایای شاهانه سیله ترفیهده دوام ایلشدر .

پادشاه مشرک فلاحیتدن صکره حاصم ، بو ایکی خصم جاهد
 یوزندن پک چوق مضایقه به گرفتار اولمش و حتی یوز اللی غروشاق بر
 منصب قضا بیله کندوسنه چوق گورلمشدر .

سلیم ثالث طرفدارانی محمود ثانی عهدنده مقبول اوله کلدیگی حالده
 بد خواهرلرینک ساقه تشامبله حاصم مرحوم او دورده دخی قدرینه
 لایق معامله گورمدیگندن وقعه سلیمیه ایله ابتدا ایدن نکباتی ، تاریخ وفاتی
 اولان ۳۵ سنه سنه قدر دوام ایلشدر . نه کم آتی به نقل ایلدیگمز
 حسبحالنده بو حاللری فرط سوز و کداز ایله کندوسی ده حکایه ایتمشدر .
 حتی شاعر صفوت بیله (بهرانزه) مرثیه سنده تعداد ایلدیگی بدبختان
 فضلا صره سنده - بورالزینه واقف اولدینی جهته - حاصمک حالنه دخی
 شو ایکی بیتله ترجمان اولمشدر :

« دگل کیم آرپه اتی جزوی معیشت ویرمدی ایواه

مترجم حاصم ایتمشکن نیاز ابن صمانیدن

فقط از میره منلا اولدی اول تحریر بی همتا

جمیع فیده معلوماتی چوقکن قسطلانیدن »

برهان قاطمک بین الادبا گوردیگی رغبت و باخصوص پادشاه
 مشارالیهک ابدال ایتدیگی عنایت و عاطفت ، حاصمه قاموس گئی برتالیف .

بو ذات ، فرانسزرك (قرینتیق) دیدکاری ارباب قلمندرد . یعنی یازدینی شیلرده دائمًا مؤاخذہ کارانہ استعمال لسان ایتمکی اساس مسلك ایدیمش اولدینی گوریلورہ . بو طور ایسه طبیعی اولدینی حالده مقبولدرہ عاصم ایسه طبعاً مؤاخذہ ایله مجبولدر . آنک ایچون مؤاخذاتی - مثلا قرہ چلی زادہ نك زئیفاتی کبی التزامی اولدیفندن - انسانہ ہرنہ زمان او قورسہ خوش گورینورہ . ویباغی او یولده استعدادی اولانلرہ تجربہ قلمدہ بولندبرہ حق قدر ، شوق آور اولور .

عاصمک مؤاخذہ یہ اولان انہماکی عادتاً بو خاصہ طبیعتنہ مقلوبیتندن نشأت ایلدیگنہ ، صرہ سی دوشدجکہ اغتزلرنده دخی بو طور دن آیریلہ مامش اولسیلہ استدلال اولنور . حاصلی گوزل یازمق و یازدینی شیلری نہ قدر مزیفانہ واصطلاحپردازانہ برلسانلہ یازسہ بنہ او قویانلرہ بگندیرمک خاصہ سی عاصمہ مخصوص محاسن طبیعتندردہ دینلہ ییلور .

§ احمد عاصم افندی عینتابدہ جناتی زادہ خاندانندرد . استانبولہ تاریخ ورودی اولان ۱۲۰۴ دە سنی اوتوزی متجاوز ایدی . بناء علیہ تحصیاتی وطننده اکیال ایش و بورایہ مکسوبات علیہ و ادبیہ سندن استفادہ ایتمک ایچون کلمشدر . خلق مشار الیہک آثارندن مستفید اولدینی حالده ، کندیبسی عمرینی فقر و ضرورت ایچنسدہ کچورمشدر . حالا ایکی لسانده کی تصرف آمزده خطا و صوابمزی ادراک و تصحیح ایچون آنک آثار عرفانہ التجادن بشقہ چارہ مز یوقدر . مرحومک فضلنہ بوندن بیوک برهان و ابدیت اشتهارینہ قاموس وبرہاندن اعلا حجت عرفانمی اولور .

ابتدا (حسین بن خلف تبریزی) نك برهان قاطعی ترجمہ ایله سلطان سلیم نائشہ تقدیم ایلکله پادشاه مشار الیه بو اثر معرفتی مقابانده عاصمہ بر چوق عنایتلرده بولمش و حتی دفعہ ثانیہ ده اسکدارده تأسیس اولنان مطبعہ ہمایونده مجاناً طبعیلہ نسخ مطبوعہ سنک کندوسنہ اعطاسنی ضمیمہ احسان اولہرق فرمان بیورمشدر .

سلطان سلیم ، عاصمک فضائل علیہ و ادبیہ سنی لایق اولدینی

مترجم عاصم

(احمد عاصم ۱۲۴۵ — ۱۱۶۹)
(عاصمك تصويرى سلطان سليم
ثالث طرفندن كانبوى اسماعيل
افنديله برلكده آلديرلمش وفاضل
مصطفى پاشا مرحومك مشاهير
عثمانيه قوللقسيوننده بولمقله
عبدالله برادرلر معرفتيله استساخ
ايتديرلمشدر .)

عاصم مرحومك ، عربى و فارسى گي
ايكى اساسلى لسانه انتساب تامى و بو ايكى
لسانك ادبياتنده كي اقتدار و كالى حيثيله
ترجومه يازدينى شميلر ادبى عثمانيه نك
اكثرانرينه ترجيح اولنور .

واقعا تاريخندن انتخاب ايلديكمز
مقاله لر كاكتدن و اصطلاح پردازلقدن
خالى دگلدن ؛ فقط ائرى ذاتاً مسوده
حالنده قالدنيچون بونقايصى بدرجه يه
قدر اولسون معذور طوتلق لازم گلور .
شوقدر ، كه آكلاشيلان تاريخى يازمقدن
مرادى عصرى ايچون بر تعرفه اخلاق
براقق ايمش . آره صره آنديني پارلاق
پارلاق زييفلرده و يكيچيريلر حقنده -

كندى تعبيرات عاميانه لرني تقليداً - تهكم طرزنده قوللانديني تحف
تحف توصيفلرده مهارتنى بياغى اعجاز مرتبه سنه گوتورمشدن .

مرحومك ادبيات عثمانيه ده كي كالنه قاموس و برهان ترجمه لرى بر
حجت قاطمه در . مترجمك بو ايكى ائرده اتخاذ ايتديگى اسلوب افاده
ايسه باشلى باشنه برلسا بيان اطلاقنه شاياندر ؛ دينله بيلور . بناء عليه
سلاست افاده جه هر زمان ايچون مقبول و مقلد اولمقله لياقتنى تسليم ايدرزه .

بومقوله عقلای زمان کینان یادگار لر « قلیچه دعا سینمشدر ؛
 قلیچی چکوب ، دشمنه یوریمه لی ! » لاقردیسنی بالله مش اولدقلرندن ،
 دشمنک طوب و تفنگنی خاطره کتیرمیوب . قلیچ تعلیم اولنمنی
 رأی ایدر لر ! اما قلیچ ایله طوب و تفنگه نصل جواب
 ویریله بیلیر ؟ بوراسنی دوشمنز لر ! وهان یگیچری اوجاغی
 غیرتی ، غیرت دین محمدی اوزرینه ترجیح ایدر لر . او مثللو
 اعتقاد باطللرینه ، و بودرجه جهالتلرینه نظراً بونلردن دین
 و ملتته خدمت مأمول دکدر . همان حتی قبول ایدن یاران -
 باصفایه جناب حق دارینده سلامت احسان ایلیه . . .

طریقہ : عجبا دشمنہ نصل جواب ویریلہ بیلیر ؟ طریق نہ
 وجہلہ در ؟ مثلاً سن وزیر اولسہ ک نصل حرکت ایدردک ؟
 دینلد کده ، «ابتدا یگیچری اوجاغی یگیدن تطهیر اولنمالیدر ؛ زیرا
 فی الاصل بونلر پاک عسکر اولوب ، بونلردن نیچہ خدمتدر
 کورولمشدر ؛ اما شمدی ایچلرینه نیدوگی بلیرسنز کیمسه لر
 طولمش ؛ واکثریسی ایش باشنه گچمش ؛ بونلرک جملہ سنی
 کورہ لیوب ، یگی باشند یازیلہ جق عسکرہ قلیچ چالمق تعلیم قلمالیدر .
 یوقسہ یوغورتی کسہ من عسکرلہ اولاماز . و حالا موجود اولان
 عسکرلہ هیچ اولہ ماز» دیہ «شجاعت عرض ایدرکن مرء قبطی
 سرقتن سویلر !» مضموننی تلمیح ایدہ دوشدی . ویوز اللی
 سنہده وجودہ کلمیہ جک وبلکہ هیچ اولمایہ جق نسنہ بی قالہ
 کتوردی ! .

بن دخی ، بوقدر آدمک جملہ سنی بردن طرد ایلہ یرینه
 آخرنی قویمق نیچون اولسون ؟ چونکہ بونلر پادشاهک تعلیم
 امرینی قبول ایتمدیلر ؛ بالضرورہ بوستانی یازیلوب ، نظام قوی
 تحتہ ادخال اولندی ؛ ایشته تمام سنک دیدیگکدن زیادہ سی دە
 وار، کہ بونلر طوب ، دخی تعلم ایدیورلر ، و آتش صاچہ یورلر .
 دیدم . جوابندہ : «واقعا سوزیگز حقدر ؛ و جملہ سی گرچکدر ؛
 اگر یگیچری طائفہ سی مقدما بو تعلیم امرینی قبول ایتمش
 اولسہ لر ؛ ہم اولوالامرہ اطاعت ایلمش ، ہم دە کئی نصرته سبب
 اولمش ؛ اولورلردی .» دیہ اعترافہ مجبور اولدی !

المدن کلیرسه، کیمسه یه ده فصل و مذمت ایتدیریم . . . دیه سویلر اولدی ! . . .

ایشته نظام جدید ماده سی مرقومه بر قاج بیگ غروشجق قزان دیرمش اولمقله، اصلندن طعن ایدرکن، صکره اوتانیموب، مدح و ثنا ایلر اولدی . همان جمله سی بو حال اوزره درلر .

خلاصه کلام، بویله خیر و شر تی فرق ایتمز، بلکه کندینی بیلمز جهلای زمانه نك طمن ول منه باقیلوبده، بو عسا کر مرغوبه .
جدیده نظامندن فراغت لازم کلیرسه، اعدا بتون بتون فرجه یاب اولور . و نظام جدیدی بگنمیان قلاشدر و حرامزاده لر و سواقلره صغمیان قالتبانلر، یلقوانلردن بر آچه لك فائده اولماز .
و معاذالله ! بر مصیبت ظهور ایلسه، او مقوله سرسام و بینی صوغوق بهائم گبی حریفلرک شجاعت و جلادت لقلقیه سندن بر فائده اولیوب « خوشمدی مقدر بویله ایمش ؛ اوله جغه چاره اولماز » دیرهك ، هرج و مرجه سبب اوله جقلری بدیهیدر، که حاللری نیچه کره تجربه اولنمشدر .

اوزمان ایسه و اوایلا و بکا ایتمک فائده ویرمز . او مقوله جاهل و سرسام طاقندن اولدقجه سوز آکلار ظن اولنان قلقلی ، قیافتلی ، قالاتلی ، ظر طلاقلی ، گویا دنیسانک عقل خواجه سی اولوب ، کیمسه نك عقل و رأینی بگنمز ؛ و امور دولته دائر بر صحبت اولسه، کیمسه یه لقردی سویلر گه نوبت ویرمز لردن بعضیلر یله مصاحبت ائناسنده کندینه سؤال

ایکی طرفہ دوزر طوریر. وَ آلتی آیدہ ترتیب و جمع اولئان اردو
بر ساعت مقاومت ایدہ میہرک طاغیلیر ! . . .

ملل نصاری آتشیازلقدہ مہارت کسب ایدہرک، اوزاقدن
ایش گورمگہ مألوف اولملریلہ یقینیدن اوراجق قلیچ، یچاق
وَ نجاقدن قورقازلر. همان تعلیمی عسکردن وَ انسائی اوزاقدن
ہلاک ایدہرک بارود اویونلرندن اورکرلر. بناءً علیہ مقابله
بالمثل شروطنہ رعایتہ تنظیم عسکر مادہسی شرعاً وَ عقلاً
وَ تجربتہ وَ زماناً ثابت اولمشدر.

بر آلی خروس عقلی سرسملر بورالرینی خاطرلرینہ
کتیرمیوب « دنیانک فسادینہ نظام جدید سبب اولدی » دیہ
دعوی ایدرلر ! بو مقولہ ابالہۃ دنیا پرستاندن برینی کچن سنہ
بر جزیرہنک جزیرہ عامللگنہ مأمور ایلدیلر. النہ بش آلتی
بیگ غروش قپاروز کچوب، یگی سنہ دخی کندیسنہ احالہ
اولمغله، مقدماً نظام جدیدہ سبب اولانلرہ سب ولعت ایدوب،
طوریرکن، بوسنہ راست گیلدیگی یاران وَ یولداشنہ « برہ ہی
قرداش ! بو نظام جدید مادہسی بر ضررسز شی ایمش؛ بزبونی
اصلندن دخل ایدردک؛ لکن بأس یوقدر ! زیرا زجریتہ مالی
موسقو ولایتہ گیدن شرابدن آلمغله، موسقو کیسہ سنندن
چبقایور. برکت ویرسون ہلہ واقف اولدم. استغفراللہ ! . . .
بوندن صکرہ، توبہ اولسون، نظام جدیدک فصائی آغزیمہ آلمیم؛

وَ خَبرِ لَر وَ سَوارِ یلری یانلرنده اولمیوب ، یالکزجه پیاده
 وَ آچیقده دیزلرینه قدر چامور ایچنده وَ اشقیایا ایسه بر قریه
 دروننده ایکن ، واردیلر ، باصدیلر ، اشقیایی اولمش آرمود گبی ،
 دوکوب خراب ایتدیلر . اشقیادن آلنان دیلردن منقولدر . که
 اشقیایا بربرینه چاغریشوب ، « آبه بابام اوغلی ! بو نظام جدید
 ایشدیگمز گبی ، دگل ایمش ، طارطلدق ، ایشته بزدن آلتی اوقه
 زیاده گلدیبار ! . . . » دیه سویلشیرلر مش .

عسا کر عتیقه یه نسبتله عسا کر جدیده نك فضائل و محسناتنه
 نهایت یوقدر . تفصیلاً یازلسه برقاچ جلد کتاب اولور . لکن
 عوام ناسك عقلاری یتیشه جگی قدر تفهیم ایدلم : عسا کر
 جدیده مطیع و فرمانبر اوله رق ، هر نزهه مأمور اولسه لر
 در حال حرکت ایدر لر . عسا کر عتیقه گبی ، « اکسگمز وار .
 یولداشلره خبر ویره لم ! » دیه اصرار اوقات ایتمز لر . و ایچلرینه
 جاسوس گیره مز . وَ البسه لری یکنسق اولدیغندن ، بری فرار
 ایده جك اولسه همان یوزوك طاشی گبی میدانده معلوم اوله
 دوشر . وَ دشمن قارشوسنده نماز صافلری گبی ، صاف باغلا یوب ،
 قورولمش ساعت گبی ، اقتضاسنه گوره منتظماً دوزر طوریر .
 عسکر عتیق ایسه سیر محللرنده اولان غلبه لك گبی ، قازمه
 قاریشق طوریر لر ! جانی استیان تفنگنی ، کیمی زیاده طولدیروب
 آتار ! کیمیسی دنخی نه یاپدیغنی بیلمیوب ، همان یالانجی پهلوان گبی ،

[پوستال آچھسی] [۱] نامیلہ جبراً آچھ ایستہ مک، اهل عرض خاتونلری و دلی قانلیلری چویرمک گبی، خاطر و خیالہ گلمدک فحشیاتی ارتکاب ایلدکلرندن صگره، مثلا اوج بیك نفر تحریر اولنش ایسه حین اخراجلرندہ نصفندن زیادہ سی اختفا و اثنای راہدہ دخی برر ایکیشر فرار و اوغرادقلری قصبات و قرادہ حددن افزون ادبسنلکلر اجرا ایلدیلر! بقیه سنک دخی محل مأموریتلرندہ بر ایشہ یرامیه جقلری آگلشلدی .

فرانسزلر عکابی محاصره ایدوب، حتی [برج علی] نام محلده قلعه دروننه گیرمش و بتون بتون قلعه نی آلملرینه بر دیکش قالمش ایکن، نظام جدید عسکری یتشوب عکانک خلاصنه سبب اولدیلر. بعدہ مصر و اسکندریه ده دخی تعلیمسنز عسکرمن فرانسزلره مقابله ایدہ میوب، حتی برگون، میدانده قاهره، نظام جدید عسکرینه التجا ایله تهلکه دن قورتولشلر ایدی! . . .

روم ایلنده ظهور ایدن طاغلی اشقیاسی بونجه وزرا و مأمورینه غلبه ایدوب، شمدی یه دک بو ختیزرلر کیمسه دن یوز دوندیرمدیلر. گچن ۱۲۱۷ سنه سنده اوزرلرینه نظام جدید عسکری مأمور اولدقده طاغلی اشقیاسی بونلرک بردانه سی قالمینجه یه قدر قیروب، و نظام جدیدک کوکنی قازیسوب، نام و نشانلرینی احما ایتمک نیت فاسده سیله وار قوتلرینی بازویه کتیره رک، بونلرله اللشدیلر. نظام جدید عسکرینک طوپلری

[۱] بر نوع آیاق قانی درکه قونجی چارق گبی صاریلیر .

بوفقیرك قلميله اولدی. وزیر مشارالیه تسلیم ایلدیلر. او دخی پادشاهه ارسال ایلوب، بونلردن فیما بعد خیر و نصرت اولیه جفتی تلخیص ایدنجه، چار و ناچار مسقو ایله مصالحه به قرار ویردیلر! استانبوله گلدکلرنده تعلیم ماده سی یگیچری اوجاغنه تکلیف اولدی؛ قبول ایتوب، رد ایله قطعی جواب ویردیلر! بناءً علیه بوستانجی نفراتندن تفکجی ترتیب ایله لوند چفتلکنده مجدداً یاسیلان قشله به قوندی .

بالاده بیان اولدینی اوزره (بو عسکرایسه برارسه یگیچری اوجاغنه اعتبار قالماز) دیه یگیچریلر بونلری تحقیره باشلادیلر. مسئله طهارت و شرائط اسلامیه بی بیلیمان نیچه جاهل و باطل کیمسلر، بو باده مسلمانلق قیدینه دوشوب، «تعلیمک مسلمانلغه ضرری وار» دیه نظام جدید نفراتی آیارده رق قاچیرمغه اقدام ایلدیلر!

حال بوکه بو عساکر جدیده ایکی اوج بیکن دن عبارت ایکن، فرانسه سفری آچلایغنده جدید طوپیجی و تفکجی نفراتی مصره، عکایه تعیین اولدی . ایکی اوج بیکن آدم استانبولدن حرکت ایلدکلرنده گرك استانبولده ، گرك سائر محالرده بر گونه ادب سزک ایتدیلر . اول ائشاده تعیین اولنان یگیچری و سائر عسکرایسه استانبولده چارشیده ، بازارده رعایا دکانلرندن شی قاقیق، صراف و بازارگان طائفه سنی اخافه ایدهرک،

چو خالدی ؛ تعینات زیادہ اولدی ؛ مانده دن خیلی شی حاصل اولور ؛ مصارف چیتقدقن صکره، بزده بر ازشی قالیر . « ديه قپاروز فکرنده بولنورلر! ... و يولداشلرينی تحقیق وتصحيحه امالہ فکر ایتدکلری جهتله بوبله قارمه قاریشق اورطه لردن مرکب اولان اردودن گونده بر قاج بيك آدم آریلوب گیتسه نزه یه گیتدیگنی کیمسه بیلمز ؛ و بیلسه دخی تعینی مانده یه قالسون ديه ضابطلری (نزه یه کیدیورسک ؟) دیمز و (گیتمه اوطور!) ديسه آنلر دخی اطاعت ایلز ؛ ایدی . بوجهتله اردوی هایون جاسوسلر ایله مشحون ایدی .

آندن صکره کی سفرده ، یوسف پاشانک ایکنجی صدارتنده جمله اوجاقلی ضابطانی ویکچیری آغاسی ، صدر مشار الیه گلوب ، « بزله بودفعه یوز یگرمی بیکن دن متجاوز اوجاقلی عسکری ایکن . موسقوئ سکزیبیک عسکری طونه بی بری طرفه کچدی ، و اوزریمزه گلوب ، جمله مزی تارمار ایلدی ؛ و اثبات مددعی - صلابت ایتدی . دشمنک بویله نظاملی عسکرینه بزم نظامسنز عسکرله مقاومت قدرتمز یوقدر ؛ همان مصالحه ایده جگگز وارسه ایدک ! مادام ، که بزم عسکرمز حیل حرییه جدیده بی بیلمیه ، بویله قیامته قدر نصرت اوله ماز . » ديه ، جف القلم جواب ویردیله . مشار الیه حیرت گله رک : « بونی بن پادشاهمز افندمز نه نیچه عرض ایده بیلمز ؟ » دینجه « بزله عرض محضر یازارز . » جوانی ویردیله ؛ و نفس الامرده عرض محضر ایتدیله ، که

جاسوس بولنه مازدی . بعدہ نظاملرینک اختلالی حسیبلہ
ایچلرنده اعدا طرفندن مسلمان قیلضده جاسوسلر پیدا اولمغه
باشلدی . وَ ضابطلرینه اطاعت ایتمز اولدیلر . وَ یوز طقسان
آلتی اورطه جسم واحد کبی ایکن ، صکره لری اورطه لری بیتنده
عداوت و مہابنت پیدا اولدی . وَ اوتہ دنبری یگیچریلر اورطه
قازغانلرینی دشمنہ ویرمیوب ، قازغانلری اوغورینہ بیکن نفر
شہید ویررلر ایکن ، شمدیکی یگیچریلر جانلرینک قیمتی بیلہ جکلری
طوتوب ، « قزغانی قزغانجی یاپار » دیہ یارم ساعت ظرفندہ
قزغان ، چادر ، چرگہ وَ سائر اشیایی طاقیلہ براقہرق ، همان
اردوی هایونی یغما ایلہ قاچرلر ؛ وَ مملکتلرینہ وَ استانبولہ
عودتلرنده عیلمرینی ستر ایچون « کاورلہ بزی دوگوشدیرمدیلر ؛
وَ دوگوشمک ایستہدک اذن ویرمدیلر ؛ یوقسہ قرالک تختی باشنہ
کچیرمک ایشدن بیلہ دگلدی . دولت رجالی خائن اولدقلری
جهتله موسقودن واریللر ایلہ آلتون آلدیلر . » دیہ درلو
اراجیف دوزوب ، وقت کچیررلر .

سلطان مصطفی عصرندہ آچیلان روسیہ سفرندہ ایکی یوز
بیکن قدر مجهول الاحوال نظامسز عسکر مجتمع اولدی .
یگیچری اورطه لرندہ یالکز بر اورطه ده برقاچ بیکن آدم بریرہ
کلوب ، کیمسہ کیمسہ بی بیلمز وَ بابا اوغلی آراسہ بولہ ماز ، بونلر
نہ مقولہ آدملردر ؛ نرہ دن گلمشردر ؛ وَ کیمک نہ سیدر ؛ ضابطان
دخی آرابوب ، صورماز ! همان « یولداشمز گلدی ؛ نفرات

منابه سنده اولدیغنی وَ فی زماننا بوندن ماعداسی همان اردوده
 بیهوده (قلبه لقدن) غیری بر شیئی مفید اولیه جغنی درک
 و اعتراف ایدرلر .

سلاح قوللانغنی مشق وَ تعلیم ایتمیانلردن بعضیلری [بارود
 چوق اولنجه قورشون اوزاغه کیدر .] دیه لزومندن زیاده
 بارود قویبوده تفنگی پاره لنه رق ، سقطلق ایتدکلرینی وَ سواریلر-
 ندن بعضیلری آت اوستند ، کندوی قهرمان زمان بیلوب
 باباسنی گورسه سلام ویرمگه تنزل ایتمز ایکن ، جنک محلنده
 قلیچلرینی چیقاریرکن ، بندینی کسدکلرینی ، یاخود حیوانک
 باشنی ، یا قولانغنی سقطلادقلرینی گورنلرک «مشاء الله شهبازم ! ..»
 دیه آلاهی ! چاغردقلرینی گوردم وَ ایشتم ! .

سلطان سلیمانک تنظیم ایتدیگی اوجاقلر عسکری
 کچدکلری محالرده اغنیا وَ فقرادن بغیر حق بر آچهک نسنه
 آلامق وَ کیمسه نک عرض ومانه تعرض ایتمک اوزره نظام
 آلتنه آلمش اولدقلرندن ، ضابطلرینک امر و اراده لرینه اطاعت
 وَ نه محله سوق اولنسه لر بلا تردد عزیمت ایدرک ، (قرقی بر
 قیل ایله یدیلر) عسکر اولدقلری جهته ، سفرلرده مظفر
 اولورلر . وَ جمله عالم آنلری ال اوستده طوتوب ، سائر
 ناسدن زیاده اعتبارلری وار ایدی . بناء علییه خرسز ، یاند
 کسبچی ، کارخانه جی گبی ، مذموم وَ ادبسنز وَ زهدن گلهدیگی
 بلیرسنز کیمسه لری ایچلرینه قبول ایتموب ، بوجهته میانه لرنده

الله ویرسون بتون خلق نظام جدید عسکری اولسون . « دیه مافی الضمیرینی سویلر اولدیلر ! . . .

اوقومق ، یازمق ، ساز چالمق و سائر صنعتلری اجرا ایتمک هپ مشق و تعلیم ایله اولور . جنک عالمی ایسه جان بازارلنی اولدیغندن ، زیاده تعلیمه محتاجدر .

عکا و اسکندریه و مصرده واقع اولان فرانسز جنکگرنده بوقدر تعلیمسز عسکر وار ایکن ، لایقوله نرهده ایسه یارادیلر . طوبجی و پیاده معلم عسکرمن هر نه قدر قلیل ایسهده ثبات قدمله و نظامله جنک ایدوب . اعدایی قیردیلر ؛ و قیرلدیلر ؛ فقط برینک فراری گورولمدی . غیرتلی جمله نك معلومی اولنجه طعن ایدنلرک چونغی انصافه گلوب ، « اصل ایسه یارایه حق عسکر بونلر ایش ؛ مذمتله بیهوده گناهه گپردک ! » دیه قصورلرینی اعتراف ایتدیلر . حتی جزار پاشانک ، بونلرک جنکده ثبات قدملرینه و حیل حربیه اجراسیله متانتلرینه و بر فرد قاجایوب ، دلیرانه حرکتله شهید اولنجه به قدرطور دقلرینه باقهرق ، « بن اصلندن بونلری بیلمز ایکن ، طعن ایدردم ؛ لکن فیما بعد طعن ایدرسم دیلم قوریسون . » دیدیگنی حضار مجلس اولانلر تقریر و افاده ایتدیلر . (۱)

عقل ورشد و انصافی اولانلر معلم عسکرک وجودی فرض

(۱) جزار مصطفی پاشادرکه ناپولیون بونپارت ایله محارب و عکا محاصره سننده

عبداللہی صویق گبی افعال شیعہ اجرا ایدہ رک ، خدادن حیا
ایتمدیگز ! اثبات ایدک، کہ زردہ یوز آغرتدیگز ؛ یدی ییل
حالکز بویله اولدیغندن ، موسقو فرجه بولوب ، ایستدیگی گبی
غالبانہ عقد مصالحہ ایتمسنہ و نہایت قریمک کیتسنہ سبب اولدیگز !
صکرہ کی سفردہ دخی مسقو گلوب ، (اوزی) یی محاصره
ایتدکده ، بزدن دشمن ایستیان شہازلریمز و یگیتک ، قولنه نشان
دوگمک ، اندازه بوی صارق صارمق و شالوارینک پاچہ لری
صیغہ یوب ، استانبولده بالدیری چپلاقلق ایتمک و قوللق نفری
اولوب ، قضارا برسرخوش ادبسنزک ایتسه ، اوچی بشی اوزرینه
هجوم ایله تسلیم اولدقدن صکرہ ، بلا جرم دوگہ دوگہ حرینی
قبویہ گوتورمک ، و استانبول رعایاسنی اخافہ ایله بر مقدار
شیلرینی آلق ظن ایدن قبادایلیریمز ، دلیکره صوقیلوب ، میدانه
چیقامدیله ! و اوپله متین و مستحکم بر قلعه نک دشمن انه
کچمسنہ و اھالینک اسیر اولسنہ باعث اولدیله ! سائر یرلرده
دخی مقاومت ایدہ مدکلری ظاهر در .

§

یگیچری عسکرینک احوالی بووجهله شرح و بیان اولنجه
حقی قبول ایدنلرک کیمی سکوت و اعتراف ایله ؛ کیمی « اوجاقده
بش اون آچم وار ؛ اگر نظام جدید چوغالوبده ایش گوریرلر
ایسه قورقارم ، کہ یگیچری اوجاغنه دولتک اعتباری قالمیوب ،
علوفہ مزنی آلامیز ؛ یوقسه ایرادمزه ضرر گلمیہ جگنی بیلسهک

تألیف ایدیلهرک، سلطان محمود مرحومه عرض ایدلش ایکن،
موجنبجه تدیر اولنمسنی امر ایلدیگی حالد، عمری ختامه
رسیده اولدیغندن، اجراسی مقدر اوله مدی .

«تعلیم لازم دکل همان بزه دشمن گوسترسونلر !» دیان
کوشه باشی بهادرلرینه جواب ویریلیر، که : سلطان مصطفی
عصرنده ظهور ایدن مسقو سفرنده دشمن ایله سزک آره گزه
دیوارمی چکدیلر؟ یوقسه، آیاغکیزی، باغلا دیلر؟
بر محله مأمور اولدیغکز وقت گرك اولیای امور، گرك
ضابطلریگزه اطاعت ایتمک عادتکز ایکن، شمدی دشمن
ظهورنده اطاعتی ایده جگکز طوتدی؟ اول وقت دشمن
گورینوب، طوررکن، نیچون وارمیوب، ایکی یوز بیك آدم
قیورجق اتی و خاص اتمک ییوب، تمام دشمنه مقابله ائناسنده
علوفه و تعیین و مانده (۱) غوغاسی چیقاروب، کندی اردوگزی
یغما ایدهرک، دوندیگز، قاجدیگز! ایرتسی سنه روم ایلنده،
آناطولیده قوندیغکز، مسلمان و رعایا خانهلرینی یاقوب بیقوب،
و قاریسنه، قزینه ال اوزاتوب، نیچه فضاحتلر ایدهرک، اردویه
وصولگزده کذلک جنکده مهارتکز و بر محله اغز طادیله
مقابله قدرتکز اولدیغنی بیلدیگزدن، ینه سابقی گبی علوفه
و تعیین و مانده غوغاسیله وقت کچیردیگز! . . و اننای راهده

(۱) مانده، یکچیری اصطلاحنده برندن محلول و یا تخصیصندن قالمش اولان

وَ حیل حربیه احدائنده مبالغه ایلدیلر ؛ وَ بتون گون جنک
 تعلیمنی ایش ایدینوب، کندیلرینه برطریق ایله فرجه بولمیه جق
 درجه لره گتیردیلر . آندن صگره ، وقوع بولان سفر لرده
 اعدا ایچنه قلیچ دوشوبده پریشانلقاری گورولدی . زیرا معلم
 عسکر طابور طابور اولوب ، بوزولماق ایچون آهسته بسته
 آیاق ، آیاق گلیرلر وَ طویلری [مارقوبت] ساعتی کبی مجلا ،
 کلاله لری مصیقل اولغله ، طوپ دانه لرینی قورشون کبی ، یاغد
 یرلر ! وَ طوپ وَ تفنگک آردینی ، آره سنی کسمیوب ، گویا قیامت
 قوپاریرلر ! وَ بلکه آتشدن بر طانغی یوریدیرلر !

اوزرلرینه پیاده ، یاخود سواری هجوم ایده جک اولسه
 سنی چیقارمیوب ، تمام مرکزینه گلنجه برقاچ یوزپاره طوپلره
 وَ نیچه بیگ تفنگه بردن آتش ایدوب ، اهل اسلامی صابر صابر
 دوکر اولدیلر ! وَ دها یقین یورویش ایدیلر ایسه طوپلرینه
 طوربه ایله صالحم وَ زنجیر وَ میخ باشلری تولدیروب ، آتش
 ایتدکلرندد ، دال قلیچ بر آقچه یه یاره مدینی جهتله هر کس نیتیه
 مأجور اولور !

بو صورتله عسکر اسلامک گوزلری بیومگه باشلادی .
 وَ مقابله بالمثل بولمندیغندن ، تا سلطان مصطفی عصرینه قدر بو
 وجهله و قتلر گچوب ، دائماً اعدا غلبه یه موفق اولدی .
 بناءً علیه اسلامک مغلوبیتته نظامسنزلق سبب اولدینی
 ظاهر اولغله [اصول الحکم فی نظام الامم] نامنده بر رساله

تفنگ قوللانمق، صنایع حربیه تعلیم اولنمق یوقایدی . وَا کثریا
 عسکر اسلام مظفر اولوردی . بحکمة الله تعالی نمنجه سفر لر نده
 بر قاج سنه عسا کر اسلامیه بوزیلوب ، بو ایسه عسکرک
 نظام سزلغندن نشأت ایلدیگی معلوم اولغله ، اوجاقلرک
 تشکیلله طوائف عسکریه تنظیم اولندقده، درلکسز طائفه سندن
 بر آلا ی بیشعور ، بووضع اولسان اوجاق و عسکر و قانونی
 بکنمیه رک، « دنیافی الاصل یگیچری ایله فتح اولمندی ؛ سکیانلر ،
 کو گلیلر ایله فتح اولندی . بوصل اوجاقدر ؛ یازیلان عسکرک
 قیافتلری کوردیکمز ، ایشتدیکمز شی دگلدر ؛ چور باجی ،
 او طه باشی قلفاتلری ندر ؛ آشجی ، قره قوللقجی قلقلری نصل
 عجل عجایب مسخره شیردر ؛ « دیه گفتگو ایدوب ، یگیچری
 یازیلان و یازیله جق اولان نفراتی اغفال ایله ؛ بر گون مثلا یوز
 آدم یازلمش ایسه ایرتسی ایکی یوز قاچمه باشلادی ! ... بناءً
 علیه اول وقت حاجی بکتاش اولادندن پوست نشین خلیفه سی
 اولان ذات جلب اولنوب ، اوجاغه گتیرلکده ، دعا و توجه
 ایتمگله آندن صکره یازیلانلر فرار ایتمدیلر ؛ (!) « بزلر حاجی
 بکتاش ولی کوچکلری اولدق ؛ « دیه دوام و ثبات اوزره قالدیلر .
 بویله باشی باغلی و اول وقت گوره نظاملی عسکر ایله دولت
 عثمانیه منصور اولا گلدی . نصاری دولتلی کوردیلر ، که
 عثمانلی بو عسکر ایله بتون فرنگستانی ضبط ایددجک ، همان
 تنظیم عسکره باشلادیلر ؛ و آتش بازلق علمنده و عسکر اعمانده

ایسه نشانی قولنه دوکوب ، دشمن بوندن خوف ایدر؛ قیاسیله نشانی گوسترمگی عادت ایدنمش اولان ، وقوری لافرندن ویهوده عنوانرندن گچلمیان قالدیرم بهادرلری وکوشه باشی یاراشقلری و میخانه میچوسته یوردام ساتان یگیجری دلاور و شهبازلری « بو عسکر جدید نه لازمدر ؟ آل عثمان عسکری دنیایی قلیچ ایله فتح ایتدیلر؛ همان گوسترسونلر، دال قلیچ اولور دشمنی خراب ایدرز . وقرالک تاج و تختی باشنه گچیروب قزل المایه دک گیدرز ، دیه دعوای کاذبه ایدرلر !

بومقوله ساده دللر ایله هزار کرته منازعه و مناقشه ایدوب ، دیمیشمدر؛ که : — بره یولداش! سز بیلیرسکمز، که بن ۱۱۴۶ سنه سندنبری پدرم ایله یگیجری اوجاغنده پشت وپا اوروب ، بونجه سفرلرده بولندم . وگرم و سرد عالمی گوروب، روزگارک سله سنی ییه رک فلگک چنبرندن گچدم . دشمن دینه دخی اسیر اولدم . احوال عالمه ، دشمنک اسباب غلبه سنه ، تواریخندن فهم اولنماز نیچه شیلره واقف اولدم . ستم حالا سکسان یدی اولوب ، سکسان ایکی تاریخندن بری مطلع اولدیغ اسرار عالمک جمله سنی تحریر ایتسم برقاچ جلد کتاب اولور . ماهو الواقع اوله رق ، برقاچ ماده بیان ایدیم ؛ کلامده غرض و عوض اولدیغندن ، انشالله گوش هوشگزه گیروب ، و قتیله بنی دعای خیر ایله یاد ایدرسکمز : سلطان سلیمان قانونی عصرینه گلنجه یه دگین فرنگستان دولترینک برنده سرعت ایله طوب آتمق ،

رجب بایراقدر گبی ، اسافله دوشمگله « سز نه دیرسگنز ؟ نظام
 جدید تعلیم ایله اوله جق ایتمش ! بوتولیم بر صیقی خدمتدر ،
 بوبابده یان چیزمک دها زیاده صنعتدر ؛ اما بزى سفره
 کوندر لر ایسه الیزدن تفنگی آتارز ، دال قیلیچ اولوب مسقو
 اردوسنی بربرینه قاتارز ، دشمنک جمله سنی اسیر ایدوب ،
 ساتارز ، الله اوجاغمزه زوال ویرمسون ، مواجب چیققدقه
 علوفه مزى آلوب ، ذوقزه باقارز ، یوللو گویا حسب حال ایله
 کنایه قاریشیق جواب باردله ادبسنلکلرینی بیان و جبر اولتور
 ایسه مألوف اولدقلری جمعیه مبادرت ایده جکلرینی پس پرده دن
 عیان ایتدی لر !

بناء علیه لوندره چفتلگند ، مجدداً کشاد اولنان اوجاغه
 بوستانی نفراتی تحریرینه شروع اولندی . قره دگز بوغازینه
 دخی مقدار کفابه طوپلر و هنرور طوپیحیلر قونلدى .
 بو صورتله دشمنک افکار فاسده سی معطل اولدی . و قورقه ،
 عگنا ، اسکندریه و مصر سفر لرنده بر آووج معلم عسکرک ثبات
 قدملرینی و خدمات برگزیده لرینی و یوماً فیوماً تکثر ایتمکده
 اولدقلرینی گوروب ، ایشدکجه دشمن دینک یورکلری یاغی
 اریمکه باشلامش ؛ و بو معلم عسکر دولت و ملت مزه روح گبی
 اوله ق ، الی یوم القیام بقاسنه سبب اولاجق ایکن ، سفر گورمیوب ،
 یگیتلک همان گوشه باشنده بقال و سبزه جی و درزی رعایاسنه
 قبادایلیق ایتمکدن عبارت ظن ایدرک ، هانگی اورته ننگ بولداشی

قاله و بونلر امثالی نیک و بدی بیلمز و دین و دولته خیر و شری
 فرق ایتمز بهائم گبی اولان اورتها سکیلری ایله مذا کره ایدرک،
 بونلر ایسه هربری بر اورطه دن چیقمه ، کیمی ناظر اولق
 حسیله جمع اولنان اورطه آچه سندن حصه آلق و بعضی سنک
 اسامیسنی اوجوز بها ایله آلوب ، طالبنه برقاچ غروش زیاده سیله
 صاتمق معتادلری اولدیغندن ، اول امرده برقاچ بیگ یگیچری
 نظام جدیده قید اولنمش ایکن ، اشبو اورطه اختیارلری دیدکلری
 جاهل حریفلر ، کندی تعیشلرینی مصلحت دین و دولته رجیح
 ایله « بوتعلیم مسلمان کاری دکلدر ؛ دائما تعلیم ایله مشغول
 اولوب ، ضابطلرک سوزندن طشره حرکت ایده مزسکمز !
 و ترک ایده لم دیرسه گز سزی اعدام ایدرلر . لباسلره صورت
 ویردیلر ؛ سزه شابقه دخی کیدیررلر . اولکی گبی دال قلیچ
 بایراغی آچیلوب . سزه بش اون اسامی ویرمزلر ؛ شمدی
 نه ویره یورلر ایسه آندن بشقه برشنی گوره مزسکمز ! « دیه
 یازیله جقلری منع ایتمدکن بشقه ، یازلمش اولانلری دخی اغفال
 و اضلال ایتمه لرلیله ، اول بینسز و عقلی دومنسز احقار دخی
 وهله اولاده « یگیچری قانوننده تعلیم یوقدر ؛ بز بومقوله
 نسنه یی ایده میوز ! « دیمه لری اوزرینه هر نه قدر طور حکیمانه
 ایله اقعاعلرینه چالیشلمش ایسه ده ، فسادک باشی اورطه اختیارلری
 اولمغله ، سوز او طه باشی آغا ، سقا بابا ، آشچی اوسته ، باش قره -
 قوللقجی همت بشه ، حضر دایی ، عیسی عمیجه ، رمضان اوغلی

« علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد . » مفهوم‌نجه یا نغین
 باجه‌بی صارمه‌دن چاره‌سنه باقلمق لازم گله‌جگی و استانبولده
 عسکر موجود اولسه بیله « وندیکنن تریاق گله‌نجه به قدر
 مصرده حاجی‌پی بیلان هلاک ایدر . » فحواسنجه، خبر کلوب،
 کیدنجه به قدر فرصت فوت اوله‌جفی جهتلرله صو بندلرینه
 قریب بر محله معلم و طوپ و تفنگ و جبخانه‌سی یاننده حاضر
 و آماده برر اردو بولمق لازمه خالدن گورلدیگنه مبنی ، لوند
 چفتدگنده نظام جدید عسکری ترتیبه دولتجه قرار ویرلهرک،
 یگیچری اوچاغندن بیگ نفر گنج و گزیده عسکر مطالبه اولندقدده،
 اوتوز ایکی گونه آلیش ویریش ایله آلمش اولان قالدیرم شهبازلری،
 گوشه‌باشی قباداییلری، ویرانه دلاورلری بیق وصال‌فاله واروب،
 چونکه طوپ و تفنگ تعلیمیه باشلری باغلانیر ایسه ، مألوف
 اولدقلری اوتوز ایکی درلواصنافلقدن و پاسقالیه و بوجوق قیرمنده
 گوشه باشلرینه سرگی اعتباریله عباسنی سروب ، گلان گچن
 رعایاد برر ایکشر پاره، و اوچ آیده برگره خدمتسز، زحمتسز
 علوفه آلمقدن و حین محاربه‌ده « اوجاق قاعده‌سیدر » دیه
 دالقیج بیراغی آچوب، یوز و یوز یگر می نفر تصحیح ایتدیروبدده
 باد هوا اسامی صاحبی اولمندن و ضابطان دخی بوسره‌ده بش
 اون اسامی (قپاروز) ندن و اسامی آلم صاتمندن محروم
 اوله‌جقلرینی ملاحظه و اوطوراجقی، اوطه‌باشی ، قولتوچقی ،
 بایراقدار، دلال، آشچی، اوسته ، و چورکچی، سقا و گوزله‌جی

حال بوکه بویله بر شهر عظیمک ایچه جک صولری طیشاروده بندلردن گلیر. همان آق دگزده نه قدر سفینه لرمز وار ایسه قریمه جلب ایدرز، بیوک، کوچوک جمله گمیلریمزه عسکر طولدیریر، قره دگز بوغازینک طشره طرفدن صو بندلرینک اولدینی سمته عسکر مزی دوکر، صو بندلرینک دیوارلرینی طوپلر ایله بر ساعتده هدم ایلرز. [مسقو عسکری بندلری بیقمش، کلیتی عسکر ایله گلوب استانبوله یوری یه جکدر.] دیه تواتر بولدینی آنده، استانبوله برغلغله وواویلادر دوشوب صوسزلقدن همان بر گونده حاللری دیگر گون اولور. بزم غیرتمزی چکان روم ملتی دخی بر طرفدن پریشانلق و برمگله استانبولدن درمه چاتمه بوله جقلری عسکر دخی تیز الدن اوستمزه کلمیوب، کندی مالدار ملتلرینک و پادشاهلرینک ماللرینی یغما و اللرینه کچن شیرلی قایقاره، ماؤنلره وضع ایله آناتولی یه و روم ایلی یه فرار ایدرلر. استانبوله قالان بقیه اهالی دخی کندی باشلری غائله سنه دوشر؛ مسقو عسکری دخی آهسته آهسته استانبولی، گیروب ضبط ایدر. »

شرمتک بوترتیبی ایمراطوریچه عندنده قرین قبول اولدینی دولت علیه نك مسموعی اولدقده، بو کیفیت هر نه قدر شایان اعتماد دگل ایسه ده، مکر دشمندن ضافل طور مق بر وجهله جائز اولیه جنی و بروجه مشروح صو بندلرینه بقته بر اهاتی تحقق ایتسه، مدافعه ایچون حاضر و آماده عسکر مز اولمادیغدن،

ایشته بنم سلطانم ! دنیاك فسادینه نظام جدید سبب اولدی ، دیه ادعا ایدنلرله بویله اوزون اوزادی یه محاوره و مناقشه لرمز ظهوره گلمشدر ! و بو صورتله چوغنك اسكاتی میسر اولمشدر .

اما حق قبول ایتیبوده یینه دعوا ی باطله سنده اصرار ایدن جهله زمان ، حضرت پیغمبر علیه الصلوة ولسلام وقتده بولنان خذله قریش گبی ، هر نه قدر امر حق بیلیرلر ایسه ده مقدما نو ! . . . دیمش اولدقلرندن سوزلرندن دونمگه عار ایدوب ، عو عو کلاب گبی ، آغزلرینه یاقشماز ، فکرلرینه سیغماز کلاملر ایله ظرلدار طوریرلر !

شویله معلوم صاحب اذعان اولاکه : ۱۲۰۶ سنه سی مصالحه سنده خلاص اولان اسرای اسلامدن دشمنك هر حالی وکلای دولت سر آ وعلناً تفخض ایلردی . مقدما تبعه دولت عثمانیه دزایکن ، خدمتی سیبیله روسیه ده پایه دار اولان (شرمت) نام خرستیان ، بر گون روسیه ایمپراطور پچه سنك (۱) مجلسنده دیمشکه : « عثمانلی ایله نجون دور ودراز جنك ایدوب ، زحمت چکر سگنز ؟ اگر مراد گنز استانبولی آلمق ایسه غایت قولایدز ؛ زیرا عثمانلی نظام تحتده دگلدر . و استانبول اهالی سنك چوغنی اصنافقله و طشره ده اولانلر چفت و چوغنیله مشغولدر . عثمانلی تیز الدن عسکر تدارك ایده جنك اولسه بر آیه محتاجدر .

(۱) مشهور ایکنجی قاته رینا .

دیر دیر ایدوب، قوری قوری یه دعوا ایدرسکمز! بونظام
 جدید نه دیمکدر؟ ابتدا بونک حقیقتی بیل، صگره دعوی
 ایله؛ اگر کلامک حق ایسه بنده ملزم اولوب، سکا ایوالله
 ایدیم! دیدم. جوابنده «نظام جدید دیدکری تعلیم ایله
 اولان عسکر در؛ و بو تعلیم کاور صنعتیدر،» دیوب، فروغانندن
 برشی بیلمدیگنی اعلان ایلدی. آرتق بومثللو ناسه مزایای-
 اموری تفهیم ایلک [دوه به خندق آتلامغه] بگز دیگندن،
 همان ماقوع اوله رق، براز سؤالدر ایدوب دیدم، که:
 بونظام جدیدک ظهورندن مقدم دنیا نک فساد حالندن
 سکا برقاچ شی دیهیم؛ آناطولیده ظهوره گلان جلالیسار
 وقعه سی، سلطان محمود خان [۱] دورنده صاری بک اوغلی
 فقره سی، و سلطان مصطفی خان عصرندن مستقلاً مصرده
 سکهنی یوریدن [بولود قاپان] علی بک و طاهر عمر و ابوالذهب
 ماده لری، آناطولینک آلتی اوستنه گتیرن قپوسز لوند بلالری،
 ۱۱۸۱ سفرنده تمام یدی بیل اهل اسلام مظفر اولامیوب،
 هر سنه بر کره بیوک اردو بوزغونلری و بونجه خسارات وقوعی
 معلومدر؛ بونلرک ظهورینه عجبیا نظام جدیدمی سبب اولدی؟
 او زمان نظام جدید یوقدی؛ بویله اصلندن انتظامی بوزولمش؛
 و مقدما نظامنک چپویسی چیقمش دنیا نک، اختلاله نظام
 جدید سبب اولدی، دیه دعوی ایدرسکمز! . . .

غافل اولان بر آلائی ناس، اوزر لرینه لازم اولمیه جق سوز لرله دولت عثمانیه بی فصل و مذمت ایدر اولدی لر ا بو ائشاده ایسه اولیای امورک مر حتملری و بعض ملاحظه لری حسیله کیمسه یه سیاست اولنمدیقندن، جگری بر آچه ایتمز، و سفر و حضرده دین و دولت امورینه یراماز، هان دنیا بوش قالمسون ایچون یرادلش؛ بر آلائی خیزی تمیز، میخانه و کارخانه لرده دولتی فصل و مذمتده امثال سابقه لرینه فائق اولدی لر .

بو مقوله مد بر لر ایسه اگر چه ظاهرده مسلماندر، آنجق مسئله طهارت لرندن ییخبر مناو، بقال، قایقچی، بالقچی، حمال، و امثالی اولوب، دولت امورینه اغز آجدق لری ایچون تأدی بلری و بلکه نظام عالم ایچون سیاست لری لازمدر .

ایوم عوام ناسک طور سفیهانه و بی ادبانه ایله ظهوره گلان وادی لرینی و لازم الانها اولان بعض موادک اصل و حقیقتی وقوعی اوزره مبتین طرف شریف لرندن بر رساله طلب اولمغله جمعی جزئی و معانیسی کلی اوله رف، اشبو رساله نک تحریرینه مبادرت قلندی :

§

« نظام و انتظام دنیانک بوزلماسنه و روم ایلیده طاغلی اشقیانک ظهورینه ایشته بو نظام جدید سبب اولدی . » دیو نزاع ایدن عقلی دومنسز بر آلائی بی شعور دردمند لره سؤال ایدوب - بره جانم! نظام جدید، نظام جدید، دیو ا یکیده برده

محصول نجارب گبی، ترتیبسز چیقار؛ فقط هیئت مجموعہ سی بر قاعدہ
انتظامہ ارجاع اولتمق قابلدر .

افادہ سی بر پدرک اولادہ ابتدگی خطابه بکزر؛ پارلاق دگل،
سویلی دگل، سفسطہ لی دگل، لکن، وجدانیدر؛ معقولدر؛ مریبانہ در .
(مشارایہ اون ایکنجی عصر ہجری اواسطندن محمود ثانیکنک
اوائل سلطنتنہ قدر طقسان سنہ دن زیادہ معمر اولمشدر . عصرینک
ادراک ماہیاتندہ زمانی رجائیک کافہ سنہ اثبات رجحان ایتمش بویلہ برصاحب
دھانک، ترجمہ حالنہ دائر ایکی کلمہ بہ اونسون تصادف ایدیلہ مامسی شایان
تأسفدر .)

خلاصۃ الکلام فی ردالعوام (۰)

بیکن یوزاللی سنہ سی اثناسندن، سکسان ایکی تاریخنہ کلنجہ
سفر لر منقطع اولدیغندن، سفر گورنلرک اکثری سرحد عدمہ
کیتمش؛ و سفر گورمیوب، احوال دشمندن ظافل اولانلرک
اکثری آجی و طاتلی طاتمامش اولملریلہ، ۱۱۸۲ تاریخندہ آچیلان
موسقوف سفرندہ عسکر مرکز نظامی مختل و مشوش بولندیغندن،
اول وقتدن بری عالمک شیرازہ نظامی بوزلمشدر .

حقیقت حال ارباب بصیرتہ، علی الخصوص اسکی وقتدن
قالمش گرک باران دیدہ لرہ مکشوف ایسہدہ، مزایای عالمدن

(۰) بو عنوان ایلہ نظام جدیدی التزاماً سلطان مصطفای رابعہ تقدیم ابتدگی

بر لایجہ در .

قوجه سكبان باشى

قوجه عبالى ، كېلى يېڭىيلر ! بروقت حاممىز آنلر ايمش ؛ عسكرىز
آنلر ايمش ؛ حتى منشىزده آنلر ايمش ، حالا كىندىمىز آنلر ك سايه سنده
عثمانلى دىنيور .

قوجه سكبان باشىنىڭ شو تقررې ، جودت پاشا حضرتلرى طرفندن
(فقط تعبيرات وافادانە طوقونلېه رق ،) تنقيح ايدلمش ؛ تنقيحدىن سكره
دخى ذكر اولنان اثر ، مشارالېڭ تارىخىدىن دها گوزل يازلمش ؛ برشى
اولدىغى كىندىلرى ده اعتراف ايدر ظن ايدر ز .

آلتىش يىتمش سىنە رسم قلفاتلرى ، ظاليت چىنكلىرى آلتىندە ازىلمش
باشلر ، بودرجه مېتىن شىلر تصوير ايدر ، واولقدر مدت شىخانىه تعليم
ايتىك ، قىچ قوللانمق ايله ناسورلىنىش اللر ، بونك كې ، نازك سوزلر
تخىر ايلرسە ، بركزه دوشىنىك لازم كلىر ، كه اجداىز نه ايمش ؛ بز
نه اولمشر !

سكبان باشى اولمش ؛ برعاكف ، برشىد پاشا تصور اولنسون !
آنلردن بويە بر اثر گوريلورسە ، انسان نه درجه ده حيرت ايدر .
شناسى اولمش . ضيا بك اولمش ؛ بر سكبان باشى دوشونلنسون !
آنلر ك آثارى نه درلو اولمق لازم كلىر ؟

شخصى بر اقوبدە ، اثرە كلىرسە ك ، قوجه سكبان باشى حضرتلرىنىڭ
شو تقررې عىنى عىننە بر اختيار گوزلنە بگزر ، بر نظردە گوزە
چارە حق حالده دگلدەر ؛ فقط باقدىقە آلېر ؛ دقت ايتدىكە گوستردىكى
چىن جىبىنلر آرە سنده ذاتى نېچە محاسن گورينور .
دېشىزلر كې ، باصيق سويلر ؛ فقط سويلدىكلىرى طوغر ايدر ،

هر بری بردولت آدمی ایچون مدارتمایز اولان برچوق فضائل عالیه ایله
مفطور ایدی؛ مثلا کتابت مسلکندن یتشمش بر (بک افندی) ایکن جزّار
قدر برجلادت قهرمانه نی و هیچ طشره مأموریتلرنده استخدام اولنماش ایکن
ملکک احوال عمومیه سنه وقوفده و چاره ساز اصلاح اولمقده بیوک
کوپریلی درجه سننده بر اقتداری حائز اولدیغنی ادرنه والیکسنده
بولندیغنی زمان بالفعل اثبات ایلشدر.

دها عهد شباینده ایکن ابرازندن خالی اولدیغنی عرفان و فطانت
سایه سننده صدارت مکتوب بچلیغنی، دفتر اماتی، کتخداتی و سردار اکرم
معیتیله اردوی هایوند ریاست و کالتی گبی اگ معننا خدماته مأمور
اولمشدر. بومأموریتلرک هر برند، اقرانسه نمونه امتثال اوله جق
صورتده لیاقت و درایت و اقتدار حکومت و باخصوص برطاقم مراسم-
حاجز پسندانه نی تحقیر ایله طور صلابت ابراز ایتکلگی کندوسنی رجال
عصرینه بر هیولای دهشت اوله رق طانتدیرمشدر.

بحث ایتدیگمز مکتوب شودر :

« سیلوری ناچی! شریعت خائی، اعلامکی گوردم؛ قهقهه یله
گولدم، مالی هذیان، حکمی خلاف قرآندر؛ مهر مؤیدیمی
با صارم؛ سنی محکمه قاپوسنه آصارم؟ .. »

حق پاشا

بو ذاتك بشقه اثرى بوله مدق .
 آنى به درج ايتديگمز ايكى سطر جق
 مكتوبى دخى ادبياتجه بر طور مخصوصه
 مظهر وسليقه ادبانه سى زمانىك معلومز
 اولان طرز انشاسندن بالاتر اولديغنى اثبات
 ايدر . مكتوب حقيقه اختصار كلام ايله
 برابر قوت معنى ، شدت الفاظ و خصوصيله
 قطعيت حكم جهتيله حجاجك امر نامه لرى گي
 دهشتلى بر آردر .

محمد حق پاشا

شايان تأسفدر كه تاريخلمز زده مشار اليهك
 نه زمان ولادتنه ، نه خصوصيت احوالنه ،
 نه ده تاريخ ارتحالنه دائر معلومات ويرلمشدر .
 تشكر اولنور كه مترجم عاصم - اكثر رجال
 عصرينى مشكلسندانه مؤاخذه معتادى

(مشار اليهك تصويرى ناپوليون
 بوناپارت طرفندن سفارت موقته
 ايله درسعاده كوندلمش اولان
 مشهور جنرال سياستيانينك
 (شرق خاطرانى) نامندهكى آرنده
 كورلمكله استمساخ اينلشدر.)

ايكن - مشار اليهك وزارتيله انفصالى يازديغى صرهده ، مفظور
 اولديغى خصائل فوق العاده به مفتونيتندن طولايى فضائل ذاتيه و افعال -
 مشكور سه لسان ستايشله ترجمان اولمش و بعض اطوار خارق العاده سندن
 بحث الملشدر .

جودت تاريخنده ايسه وقايع الجاسيله مشار اليه دائر يازيلان
 سوزلر ، درت بش سطرلقى حوادث عاديهدن عبارت در .
 بو ذات ، رجال عصرينىك هيچ برنده كورلميسان و حقيقت حالده

قواق یلی اسرکن ، اضاعت ایلدیگم اوقات خاطره گلدیجه
عقل باشمدن کیدر ؛ اما چه فائده ! باشمه گلدیگی ایچون
بوخصوصده صغیر و کبیره وصیت عادت مستمرتم اولدی .
«باشنه کلان پاشا قیدر.» شمدی باش الدهه ایکن غیرت ایده گور .
والسلام علی من اتبع الهدا .

ابو بکر کافی .

باشگه قاقه جفی نمایان اولوب ، صاقنوب باشگی آلوب ، بر طرفه
 کتیمه ! وَ باشگی فدا ایت ، پدر والا کهریگی فدا ایتمه ! نشئه -
 غربت ، گرچه ابتدا خوش گورینور ؛ صکره آدمک باشنه
 صجرار . بونده بر آز حق ناشناس کیمسه لر واردر ؛ که یولنده
 باشگی میدانه قوسه ک ، وَ روز و شب ، باشک اوزرنده گزدر -
 سه ک ، ینه برایش باشنده ، سنی ، سنک مرامکک عدم حصولی
 ایچون ، [باشک ، کوزک ایچون] دیسه ک اصفا ایتمز . همان باشن
 آچوب اول مصلحتک وجوده کلمامسنه سگردر . باشک
 ایچون اولسون . عقلگی باشگه جمع ایت ! وَ پدریکک قدرینی
 بیل ! ایش باشه دوشنجه سوزی آیاغه دوشورمه ! « باش کیدنجه
 آیاق پایدار اولماز . » سکا هر نه قدر نصح و پنده دائر وَ تکلیفات -
 قیله یی متضمن بار گران نحلیل ایدرسه ده ، ینه مبارک قدمنه
 باش قوی ؛ وَ سمت مخالفت و عناده باش چکوب ، کندی باشگه
 باش باغلامه ! وَ اسرار درونگی ، اگر نیک وا گربد ، کیمسه یه
 فاش ایله ! « قول قیریلور ؛ یک ایچنده ، باش یاریلور بورك
 ایچنده » « الجنة تحت اقدام الامهات » معلومگزدر . دولت
 دوجهانی مطلبک وَ هر ایشک باشه چیقماق مقصدک ایسه ،
 آنلرک آیاغندن باشک آیرمه ! وَ ائک باش دوستگی ، کراراً
 وَ مرارا ، تجربه ایتدکجه ، باشگی اینامه ! « کسین باش بتمز ؛
 بته ده اسنه خیر ایتمز » شرکای فضائل نصاب افیدیلر ایله
 باش باشه ویروب مذا کره دن غفلت ایتمه ! مقدما بنم باشنده

البته بو قدر بازيچه گاه قضا و قدر اولماز بر منفعت دنيويه نك
 ظهورينه وسيله اولمقدر ؛ ديو افكار دورا دور و ملاحظات
 نامحصور ايله گتدجكه تهالك وانهما كمز مزدا د و آخر الامر ،
 « العبد يدبر والله يقدر » مانجه ، توزيعكرده سر دفتر ازل ،
 هر نه ايسه ، آنكله مطيب ودلشاد اولمغين ، باشمزه يازيلان
 وجه اوزره ، تمام باشمز دگوب ، باشمزي قورتارمق سوداسيله
 ناچار ، كناره گير ساحل اضطرار اولدق !

الحاصل ، باشم سلامت اولسون ديان كيمسه ، باشنه بوبالاري
 اختياريله ساتون آلوب ، باشنه بو يرق برسرفراز ايكن ، كوشه .
 بي توشه غربتده مكين اولماز . كندی وطننده بر باشنه اولمق ،
 غربتده بيگباشي اولمقدن اعلا در . هر نه قدر باشنه مدارسز
 بر آدم اولسه ، ينه كندو عالمنده باشنه دونر بر ايكي دوست
 بولتور . ديار غربتك مساعده بخت و وقت ايله ، مثلا بر مقدار
 فائده سي دخي اولورسه ، ينه باشنه گلان شدائد هولناك ايله
 باشه باش كلمز . عشرتگده غربتده باش اولمقدن ايسه ، كندی
 عشار و اقاربي بزمنده آياق اولمق اهوندر . بو حاللري باشنه
 گلميان بيلمز . اگر حكايات دل ناشادي باشدن باشلاسه ،
 عمر جهان آكا كفايت ايتمز . خلقك امور و خصوصي التزام
 ايسه ، بر قوري باش آغريسيدر . بنم جان و باشمدن عزيزم
 اقدم ! اول طرفده باشكه دخي اورير لر ايسه ، غربتده كندی
 باشنه درماني اولميان بر آلاي عجزه مقوله سي ايلك نعمتي سنك

دیوان اخلاصک باش قلمندن اخراج اولنوب (اولاغ ا سربع -
الابلاغ مودت برله بو گونه ارسال اولنور که :

سرو آزاده سامان استعدادم ، سواد پزیر سر نامه فطرت
ورأس المال دکا نجه استحاقم ، متاع روی دست کارخانه خلقت
اولدینی گوندن برو ، سر لوحه زیب افسانه احوالم اولان سر -
گذشت بر ملالم باشدن باشه تقریر اولنق ، یا خود یلکیز ایام -
غربتده کشیده اولان وقایع ششماهه تحمل فرسانک عشر -
معشاری باش باش زیور جریده تعیر قلمق لازم کلسه ،
بر طریقله باشه چقمه نك امکانی یوقدر . باشمزده اوتدن غیریمی
یتدی ؛ و اوددن ماعداسی یاغدی ؛ دیسه مبالغه دکدر !

اوباشان کوی نادانی و بی نشانان بیابان پریشانی ، یعنی
(بشه و یولداش) لقیله ملقب هرزه و کیلان کائناتک باشبوغی
و دنبه بدوشان خراباتک گروه صاحب طوغی ، بر آلی اهلیت -
ندان ، خداناترس و ملعت آفرینان ابلیسی الدرسک اوضاع -
خرد فرسای ناپسند و اطوار مردم آزار پرگزندلری معاینه -
سندن ، باشمده کی هر موی سیاه ، شعله نمای صبح اخیر شیشوخت
اولمشدر . بر زمان شواعل فراق احببایله باشمز آرایه گیدوب ،
سفیئه صبر و قرار ، جوشش طوفان اشتیاقله باشدن قره اولمغین ،
باش ، قیچ دونه رک ، مرسای حیرتفرای جزیره بی آرامیده
قرار ایلیوب . و بر زمان ، کثرت حوادث و وفرت وقایع حسیله
الیمز باشمز دکیوب ، « باشدن مرام بیندر » فحواسی اوزره ،

وشق اولمق مهلهکله لرینه مشارف اولدوقدن صکره ، قدر نعمت
 وعصمتی احساس وازجان ودل ، طلب الف واستیناس ایتمه
 باشلادم ، لکن افدم حضرتلری دخی « کدی نه ، بودی نه ! »
 مثلی مصداقجه حسمه نسبتله جسم گورینان جریمه مک اذیال-
 عنایتلریله محمی بیورلمسنه علامت اولمفیچون بالای عرضحالی
 « حب الهرة من الايمان » عنوانیله توشیح ایله مبتلا اولدیغ محافات
 هائله دن آزاد ورتبه عاجزانه می رشک فرمای گربه زیاد بیور-
 ملری بابنده امر و فرمان افدممکدر .

من جاربتکم القدیمة .
 تکر بنت پاموق

باشه دائر تعبيرات واصطلاحاتی حاوی

بر مکتوب لطیفی

بم تاج سر ابتهاجم ، سعادتلو ، مکرمتلو ، مرؤتلو ، داذر-
 سر برابرم سلطام حضرتلری ! همیشه سرو سرسبز سرابستان-
 سرورلری ، سراسر سایه کستر سبزه زار وجود وگلهال باغچه-
 ذات سرتی الصفاتلری سراسر پوش گلبرگ عزت و سعود اولمق
 دعاسندن صکره ، صورت دفتر مالکانه محبت ، اقلام اذلی الارقام

هرسه نامه

دوتلو عنایتلو ولی نعمت بیتم سلطانم حضرتلری !

اوضاع شتر گربه روزکاردن مصون ومانند [ابی هریره]
 ساحه دولتسرای عالیلری بنات جنس لازم الانسمزایله مشحون
 اولمق دعواتی معروض اجابتخانه بیچون قلدقدن صکره، عرضحال-
 هریرره ناقصه العقول و نیازنامه جاریه غریبه الثقوللری اولدرکه:
 هنوز مارت حلول یتهدن و بنات محله مزدن بریسی پرده-
 بیرونلق وادیلرینه کیمهدن بوجاریه لری معظلمات اجزای کلمات
 و اشهر مستعملات حروف و لغاتمزدن اولان حرف و اولک مخرجنی
 قرآء بلده مز اولان (تکر) نام ووانی مخلص بر گربه جسم-
 الحلقه دن تصحیح و تحویل و نغمه « ماو ! ماو ! » طوقان افزایی
 مشق و تعلیم ایلک سوداسنه تبصیت و نابهنگام حرکت برله
 بیهوده خلقک باجه لرین ییقوب و طامدن طامه صچرایه رق
 کره میدلرین دوکوب نیچه تریا کیانک کیفلرین تباه و نیچه دردمندانی
 محروم خواب شبانگاه ایلدیگمه مکافاة و خصوصیه هرسه بانی
 کبی افدمدن اذتسز تعلیم و تعلم و تجوید اوزره تکلم ایله بلکه
 تعاطی و تعامل و توالد و تناسل دردینه دوشدگمه مجازاة برقاچ
 کره رسوای عالم اولمق درجه لرینه و خرقة مادر زاد قالب -
 نا توانم اولان پوست خوش نقش پلنک نشانم علاوه فروه

عربده کنان بدمست، شعبده بازان تیزدست، خیال بازان خیمه
 تزویر، طاسم کشایان دخمه تدبیر، دمسازان ترانه حیداج،
 فقره آشنایان لاسمانپاچ، نظارت گزینان معدن شاب، خاطر-
 نوازان شیخ وشاب، احیا کنان لیالی طوآل، وسخشیویان -
 مغلطه قیل وقال، نوتراشان عنبرین خط، حسرتکشان بیضه بط
 هر نه قدر وار ایسه یکان یکان عشق ونیاز اولنوب، خاطر
 شریفهری سؤال اولنور. تبلیغی همتگزه منوطدر،

زَینه اول طرفده بونلردن ماعدا طاتلی سوزلی، گولر،
 یوزلی، قره گوزلی، طوطی دیللی، اینجه بلالی، قلم پارمقلی،
 گومش طرفقلی، ملک خویلی، اوزون بویلی، اورته یاشلی،
 هلال قاشلی، الی اوز، آغزی دوز، مرشد کاملره، وعالم-
 فاضلره درون دلدن و جان و گوکلدن سلامر اولنوب، خاطر-
 شریفهری استعمال اولنور. وصاحب القلقین المعظمین والقولاقین-
 المجسمین، مالک الاکسة والقفاء والآن، نائل القلق والقیافة
 والزله چاوشان دراز کوشان حضراتنه گوه وهامونده دمیده
 اولان یونجه اوتندن زیاده سلامر اولنوب خاطرلری سؤال النور.

کافی ابو بکر
 المرحوم

دیگر بر مکتوبندن مستخرج فقره در

نیم جانم قوزوجی محمد آغا حضرتلری ! اول زوزك
 حریف کرسیده نیه صورودرسه صورتسون ! لکن شوکا
 حیرتدیم ، که بزه نیچو طولم دودك چالماز ؟ بوکا بر جواب
 قابل ایسه ؛ ذوفنون اولان رؤسای اصحاب جنوندن سؤل ایله
 دفع ظنون بیورملری مرچودر . اول طرفده نیره قطمیر
 وَ سلاله بنی کلب اولان سکجه صغیره هزار تبصص وَ تمسخر
 ایله عرض استخوانپاره خلوص اولتور . همیشه کندود ، بیوک
 کلاب منیع المنال وَ صواری ، فیل مثال ایله روارو ، وَ احسانس
 اصوات ایدیجکه صوت اعلا ایله عوعودن خالی اولمیلر . آمین !
 وَ ینه اول طرفده دوزخی و بهشتی ، مسجدی و کنشتی ،
 طفل گهواره ، وَ مرد آواره ، مخدره حمله نشین ، مستوره-
 عزلت گزین ، دختر عشوه گر ، پسر خوب منظر ، پیر عته-
 رسیده ، جوان قدکشیده ، آهوی دام جسته ، تپوی قفس-
 شکسته . نوخطان شیرین کار ، ساده رویان رنگین غدار ،
 لا ابالیان عالم جنون ، غوطه خواران قلمظنون ، پریشان-
 ملکشو ، غنچه لبان سنبلمو ، مبتلایان برش و بنک ، ویران کنان
 نام و ننگ ، سوختگان ظروه خوار . سیه ستارکان عالم ادبار ،
 مساحه گران مسافات سوق و بازار ، دور افتادگان ساحه دار-
 و دیار ، نیم مستان شوخ و شنک ، سیه مستان لوك و لنك ،

وار ایسہ جملہ سنہ بزدن سلام ایدر و خاطر لرینی سؤال ایدرسک .
 بودخی طریق آخردر ؛ سرینی دوران سببعہ دن صگرہ
 طویارسک !

بعده کیجہ بانچہ لر آره سندنہ قیش گونی برف ، عالمی
 غرق کافور و دیدہ آدمیانی آستن نور ایلدیگی احیاندہ
 [قنوز] زادہ یہ راست گلوب دامن عیان غرقچکان دوان
 و پویان اولدینی حالده اخص خواصدن اولدیغنه اعتباراً زمرة
 سابقہ دن زیادہ جہ اعتبارلی بر آشنا لقبق ایصال و مراسم حسن -
 آمیزشی استجلاب ہمتلریلہ اکال بیورہ سگنر .

مجید افندی حوض کنارندہ مردہ لاشہ موش گندیدہ بی ،
 احببادن برینک صفحہ روینہ انداختہ ایلدک لری دخی پیرامنکرد -
 خاطر عاطر اولمق گر کدر . کمر قواغی آلتندہ سایہ گزین اولوب ،

« واری سورر یورکدہ اولان فکر فاسدی

ابریق می گبی گو بگندن ایشر گدی . »

دیہرک احالہ اقداح مشورت ایلدک لری خاطر دہ میدر ؟ عجبا
 سلطانم مثلاً آندہ میدر ؛ یوخسہ برغیری مکاندہ میدر ؟ بیلہ نم ،
 ہلہ آندہ ایسہ دنیالر ، آخرت لر ، محشر لر ، قیامت لر ، قدر لر ،
 قامت لر ، صہبالر ، خملر ، سرلر ، دملر ، ابریق لر ، گو کملر ، قدر
 سلام و ثنالر ایدرز .

زمره قانطیندندر ، نلته قانتین دن اوله ماز . سوزی مسموع
و بر قضیه یه موضوع اوله ماز .

مولا گورملم نیلر ؛ نیلر سه گوزل ایلر !

اول طرفده بیلدکلردن کیم وار ایسه و محبت اربابی ایسه
سلام و عشق و نیازمزی ابلاغ قابله افراع ایده سز . و الا
قدر بیلمز و خود ناشناس بر آلائی ندمای وسواسه بیهوده یره
سلام و ثنا مزی اتلاف واضاعت ایتیه سز ؛ زیرا سلام بر تحفه -
لا هوتیدر ، که جناب حق خیر امتی اول هدیه ایله بر بر لرینه
منحذب القلوب ایشدر . بهره آدمیت نیدو کندن آگاه
اولیا نلره ایثار و اسبغی لایق دکلدر ؛ مگر بالاضطرار اوله .
خلاصه . صادق القول و صاف سیرت ، اهل سنت و الجماعت
دینکه شایان اولان ذوات تراحت سماته سلام ایدرز . و تراحت
دیدیکمز یالکز تطهیر عمامه و تنظیف لباس و قص شارب
و تمشیط لویه و تکمیل عین و عانه دن عبارت اولیوب ، خواص -
باطنه سی زخارف نفسانیه ایله چرکاب اولوق دکلدر ؛ والسلام !
بوندن بو قدر جه سی الویرر ؛ کله لم باد هوا تحیه مستغربانه یه :
اول طرفده نه قدر دلالت ، حمال ، بقال ، دلاک ، علاک ،
فلاح ، ملاح ، سلاح ، تمام ، ذمام ، مضرب ، مغضب ، مهمل ،
مفسد ، ملحد ، کهتان ، رمال ، نجم ، حجام ، آجلی ، فالجی ، گوز -
آچیجی ، کول صاچیجی ، آینه جی ، یایمه جی ، حقه باز ؛ طقه باز .
حیله باز ، شیشه باز ، نرد باز ؛ دغلباز ، سحر ، خمار دزد صورت

کانینک مخصوصاتندن اولان تعبیرات واصطلاحاتی

حاوی بر مکتوبینک بعض فقر دلری در

..... یا فیض الله! سن ظن ایدرسک ، که بوکانی دیدکلری
 آدم (توقاد) بهشت آبادده آدم ایمش ، پانهاده سرندیب غربت
 اولدینی گبی باشی غائلهسنه دوشهرک ، احبابی کلیاً فراموش ایله!
 لکن اویله دگلدر ؛ پریشانی غربت ایشدنلردن اوراق، بر درد
 پراحتراقدر، که باشی فرقدن عاجز اولان برکیمسه اول درددن
 رهایاب اولسه سر پوشنی پر تاب سمت آفتاب ایدر . نرده
 قالدی ، که باشی غائلهسنه دوشه ! زیرا غائله ایله اشتغال، باشی
 فرقدن صگره اولور . « درخانه کسی است یکحرف بس است »

« دانه چین اولوق ایدی مقصدمن غربتدن »

« دانه خالی گوردکه طوتلدق قالدق ! »

دیدگی گبی، بزسخی گلکشت ریاض استانبول مأمولیه ورقای-
 نا آزموده مثال هوالندق اما « مرغ زیرک چون بدام افتد
 تحمل پادش » مصراعنی هنور ساحه خیابان بهشت نشاننه
 قویمدان قولاغمز قویدیله .

او گیدشدر که گیدر داخی گیدر داخی گیدر !

خوش ایمدی! جناب نهایتبخش هر مشکلات، کشیده اولان
 متاعب و تقاساته مکافات ایتمز دگلدر . و هر کیم ایتمز دیرسه

بیلمز لرك نصایحنه محتاج اوله جق قدر پست یرادلامشدر .
 خصوصاً جناب حق کافی به کندینی بیلمز لره، کندینی بیلدیره جك
 مرتبه ده زبان و عرفان رایگان و احسان قلمشدر، که اوروشدن
 آیرلغه خلقتی مساع گوسترمز .

بن مکتوبمده « رندانه معیشت ، بود ونبودی سیان
 طوتانلره خاص بر طور حکمتسدر . » دیمش ایدم . آنی
 سنک گبی ادراکی کوشك، و محفظه مغزی نمونه نمای (دنبهك)
 اولانلر تعقل واذعان ایده مز لرسه معذور درلر .

بن سگما مرامی آچیقجه سویلیم : غوائل عالمدن ، یعنی
 مشاغل زیر و بمدن آزاده و آسوده اوله زق ؛ یشامق ایچون
 بر ادیب بی مدانینك محتاج اولدینی شیر بر او طه ایچنده بش
 اون یارچه کتاب پریشال اوراق . و بر ایکی چوتره شراب
 ارغوان رواق ، و کاهیجه مداوله اقداح انس والفت ایچون
 موافق احباب متفررالنفاق ، و پاشالرمز گبی ذواته محتاج
 اولیه جق قدر مبلغ محصل الاسباب والانفاقدر ، بونلر ایسه
 شمدیکی حلاله موجود . باقی و آتیبی ایچونده خدای منم
 کفیل و کریمدر .

ابو بکر کافی

- کرمرانیست از فلک بهره .
- کبر صریح برکس زهره .

مکتوب

(یکن محمد پاشا)

بروقته ، که یورك ابتلاى سوداى آفت نمون ايله مشغول۔
 خلعجان و بين تواردا افكار گوناگون ايله دائمی الغلیان اوله ؛
 آرتق اوله بر یورکله اوله بر پینک هیکلی عزل وانفصال ویا
 تکدیر ونکالدن متأثر اولوق قابلی ؟

« غمی چکر دولت دنیا ایچون ،

رند فلاطون حکم روزگار ! » [۱]

هله مکتوبکک « نه وقت عقلک باشکه یار ، و کارک همیشه
 تمکین ووقار اولورسه » عباره سنه « شاشدمده قالم ! »
 ترکیسنی چاغره رق ، اوقدر گولدم که آز قالدی قاصیقلم
 چاتلایه جق و بلکه ، ضبط اداره بیله تاب آور اوله میهرق ،
 بی اختیار چاقشیرم اصلانه جق ایدی .

آپاشام ! انسان ابتدا کندیسنی بیلملی ده صکره ، بشقه سنه
 اوگود ویرملی . لکن سن اوزرکده کی رتبه و شرفک کرامتی
 اوزوگدن بیلدکجه بورالینی دوشنمکه لزوم گورمزسک ؛
 وکندی عامل اولماک لایه اولان نصایحی بشقه لرینه ویرمکه
 امساک ایتمزسک ! سنک کافی دیدیگک حریف کندینی

[۱] بیت نفعینکدر .

شهری دور اتمش ایدی، دف چالهرق سور گبی،
رقصی قیلشیدی گذر، دائرة امکانی !

چوق هواییلری وار ایدی، که یازاسه بتون،
بوش قالیر بونجه مرکهیلرک دکانی .

ابن سینایی ابدنمشدی ؛ شمار اوغلانی ؛
اکثری شاشقین اولورکن توفادک ترکانی !

لا ابالی ایدی صحبتده ، ولی قیلسه سکوت،
خلقی شرمنده ایدردی ؛ ادب وارکانی .

رغبت ایتزدی شو دنیا دینلان مرداره ،
دار عقباده بوله مرتبه پاکانی .

طوتدی تیلرزه موت ، ایتدی برندن تحریک،
خلدی حق ایتسون آنک جایگه اسکانی .

اوردی کوی کره ارضه آنی اولدیفیچون ،
قد خمکشته سی دست اجلک چوکانی .

سناک منزلکه قبرین گوریچک حسرتله ،
ناوک آهمزک طاشه گچر بیکانی .

ای سروری ، دیسون ارباب سنغن تاریخن
هرسوزی معدن جوهر ایدی گندی کانی !

۱۲۰۶

کانینک مرقدی ابی ایوب انصاری جاممنک محرابی اوکنده در .
فی الحقیقه سنک مزاری (فاتحه) کله سندن تاریدر .

سرسمیننه صارلمش اولان ماریجه عطف نکهه ایلدیجه، ماریجه آسا
قیورم قیورم قیوراندیفنی، مخصوصاتندن اولان برطرز بیان ایله ایراد
ایلشدیر. نتهکیم شاعر صفوتک بلا دیدکان شعرای اسلافی تعداددن
عبارت اولان (بهرازه) مرثیه سنده کی :

« کدرله آب آتشنا که اورمش کندینی یاقش

خار عشرت آلمش انتقامن آه کاندین »

پیتی بو وقعه بی ایما مقصدیله انشاد ایدلمش اولسه گر کدر.

غریبده که ۱۲۰۶ وقایعی صره سنده وفاتی یازمش اولان تاریخ
ادیبده، و آندن عیناً نقل حوادث ایدن جودت تاریخنده، مشارالیهک
نقینه، منفا سندن عودت ایدوب اتمدیگنه، و زرده وفات ایلدیگنه دائر
ایکی کله بیله گورلیور. وقتیه گریک مأموراً و گریک اختیاریه تاریخ
یازانلر مریک بودرلو قید سز اولری و باخصوص درعهده ایتدکاری وظیفه ده کی
مساعهلری انسانه حیرت ویریور.

مشار الیه السنه ثلثهده انشاد نظم اقتدارینی حاز ایدی. فقط
طبماً شاعر اولدیفنی و اشعارینی ایسه قدرت علمیه سیله انشاد ایلدیگی
جهتله نظمی نثری قدر سویملی دگلدیر. بونکله برابر منظومات -
هزلیه سی محررات مزاحکارانه سی درجه سنده لطیفدر. هله شاعر منیفه
تقلیداً نظم ایتگی بیلمجهده جمع ایتمش اولدیفنی اصطلاحات و تمبیرات،
مستشهدات لسانیه مریک اک مهملرندن عد او انسه لایقدر. جد و هزلی
شامل اولان دیوانیه منشاتی باصیله جق اولسه بر جلد قاموسه یقین اولور.
کافی استانبوله تاریخ ورودنده ۴۴ یاشنده ایش ؛ بو حسابجه سکسان
ایکی سنه معمر اولمشدر.

سرورئی مورخ، مشار الیهک وفاتنه سوبدیگی مرثیه تاریخده

مخصوصاتنه ابیات آتیه ایله ترجمان اولمشدر:

« ضحکی قویسون ظرفا گریه دن اوسون دم کیم؛

اولدی هم بزم خموشان اولطافت کافی !

ایدن صدارتندن صکره ، کازده قلی ترک ایدرک ، او آراق سلسره والیکنه آمین اولنان بر ذاتک دیوان کتابتیه استانبولدن چیمشدرد. مکتوبلریک برنده : « ماحصل ، بو کانی پریشان دستار ، لباس مطبعله آرایش فرمای سوق و بازار اولان گروه پرشکوه ایله هم عیار اولمیدفندن ، استانبولدن انفکاک کی التزام و حشرگاه اسلام اولان سلسره بی کندویه دار سلام ایدتمشدرد. دیمسنه بانلیرسه ، قرق یاشنه قدر توفادده غائله سز بر عمر سورمش اولان کانی ، پای نختک دغدغه . احتشامنه آلیشه مامشدر .

اولاحده بر مدت قانقدن صکره ، یکن محمد پاشانک صدارتنده ، که ۱۱۹۶ او اخرینه معصاف و دورت آیدن عبارتدره ؛ پاشانک دعوتی اوزرینه استانبوله عودت ایتمش ایدی . فقط پاشابه ، دها آغالقه مسلملکده بولندیقی زماندن باشلایان اتسانی ، آره لرند هر درلو قیود مراسمی بر طرف ایتدی ره جک راده به وارمش و باخصوص مفطور اولدیقی مشرب - لابلای ، مراسم تشریفاته ایله مقید بولمقی مرتبه سندن بالاتر بولمش اولدیقی جمله ، بالطبع وزیر مشارالیه روسحق اعیانلنده و سلسره محصلاننده کی گبی معامله له قالمشیمی پاشاسیله آره لرینی آچمش و نهایت هتک پرده اسرار بولنده بعض تفوهاتده بولمسی اوزرینه بیچاره ناک اعدامنه قدر گیدلمش ایسه ده ، رئیس الکتاب خیری افندیکنک صحابتیه ورطه اعدام بر طرف ایدیلرک ، فقط قلمه بنسد اولمق اوزره لمنی به نفی ایدلمشدر . حتی لمنیدن سالف الذکر و یواده آلکساندر بگه یازدیقی حسابحال نامه سنده - که او عصرده مسخره لقله مشهور اولان بقولواچی شیخی توصیه وسیله سیله در - عرق جینیله اوتوز سنه ظرفنده تدارک و جمع ایده بیلمش اولدیقی اموال و اشیا سنک و جواری معتقه سنک بیله - میری ایله قطعا مناسبتی یوق ایکن میری نامنه - مصادره ایدلدیگنی فرط سوز و گداز ایله حکایه ایتمشدر . بو سبیله لمنی ده بولندیقی مدتده پک زیاده مضایقه به گرفتار اولمش در ، که او صرده احباسندن برینه یازدیقی بر مکتوبده : اوج بیچق آئی قدر تنبا کویه حسرت قالدیغنی و نارگیله سنک

برمسلك ادب و عرفان اولان طریق مولوی به انتسابی اولدیغندن، استانبوله کلنجه به قدر توقاد مولویخانه سنه تردددن آیرلما مشدر .

(تاریخ ادیب) ده محرر اولدیغنه گوره وطنندن انفکاکنه مشهور حکیم اوغلی علی پاشانک ، طرازون والیسگندن اوچنجی دفعه صدارتله استانبوله دعونی ائنده ، توقاددن سروری مناسبتیله ، مشارالیه تقدیم ایتدیگی قصیده تهنیتکارانه سی سبب اولمشدر . بناءً علیه استانبوله سنه ورودی اولان ۱۱۶۸ دن تاریخ وفاتی بولنان ۱۲۰۶ به قدر ۳۸ سنه ظرفنده ابتدا برمدت دیوان هایون قلنده بولندقدن صکره برچوق زمان وزرای عصردن بمضریک؛ از جمله مؤخرأ صدراعظم اولان یکن محمدپاشانک دیوان کتابتنده استخدام اولندیگی کی ، بر آراقده کاتب خصوصی صفتیله اولاح بکری خدمتنده فقط معززاً بکرشده امرار اوقات ایشدر . حتی « قرق ییلاق کافی اولورمی یانی » مثلنک ، که قائل اولی کندیسیدر؛ موردی بکرشده کی بر سرگذشت غریبی اولدینی محکیدر . وحتی بالاده کی تصویرى دخى اولاحده ایکنجی دفعه بولندیگی زمان آلکساندر و یواده ایله برلکده ترسیم ایدلمش و ایوم (سینه یا) موزه سنده محفوظ بولمشدر .

کافی ، دیوان هایون قلنده مأمور اولدینی زمان صدر مشارالیه دلالتیله دفعه خواجگان دیوان هایون رتبه سیله مظهر تلطیف اولمش ایدی . تاریخ تشریفاتزه واقف اولانلره مجهول اولدینی اوزره اوزمانک نوطاً اوچه و توجیهاً نهایت آلتمش یتش کشی به منحصر اولان رتب . رسمیه سی میاننده خواجهک رتبه قلیه اوله رق ، وزرادن ماعدا اولان رجال دولته توجیه اولنوردی . بناءً علیه بو رتبه یی حائر ذوات ، ولو کتابدن اولسون ، بین الامائل سر افراز و تا ریاست کتاب مسندینه قدر استعداد وصول ولیاقتله ممتاز عد اولتمق طیبی ایدی . فقط کافی هر درلو تکلفات رسمیه دن آزاده بر معیشت رندانه ایله مألوف بولمش اولدیغندن ، حامیسنک اثر عنایتی اولتی اوزره تلقی ایلدیگی بورتبه دن استفاده فکرینه دو شمامش و بناءً علیه علی پاشانک ایکی آی امتداد

باشه دائر تعبیرات ایله موشخ اولان مکتوبی، صورتده برطاقم اقلقه .
 بمال قییلندن کورینور ایسه ده بوگونکی گوند. دخی مستخضراتمه
 مراجعتله - تعبیرات عوامی جامع اولمق اوزره - اوقدر حکیمانہ بر
 نصیحتنامه یازمق پک چوغمزک الندن کلیه جگنی اعتراف ایتلی بز .
 واقعا « همیشه سرو سرسبز سرابستان سرورلری » گبی اضافات متتابعه
 و مخصوص او یولده جناسلر سولیز ایسه ده مثلا « باشمده کی هر موی
 سیاه ، شمله نمای صبح اخیر شیخوخت اولمشدر . » تشبیهی گبی ظریفانه
 و بیلفانه سوزلر نه زمان اولسه مقبول ارباب عرفان اوله جفندن امینز .
 خصوصیه مکتوبک هیئت عمومیه سی و « حکمة العوام » اولان
 ضروب امثال ایله تزین ایدیلان امثال ایله مستدل اولان محتویات
 حکمییه سی تعریضدن سالمدر .

مشهوردر، که مرحوم حال احتضارنده « بن فاتحه دینجیسی دگیلم ؛
 مزار طاشیمه فاتحه یازلمسون . » دیه وصیت اتمش ! مزاحه اولان
 انهما کئی آگلاملی، که حتی صوگ نفسنه قدر شطیحاتدن وازچکه مامش ؛
 و غیبوت ایدییه سی تأمل ایله غمکین اولان جلیسانه اوله بر دقیقه ده
 بیله ضحک آور نشاط اولقده امساک ایتامشدر .

بزه قالیرسه کاینک طبیعتی مائل هزل اولیوبده مزاحه اولان
 انهما کی قدر جدیاته صرف افکار ایتکلگی لازم گلسه ایدی، تاریخ
 ادبیاتمزده مرتبه انفرادی کندبسی احرار ایلردی . چونکه تصرفات -
 لسانیه ده کی قدرت و ثروتی - جد وهزلده - ایتدیگی گبی استعمال
 ایتکده بی پروا اولان طبیعت احرارانه سنه یاقیشانده بورتبه انفراد ایدی .
 بونکله برابر اک مطلق عبارلی ر مکتوبنده سوه سوه اوقونه جق
 غریب، غریب تشبیهلردن، و مخصوصاتندن اولان تحف تحف تعبیرلردن چکلمز .
 حاصلی کانی ادبای عثمانیه ایچنده « نوعی شخصنه منحصر » برمنشی .
 صاحب وادیدر .

§

(ابوبکر کانی توقادیدر . عهد شباننده علوم ادبیه پی وطننده
 تحصیل ایتدیگندن، شعر وانشا ایله اشتغالدن ذوق آلمش و مادی و معنوی

کافی

کافی ، اکثر اقوام فاضله ده امشالی
 نهایت بشی ، آتی بی چکیمان و نوعری
 شخصلینه منحصر اولان ابدان معدوددر .
 یعنی . حدیاته حصر افاده ایتمک اقتدارینی
 حائز اولدینی حالدہ طبیعتنده کی خاصه .
 مزاحه مفلو بیتله تقریرنده ، تحریرنده هزل .
 ولطیفه بی اعتماد ایتمش بر ادیب بیدانیدر .
 بو مفلو بیت الجاسسه یله در ، که یازدینی

مکتوبلر ؛ سویلدیگی غزللر هپ هزل (ابوبکر کافی ۱۲۰۶ - ۱۱۲۴)
 آمیزدر . آثاری ایچنده اصطلاح پردازان قدما بی و یا طرفدارانی
 حیران ایده جک قدر - پرطمطراق و خوش ادا - شیر بولندیگی کی ،
 فکر و معنجاه منتظم و عباره و افاده جه سلس محرراتی ده واردر .
 هله اکثر آثاری شوایی شقی ده جامعدر ؛ یعنی غایت جدتی طور ایله
 باشلادینی بر مکتوبه هزل ایله نهایت یردیگی و کلمات هزلیه ایله ابتدا
 ایلدیگی بر مکتوبک خاتمہ سنده جدتی سوزلر سویلدیگی واقعدر .
 یکن محمد پاشایه اولان مکتوبی سوزده ائک جدتی یازدینی
 شیلردن اولدینی حالدہ ، آنده ده مسلك ملازمنه رعایت ایتمش ؛ و مرسل
 الیهک قفاسنی دنبلگه بگزمشدر . هله ادیب مشارالیهک بعض
 اشخاص موهومیه سلام سپارشنده اختراع واستعمال ایتدیگی عنوان
 و لقبلر انسانی ائک موموم حالنده دخی گولمکده مضطر براقیر . نته کیم
 او بولده کی آثارینه نمونه اولمق اوزره درج ایتدیگمز ایکی ققره ایله
 (هره) نامه سی قولزی تأیید ایدر صانیرز .

سزی قورتارلم ! « دیه چاغریشیرلردی . الثفات ایتمدم . بن
 اوتنه یقایه کچوب ، سلامت بولدم . برادرم اون یاشنده
 ایدی ؛ صویک اورتہ سنده عاجز قالمغله امان ، ویرملرینه بناء
 دونوب ، آنلره واردی . گوزومک اوکنده آنی قتل ایستدیلر .
 بن واروب ، بر یرده پنہان اولدم . تا اول وقتہ دگین ، کہ
 آرامقدن مایوس اوله رق ، گتدیلر . بن دخی مغرب دیارینه
 عزیزمتله افریقیہ یه وصول بولدم . «

(صحائف الاخبار ترجمہ سندن)

بر زمان بر آز آتلی ایله آنده متواری و احوال علمی تجسس
اوزره اولدیلر .

کندیسندن منقولدر، که : « بر دفعه امویّه طائفه سینه امان
ویریلوب ، بعده اول عهد نقض و نهر [ابی فطرس] ده دماء .
امویّه مباح عداولندیغندن خبردار اولدیغمده ، نفسمدن مایوس
اوله رق ، خانمه گدم ؛ و اهل و عیالی آله رق ، فرات ایرمنی
کنارنده بر کویه چکلدم . بر گون اوتوریردم ؛ اوغلوب سلیمان
درت یاشنده ایدی ؛ و اوگنده اوینایوب ، گزردی ؛ اوطه دن
طیشاری چیقوب ، در عقب فریاد ایدهرک ، گirdی ؛ و بگا
صارلدی . هر نه قدر دفع ایتمک ایسته دمسه ده مفید اولدی .
بر اصلی اولق گرک دیه طیشاری چیقدم . گوردم ، که عباسیه نك
سیاه بایراقلری دیکلمش . رکوچک قرداشم آنده طوریردی .
« النجات ! النجات ! .. » دیه فریاد ایتمگه باشلادی . علی الفور
یانمه بر مقدار آلتون آلم ؛ قز قرداشلریمه نه سمته کیده جگمی
اعلام ، و آزادلوم (بدر) ه آنلری بگا ایصال ایتمک ایچون
تنبیه ایدهرک ، قرداشم ایله ایکمز نجات بولدق . گلان عسکر
ینی آریوب بوله مدیلر . آشنالردن بر کیمسه نك خانه سینه
واروب ، کندیمز ایچون برایکی حیوان آلیویرمسنی امرایتدم .
حریفک بر کوله سی واردی ؛ گیتمش ؛ عامله بزى خبرویرمش ؛
اوزریمه هجوم ایسدیلر . بزیاان قاچدق ، وهان کندیمزى فراته
اوروب بوزمگه باشلادق . اخذمزه گلان حریفلر « گلیگنز

افاده سی، آجیق فکری، قیصه قیصه جله لری حقیقه بو زماندهده
شابان تقلیدور .

تاریخک مقدمه سنده مذشبانه تزین الفانی ، صنایع بدیمیه بی التزام
ایتمش ظن اولنور . حال بوکه ندیم ، نظمنده ، نثرنده پارلاق ، پارلاق
فکرلردن بشقه بر شی التزام ایتمز . حتی جدی بر اړک مقدمه سنده
بیله افکار شوخانه سینه مغلوب اوله رق ، احمد ثالثک اوصافی تعداد
صره سنده « آنک عقل کامل الهام سرشکنه قیاس ایله آرستو برسرسم ،
و آنک جاه و جلانه نسبتله شاه اصفهان بر قجانبجی عجمدر . دیمش .
ما حاصل ندیمک مآثر افکاری باشلی باشنه بر لسان ادبدر ؛
دیہ بیایرم .

(ندیم احمد افندی ، اون ایکنجی عصر هجریده اشتهار ایدن
شمرامزدندر . احمد ثالثک داماد و صدر اعظمی مشهور سفیه ابراهیم
پاشانک کتانبجیسی و مصاحب و مهدمی ایدی . بر آراق محمود پاشا محکمه سی
نیابتمدهده بولنمشدر . دائما بزم آصفیده بولنور و احياناً حضورهایون
ایلهده شرفیاب اووردی . وزیر مشار الیهک یوم فلاکتنده ، که
۱۱۴۳ سنه سندهدر ؛ فرار مقصدیله طامدن طامه آتارکن دوشوب
وفات ایتمشدر . وفاتنده اللی بر یاشنده ایدی .)

عبدالرحمنک فراری .

عباسیه دولتی ظهور ایدرک ، امویه طائفه سندن اله گیرنلر
قتل اولندقدن صکره ، اول ائواده عبدالرحمن [ذات الزیتون]
نام محلده بولنمش ایدی . فرصت بولوب ، فلسطینه فرار ایله

(مشارالیه ، اندلسده کی دولت اموییه بی تأسیس ایدن و برنجی پادشاه اولان
ذات عالیدر .

ندیم

ندیم ، عصر نده دگل . ملتزده امثالی نادر گلان اجله ابداعندر . هله اشعاری حسن تصوّر و لطافت معنی جهتلیله عادتاً اعجاز مرتبه سنده در .

وقتیله کمال بك - ادبیات عثمانیه به داتر نشر ایتدیگی بر مقاله ده - ندیمک دیوانتی شو عباره ایله تعریف ایتشدی: « ندیمک دیوانی ایسه آنادن طوغمه صویونمش برگوزل قز

رسمنه مشاهدرد ؛ اگرچه ارباب مذاق بر (احمد ندیم ۱۱۴۳ - ۱۰۹۲) نظرده لطافت حسن و آئنه مفتون اولور ؛ لکن مفسد اخلاق اولدیغیچون ندیم افکار ایتک جائز دگلدر . « اعتقاد مزجه نفعینک :

« جوانمرد جهاندر ؛ شوخ مشربدر ؛ ملک خودرد ؛ سخفیدر ؛ اهل دلدر ؛ نکته داندر ؛ نکته پیرادر . »

بیٹی

صفا بخش ادبدر ؛ بزله گوی شوخ مشربدر ؛ ندیم اهل دلدر ؛ نکته داندر ؛ نکته پیرادر .

صورتنه تحویل ایددیگی حالده ، حقننده تعریف ناطق اولور . ترجمه ایتدیگی منجم باشی تاریخنده مخندی اولان اسلوب بیان ، گرك زمانه ، گرك نظمده کی مهارتنه نسبتله کندیسنه لایقدر دینیله بیلیر . نقل ایتدیگمز فقره مخصوصه دنده آ گلاشیله جنی وجهله تاریخک هیچ بر برنده زاندر برعباره و اکثر عباره سنده مطلق بر کله گورلمز . شیوه -

قهوه یرینه صیجاق سود ایچر؛ دخان ایچن یاننده همرا ایچندن
 بدتر ایدی. صلحا و مشایخی سور کچینیردی اما بر حبه بدل
 ایتمز ایدی. اکثریا رعایتی جمع ماله قادر. ولایت ییقمق فننده
 ماهر واجب القتل اراذله ایدی. واکثریا مهارتی جرید و مزراق
 اوینامق و قلیج چالمق و آت قوللانق و شکار احوالی سویلشمکدن
 عبارت ایدی. لکن سلطنت اغورنده و سبیل غزاده ذرّه قدر
 ایشه یرامدی.

دائماً دیزاوزرنده اوتوریر، آرسویلر، هیچ گولمز، کیمسه یه
 قیام واکرام ایتمز، حدود مراسم و مراتبه رعایت ایلمز، وزرادن
 اولان اقران و اسلافنک بیله رأی و رضاسنی کوزتمز ایدی.
 خلق اکثریا غرورندن مقهور ایدیلر.

جهنمی صغیر، دستاری کوچوک و جندیانه. ولباسی
 چرکی و لوندانه. قامتی قصیر، حرکتی چست و چابکانه ایدی.
 قوت بختی قدر تصرفات عقلیه سی اولسه ایدی، عموماً
 وزرابی اونوتدیرر ایدی.

(مطصفي نعیم افندی ۱۰۶۵ تاریخنده حلبده تولد ایلشدر. بدری اعیان بلده دن ایدی . علوم ادبیه یی مملکتنده تحصیل ایتمش و یگریمی سکز یاشنده استانبوله گله رک، دیوان هایون قلنه مأمور اولمش دره . او قلله منسوب اولانلره اوتهدن برو برر مخلص ویرلمک معتاد اولدیغندن بو ذاتک مخلصی ده برالف علاوه سیله (نعیم) صورتنه تبدیل ایتمشدر . سلیقه سی زمانینک طور انشاسندن بالاتر اولغله ، کندینه مخصوص براسلوب بیان اتخاذا ایلش و بناء علیه طرفدار نجدد اولان رجال عصره کندوسی بگنیدیرمش ایدی .

۱۱۰۹ دن ۱۱۱۴ ده قدر بش سنه مقام صدارتده بولنان و کوریللی محمد پاشانک برادر زاده سی اولدینی جهتله ، عموجه زاده اکلله مشهور اولان حسین پاشا، مدت صدارتنده نعیمایی مکتوب بچیلغنده استخدام ایتمش و حتی نامنه منسوب اولان تاریخچی دخی مشارالیهک امریله تحریره مباشرت ایلشدر . بو مناسبتله اثرینه « روضة الحسین فی خلاصة اخبار الخلفین » نامی ویرمشدر .

۶۳ یاشنده اولدینی حالده ۱۱۲۸ ده وفات ایلدی .)

ابشیر پاشانک مخصوصاتنه دائر بر فقره

..... اصلنده آبازه پاشا خدمتمنده و طفل ایکن آنک یاننده تربیه کورمش اولدیغندن، لوند مشرب، امی و ساده دل و عواقب اموری ملاحظه و تصور دن غافل، عدل و داد حکومته انفرادک آنجق سوزینی بیلور، و مهابت و تحویف ایله خلقک مالی آسان و جهله آلور، اتمیانه خشونت زهد ایله متصف

نعیما

نعمان تاریخی شرائط انشانك اڭ
مهمزندن اولان سلامت معنی و سلامت
اندرجه عثمانیلرک بدایتندن ، حاکف
باشانك زمان ظهورینه قدر لسانمزده
بازیلان آثارك جمله سنه فاشدر دینله بیایر .
هله تاریخك هیئت عمومی سی اعتراف -
ضدن سالمدر ، تربینده کی مناسبت بر
درجه ددر ، که هانگی یرندن اولورسه

(مصطفی نر ۱۱۲۸-۱۰۶۵) اولسون بر فقره سی محو ایدیله جك اولسه
غایت ماهر بر رسامه تزین ایتدیرلمش بر طوانك بر طرفندن دوشمش
صیواگی نقصانی وهله گوزه چاریار !

باخصوص تصویر احواله اولان اقتداری عادتاً مصورانه اوله رق ،
تعریف ایتك ایستدیگی شخصك هر درلو اطوار و مخصوصاتی انشانك
پیش نظرندن بیاغی جانلاندرور .

تاریخ یوقاریدن آشاغی به مطالعه اولسه انسانی عادتاً بحث ایتدیگی
عصره گونوریر ؛ دوکیلان قانلر ، ایچیلان نوتونلر ، کچن دسیسلر ،
دوران ایدن وقعلر انشانك کندی وقایع عادی سی حکمنه گیر !
واقعا - اکثریت اوزره - شیوه ترکیبی مألوف اولدیغیمز بر طرز
غریبه گورینور . فقط بوننگله برابر لذتله اوقونور ؛ هر فقره سی
آ گلانشیلور گزیده بر آردر .

آنی به نقل ایتدیگیمز فقره ایسه تصویر سیرت و صورتده کی مهارت
قلیه سنك بر انموزج مصغریدر ، که بوگون دخی نمونه طوتلفه لایقدر .

نام مرد دلاور، فی الحال ایریشوب، حمله اولیده لشکر غوایت رهبرینه شکست ویره رک، کندیسنگ سرب سامانی (عرصه) رزمکاهده غلطان ایلشیدی.

ابوالغازی، سلطان سلیمان خان غازی عصر شریفنده دخی دوبریجه مملکتنده (دوزمه جه مصطفی) نام بر جلالی ظاهر اوله رق، اوتوز قرق بینک اشقیا جمع ایدوب، قرا و قصباته غارت و ایصال خسارت اوزره ایکن، اول تاریخده (میرلوا بندر) اولان احمد بك نام مرد نبرد آزما، آئیده شتاب ایدرک، حقلرندن گلدی.

و سلطان سلیم ثانی عصرنده اسپانیا ووندیک دونماسی، دونمای هایونه شکست ووروب، بعده طقسان پاره چکدیرمه و قدرغه ایله (آیاماوره) قلعه سنی محاصره ایتدکده، یانیه بگی غازی طورخان اوغلی مصطفی بك نام غازی سرباز ایریشه رک، کتفارك دونماسنی تارمار و اکثر لشکرینی طعمه شمشیر آبدار ایدوب قلعه بی یدلرندن تخلیص ایلدی.....
(لایحه مطبوعه سندن مفرزدر.)

و عسکری دخی اولغه یراماز. بالاخره گروه اشقیابه التحاق ایله، نیجه قته و فساده باعث اولور. آنا طولی ولایتنده مقدا ظهور ایدن جلالی اشقیاسنک اکثر جند و لشکری بومقوله لر ایدی. و پادشاه قوللرینی قطعاً قولالنامز لر، و کند. یلرینه توابع عد ایتمز لر دی. و مقدما بگک و بگکر بگیلک و سائر مناصب پادشاهی اداره ممالکده کار دیده و (امکدار) و مستقیم و دیندار کیمسه لره توجیه اولنوب، مقابلنده بر آچه و برجیه رشوت و جائزه آلماناز، و جرم و گناهی ظاهر اولمای نیجه بر فرد عزل اولماز دی. علی الخصوص سنجاق بگکری و بگکر- بگیلر، یگرمیشر و اوتوزر بیل منصب لرنده بر قرار اولور دی. اول جهندن دولت پادشاهیده قوت و قدر تلی کالنده اولوب، سفر هایون واقع اولدقجه هر بری یدیشر، سکزر یوز، بلکه بیکر مرتب و مکمل و مرد جنک آور مخصوص جبهه لور ایله عزم سفر ظفر رهبر ایدرک، (اغور) هایون پادشاهیده نیجه ارلکلر و مردلکلر ابراز ایلر لر دی.

اطراف ممالک عثمانیه دن برکوشه ده دشمن پیدا اولسه، دها خبری سده دولت پناهه کلدن، کله بی دولت لری و اصل دیوان هایون اولور دی. جمله دن بری سلطان بایزید عهدنده خروات حاکی گبی بر عظیم دشمن بدخواه، لشکر فراوان ایله سرحد ممالک اسلامییه هجوم ایدوب، گلیرکن، و تاریخ مرقومده بوسنه دخی سنجاق ایکن، والیسی اولان یعقوب بک

بلا مشارك چویر مش و رأی سدید جهان آراسیله نظام بخش
ملت و مملکت اولشیدی .

وزارت عظمی بر منصب جلیدر ؛ اهلنه مصادف اولدقن
صکره ، بی وجه عزل اولنمیوب ، نیچه بیلر مسند صدارتده
بر قرار و امورنده مستقل گر کدر . و ندما و مصاحبانه حضور
هایونده احوال وزرا و علمادن بحث ایتمگه رخصت هایونلری
اولمازدی ؛ حتی عهد محمد پاشای مرقومده ، جلال بکدن
خطا حضور هایونده پاشای مشار الیهی تخفیفه متعلق بعض
ناشایسته اقوال صدور ایتمگله ، رتبه قرب شهریاریدن ابعاد
و مدنیة قسطنطنیه دن اخراج اولنه رق ، مفی دة العمر داخل حضور
اولمادی .

و سلاطین سلف ، زمان شریفلرنده وزرای عظام و بکیر-
بکیر و سنجاق بکیری و اوزنگی آغالرینک خدمتلرنده اولانلر
عموماً عبد مشترالی اولمغله ، قبولرنده پادشاه عالمناه درلگنه
متصرف ، بر فرد بولنمازدی . رعایا قسمندن و اهل سوقدن علوفه لی
خدمتکار دخی آلامازلردی ؛ ایکی جهندن ضرری مؤدی اولد-
یغیچون . بریسی بوکه : رسوم رعیت و یرن رعایا و اولاد رعایا ،
خدمت اوزره دوائر وزرا و وکلاده اولنجه رسوم رعیت و یرمدن
قالوب خزانة معموره یه و زعامت و تیمار اربانه ضرر مترتب اولور .
بریسی دخی بوکه : رعایا ، که آته بینوب ، قلیج قوشانمغه معناد اوله ،
لذت دماغنده جایگیر اولوب ، تکرار منزله رعیته تنزل ایده مز .

استراحت‌ننده محروسه قسطنطنیه‌ده بالانشین تخت پادشاهی
اولدجه، و رای قفسدن امور دیوانه القای سمع هایون ایدوب،
بوجهته دخی نیجه احواله واقف اولورلر ایدی.

تدبیر امور مملکته افراط اشتغالدن طبع هایونلرینه فی الجمله
فتور کلسه، نمونه جنک و پیکار اولان صید و شکار ایله گاه
ادرنه و گاه یانبولی شکار کاهلرنده کشت و گذار ایلدکارندن،
حضورلرینه وصول بی مانع و مزاحم اولمغله، و هر مظلوم
بی واسطه عرضحال ایتمگله، بویوزدن دخی نیجه نیجه احواله
مطلع اولورلردی.

امور مملکت ایله بوجهله تقییدلری کالده اولمغله، زمان
میمنت نشانلرنده ممالک محروسه عثمانیه معمور و آبادان و
صحن جهان پر امن و امان ایدی. و ندما و مقربان، اوائل سلطنت-
مراد خانیه به کلنجه اموردیده و کاردان، صاحب رأی و خیر-
اندیش بر آ لای عقلا کیمسه لر ایدی. شمس پاشا و جلال بك
و فرهاد آغا گبی عطایای و افرة سلطانیه ایله قناعت ایدوب،
گرك خدام و مقربان، گرك ایچ و گرك طشره خلقندن و غیریدن
کاشاً من‌کان، امور دولت علیه به قطعاً مداخله ایتمزلردی.

اول تاریخده مسند نشین وزارت عظمی اولان مرحوم
محمد پاشا، (۱) امور وزارتده مستقل اوله رق، حدت ذاتنده
بروزیر روشن ضمیر اولمغله، گارگاه سلطنتی اون بش ییل

(۱) محمد پاشای طریل درکه صوقوللی دیه معروفدر.

وَرزمنده محارب اولان خواص قرناسندن ایدی. حتی باشنده مغفر
وَصرتنده زره ایله اولان بورسی، بغداد سفرنده پادشاه غازی نیک امریله
آلدیرلمشدر.

اولادندن بری، آوجی سلطان محمد رابع زماننده برسیدن طولای
تُرک وطنله موسقوه یه هجرت ایتمش ایدی. (پرنس قوچی بك) نامیله
(پتہ رسبورغ) ده ایوم حائز عنوان اصالت و شرف اولان خاندان
مشارالیه منسوب بولنمشدر. فقط اصل مسقط رأسی اولان کور یجه ده نسلی
منقرض اولمشدر. (

سلاطین ماضیه زمانلرنده احوال عمومیہ *

سعادتلو و شوکتلو پادشاه عدالتپناه حضرت تهرینک ضمیر منیر-
پرا تباہلرینه نهان اولیه که : اجداد عظام سعادت انجاملری
اولان سلاطین ماضیه، سلیمان خان قانونی یه گنججه بالذات دیوان
هایون معدلت مقرونه حاضر اوله رقی، احوال و امور ملک
وملت و رعایا و برایا و خزائن و اموال و سائر کلی و جزوی
خصوصات ایله تقید تام بیوررلردی.

بعدهم سلطان سلیمان خان، اگرچه بالذات دیوان هایونه
حاضر اولمازلردی؛ لکن عهد سلطنت علیه لرنده واقع اولان
غزوات هایونک بعضیسنه بالذات توجه ایلدگله، انشای طریق
سعادت رفیقده نیچه احوال و اموره اطلاع بیوروب، و زمان
* [اصلاحات اداره یه دائر سلطان مراد رابعه و بریدیکی لایحه دن مفرزدر.

قوچى بك

قوچى بك - بر وقتلر مکتب دانش
و عرفان اولان - اندرون هایونده يتيشان
فضلائك، علماً و سیاستاً زمانجه اڭ كزیده.
لرندن معدوددر.

لايحه مشهوره سنك آني به نقل ایلديكمز
فقره سنده مثلا - كندندن بر عصر صكره
دنياه گلان - ندیمك آثارنده کی گبی اویله
پارلاق فکرلر و لطیف عبارلر گورمیز .
فقط صاحب اثر سیاسیات ایله اشتغاله صرف.

کوريجی قوچى بك

ذهن ایتدیگی مرتبه ده مثلا ، ادبیاتده معجز بیان اولمغه اقدام ایلش
اولسه ایدی، احتمال، که کندیسندن ایکی عصر صكره عاكف پاشانك
همتيله وجود بولش اولان شمديکی طرز ادبمك اساسی ده او زمان
وضع ایدلش اولوردی . بونگله برابر او عصر رجالندن اولان نعیماء
نامنه منسوب تاریخده بومسلكی تقلید ایتش اولدینی جهتله ، مشارالیه
تاریخ ادبیاتجه بر دور حاصل ایتمگه بادی اولان منشیلر مزدن معدود
اولسه گرکدر .

مشارالیهك سیاسیاته متعلق اولان فکرنی مؤاخذه بو مجله نك
مقصدندن خارجدر . مع مافیة اداره مملکت حقنده کی وصایای دخی
زمانه گوره فوق العاده عد اولنه حق آتاردندر .

(کوريجی قوچى بك، اون برنجی عصر هجریده اندرون هایونده
پرورش بولش رجال دولتدندر . سلطان مراد رابعك بزمنده مصاحب

حضرت تگنک زک چکدیکی امک ایچوندره، که ضایع اولدی! نیده لم؛
ال دن نه گلور؛ عوض میسر اوله؛ و قلم قضا تدارکن قیله!.....

سرورا گردش سپهر کبود،

هرگز اولمز موافق مقصود.

باغلامن هر شکوفه میوه تر،

اکثری بتدیکی یرنده یتر

گرچه اندوه و محنتم چو قدر؛

هیچ کسدن شکایتم یوقدر!

طالعمدر بگا جفا کتورن؛

هر بر آننده بیک بلا کتورن

یوقسه درگاه پادشا زمان

منبع لطفدر؛ سروته کان.

وار امیدم، که اول بلند مقام،

اوله پاینده تازمان قیام.

سرفراز اوله جمله اعیننی.

بی تزلزل جمیع ارکانی.

حاش لله کیم قناعت کنجینک سکانه ،
 مطرح مگر اوله درگاه خلافت دست گاه!
 حاش لله کیم قناعت کنجینک مشتاقنه ،
 ازدر بیداد اوله طغرای حکم پادشاه !

خداوندا ! مخفی بیورلیه ، و مستور اولیه. که وارد اولان
 برات هایون مضمونی ارسال اولنان عرضه مطابق اولیوب ،
 تصرفده ناقص قالمشدر . و عبارتنده کی « زواید » لفظی زائد
 واقع اولمشدر. فی الواقع اگر لفظ زوائدن غرض بوایسه ، که
 وظائف خدام و رواتب ارباب تقاعد و اخراجات علیق الدواب
 و علف عوالم و مایحتاج اخراج اولندقدن صکره ، بوبنده یه بر
 فائده مرتب اوله ؛ بو صورت حقیقتده درگاه معلادن بویله
 اشارت اولمقدر، که بنده واجب التحقیر، فضولیء حقیر استعداد
 تقدّم و استحقاق تکرّم دعواسی قیلارکن ، و کندوسنی اکثر
 ارباب استحقاقدن مقدم بیلورکن، حقنده مزید مرحمت ملوکانه
 و وفیر مکرمت خسروانهم ظهوره گلوب ، بو برات سخاوت
 آیایی ویردم ؛ و بیوردم، که من بعد رتبه اقتدار و پایه اعتبارین
 جمیع گدالردن، بلکه بهایمدن و طاش و طوپراقدن اخس و ادنا
 بینه ، و بیوده تصرف برات قیلوب مرتبه سندن خبردار اوله!
 حقا ، که بو واقعه دن بنم ملالت چکدیگم ، چکدیگم رنج
 و ایتدیگم خسارت و خرج ایچون دگرار ؛ محضاً تحریرده

بوسلو ککگزک فسادى بولنور ! . دیدیلر : « بوحساب قیامتده
 صوریلور . « دیدم : دنیاده دخی حساب اولور . دیدیلر :
 « یالکز خبرینی ایشتمشیز؛ آندن دخی باکمز یوقدر ؛ کاتبرلی
 راضی ایلشزدر . »

گوردم ، که سؤالده جوابدن بشقه برانسنه ویرمزلر ؛ و بو
 برات ایله حاجتم روا قیلمنی روا گورمزلر ! ناچار ترک مجادله
 قیلدم ؛ و مأیوس و محروم کوشه عزانتمه چکلدم ! بن براتمدن
 اهانت گوردیکم ایچون منفعل . براتم بدن فاندسز عذاب
 چکدیکیمچون مجل ! اول شاهد مجروح کبی تقریردن پشیمان ،
 بن مدعی کاذب کبی ، تشنیعدن بریشان ! اول آیه منسوخ کبی ،
 ممنوع العمل ، بن امت منسوخ کبی ، مقطوع الامل !

بن آکا فتنه ، اول بگا آفت ،

متنفر بن آندن ، اول بدن !

بن آکا غصه ، اول بگا محنت !

متکدر بن آندن ، اول بدن !

ماحصل ، شدت حرمان کاله یتدکده ودریای حیرت طغیان
 ایتدکده خاطرمه بویتدی ؛ و قلبمه بومعنا سرایت ایتدی ، که
 البته مطلع مکارمدن طالع اولان آفتاب مکرمت ، احتجاب -
 سحاب تیره بی قبول ایتمز ؛ و منبع مراحمدن ترشح قیلان ذلال
 مرحمت ، گردباد تزلزلدن غبار فناطوتمز ؛ عن قریب مانعنه مانع
 و دافعنه دافع ظاهر اولور .

انحس اوقانده و اضعف حالاتده حضور لرینه گندم . بر جمع
 گوردم ، که حکایتلری پریشان ! نه صفادن آنده اثر و نه
 صدقن آنده نشان وار ! جمیتلری دام حیل ، حضار
 مجلسلری « اولئك كالانعام بل هم اضل » حرکات ناهموارلری
 مثابه سوهان روح و کلمات پر آزارلری مشابه امواج طوفان -
 نوح ! سلام و یردم ؛ (رشوت دکلدرد .) دیه آلدیلر ! حکم
 گوستردم ؛ (فائده سزدر .) دیه ملتفت اولدیلر ! اگرچه
 ظاهرده صورت اطاعت گوستردیلر ؛ اما زبان حال ایله جمیع
 سؤاله جواب و یردیلر :

دیدم : ایها الاصحاب ! بونه فعل خطا و چین ابرودر ؟
 دیدیلر : « بزم عادتمز متصل بودر . » دیدم : بنم رعایتی
 واجب گورمشلر ؛ و بگا برات تقاعد و یرمشلر ، که اوقافدن
 همیشه بهره منند اولهم ؛ و پادشاهه فراغ بال ایله دعا قیلهم .
 دیدلر : « ای مسکین ! سنک ، مظالمکه گیرمشلر ؛ و سرمایة
 تردد و یرمشلر ، که مدام فائده سز جدال ایده سنک ، و نامبارک
 یوزلر گوروب ، ناملایم سوزلر ایشیده سنک » دیدم : براتمک
 مضمونی نه ایچون صورت بولمز ؟ . دیدیلر : « زوانددر ؛
 حصولی ممکن اولمز . » دیدم : بویله اوقاف زواندسز اولورمی ؟ ،
 دیدیلر : « ضروریات آستانه دن زیاده قالسه بزدن قالورمی ؟ »
 دیدم : وقف مالنی زیاده تصرف ایتمک وبالدر ! دیدیلر :
 « آجقه منزله ساتون آلمشز بزه حلالدر . » دیدم : حسابه آسهلر

صالمش؛ و مائل نافۃ ختن مشکتابله طولوب، قائد عزت و احترام
ایله وارد اولمش. فاتحۃ عنوانی کریمۃ « هو الحق المبین » و خاتمۃ
تاریخی « و العاقبة للمتقین » غایت مضمونی « ذلك فضل الله يؤتیه
من یشاء والله ذو الفضل العظیم » نہایت مفہومی « انه من سلیمان
و ائنه بسم الله الرحمن الرحیم »

زہی مثال شریف و نشان عالیشان !

زہی مراسلہ ذوق بخش و فیض رسان !

زہی ہلال سپہر عواطف و اشفاق !

زہی کلید کنوز مراحم و احسان !

زہی صحیفۃ صافی دل و صفا انگیز !

زہی جریدۃ عنبر نثار و مشک افشان !

حقا کہ اول آیت رحمت نزولندہ خاطر فاترہ بیک سرور
سرایت ابتدی، کہ وصفی ناقابل تقریر و خارج احاطۃ تحریر در.
و اول سرمایۃ دولت وصولندہ قلب منکسرہ بر شوق بتدی، کہ
ذکری مافوق احتمال تقریر در .

نفسہ آنککہ یتن ذوقدن اولدم آگاہ

قلت « ائی لك قالت، هو من عندالله »

بجملاً امید تمام و سعی و اہتمام ایله اختیار سز دوردم .
و ابراز حکم ایچون متولی اوقاف حضورینہ یوز اوردم :
الحق متولی ملاقاتنہ فرصت دوشمدی؛ و آنک دامن ملازمتنہ
دست نیل ایرشمدی ! اما دیوان بلاغتنہ تہجم ایتدم ؛ چون

وَ حَدِيثِ صَاحِبِ حُدْرٍ، كَمَا : « السَّلْطَانُ ظَلَّ اللَّهَ » وَ آذِنُ
 اسْتَفْنَا خَطَادِرٍ . وَ خَبْرِ صَاحِبِ حُدْرٍ، كَمَا : « لِارْتَبَةِ فَوْقَ رَتْبَةِ السَّلْطَانِ ،
 الْآلِئِي مَرْسَلٍ . اَوْ مَلِكٍ مَقْرَبٍ » وَ آذِنُ انْحِرَافِ نَارِوَادِرٍ .
 خُصُوصًا بِزَمِّ پَادِشَاهْمَزْكَ رَتْبَةِ سُلْطَنِي مَعْنِيهِه پَابَةُ خِلَافْتَدِرٍ ؛
 وَ سِرِّرِ حَكُومَتِي حَقِيقْتَدِه مَسْنَدِ اِمَامْتَدِرٍ .

پادشاه بحر و بر سلطان سلیمان ولی ،
 اولکه محض عدلدر ؛ ذات ولایت پروری ،
 خالی آندن اولسون ، یارب ولایت تا ابد ،
 کیم ولایتدن دگل خالی صفای جوهری .

القصة، بوتخريک ايله درگاه معلا دن بر نصيه طالب اولوب ،
 وَ اَرکانِ دَوْلَتِدِن سَهَدَتِ اِمْدَادِ وَ شَرَفِ اسْعَادِ بُولُوبِ ، طَقُوزِ
 اِفْلَاکِ اسْتَفْنَا اَيْدِرْکِنِ ، اَوْقَاغِدِن طَقُوزِ آقچِه وَظِيفِيهِ قِنَاعَتِ
 قِيلُوبِ ، عَرَضِ آلِدِمِ ؛ وَ بَرَاتِ اِيچُونِ دِرْگَاهِ عَلِيْنَاهِ اَرْسَالِ
 اَيْدُوبِ ، مَرْتَصِدِ اَوْلِدِمِ . مَدَدِ تَرْتَصِدِ مَنقُضِي اَوْلَدَقَدِهِ وَ اَيَّامِ
 اِنْتِظَارِ سِرِّ اِنجَامِ بُولَدَقَدِه مَبْشُرْلَرِ ، کَمَا مَرْدَةُ تَشْرِيفِ بَشَارَتِ
 يَتُورْدِيلِرِ ؛ بِنَمَا مِثَالِ مَيْمُونِ وَ بَرَاتِ هَامِيُونِ گُتُورْدِيلِرِ : حَلِيَّةُ .
 مَعَارِفِ اَيْلِهِ اَرَايَسْتِه وَ زِيُورِ عَرَفَانِ اَيْلِهِ پِيرَايَسْتِه ، عَنَبِرِ سِوَاذِنْدِه
 صَبْغَتِ « وَاللَّيْلِ اِذَا سَجَى » وَ كَاغُورِ بِيَاضِنْدِه صَفُوتِ « وَالصَّبْحِ
 اِذَا تَجَلَّى » صَحِيْفَه سِنْدِه سَطُورِ خَطِ سَحَابِ اِمطَارِ مِوَاهِبِ
 وَ خَطُوطِنْدِه اِفْرَاطِ نَقَطِ كَالْكَوَاكِبِ ، اِنْوَارِ مَطَالِبِ . مِشَابِه صَدْفِ -
 دَرْتَمِينِ ، لَوْلُؤِ سِرَابِ اَيْلِهِ مَمْلُوءِ . دِرْيَايِ مَكَارِمِ تَمُوجِ اَيْدُوبِ ، كِنَارِه

ایستدم کیم علو قدر بولم ؛

مظهر لطف پادشاهی اولم !

بیلمدم کیم شکسته حال اولورم ؛

حسد اهلینه یایمال اولورم !

طمع اشرااره خادم اولمق ایمش ؛

سفهایه ملازم اولمق ایمش !

کیمکه اللهدن ابا ایلر ،

بشقه درگاهه التجا ایلر ؛

حاصلی ذلت و خسارت اولور ؛

رخت امیددی یأسه غارت اولور .

القصه فرق اقتدارمی افسر قناعت وَقَالَ اب اعتبارمی خلعت
عزلات ایله مزین قیلوب، وَ تملیک عوالم معنایی تسخیر اقالیم
صورتدن یکرک بیلوب، پادشاه ملک استغنا وَ حاکم علی الاطلاق-
ممالک فقر و فسا ایکن ، جوهر ذاتم اقتضای تجمل ایدوب ،
وَ صورت سلوکدن رنک توکل گیدوب ، عالم همتدن بوسروشه
ملهم اولدم ؛ وَ بو معنایی اصفا قیلدم، که :

ای غافل ! عالم ، صورت مظهر التهدیر؛ وَ مهبط انوار
حظوظات نامتناهیدر! هر آینه ملک ملکوتدن منفک اولمز ؛
وَ خصایص ملکدن بهره مند اولمیان سرایر ملکوته دسترس
بولمز ، لاجرم، حکام ملکه توصل موجب حصول مواهبدر؛
وَ ملوک عصره توصل باعث وصول مطالبدر .

شکایتنامه (۱)

ملاک ملک آرای عالم و حاکم حکمفرمای اقالیم و امم معموره
جهانی وقف استرزاق ایدوب، تولیتنی ملوک عدالت شعار
و حکام مرحمت دناره تفویض ایتدججه و خانقاه تنکنای عرصه
امکانده آثار ارباب استحقاق اولوب، هر فردینه مقدار نیجه
خزانه غییدن وظیفه مستمره یتدججه، اول عملی ارقام دیوان
خلافتک قلم مشکبارلری مفتاح کنوز ارباب ارزاق و اصحاب
استحقاق اوله. و اول ناقل اعلام استحکام بنیان سلطنتک رقم
عبر نثارلرنده حدایق احداق ارباب نظر بصارت بوله. شرح
شمه ثنا و رفع رقعه شیمه دعادن صکره :

عرض ایدر خاکسار بی مقدار ،
بنده کترین فضولی زار .

که مقیم مقام عزلت ایکن ،
ساکن گوشه قناعت ایکن ،

باشمه دوشدی جاه سوداسی ؛
ذوق اهل طمع تمناسی !

هوس کسب نیک نام ایتدم !
طلب رفعت مقام ایتدم !

(۱) بغداددن ناشیحی محمد پاشایه .

مثلاً « انه من سليمان وانه بسم الله الرحمن الرحيم » آیتک ایرادی صحیحاً فضولی به یاقیشیر اقتباساتنددر . [۱]

مثلاً: « بن امت مسموخ گبی مقطوع الامل ، اول آیه منسوخ گبی ممنوع العمل » ترصیمی صحیحاً فضولی به یاقیشیر صنایع بدیعیه دنددر .

فقط مثلاً: « دیدم: بونه روی غضب وچین برودر؟ دیدلر؟ متصل بزم عاتمز بودر . » عباره سنده کی ابرو ، آهو ، ماهو گبی تصنع کارانه قافیه لر ، صحیحاً هیچ بروقت فضولی به یاقیشماز . حاصلی فضولی تاریخ ادبیاتجه سنان پاشادان صکره ، کلانلرک برنجیسیدر ؛ فقط افکار حکمتده آگا شاگرد اوله ماز ؛ طبیعت شاعرانده آگا اوستاد اوله بیلیر .

اگر وجدانی قدر فکرنده انتظام اوراق لازم گلسهیدی ، لسانزده کرک شعر و کرک انشاجه اوستاد کل اولتی ، هرکسدن زیاده آگا لایق ایدی .

(فضولی حله مفتیسنگ اوغلی در . ولادتی ۹۱۰ ده کربلاده و اشتهاری بغدادده در . آلمش بش سنه معمر اولمشدر . عهد شبابتده تحصیل علوم ایتدیگی خواجه رحمة الله نامنده بر ذاتک کریمه سنه افتاده اولغله ، عرض محبت قصدیله شعره باشلامشدر ؛ حتی :

« پریشان حالک اولدم صورمدک حال پریشانم
غمکدن درده دوشدم قیلدک تدبیر درمانم
نهدیرسک ، روزکارم بویله می گچسون گوزل خانم؟
گوزم ، جانم ، افندم ، سودیگم دولولو سلطانم ! »

مربعی مومی الیهایه خطاباً نظم ایتدیگی تضرعات عاشقانه سندن بریدر . کندیسسی شیمی در . سبب تشیمی ایسه بالآخره زوجیه سی اولان محبوبه سیدر .

[۱] بوآیه کریمه شاه طهماسب طرفندن سلطان سلیمان یازیلان نامه ده ایراد اولغش اولدیغندن ماده اقتباس ، احدهمان برینک یا اثر تقلیدی در ، یاخود توارد قییلندندر .

فضولی

آثاری دقتله اوقینورسه آگلا .
 شیلاور ، که فضولی وجداننه مغلوب
 اولدیفی زمان تقلید ناقابل موجوددر .
 یازارکن آغلار ، گولر ، آغلادیر ،
 گولدیرو !

افکاریننه اتباع ایتدیگی زمان
 تقلیده دگیز بر مقلددر . قافییه یاپار ،
 (فضولی ، بغدادی ۹۷۵ - ۹۱۰) سجع آرار ، صوغق ، صوغق شیلر
 یازار ، دکلنلز سوزلر سویلر ! ..

لسان وجدانیله :

« دوست بی پروا ، فلك بی رحم ، دوران بی سکون !
 درد چوق ، همدرد یوق ، دشمن قوی ، طالع زبون ! »
 یولنده سوزلر سویلر .

قلم فکریله :

« صوده عکس سروصانمک کیم قویاروب ، باغبان ،
 صوبه صالحش ؛ سرون سروحراماتم گوروب . »

کیمی یاولر یازار !

وجدانی سونلیدیگی سوزلرده بدیمه همان هیچ رعایت ایتمز ؛ فکری
 یازدیغی شیلرده بدیمدن بشقه برشی دوشمنز ! معماییه فکر و وجدانمک
 اجتماع ایتدیگی اثرلرده واردر ؛ آنک اڭ بیوک مثالی ایسه شو درج
 ایتدیگمز مکتوبدر .

مثلا : « سلام ویردم : رشوت دگلدرد ؛ دیه آلمدیلر ! »
 عباره سی صحیحاً فضولی به یاقیشیر سهل ممتنلردندر .

عاشقك كيمسه يله كارى اولماز. آينهٔ عشق ژنگارى اولماز.
عشق سرآزاده لرى بنده ايدر ؛ عشق سرافراز لرى افكننده ايدر .

§

عشق افسانه و افسون دكلدر . عشق صنعت هر دون
دكلدر . هر عشق دعوا سى ايدن عاشق اولماز ؛ هر محبت دن دم
اوران صادق اولماز .

آهى ! هر كشى مرد عشق اولماز و دگمه قلب ده درد عشق
بولماز . عشق بر كيميادر آنك معدنى جان اولور . عشق
بر جوهر در آنك مكانى كان اولور . عشق بر ذوق در آنك ده
بشقه بر ديبلى وار ؛ عشق بر شوق در آنك ده آبرو اهلى وار .
عشق بر جوشدر آنك ده شيدالرى وار ؛ عشق بر خروشدر
آنك ده دريالرى وار . هر دل ، كه عشقه خانه اوله ، تير بلايه
نشانه اولور . و هر گوگل كه محبته مقام اوله ، محبت آنده مدام
اولور . و هر مرتبه دشوارلقه حاصل اولور ؛ هر عزت خوارلقه
واصل اولور . هر كيم بلسلهٔ عشق دن سر مست اولماز ؛ نالهٔ
بلبلانه همدست اولماز . عشق تخمى گرچه دل كشتزارنده
اكيلور ؛ و محبت نهالى اگرچه گوگل كلستاننده ديكيلور ، اما
آب چشم نمناك و حرارت درون سوزناك ايله نشوونما بولور .

ایکن ، زخم چشم زمانہ غدار ایریشوب ، بادفنا ، حوادث
 یقوب دویرر ! و نیچہ زندگانی دوحلری اولور ، کہ کولگری
 زمینہ مستمر ایکن ، نوایب روزگار مکار یتیشهرک برگون
 صرصر مصائب ایله باش آشانغی چویرر !

حاصلی جهان باغبانی بویله گلمش دیکدیگنی قوباریر !
 زمان دهقانی بویله عادت ایتمش اکیدیگنی چیقاریر !

« نه خوش ایدی بودهرک بوستانی
 اگر اولمایدی آسیب خزانی »

عشق

عشق بر جوهر بی مثل و همتادر ، کہ آنک وصفی امثالله
 دینلمز . عشق بر سر مخفی ناپیدادر ، کہ آنک تصویری مثالله
 گوسترلز . عاشق لک دلی آلتندہ سوزلر واردر ، کہ لب آکا
 محرم اولماز . عشق اهلنک سینہ سی ایچره نفسلر واردر ، کہ
 دم آکا همد اولماز . عاشق له معشوق میانندہ برگفتگو
 اولور . کہ زبان حاجیدن غیری آکا ترجمان اولماز . جان ایله
 جانان آره سندہ برچست جو بولنور ، کہ گوشه چشمدن اوز کہ
 آکا دیدبان اولماز .

عشق بر ظاهر در ، کہ اور تلمز . عشق بر سر در ، کہ آچله از .

انفعالات

قبه سهاوات بوصولیتیه آخر منشق اولوب ، ییقلسه گرك !
 روی زمین بو طراوتیه عاقبت خراب اولوب ، بوزلسه گرك !
 طاغیر ، که گوریرسك طاغلسه گرك ! صولر ، که گوریرسك
 صاورلسه گرك ! هر کارگاه ، که گوریرسك بی کار و بار قالسه
 گرك ! و هر جماعت ، که گورورسك تارمار اولسه گرك !

خلقت زندگانی؟ آدمی خوش دیبای زیبا ایدی ؛ اگر
 دست روزگار چیقارمسه ایدی ! و نهال عمر کرامی خوش
 قامت رعنا ایدی ، اگر تندباد گردش دوار قویارمسه ایدی ! نیچه
 طفل نازنینلر ، که هنوز غنچه گلمذاری آچلمامش ، و زلف
 مشکباری چوزیلامش ، و قاشلری یایی قوریلماش ، و غمزهلری
 اوقی آتلامش ، ناگاه قهرمان فتان دوران اول نارسیده لری خاکله
 یکسان ایدر ! و نیچه محبوب گزینلر ، که چهره جان فزا و قد -
 دلارالری گه گل گلزارینه بهجت و جهان باغنه طراوت و یرمش
 ایکن ، برگون فتنه دور زمان اول سرو بویلیلرک قدلرینی
 و اول گل بوزلیلرک حدلرینی طوپراق آلتنده پنهان ایلر ! ...
 نیچه هلال درخشان اولور ، که هنوز بدر اولمادن خسوف
 بولور ! و نیچه آفتاب تابان اولور ، که افقدن ظاهر اولمادن
 کسوف بولور ! روزگار چنلرنده اوپله ریحانلر اولور ، که
 آچلمادن یولنور ! نیچه عمر آعاجلری اولور ، که یتیشوب مشمر

سخت کان و زه و بیکان آلوب گذر کن ، خسته زخمه دست قهر
اولمامشدر .

§

نیچه خلیفه لک عممه دولتری واردی، که برگون سرنگون
اولوب ، بویونلرینی آنکله باغلا دیلر : نیچه یادش اهلرک کمر-
عزت لری واردی، که ناکهان اسیر اولوب ، بللرینه زنجیر ایلدیلر!
باغ جهان هیچ گل دولت ویرمامشدر ، که خار جفا و محنت
آکا لازم اولمایه ! و زنبور زمان هیچ شهد عزت صوتمامشدر، که
زهر قهر و مشقت آکا ملازم اولمایه !

هانگی یوسف دوراندر ، که زلیخای زمانه دامننی چاک
ایتمامش اوله ؟ هانگی سلیمان زماندر ، که دیوجهان آنی طوتوب
هلاک ایتمامش اوله ؟ هانگی جدر ، که انجم ، جامی سرنگون
و کیمه دولت ایرشدی، که عاقبتی دیگر گون اولمادی ؟

هانگی لاله چمن ملاحظدر ، که عاقبت زبول بولمدی ؟
و هانگی آفتاب فلک صباحتدر ، که نهایت افول بولمدی ؟ هانگی
شهر یار نیک بختدر ، که دنیا هوه سنک هواسنده یلر کن بی رخت
و بخت قالمدی ؟ و هانگی تاجدار صاحب تختدر ، که جهان
سراینک سریرینه آلدانوب ؛ یا صلا نمش ایکن ، بی تاج و تخت قالمدی !
هانگی آیین دولت شاهاندر ، که منسی اولوب گچمامشدر ؟
و هانگی آیه مصحف خوباندر ، که منسوخ اولوب ، گیتمامشدر ؟

کاسه سندن شربت حیات ایچدیسه عاقبت خمار عمت کورسه
 گرك ؛ وَ هرکیم زماندن گدل راحت قوقلادیسه البته خار
 زحمتنی چکسه گرك .

هرکه نازک دللر شمشیر مړك الندن پرخوندر ؛ هرطاق
 دولت کلنك عقوبتندن سرنگوندر .

هانگی سروبالای اقبالدر، که قوت باد اجل آنی بی مجال،
 آنی دوتا ایتمشدر ؛ وَ هانگی شکوفه باغ جالدر، که سطوات
 خزان مړك وبال آنی یره دوشورمامشدر ؛ هانگی نقش
 دلکش وزیبادر، که طوفان حادثات آنی امواج بی پایانیله ستر
 و نایاب ایتمشدر ؛ وَ هانگی عارض رعنادر، که عذارمه تابانی
 خس و خاشاک جهانہ قاریشوب گیتامشدر ؛ هانگی آسمان
 صفادر، که غم‌ایم حادثات کائنات علویه ایلہ رنک و رواقی
 کدورت و زوال بولمامشدر ؛ وَ هانگی صورت ماه سیمادر، که
 طریان موانع نکبات سفلیه ایلہ رونق و ضیاسی تغیر و انتقال
 بولمامشدر . ؛ هانگی جمال مردم دیده عزتدر، که دیده مردم
 اول زینتک لطافتنده حیران ایکن، ناگهان باد فنا سوب، خاک
 ایچنده خوار ایتمشدر ؛ وَ هانگی قوی دولت جوان بختدر، که
 پیرو جوان اول صاحب دولتک رکابنده دوان ایکن، آخر
 شیر اجل زور پنجه سیله زار ایتمشدر . هانگی مبارز صفدر -
 جهاندر، که کشاده عنان و کشیده سنان اوله رق، یوریرکن بستہ
 عقده شست دهر اولمامشدر ؛ وَ هانگی مرد میدان زماندر، که

حکیمات

دنیا بر عجوزہ در، کہ [۱] لباس صر ایس دخترانده گورینور .
 و بر خراب آباد ویرانہ در ، کہ مظهر آبادانده گوزو کور !
 آنک ذوق و صفاسی و فای زنان و ابر تابستان گبی ، ناپایداردرد .
 و غصه و جفاسی اوراق اشجار و اعداد رمال گبی بی شماردرد .
 کربہ گبی ، طوغوردیغنی کندی بیر ؛ و کلب گبی ، تملق
 ایلدیگنی ایصیرر . کیملگه عهد ایستیده ینہ بوزمادی ؟ کیملگه
 عقد ایستیده ینہ چوزمدی ؟

کیمدر ، کہ روزگارک رواجنی بی کساد ، صلاحنی بی فساد ،
 صعودنی بی هبوط ، وصولنی بی قنوط ، اوجنی بی خضیض -
 نازل ، شهدنی بی سم قاتل ، صلحنی بی جنگ وجدال ، دولتنی
 بی تغیر وزوال ، طلوعنی بی افول ، نزولنی بی قفول ، شرفنی
 بی وبال . قدومنی بی ارتحال ، فرحنی بی ترح و بلا ، منحنی
 بی محنت و ابتلا ، بقاسنی بی فنا ، غناسنی بی عنا ، نعمتنی
 بی غم ، لذتی بی الم ، شربتنی بی زهر ، لطفنی بی قهر ، عزیزنی
 بی مذلت ، دولتنی بی ذلت ، تلاقنی بی فراق ، وفاقنی بی نفاق
 کورمش اوله ؟ .

بو بر اودر ، کہ عمارتلی خراب ، امللری نایاب ، عزتلی
 تحقیر ، تعظیملری تصغیر ، عرصه آفات و بلیاتدر . هرکیم جهان

الّٰهِي ! هر كيمي قبول ايدرسهك عزيز ايدرسك ، هر نه قدر
 خسيس ايسه ! هر كيمي رد ايدرسهك حقير ايدرسك ، ولو
 نه قدر نفيس ايسه ! هر كيمي ديلرسهك اختيار ايدرسك ، كه
 « وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ » وَهر كيمي ديله مزسهك خوار
 ايدرسك ، كه « وَمَنْ يَجْعَلِ اللَّهُ نُورًا فَالَهُ مِنْ نُورٍ » .

نه قبولك طاعته ، عبادته ، نهر دك گناهه ، معصيته گوره در!
 كيمينك اعمالی بهشتيدر ؛ كندی دوزخی ؛ كيمينك افعالی
 دوزخيدر ؛ كندی بهشتی ؛ سابقه ازله نه يازدكسه اق اولور ؛
 خاتمه عمره نه معلق ايسه اق ايريشور .

الّٰهِي ! نيچهر اصحاب رياضت وعمل ، سابقه ازله اشقيادن!
 وَنيچهر معتكف لات وهبل ، خاتمه عمرده سعدادن !... الّٰهِي !
 پاك قوللك سندن نصل اميد وار ايسه بي باك قوللك آنلردن
 زياده مستند عاطفت ددر . وَاگر مطيع قوللك طاعتلرينه
 گوگنيرلرسه ، عاصيلرك دخي كرمكه طيانيرلر .

الّٰهِي ! اگر قبول قابليت گوره ايسه قابليت سندن ،
 وَاگر رد استعداد موقوف ايسه استعداد كيمدن ؟

الّٰهِي ! عشق مست و حيرانلری عدمدن وجوده سرخوش
 وَباده نوشان چيقيمشلردر ؛ وَمحبتك آواره وَسرگردانلری ازل
 اقليمندن بي هوش و دستار كشان گلمشلردر »

منالده در ، مادام ، که اول اوچندن تحریک ایدلیسه بو اوچی حرکت ایتمز . هر نیک بخلق و بد بخلق ، که دوران سورر ، جراید تقدیر قدمده یازلمشدر . و هر خلعت ، که انسان گیر ، خیاطت خانه از لده بیچلمشدر .

الهی ! عاصیرک معصیته قدرت و یا گناهه آلت نروده بولوردی ؟ سن ایجاد ایتمسهک ! و یا عابدلرک عبادته قوت و طاعته استطاعت نروده بولوردی ؟ سن ارشاد ایتمسهک !
الهی ! طوتهلم شیطان آدمه زرق ایتدی ، یا اول بغدایی آدمه کیم رزق ایتدی ؟ . .

الهی ! مقام محمودیت مرتبه سنی جیبک و یردک ، اما شفاعتی کندی رضا که موقوف ایلدک ، که « من ذالذی یشفع عنده الا باذنه »

الهی ! هدایت کلیدینی اول سروره تسلیم ایتدک ، اما هدایتی بنه مشیتکه تعلیق ایلدک ، که « لاتهدی من احببت ولیکن الله یهدی من یشاء »

الهی هدایت اول حضرتک النده اولسه ایدی ابوطالب جهنمه حریمی اولوردی ؟ و اگر نوح ایستدیگنی حایت ایله بیلسه ایدی ، گوزینک اوکندمه اوغلی غریقمی اولوردی ؟ لوطک پیغمبرلگی عورتنه باعث سعادت ، فرعونک کفری آسیه به مورت شقاوت اولدیمی ؟

الهی ! قبول سندن ردسندن ! الاهی شفا سندن ، درد سندن

سلطنتکے خیل و حشم گر کمز . وَ سن اول پادشاہ سٹک ، کہ
شہلکٹہ چترو علم گر کمز .

« سن اول قہار سٹک ، کہ سطوات قہر کئی اوروب ،
« لمن الملك اليوم ؟ » دیدیکٹ وقت زوایای علوی و سفلیدن
بر احدثک جوابہ طاقی اولماز . ینہ جلال احدیتکٹہ
« لله الواحد القہار ! » دیہ جواب و یردیکٹدہ کیمسہ نک معارضہ یہ
استطاعتی اولماز . قنی اول لاف جباری وَ مباهات جہانداری
ایدنلر نیچون اول گوندہ لافدن دم اورمازلر ؟ ! وَ قنی اول
دعوای حیثیت وجاہ وَ تمدح رفعت بارگاہ ایدنلر نیچون اول
دمدہ اول دعوایہ قدم باصمازلر ؟

گفتگوی متصوفانہ

« آہی ! بن یوق ایکن نہ اولہ جغمی ، وَ بنی یارا تمہ دن نہ
ایدہ جگمی بیلوردک ! بنم نہ قولہ یایدشہ جغمی باشمہ یازمش ؛
نہ یولہ کیدہ جگمی ازلدہ چزمش ایدک ! اگر ازلدہ قوللغہ قبول
ایتدکسہ فضل سنکدر ؛ نعمت بگا . اگر رد ایلدکسہ عدل
سنکدر ؛ حسرت بگا .

آہی ! بوترتیب عوالم غیب و شہادت وَ بونظام حضرت
عزت و جلالت برسلسلہ در ، کہ براوجی لم یزلدہ وَ براوجی
لا یزالدہ در . وَ بردیزیدر ، کہ بر طرفی عیاندہ وَ بر طرفی

خطابیات

« ای ملک علام ، و ای مالک اذمه انام ! سن اول
 موجد سگ ، که گل رخساری احکام ارحامده تقدیر گله پیدا
 ایلسگ ! و سن اول مبدع سگ ، که رخسار گلی ارحام ارحامده
 تدبیر گله هویدا ایلسگ ! سن اول حکیم سگ ، که ترکسگ
 گوزلرینی ، ترکس گوزلولرگی ، حکمتک آثار یله بینا ایلسگ !
 سن اول کریم سگ ، که سوسنک زبانی سوسن زبانه گبی ،
 نعمتک اذکار یله گویا ایلسگ ! سن اول محبوب سگ ، که بلبیل
 زبان ، گلبن نهال انسانده شوقک نواسیله نغمه ساز و خوش آراق
 ایدر . و سن اول معشوق سگ ، که زبان بلبیل نهال گلبن بوستانده
 عشقک هواسیله ترنم گوی و دستان سراق ایدر . سن اول
 علیم سگ ، که آینه معرفتکده اسرار نهانی و مغیبات دوجهانی
 چهره روز روشن گبی لایحدر ! و سن اول رحیم سگ ، که
 نسیم رحمتک دماغ جان انس و جان و مشام ارواح علمیانده رایحه
 عنبر اشهب گبی فایحدر ! سن اول جواد سگ ، که سوال سائلان
 آسمان وزمین و افاده مواهب موجودات علمین . تکرر ایام
 و تعاقب شهر و اعوام ایله نعمتک خزانه سندن بر ذره قدر اکتلمز .

§

« سن اول ملک سگ ، که ملکوتکده عزلت یوق . و سن اول
 عزیز سگ ، که عزتکده ذلت یوق . سن اول سلطان سگ ، که

« برعلیم سئك ، كه علمكه غایت یوق ، بر قدیر سئك ، كه قدرتكه نهایت یوق . قدیم سئك ، عقول متقدمین و متأخرین دائره قدمكه قدم باصه ماز . حکیم سئك حکمای اولین و آخرین حکمت معرفتگدن دم اوره ماز . بر معشوق سئك ، كه عشقك هوا سنده افلاك چرخه گیروب اوینار ؛ بر محبوب سئك ، كه شوقك دردندن بتون گون آسیای چرخ اینکلر !

« بر قهار سئك ، كه جلالك سطوتیه هر موجود مقهور . رحمان سئك ، كه جمالك تجلیه هر ذره مسرور . سمیع سئك ، كه سمعكه آلت یوق . بصیر سئك ، كه بصركه آفت یوق . مدیر سئك ، كه ارادتكه علت یوق . خالق سئك ، كه مخلوقكه نهایت یوق . جوّاد سئك ، كه بخششكه غرض یوق . حی سئك ، كه حیاتكه مرض یوق . قیوم سئك عالم سننگه قائم . فیاض سئك جهان فیضكده دائم . موجود سئك مکانسز ؛ دائم سئك زمانسز . وّهاب سئك ، كه کینه بخششك وارلق ، رزاق سئك ، كه خزینه گده یوق یوقلق . وارث سئك ، كه اول دخی سن مالک ؛ باقی سئك ، كه باقیسی جمله هالك . کبیر سئك ، کبرك اضافی دگل ؛ صادق سئك ، وعدك خلافی دگل . عالم سئك ، علم قدیمك کلی و جزئی بی محیط . لطیف سئك ؛ لطف عیمك مرکبه و بسیطه بسیط . واحد سئك ، سرادقات لم یزلیده فردانیتله موصوف . احد سئك ، سریر لایزالیده وحدانیتله معروف »

بونی بزینہ سنان پاشانک نقصان مہتنہ حمل ایدرز، مبدانہ قویدینی
اثر، زمانک آثار عجمانہ سنہ بیسک قات فائن ایکن، الفراطہ آنلرک
طرزینی تقاید اینک کندبجہ فقدان جباردن بشقہ برشیشہ حمل اولنہ ۔
میہ جق در ۱۹۰۵ء برکوچرککلدر ۔

مقصودسز بوبلہ بر مؤسس اولی مشکاپسندانہ مؤاخذہ دگلدر ؛
یالکاز لایق ولدینی مرتبہ دہ بر اسلوب ادب ایجمادینہ اقتداری مسلم
اولان بر ایب حکیمک اختیار ایتمدیگی شیوہ عجمانہ دن طولانی اظہار
تأسفدر ۔

(ستار پاشا، بعد الفتح ایلک استانبول قاضی اولان فضل و تقوی
ایلہ مشہور ، حضر بگک اوغلی در ، کہ فاحک حواس احبا و علمای
وزراسندن ایدی ۔ ولادنی ۱۲۶۱: ۱۲۵۰ روسہ دہ ۔ وفاتی ۱۸۹۱ سنہ
ہجرہ سنہ استانبولہ در۔ ترجمہ حالی کتابخانہ ابوالضیا صر۔ سنہ نشر
اولمشدر ۔)

الہیات [۰

» بر مبدعک ، کہ عدم خزانہ ابداعکدر ! بر موجودسک کہ
یوقلق وسیلہ اختراعکدر ! عقل دورین ، افق ذروہ کمالکی
گورہ مز ؛ وہم تیز ، بردامن سراق جلالکہ ایرہ مز ۔
» نسر طائر خاطر انسانی ، کہ ہر وقت موجودات علوی
وسقلی شکار مخلب و منقاددر ؛ بر نفس ربویتمک ہواسندہ پر
آچوب اوچہ ماز ۔ و طاوس عقل و فکرت آدمی ، کہ روز و شب
فضای ملکوت و صحرائ جبروتدہ جلوہ سازدر ؛ بر قدم الوہیتک
ساحہ سندہ سیاحت ایدہ مز ۔

[۰ تضرعات نامندہ کی تالیفندن انتحاب اولمشدر ۔

سنان پاشا

بوزات ، ترکیه ده زمانک ادبیات شرفیه سندن - تقلید اولندیغنی
بیلدیرمه جک صورتده - اقتباس ایدنلرک برنجیسیدر؛ بوجهتله ادبیات
عثمانیه یه مؤسس اول عد اولنه بیلیر .

احتمال ، که کند بسندن مقدم بویولده یازی یازانلر واردر؛ فقط
بزرگوره مدک . میدانه چیقاران اولورسه اسانمزک تاریخ ادبیاتنه بر بیوک
خدمت ایدر . شیوه افاده سی پک گوزل اولقله برابر ، قافیه جولوق
وَ اصلاح پرورلک یولنده وَ باخصوص « نثر سرسل » طرزنده یازلمش
اولسی جهتله لسانمزک طبیعتنه موافق اولدیغیچون ، شمعی مقلد عد
اولنسی آرزو اولتماز ، بلکه اولدن بری اولتمیغنه تشکر اولنور .

فقط ترتیب تصویرده مؤلف حضرتلرینک اختیار ایتدیگی نظر
حکمت ، اگر اخلافه درس عبرت اولمش اولسه ایدی ، هیچ شبهه
یوقدر ، که شمعی بزده ده - تعریفنه لایق - بر لسان ادب موجود
اولوردی . حیفا که عثمانیلرک سیف جلادتی ، ایرانیلیری نه قدر گردنداده
انقیاد ایتدیسسه ، ایرانیلرک ترهات قلمی دخی عثمانیلیری اودرجه ده
مفتون حیرت ایلدیگندن ، اوپله بر حکیمک گوستردیگی نمونه عرفان
دخی و صافک ، خواجه جهانک بر سطرده سکز قاف وَ اون آلتی شین
جمع ایتکدن عبارت اولان ، شمشه زناکارنده خلاقک توهم ایلدیگی
لطاقته غلبه ایده مامشدر .

انسان کندی تفکر اتنه مائل بر کسوه بیان ا کسا ایتلمیدر .
 بر صورتده که او کسوه نك متننده مندمیج اولان وجود ،
 بروجود اجنبی اولدیغنی احساس ایتدیر ماملی در .

چیققدقجه لسان طبیعتدن

الته دوشر فصاحتندن

قولی بر حقیقت مجربهدر .

اوتوز بو قدر سنه صکره دخی بو مجموعه آثاره یکنی برشی
 علاوه ایدم مدیکمه نه قدر ا-فخوان اولسه م آزرر . بو اوتوز سنه
 ظرفنده یتیشان ارباب قلمک مقداری ، بلکه اوچ یوزی کچر .
 فقط! نه سویشکه دیلم وار بور ؛ نه ده سویلدن کچمگه
 آرزوی ترقی رضا کوستر بور ؛ کوکل ایستردی . که کمالی ، یا خود
 سعداللهی ، ضیایی گولگه ده براقه جق براق دهات معرفت ،
 ویا مجدد ادب ، ظهور ایتمش و تجددات حسنوازانه لر یله حسن
 تصور و لطف افاده لری مشتاقان ترقی بی حیران ایلمش اولسون .
 نه چاره که گورهمدک . حال بوکه فضل و معرفتجه کماللرک ،
 ضیالرک فوقنده پک چوق ارباب شبا به مالکیز .

ابوالضیا

[گوزتپه فی ۶ شوال سنه ۱۳۲۹]

بزدن بشقه و بزدن تماميله مفارق اشخاص و انفعالات تشكيل ايدر؛ بو طبيعى در. فقط فكر وحسه و فكر وحسى تصوير و تقريره مخصوص اولان اشكال و الفاظه و آنلرى مزج و تركيبده ملتك ذوقى، حسى الفتى، اعتيادى اهمال ايديلهرك كلمه لرك، تركيبلرك، حتى دوشونجه لرك بيله اشكال و تماثيلى دكيشديريليرسه بالطبع لطف بيانده اورته دن قالقار؛ و ملت، فكر، لسان، حس، ذوق و الفت و اعتياد جهتلريله ايكيه آيرلمش اولور.

بو ايسه ترقى دكل، حتى تدنى ده دكل، عادتا برنوع (تبايل) ادبى و بناء عليه هر صورتله موجب توقيدر.

ذوق و حسك زمان ايله تبدلى، تقرير و تصويره آلت اولان لسان بيانكده تبديل طور ايتمىنى ايجاب ايدجه گنى تسليم ايدر؛ لکن او طرز بيانده ملتك حس و ذوقى و الفت و اعتيادى ايله تمامى تمامنه ضد الوان و آهنگ گوسترلمىنى تصويب ايدهم.

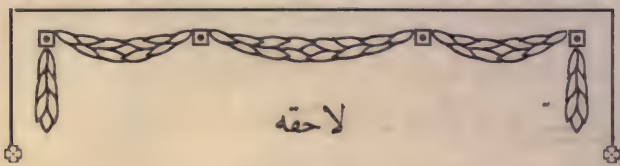
بوفونك بردستور حقيقت مزيتنده اولان: « بيان، عينيله انساندر. » قولنى تأمل ايتلمىنى گنج ار باب قلممزه اخطار ايدر. چونكه بيان، بر شخصك زاده تفكراتنى ترجمه دن بشقه برشى اولدينى تأمل اولنورسه، بر ملتك خواص باطنه سنه ترجمان و بناء عليه عين انسان اولدينى ظاهر اولور.

بم بيلديگمه قاليرسه استيحيان اولنان هرهانگى بر فكر اجنبى به

ایله بزجه الفت حاصل اولماش و بلکه حصولی ده متعذر بولمیش اولان بر اسلوبده افاده ایدیشلرندن عبارتدر . یوقسه مسلك حقیقتی التزام ایله برابر ، اگر ملتک ذوقنی اوقشامغه و تصویر ایتمک ایستدکلری بر فکری ، مانوس کلهلر استعمالیله برابر . غیر مانوس ترکیبلرله یازمامغه اعتنا ایتمش و لطف طبیعتی غیر طبیعی حسله فدا ایتماش اولسهلر ایدی کندیلرینه اعتراض ایدمک برفرد بولمازدی .

بر بشقه نقطه نظر دن دینه بیلیرکه : ادبا و ادبیات جدیده به هیچ معترض اولیمم ؛ و آنلری آکلامغهده چالیشمیم . چونکه آکلامیه میه جغز . چونکه - هرکس زمانیه دوشنور و حس ایدر . . . حقیقتنی اعتراف ایتملی یز . بوندن اوتوز قرق سنه اول شناسی ایله پیروانی ده آکلامیورلردی . بزده بو بطنک نمایلات و تحسسانه بیگانه یز . چونکه آنلردن اوتوزر ، قرق سنه اول طوغمشز ؛ بو جهته نه ذوق و حسلمزری بیهوده اتعاب ایدم ؛ نه ده آنلری مألوف اولدیغمز ذوق و حسلمززه مراعاتزلقله اتهام ایلیلم .

بومطالعیه به گوره هر زمانک کندینه مخصوص رجال و مسلك ادب و احتسائی وار دیمک اولور . فی الحقیقه زمان ایله هرشی تجدد ایدر . انسانلرله برابر ذوق و حس ده دگیشیر . بزده بوگون چرکین گورینان ، یاخود مونس و ملایم گورنمان اشیا و افکارک ایلاد و ایرادینه بادی اولان تحسسانی بالطبع

لاحقه

بوکتابک ابتدای نشرندن بری ۳۳ سنه مرور
ایتمشدر . بومدت ظرفنده لسان تحریرمزدہ ایجه تبدلات
حصوله گلمش ایسهده مع التأسف ملتک ذوق فطری ویا
استمرار الفتنه طبیعت ثانیه حکمنی آلمش اولان ذوق اعتیا -
دیسنه موافق دوشمدیگندن، تاریخ ادبیاتمکزک دیباجه تجدواتنه
زینت بخش اوله جق لیاقتدن بری بولنمشدر . چونکه تبدلات
واقعه، ملتک ذوق معنوی و فطریسی نظر اعتباره آلتقمسزین
یزه بیگانه اولان ذوق وحسلی تقلیده منحصر قالمشدر .
تقلید، مفید اوله بیلیر، فقط مادّی شیلرده اولورسه فائده -
بخش اولور .

برملت، کندندن مترقی برملتک صنایعی، اصول تجارتی،
معارفی فلانی تقلید ایله مملکتنده تطبیق ایده بیلیر ؛ بوندن
بیوک بیوک فائده لرده گوریر . لکن آخر برملتک حسنی، اعتیادینی،
اخلاقی ، تقلیده چالیشیرسه پک گولنج بریول طومش اولور .
ادبای جدیده نك بنم ظنمجه اجتهادلرنده قابل تصحیح بر
خطالری وار؛ اوده تقلید و اتحادنده اضرار ایتدکلری طرز
بیانی، ملتک اوتهدن بری، أُلوف اولدینی ذوق وحسدن تجرید

بشقه نقطه نظر دن محاکمه ایدن طاقدن بولدیغمز ایچون ،
 اثر لرینی قبوله لزوم کورمدک . مثلا ضیا بکک (ضیا پاشا
 مرحوم) گرچکدن انشا اطلاقه لایق اولان شمذیکی آثار
 ادبیه سیه مقایسه و بناء علیه مؤاخذه فکری اولمامش
 اولسه ایدی ، اندلس تاریخی انتخاب دکل ، حتی اطلاع وقایع
 مقصدیله اله آلمقده تردد ایدردک .

شوراسنی اخطاره لزوم کوریرز، که مقصدمن ادبای سالفه نك
 قابلیت و معرفت لرینی انکار دکل ، بلکه فضیلت و قدرت لرینی
 تسلیم ایله برابر، مسلک لرینک، مسلک حقیقته موافق اولمدیغنی
 اخطاردر .

[فی ۱۲۹۲ رادوس - شوالیه قله سی] ابوالضیا توفیق

اجداد مزه باقلى ده، نه اولقلغمز لازم گلايگنى آندن آ گلاملى .
يوقسه يازديغمز شيلره ويسيلرك فلانلرك آتارى محك عد
اولنورسه ادبياتمرك استقبالى امين اوله ماز .

« ماضى نهدر ؛ بر موت ابدى ! » قولى ، كه اقوال
باقيه كالدندر ؛ لسانمزه تطبيق اولنورسه عاكف پاشانك ظهو -
رندن اول بودعوانك حقيقتنى اثبات ايچون يوز بيك شاهد
بوله بيليرز .

سز احتمال ، كه او قوديكمز ! لکن هيچ مأمول ايتمگزه
اولادگنز [خمسة تركسى] ويا [سيرويسى] او قومغه مقتدر
اوله بيلسون ! اگر او اقتدارى حاصل ايتمگه صرف عمر
ايدر لرسه ، يازق كنديلرينه ، يازق ملته ، خصوصاً و خصوصاً
يازق سزه !

حال معلومدر ، كه صوڪ نفس قيبندندر ؛ استقبال ايسه
شمديك بز . ايلروده اولادمز اوله جقدر .

§

آلتى يوز سنهك بر ملتك افرادى آره سنده يوز لرله اصحاب
قلم گلمش ايكن ، طوپى يگر مى قدرينك قبول ايديشى ، احتمالدر كه
محافظة كاران انشا عندنده وسيله اعتراض اولور ؛ لکن بزجه
حكمسزدر .

فى الحقيقه زمانمزه آتارنى قبول ايتديگمز ذواتدن بشقه
بر خيلى منشيمز دهها گلمشدر . نه چاره كه اكثرنى ادبياتى

عصر مزده بولنان ادبا، بومقدّماتی قبول ایتدکلر ننددر، که استعداد فطری به تحیرله برابر، دائما طبیعتی، حسن تصویر و حسن افاده و بلکه اقتدار ایجاده سوق ایده جک اسباب ایله اوغراشیرلر. یوقاریده ایما ایتمش ایدک، که اوسبیلر خلقه قاعده و مثال گوسترمکدن عبارتدر.

ادبیاتده برخاصه گورلمش؛ قاعده او قدر فائده ویرمیور! مثلا اڭ بیوک بر عالم ریاضی، اڭ کوچک بر صراف قدر فائض مرکب حسابنده سرعت و مهارت گوستره مدیگی گبی، اڭ بیوک بر معانی خواجه سی، اڭ کوچک بر غزته محرری قدر «کاتب» اوله میور!

هیچ شبهه یوقدر، که بر غزته محرری ادیب اولق ایچون اقتضا ایدن اسبابه، بر معانی خواجه سی قدر مالک اوله ماز. بوکا ایسه هیچ شبهه یوقدر، که دنیاده نه قدر معانی خواجه سی وارسه ادیب اولق استعدادندن محروم و نه قدر غزته محرری وارسه ادبیاتجه تحصیل احتیاجندن وارسته و مع مافیه اصحاب تحصیلک فوقنده بولمغه مقتدر دکلدر.

بومطالعاته مبنی تشریح علل قواعدینی اربابنه براقهرق، یالکیز ملتزمک ادبیاتنه خدمت ایچون امشالی حاوی بر مجله ترینی هر درلو تشبثاتک اڭ مهمی عد ایلدم.

بومجته ده طوتدیغ اصول حالدن ماضی به نظر در؛ فکر مک صحیح اولوب اولمدیغنی ایسه، آثار مندرجه ارائه ایدر صانیرم.

اصحاب مطالعه يه

حسن افاده برنجي درجه ده گوزل دوشنمگله و ايكنجي درجه ده گوزل دوشنوبده ، گوزل يازانلرک آثاريني نمونه طوتمقله ميستر اولور .

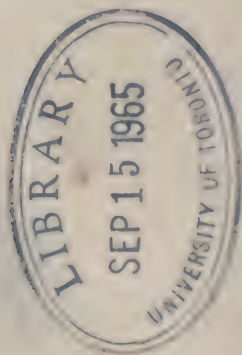
گوزل دوشنمک ، بر درجه يه قدر تحصيله و هر شيدن زياده استعداده محتاجدر . پک قبا ذهنلي آدملر بيليرز ، که تحصيله اولان اقدامي سايه سنده پک معقول شيلر يازار ؛ هيچ يازي بيلمز اديبلر ايشيديرز ، که ميدانه گتيردکلري اثرلرک برمصراعي ويا برعباره سي دنيا نك الك بيوک عالملريني ، حکيملريني حيرته براقير !

جاهل اولور که گوزل دوشنور ، گوزل يازار ، گوزل يازمه نك يوللريني ايجاد ايدر ؛ آنک استعدادينه برده معرفت منضم اولورسه آثارينه برقاچ قات رونق و يرمى امور طبيعه دندر .

عالم اولور ، که استعدادي گوزل دوشنمگه ، گوزل يازمغه و هله گوزل يازمه نك يولني ايجاده کافي دکدر ؛ تحصيل قوتيله گوزل دوشنه بيلير ؛ گوزل يازه بيلير ، و بلکه گوزل يازمق ايجون طريقلرده ايجاد ايدر .

PL
231
T4
1912

1007408

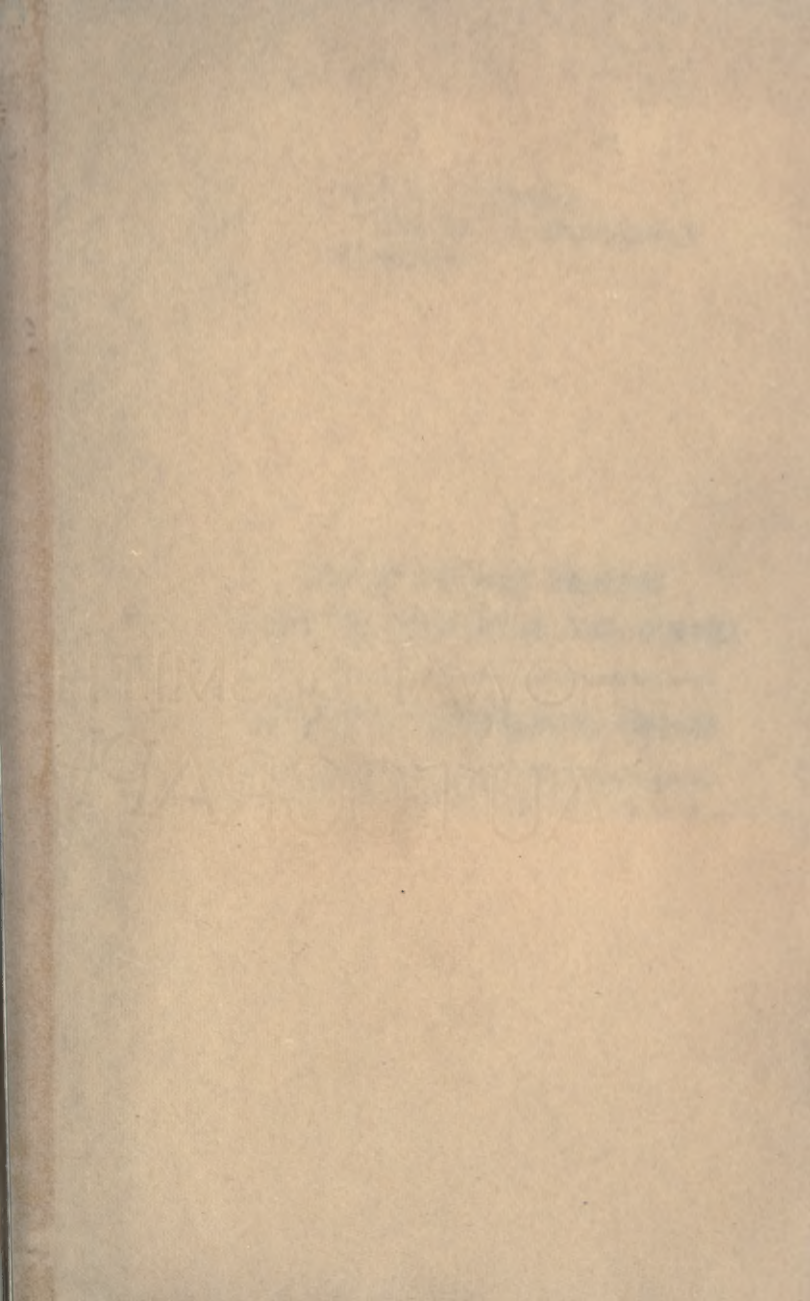
Tevfik, Ebüzziya

Nümüne-i edebiyât-ı Osmâniye

تألیفی

۱۲۹۲ سنه سنده رادوس جزیره سی زنداننده در

PL
231
T4
1912

Tevfik, Ebüzziya
Nimune-'i edebiyat-i
'Osmaniye

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

طه‌وزنجی عصر هیریدن زمانزه قدر اک مشهور
ادب‌آموزک آثاريله تراجم احوالی جامع و هربری
حقنده ملاحظات ادبيه بی شاملدر .

ابو الضیاء توفیق

تسمیه ادب و ادبیات در زمانه

مجله ادب بر معرفت در که انسانه
حاصل آموز ادب اولدینی ایچون
ادب و اهلی ادب تسمیه قلمشدر .
شناسی

تمثیل سادس

فطنطینیه

مطبعه ابو الضیاء

۱۳۳۰